ISTORIA GESTAPOULUI

JACQUES DELARUE

LUCMAN

istorie document ID

Jacques Delarue

ISTORIA GESTAPOULUI

Editor: Lucian BORLEANU
Redactor: Mihaela RĂDUCAN
Coperta: Mona SANDU
Tehnoredactare: Luminiţa RĂILEANU

Translation Copyright © Editura Lucman, 2006

Toate drepturile pentru ediţia de faţă sunt rezervate
Editurii Lucman.
Reproducerea parţială sau integrală a textului fără acordul editurii
este interzisă şi va fi pedepsită conform legilor în vigoare.

Comenzile pot fi trimise pe adresa editurii:
Editura Lucman
Bucureşti, str. Miron Costin nr. 19, Sector 1
Telefon/Fax: 021/222.53.17
e-mail: comenzi@lucman.ro
www.lucman.ro

ISBN: 973-723-084-1

Jacques Delarue

ISTORIA GESTAPOULUI

(ediţie necenzurată)

Editura Lucman

Când aud cuvântul cultură,
îmi vine să pun mâna pe revolver.
Hanns Johst (dramaturg nazist)

Adevărul e în raţiune.
Aristotel

În amintirea bărbaţilor,
a femeilor şi a copiilor din toate ţările
şi de toate rasele care au căzut victimă
Gestapoului şi nazismului.
Tuturor celor care, pe întinsul întregii Europe,
au suferit, atât trupeşte, cât şi sufleteşte,
de pe urma ororilor săvârşite.
Copiilor lor, ca să ţină minte.
Tuturor bărbaţilor şi femeilor
care preţuiesc cinstea,
adevărul şi libertatea,
ca să ştie şi să nu uite.

Preambul

Gestapo, timp de doisprezece ani, aceste trei silabe au făcut să tremure Germania, apoi întreaga Europă. Sute de mii de oameni au fost hăituiţi de agenţi care operau la adăpostul acestei „firme", milioane de fiinţe omeneşti au avut de suferit; căzând sub loviturile lor sau ale confraţilor lor, S.S.-iştii.

Şi, cu toate că au fost publicate până acum, în toate limbile lumii, sute de volume ce au studiat, au disecat şi au comentat până şi cele mai neînsemnate evenimente din istoria nazismului şi a celui de-al doilea război mondial, în şaptesprezece ani[1] de la prăbuşirea celui de-al III-lea Reich n-a apărut încă nici o lucrare care să reconstituie istoria completă a Gestapoului. Or, Gestapoul a constituit pivotul central al regimului nazist, iar evenimentele perioadei respective nu pot fi înţelese fără a se cunoaşte mecanismul lor intern, pus în mişcare aproape întotdeauna de către o rotiţă a acestui uriaş angrenaj poliţienesc.

1 Volumul a apărut în Franţa în anul 1962 (n. red.).

Nicicând şi nicăieri n-a existat o organizaţie eare să-i atingă complexitatea, să deţină o putere asemănătoare şi să ajungă la aceeaşi „perfecţiune" în ceea ce priveşte eficacitatea şi grozăviile comise.

Din acest punct de vedere, Gestapoul va rămâne în amintirea oamenilor ca un exemplu tipic de instrument social, pervertit de nişte fiinţe complet lipsite de scrupule. Armele şi puterea ce i-au fost acordate, iniţial, ca să asigure oerotirea cetăţenilor, a drepturilor şi a libertăţilor lor au ajuns în mâna lui nişte mijloace de înrobire cu ajutorul cărora semăna moartea. În felul acesta s-a instaurat dictatura unei „bande", domnia forţei brutale, iar drepturile cele mai elementare au fost abolite.

Gigantica maşinărie nazistă şi oamenii care au pus-o în funcţiune au rămas până astăzi aproape necunoscuţi nu numai marelui public, ci chiar majorităţii istoricilor care se ocupă, în lucrările lor, de evenimentele contemporane.

Intenţia mea a fost să „demontez" acest angrenaj, să dezvălui mecanismul său implacabil, să arăt că regimul nazist s-a impus numai cu ajutorul acestei armături ce susţinea până şi cele mai mici elemente ale edificiului său. Nenumăratele ramificaţii ale Gestapoului şi ale S.D.-ului s-au infiltrat în întreaga activitate a vieţii de fiecare zi şi i-au învăluit pe oamenii care le erau subordonaţi, într-o reţea atât de deasă, încât nici un act şi nici un gând al acestora nu le puteau scăpa.

Indivizii care au manevrat pârghiile de comandă ale acestui mecanism sunt tot atât de puţin cunoscuţi ca şi angrenajul însuşi. Am considerat necesar să-i prezint, aşa cum au fost, cu toate viciile, slăbiciunile şi chiar cu calităţile lor. Căci, de cele mai multe ori, monştrii aceştia

au fost şi ei oameni precum ceilalţi şi au avut, poate, şi unele calităţi. Soarta lor a luat însă o altă întorsătură în ziua în care hitlerismul le-a dăruit o nouă „morală", înlocuindu-le conştiinţa cu supunerea oarbă faţă de dogma nazistă.

La baza prezentei lucrări au stat două categorii de elemente. Am folosit o serie de surse netipărite, dar şi câteva lucrări publicate.

Timp de aproape zece ani, între 1945 şi 1954, cu prilejul proceselor intentate agenţilor Gestapoului în Franţa, conducătorilor lui şi criminalilor de război care au fost judecaţi de tribunalele franceze, am adunat o mare cantitate de însemnări personale.

În aceeaşi perioadă, am avut ocazia să-i cunosc pe cei mai mulţi dintre aceia care au condus serviciile poliţiei germane din Franţa. În felul acesta, mi-am dat seama că erau toţi nişte indivizi uneori reduşi mintal, alteori inteligenţi, dar întotdeauna lipsiţi de caracter, de fermitate morală, incapabili să deosebească binele de rău de îndată ce li se dădea un ordin.

Majoritatea hitleriştilor deţinuţi nu încercau nici un fel de remuşcare şi-ţi făceau impresia că nici nu-şi dădeau seama de situaţia în care se aflau. Procesele ce le fuseseră intentate pentru crimele comise li se păreau simple acte de răzbunare ale învingătorului împotriva celui învins şi, în mod paradoxal, raţionând din acest punct de vedere, singurul care le era accesibil, îşi acceptau soarta. Doar şi ei acţionaseră la fel, la rândul lor. Cei mai abili trăgeau încă nădejde să-şi răscumpere viaţa în schimbul câtorva informaţii secrete sau oferindu-şi serviciile învingătorului. Masuy, unul dintre cei mai odioşi călăi din echipele „auxiliare" ale Gestapoului, deţinut

timp îndelungat la Fresnes, nu se îndoia nici un moment că avea să fie eliberat foarte curând şi plănuia în închisoare cum să deschidă o fabrică de păpuşi în Spania!

Pe baza acestor „contacte" directe, am schiţat potretele celor mai mulţi agenţi care operaseră în Franţa.

M-am servit de declaraţiile şi de amintirile lor ca să reconstitui structura organizaţiei generale a Gestapoului, etapele infiltrării lui în Franţa şi dedesubturile anumitor evenimente, nu îndeajuns de cunoscute. Dezbaterile de la procesele colaboraţioniştilor în faţa Înaltei Curţi, a Curţilor de justiţie sau a tribunalelor militare mi-au furnizat şi ele elemente preţioase.

Sursele tipărite de pe urma cărora am tras cel mai mult folos au fost, în primul rând, cele douăzeci şi trei de volume ce conţin dezbaterile Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg şi cele şaptesprezece volume de documente care le-au urmat. Am utilizat, de asemenea, şi volumele publicate de guvernul francez. Lucrările publicate de partidul nazist şi de organele de stat ale celui de-al III-lea Reich mi-au furnizat întreaga documentaţie privind structura administrativă a organizaţiilor naziste şi atribuţiile lor. Am extras din aceste lucrări informaţii biografice utile.

În timpul investigaţiilor mele, care au durat aproape zece ani, am avut norocul să primesc numeroase încurajări şi un preţios ajutor, fără de care mi-ar fi fost cu neputinţă să duc la bun sfârşit această cercetare.

Transmit pe această cale mulţumirile mele cele mai sincere tuturor acelora care mi-au acordat sprijinul lor. Ţin să mulţumesc îndeosebi domnişoarei Lisbonne, bibliotecară la Ministerul de Interne, pentru nespusa ei amabilitate, domnului Chalret, procuror al republicii, care a binevoit să-mi pună la dispoziţie biblioteca sa,

domnului Durand-Barthès, arhivist la Ministerul de Justiție, domnișoarei Adler-Bresse, arhivistă la Biblioteca de documentare contemporană, domnului Joseph Billig și întregului personal al Centrului de documentare evreiască contemporană, ale cărui arhive mi-au folosit extrem de mult, domnului Michel, Comitetului de istorie a celui de-al II-lea Război Mondial și domnișoarei Fraissignes, arhivistă la secția de documentare germană a Arhivelor de istorie de pe lângă Ministerul de Război. Îi rog, totodată, să primească mărturia sinceră a recunoștinței mele.

Înainte de a aborda istoria Gestapoului, este necesar să reamintesc evenimentele dintre anii 1919 și 1933, evenimente ce au jalonat marșul naziștilor către putere. Căci Gestapoul nu poate fi separat de nazism, de care e legat prin însăși esența lui.

Această sumară trecere în revistă nu urmărește altceva decât să reîmprospăteze câteva elemente hotărâtoare.

În noiembrie 1918, când Germania a fost nevoită să se recunoască învinsă, armata ei a refuzat să accepte această înfrângere, socotind-o nemeritată. Nazismul a luat ființă în condițiile create de complexul înfrângerii.

Cadrele tradiționale ale armatei imperiale germane dominate de casta ofițerilor prusaci au cultivat dintotdeauna practici și sentimente militariste, pe care au ajuns să le dezvolte până la hipertrofie. Considerându-se singurii stăpâni ai Germaniei și ai popoarelor acesteia, pe care continuau să le socotească popoare de robi, ei nu puteau să se împace cu ideea capitulării și să tragă învățăminte din ea. Au început, așadar, să răspândească versiunea unei

armate invincibile, dar care căzuse victima unei trădări. Aşa a luat fiinţă legenda *Dolchstoss*-ului, a „loviturii de pumnal pe la spate". Uitau, de bună-seamă, să mărturisească faptul că în noiembrie 1918 trupele germane aveau, ce e drept, o sută optzeci şi patru de divizii pe front, dar dispuneau de numai şaptesprezece divizii de rezervă, dintre care numai două erau neuzate, în timp ce trupele aliate aruncau în luptă două sute cinci divizii, dar dispuneau de o sută trei divizii de rezervă, dintre care şaizeci neuzate, şi care sporeau din zi în zi datorită întăririlor americane. Cu o lună înainte, fusese spart frontul de la Dunăre, iar la 6 noiembrie se prăbuşise Austria. Aşadar, Germania rămăsese singură. La 3 noiembrie, flota maritimă a Escadrilei a V-a se răsculase la Kiel; la 7 noiembrie, insurecţia izbucnită la München l-a înlăturat pe Ludovic al III-lea, bătrânul rege al Bavariei. În ziua de 9, constatând că statul-major german pierduse iniţiativa, astfel că marele consiliu de război convocat la Spa hotărî să ceară un armistiţiu. Între timp, cancelarul demisionă, iar kaizerul se refugie în Olanda. Cei care au fost nevoiţi să îndure umilinţa şi să înceapă tratativele au fost trei civili: prinţul Max von Baden, noul cancelar Ebert şi ministrul catolic Erzberger. În aceeaşi zi, social-democratul Scheidemann proclama, de la balconul Reichstagului, instaurarea Republicii.

Această tânără Republică, zămislită din dezastru, a devenit curând obiectul urii militarilor. Ei simţeau încă gustul amar al înfrângerii şi începură să pretindă că fuseseră trădaţi.

Germania se cufunda în haos. Şi vina o purta disciplina totală, faimoasa disciplină germană, atât de des dată ca exemplu popoarelor liberale. Generaţii de-a rândul, aşa-zisa *Kadaverische Gehorsamkeit*, adică „supunerea de cadavru", le

răpise germanilor orice urmă de personalitate, menţinându-i într-un fel de aservire ce-i făcea uşor de manevrat. Acum, piramida ierarhică se prăbuşise şi aceste „cadavre", fără apărare, lipsite de ordinele brutale care le însufleţiseră până mai deunăzi, ajunseră la cheremul agitatorilor.

Şomajul şi mizeria sporiră haosul. Pentru restabilirea ordinii a fost necesar să se recurgă la militarii care se organizaseră în acele ciudate formaţiuni numite „unităţi libere" şi „grupe de luptă", un fel de armate personale care nu recunoşteau nici un alt conducător în afara ofiţerului care le comanda. Grupele acestea au stăvilit încercările locale de insurecţie, îndatorând în felul acesta regimul atunci când, puţin după aceea, au format cadrele noii armate.

În acelaşi timp, militarii au descoperit ce înseamnă politica sau ceea ce credeau ei că se numeşte politică. Ei au creat un fel de serviciu de influenţare psihologică, unde se predau „cursuri de gândire civică". Unul dintre animatorii acestei instituţii a fost căpitanul Ernst Röhm.

În 1919, la începutul verii, absolvă cursurile un nou *Bildungsoffizier* care se numea Adolf Hitler. El îşi însuşise acolo primele elemente ale viitoarei doctrine naţional-socialiste. S-a spus totul despre rolul determinant al militarilor germani în naşterea nazismului. Împreună cu doar câţiva mari industriaşi, ei au creat sau au susţinut grupuleţele care propagau idei antidemocratice, proslăveau militarismul sau reînviau antisemitismul, dispărut cu desăvârşire în acel moment.

Încrezător în perfecţiunea Constituţiei de la Weimar, guvernul republican părea să ignore această mişcare. Promulgată în luna august a anului 1919, constituţia era, desigur, bună, dar conţinea câteva puncte ce aveau să facă posibilă abolirea Republicii.

Foarte curând, duşmanii noului regim şi-au dat seama că în locul atacului făţiş era preferabilă metoda infiltrării. Pentru a-şi asigura pârghiile de comandă, ei au afişat sentimente republicane şi Noske, ministrul de război social-democrat, declară foarte serios: „O dată cu tânăra armată republicană, vă aduc libertatea şi pacea".

La adăpostul acestor cuvinte liniştitoare, duşmanii Republicii şi-au putut continua în voie acţiunea lor de subminare. Ei îşi puneau la punct doctrinele la „Herrenklub", „Clubul nobililor", şi le difuzau apoi prin „Der Ring", ziarul baronului von Gleichen. „Ofiţerii Reichswehrului – spunea ziarul – au învăţat o dată cu revoluţia să facă deosebire între stat ca atare şi forma sa aparentă. Ofiţerii vor să servească statul în ceea ce el are permanent şi identic cu sine însuşi".

Aşadar, totul devenea simplu: de îndată ce statul n-ar mai fi urmat ideile politice ale ofiţerilor, el n-ar mai fi fost decât o simplă „formă aparentă", pe care aceştia erau liberi să n-o mai slujească. Curând, li se spuse că aveau chiar datoria să-i impună propria lor lege.

Căpitanul Röhm şi prietenii lui au înţeles semnificaţia acestor lecţii şi, pentru a contribui la revenirea vechiului regim, au început să pregătească viitoarele acţiuni, creând o infinitate de organizaţii naţionaliste. Fărâmiţarea acestora urma să adoarmă vigilenţa guvernului, să împiedice orice control eficace şi, în caz de represiune, trebuia să facă posibilă ştergerea responsabilităţilor şi renaşterea organizaţiilor sub o altă formă. La momentul potrivit, toţi aceşti militari, gata la orice şi care nu erau împrăştiaţi decât în aparenţă, puteau lesne să fie reuniţi sub o sigură conducere.

În septembrie 1919, a intrat într-una din aceste grupe – D.A.P., adică Partidul Muncitoresc German al lui

Drexler – şi *Bildungsoffizier*-ul Adolf Hitler. În scurt timp, el şi-a asigurat controlul asupra acestui partid, pe care la 8 august 1921 l-a transformat, cu sprijinul căpitanului Röhm, în N.S.D.A.P., adică Partidul Muncitoresc Naţional-Socialist German. Noul partid care reunea membri ai celor trei grupe – D.A.P. al lui Drexler, Partidul Naţional-Socialist German al lui Jung şi Partidul Socialist German al lui Streicher – număra la constituirea sa doar şaizeci şi opt de membri. În noiembrie 1921, numărul lor ajunsese la trei mii. Mulţumită unei intense campanii de propagandă bazate pe repetarea unor sloganuri brutale, reluând la infinit legenda trădării „criminalilor din noiembrie", inventată de militarişti, partidul acesta a crescut cu repeziciune, ajungând să creeze o echipă specială a „celor tari" menită să închidă cu lovituri de pumn sau de bâtă gura tuturor acelora care li s-ar fi împotrivit. În această perioadă a luat fiinţă şi S.A.

În noiembrie 1922, N.S.D.A.P. a făcut o achiziţie importantă: e vorba de Hermann Göring, un pilot de război, încununat de glorie, ultimul comandant al celebrei Escadrile de vânătoare „Richthofen". El avea să devină mai târziu părintele Gestapoului.

Militarii au fost cei care au recrutat majoritatea adepţilor partidului şi tot ei au format şi cadrele S.A.. Din acestea, Röhm a făurit o adevărată armată, care curând a devenit primejdioasă pentru guvern, depăşind ca număr şi ca forţă însuşi Reichswehrul.

Nu se punea însă problema de a lupta împotriva armatei: ea sprijinea mişcarea cu arme, cadre secrete şi uneori chiar cu bani. În aprilie 1923, S.A. a pus stăpânire pe depozitele secrete de arme ale militarilor. În luna septembrie a aceluiaşi an, la München, generalul von Lossow

a refuzat să interzică ziarul nazist „Völkischer Beobachter" şi a preferat să fie destituit din funcţia pe care o deţinea.

Principiile naziste atingeau coarda sensibilă a militarilor. Ele aduceau cu aceste „cursuri ale lor de gândire civică": desfiinţarea parlamentarismului, concentrarea puterilor într-un stat de mână forte, condus de un „führer" care să poarte singur întreaga răspundere şi care să consulte poporul prin plebiscit. Fără constituţie, îngrădire inutilă ce împiedică evoluţia! Statul nu va tolera nici un fel de adversari, căci aceştia fac întotdeauna jocul inamicului. Îi va zdrobi. Fără presă de opoziţie, deci fără „trădare", fără partide în opoziţie care să submineze puterea, singurul lucru care trebuie să conteze este „interesul naţional".

Toată şmecheria consta în a identifica partidul nazist cu patria însăşi, scamatorie pe care armata a acceptat-o. Pentru apărarea patriei (adică a partidului), orice mijloc e bun. Individul nu contează, el nu există decât ca membru al colectivităţii, căreia trebuie să-i sacrifice totul. Este deci necesară o disciplină absolută, o supunere totală faţă de „conducător". Iată de ce intelectualii vor trebui supravegheaţi şi înlăturaţi fără milă dacă sunt „primejdioşi pentru ţară", adică ostili regimului.

Acestor principii li se adăugau toate argumentele rasismului: valoarea sângelui pur, a sângelui nordic, superioritatea rasei germanice, „rasă de stăpâni", necesitatea ca aceasta să-şi impună propria-i lege suboamenilor, degeneraţilor din rasele corcite, inferioare, nocivitatea noţiunilor de caritate sau milă, care nu fac parte din „ordinea firească". „Putem merge fără grijă până la limita lipsei de omenie – scrie Hitler – dacă în felul acesta aducem fericirea poporului german".

În timp ce N.S.D.A.P. progresa graţie propagandei pe care o desfăşura, au existat diferite tentative din partea altora de a pune mâna pe putere. Diversele puciuri eşuate, ca acela al maiorului Buchdrücker, l-au determinat pe Hitler să rişte o lovitură de teatru. La 9 noiembrie 1923, crezând că acţiunea iniţiată de el avea să ia proporţii, a încercat să răstoarne la München guvernul Bavariei. Principalul lui complice era generalul von Ludendorff. Dar, după un schimb de focuri ce a durat zece minute şi s-a soldat cu paisprezece morţi şi cincizeci de răniţi, încercarea a eşuat la câteva ore după începerea ei.

Hitler a fost arestat. Göring, care se afla alături de el, deşi fusese grav rănit în urma schimbului de focuri, a reuşit să fugă în Austria. La această acţiune a mai participat, în calitate de stegar al mişcării „Stindardul războiului imperial", susţinută de Röhm, încă un personaj cu numele de Heinrich Himmler. Eşecul puciului şi arestarea lui Hitler n-au fost folosite de guvernul republican, care a lăsat să-i scape prilejul de a lichida definitiv nazismul.

După o scandaloasă parodie de proces, Ludendorff a fost achitat, iar Hitler, împreună cu cei patru principali complici ai lui au fost condamnaţi la câte cinci ani de temniţă grea, însoţită de o suspendare a drepturilor pe patru ani. Acuzaţii au părăsit tribunalul în ovaţiile prietenilor lor şi în acordurile imnului naţional.

La 20 decembrie 1924, la ora 12.15, Hitler a ieşit din închisoarea din Landsberg, după o detenţie de treisprezece luni şi douăzeci de zile. El şi-a dat seama, în acest răstimp, că puterea avea să fie a lui cu condiţia s-o cucerească pe căi legale, adică folosind forţa, dar s-o învăluie în vicleşuguri, violând legea, însă cu sprijinul unor complici de nădejde, prefăcându-se că face jocul democraţiei, dar subminând-o în realitate pe dinăuntru.

Oricât de pasionată ar fi, reconstituirea acestei acţiuni perseverente de subminare ne-ar duce prea departe. Să ne mulţumim deci să amintim că partidele de extremă dreaptă şi naziştii au suferit o grea înfrângere în alegerile din noiembrie 1924 şi că, la începutul anului 1925, ei au pornit din nou, practic vorbind, de la nimic. Din 1924 până în 1932, partidele de stânga au continuat să-şi consolideze poziţiile în alegeri, obţinând o creştere de 3.329.000 de voturi în opt ani. Aceste victorii erau însă eu totul relative, de vreme ce naziştii reuşiseră să atragă între timp, prin propaganda lor, o masă considerabilă de noi membri dintre tinerii alegători (în 1930, numărul acestora crescuse cu 3.000.000) şi făcuseră să alunece treptat spre ei pe adepţii partidelor dreptei tradiţionale, ai partidelor de centru-dreapta şi chiar ai centrului. Toţi aceşti oameni blajini, timoraţi şi tradiţionalişti au fost prinşi în mreaja vorbelor pe care învăţaseră să le respecte, fără să-şi dea seama că în limbajul nazist ele căpătau cu totul altă semnificaţie.

Tocmai aceşti oameni blajini au dat prima lovitură republicii, aducându-l pe bătrânul mareşal Hindenburg la preşedinţie, în alegerile din februarie 1925. La adăpostul acestei foste glorii naţionale, duşmanii republicii au ocupat cea mai mare parte a funcţiilor-cheie.

Afişând un democratism, de fapt inexistent, naziştii şi prietenii lor au făcut să se năruie întregul edificiu. Provocând crize ministeriale ce duceau la interminabile alegeri, ei au îndepărtat de regim o uriaşă masă de cetăţeni, tot mai ademeniţi de propaganda nazistă. În faţa acestei strategii, partidele de stânga s-au dovedit incapabile de a se uni, de a renunţa la luptele lor interne pentru a face faţă duşmanului comun, incapabile de a relua iniţiativa. În

ceea ce priveşte ţările vecine – învingătoarele de ieri, mai cu seamă Franţa şi Anglia, al căror rol ar fi putut să fie hotărâtor –, ineonsecvenţa şi orbirea lor au fost deopotrivă fără margini, şi asta nu numai în perioada cuceririi puterii, dar şi în timpul primilor ani ai nazismului.

Ultima fază a cuceririi puterii a început la 30 mai 1932, când mareşalul Hindenburg l-a îndepărtat cu brutalitate pe cancelarul Brüning, aducându-l pe von Papen, reprezentantul „baronilor" şi al Reichswehrului. Micii burghezi germani, despre care Thomas Mann spunea că „nu consimţeau să se scufunde în proletariat", au aplaudat această numire. Pentru ei, bătrânul mareşal era omul trimis de providenţă, colacul de salvare de care se agăţa clasa lor, şi orice hotărâre ar fi luat el nu putea fi decât înţeleaptă.

La 14 iunie, când nu se împliniseră nici două săptămâni de la venirea lui la putere, von Papen ridică interdicţia privind formaţiunile S.A. şi portul uniformei hitleriste pe care o decretase cu perspicacitate Brüning. Din clipa aceea, rolul lui von Papen deveni evident. La începutul lunii septembrie, cu ocazia unei reuniuni organizate la Berlin de Asociaţia naţională a foştilor ofiţeri germani, deputatul naţionalist Eyerling spunea liniştit de la tribună: „Cancelarul von Papen înlătură cu energie ultimele rămăşiţe ale edificiului republican de la Weimar, pentru a reconstitui Reichul pe baze noi".

Von Papen i-a îndepărtat pe înalţii funcţionari republicani şi pe guvernatorii de provincii, înlocuindu-i cu „naţionali". Numai guvernul social-democrat şi catolic Braun-Severing din Prusia continua să opună rezistenţă, dar el fu dizolvat printr-o simplă hotărâre prezidenţială, emisă la 20 iulie pe baza articolului 48 din Constituţie,

fiind acuzat că „e incapabil să restabilească ordinea", adică să împiedice neîncetatele provocări ale naziştilor.

Von Papen curăţase calea spre putere, iar naziştii şi-au luat startul fără să întâmpine nici un fel de împotrivire. La alegerile din iulie 1932, ei au obţinut 230 de locuri în Reichstag, devenind astfel cel mai puternic partid din Germania. La 30 august, Göring a fost ales preşedinte al Reichstagului. Din acel moment, victoria totală nu a mai fost decât o chestiune de tactică.

Această situaţie inevitabilă nu fusese, se pare, prevăzută nici de partidele de dreapta şi nici de militarii care făceau jocul naziştilor. Toţi se bizuiau pe tradiţiile statornicite în viaţa politică şi nu-şi închipuiau că întreaga putere ar putea să încapă pe mâna naziştilor, pe care, de altfel, îi considerau incapabili să guverneze singuri. Ei ar fi vrut să se folosească doar de dinamismul lor, care să le deschidă drum pentru a restabili valorile tradiţionale şi a recuceri privilegiile pierdute. În schimbul acestui ajutor, erau gata să le îngăduie naziştilor să facă parte din guvern. Numai că uitaseră de avertismentul dat de Hitler: „Acolo unde suntem noi, nu mai e loc pentru nimeni". Ca să-şi dea seama de adevărata semnificaţie a acestor cuvinte, au avut nevoie de mult timp şi de experienţe sângeroase.

Încurajaţi de von Papen, în iulie 1932, naziştii s-au cam clătinat la noile alegeri din noiembrie. Ei au pierdut 2.000.000 de voturi şi 34 de locuri în Reichstag. Lecţia nu a fost zadarnică. Obligat să demisioneze la cinci zile după alegeri, von Papen a fost înlocuit cu von Schleicher care, în faţa atacurilor neîncetate, fu şi el silit să plece la 28 ianuarie.

Pe 30 ianuarie, la amiază, Hitler a fost chemat să alcătuiască noul cabinet, împreună cu von Papen. „Bătrâ-

nul domn" Hindenburg s-a văzut silit să încredinţeze puterea celui pe care-l numise întotdeauna cu dispreţ „caporalul vagabond".

Ireparabilul se produsese. Cu toate acestea, nimeni nu credea încă în victoria nazismului. Ca şi „experţii" francezi şi englezi, care considerau naţional-socialismul definitiv condamnat, când află noutatea, Thomas Mann zâmbi şi spuse: „Cu atât mai bine, nu va rezista mai mult de opt luni".

Hindenburg luase ca garanţie faptul că Hitler fusese pus oarecum sub tutelă prin numirea lui von Papen ca vicecancelar şi comisar al Reichului în Prusia şi a lui von Blomberg, în calitate de ministru de Război. Aceste „frâne" aveau să fie însă foarte curând înlăturate.

La 1 februarie, Hitler a obţinut de la preşedintele-mareşal decretul de dizolvare a Reichstagului, refuzat cu patru zile mai înainte lui von Schleicher, care fu silit din cauza aceasta să demisioneze. Alegerile au fost fixate pentru cinci martie. Din momentul acela, naziştii s-au arătat ferm hotărâţi să păstreze prin orice mijloace puterea. Germania păşea către una dintre cele mai sângeroase aventuri din istoria ei şi, în această aventură, Gestapoul, după un început modest, avea să deţină primul rol.

PARTEA ÎNTÂI

CUM A APĂRUT GESTAPOUL (1933 – 1934)

1

NAZIŞTII DEVIN STĂPÂNII GERMANIEI

La 30 ianuarie 1933, în cabinetul mareşalului Hindenburg s-au luat hotărâri ce aveau să pecetluiască pentru o perioadă de doisprezece ani soarta omenirii. Lui Hitler i s-a conferit titlul de cancelar al Reichului. Alături de el, vicecancelar şi comisar al Reichului în Prusia a fost numit von Papen. Fost ofiţer de stat-major, acesta era omul de încredere al mareşalului şi omul de paie al Ligii Agrare Germane, care-i reunea pe marii proprietari din răsărit sub preşedinţia contelui von Klackreuth. Însărcinat de Hindenburg să „ia legătură cu partidele pentru a clarifica situaţia politică şi pentru a examina posibilităţile existente" de constituire a unui nou cabinet, von Papen îl

adusese acestuia pe Hitler – singurul om pe care iuncherii îl considerau în stare să pună stavilă, printr-o politică de forţă, tendinţelor socializante ce începuseră să câştige teren. Von Papen era şi omul militarilor.

Doctorul Frick, fost funcţionar al poliţiei din München şi vechi nazist, deveni noul ministru de Interne, funcţie pe care avea să şi-o păstreze până în august 1940. Ministru de Război a fost numit von Blomberg; ministru al Afacerilor Externe – von Neurath; în sfârşit, Göring, rămas preşedinte al Reichstagului, era ministru fără portofoliu şi, în acelaşi timp, însărcinat cu problemele aviaţiei şi ale Ministerului de Interne al Prusiei.

Zelosul Hermann Göring, „ministru fără portofoliu", era membru al partidului nazist încă din 1922. Fusese grav rănit în timpul puciului nereuşit din 1923 şi avea să joace un rol considerabil în cursul primelor săptămâni ce au urmat după luarea puterii. Deputat în Reichstag după alegerile din mai 1928, membru în Landtagul Prusiei, Göring frecventase cercurile poliţieneşti şi-şi însuşise – mulţumită unuia dintre noii lui prieteni, poliţistul Rudolf Diehls – cunoştinţe precise asupra tehnicii folosite de poliţia politică.

Ca la un semn, asupra Germaniei se abătu teroarea sub o îndoită formă: o teroare brutală şi sângeroasă, manifestată prin pogromuri şi lupte de stradă; alta, vicleană şi surdă, care se concretiza prin arestări arbitrare în zorii zilei, având adesea ca urmare execuţii rapide cu pistolul sau cu şireangul în fundul cine ştie cărui beci tăcut.

Chiar în seara zilei de 30 ianuarie 1933, trupele naziste se ciocniseră de comunişti; cu această ocazie se dăduseră adevărate bătălii. La 31 ianuarie, Hitler făcu o declaraţie la posturile de radio. Într-un discurs moderat,

noul cancelar proclama ataşamentul său faţă de principiile tradiţionale. Misiunea guvernului este, pretindea el, „să restabilească unitatea de spirit şi de voinţă" a poporului german; avea de gând să menţină creştinismul, să protejeze familia, „celula constitutivă a poporului şi a statului". În felul acesta, Hitler se erija în apărător al paşnicelor valori burgheze.

Acest şef de guvern, atât de grijuliu faţă de formă, obţinu chiar la 1 februarie decretul de dizolvare a Reichstagului, acelaşi decret pe care Hindenburg i-l refuzase lui von Schleicher. Alegerile fură fixate pentru 5 martie: naziştii continuau să opereze în cadrul legalităţii. Dar, fiindcă victoria nu era sigură, nu strica să fie sprijinită prin orice mijloc, şi în primul rând prin eliminarea metodică a adversarului. La 2 februarie, Göring, comisar la Interne, preluă conducerea poliţiei prusace şi începu să facă epurări masive în rândurile ei. Fură înlăturaţi cu această ocazie atât funcţionarii republicani reperaţi şi consideraţi deocheaţi de multă vreme, cât şi neutrii. În locul lor au fost puşi nazişti de încredere. Sute de comisari, inspectori, poliţişti în uniformă, reprezentând circa două treimi din cadre, au fost epuraţi în favoarea naziştilor proveniţi din S.A. sau din S.S.. Din rândurile acestui corp nazist, care s-a conturat prin forţa împrejurărilor în cadrul unei administraţii tradiţionale, avea să ia naştere Gestapoul.

Landtagul Prusiei, ce se opusese acestor măsuri ilegale, fu şi el dizolvat în ziua de 4, printr-un decret „pentru apărarea poporului". În aceeaşi zi, un alt decret interzice reuniunile „menite să tulbure ordinea publică". În felul acesta fură împiedicate reuniunile partidelor de stânga, lăsându-se câmp liber naziştilor.

La 5 martie, în cadrul unei parade oficiale, „Căştile de oţel", formaţiunile Schupo şi „Cămăşile brune" defilară la Berlin. Acest fapt a însemnat o oficializare prematură a formaţiunilor S.A., amintind de faimosul „Front din Harzburg" al partidelor naţionaliste. A urmat o noapte sângeroasă, cu razii naziste prin sălile de întruniri şi prin cafenelele frecventate de comunişti. La Bochum, Breslau, Leipzig, Stassfurt, Danzig şi Düsseldorf s-au produs încăierări, în urma cărora s-au înregistrat mulţi morţi şi răniţi. Guvernul era în mâinile triumviratului alcătuit din Hitler, von Papen şi Hugenberg, cel din urmă fiind ministru al Economiei şi al Alimentaţiei, regele presei şi al filmului şi liderul partidului naţional-german.

În ziua de 6, o lege excepţională – „pentru apărarea poporului german" – a jugulat presa şi organele de informare ale opoziţiei.

Din ziua de 9 a intrat în funcţiune mecanismul poliţiei conduse de Göring. În întreaga ţară au avut loc percheziţii, atât la sediile comuniste, cât şi la locuinţele conducătorilor partidului. Circula zvonul că s-ar fi descoperit arme, muniţii şi documente, acestea din urmă constituind „dovezi" ale unui complot ce era pe punctul de a fi săvârşit şi care urmărea, în special, incendierea unor edificii publice. Arestările şi ridicările de persoane se înmulţiră; membrii S.A. începură să tortureze şi să asasineze pe cei din opoziţie pe baza faimoaselor liste despre care se vorbea de atâţia ani.

Generalul Ludendorff, vechi prieten cu Hitler, îl renegă cu această ocazie pe fostul lui complice din 1923 şi-i scrise lui Hindenburg:

„Vă prezic în modul cel mai solemn că acest om nefast va împinge ţara noastră spre prăpastie şi naţiunea

spre o catastrofă de neînchipuit. Generaţiile viitoare vă vor blestema până şi în mormânt pentru că îngăduiţi acest lucru". Hindenburg se mărgini să-i trimită lui Hitler scrisoarea lui Ludendorff.

În ziua de 20, Göring dădu o decizie prin care chema poliţia să facă uz de arme împotriva manifestanţilor care erau membri ai partidelor ostile guvernului. Brüning, fostul cancelar, organizase la Kaiserslautern o întrunire a asociaţiei catolice „Pfalz Wacht". La ieşire, naziştii i-au întâmpinat pe participanţi cu bastoane de cauciuc şi cu focuri de revolver. O persoană a fost ucisă, trei grav rănite şi multe altele rănite uşor. Ziarul catolic „Germania" făcu atunci apel la preşedintele Hindenburg. „Bătrânul domn" rămase însă mut.

În ziua de 23, ministrul Economiei din Württemberg, democratul Maier, depuse un protest împotriva tentativelor de a răpi provinciilor drepturile lor. Cum hitleriştii nu deţineau majoritatea în nici unul dintre parlamentele din sud, Maier făcu apel la germanii de acolo, îndemnându-i să se unească „pentru apărarea legalităţii republicane, a drepturilor şi a libertăţii lor".

A doua zi, Frick dădu o replică semnificativă. „Reichul – spuse el – va face să triumfe autoritatea sa asupra landurilor din sud, şi Hitler va deţine în continuare puterea chiar dacă nu va obţine majoritatea la 5 martie". O asemenea eventualitate ar face să se nască necesitatea proclamării *Staatsnotzustand*-ului, a stării excepţionale şi a suspendării unei părţi din Constituţie, „dat fiind că majoritatea adversă nu poate fi decât dăunătoare".

Cu toată dorinţa lor de a nu mai lăsa din mână puterea pe care o acaparaseră cu atâta greutate, naziştii erau neliniştiţi. Opoziţia rezista. Situaţia devenea cu atât

mai alarmantă cu cât evenimentele se precipitau: în ziua de 25, ca o ripostă la faptul că în ajun fusese ocupată casa Karl Liebknecht, formaţiunile de luptă comuniste, printre care se numărau şi grupările Ligii „Antifa", s-au unit sub o conducere comună. La 26, noua conducere lansă un apel pentru ca „masele să se ridice formând un zid de nebiruit în apărarea partidului comunist şi a drepturilor clasei muncitoare, şi să declanşeze un puternic asalt şi o uriaşă luptă împotriva dictaturii fasciste".

Singurul mijloc de a lovi în partidul comunist, împiedicându-l să se situeze în fruntea unei adevărate cruciade antifasciste, nu putea fi decât zdrobirea lui pe cale legală. Dar mai întâi trebuia convinsă întreaga ţară de realitatea complotului, a puciului comunist, ceea ce ar fi făcut posibilă înlăturarea conducătorilor şi discreditarea partidului înainte de alegeri.

Pentru nazişti, înscenarea unui complot de mare anvergură era un lucru cât se poate de simplu. Mulţumită epurării făcute de Göring, poliţia berlineză era în mâinile lor. Treizeci de mii de „auxiliari ai poliţiei", înarmaţi şi purtând brasarde cu zvastica, erau stăpâni pe stradă. Partidul le plătea pentru asta trei mărci pe zi. Un decret al lui Göring, din 22 februarie, îi înrolase în poliţia auxiliară pe membrii S.A. şi ai *Stahlhelm*-ului, „Căştile de oţel". Totul era gata pentru marea înscenare. Cele trei lovituri de gong nu întârziară. În ziua de 27, cortina se ridică şi începu să se desfăşoare actul principal al dramei.

La 27 februarie, pe la ora 21.15, un student de la Teologie se înapoia acasă prin Königsplatz, unde se afla clădirea Reichstagului. Deodată, auzi un zgomot de geam spart. Cioburile se împrăştiară, zăngănind, pe caldarâm. Speriat, studentul se repezi să-l vestească pe paznicul

parlamentului. Imediat se formă o echipă ce porni să cerceteze palatul. Fu zărită o umbră care alerga prin clădire punând foc.

După câteva minute, apărură pompierii şi poliţia. Prima maşină a poliţiei sosi la un minut după pompieri. Era comandată de locotenentul Lateit. Însoţit de inspectorul Scranowitz şi de câţiva poliţişti, acesta străbătu rapid edificiul în căutarea incendiatorului. Toţi rămaseră stupefiaţi văzând cât de numeroase erau focarele şi ce proporţii luase incendiul. În sala de şedinţe, rămaseră uluiţi. În faţa lor se desfăşura un spectacol extraordinar. O pălălaie uriaşă se ridica drept în sus, până aproape de plafon. Nu scotea deloc fum. Flacăra avea cel puţin un metru lăţime şi era înaltă de câţiva metri. Era singurul focar de incendiu din sală, dar se vădea a fi rezultatul unui material inflamabil foarte puternic. Poliţiştii erau atât de uimiţi, încât continuară cercetările cu revolverele în mână. Ajunseră în sala unde se afla restaurantul. Nu mai era decât un morman de jăratic. Perdelele şi covoarele ardeau. Pretutindeni erau numai flăcări.

În sala cea mare, „Bismarck", situată în partea de sud a edificiului, răsări pe neaşteptate un bărbat. Era gol până la brâu şi plin de sudoare. Avea un aer rătăcit şi o privire stranie. Când îl înconjurară, ridică braţele şi se lăsă percheziţionat fără nici o împotrivire. Nu avea asupra lui decât nişte hârtii soioase, un cuţit şi un paşaport olandez. Scranowitz îi aruncă o pătură pe umeri şi-l duse la prefectura poliţiei, în Alexanderplatz. Omul îşi declină identitatea fără nici o împotrivire: Van der Lubbe Marinus, olandez, născut la 13 ianuarie 1909, la Leyda, şomer.

Din clipa în care se anunţase incendiul, posturile de radio lansară ştirea că Reichstagul ar fi fost incendiat

de comuniști. Așadar, mai înainte chiar de a începe ancheta, se știa precis că vinovații nu puteau fi decât comuniștii. Chiar în acea noapte începură represaliile. Imediat fură decretate așa-zisele „legi excepționale din 28 februarie", elaborate „pentru apărarea poporului și a statului" și purtând semnătura bătrânului mareșal.

Partidul comunist avu cel mai mult de suferit, dar și ziarele social-democrate fură toate interzise. Aceste măsuri decretate pentru salvarea publică nu făceau altceva decât să anuleze cea mai mare parte a libertăților constituționale: libertatea presei, dreptul de întrunire, secretul corespondenței, inviolabilitatea domiciliului, *habeas corpus*. Poporul german a fost lăsat la discreția poliției naziste, care putea să acționeze fără nici un fel de opreliști și fără nici o răspundere, efectuând arestări secrete, aruncând oameni în temniță, pe viață, fără a se întocmi un act de acuzare, fără probe, fără ședințe, fără avocat. Nici o instanță nu i se putea împotrivi și nu putea dispune vreo punere în libertate, reclamând o reexaminare a dosarului.

Cât timp avea să dureze regimul, Gestapoul putea să-și păstreze aceste prerogative.

În aceeași noapte, la Berlin au început arestările. Au fost ridicați, „în mod preventiv", în plină noapte, 4.500 de membri ai partidului comunist și democrați adversari ai regimului. Misiunea aceasta și-au asumat-o polițiștii, cei din S.A. și cei din S.S.. Au făcut percheziții, au luat interogatorii, au încărcat camioane întregi cu suspecți. După un anumit timp de detenție într-una din închisorile private ale partidului nazist sau într-o închisoare de stat, aceștia au populat, în scurt timp, primele lagăre de concentrare, pe care Göring le-a creat anume pentru ei.

De la ora trei dimineaţa începu un control foarte sever al tuturor aerodromurilor şi al porturilor. În gările de frontieră, toate trenurile fură controlate; nu se mai putea trece graniţa fără permis special. Cu toate acestea, mulţi reuşiseră să fugă. Dar pentru democraţie a fost o lovitură grea. În Prusia fuseseră efectuate cinci mii de arestări, iar în Renania două mii.

La 1 martie s-a promulgat un al doilea decret. El pedepsea „instigarea la luptă armată împotriva statului" şi „incitarea la grevă generală". De această grevă generală se temeau cel mai mult naziştii, căci ea constituia singura armă eficace a stângii divizate. Partidul comunist fusese decapitat, social-democraţii tremurau, dar sindicatele continuau să existe.

Masa lor uriaşă putea fi un obstacol în calea înaintării naziste, iar greva generală ar fi paralizat întreaga ţară.

În Germania existau trei grupe de sindicate: cea mai importantă era Confederaţia Generală Germană a Muncii, urma Confederaţia Generală a Muncitorilor Independenţi, care reunea 4.500.000 de membri, şi, în sfârşit, Sindicatele Creştine, 1.250.000 de membri. Sindicatele germane aveau cel mai puternic efectiv din lume: 85% dintre muncitori erau sindicalizaţi. Ei nu uitaseră cât îi costase războiul. De aceea erau categoric ostili militarismului şi, la gândul că acesta ar fi putut provoca un nou conflict, îşi dădeau seama că tot ei ar fi fost aceia care ar fi trebuit să suporte cheltuielile.

Dar, în ciuda atitudinii ei ostile faţă de noii-veniţi la putere, masa aceasta uriaşă nu a fost în stare să-şi asume riscul unei mobilizări ce ar fi salvat-o pe ea şi, împreună cu ea, întreaga Germanie. Ca şi social-democraţia, sindicatele s-au hotărât să-şi înconvoaie spinarea şi să

aştepte. În curând, ele aveau să-şi primească răsplata cuvenită pentru atitudinea lor pasivă.

Dezordinea generală era în toi când sosi ziua alegerilor. Teroarea nazistă se abătuse asupra germanilor, la 30 ianuarie. De atunci, un adevărat torent de propagandă se revărsase fără întrerupere asupra lor, înecându-le fiecare acţiune şi fiecare clipă a existenţei.

În vederea campaniei electorale fuseseră organizate mii de întruniri. Hitler era prezent peste tot, într-un chip aproape de necrezut; trecea cu repeziciune din oraş în oraş. Sosea la momentul potrivit pentru a-şi galvaniza bandele, rostind câteva fraze vehemente şi găunoase pe care se pricepea să le plăsmuiască. Omul de pe stradă, venit să-l asculte pe noul mesia, era impresionat de uriaşa maşină de propagandă pusă în mişcare de Goebbels, care nu neglija nimic: nici decorul, nici efectele, nici risipa de parade, drapele, stindarde şi marşuri eroice. În acel timp, în Germania existau peste şapte milioane de şomeri. Asta însemna că mai mult decât un muncitor din trei trebuia să primească un ajutor (sărăcăcios) din partea Asistenţei Publice (*Wohlfartsamt*).

La 5 martie, în întreaga Germanie s-a trecut la vot. N-au fost decât 11% abţineri, procentaj foarte scăzut în raport cu alegerile precedente.

Ca rezultat al miilor de presiuni exercitate cu impetuozitate asupra germanilor de către nazişti, precum şi al formidabilei provocări cu incendierea Reichstagului, naziştii obţinură 17.164.000 de voturi.

Comuniştii, despre ce se credea că vor fi zdrobiţi, au întrecut aşteptările. În ciuda măsurilor de represiune care fuseseră luate împotriva lor, a faptului că toţi conducătorii fuseseră fie închişi, fie siliţi să fugă, iar ziarele comuniste

suspendate, ei au reuşit să obţină 4.750.000 de voturi şi să păstreze 81 de locuri. Aşadar, noul Reichstag era alcătuit din 288 de deputaţi naţional-socialişti, 118 socialişti, 70 de deputaţi de centru, 52 de naţionali-germani, 28 de populişti bavarezi şi diverşi şi 81 de comunişti. Socialiştii aveau aproape 7.000.000 de voturi. Naziştii, care nu obţinuseră decât 43,9% din sufragii, nu aveau majoritatea în Reichstag şi se temeau ca nu cumva, coalizându-se împotriva lor, celelalte partide să înfăptuiască ceea ce anunţaseră înainte de alegeri. Îi „invitaseră" deci pe deputaţii comunişti să nu participe la şedinţe. În această situaţie, nici unul dintre ei nu se mai prezentă, dându-şi seama că a nu ţine seama de acest avertisment însemna a merge la moarte sigură.

La 21 martie, ziua în care se aniversa convocarea primului Reichstag de către Bismarck, în 1871, noul parlament se întruni în şedinţă solemnă de deschidere.

De fapt, prima adevărată şedinţă a Reichstagului s-a ţinut a doua zi la Berlin, în sala Operei „Kroll", la Tiergarten. În spatele estradei şi a mesei prezidiului fuseseră înfipte nişte uriaşe drapele cu zvastica. Culoarele erau înţesate de plutoane S.A. şi S.S., iar deputaţii naziştii, îmbrăcaţi în uniforma partidului lor: noua ordine se înscăuna în văzul tuturor.

Înlăturarea comuniştilor dădu naziştilor posibilitatea să dispună de 52% din voturi. Nici unul dintre deputaţi nu protestă împotriva acestei amputări ce dădea întreaga putere pe mâna naziştilor. Alegerea prezidiului nu dură decât câteva minute, se votă prin ridicarea în picioare. Göring fu ales preşedinte cu majoritate de voturi, excepţie făcând voturile socialiştilor.

În ziua de 23, Hitler rosti un discurs-program cu totul anodin, în care cerea împuterniciri depline pe timp

de patru ani, amintind că majoritatea de care dispunea guvernul l-ar fi putut dispensa de a cere acest lucru. Aceste puteri depline aveau să îngăduie guvernului să promulge legi în afara Constituţiei, decretele sale neavând nevoie nici de semnătura preşedintelui, nici de ratificarea Reichstagului; aveau să-l scutească şi de ratificarea parlamentară pentru eventualele tratate încheiate cu statele străine. În felul acesta, printr-o simplă trăsătură de creion, era lichidată de fapt democraţia parlamentară şi se păşea pe cale legală spre dictatură.

În jurul clădirii erau masate plutoane S.A.. Larma lor răzbătea până în sală şi crea un fond sonor destul de îngrijorător pentru desfăşurarea şedinţei. Socialiştii au fost singurii care au avut curajul să voteze contra. Proiectul fu adoptat cu 441 de voturi contra 94. Nu mai era altceva de făcut decât să se dizolve Reichstagul. Până şi bătrânul mareşal fusese deposedat de atribuţiile pe care le avea, de vreme ce semnătura lui nu mai era necesară în josul decretelor. Naziştii deveniseră stăpâni şi, abia acum, aveau să înceapă adevăratele prefaceri.

Deşi deţineau întreaga putere, naziştii îşi dădeau foarte bine seama că, pentru a se menţine, trebuia să nimicească opoziţia care, în recentele alegeri, dăduse încă dovadă de multă vitalitate. Viitorul Gestapo avea să-şi găsească foarte curând de lucru.

Trebuia deci trecut de îndată la *Gleichschaltung* – uniformizarea totalitară –, adică nazificarea totală a Germaniei, jugularea poporului şi subordonarea statului faţă de partidul atotputernic. Trebuiau dizolvate mai întâi toate organizaţiile politice, trebuia ea şefii lor să dispară; ei au fost fie asasinaţi, fie arestaţi, fie constrânşi să fugă.

Comuniştii fuseseră deja înlăturaţi. La 1 aprilie, Hitler proclamă boicotul produselor şi al magazinelor evreieşti. Aproape peste tot au fost comise acte de violenţă împotriva acestora. *Juda verrecke*! (Să crape Iuda!) era încă de multă vreme una dintre expresiile de ordine ale naziştilor. La 1 aprilie, membrii formaţiunilor S.A. şi S.S. se împrăştiară pe străzile Berlinului şi începură să asmută mulţimea împotriva evreilor, brutalizându-i pe cei pe care-i întâlneau, prădând şi pustiind magazinele evreieşti, ai căror proprietari şi funcţionari fură jefuiţi şi stâlciţi în bătăi. Năvăliră apoi în marile cafenele şi restaurante şi-i izgoniră şi de acolo pe evrei. Reeditarea aceasta a pogromurilor din Evul Mediu stârni în întreaga lume un val de indignare.

Violenţele acestea nu erau însă incidentale, aşa cum s-au crezut. „Întotdeauna trebuie să ţinem seama de slăbiciunea şi de bestialitatea oamenilor", nota Hitler. Exploatarea celor mai primare instinete ale omului, industrializată de nazism, avea să se concretizeze în primul rând în antisemitism, de care va rămâne legat până la capăt. Operaţiunea de la 1 aprilie a fost mai cu seamă un camuflaj: în timp ce privirile tuturor erau aţintite asupra acestor aeţiuni spectaculoase, apăru un prim decret urmat, în ziua de 7, de un al doilea. Ambele marcau începutul centralizării administrative a Reichului. Cu excepţia Prusiei, parlamentele tuturor landurilor fură dizolvate. În locul lor au fost învestiţi cu puteri depline *Reichsstatthalter*-ii, adică, reprezentanţii aleşi de Hitler. Această măsură de importanţă capitală anihila rezistenţa ce se manifestase în interiorul parlamentelor regionale ca, de pildă, în Bavaria. Noii „reprezentanţi ai puterii" aveau dreptul să-i concedieze pe funcţionări pentru origine neariană sau neconformism politic.

Odată luată această măsură de prevedere, la 21 aprilie, printr-o ordonanţă semnată de un „Comitet de acţiune naţională" al partidului nazist, cele douăzeci şi opt de federaţii care alcătuiau Confederaţia Generală a Muncii erau dizolvate, bunurile lor rechiziţionate şi conducătorii arestaţi. Cu această ocazie, au fost arestaţi şi directorii agenţiilor Băncii muncitorilor. În faţa acestei măsuri, celelalte organizaţii sindicale nu reacţionară în nici un fel.

Hitler hotărâse să facă din 1 Mai o „sărbătoare naţională a muncii", aşa încât s-a luat „legătura" cu toţi conducătorii sindicatelor libere, adică a ceea ce mai rămăsese din ele, şi s-a tratat în chip amabil, dar, în acelaşi timp, ferm, cu conducerea lor socialistă sau catolică. Li se ceru conducătorilor sindicatelor să asigure participarea organizaţiilor lor la o manifestaţie organizată de partidul naţional-socialist cu prilejul acestei prime sărbători a noului regim. Se intenţiona să se celebreze solidaritatea muncitorească, unirea muncitorilor în cadrul fraternităţii naţionale. Era vorba de un act social şi nu de unul politic, şi trebuia să fie în acelaşi timp sărbătoarea împăcării. Ziua avea să fie plătită ca o zi de lucru obişnuită, şi toţi cei care urmau să participe la manifestaţie aveau să capete o primă de deplasare şi masă.

Din naivitate sau, poate, din laşitate (cine s-ar încumeta să judece?), sindicatele acceptară propunerea.

La 1 Mai, 1.000.000 de muncitori fură masaţi pe vechiul câmp de instrucţie Tempelhofer Feld. În faţa lor, Hitler rosti un discurs sforăitor, în care îndemna masele la muncă invocându-l pe Dumnezeu. A doua zi, la ora 10.00 dimineaţa, detaşamentele S.A., împreună cu poliţia, ocupară sediile sindicatelor, casele poporului, sediile ziarelor, cooperativele, Banca muncitorilor şi sucursalele ei.

Gestapoul, înființat la 26 aprilie în Prusia, printr-un decret semnat de Göring, acționa pentru prima oară la Berlin sub noua lui denumire. Liderii sindicali, ținuți sub observație și filați de mai multe zile, au fost arestați fie la locuința lor, fie acolo unde se refugiaseră. Leipart, conducătorul sindicatelor reformiste, Grossmann, Wissel, în total 58 de lideri sindicali au fost puși sub arest. Arhivele sindicatelor, conturile bancare, printre care și fondurile de ajutor și de pensii, confiscate.

În aceeași zi, un așa-zis „Comitet de acțiune pentru ocrotirea muncii germane", în fruntea căruia se afla doctorul Ley, „preluă" conducerea sindicatelor reunite, care, în realitate, ajunse la cheremul celulelor din uzine ale partidului național-socialist.

Așa au fost lichidate, fără ca ele să fi opus cea mai mică rezistență, organizații ce grupau aproape 6.000.000 de membri și al căror venit anual atingea 184.000.000 de mărci.

La 4 mai, Ley proclamă înființarea Frontului Muncii, decretând totodată obligativitatea lucrului. Frontul muncii a fost folosit ca o uriașă mașină de propagandă, menită să introducă ideologia nazistă în rândurile milioanelor de oameni obligați să adere la el. Rezultatul fu o nivelare a condițiilor de viață ale muncitorilor. Dacă marile programe hitleriste au determinat o scădere a numărului șomerilor, aceasta s-a realizat în detrimentul câștigului mediu și spre maximum de profit al industriașilor care au pactizat cu nazismul.

Odată sindicatele înlăturate, urma să se dea ultima lovitură partidelor politice. Nimic mai ușor.

Hugenberg, care după 30 ianuarie guvernase împreună cu Hitler și cu von Papen, aducând totodată

sprijinul preţios al partidului naţional-german, se sperie de măsurile luate împotriva partidelor de centru. O dată cu aplicarea noilor decrete, funcţionarii care făceau parte din partidul lui fuseseră izgoniţi fără nici un fel de menajamente din numeroase servicii administrative. Şi aceasta în timp ce el continua să fie titularul a două portofolii: economia şi agricultura. Pentru a se descotorosi de el, fuseseră puse la cale puternice proteste împotriva politicii sale agrare. Astfel, la 28 iunie, Hugenberg fu silit să-şi dea demisia.

În aceeaşi zi, partidul populist, vechiul partid al lui Stresemann, socoti că era mai prudent să se autodizolve; lucru pe care se grăbi să-l facă, la 4 iulie, şi partidul de centru, catolic. În mijlocul acestor autoscufundări, doar partidul populist bavarez continua să ţină piept ameninţărilor. Drept urmare, conducătorii lui fură arestaţi. Printre ei se afla şi prinţul Wrede, ofiţer de cavalerie, care participase la puciul din 1923 alături de Hitler şi care stătuse împreună cu el la închisoarea din Landsberg. Partidul populist bavarez fu nevoit să cedeze şi să urmeze şi el exemplul celorlalte.

La 7 iulie, printr-un decret, deputaţii social-democraţi fură excluşi din Reichstag şi din organizaţiile guvernamentale ale landurilor. Mulţi dintre conducătorii lor se refugiaseră în străinătate. Ceilalţi erau la închisoare sau în lagăre de concentrare. Naziştii anunţaseră că toţi aceia care nu se vor dovedi în stare să aprecieze binefacerile regimului nazist vor fi trimişi în lagăre pentru a fi „reeducaţi". Primul lagăr fusese organizat la 25 martie în apropiere de Stuttgart; avea o capacitate de numai o mie cinci sute de locuri. Curând însă, numărul deţinuţilor crescu de trei şi de patru ori. Genul acesta de aşezământ avea să devină în scurt timp principala instituţie naţională.

În aceeaşi zi era dat publicităţii un şir de nouăsprezece legi, dintre care una mai ales punea capăt oricărei discuţii: „Partidul naţional-socialist... este singurul partid politic din Germania. Oricine va căuta să menţină structura unui alt partid politic sau va încerca să constituie un nou partid politic va fi pasibil de o condamnare la muncă silnică până la trei ani sau de o condamnare de la şase luni până la trei ani închisoare, fără a exclude sancţiunile mai severe prevăzute de alte legi".

Fără îndoială, mulţi dintre germanii cinstiţi au rămas foarte descumpăniţi de noua întorsătură pe care o luaseră evenimentele. Comiseseră greşeala de a nu fi luat în seamă avertismentul lansat de Hitler: „Acolo unde suntem noi, nu mai e loc pentru nimeni". Prietenii şi aliaţii lui din ajun, naţional-germanii, au avut destul răgaz să mediteze la aceste cuvinte.

De acum înainte, naziştii erau stăpânii absoluţi ai Germaniei, iar „noile instituţii" pe care le înfiinţaseră aveau să funcţioneze fără nici o piedică.

2

GÖRING SE ADRESEAZĂ POLIŢIEI

65.000 de germani şi-au părăsit patria în primăvara anului 1934. Un singur an de dictatură nazistă provocase un adevărat exod, determinând mii de bărbaţi şi de femei, în majoritate savanţi, artişti, scriitori, profesori, să înfrunte pericolul trecerii clandestine a frontierei pentru a-şi căuta un refugiu în străinătate. Căutau un refugiu împotriva constrângerii şi a spaimei, împotriva terorii insidioase ce purta numele de Gestapo.

Ges-ta-po. Aceste trei silabe erau de ajuns ca să-i facă să pălească până şi pe cei mai curajoşi, într-atât erau încărcate de mister şi de groază. Dar cine e oare omul care a putut să ridice cu mâinile lui acest înfiorător edificiu

al groazei? Ce monstru a creat acest pivot al maşinăriei naziste, care avea să facă 25.000.000 de victime, acoperind Europa cu ruine şi cenuşă?

Omul acesta nu avea înfăţişarea unui monstru. Chipul său gras era mai simpatic decât al multora dintre camarazii lui. Îi plăcea popularitatea şi simula atitudini familiare. Numele lui era Hermann Göring.

Când, după trecerea anilor, reconstitui viaţa lui Göring, îţi vin în minte două citate din Malraux: „Omul nu este ceea ce ascunde, ci ceea ce face", scria el în „Les noyers de l'Altenburg", iar în „La condition humaine": „Un om este suma faptelor sale, a ceea ce a făcut şi a ceea ce poate face". Goebbels, Hess, Bormann, Himmler, fără să mai vorbim de Hitler, au trezit foarte de timpuriu o anumită doză de nelinişte. Göring, însă, inspira încredere, aşa încât aprecierea unui Otto Strasser, de pildă, face notă discordantă: „Göring are un suflet de asasin; el are simţul terorii..." Bine spus „simţul terorii..." şi însoţit de un fel de rafinament artistic, în stilul decadent pe care-l îndrăgise corpolentul mareşal, puhav de grăsime şi orgoliu, în apogeul carierei sale.

Acest simţ, atât de deosebit, se dezvoltase la Göring în împrejurări cu totul neobişnuite. Să ne aducem aminte că la 13 octombrie 1930 noul Reichstag, ales la 14 septembrie, a ţinut prima sa şedinţă. Partidul naţional-socialist se clasa pe locul al doilea, imediat după socialişti, care deţineau 143 de locuri. Noii deputaţi nazişti, 107 la număr, au pătruns în sala de şedinţă, încolonaţi, în pas cadenţat şi purtând cămăşi brune — uniforma lor. Această bizară companie era comandată de Hermann Göring, unul dintre cei mai vechi membri al partidului nazist, ce păşea în fruntea ei. Göring intrase pentru prima oară în

Reichstag cu doi ani înainte, la 20 mai 1928, când partidul obţinuse 12 locuri, şi aceasta cu mare greutate. Pe atunci, puţini erau germanii care îşi mai aminteau că noul deputat era un erou al ultimului război, al acelui „Mare război" care încă nu intrase în legendă. Prezenţa lui Göring în sânul tânărului partid naţional-socialist, zgomotos şi rău famat, era un fapt surprinzător. Originea şi trecutul său ar fi trebuit să-l poarte către unul dintre partidele conservatoare, de preferinţă monarhist sau către partidul de centru, care îi grupa pe semenii lui – marii burghezi.

Fiu al doctorului Heinrich Göring, magistrat de şcoală veche, Hermann Göring s-a născut la Rosenheim, în Bavaria, la 12 ianuarie 1893. După bunica din partea mamei, Caroline de Nérée, avea străbuni francezi, huguenoţi, stabiliţi în Ţările de Jos. Tatăl său, care fusese prietenul personal al lui Bismarck, devenise în 1885 prim-comisar general al coloniilor germane din sud-vestul Africii. Diplomat al universităţilor din Bonn şi Heidelberg şi fost ofiţer în armata prusacă, el era un magistrat asupra căruia spiritul metodic şi ordinea prusacă îşi puseseră adânc pecetea.

Doctorul Göring rămăsese văduv dintr-o primă căsătorie, din care se alesese cu cinci copii. Se recăsătorise apoi cu o tânără tiroleză, pe care o luă cu el în Haiti, unde ocupa tot un post de colonial. Mai târziu o trimise înapoi în Bavaria, ca să-l aducă pe lume pe micul Hermann.

Copilăria acestuia fusese un lung şir de încăierări. Hermann era mereu exclus din şcoală din cauza firii sale bătăioase şi a caracterului său încăpăţânat. Având în vedere aceste predispoziţii, tatăl lui hotărî să-l trimită la

Karlsruhe, la Şcoala de cadeţi, de unde trecu apoi la Şcoala militară din Berlin.

Göring absolvi în mod onorabil această şcoală şi, în martie 1912, îşi făcu debutul în cariera militară cu gradul de sublocotenent la Regimentul de Infanterie „Prinz Wilhelm", din Mulhouse. Abia împlinise 19 ani. Aprigul tânăr suporta cu greul rigorile vieţii de garnizoană, aşa încât plecă bucuros la război. În octombrie 1914, reuşi să se transfere la aviaţie, unde avea să se distingă. În toamna anului 1915, deveni pilót de vânătoare.

A doborât unul dintre primele bombardiere grele britanice Handley-Page şi a fost doborât, la rândul său, de vânătorii britanici. Fu rănit la şold şi la piciorul stâng. De îndată ce se restabili, îşi reluă însă locul şi, ulterior, ajungând unul dintre cei mai buni piloţi de vânătoare germani, i se încredinţă, în mai 1917, comanda Escadrilei a XXVII-a. În luna mai 1918, el fu decorat de kaizer cu ordinul „Pentru merit" şi tot în această perioadă fu afectat celebrei Escadrile de aviaţie I, cunoscută sub denumirea de Escadrila „Richthofen", după numele primului ei comandant.

Comanda acestei formaţii fu preluată de Göring în vremea când începuse deja retragerea trupelor germane pe Marna.

Demobilizat la sfârşitul anului 1919, căpitanul Göring a fost nevoit să-şi caute o slujbă. Ar fi putut să reintre în Reichsswehr, dar, fiind un adversar al Republicii, nu voia s-o slujească. Pentru a-şi câştiga existenţa, a început să facă exhibiţii aeriene, mai întâi în Danemarca, apoi în Suedia. Duminicile, amatorii care acceptau să se urce în micul lui Fokker primeau, sub îndrumarea lui, botezul aerului. Astfel şi-a câştigat Göring acolo pâinea şi

o... soţie, pe care a răpit-o soţului şi fiului ei ducând-o în Germania, la München, unde s-a şi căsătorit cu ea.

Întors în Bavaria, eroul-şomer a început să-şi ducă zilele de azi pe mâine. S-a înscris la Universitatea din München pentru aşa-zise studii de ştiinţe politice şi istorie, de fapt spre a-şi masca lipsa de ocupaţie într-un mod onorabil. Locuia într-o mică vilă fermecătoare, într-o suburbie a Münchenului, şi trăia din banii pe care soţia lui, născută Karin von Fock, îi primea de la familia ei.

În toamna anului 1922, aliaţii cerură guvernului german să li se predea un anumit număr de criminali de război. Numele lui Göring figura pe listele alcătuite de Franţa, fapt care i-a sporit indignarea.

Într-o duminică de noiembrie, a avut loc la München, în Königsplatz, o manifestaţie de protest. Göring se află şi el acolo. În timp ce-i asculta pe vorbitorii care protestau împotriva pretenţiilor Antantei, remarcă lângă el, în mulţime, un bărbat slab, cu o mustaţă mică, brună, a cărui figură i se părea cunoscută. Era Adolf Hitler, omul despre care începuse să se vorbească în Bavaria şi al cărui portret îl văzuse. Îl înconjurau numeroşi cunoscuţi care-i cereau să ia cuvântul. El refuză, sub pretextul că nu vrea să rişte „să tulbure această manifestaţie burgheză de unitate naţională". Cuvintele acestea fuseseră spuse cu un dispreţ de gheaţă, care îl impresionară pe Göring. Şi el era de aceeaşi părere, şi anume că protestele platonice nu puteau avea nici un efect, numai o acţiune violentă având şanse de reuşită. Săptămâna următoare, Göring asistă la o întrunire organizată de partidul nazist. Hitler ţinu o cuvântare pe temele lui obişnuite. Laitmotivul era lupta împotriva „Dictatului de la Versailles". Tratatul de la Versailles făcuse din Göring, dintr-un ofiţer strălucit, un

om fără rost, trăind de pe urma veniturilor soţiei lui. A fost cucerit de retoriea lui Hitler şi, când întrunirea a luat sfârşit, i se prezentă şi-i oferi serviciile sale.

Pentru un partid încă slab, dar în plină ascensiune, Göring era o achiziţie de preţ. Prestigiul lui de vechi combatant putea fi exploatat, iar înclinaţia spre violenţă – care se vădea, de altfel, şi-n limbajul său – era întru totul pe linia partidului naţional-socialist. O săptămână mai târziu, era deja înscris în partidul nazist şi hotărât să se dedice cu „trup şi suflet" acestui om pe care nu-l cunoscuse deeât cu vreo zece zile în urmă. Batalioanele de asalt ale partidului – *Sturmabteilungen*, S.A. – dueeau lipsă de conducător. Ele trebuiau organizate, disciplinate, coordonate, transformate „într-o unitate absolut sigură, care să execute ordinele lui Hitler şi pe ale mele" cum avea să spună Göring mai târziu. La începutul lunii ianuarie 1923, Hermann Göring, eroul-şomer, preluă conducerea efectivelor naziste.

În câteva luni, dintr-o trupă numeroasă, dar prost organizată, Göring reuşi să facă o adevărată armată. L-au sprijinit, e drept, şi militarii, îndeosebi Röhm, însărcinat cu comanda Diviziei a 7-a şi cu controlul şi conducerea miliţiilor clandestine. Tot Röhm era acela care orienta din punct de vedere „psihologic" partidele naţionale, punând în circulaţie cuvintele de ordine, „ideile". Hitler şi partidul lui îl interesau, dar îi despărţea o gravă divergenţă: după Hitler, primul loc trebuia să-i revină omului politic, organizării politice a partidului naţional-socialist; după Röhm, acest loc trebuia să-i revină, dimpotrivă, soldatului; soldatul era acela care trebuia transformat, politizat.

Înarmând clandestin formaţiunile S.A. din depozitele secrete ale Reichswehrului, Röhm nutrea speranţa

că va prelua într-o zi conducerea lor efectivă. Imediat se trezi în el o animozitate surdă faţă de Göring, a cărui sosire nu-l bucură deloc. La rândul lui, Göring simţi foarte curând în persoana lui Röhm un rival primejdios.

Cu toate astea, numai datorită colaborării lor, minată de gânduri ascunse, a izbutit partidul nazist să dispună, la începutul lunii noiembrie 1923, de o armată adevărată, îmbrăcată în cenuşiu, care saluta milităreşte şi era încadrată cu foştii ofiţeri recrutaţi în urma unui apel publicat de Göring în „Völkischer Beobachter" şi purtând girul lui Röhm. Abia mai târziu aveau să apară cămaşa brună şi salutul hitlerist.

Astfel, puciul improvizat din 9 noiembrie 1923 a fost o încercare pe care Hitler şi prietenii lui o aşteptau plini de încredere.

Abia la 23 octombrie s-au pus în grabă bazele loviturii de teatru ce urma să permită instituirea unei dictaturi Hitler-Ludendorff. Se ştie că puciul, insuficient pregătit, a eşuat după câteva ore. În timp ce poliţia se instalase pe malul stâng al Isarului, Regimentul S.A. „München" ocupase malul drept. Neavând de lucru, Göring ordonase să fie luaţi câţiva ostatici. Afacerea se termină cu un schimb de focuri în pasajul de la Feldhermhalle. Göring se alese cu două gloanţe în pântece. Timp de câteva ore, el fu adăpostit în casa unei familii de evrei, familia Ballin, până când nişte prieteni devotaţi reuşiră să-l conducă, mai întâi pe ascuns, până la frontiera austriacă. Mulţumită acestei întâmplări, douăzeci de ani mai târziu, familia Ballin avea să scape cu viaţă.

Rana căpătată, ca şi perioada de inactivitate ce a urmat, au avut repercusiuni grave asupra temperamentului lui Göring. Fiind împiedicat să se întoarcă în Germania din cauza unui mandat de arestare emis împotriva lui,

a fost nevoit să trăiască timp de patru ani în Austria, în Italia şi apoi în Suedia. Rănile, îngrijite cu întârziere, au lăsat urme adânci. Timp de doi ani, a abuzat de morfină, s-a intoxicat grav, fiind atins de tulburări mintale, devenind primejdios. A trebuit să fie internat la spitalul de psihiatrie din Langbro, apoi la Konradsberg şi din nou la Langbro, de unde a ieşit în cele din urmă doar pe jumătate vindecat, fiind obligat să-şi facă periodic controlul. Medicul legist Karl A. Lundberg, care l-a îngrijit la Langbro, a declarat că Göring era un isteric, că avea o personalitate dublă. Uneori, cădea pradă unor accese de sentimentalism lacrimogen, alteori făcea crize de furie, în cursul cărora era în stare să comită cele mai grave excese.

Familia lui nu era deloc surprinsă de aceste manifestări: ea îl privea de multă vreme cu un ochi critic. După spusele vărului său, Herbert Göring, familia considera că vanitatea, frica de răspundere şi o lipsă de scrupule, „care l-ar fi făcut să calce şi peste cadavre", constituiau trăsăturile dominante ale caracterului său. Inactivitatea prelungită, timpul petrecut prin clinici şi spitale îl transformaseră profund pe Göring. Tendinţa de îngrăşare pe care o avusese întotdeauna se accentua. La 32 de ani era obez, buhăit de o grăsime nesănătoasă, de care n-avea să mai scape. Despărţit de prietenii lui naţional-socialişti, Göring ieşi de sub influenţa mediului acestuia brutal. De acum înainte, acţiunea directă n-avea să-l mai atragă. Nefericita experienţă de la München, la care avusese răgaz să reflecteze luni de-a rândul, îl făcu să caute soluţia în adoptarea altui comportament.

Fiara de ieri se transformase, animalul de pradă îşi schimbă înfăţişarea. Acum, Göring avea să înceapă lupta cu arme infinit mai primejdioase. Evoluţia aceasta va sfârşi prin a-l rupe definitiv de Röhm, care avea să rămână

mai departe un tip cazon. Când reuşi să se înapoieze, în sfârşit, în Germania, în 1927, Göring era convins, ca şi Hitler, că luarea puterii nu se va putea înfăptui decât prin mijloace „politice", înţelegând prin aceasta, fireşte, mijloacele cele mai josnice.

Întors la München, după amnistia din toamna anului 1927, Göring îşi regăsi acolo prietenii: pe Hitler, care fusese de multă vreme eliberat, pe Goebbels, pe Streicher şi pe Rosenberg. Mai era un nou venit, Himmler, căruia Hitler se gândea să-i încredinţeze reorganizarea serviciilor S.S., garda sa personală. Röhm se afla în Bolivia, unde instruia noua armată. Göring ar fi putut să încerce să reia conducerea grupurilor S.A., dar simţea în subconştientul său că va avea ceva mai bun de făcut. A candidat, aşadar, la alegerile din 1928. Deşi naziştii nu au obţinut decât douăsprezece locuri, Göring a fost ales.

Încă de la început, caracterul oarecum solemn al şedinţelor Reichstagului îi plăcu, iar cele 600 de mărci, cât primea leafă lunară ca deputat, îi îmbunătăţiră simţitor situaţia materială. Originea lui burgheză şi vechiul lui grad îi permiseră să pătrundă în înalta societate berlineză şi mai ales să frecventeze cercurile industriaşilor. Acolo era „ambasadorul lui Hitler" şi avea să ajungă „cel mai credincios paladin al Führerului". Faptul că frecventa aceste saloane l-a îndepărtat definitiv de soldăţoii lui Röhm şi de S.A.. Aşa-zisa lui înclinaţie pentru operele de artă şi pretenţiile lui de Mecena datează din această epocă.

În sânul partidului naţional-socialist mocnea o rivalitate surdă între două grupe adverse: S.A. şi P.O., Organizaţia Politică, condusă de Gregor Strasser. Göring era în cele mai proaste relaţii cu acest Strasser care, strecurându-se

cu abilitate, îşi urma stăpânul, Hitler, el însuşi foarte iscusit în a trage foloase de pe urma rivalităţii ciracilor lui, pe care îi învrăjbea pentru a-i domina mai lesne.

După alegerile din septembrie 1930, Göring intră în Reichstag în fruntea celor 107 deputaţi nazişti. Printre aceştia se află şi Gregor Strasser. Göring fusese singurul care prevăzuse acest triumf: să ajungă de la 12 locuri la 107, şi aceasta în mai puţin de doi ani şi jumătate! În luna octombrie 1931, îşi pierdu soţia, pe Karin, măcinată, de mai mulţi ani, de tuberculoză. Moartea ei îl determină să se arunce şi mai mult în vâltoarea politicii, consacrându-şi întreaga existenţă omului din care-şi făcuse aproape un idol. La începutul anului 1932, opinia publică începu să se preocupe de alegerile prezidenţiale: mandatul bătrânului Hindenburg expira în aprilie. Candidatura lui Hitler fu luată în considerare cu toată seriozitatea. Exista însă o primejdie: Hitler nu era de naţionalitate germană. Atunci, Göring avu o sclipire de geniu. Graţie prietenilor pe care-i avea în guvernul din Braunschweig – Küchenthal, preşedinte, şi Klagges, ministru de Interne, ambii nazişti – Hitler a fost numit consilier economic al legaţiei Braunschweigului la Berlin. Această numire îi conferea în mod automat naţionalitatea germană. A fost un adevărat tur de forţă: Hitler a fost numit la 24 februarie, a depus jurământul în ziua de 26, renunţând la salariu, şi la 4 martie a demisionat. În opt zile devenise german!

La alegerile din aprilie, Hitler a căzut şi bătrânul mareşal şi-a reluat funcţia pe şapte ani. Alegerile din 31 iulie anul următor au fost, în schimb, aşa cum s-a văzut, un adevărat flux nazist. Partidul hitlerist a obţinut 230 de locuri, devenind în felul acesta cel mai puternic partid german. Göring a primit răsplata zelului său; a fost ales

preşedinte al Reichstagului, instalându-se în palatul prezidenţial, situat peste drum de acesta.

Reichstagul a fost curând dizolvat, aşa că cetăţenii au fost nevoiţi să treacă din nou prin faţa urnelor, ceea ce devenise un fapt banal, deoarece din 1925 până în 1932 în Germania avuseseră loc mai mult de treizeci de alegeri.

Cu toate că la noile alegeri din noiembrie naziştii au obţinut un număr mai mic de mandate (196 de locuri, în loc de 230), Göring şi-a păstrat funcţia de preşedinte. Postul pe care-l deţinea îi asigura accesul la bătrânul mareşal, obligat să-l consulte în perioadele de criză. Or, aceste perioade se succedau aproape fără întrerupere. El îi aminti mareşalului că, fiind ofiţer în timpul războiului, avusese onoarea să-i fie prezentat.

Din acest post, Göring avu prilejul să influenţeze de două ori mersul evenimentelor. Prima dată, la 12 septembrie 1932, făcând să se voteze moţiunea de neîncredere, care-l silea pe ministrul von Papen să demisioneze înainte de a fi putut face uz de decretul de dizolvare ce era gata pregătit şi pe care Göring, instalat în fotoliul prezidenţial, se făcea că nu-l vede, deşi von Papen îl învârtea în mână în faţa lui; şi a doua oară, la 22 ianuarie 1933, când reuşi să-l determine pe Oscar von Hindenburg, fiul mareşalului-preşedinte, să-şi convingă tatăl că numai Hitler ar fi în stare să formeze noul guvern, de vreme ce căderea cabinetului Schleicher nu mai era decât o chestiune de ore.

Aşadar, Göring i-a adus lui Hitler servicii de importanţă capitală. Activitatea lui personală a jucat un rol preponderent în cucerirea puterii, a acelei puteri din care acum, în martie 1933, el însuşi deţinea o parte importantă.

Acesta era omul care avea să joace un rol considerabil în distrugerea libertăţilor din Germania şi în întemeierea Gestapoului.

Atunci când bătrânul mareşal consimţise să încredinţeze Caneelaria omului pe care, nu de mult, îl numea „caporalul vagabond", el pusese patru condiţii categorice. În primul rând, von Papen să fie vicecancelar. În al doilea rând, von Neurath să fie ministru al Afacerilor Externe. În al treilea rând, von Papen să fie în acelaşi timp şi preşedinte al Consiliului de Miniştri al Prusiei, post ocupat prin tradiţie de însuşi caneelarul Reichului, fiind şi cel mai important după cel de cancelar. În sfârşit, el pretinsese ca ministru al Reichswehrului să fie Blomberg, care însă nu se afla pe atunci la Berlin, deoarece reprezenta Germania la Conferinţa de la Geneva.

Prin aceste condiţii, „bătrânul domn" urmărea să-i pună pe nazişti sub tutelă, supunându-i controlului lui von Papen. Naziştii acceptaseră hotărâţi să înlăture însă această piedică, riscând să-şi calce făgăduiala. Göring avea să joace şi de această dată un rol de frunte.

În seara zilei de 30 ianuarie 1933, Göring a vorbit la posturile de radio. Hitler era cancelar de numai câteva ore. Adresându-se poporului german, el anunţă că ruşinoasa istorie a ultimilor ani s-a încheiat pe veci. „Un nou capitol se deschide astăzi – spuse el –, şi în acest capitol libertatea şi onoarea vor constitui însăşi baza noului stat." Libertate! Onoare! În curând, în lagărele de concentrare sau în temniţele Gestapoului, nenumăraţi germani vor avea prilejul să reflecteze la aceste vorbe!

În noul cabinet alcătuit, Göring trebuia să suporte contraponderea lui Papen. Acesta era ministru de stat, preşedinte al Reichstagului, ministru de Interne al Prusiei

şi comisar de Aviaţie. Dacă era limpede că von Papen n-avea de gând să se amestece în problemele aeronautice, în schimb, în calitate de comisar al Reichului pentru Prusia, el avea să controleze activitatea lui Göring pe probleme de poliţie. Căci Prusia era cel mai important land german şi Berlinul se află sub jurisdicţia lui Göring.

Din acest motiv, una dintre primele măsuri luate de Göring a fost aceea de a scoate poliţia de sub autoritatea comisarului Reichului, luând-o sub autoritatea sa personală. Totuşi, Frick, în calitatea sa de ministru de Interne al Reichului, avea dreptul să arunce o privire asupra activităţii ministrului de interne al Prusiei. El nu avea dreptul să dea nici un ordin, dar avea posibilitatea să pună întrebări supărătoare, aşa încât Göring a interzis categoric funcţionarilor din ministerul său să răspundă la întrebările ministrului de Interne al Reichului.

De câţiva ani, Göring se interesa în mod special de problemele poliţiei. De fapt, de îndată ce a reuşit, datorită calităţii sale de deputat, să stabilească un contact permanent cu cercurile oficiale, el a fost fascinat de puterea pe care o poate avea o poliţie politică bine organizată şi dirijată fără nici un scrupul. Încetul cu încetul, ideea Gestapoului avea să se contureze din ce în ce mai precis în mintea lui. Avusese prilejul să cunoască un poliţist berlinez, pe Rudolph Diehls. Poliţia prusacă avea, ca toate poliţiile, o secţie politică, Secţia I A, condusă de Diehls, care fusese unul dintre acei „studenţi întârziaţi" ai Universităţii din Hamburg, mai activ la berărie decât la cursurile facultăţii. Membru gălăgios al unei asociaţii brutale cu pretenţii medievale, mare afemeiat, el avea reputaţia unui farsor neserios şi a unui chefliu notoriu. Punând capăt acestei vieţi agitate, Diehls devenise poliţist, în noua calitate

având prilejul să-şi etaleze talentele până atunci nefolosite: un foarte ascuţit spirit de observaţie şi o mare perspicacitate.

La Secţia I A, el avu din plin posibilitatea să-şi pună în valoare priceperea. Orice sarcină i se încredinţa, fie chiar îndoielnică sau nelegală, el se străduia s-o ducă la bun sfârşit, în speranţa unei avansări. În felul acesta, reuşi să se introducă, prin abilitatea sa, în cercurile cele mai deocheate din Berlin, unde viciile se etalau fără ruşine, şi să pună mâna pe scrisorile intime ale lui Röhm, în care şeful statului-major al S.A. îşi proclama fără nici o reticenţă înclinaţiile homosexuale. Scrisorile acestea au încăput pe mâna unui membru al guvernului din Prusia, care le publică, nădăjduind să dea o lovitură de moarte formaţiunilor S.A..

De-a lungul anilor, în cadrul luptei pentru luarea puterii, N.S.D.A.P. a trebuit să facă faţă la peste 40.000 de procese care i-au fost intentate. La sfârşitul anului 1932, membrii N.S.D.A.P. aveau la activul lor condamnări care însumau 14.000 de ani de închisoare şi 1.500.000 de mărci amendă. Un rol considerabil în aceste urmăriri îl avusese Secţia I A. La 13 aprilie 1932, în întreaga Germanie, poliţia intrase în acţiune împotriva formaţiunilor S.A. şi S.S., interzise – în sfârşit – printr-o lege excepţională. S-au făcut percheziţii pretutindeni, în şcolile S.A., în cazarme, la statele-majore. Situaţia s-a menţinut până când guvernul von Papén ridică interdicţia celor două grupe naziste.

Diehls, la fel de compromis ca şi colegii săi, ba mai mult chiar, fiindcă fusese deosebit de activ, avea un avantaj asupra lor: el a înţeles primul că situaţia se schimbase şi că, foarte curând, naziştii aveau să devină stăpânii Germaniei.

În august, Göring fu numit preşedinte al Reichstagului. Diehls simţi că nu se înşelase. El începu să-i facă o curte discretă noului preşedinte, aducându-i dosare secrete în care se aflau informaţii susceptibile să-i compromită pe adversari.

Cunoscându-şi perfect meseria, el îi demonstră lui Göring ce forţă, ce instrument de cunoaştere şi de pătrundere putea deveni o poliţie politică aşa cum o visa el, adică atotputernică. Göring preţui la justa sa valoare serviciul făcut de acela care-i pusese la dispoziţie dosarele compromiţătoare ale adversarilor săi politici şi care-l ajutase în felul acesta să-şi consolideze poziţia în sânul partidului naţional-socialist. El aprecia discreţia acestor metode oculte. Singură, această forţă secretă era capabilă să ţină în şah armata de scandalagii pe care, într-o bună zi, Röhm avea s-o utilizeze nu în sprijinul partidului nazist sau al Führerului, ci în folosul lui personal.

Se pare că Diehls făcuse uz şi de alte mijloace ca să fie apreciat. Göring se împăuna la Reichstag sau în palatul lui prezidenţial, punea să fie aclamat în adunările publice. Într-un cuvânt, se complăcea în rolul de mare senior. Din nefericire însă, era un senior cam sărăntoc. Or, Diehls, care pătrundea pretutindeni, avea relaţii excelente la Bursă. Informaţiile obţinute de ei i-au dat lui Göring posibilitatea să facă nişte speculaţii fericite şi, în felul acesta, să-şi mentină mai uşor rangul. Diehls deveni, aşadar, omul de încredere al lui Göring, achitându-se de situaţia privilegiată pe care o avea cu asemenea servicii suspecte care, legându-i de obicei pe oameni, fac din ei complici.

Când naziştii au preluat puterea, totul era gata pentru luarea unor măsuri de ordin poliţienesc menite să consolideze statutul lor. Diehls pregătise de multă vreme

liste cu numele poliţiştilor republicani care trebuiau să fie epuraţi. Şi epurarea începu chiar de la 8 februarie, adică a treia zi după instaurarea nazismului. Când din vechile cadre nu mai rămăseseră decât o treime, considerate inofensive, ele au fost completate cu naziști de încredere aleşi din sânul partidului sau din S.A. şi S.S.. În fruntea noului serviciu, Göring l-a numit ca *Oberregierungsrat* pe Diehls.

Latura dubioasă a acestui personaj, lipsa lui de cumpătare, ce persista în materie de băutură, nu l-au speriat pe preşedinte. De altminteri, doctorul Schacht avea să spună mai târziu că în acea perioadă „beţia era unul dintre elementele fundamentale ale ideologiei naziste".

Diehls cunoştea rivalitatea dintre Göring, protectorul său şi Röhm. El personal întreţinea relaţii destul de prieteneşti cu conducătorii S.A., în primul rând cu Röhm, precum şi cu Ernst, comandantul grupului Berlin-Brandenburg, apoi cu contele Helldorff, şeful formaţiunilor S.A. din Berlin, devenit mai târziu preşedintele poliţiei berlineze, şi cu Victor Lutze, viitorul şef de stat-major al S.A.. După vechiul lui obicei, Diehls miza pe ambele tabere şi profită de relaţiile pe care le avea, culegând o serie de informaţii ce în scurt timp aveau să-i fie foarte utile.

Epurarea poliţiei a fost făcută în câteva ore. Au urmat apoi represaliile împotriva adversarilor politici. La această treabă, S.A., S.S. şi poliţia au colaborat îndeaproape. Partidul comunist şi, ulterior, partidul social-democrat au fost decăpitate. S.A. a înfiinţat un lagăr de concentrare „particular" în apropiere de Berlin, la Oranienburg. Acolo au fost îngrămădiţi sute de deţinuţi arestaţi fără nici un motiv. Printre numeroase alte personalităţi se aflau acolo şi Ebert, fiul fostului preşedinte al Republicii,

precum şi conducătorul social-democraţilor din Prusia, Ernst Heilmann. Göring ştia de existenţa acestui lagăr, după cum ştia şi de celelalte patruzeci înfiinţate de S.A..

Gestapoul îşi instalase şi el închisoarea lui personală chiar la Berlin. Ea se afla în afara controlului exercitat de Ministerul Justiţiei, condus de un ministru care nu era nazist, doctorul Gürtner. Închisoarea, Columbiahaus, se afla în Papestrasse. Era o clădire mare, pe care naziştii o numeau în glumă „Porumbarul" şi pe seama căreia începură curând să circule zvonuri înfricoşătoare.

La 22 februarie, Göring semnă un decret care-i trecea pe membrii S.A. şi pe membrii „Căştilor de oţel" în rândurile poliţiei auxiliare. În felul acesta, el obţinea o sporire a personalului pentru vastele sale „operaţii de poliţie". În plus, era un punct câştigat împotriva lui Röhm, treceau în mod automat sub autoritatea lui. Faptul că S.A., devenind semioficial, îşi dubla violenţele, nu-l deranja deloc pe Göring.

Dimpotrivă, el i-a îndemnat pe toţi cei aflaţi în subordinea lui să fie necruţători. În ziua de 17, adresându-se poliţiştilor prusaci, le-a recomandat „să nu ezite să tragă la nevoie. Fiecare agent trebuie să fie pătruns de convingerea că inacţiunea constituie o greşeală mai mare decât o eroare comisă în executarea ordinelor primite".

În directivele date la 10 şi 17 februarie, el spunea: „Fiecare glonţ care iese acum din ţeava unui pistol al poliţiei îmi aparţine mie. Dacă numiţi acest fapt un asasinat, atunci eu sunt asasinul; eu sunt cel care a ordonat toate acestea şi înţeleg să sprijin din toate puterile asemenea acţiuni. Îmi asum întreaga răspundere şi nu mi-e frică de acest lucru".

La 3 martie, luând cuvântul în public şi adresându-se duşmanilor patriei, adică ai partidului nazist, el declara: „Nu

e treaba mea să fac dreptate; singurul meu ţel este să distrug şi să extermin; nimic altceva... Lupta pe viaţă şi pe moarte, în care pumnul meu vă va zdrobi, se va da prin intermediul lor, al «Cămăşilor brune»".

Cu asemenea îndemnuri nu mai surprinde nimic, nici faptul că Scheppmann, prefectul poliţiei din Dortmund, a dat ordin oamenilor lui să tragă fără avertisment asupra distribuitorilor de manifeste ale adversarilor, nici faptul că zilnic erau descoperite cadavre purtând de obicei urmele celor mai crude maltratări şi nici că la sfârşitul lunii februarie ziarele germane anunţau că, în interval de şase săptămâni, cel puţin douăzeci şi opt de mii de persoane fuseseră trimise în lagăre şi închisori. De altminteri, cum cea mai mare parte a arestărilor era învăluită în mister, această cifră era cu mult sub cea reală.

Incendierea Reichstagului a permis, mulţumită legii excepţionale ce s-a semnat în aceeaşi noapte, să se treacă la încununarea acestor măsuri prin aruncarea în închisoare a tuturor conducătorilor opoziţiei.

La 5 martie, naziştii erau în sfârşit şi definitiv stăpâni pe putere. Göring, devenit ministru-preşedinte al Prusiei, având să-şi desăvârşească opera şi să scoată la lumină poliţia lui politică, de care era aşa de mândru. Dar în culise exista de pe acum cineva care-şi pusese în gând să i-o distrugă.

3

GESTAPOUL, ODATĂ CONSTITUIT, INTERVINE ÎN INCENDIEREA REICHSTAGULUI

1

La 23 martie 1933, Göring a deschis prima sesiune a noului Reichstag. Chiar la această primă şedinţă a fost proclamată o amnistie privind crimele şi delictele „comise în scop patriotic", adică de naziști. Amnistia a fost completată la 23 iunie de o lege ce anula toate condamnările pronunţate împotriva naţional-socialiştilor în anii luptei pentru putere. Legea dispunea punerea imediată în libertate a deţinuţilor, ştergerea condamnărilor lor din cazierele judiciare şi restituirea amenzilor. Partidul nazist îşi plătea datoriile şi-şi ocrotea oamenii. În acelaşi timp era şi o garanţie pentru viitor. Göring voia ca, de acum

înainte, lucrurile să se petreacă în cadrul strictei legalităţi, ceea ce însemna că, în viitor, asasinatele aveau să fie comise numai la ordin.

Pentru a putea superviza toate aceste acţiuni mai mult sau mai puţin criminale, era nevoie să fie înlăturaţi din posturile de răspundere miniştrii care nu erau nazişti. La 1 şi 7 aprilie apărură două dintre primele legi fundamentale privitoare la reorganizarea statului nazist. În virtutea lor au fost dizolvate parlamentele tuturor landurilor, cu excepţia parlamentului din Prusia. În locul acestora au fost numiţi câte un *Reichsstatthalter*, adică un reprezentant direct al cancelarului, însărcinat să vegheze în fiecare land la modul în care erau aplicate legile Reichului şi dispoziţiile Führerului. Centralizarea fusese înfăptuită dintr-o trăsătură de condei. Curând avea să dispară şi Rechsratul (Consiliul Landurilor), devenit inutil; apoi, la începutul anului 1934, a pierit şi ceea ce mai rămăsese din suveranitatea landurilor. *Statthalter*-ii au fost aleşi, firește, dintre naziştii cei mai încercaţi. La împărţirea acestor funcţii, membrii organizaţiei politice a partidului nazist au luat partea leului, luptând cu ferocitate împotriva conducătorilor S.S., care se arătau colţoşi.

În Prusia, treaba era mai grea, întrucât că cel de care urmau să se descotorească era von Papen. Atunci, Hitler se numi el însuşi *Statthalter* şi-l împuternici pe Göring cu exercitarea funcţiei sale, lucru pe care decretul îl îngăduia. Von Papen, comisar al Reichului, nu mai avea nici un rol. Göring ţinea să ducă până la capăt marea lui realizare poliţienească, aşa că guvernul Prusiei nu fu deocamdată dizolvat: dizolvarea lui ar fi însemnat trecerea poliţiei Prusiei sub autoritatea lui Frick, ministrul de Interne al Reichului.

Odată aceste preparative terminate, Göring promulgă, la 26 aprilie 1933, un decret prin care era creată Poliţia Secretă de Stat – *Geheime Staatspolizei* –, sub conducerea ministrului de Interne al Prusiei, adică a lui însuşi. În aceeaşi zi, Diehls a fost numit şef adjunct al acestei poliţii. În limba germană, cuvântul *geheime* înseamnă „secret" şi, totodată, „particular". Şi, într-adevăr, dacă această poliţie politică urma să aibă un caracter secret, ea avea să fie în acelaşi timp poliţia particulară a unui partid, mai bine zis a unui individ.

În aceeaşi zi, un nou decret crea în fiecare district al Prusiei câte un birou al poliţiei de stat, subordonat serviciului central din Berlin. Gestapoul, limitat până acum la districtul Berlin, îşi înfigea câte o gheară în fiecare district, dar puterea lui nu depăşise încă graniţele Prusiei.

Epurarea fu continuată nu numai în poliţie, ci şi în magistratură, şi printre funcţionarii de stat. Legea din 7 aprilie permitea concedierea funcţionarilor şi a judecătorilor antifascişti, evrei sau care aparţinuseră organizaţiilor de stânga.

La 22 iunie, o circulară ministerială a lui Göring dădea tuturor funcţionarilor dispoziţia să supravegheze discuţiile funcţionarilor de stat şi să-i semnaleze pe toţi cei care-şi îngăduiau să murmure. La 30 iunie, o circulară identică instituia acelaşi sistem de denunţuri, de data asta însă în rândul muncitorilor. Aşa a debutat regimul acesta de continuu spionaj, astfel s-a ţesut reţeaua aceea de supraveghere şi de denunţuri anonime ce aveau să cuprindă întreaga Germanie.

În centrul acestei pânze de păianjen se afla poliţia secretă. Chiar de la înfiinţare, ea a fost numită, după

abrevierea poştală, „Gestapo", denumire care a căpătat în numai câteva zile o tristă celebritate. Chiar din luna iulie, Gestapoul a început să se răfuiască şi cu opoziţia, dovedindu-şi eficacitatea. Organizaţia clandestină a partidului comunist, pregătită şi pusă la punct de ani de zile, a fost zdrobită. Întregul ei stat-major, în frunte cu John Scheer, fu arestat, iar Scheer deferit justiţiei pentru vina de a fi reînfiinţat un partid dizolvat, dar membri S.A. l-au răpit din închisoare şi l-au asasinat.

Concomitent cu loviturile pe care le dădeau opoziţiei, serviciile conduse de Diehls au deschis, la ordinul lui Göring, o acţiune de subminare a formaţiunilor S.A.. De astă dată, cel vizat era însuşi Röhm.

Printre alte atribuţii, Göring răspundea şi de lagărele de concentrare; dar majoritatea lagărelor înfiinţate de S.A. scăpau de sub controlul lui. În legătură cu aceste lagăre circulau zvonuri înspăimântătoare. Nu aceasta îl supăra însă pe Göring: el nu suporta ca autoritatea lui să fie ştirbită. Bazându-se pe zvonurile care circulau, începu să-l atace făţiş pe Röhm, acesta fiind în acel moment mai primejdios ca oricând. De la luarea puterii, formaţiunile S.A. crescuseră peste măsură. Numai formaţiunea din Berlin ajunsese să numere peste 600.000 de membri[1]. La sfârşitul anului 1933, în Germania existau 4.500.000 de membri S.A., iar Röhm era ministru fără portofoliu.

Pentru moment, Göring, care se străduia să-i frâneze ascensiunea, îl însărcină pe Diehls să ancheteze activitatea lagărelor de concentrare S.A. şi să le desfiinţeze.

1 Acest grup îngloba Berlinul şi o zonă suburbană a Brandenburgului, destul de importantă (n.red.).

Urmau să subziste numai lagărele „oficiale" ce aveau să fie administrate de S.S.. Göring se înţelesese personal în acest scop cu Himmler, conducătorul S.S.-ului.

De fapt, S.A. plătea poliţe sângeroase, lichidându-şi adversarii şi pe foştii complici deveniţi primejdioşi. Fu asasinat inginerul Georges Bell, fost intermediar în tratativele financiare dintre Hitler şi Sir Henry Deterding, maiorul de poliţie Hunglinger care, cu zece ani în urmă, la 9 noiembrie 1923, îl înfruntase pe Hitler la München cu ocazia puciului ncreuşit. Căzură victime şi o serie de transfugi din S.A., conducători în S.S., organizaţie rivală tot mai periculoasă de sub conducerea lui Himmler, a cărui ambiţie turbată ţâşnea zi de zi tot mai mult.

S.A. voia să răscumpere sângele celor trei sute de morţi şi patruzeci de mii de răniţi căzuţi din rândurile sale în iureşul luptei pentru putere.

La procesul de la Nürnberg, Gisevius, un martor preţios datorită faptului că făeuse el însuşi parte din Gestapo cu câteva săptămâni înainte de a trece în opoziţie, a descris astfel această furtună dezlănţuită: „Cei din S.A. organizau razii uriaşe. Percheziţionau casele, confiscau bunurile, luau interogatorii oamenilor sau îi arestau. În rezumat, se erijaseră în poliţie auxiliară şi nesocoteau toate drepturile statornicite de sistemul liberal... Vai de aceia care le cădeau în gheare. «Buncărul», înspăimântătoarea închisoare neoficială, datează din acea epocă. Fiecare *Sturmtruppe* S.A. trebuia să aibă cel puţin un buncăr. Ridicările începură să constituie un drept inalienabil al detaşamentelor S.A.. Valoarea unui *Standartenführer* se măsura după numărul de arestări pe care le făcuse, iar buna reputaţie a unui membru S.A. depindea de eficacitatea cu care îi «ancheta» pe cei arestaţi".

În unele regiuni, foştii aliaţi, partidele de dreapta, începuseră să-şi manifeste îngrijorarea faţă de aceste excese. La Braunschweig, *Stahlhelm*-ul – „Căştile de oţel", ce se opusese formaţiunilor S.A., fu dizolvat. Orice împotrivire, orice şovăială era imediat lichidată.

Toţi conducătorii S.A. deveniseră nişte satrapi orgolioşi şi cruzi, potentaţi de cartier care îşi arogau dreptul de viaţă şi de moarte asupra semenilor lor. Fiecare dintre aceşti tirani avea câte o gardă personală alcătuită din haimanale bune de spânzurătoare, înarmate până în dinţi, şi năzuia să aibă o ceată specială însărcinată cu depistarea adversarilor politici care trebuiau lichidaţi; aceste servicii se intitulau „Servicii I.C." şi erau echivalente cu serviciile de spionaj. Erau arestaţi, la întâmplare, comunişti, adevăraţi sau presupuşi, evrei şi, în lipsă de ceva mai bun, oameni aleşi la întâmplare din rândurile populaţiei înspăimântate.

Era o concurenţă neloială şi Göring se supără. Diehls îşi băgă, aşadar, nasul în lagărele „particulare". În aceste lagăre, vreo patruzeci la număr, presărate aproape pretutindeni, se aflau circa patruzeci de mii - cincizeci de mii de „duşmani ai patriei". Cel mai cunoscut lagăr era la Oranienburg, dar acesta, deşi creat de S.A., număra, încă de la înfiinţare, în conducerea lui oameni ai Gestapoului. Şi Gestapoul îşi trimitea acolo aproape toţi deţinuţii. Pentru acest motiv, nimeni nu se atinsese de el. La Wuppertal, Hohnstein şi Bredow existau încă trei lagăre conduse de reprezentanţi locali ai S.A.. Ministerul Justiţiei primise o serie de plângeri în legătură cu tratamentul inuman aplicat deţinuţilor din aceste lagăre. Ministrul Gürtner îi transmise lui Hitler toate aceste plângeri şi scrise: „Deţinuţii au fost nu numai bicîuiţi şi ciomăgiţi fără nici un motiv până la pierderea cunoştinţei ca, de exemplu, în

lagărul de la Bredow, din apropiere de Stettin, dar au fost torturaţi şi în alte chipuri".

Lagărul de la Bredow fusese înfiinţat de Karpfenstein, conducător S.A. şi fost *Gauleiter* al Pomeraniei. Göring îl desfiinţă o dată cu cel din Breslau, administrat de Heines, un colaborator intim al lui Röhm, homosexual şi el, şi a cărui plăcere era să-i supună pe deţinuţi la cele mai sadice torturi. În împrejurimile Berlinului mai exista un lagăr condus de Ernst, fost chelner de cafenea, devenit ulterior personaj de seamă în S.A., un individ cu un trecut mai mult decât dubios. Göring suprimă şi lagărul acestuia.

În lagărele S.S. însă, nici vorbă nu era să se amestece cineva. Dachau, de pildă, care avea să devină celebru doisprezece ani mai târziu, era administrat de S.S.. Conducătorul lagărului, führerul S.S. Eicke, afişase un regulament în care se spunea: „Toleranţă înseamnă slăbiciune. Prin urmare, pedepsele vor fi aplicate fără cruţare ori de câte ori interesul patriei este în joc. Un bun cetăţean căzut pradă rătăcirii nu va suferi niciodată de pe urma acestui regulament. Agitatorii politici însă şi instigatorii recrutaţi din rândul intelectualilor, oricare ar fi tendinţele lor, să ia aminte la acest avertisment: băgaţi de seamă să nu vă prindem cu mâţa în sac, fiindcă o să vă băgăm gheara în gât şi o să vă reducem la tăcere".

Fiecare S.S.-ist ştia ce trebuia să se înţeleagă prin „interesul patriei". În luna mai au fost asasinaţi la Dachau foştii deputaţi comunişti Dressel şi Schleffer. În aceeaşi perioadă, între 16 şi 27 mai, au fost executaţi alţi patru deţinuţi de către patru gardieni S.S.-işti diferiţi, ceea ce vădeşte că era vorba de o practică banală. La 24 mai, a fost ucis un avocat din München, dr. Alfred Strauss. El a fost doborât cu două gloanţe trase în ceafă, după ce, în

ajun, fusese torturat. Medicul care a făcut autopsia a notat că trupul avea „diverse semne negre şi vinete, precum şi răni deschise". Alţi trei deţinuţi, Leonhard Hausmann, Louis Schloss şi Sebastian Nefzger, au fost executaţi în împrejurări identice.

Tribunalul din München, ce nu încăpuse încă pe mâna naziştilor, intenţiona să deschidă o anchetă cu privire la aceste asasinate. Conducerea S.S. a trimis vorbă că aceşti patru deţinuţi au fost executaţi în timpul unei încercări de evadare. Or, raportul alcătuit cu ocazia autopsiei lui Strauss preciza că victima era în papuci. „Un picior avea ciorap, celălalt era gol, fără îndoială din cauza unei răni". Iar gloanţele fuseseră trase în ceafă, de la mică distanţă.

E evident că lagărele S.A. au fost desfiinţate nu din cauza maltratărilor la care erau supuşi acolo deţinuţii, ci pentru că erau conduse de S.A. Röhm şi prietenii lui ştiau bine acest lucru şi de aceea ripostară.

Într-o dimineaţă, Gestapoul din Berlin aduse la Oranienberg doi deţinuţi. Potrivit obiceiului, erau într-o stare de plâns. Totul denota că fuseseră supuşi unui interogatoriu destul de brutal. De astă dată însă, se ridicară proteste şi aproape că se manifestă indignare. Schäfer, comandantul lagărului, raportă incidentul superiorului său, *Standartenführer*-ul Schutzwechsler. Acesta fu, la rândul său, revoltat de asemenea procedee şi amândoi se îndreptară spre Prinz Albrechtstrasse, unde se afla sediul Gestapoului, ca să „ceară explicaţii". Au fost primiţi politicos, li s-a promis că se va deschide o anchetă asupra vinovaţilor şi că vor primi răspunsul chiar a doua zi.

Răspunsul veni într-adevăr a doua zi prin telefon:

lagărul de la Oranienburg avea să fie desființat din cauza tratamentului inuman la care erau supuși acolo prizonierii. Un tren ce urma să-i transfere pe deținuți într-alt lagăr, recent înființat de S.S. lângă Ems, era deja pe drum. Schäfer abia avu timp să alerge la Berlin și să-i povestească cele întâmplate secretarului de stat Grauert. Presimțind că ar putea izbucni un conflict grav, acesta hotărî să se revină asupra ordinului de desființare. Lagărul de la Oranienburg continuă, așadar, să funcționeze sub nuiaua părintească a lui Schäfer.

Acesta nu e decât unul dintre episoadele adevăratului război pe care încă din acea vreme îl purtau diferitele organe naziste unul împotriva celuilalt și care avea să ia sfârșit numai o dată cu regimul însuși. Ba multe răfuieli personale nu s-au încheiat decât în incinta Tribunalului Internațional de la Nürnberg! Rivalitățile atingeau uneori paroxismul.

Aceste rivalități își aveau obârșia în goana după funcții, onoruri, profituri ce nu se atribuiau după meritul, capacitatea sau însușirile morale ale unui individ, ci pe baza unor preferințe de moment, a preponderenței trecătoare a unei tabere sau a unui prieten cu greutate. Fiecare organ se străduia să ia locul altor organe, mai ales când existau atribuții similare. O luptă asemănătoare se dădea în sânul fiecărei organizații, al fiecărui serviciu, între diversele clici care-și împărțeau puterea.

Gestapoul nu făcea nici el excepție de la această regulă. Acolo unde opinia publică nu vedea decât un tot coerent, unit, înghețat și redutabil, colcăiau în realitate rechini la pândă.

Postul lui Diehls, favoritul lui Göring, și personaj de neînlocuit, stârni invidii. Pentru anumiți indivizi, a-l doborî pe Diehls însemna a elibera un loc în care s-ar

putea instala eventual ei. Căci, potrivit unei practici naziste, denunţătorul unui om primea de obicei drept plată postul celui pe care-l dăduse pe mâna călăului. Duşmanii lui Göring începură să-l ia la ochi pe Diehls, a cărui înlăturare ar fi fost o pierdere grea pentru ministrul-preşedinte. În mijlocul acestor intrigi, Diehls reuşea să se strecoare cu abilitatea caracteristică unui curtean şiret.

Cu toate astea, într-o zi, unul dintre adversarii lui îi descoperi punctul vulnerabil. După o campanie ipocrită de proteste împotriva Gestapoului, un grup de generali care se bucurau de încrederea lui Hindenburg îi prezentară acestuia un dosar, pregătit de Frick. Acesta nu voia să se împace cu modul în care Göring sustrăsese Gestapoul de sub controlul lui. Manevra eşuă. Göring explică faptul că nu putea fi vorba decât de excese izolate, datorate unor subalterni prea zeloşi. Printr-un decret, el creă o comisie însărcinată să reorganizeze Gestapoul şi să aplice sancţiunile ce se impuneau. Bineînţeles, această comisie nu s-a întrunit niciodată, dar, pentru a-l calma pe mareşal, Göring fu nevoit să-l sacrifice pe Diehls. La sfârşitul lunii septembrie 1933, Diehls fu destituit. Drept compensaţie, el fu numit în aceeaşi zi director adjunct al poliţiei din Berlin. Dar, cunoscînd „obiceiul pământului" în calitate de adevărat „inventator" al Gestapoului, Diehls ştia care sunt primejdiile ce-l pândeau. Nu acceptă noua sa funcţie, ci socoti mai prudent să treacă frontiera cehoslovacă şi să urmărească mersul evenimentelor din Boemia. Austria, năpădită între timp de nazişti, nu i se păruse un refugiu suficient de sigur.

Göring, care a simţit din plin lovitura ce i se dăduse, căci înlăturarea lui Diehls constituia de fapt o victorie a duşmanilor lui personali, reuşi în cele din urmă s-o pareze.

În locul lui Diehls, el îl numi pe Paul Hinkler, un nazist înverderat, luptător din vechea gardă, al cărui ortodoxism nu putea fi pus la îndoială. Acesta era prieten cu Wilhelm Kube, fostul preşedinte al grupului nazist în Landtagul Prusiei şi *Oberpräsident* al Brandenburgului.

Hinkler îşi luă, aşadar, în primire funcţia. Göring ştia, dar prefera să treacă sub tăcere faptul că Hinkler era un beţivan atât de înrăit încât, în comparaţie cu chiolhanurile pe care le făcea el, petrecerile lui Diehls erau distracţii de june nevinovat. Şi mai ştia că fusese deferit cu ani în urmă justiţiei, acuzat de complicitate la asasinat şi achitat pentru iresponsabilitate. De fapt, Hinkler era un imbecil congenital dublat de un alcoolic.

Diehls urmărea cu atenţie evenimentele. La 21 septembrie, cu vreo opt zile înainte de fuga sa, începuse procesul incendierii Reichstagului. Diehls, care condusese ancheta, cunoştea bine toate dedesubturile şi ştia că va fi un proces furtunos. Opinia publică din străinătate urmărea cu încordare desfăşurarea procesului, refugiaţii germani făceau totul pentru ca adevărul să iasă la lumină, Diehls trimise vorbă discret că, dacă se pune preţ pe prezenţa lui, ar consimţi să se întoarcă în ţară.

Între timp, la Berlin, Hinkler întrecea măsura. La sfârşitul lunii octombrie, la mai puţin de treizeci de zile de la numirea lui, a trebuit să fie demis în grabă. Diehls, rechemat de urgenţă, a acceptat să-şi reia locul, şi una dintre primele lui măsuri a fost aceea de a emite un mandat de arestare împotriva lui Hinkler care, văzându-i pe zbirii Gestapoului în zori de zi la uşa lui, abia a avut timp să sară pe fereastră în pijama şi s-o ia la goană prin Tiergarten. Fu dus de o patrulă la post, de unde reuşi să-l vestească pe prietenul său Kube să-i vină în ajutor.

După acest avertisment, Diehls îşi reluă munca şi vechile metode. Göring, care resimţise şi el lovitura dată lui Diehls, voi să pareze un eventual nou atac. La 30 noiembrie 1933, în calitatea sa de ministru-preşedinte al Prusiei, emise un decret care a făcut mare vâlvă şi prin care scotea poliţia politică, Gestapoul, din atribuţiile Ministerului de Interne. Prin acest decret, Gestapoul ajunse deci sub conducerea sa personală. Această separare a unei ramuri a poliţiei constituia o monstruozitate din punct de vedere juridic, dar pentru naziştii lipsa de respect pentru orice formă juridică era lege.

În aceeaşi zi, Göring ordonă să se emită mandate de arestare împotriva anumitor membri ai Comisiei de reorganizare şi de control; creată la plecarea lui Diehls, dar care nu se întrunise niciodată. Aceste mandate, deşi nu au fost executate, îşi atinseră scopul: ele au servit drept avertisment celor ce s-ar fi simţit ispitiţi să privească prea îndeaproape ceea ce se petrecea înăuntrul intangibilului Gestapo.

La începutul anului 1934, presa lui Hearst publica în America un articol al lui Göring în care acesta scria: „Noi îi lipsim de apărare legală pe duşmanii poporului. (...) Noi, naţional-socialiştii, ne ridicăm cu bună ştiinţă împotriva falsei îngăduinţe şi falsului umanitarism. (...) Nu admitem nici vicleşugurile avocăţeşti, nici tertipurile subtilităţilor juridice".

Fără îndoială, naziştii nu au preţuit niciodată „tertipurile avocăţeşti". Singura dată când au încercat să folosească în sprijinul propagandei lor un proces mare şi bine înscenat, această maşinaţie s-a întors împotriva lor.

La 21 septembrie 1933, la Curtea Supremă a Reichului, ce-şi avea sediul în Palatul Justiţiei din Leipzig,

s-a ridicat cortina pentru actul al doilea al dramei care, în februarie, zguduise Germania şi, o dată cu ea, întreaga lume. Cu şapte luni în urmă, o dată cu cupola Reichstagului, care se prăbuşise pe jumătate în flăcări, se prăbuşise şi Germania liberală, mistuită de un foc şi mai distrugător. Acum, noii stăpâni ai Germaniei încercau să se justifice în faţa opiniei publice internaţionale. Căci de la incendiu nimeni nu mai dădea crezare basmului cu atentatul comunist. Această înscenare determinase declanşarea nimicitoarei represiuni şi distrugerea adversarului, acţiuni de care naziştii, încă nesiguri pe poziţie, avuseseră neapărată nevoie pentru a-şi consolida puterea.

Preşedintele Bünger, vechi magistrat care îmbătrânise în funcţia pe care o deţinea, înconjurat de patru asesori în robă roşie, avea să depună în timpul celor cincizeci şi patru de şedinţe eforturi pentru a asigura un minimum de decenţă unor dezbateri ce aveau să-i scape mereu de sub control.

În boxa acuzaţilor se aflau cinci oameni cu totul diferiţi. Ei fuseseră strânşi laolaltă intenţionat, exploatându-se o serie întreagă de coincidenţe. Se afla acolo în primul rând Van der Lübbe, olandezul pe jumătate idiot, arestat în Reichstagul în flăcări, şi care, fără îndoială, făcuse parte dintre incendiatori. Lângă el se afla Torgler, vechi activist comunist, arestat a doua zi după incendiere, când venise el singur la poliţie pentru a da explicaţii. Fusese implicat în proces pe baza depoziţiei unor martori îndoielnici. Aceştia declaraseră sub prestare de jurământ că în ziua incendierii îl văzuseră pe Torgler intrând în Reichstag în tovărăşia lui Van der Lübbe. Aceasta fusese de ajuns pentru judecător. Ceilalţi trei inculpaţi trezeau şi mai mult interes. Erau

trei bulgari, arestaţi în împrejurări cu totul ciudate. Un anume Helmer, chelner care servea la restaurantul „Bayernhof", de pe Potsdamerstrasse, şi care văzuse în ziare fotografia lui Van der Lübbe. Văzuse şi afişele ce ofereau douăzeci de mii de mărci recompensă celui care avea să ajute la arestarea complicilor lui. Helmer îşi aminti atunci că îl zărise pe Lübbe la restaurant, în tovărăşia a trei bărbaţi care veneau din când în când pe acolo şi care erau, fără îndoială, „bolşevici". Amănuntul că „Bayernhof" era un restaurant destul de elegant, din care vagabondul Van der Lübbe ar fi fost gonit chiar de la intrare, a trecut, bineînţeles, neobservat. Poliţia a întins o cursă şi, la 9 martie, la „Bayernhof", cei trei clienţi ai localului au fost arestaţi. Doi dintre ei aveau acte aparent în regulă, care-i dădeau drept dr. Hediger şi M. Panev. Al treilea nu avea acte. În câteva minute, poliţiştii şi-au dat seama că actele erau false. Cei trei au recunoscut atunci că erau bulgari şi că se numeau Blagoi Popov, Vasili Tanev şi Gheorghi Dimitrov.

Dimitrov! Ştirea arestării lui a provocat o adevărată explozie de bucurie la statul-major al Gestapoului. Dimitrov era conducătorul aparatului ilegal al Cominternului pentru Europa Occidentală şi fusese deja condamnat în Bulgaria, o dată la douăzeci de ani şi a doua oară la doisprezece ani de închisoare. Ceilalţi doi tovarăşi ai săi fuseseră şi ei condamnaţi în patrie la câte doisprezece ani pentru activitatea lor politică. Ei fugiseră, aşadar, din Bulgaria, refugiindu-se în Rusia, unde stătuseră mai multă vreme, şi sosiseră de curând în Germania, de unde voiau să încerce să se înapoieze clandestin în Bulgaria. Afirmau că nu l-au văzut niciodată pe Lübbe şi că nu-l cunoşteau pe Torgler decât după nume. De îndată ce se află de arestarea

lor, zeci de martori se năpustiră. Toţi dădeau asigurări că îi văzuseră pe cei trei bulgari în tovărăşia lui Torgler şi a lui Van der Lübbe la restaurant, pe stradă, în Reichstag, transportând lăzi, stând la pândă în holul parlamentului, în locurile cele mai neverosimile. La auzul acestor afirmaţii, Dimitrov îşi păstră sângele rece. Nu i-a fost deloc greu să aducă dovezi că în ziua incendiului se afla la München.

Aceştia erau cei cinci inşi din boxa acuzaţilor şi acestea erau învinuirile, copleşitoare pentru Lübbe, o biată epavă umană, surprins în flagrant delict, nefondate pentru ceilalţi patru.

Procesul a ţinut încordată opinia publică. În sală se aflau o sută douăzeci de ziarişti de toate naţionalităţile, cu excepţia ziariştilor sovietici, care nu fuseseră admişi. Hitler aştepta cu nerăbdare verdictul „necruţător" ce trebuia să încheie dezbaterile, pentru a reîncepe propaganda anticomunistă.

Numai că, puţin înainte de procesul de la Leipzig, această afacere mai fusese judecată de un tribunal. Emigranţii germani care se refugiaseră în Franţa, Olanda, Anglia şi chiar în Statele Unite alarmaseră opinia publică mondială. Ei deschiseseră o anchetă, adunaseră mărturii, publicaseră fotografii şi documente în scopul de a restabili adevărul recunoscut de toată lumea, şi anume că naziştii înşişi dăduseră foc Reichstagului ca să obţină de la bătrânul Hindenburg semnarea legilor excepţionale şi să justifice represaliile.

La Paris, cu ajutorul lui André şi Clara Malraux, al lui Jean Guéhenno şi al italianului Chiaromonte, se constituie un nucleu deosebit de activ. Sub conducerea a doi scriitori germani, Willi Münzenberg şi Gustav Regler, fusese publicată în mai multe limbi şi larg difuzată o „Carte brună". Adevărul începu să iasă la lumină.

La începutul lunii septembrie, un comitet antifascist reuni la Londra o comisie internaţională de anchetă care hotărî să judece – ea cea dintâi – procesul incendierii Reichstagului. În fruntea ei se afla un mare avocat londonez, Denis Nowel Pritt, consilier al Coroanei, laburist. În rest, ea era alcătuită din personalităţi franceze, engleze, americane, belgiene şi suedeze, ca: Gaston Bergery, avocaţii de Moro-Giafferi şi Henry Torrès, Arthur Hays şi Vermeulen. Scaunul procurorului era ocupat de Sir Stafford Crips. El făcu o expunere a faptelor şi preeiză că acest proces neoficial nu putea avea validitate juridică şi nu urmărea alt scop decât acela de a sluji adevărul pe care împrejurările din Germania îl împiedicau să iasă la lumină.

Atunci când şedinţele acestei comisii luară sfârşit, devenise evident că Lübbe era, într-adevăr, unul dintre incendiatori, dar că nu fusese decât un instrument. Al cui? Al naziştilor, răspunsese comisia, şi, în special, al lui Göring, care devenea principalul acuzat. La 11 septembrie, avocatul de Moro-Giafferi, care de la începutul procesului primea o serie de scrisori de ameninţare, strigă cu voce tunătoare:

„Nu există nici un tribunal în lume, nici o instanţă judiciară, nici chiar cea mai aspră sau cea mai ostilă faţă de acuzaţi, care să ia în consideraţie măcar pentru o clipă povestea asta cu dovezi derizorii. Da! Dar trebuie salvată faţada; cu preţul acuzaţiilor pe care naziştii s-au hotărât să-i ducă la pieire, trebuie salvat cel pe care îl acuză azi conştiinţa tuturor oamenilor cinstiţi: Göring...

Cine era, la Berlin, în seara de 27 februarie, omul care deţinea cheile Reichstagului?

Cine era omul care comanda poliţia acestuia?

Cine era omul care putea întări sau suprima paza acestuia?

Cine era omul care deţinea cheia subsolului prin care, pare-se, s-a pătruns înăuntru?

Omul acesta era ministrul de Interne al Prusiei şi, în acelaşi timp, preşedintele Reichstagului: era Göring!"

Trebuia salvată faţada... Aşa spusese avocatul de Moro-Giafferi şi aşa încerca să procedeze Curtea din Leipzig. Căci, foarte curând, acuzatorii intraseră în panică, fiind constrânşi să se apere cu prudenţă în faţa asaltului cumplit pe care-l dezlănţuise Dimitrov. Ceilalţi acuzaţi erau inofensivi. De la Van der Lübbe, care rămăsese cufundat tot timpul într-o stare de îndobitocire mohorâtă, abia reuşiseră să smulgă câteva răspunsuri monosilabice. Cât despre Tanev şi Popov, ei nu cunoşteau deloc limba germană. Dimitrov preluase, aşadar, conducerea procesului şi el era acela care acuza. Iar acuzaţiile lui erau atât de precise încât, la 17 octombrie, doctorul Werner, procurorul, anunţă că luase o hotărâre ce avu darul să provoace stupefacţie în rândurile asistenţei: intenţiona să ia faimoasa „Carte brună", publicată de emigranţi, şi s-o urmărească filă cu filă pentru a demonstra că nu era altceva decât o urzeală de calomnii!

Acuzatorii deveniseră, aşadar, acuzaţi, şi restul procesului nu a mai avut alt obiectiv decât acela de a-i dezvinovăţi.

Atunci defilară prin faţa barei oameni ale căror nume se pronunţau în şoaptă în Germania: conducătorul S.A. din Silezia, Heines, prefect de poliţie la Breslau; contele Helldorff, pe vremea incendiului conducător S.A. din Berlin şi prefect de poliţie la Potsdam; Schulz, membru în S.A. şi, în sfârşit, Göring însuşi!

Gisevius a lăsat o relatare foarte colorată în legătură cu modul cum a compărut Göring în faţa Curţii.

Printre numeroasele personaje pe care îi făcea plăcere să le încarneze popularul „Hermann", „credinciosul paladin", „eroul naţional", exista unul care-l atrăgea cu deosebire în acea epocă şi pe care şi l-a ales să-l joace în ziua aceea: „omul de fier".

Acest Hermann de fier apăru, aşadar, îmbrăcat într-un elegant costum de vânătoare de culoare deschisă, încălţat cu cizme înalte, care tropăiau pe parchet. Făcea eforturi vizibile să-şi păstreze calmul, dar fără să reuşească. În sala de judecată, turbat de furie, începu să asude şi să răcnească. Era descumpănit de ciudata întorsătură pe care o luase procesul. Nu putea să priceapă deloc de ce-şi bătea capul judecătorii atât cu acea „Carte brună", „o operă menită să contribuie numai la aţâţarea urii şi pe care el o distrugea pretutindeni unde o găsea".

Din jilţul lui, preşedintele Bünger urmărea scena cu ochi înspăimântaţi. Începea să-şi dea seama că procesul acesta însemna sfârşitul carierei sale. În boxă, Dimitrov nu-şi ascundea deloc satisfacţia. Göring, răscolit de furie, încerca să-şi recâştige calmul şi-l scruta cu o privire ameninţătoare. Dar iată că, deodată, Dimitrov, acuzatul, începu să-l interogheze pe ministrul-preşedinte! Iar ministrul-preşedinte îi răspundea...

Între cei doi începu un dialog de necrezut:

— Ce-a făcut domnul ministru de Interne în ziua de 28 februarie şi în cursul zilelor următoare, atunci când complicii lui Lübbe puteau fi cu uşurinţă descoperiţi? întrebă Dimitrov.

— Eu nu sunt funcţionar al poliţiei judiciare, sunt ministrul ei, răspunse Göring. Pentru mine, lucrul

cel mai important e să mă ocup de N.S.D.A.P., ale cărui idei au influenţă asupra întregii lumi şi care poartă răspunderea ei.

Angajându-se în discuţii politice, căzuse în cursa pe care i-o întinsese Dimitrov! Deşi era socotit un mare strateg al partidului nazist, Göring n-a fost în stare să ţină piept unui om ce aplica dialectica marxistă. Într-o clipă, interogatoriul lui Göring s-a transformat într-un miting de propagandă comunistă. Înnebunit, Hermann spumega de furie şi-şi insulta adversarul:

— Eşti o canalie, urlă el, bun de spânzurătoare!

Preşedintele interveni, amintindu-i lui Dimitrov că-i interzisese să facă propagandă.

— Mărginiţi-vă să puneţi întrebări în legătură cu procesul, adăugă el pe un ton împăciuitor.

— Mulţumesc, răspunse Dimitrov, sunt foarte satisfăcut de răspunsul domnului ministru.

— Derbedeule, urlă Göring, ieşi afară, derbedeule! Lasă că pun eu mâna pe tine!

În timp ce era scos din sala de şedinţe, în mijlocul unui tumult de neînchipuit, Dimitrov îi strigă încă o dată lui Göring:

— Vă este cumva frică, domnule ministru?! Vă este cumva frică?!...

Pentru acuzatori, aşa-zisa complicitate dintre Van der Lübbe şi ceilalţi acuzaţi se baza pe zvonul că Lübbe era comunist. Or, dezbaterile au dovedit că Lübbe fusese într-adevăr comunist, dar din 1931 încetase să mai fie. Ancheta întreprinsă de *Kriminal Polizei* (Kripo) dovedea limpede acest lucru.

La 23 decembrie, Curtea rosti verdictul: Van der Lübbe era condamnat la moarte, iar ceilalţi patru

acuzaţi – achitaţi. Întreaga presă mondială comentă evenimentul. Emigranţii triumfau. Cu toate dispoziţiile primite, judecătorii germani nu putuseră să se hotărască să condamne nişte nevinovaţi. Aflând verdictul, Hitler a fost cuprins de una dintre obişnuitele lui crize de furie, de care se temeau atâta cei din preajma lui.

Göring, însă, nu voia să lase prada din mână. „Mai pun eu mâna pe tine!", îi strigase el lui Dimitrov. Şi, într-adevăr, aşa se întâmplă. Cu tot verdictul de achitare, cei patru activişti comunişti au fost reţinuţi în închisoare. Nu au fost eliberaţi decât la 27 februarie, sub presiunea protestelor internaţionale ce răsunau cu tot mai multă vigoare. La ieşirea din închisoare, Torgler a fost transferat într-un lagăr de concentrare; de unde a ieşit abia mai târziu: şi-a răscumpărat libertatea intrând în slujba naziştilor.

La 10 ianuarie s-a anunţat că Lübbe fusese executat în curtea închisorii din Leipzig. În Germania au existat mulţi care s-au îndoit de faptul că această execuţie ar fi avut într-adevăr loc. Se spunea că, potrivit legii, familia lui Lübbe ceruse în repetate rânduri autorităţilor germane trupul lui pentru a-l înmormânta în Olanda, dar că nu obţinuse niciodată satisfacţie. Nu prea vedem motivul pentru care naziştii, în cazul când Lübbe ar fi fost într-adevăr un agent provocator, ar fi ezitat să se descotorosească în modul cel mai legal de un complice supărător. În general, Gestapoului nu-i plăcea să lase urme pe unde trecea.

Cum să nu înscrii pe ruinele încă fumegânde ale Reichstagului[1] adagiul latin: *Is fecit cui prodest?*

Incendiul acesta providenţial le prindea prea bine naziştilor. El le era indispensabil pentru a justifica represiunile, pentru a întări rolul Gestapoului şi pentru a organiza campania lor electorală.

La numai o oră după deseoperirea incendiului, Hitler şi Göring contemplau edificiul în flăcări. Drept călăuză le slujea Diehls, care-i conducea pe culoarele edificiului rămase neatinse, comunicându-le totodată primele constatări făcute de oamenii lui, care se şi puseseră pe treabă.

Fascinat de spectacolul flăcărilor, Hitler strigă de cum sosi:

— E un semn de la Dumnezeu; nimeni n-o să ne împiedice să-i zdrobim pe comunişti cu un pumn de fier.

La 31 ianuarie, Goebbels scrisese în „Jurnalul" lui: „În cursul unei consfătuiri, Hitler a trasat în linii mari jaloanele luptei pe care trebuie s-o ducem împotriva terorii roşii. Pentru moment, ne vom abţine să trecem la contraatac. Vom lovi la momentul oportun, atunci când comuniştii vor fi declanşat revoluţia".

Era necesar, aşadar, ca aceşti comunişti să „declanşeze revoluţia" pentru a putea trece la contraatac. Dar timpul trecea, nu se declanşa nimic şi alegerile se apropiau. În sfârşit, cu o săptămână înainte de data prevăzută, izbucni incendiul, ca o binefacere a cerului. Doctorul Goebbels avu posibilitatea să tragă foloase considerabile

1 Săptămânalul german „Der Spiegel" a publicat un amplu studiu ce încerca să demonstreze că incendierea Reichstagului a fost într-adevăr numai opera lui Van der Lübbe. Nu pot fi de acord cu concluziile acestui studiu, de altfel foarte documentat, deoarece lasă nelămurite multe puncte importante. Fără îndoială, incendierea Reichstagului va mai face să curgă valuri de cerneală.

de pe urma lui.

La 22 februarie, cu cinci zile înainte de incendiu, Göring emisese decretul ce transforma S.A. într-un aparat auxiliar al poliţiei de ordine. Fără concursul celor din S.A. n-ar fi putut fi efectuate arestări în masă, în răstimp de numai câteva ore, în noaptea şi în ziua eare au urmat izbucnirii incendiului... Listele cu arestaţi fuseseră întocmite de multă vreme, dar era nevoie de un personal numeros pentru traducerea lor în fapt.

Alt amănunt: incendiul izbucnise în plină campanie electorală. Conform obiceiului, Hitler susţinea o campanie istovitoare. Calendarul lui electoral, alcătuit de Goebbels şi difuzat în rândurile partidului încă de la 10 februarie, era mai mult decât încărcat. Trebuia să vorbească zilnic la numeroase întruniri, adesea la mare distanţă unele de altele. Nu putea să-şi permită să piardă nici un ceas din timpul lui atât de preţios. Dar, amănunt surprinzător, la 10 februarie nu fusese stabilită nici o întrunire pentru zilele de 25, 26 şi 27 februarie, precizându-se că în ziua de 27 februarie Führerul nu va putea lua cuvântul la nici o întrunire publică. Straniе coincidenţă: Reichstagul a luat foc tocmai în seara zilei respective.

Acum, în ceea ce priveşte incendiul: cei care au anchetat, adică primii poliţişti sosiţi la faţa locului la numai câteva minute după anunţarea sinistrului, pe la ora 21.15, au rămas surprinşi de numărul mare al focarelor de incendiu – între şaizeci şi şaizeci şi cinci –, răspândite prin tot edificiul. Cele mai multe şi îndeosebi uriaşa coloană de foc ce se înălţa în mijlocul sălii de şedinţe păreau să fie provocate de o substanţă inflamabilă.

În numărul 2 apărut în luna martie al săptămânalului conservator „Der Ring" al lui Heinrich von Gleichen,

membru al „Herrenklub"-ului, fu publicat un articol care se încheia cu următoarele întrebări: „Cum de au fost cu putinţă toate acestea? Suntem, într-adevăr, o naţiune de orbeţi? Unde sunt autorii atentatului, atât de siguri pe actele lor? (...) Poate că fac parte din cea mai bună societate germană sau mondială".

În urma acestui articol, „Der Ring" a fost interzis, dar întrebările puse de el persistau în mintea fiecărui om.

Göring şi Goebbels răcniseră la posturile de radio că numai comuniştii puteau fi autorii acestui atentat. În ziua ce a urmat incendiului, Gestapoul şi Kripoul (Poliţia Criminalistică) au percheziţionat Casa „Karl Liebknecht", sediul partidului comunist. Şi iată că în această casă, unde se mai făcuseră până în acel moment câteva percheziţii, părăsită de mai bine de o lună şi păzită de poliţie, se mai descoperiseră încă documente, „chintale de documente", cum a spus doctorul Goebbels, de o importanţă capitală, care trădau existenţa unui plan mocnit să instaureze prin forţă comunismul în întreaga Germanie. Incendierea Reichstagului urma să fie semnalul dezlănţuirii terorii roşii. Amănuntele acestui plan ce eşuase numai datorită promptitudinii cu care acţionaseră patrioţii nazişti au fost pe larg difuzate. Aceste documente copleşitoare n-aveau să fie însă niciodată date publicităţii, în pofida numeroaselor cereri formulate de presa străină, după cum nici una dintre aceste dovezi capitale nu avea să fie prezentată la proces.

Dar ce făceau poliţiştii însărcinaţi cu ancheta? În posesia unor informaţii tehnice furnizate de constatările materiale, având la dispoziţia lor pe unul dintre incendiatori, prins în flagrant delict şi arestat, cunoscând – graţie documentelor menţionate – apartenenţa politică a complicilor

lui, al căror număr aproximativ le era, de asemenea, cunoscut, ei nu au reuşit să prindă în plasă decât pe un anume Torgler şi trei bulgari. Cu toate astea, Diehls însuşi „urmărea" procesul, asistat de Arthur Nebe; un membru vechi şi cu experienţă al Kripo şi autor al unui apreciat tratat de criminalistică. Ancheta deschisă de ei bătea pasul pe loc şi rătăcea pe căi neprevăzute.

Rumoarea mulţimii colporta ştiri ciudate, nume surprinzătoare şi ecoul acestora nu putea să nu ajungă până la una dintre miile de urechi ale Gestapoului.

Un anume dr. Bell, de pildă, povestea lucruri cu totul ciudate despre Lübbe. Doctorul acesta avea mulţi prieteni în partidul nazist. El pretindea că Lübbe avea o serie de relaţii în S.A. şi adăuga, cu aerul omului care ştie multe, cum cunoştea în amănunt ce se petrecuse în seara incendiului. În ziua de 3 sau 4 martie, la Clubul naţional de pe Friedrichstrasse, el povesti unui prieten din partidul populist tot ce ştia. Acesta, încântat de faptul că era aşa de bine informat, scrise mai multor camarazi de-ai lui cele aflate, pentru ca aceştia să poată beneficia, la rândul lor, de informaţiile doctorului Bell. Una dintre scrisori încăpu pe mâna Gestapoului. Dându-şi seama că e urmărit şi supravegheat, dr. Bell se sperie şi-şi căută un refugiu de cealaltă parte a frontierei austriece, la Kufstein, un târguşor liniştit. La 3 aprilie când, în sfârşit, începuse să se simtă la adăpost, fu asasinat de un grup S.A. venit din München.

Mai circulă apoi şi o poveste stranie cu dr. Oberfohren, preşedintele grupului naţional-german din Reichstag, care era tot aşa de bine informat. Şi el cunoştea amănunte ciudate cu privire la această afacere şi comise imprudenţa să le aştearnă pe hârtie. El redactă un memoriu în care arăta ceea ce ştia cu privire la pregătirea incendiului şi-l

trimise câtorva prieteni. Un exemplar, ajuns în străinătate, fu publicat de ziarele franceze, engleze, elveţiene. La 3 mai, dr. Oberfohren a fost găsit mort în apartamentul său. Raportul poliţiei pomenea de sinucidere, dar familia a constatat că hârtiile lui personale dispăruseră.

Mai târziu, după sângeroasa epurare din 30 iunie 1934, când fu asasinat Röhm, şoferul acestuia, Kruse, care reuşise să fugă în străinătate, avea să-i adreseze mareşalului Hindenburg o scrisoare în care-i dezvăluia că incendierea Reichstagului fusese săvârşită de un grup de S.A., oameni de încredere ai lui Röhm, cu ajutorul lui Göring şi al lui Goebbels.

Dar toate aceste zvonuri, oricât ar fi fost ele de substanţiale, erau mai puţin revelatoare decât alte amănunte. Să vedem cum se putea pătrunde în Reichstag? Erau folosite în mod curent două intrări: intrarea nr. 2, din Simsonstrasse, deschisă numai în zilele de şedinţe, şi intrarea nr. 5, de pe cheiul Reichstagului. În ziua de 27 februarie, accesul era permis numai prin intrarea nr. 5. Această uşă dădea într-un hol a cărui intrare era barată de cordoane şi păzită de portari. Fiecare vizitator trebuia să completeze pe o fişă numele deputatului căutat, numele vizitatorului şi motivul vizitei. Un om de serviciu ducea deputatului fişa, şi numai cu aprobarea acestuia i se permitea vizitatorului să pătrundă în edificiu, însoţit de omul de serviciu, care-l conducea până la deputatul căutat. În sfârşit, vizitatorii erau înscrişi şi pe o evidenţă zilnică, specială.

Cum este posibil ca şapte sau zece oameni, transportând un material incendiar atât de voluminos (după părerea anchetatorilor, ei trebuie să fi avut la dispoziţie o scară), să fi putut trece neobservaţi de aceste controale?

Din pivniţa Reichstagului însă, aeolo unde se afla instalaţia de calorifer, pornea o scăriţă ce ducea la o subterană. Aceasta trecea pe sub colonade, traversa Friedrich Ebert Strasse şi răspundea în palatul prezidenţial situat de partea cealaltă a străzii. Scara pivniţei şi camera de încălzire erau despărţite de subterana respectivă printr-o uşă. Subterana era destul de largă şi străbătută de nişte şine pe care circula un mic vagonet ce transporta cărbuni de la Reichstag la sediul preşedintelui. Era unul dintre avantajele funcţiei: preşedintele avea încălzire gratuită. Iar preşedintele era Göring.

Aşa stând lucrurile, e limpede că prin această intrare se putea introduce uşor o ceată întreagă de oameni în Reichstag.

Se şoptea că unul dintre incendiatori era Ernst, conducătorul S.A., împreună cu Heines; că şi contele Helldorff făcuse parte din expediţie sau, cel puţin, participase la organizarea ei. De altfel, Ernst s-a lăudat mai târziu, la un pahar, cu fapta aceasta vitejească. Şi alţii vorbeau. Un anume Rall, un vechi criminal recidivist, arestat la câteva săptămâni după incendiu pentru un delict de drept comun, nădăjduind că, făcând anumite declaraţii, va scăpa mai ieftin, ceru să fie audiat de judecătorul de instrucţie ca martor „într-o altă afacere".

— În luna februarie, declară el, eram în garda personală a lui Karl Ernst şi am participat la incendierea Reichstagului.

Şi individul continuă pe acest ton, citându-i pe Goebbels şi pe Göring, dând în vileag numele participanţilor şi amănuntele operaţiunii, în timp ce grefierul, stupefiat, înregistra totul în procesul-verbal. Într-o seară, pe la sfârşitul lunii februarie, Ernst convocase zece membri S.A.

din garda sa pe care îi considera a fi cei mai potriviţi pentru a duce la bun sfârşit o misiune delicată. Printre ei se afla şi Rall. Studiară, după un plan, topografia interioară a Reichstagului. Scopul operaţiunii era incendierea Reichstagului, lucru care le-a fost dezvăluit chiar de la început. În seara incendiului, către ora 18.00, cei zece inşi fură aduşi cu maşina la preşedinţie şi coborâţi în pivniţă, unde rămaseră două sau trei ore, aşteptând semnalul lui Karl Ernst. Fiecare dintre ei primise câte o cutie de formă cubică în care se afla materialul inflamabil. Învăţaseră ce aveau de făcut, în cursul mai multor repetiţii.

În timpul lungii aşteptări, trebuia să se desfăşoare o „altă operaţiune" paralelă, despre care nu ştiau nimic.

În sfârşit, către ora 21.00, apăru Ernst şi dădu semnalul. Cei zece inşi porniră prin subterană, pătrunseră în Reichstag şi străbătură edificiul, pustiu la ora aceea, răspândind materialul inflamabil. În zece minute, totul se termină. Întorcându-se pe acelaşi drum, ei se înapoiară la palatul prezidenţial.

Operaţiunea paralelă a cărei desfăşurare era aşteptată pentru a se da semnalul nu putea fi decât „teleghidarea" lui Lübbe, a cărui pregătire psihologică fusese făcută de „prietenii lui". În momentul când bietul nenorocit, drogat poate sau, în orice caz, sugestionat, sosea în faţa Reichstagului cu buzunarele pline de chibrituri, escalada faţada şi spărgea un geam, cei din S.A. alergau deja prin săli, aruncau cutiile cubice în locurile stabilite şi se retrăgeau sub protecţia lui Göring. Căci nu există nici un dubiu că Göring, căruia prietenul său Goebbels îi ceruse părerea în legătură cu această acţiune, o găsise genială şi-şi dăduse consimţământul pentru traducerea ei în fapt.

După Gisevius, care a consemnat aceste detalii, pe care numai un om cu poziţia strategică ocupată de el în momentul desfăşurării evenimentelor respective le putea culege imediat după pregătirea planului, Göring i-ar fi încredinţat lui Diehls misiunea de a îndrepta ancheta pe o pistă greşită, având grijă să înlăture elementele neprevăzute care ar fi putut ieşi la iveală.

Unul dintre aceste elemente neprevăzute a fost Rall.

Grefierul Reineking, care a înregistrat depoziţia lui Rall, era un nazist, membru obscur al S.A., fără nici un grad, dar convins. Întrezări prilejul de a se remarca în faţa pontifilor regimului. Era încredinţat că tot ceea ce spusese Rall era adevărat: prea multe detalii şi, mai ales, faptul controlat că Rall făcuse parte într-adevăr din garda lui Karl Ernst la sfârşitul lunii februarie. În plus, era grefier veehi şi se pricepea la depoziţii şi la martori.

Reineking îi atrase atenţia şefului lui asupra primejdiei. Dată fiind importanţa faptului, hotărâră să se înfăţişeze la cartierul general S.A., care-i trimise, la rândul lui, la Gestapo.

Gestapoul îl scoase pe Rall din închisoarea din Neuruppin. Judecătorului i se spuse că era nevoie de mărturia lui. Fu transferat la Berlin, la sediul Gestapoului, şi interogat fără întrerupere timp de douăzeci şi patru de ore.

Fură trimişi emisari în diverse direcţii. Gestapoul se repezi la Leipzig să intercepteze scrisoarea adresată prin poştă de judecătorul din Neuruppin judecătorului de instrucţie al Curţii Supreme, scrisoare ce conţinea şi copia procesului-verbal cu declaraţiile lui Rall.

La Neuruppin, Reineking, avansat peste noapte la rangul de şef de secţie, fu însărcinat să facă să dispară originalul. Gestapoul făcu percheziţii la domiciliul lui

Rall, la amanta lui şi pretutindeni unde ar fi putut lăsa vreo scrisoare, vreo însemnare oarecare.

Rezultatul a fost, aşa cum sperase Rall, eliberarea lui imediată. Definitivă. Câteva zile mai târziu, cadavrul lui era descoperit pe câmp de un ţăran eare l-a dezgropat cu plugul. Nu fusese îngropat decât la douăzeci de centimetri adâncime. Murise sugrumat.

Oricare ar fi doza de adevăr cuprins în aceste versiuni, rolul Gestapoului era evident; nu exista nici cea mai mică îndoială că incendierea Reichstagului fusese săvârşită de S.A., din iniţiativa şi la instigarea lui Goebbels, autorul planului şi cu complicitatea lui Göring; fără acordul lui nu s-ar fi putut face nimic.

Ce căuta oare Van der Lübbe în infernul acesta? Nenorocitul era homosexual, fapt categoric stabilit la dezbaterile procesului. Era un client al azilurilor de noapte, al adăposturilor pentru săraci, al cafenelelor sordide ale Berlinului, unde intrase în legătură cu numeroşi reprezentanţi ai faunei cu totul speciale care mişuna pe acolo. Organizaţiile S.A. erau invadate de homosexuali. „Prieteniile virile" erau în floare. Röhm, şeful statului-major al S.A., dădea şi el cel dintâi exemplu. Formaţia S.A. din Berlin-Brandenburg, din care fuseseră recrutaţi incendiatorii, era şi ea contaminată. Anturajul lui Ernst, dacă nu chiar Ernst însuşi, Heines şi mulţi alţii făceau şi ei parte din această „confrerie" şi-şi recrutau din sânul ei gărzile personale, şoferii şi oamenii de încredere. Se nimerise ca olandezul să se plaseze pe orbita conspiratorilor tocmai în momentul în care îşi elaborau planurile. Ei şi-au dat imediat seama de foloasele pe care le-ar putea trage de pe urma lui. Le-a venit foarte uşor să îndoctrineze pe acest individ pe jumătate nebun, să aţâţe

pasiunile lui anarhiste, să-l incite la o acţiune îndreptată împotriva acestui simbol al ordinii sociale pe care o detesta. Şi iată-l pe acest sărman Erostrat aruncând ridicola lui torţă.

Se poate chiar să fi fost drogat înainte de a acţiona. În cursul procesului a bâiguit vag că „au mai fost şi alţii". Mai mult nu s-a mai putut scoate de la el, căci recăzuse în starea lui de prostraţie în care diverşi medici au crezut că recunosc simptome produse de scopolamină.

Povestea cu subterana fusese dată dată în vileag de Comisia internaţională de anchetă de la Londra. În timpul procesului, Tribunalul din Leipzig se deplasă în tot completul lui la Reichstag şi coborî în faimosul gang, dar aceasta numai pentru a stabili că incendiatorii nu trecuseră pe acolo, de vreme ce paznicii de noapte ai Reichstagului îl asiguraseră că, dac-ar fi fost aşa, fără nici o îndoială, ar fi observat ceva!

Nefericitul Van der Lübbe a plătit cu viaţa simpla întâmplare ce l-a scos în calea incendiatorilor în cămăşi brune. Şi nu a fost singurul. Nu numai Rall, ci majoritatea incendiatorilor aveau să cadă pe rând sub gloanţele complicilor lor. Gestapoului nu-i plăceau martorii.

Incendierea Reichstagului şi procesul de la Leipzig îi plasaseră pe nazişti, metodele şi oamenii lor sub focul unor proiectoare implacabile. Lumea întreagă făcuse cunoştinţă cu mijloacele lor tehnice, cântărise moralitatea lor şi constatase că erau nişte asasini de cea mai joasă speţă. Ar fi fost normal să se tragă concluziile de cuviinţă.

Dar aceasta ar fi cerut puţină îndrăzneală. E mai uşor totuşi să închizi ochii şi să-i laşi pe ucigaşi să-şi urmeze calea. Şi Gestapoul avea destule metode de

teroare ca să închidă gurile.

„Catastrofa mondială de azi – avea să scrie Röpke câţiva ani mai târziu – este preţul uriaş pe care omenirea trebuie să-l plătească pentru că s-a arătat surdă la toate semnalele de alarmă care – din 1930 până în 1939 – au vestit din ce în ce mai puternic infernul pe care forţele satanice ale naţional-socialismului aveau să-l dezlănţuie mai întâi în Germania, apoi în restul lumii".

PARTEA A DOUA

GESTAPOUL ÎŞI PERFECŢIONEAZĂ METODELE (1934 – 1936)

1

HIMMLER PREIA CONDUCEREA GESTAPOULUI

Trecu şi anul 1933. Amorul propriu al lui Göring fusese rănit şi compromis la procesul „incendiatorilor" Reichstagului, proces ce însemnase un eşce pentru nazişti. Prestigiul lor fusese grav ştirbit atât în Germania cât şi, mai ales, în străinătate.

Drept compensaţie, la 1 ianuarie 1934, Hermann Göring primi o scrisoare de urări de la Führerul său. Amintindu-i de puciul din 1923, de reorganizarea formaţiunilor S.A., pe care o condusese, şi de „rolul său primordial în pregătirea zilei de 30 ianuarie" (luarea puterii), Führerul încheia mulţumindu-i „din toată inima" „pentru serviciile deosebite pe care le adusese revoluţiei naţional-socialiste şi deei poporului german".

Cu câteva săptămâni înainte, primise o satisfacţie mai puţin platonică. Comisariatul aeronauticii fusese transformat în Minister al Aviaţiei, civile, bineînţeles, dar care camufla organismul însărcinat cu reconstituirea clandestină a armatei aeriene, interzisă de Aliaţi. Göring deveni astfel ministru al Aviaţiei şi, cu acest prilej, fu numit şi general al Reichswehrului. Hindenburg se lăsase convins că un ministru care mâine avea să comande o puternică armată aeriană nu putea rămâne căpitan.

A fost creată „Liga apărării aeriene", condusă de generalul în retragere Grimme. Constructori ca Messerschmidt şi Heinkel s-au pus pe treabă sub conducerea colonelului Ehrard Milch – pe care Göring îl cunoscuse în 1918, pe când era căpitan de aviaţie –, viitor inspector general al Luftwaffei şi, în cele din urmă, mareşal.

Pe Göring începură să-l preocupe mai puţin problemele poliţiei, de care procesul lui Van der Lübbe îl îndepărtase în oarecare măsură. N-avea însă de gând să-şi lase cu totul Gestapoul „lui" pe mâini străine. Doar el e cel care, în 1934, va scrie: „Săptămâni întregi am lucrat eu însumi la reorganizare pentru a ajunge să creez, singur, din propriul imbold şi din proprie iniţiativă, serviciul Gestapoului. Instrumentul acesta, ce inspiră o atât de profundă teroare duşmanilor statului, a contribuit din plin la faptul că azi nu se mai poate vorbi de un pericol comunist sau marxist în Germania şi în Prusia".

La 30 ianuarie 1934, aniversarea preluării puterii, a fost emis un decret prin care anunţa trecerea serviciilor poliţiei sub jurisdicţia Reichului, lăsându-se doar administrarea landurilor, care – de la înscăunarea *Reichstatthalter*-ilor – nu mai erau decât nişte forme arhaice, golite de orice conţinut real. Ele au continuat

totuşi să plătească poliţia din bugetele lor până la apariţia legii de organizare din 1936.

Această „punere sub control", care ar fi trebuit să atingă Gestapoul, nu era decât o formalitate administrativă: Göring îşi ţine bine în mână creaţia.

Era, de altfel, prea mândru de opera lui pentru a o abandona, cu atât mai mult cu cât avea nevoie de ea pentru a-l doborî pe Röhm, primejdiosul său rival, a cărui stea era într-o permanentă ascensiune. Gestapoul lui trebuia să încapă pe mâini bune şi, mulţumită măsurilor pe care le-a luat, a putut dispune de el în voie. Prin decretul din 30 noiembrie 1933, Gestapoul fusese desprins de Ministerul de Interne al Prusiei şi trecuse sub autoritatea sa de ministru-preşedinte.

Astfel, în primăvara anului 1934, şi-a permis să treacă Ministerul de Interne al Prusiei în competenţa ministrului de Interne al Reichului, Frick, alt rival al său. Acesta avea să aibă dreptul de a da în mod vag directive de ordin general poliţiei politice, dar nu va avea posibilitatea să dea ordine operative în cazuri concrete, iar în primăvara anului 1936 avea să piardă şi puţina putere pe care o avea.

De fapt, domnea un deplin haos administrativ, deoarece, în calitatea lui de ministru de Interne al Prusiei, Frick era subordonat lui Göring, pe când în calitate de ministru de Interne al Reichului putea, la rândul lui, să dea directive guvernelor landurilor, deci lui Göring însuşi, ca ministru-preşedinte al Prusiei! Harababura asta permitea să se evite orice control şi să se dilueze responsabilităţile la maximum. Cetăţeanul obişnuit, incapabil să se orienteze în acest labirint, era şi mai dezarmat.

Göring se hotărâse să-i facă „darul" acesta întârziat lui Frick, pentru că descoperise pasărea rară, aliatul de

nădejde împotriva lui Röhm. Omul descoperit de el avea să facă din Gestapo, ajuns de pe atunci primejdios, dar încă imperfect, mecanismul acela de mare precizie care, doi ani mai târziu, va fi în stare să nimicească orice opoziţie. Omul acesta era Himmler.

La 1 aprilie 1934, Diehls fu concediat. De astă dată, Göring îl sacrifică fără nici o părere de rău. Presimţea că succesorul lui îl va depăşi fără nici o dificultate. Diehls continuă totuşi să se ocupe de rezolvarea afacerilor curente până la 20 aprilie, când urma să vină Himmler. Ca dar de despărţire, a fost numit *Regierungspräsident* (un fel de prefect general de poliţie) la Köln. Ulterior, el avea să fie detaşat pe lângă Victor Lutze, şeful stătului-major al S.A. după moartea lui Röhm.

Odată cu plecarea lui Diehls, luă sfârşit „prima perioadă" a Gestapoului. Omul care sosi în aceeaşi zi avea să-şi impună amprenta sa personală, imprimându-i un „stil" şi un caracter de neşters.

Instalarea lui Himmler în Prinz Albrechtstrasse nr. 8 era deci o „perfectare" a acţiunii începute de mai multe luni.

În momentul în care Göring îşi organiza Gestapoul în Prusia, Himmler, raţionând după aceleaşi principii, hotărî să-şi consolideze autoritatea asigurându-şi conducerea poliţiei politice. Cum Prusia se afla deja în mâna unui concurent, îşi aranjă piesele de şah în alte pătrate. În martie 1933, Himmler a obţinut să fie numit prefect de poliţie la München şi, după o lună, prefect al întregii poliţii politice din Bavaria. Îşi croia drum exploatând funcţia sa de comandant al S.S.-ului. Oamenii lui îi semnalau slujbele care puteau fi ocupate şi, la nevoie, dădeau chiar de înţeles autorităţilor locale că ar putea obţine anumite avantaje prin numirea în diferite posturi a unor

oameni care să le fie favorabili. Lupta era aprigă, căci conducătorii S.A. şi cei din Organizaţia Politică râvneau deopotrivă la aceleaşi posturi.

În luna octombrie, Himmler controla poliţia din Hamburg, al doilea oraş al Reichului şi capitală a unui stat liber. Urmară apoi Mecklenburg, Lübeck, Thuringia, marele ducat de Hessa, Baden, Württemberg şi Anhalt. La începutul anului 1934, au trecut sub controlul lui Bremen şi Oldenburg şi, în sfârşit, Saxonia, provincie ostilă naziştilor. În primăvară, Himmler controla întreaga Germanie, cu excepţia Prusiei. El îi eeru atunci lui Göring să-i cedeze Gestapoul. Hitler îl sprijinea. El se lăsase convins de argumentul adus de conducătorul S.S.-ului cum că ar fi „just, oportun şi necesar ca duşmanul să fie urmărit în acelaşi chip în întregul Reich". Göring era sensibil la faptul că Himmler era şi el hotărât să-l distrugă pe Röhm, unul dintre duşmanii săi personali. El aprecie abilitatea strategică a acestei manevre de încercuire executate cu atâta repeziciune de Himmler. Cu un aliat de talia lui, zilele lui Röhm erau numărate.

La 20 aprilie, Göring îi încredinţă lui Himmler conducerea Gestapoului. Îşi luă însă o ultimă măsură de prevedere: Himmler devenea conducătorul de facto al Gestapoului, dar el, Göring, rămânea conducătorul lui de jure, şi aceasta până la promulgarea legii fundamentale de reorganizare din 1936. Titlul acesta avea să fie însă pur formal.

Cât timp fusese şeful poliţiei unui mare număr de oraşe şi state, Himmler nu-şi putuse îndeplini efectiv funcţiile. După un obicei frecvent în perioada respectivă, în care pontifii partidului nazist cumulau mai multe titluri, trecuse atribuţiile lui unor „locţiitori" aleşi printre

oamenii lui de încredere din S.S.. Pentru München şi, ulterior, pentru întreaga Bavarie, desemnase un personaj deosebit de interesant, Reinhard Heydrich, şeful serviciului de siguranţă al S.S. Când Himmler îşi văzu, în sfârşit, visul cu ochii şi se instală la Berlin, el îl numi imediat şeful servieiului central al Gestapoului. Chiar în ziua sosirii sale, el unifică poliţiile politice din întreaga Germanie. În ziua aceea, Gestapoul depăşi graniţele Prusiei şi-şi întinse tentaculele asupra întregii Germanii.

Intrarea lui Himmler în Gestapo nu se făcu însă lin. Când devenise evident faptul că Göring avea să se despartă de Diehls, un candidat serios intră în arenă. Kurt Daluege, *Gruppenführer* al formaţiunilor S.S. din răsărit, al doilea personaj din S.S. după Himmler şi marele lui rival, pe care Göring îl făcuse general de poliţie, conducea pe atunci toate serviciile poliţiei de ordine, adică ale poliţiei în uniformă, precum şi serviciile siguranţei Reichului şi ale Prusiei. Göring îi trecuse lui împuternicirile în acest domeniu şi Daluege considera că poliţia politică îi revenea de drept.

Se angajă o luptă surdă. Daluege era apreciat de Hitler, dar Himmler se bucura şi el, în egală măsură, de apreciere. Daluege era însă şi favoritul lui Frick. Faptul acesta, alături de lipsa lui de pricepere reală în materie de poliţie politică în felul în care o concepuse Göring, decise soarta lui. Daluege manifesta un ataşament exagerat pentru un anumit formalism şi refuza să admită practicile folosite de Gestapo, ceea ce pentru Göring echivala cu un handicap. În plus, numirea lui i-ar fi dat lui Frick posibilitatea să fie informat asupra anumitor lucruri pe care Göring prefera să i le ascundă. Astfel deveni Himmler fericitul câştigător al acestei bizare loterii.

Cine era însă omul pe mâinile căruia încăpuse o asemenea moştenire?

Ca şi Göring, era de origine burgheză, şi numai vâltoarea epocii aceleia tulburi îl făcuse să se abată de pe drumul unui destin dinainte trasat şi care, desigur, n-ar fi fost consemnat în istorie. Kurt-Heinrich Himmler se născuse la 7 octombrie 1900, la München. Tatăl său fusese preceptor la curtea Bavariei. Mama sa era fiica unor negustori de legume din Savoia. Copilăria şi adolescenţa şi le petrecuse în Landshut, un orăşel bavarez, unde tatăl lui ajunsese director de şcoală, om rigid şi autoritar, care nu admitea nici o încălcare a normelor fixe stabilite dintotdeauna cu privire la relaţiile dintre membrii familiei, la respectul datorat instituţiilor, muncii şi ierarhiei sociale. Familia Himmler era catolică şi tânărul Heinrich a fost crescut, ca şi fraţii săi, în spiritul unei riguroase respectări a practicilor religioase.

Deşi tânărul Heinrich nu s-a împăcat niciodată cu această educaţie austeră, ea avea să-l influenţeze. Va manifesta întotdeauna respect faţă de anumite valori, fără să-şi dea seama că, de fapt, nu respectă decât aparenţa lor.

În cele mai sumbre momente ale asupririi naziste, când lagărele de concentrare pe care le conducea aveau să devină nişte gigantice maşini de exterminare, Himmler afişa pancarte cu următoarea deviză: „O singură cale duce spre libertate. Pietrele ei kilometrice se numesc: supunere, sârguinţă, cinste, sobrietate, curăţenie, spirit de sacrificiu, ordine, disciplină şi dragoste de patrie"[1]. Asemenea devize nu se datorau cinismului; ele erau rodul inconştient al

1 Această cugetare era scrisă cu olane albe pe acoperişul clădirii centrale a lagărului din Dachau (n.red.).

lecţiilor pe care le primise de la tatăl său, învăţătorul bavarez, mereu prezent în mintea fiului care, descompus de fermentul ideologiei naziste, dezlănţuise un val de sânge.

La şaptesprezece ani, Himmler se înrolă în armată. Nimeri tocmai în perioada când armata germană, împreună cu generalii şi cu ofiţerii, pe care fusese învăţat să-i venereze, se prăbuşea. Scurtul răstimp petrecut în armată nu reuşise să-i imprime o educaţie militară. Paul Hauser, *General-Oberst* în Waffen S.S., a afirmat că incapacitatea lui Himmler în chestiunile militare era notorie în S.S. „Se ştia – avea să declare el la Nürnberg – că Heinrich Himmler nu a fost ostaş decât un an şi nu pricepea nimic din problemele militare, că el subestima sarcinile militarilor şi activitatea lor. Se complăcea, în schimb, să joace rolul unui om autoritar şi se folosea de superlative şi exagerări."

Tânărul Heinrich a fost totuşi impresionat de răsturnarea socială ce a însoţit căderea Imperiului German. Profesorii nu se mai bucurau de respect, ofiţerilor li se smulgeau epoleţii şi, în schimb, erau aclamaţi oameni care ţineau discursuri pentru care, cu puţin timp în urmă, ar fi fost cu siguranţă împuşcaţi.

Sfârşitul războiului îl găsi la Berlin. Trăia de azi pe mâine, fiind, pe rând, comisionar la un negustor de perii, funcţionar la un fabricant de clei. De bine, de rău, urma totuşi şi cursurile de agronomie.

În vremea aceea, Berlinul era un adevărat cazan ce clocotea şi în care mişunau cele mai primejdioase specimene umane. Greutăţile vieţii, şomajul, instabilitatea politică şi monetară favorizau apariţia unor bande de hoţi foarte expeditivi şi binc înarmaţi, imposibil de prins în mijlocul acestei populaţii în veşnică mişcare a capitalei.

Se pare că tânărul Himmler, descumpănit oarecum de prăbuşirea valorilor sociale care constituiau temelia educaţiei sale, a făcut parte şi el din aceste bande, trăind timp de mai multe luni în „mediul" atât de activ al lumii interlope din Berlin.

Cercetările întreprinse cu privire la această perioadă a existenţei conducătorilor nazişti sunt dificile, iar cei care au scris despre istoria Germaniei, trec întotdeauna mai uşor peste această epocă. În cei cincisprezece ani în care au dispus total de serviciile poliţiei ca de un bun personal, oameni ca Himmler, Kaltenbrunner şi Heydrich, de pildă, au avut tot timpul să facă să dispară din arhive orice documente supărătoare. Este semnificativ faptul că o cărţulie ca „Nazi führer sehen Dich an" („Aceştia sunt conducătorii nazişti"), de Willi Münzenberg, publicată la Paris în limba germană, cu sprijinul emigranţilor, pentru a fi ulterior introdusă clandestin în Germania, în 1935, a fost urmărită de nazişti în întreaga Europă. Această cărţulie conţinea seurte biografii ale principalilor conducători nazişti, alcătuite foarte sumar şi incomplet; însemnările se reduceau adesea la câteva elemente privind activitatea lor criminală în sânul partidului nazist, dar tocmai datorită acestui fapt ele erau copleşitoare.

Micul volum a fost, firesc, înscris pe lista „Otto" a lucrărilor ce trebuiau distruse de îndată ce germanii au intrat în Franţa. Biblioteca Naţională[1] mai posedă două exemplare din această lucrare, care au fost ascunse în timpul ocupaţiei. Un exemplar din ediţia a doua, publicat cu adăugiri în 1935, a fost totuşi mutilat. „Cineva" a smuls

1 Bibliotéca Naţională din Franţa. (n.red.).

una dintre colile lucrării, şi anume tocmai pe aceea care cuprindea însemnările privitoare la Himmler.

Cert este, după André Guerber, că tânărul Himmler a avut atunci nişte încurcături cu poliţia şi cu justiţia în următoarele împrejurări: la începutul anului 1919, locuia într-un hotel dubios din cartierul Moabit, în Acherstrasse nr. 45, împreună cu o prostituată, Frida Wagner, născută la Münchenberg în 18 septembrie 1893, deci cu şapte ani mai în vârstă decât el. Un raport al poliţiei, întocmit la 2 aprilie 1919 de către comisarul Franz Stirmann, de la postul de poliţie 456, cartierul Spissengerstrasse, arată că vecinii perechii de mai sus au înaintat numeroase plângeri din pricina certurilor violente ce izbucneau fără încetare între cei doi. Tânărul Himmler, arată raportul, trăia de pe urma prostituării prietenei sale. De altfel, el a recunoscut, în parte, faptele. La începutul anului 1920, dispăru pe neaşteptate, exact în momentul când Frida Wagner fusese descoperită asasinată. A fost urmărit şi arestat la 4 iulie 1920 la München, apoi deferit, la 8 septembrie 1920, Curţii Poliţiei Criminalistice din Berlin-Brandenburg, sub acuzaţia de asasinat. Himmler s-a apărat cu disperare. Din lipsă de dovezi, fuga lui nefiind un argument suficient, Curtea a fost nevoită, cu părere de rău, să-l achite.

În aceeaşi epocă, tânărul Himmler va cunoaşte la Berlin un alt tânăr care provenea şi el dintr-o onorabilă familie burgheză, Hans Horst Wessel. Acesta trăia şi el în mediul berlinez şi ducea o existenţă la fel de dubioasă. Locuia în Maximilianstrasse nr. 45, şi un raport al comisarului de poliţie Kurt Schisselman arăta că trăia de pe urma unei prostituate. La 4 septembrie 1924, Tribunalul din Berlin l-a condamnat la doi ani închisoare pentru

escrocherie. La ieşirea din închisoare, Horst Wessel începu să se intereseze de politică. El îl regăsi pe vechiul său prieten Himmler în partidul nazist care, în timpul vacanţei lui forţate, trecuse prin binecunoscutele vicisitudini. Era tocmai perioada în care naziştii recrutau din lumea hoţilor oameni gata de orice, meniţi să alcătuiască armătura batalioanelor lor de asalt.

În 1929, Horst Wessel aderă la partidul nazist şi intră în S.A. Împreună cu un grup de ucigaşi, recrutaţi prin grija lui din rândurile prietenilor săi din lumea interlopă a Berlinului, el formă detaşamentul „*Sturm*"–5 din S.A. care, prin încăierări sângeroase, izbuti să obţină supremaţia într-una din suburbiile Berlinului unde până atunci fuseseră la putere comuniştii. Datorită acestui act de bravură, a fost numit membru de onoare în *Sturm*-urile 5, 6 şi 7 din Berlin.

Horst Wessel transpuse, pentru a se amuza, un text cu un conţinut naţional-socialist pe muzica unui vechi cântec marinăresc. Melodia aceasta avea să devină, după moartea textierului, imnul partidului nazist, sub denumirea de „Horst-Wessel Lied". Wessel a fost asasinat în cursul unei încăierări, într-un bordel din Berlin-Weding, în seara zilei de 23 februarie 1930, de un oarecare Aly Hoeler, cu care-şi disputa „proprietatea" unei prostituate. Cauzele acestei încăierări au fost foarte controversate, dar versiunea aceasta pare cea mai verosimilă.

După preluarea puterii, Horst Wessel avea să intre în panteonul mucenicilor nazişti. Mama şi sora lui erau expuse la toate adunările în scopuri propagandistice.

După acest intermezzo berlinez, tânărul Himmler se hotărî să se întoarcă în casa părintească. La începutul anului 1921, reapăru la Landshut. Tatăl lui îl instală la o mică

fermă, unde urma să-şi desfăşoare talentele de agronom, ocupându-se cu creşterea păsărilor, şi-i recomandă, în mod special, să nu se amestece în agitaţia politică. În epoca aceea, Bavaria şi, mai ales, Münchenul clocoteau. Himmler făcuse deja parte dintr-o mişcare a tineretului care propovăduia „reînnoirea ţărănimii germane"; mişcarea „Artamanilor", a cărei lozincă era „Sânge, glic şi paloş", slogan simplist ce avea să reapară ca principiu de bază al organizării S.S.

În ciuda sfaturilor părinteşti, Himmler începu să se intereseze de mişcările patriotice care proslăveau întoarcerea la valorile tradiţionale şi cereau înlăturarea regimului de la Weimar şi a „criminalilor din noiembrie", care purtau vina ruşinosului armistiţiu. El intră în organizaţia „Reichsflagge" (Drapelul Imperiului), printre conducătorii căreia se numără şi căpitanul Röhm. La începutul lunii octombrie 1923, în sânul acestei mişcări se produsese o scizіune. Cei mai mulţi, în frunte cu căpitanul Heiss, aderară la politica promovată de von Kahr, în timp ce membrii care erau „ultra", adică simpatizanţi ai partidului nazist, părăsiseră organizaţia. Himmler se număra şi el printre cei trei sute de extremişti care, sub conducerea căpitanilor Röhm şi Seydel, alcătuiră grupul dizident „Reichskriegsflagge" (Drapelul de război al Imperiului). Această mişcare, compusă din oameni „tari", a luat naştere tocmai bine pentru a participa la puciul din 9 noiembrie. Himmler se afla în grupul din fruntea cortegiului pornit în faimosul „marş" ce a eşuat atât de jalnic în apropiere de Feldherrnhalle. A avut însă norocul să scape din bătaia armelor fără nici o zgârietură.

În perioada întunecată care a urmat nereuşitei puciului, Himmler a continuat să activeze în diverse grupări care-i camuflau pe atunci pe nazişti. A fost un timp şi

secretarul lui Gregor Strasser, post pe care l-a deținut ulterior, în 1925, Goebbels.

La sfârșitul lunii decembrie 1924, Hitler, eliberat din închisoarea din Landsberg, s-a înapoiat la München. Aflând acest lucru, la 5 februarie 1925, Himmler i-a trimis o scrisoare în care îi arată că patrioții își puneau toate speranțele în el, așteptând să scoată Germania din haos și s-o ajute să-și reia locul care i se cuvenea. Mișcat de această scrisoare, Hitler, ale cărui trupe își răriseră rândurile în absența lui, îi răspunse tânărului său admirator și îl invită la el. La 12 martie, Himmler bătu la ușa bătrânei doamne Reichert, care îi închiriase o locuință lui Hitler, în Tierschstrasse nr. 41. Himmler primi carnetul de membru cu numărul 1.345. Hitler hotărâse să reia totul de la început, dar, ca să-i impresioneze pe noii aderenți, a început numerotarea carnetelor de la 500.

Aerul respectuos și disciplinat al tânărului îl frapă pe Hitler. Prezența acestuia trezea în Himmler sentimentul de supunere pe care i-l inoculase tatăl său. Asculta cu sfințenie cuvintele pronunțate de Hitler care, cum dispunea de un auditoriu, redobândea stilul discursurilor politice. Prin temperamentul său, Himmler era predestinat să joace rolul secundului strălucit, al slugii credincioase și indispensabile. Ambiția îl împingea înainte, dar înclinația pentru discreție îl făcea să prefere întotdeauna un rol secundar. Spre deosebire de alți naziști, recrutați îndeosebi dintre „vechii combatanți", care au încercat în nenumărate rânduri să-i ia locul lui Hitler, Himmler nu a căutat niciodată să pună mâna pe putere. Așa cum a arătat dr. Gebhardt, unul dintre medicii naziști care l-a cunoscut foarte bine, fiindu-i și prieten din copilărie, el a fost „prototipul secundului care ia asupra sa partea odioasă

a asprimii, întocmai după cum Mahomed zâmbeşte şi califul execută".

În cursul lunilor care urmară, Hitler avu prilejul să aprecieze din plin calităţile noii sale achiziţii. Tânărul Himmler a fost unul dintre participanţii nelipsiţi la manifestaţiile partidului nazist. A ţinut să facă parte din garda personală a lui Hitler în cursul deplasărilor acestuia în perioada când se pornise un val de propagandă pentru lansarea din nou a partidului nazist, deşi în teorie acesta era interzis. Dar Ebert, preşedintele Republicii, murise la 28 februarie, generalul Ludendorff candida la alegerile prezidenţiale din 25 martie şi Hitler voia să-i sprijine candidatura.

Eşecul ce a urmat a fost usturător. Ludendorff a obţinut mai puţin de 1% din voturi în raport cu adversarul său principal, feldmareşalul Hindenburg, dar, din momentul acela, regimul de la Weimar a fost condamnat. În lunile aprilie-iulie 1925, s-a desfăşurat o activitate foarte intensă. Hitler şi-a dat seama că, de vreme ce regimul era minat dinăuntru, trebuia să se grăbească să intre în luptă, pentru a da asaltul împotriva Republicii prin mijloace legale.

La 9 noiembrie 1925, ziua aniversării „gloriosului marş patriotic" de la München, Hitler se hotărî să creeze un grup special însărcinat cu paza lui, acea trupă de protecţie *Schutzstaffel*, care avea să devină celebră sub iniţialele sale: S.S.

„Trupa" aceasta nu s-a născut spontan, ex nihilo. Hitler avusese întotdeauna o gardă personală. La început, ea era alcătuită din oamenii din serviciile de ordine create cu ocazia primelor adunări, ca să-i reducă pe adversari la tăcere, la nevoie, cu forţa. Încă din 1920, cinci oameni se ocupaseră de apărarea personală a lui Hitler; locotenentul Berchtold, ceasornicarul Emil Maurice, geambaşul Weber,

Herman Esser şi hingherul Ulrich Graf. Cel din urmă avea să devină însoţitorul personal al şefului.

Cu timpul – întrucât din martie 1923 Klintzsch, conducător S.A., luase măsuri pentru a-i crea lui Hitler o gardă personală S.A. –, grupul se îngroşă şi primi denumirea de *Stosstrupp* „Hitler" (Trupa de asalt „Hitler"). Pentru a reconstitui vechiul *Stosstrupp*, ce fusese dizolvat în timpul lunilor de detenţie a lui Hitler, a fost creat S.S.-ul. Julius Schreck primi comanda acestuia dar, la începutul anului 1926, grupul a fost reîncorporat în S.A., în care figura doar ca formaţiune specială. S.S.-ul s-a trezit, aşadar, sub autoritatea şefului de stat-major S.A. Franz Pfeffer von Salomon.

În 1929, între Hitler şi von Salomon s-au iscat grave neînţelegeri care în anul următor s-au lichidat cu înlăturarea celui din urmă.

Hitler şi-a dat seama că în fruntea acestei gărzi avea nevoie de un om devotat trup şi suflet. Nemulţumiţii spuneau că Hitler făcea pe sultanul. Acest sultan avea nevoie de ieniceri. Şeful acestora deveni Himmler.

La 6 ianuarie 1929, când Heinrich Himmler preluă conducerea serviciului S.S., acesta număra doar 280 de oameni, dar oameni verificaţi. De cum a venit, Himmler s-a străduit să pună la baza grupului pe care fusese însărcinat să-l reorganizeze criteriul selecţionării. Spre deosebire de Röhm, pe care nu-l interesa decât numărul, Himmler alese criteriul „calităţii", urmărind să facă din S.S. trupa de elită a partidului nazist.

Această deosebire de concepţie s-a accentuat şi mai mult atunci când Röhm, reluând conducerea formaţiunilor S.A., în ianuarie 1931, a devenit în teorie superiorul ierarhic al lui Himmler, S.S.-ul fiind încă integrat în

S.A.. Între cei doi şefi se născu o antipatie mocnită. Ea se transformă ulterior în ostilitate, apoi într-o sălbatică rivalitate care a jucat un rol covârşitor în hotărârea lui Himmler de a concentra în mâinile sale serviciile poliţiei.

Preferinţa lui Himmler pentru o triere riguroasă nu a permis, la început, decât o lentă recrutare de cadre. Numărul S.S.-iştilor a crescut progresiv de la 280, în noiembrie 1929, la 2.000 în 1930, 10.000 în 1931, 30.000 în momentul luării puterii şi 52.000 atunci când Himmler a preluat conducerea Gestapoului, cifră derizorie faţă de cei 4.500.000 de membri ai S.A., de care dispunea Röhm în aceeaşi perioadă.

Aceşti preţioşi S.S.-işti fuseseră însă plasaţi de patronul lor în posturi-cheie. Mai întâi, la instalarea lui Hitler în postul de cancelar, Himmler alesese 120 de oameni bine legaţi, înalţi, deosebit de curajoşi, alcătuind aşa-zisa *Leibstandarte* „Adolf Hitler", companie însărcinată exclusiv cu paza Cancelariei. Unitatea aceasta de elită avea să dăinuie până la sfârşitul regimului. Anturajul imediat al lui Hitler a fost alcătuit aproape numai din S.S.-işti; Himmler a introdus S.S.-işti pretutindeni în intimitatea Führerului. *Brigadeführer*-ul S.S. Julius Schaub gira afacerile personale ale Führerului, un alt *Brigadeführer* S.S., un anume Streck, era şoferul lui. Securitatea sa personală era asigurată de gărzile S.S. comandate de *Brigadeführer*-ul Rattenhuber şi de un grup de poliţişti din Gestapo, comandaţi de inspectorul Högl. Oamenii aceştia nu-l părăseau niciodată pe Hitler şi-l însoţeau pretutindeni în deplasările sale, aşa încât Himmler era în permanenţă informat asupra celui mai mic incident, fiecărei vizite, celei mai neînsemnate convorbiri. Nimeni nu se mai putea apropia de Führer fără ca el să fie avertizat. Oamenii lui pătrunseră şi în Gestapo.

În timpul epurărilor şi al reorganizărilor ce au urmat după preluarea puterii, S.S.-iştii ocupară numeroase posturi.

Încă de pe atunci, Himmler a pornit un atac sistematic împotriva formaţiunilor S.A. şi a lui Röhm. Acţionând pe lângă Hitler după un plan identic cu cel al lui Göring, el îi semnala acestuia toate excesele comise de S.A. în lagăre şi arăta inconvenientele care puteau decurge de pe urma acestor abuzuri. Ceea ce-l supăra pe Himmler nu erau metodele folosite, ci modul dezordonat în care opera S.A..

Începând din martie 1933, S.S.-ul înfiinţă propriile lagăre. Încetul cu încetul, Himmler elimină cu desăvârşire „concurentul" şi, la începutul anului 1934, obţinu ca toate lagărele să fie în întregime girate şi păzite de S.S. În acest scop creă o nouă ramură a S.S.-ului – regimentele „Cap de mort", Totenkopf, însărcinate exclusiv cu paza lagărelor de concentrare. Aceste regimente au săvârşit acolo aceleaşi orori ca şi predecesorii lor, transformând treptat lagărele într-o adevărată întreprindere de asasinare pe scară industrială. Cheltuielile de întreţinere a lagărelor au fost trecute pe socoteala bugetelor landurilor şi n-au apărut în bugetul general al Reichului decât cu începere din 1936.

Crearea acestor trupe speciale S.S. – „Totenkopf" – arată limpede că lagărele deveniseră un fel de instituţie naţională. Dar nici un organ administrativ sau judiciar, nici un magistrat german, nici măcar ministrul Justiţiei, Gürtner, nimeni nu a formulat nici cel mai timid protest împotriva acestei monstruozităţi juridice care nu avea nici o bază legală, de vreme ce constituţia era încă în vigoare. Arestarea şi detenţia a mii de oameni care nu erau acuzaţi de ceva, nu fuseseră judecaţi de nici o instanţă şi care se puteau aştepta să fie reţinuţi acolo, vorba lui

Göring, „până când Führerul avea să se îndure de ei", au continuat. Tocmai acestè nesfârşite renunţări şi laşe acceptări ale faptului consumat au îngăduit extinderea progresivă a metodelor naziste, încălcarea oricărei legalităţi şi, în cele din urmă, întronarea unor organizaţii criminale.

Aşadar, Himmler era destul de puternic atunci când s-a instalat în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, în acel faimos birou al direcţiei Gestapoului, de unde avea să supravegheze întreaga Germanie ca din centrul unei uriaşe pânze de păianjen.

La 1 ianuarie, el adresase S.S.-ului un mesaj fără echivoc: „Una dintre sarcinile cele mai urgente care ne revin – spunea el – este să-i descoperim pe toţi duşmanii Führerului şi ai naţional-socialismului, declaraţi sau ascunşi, să-i combatem şi să-i nimicim. Pentru a duce la îndeplinire această sarcină, suntem gata să vărsăm nu numai sângele nostru, ci şi pe al altora".

„Trupul poartă pecetea forţelor interioare care-l însufleţesc", scria la începutul secolului al XVIII-lea teosoful iluminist Jakob Böhme. Enunţ limpede, menit să ne liniştească. Faptul că asasinii poartă stigmatul brutalităţii lor e oricum o consolare. Majoritatea conducătorilor nazişti se conformau acestei reguli: Röhm avea o mutră de ucigaş, fizionomia lui Bormann era mai mult decât alarmantă, Kaltenbrunner şi Heydrich aveau figuri de asasini, care li se potriveau. Himmler însă avea un chip liniştit, de-o banalitate exasperantă.

Era un om de talie mijlocie, am putea spune chiar înalt, şi destul de bine făcut. Avea o figură cam plină şi un început de chelie precoce, ce îi dezgolea tâmplele şi fruntea, cu toate că nu împlinise decât treizeci şi trei de ani atunci când şi-a început cariera poliţienească. Avea

înfăţişarea unui umil funcţionar, a unui modest contabil sau mic comerciant, cu o bărbie minusculă, ştearsă, care denota o oarecare lipsă de voinţă. Purta mustaţă. Obrajii buhăiţi erau încadraţi de două urechi cam cărnoase şi clăpăuge. Un zâmbet permanent dădea chipului său expresia unei afabilităţi comerciale.

Avea însă două elemente care constituiau un discret semnal de alarmă: nişte buze foarte subţiri şi incolore, lipsite de sânge, şi doi ochi mici şi albaştri, de un albastru-cenuşiu, cărora pince-nez-ul cu rama rotundă de oţel lustruit nu reuşea să le ascundă privirea uimitor de pătrunzătoare şi de o duritate care te îngheţa. De bună seamă, era conştient că privirea îl trăda, aşa că şi-o ascundea după lentile, ţinându-şi capul uşor înclinat pe umărul drept şi pândindu-şi interlocutorul care avea să fie, poate, o pradă. Gâtul lui ciudat, cu aspect bolnăvicios, atrăsese adesea atenţia vizitatorilor; era un gât de om bătrân, cu pielea flască şi zbârcită. Avea mâini nefiresc de fine şi delicate, subţiri, aproape feminine, cu pielea foarte albă şi transparentă, străbătută de vinişoare albastre. Atunci când vorbea sau când asculta pe cineva punea adesea mâinile pe masă, în faţa lui, uitându-le într-o ciudată inerţie. Mâinile acestea inexpresive se potriveau întru totul cu expresia pe care şi-o compusese, indescifrabilă şi imobilă.

Subalternii lui au declarat mai târziu că Himmler nu rostea niciodată nici laude, nici reproşuri. Directivele lui erau de cele mai multe ori vagi. Îi plăcea să-i vadă pe oameni descoperind ei înşişi mijloacele cele mai indicate pentru a-şi mulţumi şeful, ale cărui intenţii aveau să le fie dezvăluite abia treptat. Avea o deosebită înclinaţie pentru taină, caracter pe care l-a imprimat adânc tuturor acţiunilor sale, făcând din el o regulă absolută, a cărei

încălcare era sancţionată cu exeepţională asprime, ajungându-se până la pedepsirea cu moartea.

Himmler era înzestrat cu o neobişnuită putere de muncă. Pentru el, ziua de lucru începea pe la 8.00 dimineaţa şi nu se încheia decât noaptea târziu, adesea către ora 2.00 dimineaţa. Lucra oriunde şi fără încetare. Secretarul lui îl însoţea pretutindeni atunci când călătorea. Îşi dicta scrisorile în tren, în avion sau în maşină, fiind mereu în contact cu serviciul central al Gestapoului, prin radio. Trebuia să i se aducă la cunoştinţă orice raport, orice scrisoare, cât de neînsemnată. Citea totul cu grijă şi făcea însemnări pe marginea documentelor cu un creion verde, de nuanţa verdelui vegetal, şters, fără strălucire. Cu meticulozitatea care-l caracteriza, obişnuia să noteze pe fiecare document care-i trecea prin mână literele GEL (prescurtare la „*Gelesen*" = citit), urmate de dată şi de semnătura lui, un H dublu, traversat de o linie orizontală, ce se termina cu un vârf ascuţit. Alegerea creionului de culoare verde-cenuşie reflecta personajul. Göring, fastuosul, înzorzonatul, îşi adnota corespondenţa cu un creion roşu-aprins. Un amănunt, neînsemnat, dar totuşi revelator!

Când nu era plecat într-una din frecventele sale călătorii sau într-una din inspecţiile pe care obişnuia să le facă inopinat, ca să controleze activitatea serviciilor sale, Himmler nu-şi întrerupea lunga lui zi de muncă decât cu pauza pentru masă, pe care o lua aproape întotdeauna într-o popotă a membrilor S.S., la Gestapo sau la restaurant. Uneori, se întâmpla să reţină la masă vreun vizitator. Pe şefii săi de serviciu îi invita destul de des. Era un amfitrion plăcut, vorbea uşor, era spiritual şi fără pretenţii chiar şi atunci când, ajuns în vârful ierarhiei şi împovărat

de nenumăratele şi redutabilele sale funcţii, avea să fie, de fapt, omul cel mai puternic al regimului.

Avea prieteni buni şi credincioşi, printre care mulţi din copilărie. Ei continuau să-l numească cu afecţiune „Heini", ca pe vremea când mergeau împreună la şcoala părintelui său. În S.S. era numit adesea cu respectuoasă afecţiune *„Reichführer* Heini". Este un element cât se poate de uluitor să vezi nişte ucigaşi, cu mâinile pline de sângele a mii de copii, cultivând floarea prieteniei şi adresându-se unul altuia cu diminutive pline încă de mirosul cernelii violete şi al prafului de cretă respirat împreună într-o veche şcoală bavareză. Căci Himmler adusese cu sine pe cei mai mulţi dintre colegii lui. Medicul Gebhardt, de pildă, prietenul lui din copilărie, avea să fie una dintre persoanele însărcinate cu experienţele ştiinţifice; mulţi funcţionari bavarezi cunoscuţi la Prefectura de poliţie din München aveau să-l urmeze la Gestapo, la Berlin. Toţi credeau în steaua lui. Avea un dar de convingere indiscutabil. „El credea ceea ce spunea în clipa când rostea un lucru şi, o dată cu el, credeau şi ceilalţi", avea să declare Gebhardt.

Himmler îşi petrecea timpul în afara căminului. Nu s-ar fi zis că are o viaţă particulară. Întreaga lui activitate se desfăşura în cadrul S.S. şi al Gestapoului şi se părea că existenţa sa se desfăşura numai în funcţie de aceşti doi monştri zămisliţi de el. Sub înfăţişarea lui senină se ascundea însă o rană. Era nefericit în căsnicie. Se căsătorise cu o infirmieră, Marga Cuzerzova, originară din Bromberg, o femeie cu şapte ani mai în vârstă decât el. Ea lucrase într-o mare clinică din Berlin, într-o vreme în care descompunerea morală era acolo în toi. Văzuse atâtea intervenţii ilegale, atâtea afaceri murdare, încât rămăsese

cu un profund dispreţ pentru medici şi chirurgi. Dimpotrivă, credea cu tărie în puterea tratamentelor cu plante medicinale, credinţă pe care i-o transmisese şi soţului ei. Cu banii soţiei lui, Himmler pusese bazele creşcătoriei de păsări de la Trudering, în apropiere de München. Această îndeletnicire nu-l aduse însă venituri şi, la îndemnul ei, începu să cultive ierburi medicinale. Citi cu pasiune tot felul de lucrări datând din Evul Mediu cu privire la aceste buruieni, dar nici ele nu se vădiră a fi o reuşită comercială. Acest nou eşec nu-l abătu de la pasiunea lui. Mai târziu, avea să-i silească pe prizonierii din lagărele de concentrare să cultive plante medicinale.

Poate că tocmai aceste eşecuri au stat la baza neînţelegerilor dintre soţi. Fapt cert este că soţia lui îl dispreţuia. Naşterea unui copil, o fată, pe nume Gudrun, în 1928, nu îndreptă câtuşi de puţin lucrurile. După părerea doctorului Gebhardt, Himmler suferise dintotdeauna de o impotenţă parţială „şi n-a reuşit niciodată să biruie acest conflict interior". Neînţelegerile deveniră atât de grave, încât fu nevoit să trăiască despărţit de soţia lui. Cu toate acestea, s-a opus întotdeauna divorţului – de dragul fetiţei, spunea el, dar, fără îndoială, că şi sub influenţa inconştientă a riguroasei educaţii religioase primite în copilărie.

Mai târziu, avea să cunoască o altă femeie care deveni amanta lui. Din această legătură avu încă doi copii, un băiat şi o fată, pe care îi crescu o doică la Hohenlychen, unde se şi născuseră.

Această existenţă dublă, aceste două cămine i-au pricinuit adesea greutăţi materiale şi l-au obligat uneori să facă împrumuturi. Căci Himmler a fost singurul înalt demnitar nazist căruia cariera nu i-a adus avere, deşi era

atotputernic, iar corupţia domnea în aparatul partidului nazist pe scara cea mai largă. Se credea superior lui Göring, care, în timpul războiului, a făcut tot felul de matrapazlâcuri, profitând de înalta lui poziţie în administraţia de stat şi în partid.

Himmler era lipsit de o cultură reală. Acest semidoct era un romantic ce a imprimat o linie specifică realizărilor sale şi în felul acesta întregii organizări a celui de-al III-lea Reich. Credea în magnetism, în mesmerism, în homeopatie, în cele mai îndoielnice teorii ale eugenismului naturist, în virtuţile psihice ale alimentaţiei naturale, în prezicători, în vraci, magnetizatori şi vrăjitori. Toată viaţa s-a înconjurat de ei şi de multe ori nu se putea încumeta să ia vreo hotărâre înainte de a-i fi consultat. Aceeaşi ciudăţenie se regăsea la mulţi alţi conducători ai nazismului în perioada de început. Ei frecventau susţinut casa magului berlinez Hanussen, ceea ce i-a permis acestuia să prezică incendierea Reichstagului.

Himmler nutrea un profund respect pentru disciplina militară. „El a dat – avea să spună mai târziu Gebhardt – o interpretare aproape isterică vechiului principiu militar: ordinul nu se discută, se execută". Himmler a făcut din acest principiu o dogmă absolută pentru trupele sale, lucru destul de uşor, căci pe atunci oamenii din popor din Germania nu ieşiseră încă din şerbie pentru a deveni burghezi şi păşiseră în cel de-al III-lea Reich ca nişte somnambuli. Îl admira pe Enric I, unul dintre împăraţii germani, supranumit „Păsărarul" sau „Saxonul". Aprecia modul în care acesta îşi organizase cavaleria, ceea ce i-a creat posibilitatea să înfiinţeze noi oraşe, să-i izgonească pe danezi, să-i bată pe unguri şi să-i supună pe slavi şi pe venzi. Acest model şi interesul pe care-l

purta Himmler problemelor rasiale au avut o importanţă capitală în organizarea S.S.. Tinerii S.S.-işti depuneau jurământul la miezul nopţii, la lumina faclelor, în catedrala din Braunschweig, în faţa sicriului cu moaştele lui Enric „Păsărarul".

Potrivit analizei doctorului François Bayle, pe Himmler îl caracterizau o inaptitudine congenitală pentru ideile generale, ceea ce l-a făcut să se agaţe de sistemul în slujba căruia s-a pus, o patimă şi o voinţă negativă ce apăreau sub forma unei înverşunări sălbatice, manifestată printr-o muncă îndârjită, o totală absenţă de originalitate şi de sensibilitate, din care rezulta o funcţionare cvasimecanică a gândirii, deformată în natura şi capacitatea sa, atât de profund, încât ar trebui considerată de-a dreptul o gândire patologică. Pe acest fundament trebuie adăugate absenţa oricărui bun-simţ, o îngâmfare şi o încăpăţânare animalică, mergând până la absurd şi, în sfârşit, o lipsă de intuiţie nesuplinită de nici o educaţie intelectuală. Instinctul lui erotic era dezvoltat în mod anormal. Simţea o nevoie intensă de drăgălăşenii şi de ambianţă amicală, legate, în mod paradoxal, de o profundă indiferenţă afectivă.

Această înclinaţie spre „sistematic" îl făcu să vadă în Hitler un mântuitor. Hitler afirma, bătea cu pumnul în masă, propunea soluţii energice şi admirabil de simple, dar, mai ales, emana o siguranţă şi o dârzenie ce găseau răsunet în spiritul îndărătnic al neofitului. Şi atunci când Hitler vorbea cu convingerea lui molipsitoare despre problemele rasiale, despre puritatea sângelui, coarda lui sensibilă vibra. Himmler fusese întotdeauna pasionat după problemele acestea. Se complăcea în a crede că a găsit o formulă ştiinţifică pentru obsesia lui de când studiase la şcoala de agronomie

problema selecţiei raselor de animale: Crescătorul de păsări îşi imagina că şi oamenii pot fi supuşi, spre binele lor, regulilor aplicate la creşterea raţională a animalelor. Învăţase că vieţuitoarele nerentabile trebuie înlăturate din coteţ şi din grajd, astfel că-l socotea perfect îndreptăţit pe Hitler să scrie: „Suferim toţi de pe urma infirmităţilor unui sânge impur. Ceea ce nu este rasă bună nu e nimic". Sau: „O generaţie mai puternică îi va elimina pe cei slabi; elanul vital va sfărâma legăturile ridicole ale unei pretinse umanităţi inventate de individ, pentru a face loc unei umanităţi a naturii care-i extermină pe cei slabi în folosul celor tari". Sau, în sfârşit: „Mila nu ne poate aduce decât disensiune şi demoralizare".

Când Hitler declara că statul naţional-socialist va pune în aplicare aceste teorii, Himmler aplauda. De îndată ce avea să i se dea posibilitatea, va trece la fapte. În mintea lui aveau să se întipărească pe veci cuvintele lui Hitler: „Cei care nu văd în naţional-socialism decât o mişcare politică nu înţeleg aproape nimic din el. Naţional-socialismul este mai mult decât o religie chiar, el este voinţa creării unei noi omeniri. Fără o bază biologică şi fără un scop biologic, politica este azi complet amente oarbă".

Şi, mai cu seamă:

„Eu îi eliberez pe oameni de limitele raţiunii care îi apasă, de murdarele şi umilitoarele intoxicaţii datorate unor himere, de aşa-zisele conştiinţă şi moralitate şi de pretenţiile de libertate şi de independenţă personală, de care nu se pot folosi decât unii".

Şi, în sfârşit:

„După secole de văicăreală pe tema ocrotirii celor săraci şi umiliţi, a venit momentul să ne hotărâm

să-i apărăm pe cei tari împotriva celor inferiori (...). Instinctul natural porunceşte tuturor fiinţelor vii nu numai să-şi învingă duşmanii, dar să-i şi extermine. Odinioară, învingătorul avea privilegiul să extermine rase şi popoare întregi".

Într-o zi, Himmler avea să urmeze întocmai acest îndemn.

2

„ORDINUL NEGRU“ AL LUI HIMMLER

Visul lui Himmler era să dispună de o cavalerie şi de un câmp de experienţe biologice ca să-şi poată pune în aplicare principiile sale cu privire la „sânge“. S.S.-ul avea să-i dea posibilitatea să-şi realizeze acest vis. El avea să-şi pună amprenta şi asupra Gestapoului.

Himmler era *Reichsführer* S.S., adică şef suprem al S.S.-ului pentru întregul Reich. S.S.-ul avea să rămână într-adevăr, până în ultima zi a prăbuşirii, „un bun al lui“, proprietate personală.

Ca să putem înţelege cum funcţiona maşina nazistă administrativă, pe care suprapunerea diverselor ierarhii, ca, de pildă, ierarhia funcţionarilor de stat şi a militarilor

din armata regulată, ierarhia partidului şi ierarhia specială a S.S.-ului, o compliea neînchipuit de mult, trebuie să vedem mai întâi ce era S.S.-ul, căci modul lui de organizare avea să se infiltreze în toate organele şi mecanismele, nu numai ale partidului nazist, ci şi ale administraţiei de stat, ale organizaţiilor publice şi chiar particulare. Cam din 1940, toate persoanele importante ale regimului, toţi slujbaşii poliţiei, toţi conducătorii marilor servicii au fost membri S.S. sau au primit câte un grad, cu titlu onorific, în cadrul acestei organizaţii.

Ideologia şi principiile S.S.-ului au început să se infiltreze treptat în viaţa germanilor; posturile de conducere se aflau toate în mâinile unor oameni care, făcând parte din S.S., erau mai mult sau mai puţin supuşi direct controlului lui Himmler. Acesta a stabilit cele două principii de bază ale S.S.-ului: selecţia rasială şi supunerea oarbă.

Farsa selecţiei rasiale a fost învesmântată în consideraţii pseudoştiinţifice, potrivite cu gusturile marelui maestru al ordinului. Într-o ţară care de-a lungul secolelor suferise influenţe atât de numeroase şi de diverse, la populaţia căreia se adăugase aportul altor neamuri, îndeosebi imensul aport slav care şi-a pus pecetea pe populaţia germană până la Elba, dogma „purităţii absolute a sângelui nordic" părea o glumă. În Germania însă, nimeni nu şi-a dat seama de acest lucru sau, în orice caz, nimeni n-a avut curajul s-o spună.

Poporul se distra copios pe seama declaraţiilor grandilocvente cu privire la puritatea sângelui şi-şi bătea joc de ele. Doctorului Goebbels, o stârpitură, i se spunea în derâdere „neamţul cel sfrijit". Este, de asemenea, semnificativ faptul că în epoca în care S.S.-iştii au lansat moda cercetărilor genealogice, Hitler a interzis categoric

orice investigaţii cu privire la propria sa origine, destul de hibridă, după cum afirmau adversarii lui.

Himmler voia să facă din S.S. un nou ordin de cavaleri care să constituie fundamentul cel mai solid al Reichului nazist. În decretul semnat de mâna lui, la München, la 31 decembrie 1931, el definea aşa această organizaţie: „S.S.-iştii sunt o uniune de germani anume selecţionaţi, cu caracteristici nordice (...). S.S.-iştii sunt conştienţi că, prin prezentul decret, ei fac un însemnat pas înainte. Batjocura, ironia şi lipsa de înţelegere nu ne lezează, viitorul ne aparţine".

Principiile rasiste, piloni importanţi ai nazismului, ce aveau să justifice masacrarea popoarelor „inferioare"; exterminarea a milioane de fiinţe omeneşti şi transformarea altor milioane în sclavi, au dus, în 1935, la promulgarea legilor de la Nürnberg. Aceste legi reglementau calitatea de cetăţean, condiţionând-o de anumite caractere etnice şi rezervând-o doar pentru Volksgenossen, adică pentru aceia care puteau dovedi că măcar trei din cei patru bunici ai lor aparţineau uneia dintre cele cinci rase considerate germanice. Numai aceştia puteau beneficia de drepturi politice.

Astfel, ieşe la iveală profunda răsturnare provocată de nazism pe scara valorilor din lumea occidentală. Creştinismul admite că oamenii au drepturi şi îndatoriri identice. Fraternitatea şi egalitatea ce izvorăsc din concepţia unei creaţii divine, aceeaşi pentru toţi, s-au păstrat în societăţile laice şi au stat pe primul loc în Declaraţia drepturilor omului. Marxismul, care-l neagă pe Dumnezeu, păstrează şi el acelaşi principiu.

Nazismul însă răstoarnă aceste concepţii şi proclamă inegalitatea între oameni. El enunţă postulatul eă oamenii

sunt profund diferenţiaţi, nu datorită cunoştinţelor lor, forţei sau calităţilor dobândite, ci din cauza originii lor. După el există oameni superiori, adică naziştii situaţi pe treapta cea mai de sus a societăţii, şi suboameni, corcituri din rasele inferioare, degeneratc, pe ultima treaptă. Între aceştia se află o întreagă gamă de elemente intermediare, cântărite cu ajutorul unor procedee pseudoştiinţifice. Postulatul acesta nu se baza pe nimic altceva decât pe o politică de forţă, pe o serie de afirmaţii brutale, fără nici un substrat ştiinţific vrednic de luat în discuţie, dar care avea să îngăduie încercarea de a-i extermina pe „suboameni".

Executorii acţiunilor care au decurs din principiile rasiste ale nazismului au fost S.S.-iştii şi, îndeosebi, Gestapoul. Legile lor, acele faimoase legi prin care Himmler urmărea să reînvie tradiţiile instituţiei medievale a cavaleriei, erau primitive. În primul rând, exista faimosul jurământ, pe care neofiţii îl prestau în cadrul unei puneri în scenă teatrale: „Îţi jur, Adolf Hitler, Führer şi cancelar al Reichului, că voi fi credincios şi viteaz. Îţi făgăduiesc solemn, ţie şi celor pe care mi i-ai dat drept conducători, supunere până la moarte. Aşa să-mi ajute Dumnezeu".

Jurământul acesta nu e decât un jurământ de supunere oarbă ce avea să-i determine pe S.S.-işti să comită fără să clipească cele mai monstruoase crime.

„Onoarea mea constă în loialitate", aceasta era mândra deviză a trupelor S.S. Ea nu e altceva decât repetarea jurământului de credinţă, prin credinţă înţelegându-se exclusiv ataşamentul faţă de Führer, faţă de conducătorii şi camarazii din S.S., şi nicidecum faţă de vreuna dintre normele morale tradiţionale. Onoarea S.S.-istului, despre care avea să se facă atâta caz în broşurile difuzate de naziști şi în discursurile lor, nu numai că nu-l va opri, ci

dimpotrivă, îl va obliga să ucidă copii, femei şi bătrâni. În numele acestei stranii concepţii despre onoare, copiii ajunşi la Auschwitz aveau să fie smulşi din braţele mamelor şi trimişi la camera de gazare, dacă nu cumva, pentru a nu se pierde prea mult timp, în zilele de mare afluenţă, aveau să fie aruncaţi de vii în gropi pline cu benzină arzândă.

Onoare, loialitate! Lumea limitată a nazismului perverteşte noţiunile obişnuite, goleşte cuvintele de conţinutul lor. Ce înţeleg naziştii prin aceste cuvinte a arătat însuşi Himmler în discursul său pronunţat la 4 octombrie 1943, la Poznan, în faţa unei adunări a *Grupenführer*-ilor S.S.: „Un principiu fundamental trebuie să constituie legea absolută a S.S.-istului. Trebuie să fim cinstiţi, cuviincioşi, loiali, buni camarazi faţă de cei de-un sânge cu noi; şi numai faţă de aceia. Nu mă interesează câtuşi de puţin ce se întâmplă cu un rus sau cu un ceh".

Era aplicarea teoriei „rasei de stăpâni", atât de scumpă lui Hitler încă de la începutul mişcării.

S.S.-iştii, care urmau să formeze elita lumii viitoare, erau recrutaţi după principiul sângelui. Valoarea era o chestiune de rasă: „Prin urmare, trebuie luat în consideraţie numai sângele perfect, sângele care în cursul istoriei s-a dovedit a fi important şi creator, stând la baza oricărui stat şi a oricărei activităţi militare, cu alte cuvinte, sângele nordic. Mi-am spus că, dacă aş reuşi să selecţionez pentru organizaţia aceasta cât mai mulţi indivizi, dintre care majoritatea să posede acest sânge, să-i învăţ disciplina militară şi, în timp util, valoarea acestui sânge şi a întregii ideologii ce decurge din el, aş putea într-adevăr să creez o organizaţie de elită care să poată face faţă oricărei eventualităţi":

Pentru a selecţiona posesorii acestui sânge atât de preţios, candidaţii erau triaţi cu severitate. „Ei sunt examinaţi

şi controlaţi. Din o sută de oameni, nu putem alege în medie decât zece sau cincisprezece, mai mult nu. Le cerem dosarul politic al părinţilor, al fraţilor şi surorilor şi arborele genealogic până în 1750; firește, cerem şi un examen fizic şi dosarul lor de la Tineretul Hitlerist. Pe de altă parte, cerem un dosar cu privire la ereditate, care să dovedească faptul că părinţii sau membrii familiei lor nu au avut boli ereditare".

Scopul final al atâtor măsuri de precauţie îl divulga însuşi Himmler: „Vrem să formăm o clasă superioară care să domine Europa de-a lungul secolelor". Într-o zi, Himmler a declarat că viitorul Reich avea să se întindă peste toată Europa şi va trebui să fie organizat după modelul societăţilor antice; cu alte cuvinte, o elită reprezentând cinci până la zece la sută din populaţie avea să domnească peste ceilalţi, punând la muncă o masă uriaşă de iloţi şi de sclavi. Când Europa a fost ocupată pe trei sferturi de naziști, s-a constatat că regimul nazist era, într-adevăr, un regim sclavagist.

Viitorii „stăpâni", adică S.S.-iştii, aveau drepturi deosebite. La prestarea jurământului, primeau pumnalul S.S.. Cu el – li se spunea –, spălând ocara în sânge, urmau să-şi răzbune onoarea ori de câte ori li se va părea că a fost lezată. Un decret emis de Himmler în 1935 preciza acest drept, această datorie chiar, iar o hotărâre a Curţii adăuga că S.S.-iştii „erau liberi să se folosească de armele lor, chiar dacă adversarul putea fi respins şi prin alte mijloace". Dreptul de a ucide fără să fii pedepsit era una dintre prerogativele membrilor S.S..

În septembrie 1939, un membru din Waffen S.S. care păzea un grup de cincizeci de muncitori evrei găsi cu cale ca la sfârşitul zilei de lucru să-i omoare pe nefericiţii aceia, unul după altul. A urmat un fel de anchetă. Asasinul

n-a fost însă pedepsit, deoarece – preciza raportul –, fiind S.S.-ist, era „deosebit de sensibil la vederea evreilor", aşa că acţionase „fără să-şi dea seama, împins de un spirit de aventură juvenil". E probabil chiar ca un element de elită atât de înzestrat să fi beneficiat de o avansare imediată.

Pentru mai multă siguranţă, o serie de decrete emise i-au scos pe membrii S.S. de sub jurisdicţia obişnuită, precizând că aceştia nu erau datori să răspundă pentru actele lor decât în faţa tribunalelor S.S., întrucât depindeau exclusiv de jurisdicţia lor internă.

Pentru început, s-a aplicat numai legea din 2 august 1933, ce îngăduia guvernului să sisteze orice anchetă şi orice procedură în curs în faţa vreunei instanţe. Această metodă prezenta însă unele inconveniente. La 17 octombrie 1933, doi deţinuţi din lagărul de la Dachau s-au „sinucis" în celulele lor. Direcţia lagărului a afirmat că s-au spânzurat cu curelele lor. Familiile celor doi s-au adresat însă Parchetului din München. Au sosit doi medici legişti care au făcut autopsia cadavrelor. Aceasta a dat în vileag faptul că cei doi nenorociţi fuseseră întâi maltrataţi şi apoi sugrumaţi. Numeroasele echimoze de pe craniu şi de pe trup nu lăsau nici o îndoială; semnele rămase pe grumaz erau produse de sugrumare şi nu de spânzurare. În schimb, n-au putut fi prezentate curelele despre care se afirmase că ar fi servit la sinucidere.

Aceasta se petrecuse înainte de a fi avertizate forurile superioare. De îndată ce a fost prevenit Röhm – în principiu conducătorul S.S., care era încă dependent de S.A. –, el emise următoarea notă: „Lagărul de la Dachau este un lagăr pentru cei internaţi preventiv şi pentru deţinuţii politici. Incidentele menţionate sunt de natură politică şi, în orice caz, autorităţile politice sunt cele care trebuie să hotărască în primul rând asupra lor. După părerea

mea, ca şef al statului-major şi ministru al Reichului, ele nu intră în competenţa organelor judiciare. În calitatea pe care o am, sunt interesat ca Reichul să nu sufere nici un prejudiciu politic din cauza acestor proceduri. Voi obţine de la *Reichführer*-ul S.S. un ordin potrivit căruia nu se va îngădui nici unui organ de anchetă să pătrundă deocamdată în lagăr şi să interogheze vreun deţinut".

Ministrul de Interne ceru şi el suspendarea anchetei: „Motivul este, trebuie să recunoaştem, că aceste anchete ar dăuna prestigiului statului naţional-socialist, ele fiind îndreptate împotriva unor membri S.A. şi S.S., iar S.A. şi S.S., principalele organizaţii susţinătoare ale statului naţional-socialist, ar fi lezate".

La 27 septembrie, procurorul suspendă urmărirea, „deoarece ancheta demonstrase că nu existau destule dovezi care să ateste că moartea respectivelor persoane s-ar fi datorat unor cauze exterioare".

Lucrurile mergeau pe calea cea bună; numai că, la 5 decembrie, ministrul de stat al Justiţiei ordonă ca ancheta să fie dusă până la capăt. „Faptele vor trebui clarificate cât mai repede posibil (...). Dacă se fac tentative de muşamalizare, este cazul să se dea riposta de rigoare."

Supărător incident! Bineînţeles, el nu constituia propriu-zis un pericol după atâta tărăgănare şi cu puţinele posibilităţi de investigare pe care le avea justiţia în interiorul S.S.-ului. Rămânea totuşi în picioare faptul că „cei din afară" puteau, din cauza unor incidente regretabile, să se amestece prea îndeaproape în treburile „private" ale S.S. şi să constate anumite practici ce ar fi fost mai bine să rămână ascunse.

Aceasta era unul dintre motivele care stăteau la baza jurisdicţiei speciale S.S. Din momentul respectiv,

S.S. deveni un mediu complet etanş, în interiorul căruia nimeni nu a mai putut pătrunde.

Himmler îi trata pe intangibilii S.S.-işti ca pe un material uman de o calitate deosebită şi ideal pentru experienţele lui personale. Crescătorul de păsări din el apărea la suprafaţă, veghind la puritatea rasei sale selecţionate. S.S.-iştii nu aveau dreptul să se căsătorească fără autorizaţia forurilor superioare. Logodnica trebuia să facă dovada ascendenţei sale ariene până în 1800, dacă voia să se mărite cu un simplu S.S.-ist sau un subofiţer, până în 1750 dacă voia să ia un ofiţer. Direcţia centrală, *Hauptamt*, era singurul for în drept să valideze dovezile aduse şi să dea autorizaţia necesară. În plus, tânără trebuia să treacă printr-o serie de controale medicale şi examene fizice. Trebuia să se verifice dacă era în stare să asigure urmaşi rasei acesteia de stăpâni. După căsătorie, tânăra soţie trebuia educată în spirit S.S.-ist. I se băgau în cap, în şcoli speciale, noţiuni de educaţie politică şi „ideologia care decurge din noţiunea de puritate rasială". Urma cursuri de gospodărie, de puericultură etc., şi toate acestea cu scopul de a obţine în câţiva ani un grup unitar, din ce în ce mai mare din punct de vedere numeric, dar riguros identic din punct de vedere fizic şi psihic.

Sistemul lui Himmler avea să fie încununat prin crearea aşa-numitului *Lebensborn* – „Fântâna vieţii" –, un fel de centru de montă uman, în care au fost aduse o serie de fete tinere, anume alese pentru că erau tipuri de nordice desăvârşite, ca să procreeze, în afara oricărei uniuni legale, cu membri S.S., aleşi după aceleaşi criterii. Roade ale unui eugenism dirijat, copiii rezultaţi din aceste legături aparţineau statului, educaţia lor urmând să fie

făcută în şcoli speciale. Teoretic, ei alcătuiau prima generaţie de nazişti puri, formaţi încă din faşă. Prăbuşirea regimului nu a dat un prilej naziştilor să ducă mai departe aceste experienţe. Cu toate astea, apucaseră să se nască vreo cincizeci de mii de copii în asemenea creşcătorii... [...] Eugeniştii nazişti ignorau un adevăr pe care psihologii ţărilor decadente şi ai raselor degenerate îl cunosc, şi anume că una dintre cele mai desăvârşite „creşcătorii" pentru „educarea" copiilor este inferioară unei mame oarecare, fie ea şi mediocră. Ideologia şi biologia nu-pot înlocui dragostea maternă.

Experienţele biologice pe care le-a făcut Himmler cu S.S.-iştii au îmbrăcat şi alte forme. Creşcătorul de pui socotea că hrana influenţează asupra trăsăturilor anatomice şi psihologice. În consecinţă, cafeaua de dimineaţă a fost înlocuită în cazărmile S.S. cu vechiul dejun germanic compus din lapte şi o fiertură de cereale. La masă, S.S.-iştii primeau apă minerală. Eugeniştii partidului calculau „în mod ştiinţific" meniurile. În cazărmile S.S. s-au făcut şi experienţe de magnetopie. Câtorva comandanţi li s-au făcut un fel de masaje ale sistemului nervos. Pe scurt, S.S.-iştii erau trataţi asemenea unor cobai de lux. Departe de a se simţi umiliţi, jigniţi în demnitatea lor umană din cauza acestor metode, erau, dimpotrivă, foarte îngâmfaţi. Se urmărea să se facă din ei nişte fiinţe cu totul deosebite, un fel de supraoameni, care să privească plini de dispreţ la restul omenirii.

Una dintre caracteristicile esenţiale ale acestei noi gărzi pretoriene era „o frumoasă prestanţă militară", asemenea celei preconizate de tradiţia prusacă. Ea fu luată ca model de către aceşti oameni şi copiată întru totul: trufie plină de dispreţ, ţinută ţeapănă, neînduplecare,

lipsă de spirit critic, sentimentul forţei duse până la limitele absurdului, „orgoliu de castă, sadism de pe urma dresajului şi masochism în toate formele lor primitive sau deviate; aşa cum le-au format două sute de ani de regim prusac", cum spune Kogon. Acelaşi autor remarcă: „O gândire critică, care presupune aptitudinea de a compara şi a deosebi, implicând, prin urmare, cunoştinţe din ce în ce mai dezvoltate, ar fi dăunat eficacităţii, i-ar fi «anemiat», le-ar fi părut demoralizatoare; primejdioasă, perfidă, «iudaică»". Şi aici se regăseşte un vechi precept militar: „Să nu încerci niciodată să înţelegi".

Drepturile ce li se acordau, de pildă dreptul de viaţă şi de moarte asupra contemporanilor lor, care le era în mod practic recunoscut „pentru a-şi răzbuna onoarea", îngăduinţa de care beneficiau nu puteau decât să le întărească şi mai mult convingerea în superioritatea lor. Cât despre legitimitatea actelor lor, ea nu putea fi pusă în discuţie; nici cea mai mică îndoială n-a planat vreodată asupra lor.

Şi cum ar fi putut fi altfel? Întreaga elită tradiţională germană accepta cele mai criminale acte şi le acoperea sub tăcere. Această „elită" se integra în sistem, accepta să conlucreze cu nou-veniţii. De când preluase conducerea S.S.-ului, Himmler se străduise să-şi atragă aristocraţii care se bucurau încă de un mare prestigiu, personalităţile de seamă, precum şi anumiţi militari cunoscuţi. Faptul că o serie de foşti ofiţeri din trupele neregulate, prezentaţi drept eroi naţionali, intraseră în rândurile S.S.-ului avusese un oarecare răsunet. Cu începere din 1928, descendenţii mai multor familii ilustre aderaseră la partidul nazist. Înainte de 1933, intraseră în *Schwarze-Korps*, „Corpul negru", cum era numit S.S.-ul, şi unii aristocraţi.

Printre ei se numărau prinţul de Waldeck şi marele duce moştenitor de Mecklenburg, ca să nu-i citãm decât pe cei mai sus-puşi. După luarea puterii, se îmbulziseră şi alţii: un prinţ de Hohenzollern-Sigmaringen, ducele moştenitor de Braunschweig, prinţul moştenitor de Lippe, Tiesterfeld şi generalul conte von der Schulenburg. Li se alătură până şi arhiepiscopul Gröber din Fribourg. Acestor achiziţii de preţ nu li se cerea să presteze vreun serviciu, dar se făcea, în schimb, mare vâlvă în jurul aderării lor. Ele au exercitat o influenţă atât de mare asupra recrutării de cadre care a urmat, încât, mai târziu, Himmler a ajuns să creeze grade onorifice S.S. şi să le acorde unor persoane care nu erau membri S.S.

Această politică nu întârzie să-şi facă efectul, îndeosebi asupra burgheziei; regimentele S.S. au început a fi privite ca fiind cele mai „şic", iar uniforma neagră, ca o culme a eleganţei masculine.

Dacă S.S.-iştii erau îndreptăţiţi să considere aceste adeziuni ca o aprobare a metodelor lor, trebuie să recunoaştem că absenţa oricărei reacţii pe plan internaţional nu putea decât să le întărească încrederea. Degeaba îşi băteau gura emigranţii. Nici o ţară „civilizată" nu s-a gândit, nici măcar o clipă, s-o rupă cu asasinii chiar atunci când erimele ce se comiteau zilnic în Germania nu mai puteau fi trecute cu vederea. Reprezentanţii ambasadelor strângeau mai departe cu aceeaşi demnitate mâini ce şiroiau încă de sânge nevinovat şi dădeau recepţii în cinstea călăilor.

Adepţii simandicoşi nu erau decât un argument pentru publicitate. Recrutările masive se făceau însă în păturile interlope ale populaţiei.

Pentru treburile murdare care-i aşteptau era nevoie de oameni fără probleme, brute docile sau sadici organizaţi.

Recrutarea unor asemenea indivizi risca să aibă o limită. Naziştii şi-au dat seama că, pentru a asigura un aflux continuu de elemente „corespunzătoare", trebuia ca viitorii pretorieni să fie modelaţi încă din copilărie. Principala sursă a trupelor S.S. şi a Gestapoului a fost *Hitlerjugend* – „Tineretul Hitlerist". În fiecare an, la 20 aprilie, aniversarea zilei de naştere a Führerului, copiii care împlineau zece ani în cursul acelui an erau primiţi în *Jungvolk*. Concomitent cu sărbătorirea aniversării lui Hitler se desfăşura un anumit ceremonial care avea drept scop să producă o impresie adâncă asupra copiilor. Ei făceau parte din această organizaţie până la treisprezece ani, rămânând câte un an în fiecare din cele patru secţii destinate să-i conducă în mod progresiv spre *Hitlerjugend*, ce avea să-i pregătească ulterior mai direct pentru intrarea în armată sau într-una din organizaţiile partidului nazist.

Hitlerjugend a fost la început o mlădiţă a S.A. Mai târziu, ea a devenit independentă. La scurt timp după luarea puterii, Comitetul naţional al asociaţiilor tineretului german a fost dizolvat printr-un decret emis la 22 iunie 1933. Toate bunurile i-au fost confiscate, iar membrii lui contopiţi cu *Hitlerjugend* (H.J.). Încadrarea tuturor tinerilor în H.J. deveni obligatorie în urma unei legi din 1936. Astfel, de la vârstele de zece ani, tinerii germani erau supuşi influenţei continue, obsedante a propagandei şi a ideologiei naziste. Încă de la această fragedă vârstă, când personalitatea poate fi atât de uşor modelată, „principiul conducătorului" era săpat în minţile lor de copii ca o dogmă absolută. Ceva mai târziu, începea pregătirea care avea drept scop să aducă fiinţa umană la stadiul de totală subordonare. Educaţia aceasta pervertitoare şi deformantă, o adevărată dezumanizare, constituie singura expli-

caţie a fenomenului hitlerist, a existenţei Gestapoului şi a crimelor ce continuă să zguduie şi acum conştiinţa oamenilor. Pentru ca o mână de asasini de profesie să poată trona asupra unui întreg popor şi să-i impună metodele sale, trebuia ca omul să fie pervertit încă din copilărie. Oradour, ghetoul din Varşovia, gropile comune din răsărit, Auschwitz nu sunt crime ale germanilor, ci crime ale naziştilor. Fără îndoială că, dacă oricărui alt popor i-ar fi fost aplicate aceleaşi metode, ele ar fi dat aceleaşi rezultate. Poporul german a constituit o masă maleabilă pentru că militarizarea lui tradiţională îi inoculase obişnuinţa unei discipline mai stricte, deformaţie ce a fost adesea citată oficial ca exemplu, cu o nuanţă de regret, în majoritatea ţărilor „nedisciplinate". S.S.-iştii care au incendiat Oradour-ul aveau aproape toţi, în epoca luării puterii, între opt şi paisprezece ani. Aproape toţi fuseseră supuşi educaţiei naziste încă din fragedă copilărie şi nimeni nu le-a dat posibilitatea să conteste valoarea acestei învăţături. Diversele Oradour-uri ale războiului au fost pregătite între 1933 şi 1940 în cadrul Tineretului Hitlerist.

Într-un discurs ţinut în noiembrie 1933, Hitler proclamase intenţiile pe care le avea în legătură cu tineretul german: „Când un adversar declară: Nu vreau să intru în rândurile voastre şi n-o să mă determinaţi niciodată să ajung acolo, eu îi răspund liniştit: Copilul tău îmi aparţine de pe acum. Un popor trăieşte veşnic. Cine eşti tu? Tu eşti trecător, dar urmaşii tăi se află de pe acum în tabăra nouă. În scurt timp, ei nu vor mai cunoaşte nimic altceva în afară de această nouă comunitate".

La 10 mai 1933, sub conducerea lui Goebbels, a fost organizat în Piaţa Universităţii din Berlin un autodafé. Cu

câteva săptămâni înainte, fuseseră „epurate" toate librăriile, bibliotecile publice şi bibliotecile universitare. Fuseseră confiscate cu această ocazie tone întregi de cărţi scrise de autori evrei, marxişti sau al căror conţinut nu era în conformitate cu principiile naziste. La 10 mai, studenţii naţional-socialişti, intonând cântece, au înălţat în piaţa publică un rug uriaş şi au adunat la un loc douăzeci de mii de volume. Se afla acolo cea mai murdară literatură pornografică, amestecată cu operele filozofilor „degeneraţi". Totul a fost stropit cu petrol şi incendiat, în timp ce fanfara intona imnul naţional şi cântece ale partidului nazist. Goebbels a ţinut cu această ocazie un discurs: „Ceremonia de astăzi – a spus el – este un act simbolic; ea va face cunoscut întregii lumi că temelia morală a Republicii din noiembrie 1918 e distrusă pe veci. Din mormanul acesta de cenuşă va răsări, asemenea păsării foenix, spiritul nou".

Înainte de a intra în S.S., tânărul german selecţionat trebuia să facă un stagiu obligatoriu în *Reichsarbeitsdienst*, adică în Serviciul Muncii.

Trupele S.S. se împărţeau în trei categorii: *Allgemeine*-S.S., în care serviciul nu era permanent, S.S. *Verfügungtruppen*, regimente încazarmate[1], şi S.S. – *Totenkopf Verbände*, sau regimentele „Cap de mort", însărcinate cu paza lagărelor de concentrare.

Allgemeine-S.S. constituia trunchiul organizaţiei, în care erau admişi, la început, tinerii „aspiranţi" dornici să facă parte din acest corp de elită. Aici li se dădeau primele învăţăminte, treceau prin perioda de încercare, depuneau jurământul şi primeau pumnalul de onoare.

1 Până în septembrie 1939, acestea nu numărau decât patru (n.red.).

Cei din *Allgemeine*-S.S. urmau să rămână membri activi în S.S. până la cincizeci de ani. Erau nevoiţi să treacă un examen anual pentru verificarea formei lor fizice, a antrenamentului militar şi a ortodoxismului politic.

Curând, pentru a obţine anumite posturi în administraţia de stat sau anumite funcţii înalte în industria particulară, precum şi pentru a fi admis în şcoli superioare sau în universităţi, era absolut necesar să fii membru S.S.

În felul acesta, ciudatul „Ordin negru", plămădit de Himmler, pătrunsese adânc în întregul mecanism al vieţii germane, conferind animatorului său o putere ce în curând avea să devină absolută. El i-a dat totodată posibilitatea să-şi înlăture duşmanii cei mai primejdioşi.

3

GESTAPOUL E PREZENT PRETUTINDENI

Himmler, marele maestru al serviciului S.S. întemeiat de el, aplică o parte din principiile „Ordinului negru" la organizarea Gestapoului. Ierarhia strictă a fost treptat copiată după aceea a S.S.-ului şi de-a dreptul copiată atunci când membrii Gestapoului au căpătat grade S.S. de asimilare. Obligativitatea seeretului a consolidat delimitarea atribuţiilor. Unul dintre principiile fundamentale ale disciplinei din S.S. era discreţia. Ea era şi unul dintre elementele esenţiale ale Gestapoului, din care Himmler a reuşit să facă – aşa cum a făcut şi din S.S. – o lume închisă, în care nimeni nu avea dreptul să arunce niei măcar o privire şi pe socoteala căreia n-aveai voie să formulezi nici cea mai timidă critică.

Când Göring a creat noua poliţie de stat, a fost nevoie de imobile. În Prinz Albrechtstrasse existau diverse edificii foarte potrivite atât prin modul cum erau amplasate, cât şi prin împărţirea lor interioară. Exista acolo, în primul rând, Muzeul de Folclor; a fost pe dată evacuat şi ocupat. Mai exista o şcoală profesională industrială. Sub pretext că unii elevi erau comunişti şi că în dormitoare aveau loc „orgii nocturne", a fost şi ea evacuată. Odată aceste imobile eliberate, Gestapoul îşi instală imediat birourile în ele. Peste aceste birouri domnea Reinhardt Heydrich. Numit de Himmler în 1931 la conducerea serviciului de siguranţă S.S., Reihardt Heydrich ajunse la începutul anului 1933 locţiitorul acestuia la preşedinţia poliţiei din München, iar ulterior, la începutul anului 1934, când şeful lui căpătă controlul întregului Gestapo, îl urmă la Berlin. Himmler îl plasă imediat în fruntea serviciului central al Gestapoului, aşa încât din biroul lui din Berlin dirija efectiv cea mai mare parte a întregii poliţii de stat.

Potrivit obiceiului nazist, exista şi acolo o dedublare a funcţiilor. În calitate de şef al Gestapoului, Heydrich era funcţionar de stat, în timp ce în calitatea de şef al S.D.-ului – organ al partidului nazist – era unul dintre personajele marcante ale acestuia şi putea dispune de organizaţiile partidului. Pe de altă parte, avea calitatea de dublu şef pentru cei mai mulţi dintre oamenii pe care-i avea în subordine, atât ca funcţionari, cât şi ca membri ai partidului nazist. Situaţia era comodă, căci, dacă cineva ar fi avut vreun scrupul în legătură cu anumite practici revoltătoare şi ar fi fost ispitit să le aducă la cunoştinţa justiţiei, era mai sensibil la interdicţia de a vorbi, impusă în numele partidului nazist, decât la interdicţiile pe linie administrativă.

Partidul nazist începuse să acapareze statul. Articolul 1 al-legii din 1 decembrie 1933 era foarte limpede în acest sens: „Partidul naţional-socialist a devenit reprezentantul ideii de stat german şi este indisolubil legat de stat".

Toţi, funcţionari sau membri ai serviciilor partidului nazist, urmăreau realizarea ţelurilor politice ale acestui partid, ale Führerului, înfăptuirea previzionărilor lui de vizionar: făurirea acelui Reich milenar pe care Hitler îl vestea de atâta vreme şi, pe viitor, zdruncinarea bazelor societăţii omeneşti, răsturnarea echilibrului mondial, venirea la putere a rasei de stăpânitori şi colonizarea lumii. Deţinătorul acestor principii sacre, instrumentul de infiltrare al acestei ideologii era partidul nazist. În realitate, partidul nazist era statul. Înlăturarea din partidul nazist era echivalentă cu o condamnare la moarte. S-a spus că „excluderea din partidul nazist constituia cea mai gravă sancţiune. În anumite împrejurări, ea echivala cu pierderea oricărui mijloc de existenţă şi a oricărei consideraţii personale". Era o primejdie mai puţin de temut totuşi decât cea pe care Himmler o lăsase să planeze ameninţător deasupra capetelor celor din S.S.: „Cel care va fi necredincios, fie numai cu gândul, va fi izgonit din S.S. şi vom avea grijă ca el să dispară din lumea celor vii".

Sarcina Gestapoului era să împiedice orice discuţie asupra dogmelor naziste, să-i înlăture indiferent prin ce mijloace pe adversari şi chiar pe cei care ar fi îndrăznit să se îndoiască de perfecţiunea regimului. Ca să se poată achita de această sarcină, Gestapoul trebuia să fie omnipotent. Din vizuina lor, Himmler şi Heydrich urmau să ştie totul. Au fost necesari mai mulţi ani ca să desăvârşească structura organizaţiei lor, dar, de la început, au avut o

bază pe care să-şi desfăşoare activitatea. În anii de activitate clandestină, serviciile de siguranţă ale S.S.-ului adunaseră o serie de documente importante. Adversarii partidului nazist aveau toţi câte o fişă minuţios alcătuită. Adesea dosarele lor erau uimitor de complete: activitatea politică şi profesională, familia, prietenii, domiciliile şi locurile unde s-ar fi putut ascunde, legăturile intime, slăbiciunile omeneşti, pasiunile, toate se aflau trecute acolo, pentru a fi folosite la momentul oportun.

Gestapoul începu prin a exploata aceste documente. Oponenţii regimului fură arestaţi, torturaţi şi asasinaţi. Toată lumea ştia în Germania acest lucru, dar, dintre cei care ar fi putut lansa strigătul de alarmă, salvându-şi poate ţara şi salvând lumea întreagă de primejdia care creştea, nici un ministru, nici un general, nimeni nu îndrăzni să ridice glasul. Şi, totuşi, aşa cum avea să scrie Gisevius: „Dacă cineva ar fi aruncat o singură privire din afară în sinistrele catacombe din Prinz Albrechtstrasse, vraja lui Heydrich s-ar fi risipit". Dar nimeni nu a încercat să sfâşie bezna aceea înăbuşitoare şi, aşa cum a declarat la Nürnberg procurorul general american Robert H. Jackson, „Germania a devenit o uriaşă cameră de tortură".

Gestapoul se afla sub controlul partidului nazist. Fiind alcătuit în special din poliţişti de profesie care, cu toată epuraţia făcută după luarea puterii, continua să reprezinte majoritatea, nu se putea trece la o reorganizare prea brutală, ce ar fi riscat să strice mecanismul acela delicat. Începând din aprilie 1934, membrii Gestapoului fură supuşi unui control politic mai riguros, nou-veniţii trebuind să fie membri ai partidului nazist. Orice avansare a unui funcţionar se făcea cu avizul prealabil al partidului nazist. Exista în acest scop un fişier special, fişierul U.S.C.,

pe baza căruia partidul dădea o apreciere politică de care depindea numirea, aşa-numita *Politische Beurteilung*. Conform unei circulare emise de Cancelaria Reichului, aceasta era o „judecată de valoare asupra atitudinii politice şi ideologice şi a caracterului (...). (Ea) trebuie să fie exactă şi fidelă (...), să se bazeze pe date incontestabile şi să ţină seama în aprecierile sale de ţelurile mişcării naţional-socialiste". „Pentru procurarea elementelor acestei aprecieri e cazul să fie consultaţi şefi politici competenţi, serviciile tehnice şi serviciile S.D. ale *Reichsführer*-ului S.S.". Aşadar, funcţionarii Gestapoului se aflau sub controlul S.D.-ului, adică al unui organ „geamăn", echivalentul lui din partidul nazist, cu care avea să stabilească o colaborare din ce în ce mai strânsă.

Cele două servicii, S.D. şi Gestapo, aflate sub conducerea lui Heydrich, exercitau controlul asupra opiniei publice. Dar în timp ce S.D.-ul, ca organ al partidului nazist, se limita la obţinerea de informaţii, Gestapoul se ocupa de arestări, interogatorii, percheziţii, în sfârşit, de toate treburile propriu-zise ale poliţiei.

Gestapoul primea informaţii de la S.D. încă din 1924, dar aceasta nu era nici pe departe singura lui sursă de informaţii. Baza organizării partidului şi a statului nazist era principiul conducătorului, *Führerprinzip*, conform căruia puterea se afla în mâinile unui şef unic. Poruncile partidului nazist glăsuiau că Führerul are întotdeauna dreptate. Programul trebuie să fie o normă pentru fiecare. El cere să te jerfeşti cu totul. Drept este numai ceea ce slujeşte mişcării naziste şi, prin urmare, Germaniei. Căci, se-nţelege, partidul nazist se identifica cu patria. „Baza organizării partidului este ideea Führerului. Se consideră că toţi conducătorii politici numiţi de Führer

sunt răspunzători faţă de el. Ei au autoritate absolută asupra gradelor inferioare".

Pornind de la această postulare a infailibilităţii lui Adolf Hitler, se ajungea la necesitatea unei supuneri totale faţă de şefii numiţi de el. Drepturile impresionabile ale individului erau violate, începând chiar cu articolul 1: „Fiecare şef are dreptul să guverneze, să administreze şi să ia hotărâri fără să fie controlat de nimeni".

Principiul Führerului a fost introdus în viaţa germanilor încă din şcoală. După Führer urmau, în piramida ierarhică, *Reichsleiter*-ii, care erau cincisprezece la număr. Printre aceşti mari pontifi ai regimului, cei mai importanţi erau Hess, şeful Cancelariei partidului nazist, înlocuit mai târziu cu Bormann; Goebbels, şeful propagandei; Himmler; Ley, şeful Frontului Muncii; von Schirach, şeful organizaţiilor de tineret; Roşenberg, reprezentantul Führerului pentru controlul activităţilor intelectuale şi ideologice. Sarcina principală a *Reichsleitung*-ului era să aleagă şefii.

Încă de la începutul anului 1933, Germania fusese împărţită în treizeci şi două de regiuni administrative – *Gau*. Fiecare *Gau* era împărţit în *Kreis*-uri, adică districte, fiecare *Kreis* – în *Ortsgruppen*, adică grupe locale, fiecare *Ortsgruppe* – în *Zellen*, adică celule şi fiecare *Zelle* în *Blocks*. Fiecare dintre aceste diviziuni erau conduse de câte un *Gauleiter*, un *Kreisleiter*, un *Ortsgruppenleiter*, un *Zellenleiter* şi un *Blockleiter*.

Gauleiter-ul, numit direct de Führer, purta întreaga răspundere a supremei autorităţi cu care era învestit. El era un *Hoheitsträger*, un deţinător de putere absolută, ca şi *Kreisleiter*-ul, care era responsabil cu educaţia, cu pregătirea politică şi ideologică a şefilor politici,

a membrilor partidului nazist şi a populaţiei în general. *Ortsgruppenleiter*-ul era şi el un „deţinător de putere absolută". El răspundea de un grup de celule, numărând aproximativ o mie cinci sute de gospodării; *Zellenleiter*-ul răspundea de patru-opt blocuri şi era superiorul direct al *Blockleiter*-ului, căruia îi transmitea directivele partidului nazist şi pe care-l controla. În sfârşit, *Blockleiter*-ul constituia însăşi temelia partidului naţional-socialist. La drept vorbind, el era omul cel mai important. Purta răspunderea unui bloc, adică a patruzeci-şaizeci de gospodării, şi era de fapt singurul slujbaş care venea în contact direct cu fiecare element al populaţiei. De la el se cerea o cunoaştere cât mai aprofundată a fiecăruia dintre membrii grupului pe care-l controla.

El era cel care trebuia să-i dibuiască pe nemulţumiţi şi să le explice legile noi ce fuseseră prost înţelese; în sfârşit, dacă acest lucru se dovedea a fi insuficient, avea şi alte posibilităţi: „Dacă atitudinea necorespunzătoare a unui individ îi dăunează lui însuşi şi dăunează totodată întregii comunităţi, se recomandă să se folosească sfaturile şi, la nevoie, o metodă de îndreptare mai drastică".

Bineînţeles, *Blockleiter*-ului i se cerea să-şi cunoască bine cartierul şi vecinii pentru cu totul alt motiv: „Este de datoria *Blockleiter*-ului să-i depisteze pe indivizii care răspândesc zvonuri răuvoitoare şi să-i reclame la *Ortsgruppe*, pentru ca aceste cazuri să poată fi raportate autorităţilor respective de stat". Cu alte cuvinte, Gestapoului, căci acolo ajungeau până la urmă rezultatele acestui spionaj organizat pe baze ştiinţifice. Un ordin semnat de Bormann la 26 iunie 1935 preciza: „Pentru a stabili un contact mai strâns între serviciile partidului naţional-socialist şi ale organizaţiilor lui cu şefii Gestapoului, împuternicitul Führerului

solicită ca pe viitor şefii Gestapoului să fie invitaţi să asiste la toate manifestările oficiale importante ale partidului nazist şi ale organizaţiilor lui".

Aşadar, prin şefii de celule şi de blocuri, Gestapoul dispunea de zeci de mii de urechi şi de ochi atenţi, care pândeau cea mai mică mişcare a fiecărui german.

La Nürnberg, avocatul general american Thomas J. Dodd constata: „Nu exista în nici o celulă şi în nici un bloc nazist vreun secret care să nu fie cunoscut. Faptul că era mişcat de un buton la radio, o umbră de dezaprobare ce trecea pe obraz, secretul absolut dintre preot şi cel ce se spovedeşte, vechea încredere dintre tată şi fiu, până şi tainele sacre ale căsniciei, toate intrau în preocupările lor. Menirea lor era să ştie". Nimic nu trebuia să scape Gestapoului.

„Şi aceste mii de agenţi benevoli încă nu erau de ajuns. Omul trebuia urmărit şi în activitatea lui profesională, în felul cum se distra, în afara căminului – pretutindeni unde putea să scape de sub controlul *Block-leiter*-ului-temnicer.

Firește, cei dintâi puşi sub control au fost funcţionarii de stat. O circulară semnată de Göring la 22 iunie 1933 le ordona acestora să vegheze la ceea ce spun sau la ceea ce fac salariaţii de stat şi să-i denunţe pe cei care ar fi criticat regimul. Se ajungea, aşadar, la un fel de supraveghere reciprocă; de vreme ce fiecare îşi spiona colegii şi era spionat, la rândul său. Şi, ca să asigure funcţionarea sistemului acestuia de denunţare, circulara lui Göring preciza că nesupunerea faţă de această măsură era considerată un act de ostilitate faţă de guvern!

Menghina de fier a acestui neîntrerupt spionaj era completată şi de alte numeroase grupări. De pildă, printre

conducătorii unei organizaţii a tinerilor ultraselecţionaţi numită *Sohlberg-Kreis*, se număra şi un tânăr profesor de desen, pe nume Otto Abetz. Acesta punea la cale întâlniri cu comitete ale tineretului francez. În cursul acestor întâlniri, S.D. fixa anumite jaloane foarte utile. Pe de o parte, aceste întâlniri făceau posibilă recrutarea de simpatizanţi francezi, dintre care unii au ajuns să joace chiar rolul de agenţi informatori, pe de altă parte, ele făceau posibilă introducerea în Franţa a agenţilor S.D..

Cetăţenii germani au fost puşi sub observaţie şi la locul de muncă. Fiecare uzină, fiecare întreprindere alcătuia o celulă a partidului nazist. Sindicatele au fost înlocuite cu o organizaţie unică, Frontul Muncii, al lui Robert Ley, care controla asigurările sociale, cooperativele, salariile etc. Muncitorii şi funcţionarii erau afiliaţi la acest Front şi îndeaproape controlaţi în cadrul lui. În conformitate cu circulara lui Göring, semnată la 30 iunie 1933, serviciile Gestapoului erau obligate să semnaleze delegaţiilor Frontului Muncii pe orice membru al partidului nazist şi pe orice muncitor a cărui atitudine politică părea suspectă.

Ţărănimea era înrolată în Frontul Ţărănesc al lui Walter Darre. În 1935, *Reichsnährstand*, corporaţia de alimentaţie a Reichului, se mândrea că reuneşte toate meseriile ce colaborau la aprovizionarea Reichului.

Sporturile se pricopsiseră şi ele cu un conducător, Tschammer-Osten; momentele de destindere depindeau de organizaţia K.D.F. (*Kraft durch Freude*), adică „Forţă prin voie bună", condusă de Ley; cinematograful şi radioul erau controlate cu străşnicie de Ministerul Propagandei; se înţelege că nici presa nu era dată uitării; ea era dirijată de o mână tare, diversele agenţii fiind înlocuite cu o agenţie de stat, *Deutsches Nachrichten Büreau*

(D.N.B.). În acelaşi timp, fusese constituite o federaţie şi o cameră a presei, ambele controlate de partidul nazist. Vai de ziaristul care ar fi îndrăznit să facă vreo aluzie deplasată, fie ea cât de mică! De altminteri, era puţin probabil că un asemenea articol să fi putut apărea, fiindcă trebuia ca directorii de ziare şi redactorii-şefi să fie acceptaţi de Ministerul Propagandei şi, la cea mai mică abatere, puteau fi revocaţi. Măsurile acestea îngăduiseră desfiinţarea cenzurii, de vreme ce nu era permis să se scrie decât pe temele indicate de minister.

Cei care erau de profesiune scriitori erau supravegheaţi de Camera Scriitorilor şi de Asociaţia Profesională. Numai membrii acestei asociaţii aveau dreptul să-şi publice lucrările, în ea fiind admişi numai cei „cu idei sănătoase". Camera Scriitorilor semnala ministerului ceea ce îi părea a fi dăunător în lucrările apărute, vechi sau noi. Bibliotecile au fost şi ele epurate. În sfârşit, această poliţie exercitată asupra gândirii era completată de Federaţia Librăriilor.

Avocaţii, medicii şi studenţii erau şi ei înregimentaţi în asociaţii de acelaşi fel. Asociaţia Medicilor Germani, creată în 1873 şi cunoscută în lumea întreagă, a fost absorbită de Liga Naţional-Socialistă a Medicilor, care şi-a „epurat" rândurile, eliminându-i pe evrei şi pe socialişti, iar ulterior pe toţi cei care nu corespundeau din punct de vedere politic.

Ministerul Sănătăţii Publice a fost integrat Ministerului de Interne, iar Crucea Roşie a trecut sub controlul S.S.-ului. Cele câteva asociaţii ştiinţifice de renume mondial, ca Asociaţia „Chemnitz" sau Asociaţia Medicală din Berlin, au fost supuse unui control riguros. N-a mai fost cu putinţă să se exprime liber nici o părere ştiinţifică. Nivelul intelectual ajunsese atât de scăzut în aceste asociaţii,

încât adevăraţii savanţi au încetat să le mai frecventeze, lăsând loc liber nulităţilor oficiale şi şarlatanilor protejaţi de partidul nazist.

Partidul nazist suspecta universităţile. Considerând că savanţii erau pervertiţi de liberalism, între 1933 şi 1937 au fost epuraţi 40% dintre profesori. În urma unui decret din 9 iunie 1943, s-a creat un Consiliu de cercetări, al cărui comitet prezidenţial, compus din douăzeci şi unu de membri, a reuşit să realizeze o adevărată performanţă: nu exista acolo nici un om de ştiinţă, în schimb se aflau „alde" Bormann, Himmler, Keitel etc., sub preşedinţia lui Göring. Consiliul acesta controla institutele de cercetări. În fiecare dintre ele a fost introdus câte un membru al Gestapoului. El putea să fie profesor, asistent, funcţionar administrativ sau chiar un student oarecare şi raporta asupra stării de spirit a membrilor institutului.

Naziştii aveau posibilitatea să-şi extindă investigaţiile lor clandestine şi dincolo de frontiere şi să-şi exercite controlul în lumea întreagă cu ajutorul altor două organizaţii. Acestea erau *Ausland Organisation* (A.O.), a N.S.D.A.P. – Organizaţia partidului nazist pentru străinătate –, şi *Volksdeutsche Mittelstelle*, care se ocupa de readucerea în sânul patriei-mame a tuturor cetăţenilor de neam german. Aceste organizaţii, în realitate nişte oficine de spionaj şi, uneori singure, alteori ca auxiliare ale serviciilor speciale naziste, au contribuit mai întâi la introducerea coloanei a cincea în Austria şi în Cehoslovacia şi, ulterior, la detectarea şi supravegherea adversarilor politici germani care reuşiseră să se refugieze în străinătate. Ura naziştilor i-a urmărit pe aceşti răzvrătiţi ani de-a rândul.

În urma unei directive date de Göring la 15 ianuarie 1934, Gestapoul şi poliţia de frontieră păstrau evidenţa

emigranţilor politici şi a evreilor care locuiau în ţările învecinate pentru ca, în eventualitatea în care s-ar fi înapoiat în Germania, să-i poată aresta şi închide în lagărele de concentrare.

Exilaţii aceştia erau spionaţi şi urmăriţi pretutindeni în ţările unde reuşeau să-şi găsească un refugiu. O dată cu intrarea trupelor germane în Austria, Cehoslovacia, Polonia şi apoi în Franţa, nenorociţii aceştia aveau să fie urmăriţi de Gestapo cu o înverşunare nemaipomenită. Aşa avea să se întâmple cu cei doi lideri ai partidului social-democrat, Hilferding şi Breitscheid, refugiaţi în 1933 în Franţa. La cererea germanilor, ei au fost arestaţi în 1941 în zona de sud (aşa-zisa zonă liberă) şi predaţi Gestapoului. Hilferding s-a sinucis în celula lui de la Paris. Fusese ministru de finanţe al Reichului şi reprezentase ţara la Conferinţa de la Haga. Breitscheid a murit la Buchenwald.

În sfârşit, în iunie 1942, un mesaj al O.K.W.-ului către armata blindată din Africa transmise un ordin secret al Führerului prin care se ordona ca refugiaţii politici germani descoperiţi în rândurile Forţelor Franceze Libere care luptau în Africa să fie „trataţi cu cea mai mare asprime. Trebuie exterminaţi fără cruţare. Acolo unde au fost imediat răpuşi, trebuie împuşcaţi imediat şi fără judecată, la ordinul celui mai apropiat ofiţer german, afară de cazul când e necesar să fie reţinuţi temporar pentru a se obţine de la ei unele informaţii".

Cu ajutorul serviciilor *Ausland Organisation* (A.O.) şi *Volksdeutsche Mittelstelle*, refugiaţii puteau fi „urmăriţi" pretutindeni. A.O. era secţia partidului nazist însărcinată cu gruparea germanilor care locuiau în străinătate. Şeful acestei secţii era Ernst Bohle, el având

rangul de *Gauleiter* în partid şi de secretar de stat al Ministerului Afacerilor Externe. Această secţie specială fusese creată de Gregor Strasser, la Hamburg, în 1931. Faptul că din zece germani care intrau sau ieşeau prin Hamburg, cap al unor linii maritime ce mergeau către cele două Americi, sediu al marilor companii de navigaţie şi oraş cu o sută de consulate străine, a determinat ca acesta să fie ales drept centru al organizaţiei. Sarcina secţiei era să asigure legătura cu cei trei mii trei sute de membri ai partidului nazist care locuiau în afara frontierelor Germaniei. În octombrie 1933, A.O. a fost pusă sub controlul lui Hess, locţiitorul Führerului. În câţiva ani, organizaţia aceasta a înfiinţat aproape trei sute cincizeci de grupe regionale ale partidului nazist, răspândite pe tot globul, fără a-i mai socoti pe adepţii izolaţi cu care întreţinea un contact permanent.

Cea de-a doua organizaţie, *Volksdeutsche Mittelstelle*, era în întregime sub controlul S.S.-ului. Şeful acestui serviciu central al cetăţenilor de rasă germană era *Gruppenführer*-ul S.S. Lorenz, însărcinat cu ocrotirea germanilor de rasă, care trăiau în străinătate. Câmpul lui de acţiune se afla în regiunile limitrofe; el a jucat un rol considerabil în pregătirea *Anschluss*-ului şi în mişcările de agitaţie din regiunea Sudeţilor. *Volksdeutsche Mittelstelle* a fost organul diriguitor al vestitei „Coloane a cincea", care a făcut să curgă atâta cerneală.

În timpul războiului, el a jucat un rol considerabil în strămutarea populaţiei din Polonia şi din teritoriile de est. Himmler, numit la 7 octombrie 1939 comisar al Reichului pentru afirmarea rasei germane, superviza, în noua sa calitate, aceste transmutări ale populaţiei efectuate cu ajutorul trupelor S.S. şi al Gestapoului.

În sfârşit, mai exista şi un al treilea serviciu, mai puţin cunoscut, a cărui organizare constituia un model în genul său. E vorba de A.P.A. sau Biroul de politică externă al partidului nazist. Aeest birou, condus de Rosenberg, a început să funcţioneze din aprilie 1933. El avea drept obiectiv să infiltreze propaganda nazistă în rândurile opiniei publice străine, îndeosebi prin răspândirea antisemitismului, prin organizarea de schimburi universitare, înlesnind tranzacţii comerciale şi difuzând în presa străină unele articole al căror cuprins fusese pus la punct la Berlin. Temele propagandei naziste au fost difuzate în felul acesta în Statele Unite în numeroasele ziare ale trustului de presă Hearst. În aeelaşi timp, în Franţa, unele organe de extremă dreaptă primeau regulat subsidii de la serviciile de propagandă germană şi se făceau ecoul declaraţiilor lui Hitler.

Secţiá cea mai importantă din A.P.A. era în acelaşi timp şi cea mai deghizată. A.P.A. dispunea de o secţie de presă care grupa translatori de înaltă calitate, cunoscători perfecţi ai tuturor limbilor folosite pe suprafaţa globului. La nevoie, secţia putea să efectueze instantaneu traducerea orieărui ziar, chiar şi a celui din ţara cea mai îndepărtată. Ea alcătuia zilnic o revistă a presei şi extrase din trei sute de ziare străine şi furniza serviciilor interesate note sintetice privind tendinţele politicii mondiale. Tráducătorii desfăşurau totodată şi o activitate poliţienească, prin care se îngroşau fişierele Gestapoului. Toate informaţiile privitoare la emigranţii politici, publicate în presa mondială, mergând până la anunţurile de căsătorie, naştere, decès sau informaţii cu privire la adunări, conferinţe sau chiar anunţuri comerciale, erau traduse şi predate pentru a completa dosarul emigrantului. Pe de altă

parte, secţia de presă din A.P.A. ţinea la zi un fişier privind influenţa exercitată de principalele ziare din lumea întreagă asupra opiniei publice, puterea de influenţare a ziariştilor şi orientarea lor, lucruri care erau şi ele comunicate Gestapoului.

Din aceste câteva exemple, ne putem da foarte bine seama de deşimea reţelei de informatori, delatori şi spioni cu care Gestapoul a împânzit Germania şi, ulterior, lumea întreagă. Goana aceasta după informaţii, folosirea lor, deformarea sistematică a tuturor activităţilor umane în scopuri inchizitoriale ne dau o imagine elocventă a înăbuşitorului univers nazist care, în câteva luni, a reuşit să transforme Germania într-o uriaşă închisoare.

Existau şi alte mijloace de informare. Serviciile poliţiei şi ale jandarmeriei locale erau obligate să transmită orice informaţie politică interesantă. În schimb, Gestapoul provoca unele anchete legate de afaceri minore şi le lăsa pe mâna acestor servicii, neacţionând direct decât în afacerile mai importante. În sfârşit, Himmler mai primea informaţii nemijlocite prin şefii S.S. şi prin ceilalţi demnitari ai partidului nazist.

Mai exista o sursă importantă de informaţii: interceptarea convorbirilor telefonice. De când există reţeaua telefonică, în toate ţările lumii s-a practicat interceptarea convorbirilor telefonice. Un scandal izbucnit recent a scos la iveală faptul că şi în Statele Unite au existat nişte organizaţii particulare ce procedau la ascultări clandestine în folosul particularilor. Regimul nazist a făcut din această ocupaţiune o adevărată industrie. Metodic şi cu grijă pentru perfecţiunea tehnică proprie oricărei înfăptuiri germane, Göring pusese pe picioare, încă din 1933, o organizaţie care primi denumirea ambiguă de Institutul de

Cercetări „Hermann Göring". În realitate – deşi Göring era conducătorul, ca să nu spunem proprietarul acestei întreprinderi –, ea a fost organizată de specialişti din transmisiunea marină, secondaţi de poliţişti ca Diehls. Institutul avea sub controlul său reţeaua telefonică şi telegrafică, dar şi comunicaţiile prin radio. Erau supravegheate convorbirile Germaniei cu străinătatea şi telegramele din sau pentru străinătate. Institutul reuşea să intercepteze uneori chiar comunicări între două ţări străine; acest lucru se practica în mod sistematic pentru comunicaţiile în tranzit pe reţeaua germană.

În interiorul Germaniei erau ascultate convorbirile personalităţilor importante sau cele ale străinilor cunoscuţi şi, se înţelege, ale tuturor indivizilor suspecţi din punct de vedere politic sau puşi sub supravegherea poliţiei. Se făceau şi sondaje la întâmplare. La nevoie, institutul putea trece la ascultare, aproape instantaneu, pe orice linie. În sfârşit, un dispozitiv special îngăduia să se înregistreze orice comunicare ce ar fi prezentat interes – perfecţionare tehnică considerabilă pentru epoca aceea. Institutul înregistra în mod sistematic şi clasa în arhivele sale toate apelurile telefonice ale Führerului.

În fiecare zi erau întocmite rapoarte şi extrase destinate lui Hitler. Pe de altă parte, orice informaţie privind vreun minister sau vreun serviciu oarecare îi era transmisă imediat. În calitatea sa de creator şi conducător al institutului, Göring putea să decidă însă oricând daeă să-i transmită sau nu anumite informaţii pe care uneori şi le păstra pentru uzul său personal.

Institutul aeesta a sporit considerabil puterea lui Göring, fiindu-i de foarte mare folos în lupta împotriva lui Röhm. Dându-şi seama de importanţa unui asemenea

instrument, Göring a ţinut cu atât mai mult să-l păstreze pentru el, refuzând să i-l cedeze lui Himmler, odată cu Gestapoul. Gestapoul şi serviciul S.D. aveau posibilitatea să recurgă oricând la informaţiile institutului, acesta rămânând însă până la sfârşit sub controlul lui Göring.

Gestapoul acţiona însă pe cont propriu, instalând clandestin aparate de ascultare şi de înregistrare la domiciliul celor suspecţi. În absenţa celui urmărit sau sub pretextul reparării sau controlării liniei telefonice sau a instalaţiei electrice, se aşezau discret câteva microfoane, ce permiteau spionarea persoanei suspectate chiar în intimitatea ei familială. Nimeni nu era la adăpost de aceste practici. Aşa s-a întâmplat, de pildă, în 1934, când Schacht, pe atunci ministru, a avut neplăcuta surpriză să descopere că în salonul său fusese instalat un microfon clandestin şi că însăşi camerista lui se afla în serviciul Gestapoului. Un sistem de microfoane îi permitea acesteia să spioneze seara, din camera ei, convorbirile particulare ale stăpânului.

Spionajul se generaliza într-atât, încât nimeni nu se mai simţea la adăpost. La Nürnberg, generalul de aviaţie Milch a afirmat că oamenii nu se temeau atât de S.S.-işti ca persoane, cât mai ales de calitatea lor de oameni ai Gestapoului. „Eram convinşi – a declarat el – că ne aflam sub un control permanent, orice grad am fi avut. Fiecare dintre noi avea un dosar la poliţia secretă şi, mai târziu, din cauza acestor dosare, mulţi au fost târâţi în faţa tribunalelor. Toată lumea era iritată de neplăcerile care decurgeau de aici, nu numai micii funcţionari, ci toţi, până la *Reichsmarschall* (Göring)".

În realitate, fiecare dintre aceste organizaţii deveni o citadelă particulară la dispoziţia creatorului ei, care-i era şi şef, şi fiecare dintre aceşti potentaţi lupta cu sălbăticie

împotriva rivalilor presupuşi, actuali sau viitori. De aici rezulta o luptă necruţătoare în care era permisă orice lovitură. Hitler socotea că rivalitatea aceasta întreţinea o emulaţie sănătoasă şi, mai ales, se gândea că supravegherea reciprocă îi împiedica pe cei avizi de putere şi bani să devină primejdioşi.

În mijlocul acestor intrigi, Himmler se pricepu să manevreze cu abilitate şi să se ridice deasupra rivalilor lui. Alianţa cu Göring i-a fost de folos. Faptul că institutul de interceptare a convorbirilor telefonice i-a fost lăsat lui Göring, când ar fi fost mai normal să fie pus sub controlul serviciului central al poliţiei de stat, este o pildă de concesie pe care Himmler a ştiut s-o facă pentru a menţine un neamestec binevoitor din partea *Reichmarschall*-ului. De altminteri, foarte curând, Gestapoul şi serviciul S.D. instalară mese de ascultare ultrasecrete, menite a-l spiona pe Göring însuşi. Şi cu aceasta s-a spus totul.

În lupta pentru supremaţie, în care cinismul cel mai rece şi cruzimea cea mai nemiloasă erau arme obligatorii, Himmler găsi un sprijin preţios, un ajutor întotdeauna devotat şi sigur – şi, mai ales, inventiv – în persoana adjunctului său, elegantul şi rafinatul Heydrich.

4

STRANIA PERSONALITATE A LUI HEYDRICH

Omul care se instală în aprilie 1934 în fotoliul destinat şefului serviciului central al Gestapoului stârnea interes. Personalitatea lui, importanţa rolului său, amploarea activităţii, numărul şi monstruozitatea crimelor sale merită o atenţie deosebită.

Reinhardt Heydrich era un tânăr de familie bună care primise o educaţie excelentă. Se născuse la 7 martie 1904, la Halle, în apropiere de Leipzig, unde tatăl lui, Bruno Heydrich, era directorul Conservatorului. Copilăria şi tinereţea şi le-a petrecut în oraşul natal. A făcut acolo studii secundare temeinice, trăind într-o atmosferă pătrunsă de cultura clasică şi în care muzica ocupa un loc

important. Educaţia aceasta avea să lase asupra lui urme de neşters, deoarece atunci când, devenind mare maestru al Gestapoului, se înapoia acasă obosit după o zi consacrată celor mai sinistre ocupaţii, îşi găsea destinderea în muzică.

În 1922, de Paşte, tânărul Heydrich intră în marina imperială. Cariera lui se desfăşura normal. În 1924, deveni aspirant, în 1926 locotenent şi în 1928 *Oberleutnant*.

Politica îl preocupa de multă vreme. În 1918 şi 1919, făcuse parte din *Deutsch Nationaler Jugendbund*, o asociaţie naţionalistă pangermanistă de tineret, la Halle. În 1920, socotind-o prea moderată, intră în *Deutsche Völkischer Schutz und Trutzbund* şi tot în anul acela, arzând de dorinţa de a participa la viaţa politică-militară ce clocotea în jurul lui, deveni agent voluntar de legătură în Divizia „Lucius" a corpului liber din Halle. În 1921, împreună cu un prieten, pune bazele unei asociaţii: *Deutsch-völkische Jugendschar*. În aceste asociaţii se îndopase cu teoriile extremiste propovăduite de mişcările „patriotice" şi, îndeosebi, violent militariste; în sfârşit, se molipsise de propaganda psihologieă făcută încă de pe atunci de ofiţerii corpului liber „Lucius".

Ajuns marinar, păstra legătura cu asociaţia pe care o înfiinţase. Numit sublocotenent de vas, a fost trecut, la cererea sa, în serviciul de informaţii al marinei, secţia politică, la Ostsee. Heydrich dobândi acolo o serie de cunoştinţe care peste câţiva ani aveau să-i fie de folos. Foarte inteligent, muncitor şi capabil, disciplinat, tânărul ofiţer ar fi putut face o carieră strălucită dacă întreaga sa construcţie psihică n-ar fi fost minată de o fisură ascunsă. Heydrich era un obsedat sexual. Cazul lui ar fi pasionat orice psihiatru. Cariera lui fusese tulburată de mai multe

ori de diverse aventuri cu femei. În cele din urmă, un scandal serios îi pune capăt. Heydrich era logodit cu fiica unui ofiţer superior de la Arsenalul din Hamburg. Se spunea că ar fi făcut din tânără amanta sa, după care ar fi rupt legătura cu ea sub pretextul că un ofiţer nu se putea căsători cu o fată uşuratică; după o altă versiune, ar fi îmbătat-o şi după aceea ar fi violat-o. Există şi o a treia explicaţie în care se zice că i-ar fi extorcat anumite sume de bani. Măsurile de precauţie luate de şefii naziştî pentru a şterge orice urmă din trecutul lor îngreunează în general cercetările întreprinse asupra perioadelor îndepărtate ale existenţei lor. Fapt este că acest incident a fost adus la cunoştinţa unui juriu de onoare. „Tribunalul", prezidat de Raeder, viitorul amiral, socoti că purtarea sublocotenentului Heydrich fusese nedemnă şi-i ceru acestuia să-şi dea demisia, pentru a evita complicaţii mai grave. În 1931, la douăzeci şi şapte de ani, tânărul ofiţer se trezi deci fără ocupaţie, aruncat în stradă, la Hamburg. Ca şi Himmler, Heydrich trecu atunci printr-o perioadă destul de tulbure; îşi târa zilele prin porturile din nord – Hamburg, Lübeck, Kiel –, trăind din expediente şi frecventând o faună umană destul de suspectă. Avu astfel prilejul să cunoască o droaie de bătăuşi pe care partidul nazist, în conflict cu autorităţile şi cu celelalte partide, îi trimitea să tulbure adunările adversarilor şi să se încaiere în luptele de stradă.

Legăturile acestea, înlesnite de trecutul lui politic, îl aduseră pe Heydrich în rândurile partidului nazist. Naziştii considerară că au pus mâna pe un om de valoare. Educaţia primită de Heydrich, formaţia lui militară, cunoştinţele sale speciale făceau din el un om preţios. Heydrich a intrat în S.S., ceea ce reprezenta o soluţie

pentru a-şi face o situaţie. La scurt timp, preluă conducerea grupului din Kiel, pe atunci nu foarte numeros. În această funcţie, fu remarcat de Himmler. Dându-şi seama de calităţile obscurului său subaltern, şeful Gestapoului îl numi la 1 august 1931 *Sturmführer*, iar apoi, în toamnă, *Sturmbannführer* (maior) şi-l aduse în statul său major din München.

În iulie 1932, Himmler hotărî să reorganizeze serviciul de siguranţă al S.S.. Cunoscând priceperea lui Heydrich, îi dădu lui această sarcină, numindu-l *Standartenführer* (colonel). De la crearea S.S.-ului, fiecare unitate cuprindea două sau trei oameni însărcinaţi cu „siguranţa", deci cu informarea. Chiar Himmler precizase care era activitatea acestor oameni: „În această perioadă, pentru motive uşor de înţeles, aveam în regimente, batalioane şi companii un serviciu de informaţii. Trebuia să ştim ce ne pregătesc adversarii: dacă şi comuniştii aveau sau nu de gând să organizeze azi o adunare, dacă oamenii noştri aveau să fie atacaţi pe neaşteptate şi alte informaţii de acest gen".

În 1931, Himmler i-a desprins pe aceşti agenţi informatori de restul trupei S.S., constituind un serviciu de siguranţă de sine stătător. Noul organ a fost numit *Sicherheitsdienst* (S.D.), Serviciul de Siguranţă al *Reichsführer*-ului S.S. rămânând aşadar un organism S.S. însărcinat cu securitatea lui Himmler, personal, şi a S.S.-iştilor, în general.

Numit în fruntea acestui nou serviciu, Heydrich puse în practică ceea ce învăţase la securitatea navală. Îşi organiză serviciul în stil militar şi asigură oamenilor săi o formaţie tehnică. Perfecţionă fişierele de informaţii, ce existau, dar erau incomplete. Din lipsă de efective nu putu oferi însă serviciului său amploarea pe care ar fi dorit-o. Imediat după luarea puterii, el avea să umple însă

acest gol, folosind anumite metode cu totul personale. Mulţumit de munca depusă de el, Himmler îl numi în 1933 reprezentantul lui la direcţia poliţiei bavareze şi, ulterior, în 1934, îl înscăună în fruntea serviciului central al Gestapoului. Fără să facă parte dintre „vechii combatanţi", Heydrich avea suficient stagiu în partidul nazist când veni să se instaleze la Berlin ca să conducă de acolo, concomitent, Gestapoul şi serviciul S.D. al căror şef rămăsese.

Omul acesta, cu un trecut agitat, care în curând va deveni spaima germanilor, avea o înfăţişare destul de comună: un ofiţer arian înalt, blond, cu părul bătând în roşcat, lins şi ţeapăn, împărţit în două părţi inegale de o cărare perfectă. Era zvelt, bine făcut şi avea o calitate foarte preţuită la vremea aceea: „o frumoasă prestanţă militară". Chipul lui Heydrich avea însă ceva straniu. Fruntea foarte înaltă, teşită, se prăvălea parcă peste ochii lui mici şi albaştri, adânc înfundaţi în orbite. Ochii aceştia de mongol, această trăsătură moştenită de la cine ştie ce strămoş care călărise odinioară alături de Ginghis-Han sau de Attila, ar fi fost suficienţi pentru a dezminţi teoriile rasiste ale lui Himmler. Ovalul feţei era cam prea prelung, încadrat de două urechi mari, cu margini răsfrânte.

Vocea lui Heydrich era cu două tonuri mai ridicată decât s-ar fi cuvenit: o voce de femeie ce ieşea dintr-un trup de atlet. Şi mâinile îi erau de femeie: albe, fine, îngrijite şi nervoase. În vreme ce Himmler îşi compunea o înfăţişare de Buddha imposibil, Heydrich nu reuşea să-şi stăpânească deloc temperamentul lui de om foarte nervos. Avea un fel de a vorbi, sacadat. De cele mai multe ori, frazele lui rămâneau neterminate. Cuvintele i se învălmăşeau, împinse parcă de o gândire prea rapidă. În timp

ce Himmler își ascundea sărăcia de gândire, limitându-se la directive cu caracter general și lăsându-și interlocutorul nesigur de intențiile sale, Heydrich părea că se teme întruna că nu a fost destul de bine înțeles.

Dezechilibrul oglindit pe chipul lui, marcat de semne atât de contradictorii, androgine, nu făcea decât să exprime o tendință psihologică. Heydrich era foarte monden. Excelent călăreț, excelent scrimer – unul dintre cei mai buni din Germania –, era în același timp mare amator de artă. Violonist de talent, obișnuia să organizeze în apartamentul lui seri de muzică de cameră. Acest gentleman, cu discreție angloman, dădea uneori în vileag trăsăturile neliniștitoare ale temperamentului său, de obicei ascunse. Fiind un dezechilibrat sexual, era în perpetuă căutare. Îi plăcea să organizeze împreună cu câțiva prieteni preferați expediții nocturne în localuri de noapte. Chiar pe vremea când ajunsese să ocupe cele mai înalte funcții, nu a putut să renunțe la aceste escapade care, începând cu o raită prin localurile de noapte berlineze a căror varietate era celebră în vremea aceea, se prelungeau toată noaptea și se sfârșeau în bordeluri mizere, unde culegea prostituate gata de orice perversiune.

Heydrich era de o cruzime nemaipomenită. Cei mai sălbatici călăi ai Gestapoului tremurau în fața lui. Bruta aceasta efeminată îi bătea la mare distanță pe cei mai înrăiți ucigași.

Aceste „calități" naziste erau completate de o ambiție feroce. Avu însă abilitatea să-și ascundă poftele și se arătă disciplinat, calitate pe care Himmler o aprecia mai presus de orice. Puțin după venirea la putere a naziștilor, atunci când poziția lui Hitler în fruntea partidului nazist nu era însă consolidată și când intrigile se înmulțeau,

Heydrich se apucă să adune documente cu privire la originea dubioasă a Führerului, despre care duşmanii lui intimi vorbeau cu subînţeles. Este un fapt relevator pentru obsesia genealogică de care se lăsaseră stăpâniţi naziştii. Acest lucru apare sub o lumină şi mai ciudată dacă ne gândim că, după moartea lui Heydrich, amiralul Canaris a afirmat că a avut el însuşi în mână dovada originii lui semite!

Omul acesta, ale cărui sarcini fioroase cereau nişte nervi de oţel, îşi ieşea repede din fire. Adeseori făcea adevărate crize de furie, urla, spumega şi îşi ameninţa subalternii. Dădea însă frâu liber acestor manifestări numai în cadrul doimeniului său de activitate. În intimitate, era de o gelozie turbată. Era gelos pe soţia lui, o frumuseţe rece, care-şi îndemna soţul să „avanseze", nădăjduind să-l vadă ajuns în cele mai înalte funcţii, pentru a se putea înconjura de luxul ce-i era indispensabil. El o spiona şi, ca să se asigure că nu-l înşală, punea să fie supravegheată. Era invidios şi pe succesele adversarilor şi pe cele ale prietenilor, era avid de putere, de autoritate, de onoruri şi de bani, voia să deţină primul loc şi era hotărât să facă orice ca să-l obţină.

„Totul depinde de capul coloanei", acesta era dictonul lui favorit. Pentru a domina, îi aţâţa între ei pe principalii săi colaboratori. Ştia să-i folosească pentru a obţine totul de la ei; apoi, după ce-i storcea, îi alunga fără pic de milă. La fel se purta şi cu aceia care aveau calităţi prea mari, după părerea lui, sau ale căror ambiţii ar fi putut să-i transforme în rivali. Ca să-i facă inofensivi, organizase un fel de supraveghere reciprocă, în stil nazist.

Heydrich se exersa, de asemenea, să-i aţâţe pe potentaţii regimului unii împotriva celorlalţi. Manevrele lui

i-au atras dușmănii crâncene. „Eu pot să-mi urmăresc dușmanii până și-n mormânt", i-a spus el într-o zi lui Gisevius, pe care-l ura, frază menită, desigur, să impresioneze, dar care conținea totuși un dram de adevăr. El avea să-i urască deopotrivă și pe Canaris, pe Bohle și pe Ribbentrop și, în cele din urmă, avea să intre în conflict chiar cu șeful lui, cu Himmler. Toate luptele lui crâncene erau duse în cea mai mare discreție. Heydrich îmbina înclinația pentru violență cu cea pentru mister. Marea lui pasiune pentru incognito izvora, poate, dintr-un complex de inferioritate.

În serviciile conduse de el, subalternii nu-i pronunțau aproape niciodată numele, ci îl numeau „C", denumire ciudată, cunoscută numai de cei inițiați în tainele casei. Era incapabil să-și privească în ochi interlocutorii, după cum, cu toate instinctele lui de fiară, era incapabil să lovească direct, deschis. Această profundă concordanță dintre sentimentele lui cele mai intime și principiile naziste a făcut din el ideologul, teoreticianul și propagatorul concepțiilor rasiste și al principiilor de acțiune ale S.S.-ului. Pentru el, șeful care guverna și justifica totul era o providență. În felul acesta, S.D.-ul, poliția internă a S.S.-ului, pe care o conducea el, a fost însărcinată să vegheze nu asupra „ținutei bune" a S.S.-iștilor, ci asupra conformismului lor doctrinal. Asasinul purta masca moralistului.

Din biroul lui aflat în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, Heydrich țesea cu răbdare gigantica pânză de păianjen ce avea să învăluie întreaga Germanie. Cinci ani i-au trebuit pentru asta. Cinci ani ce aveau să aducă Germania în pragul unui război pe care spiritele lucide îl văzuseră mijind la orizont încă din 1934.

Hitler stabilise încă de la început întinderea prerogativelor Gestapoului: „Interzic oricărui serviciu al partidului național-socialist, oricărei ramuri și asociații afiliate să întreprindă anchete sau să ia interogatorii în chestiuni care sunt de competența Gestapoului. Toate incidentele care prin caracterul lor țin de poliția politică, fără a se renunța la un raport făcut pe linie de partid, trebuie aduse de îndată la cunoștința serviciilor competente ale Gestapoului, acum ca și înainte...". „Insist în mod deosebit asupra faptului că toate tentativele de complot sau de înaltă trădare îndreptate împotriva statului și care ajung la cunoștința partidului național-socialist trebuie aduse și la cunoștința poliției secrete de stat. Nu este nicidecum de competența partidului național-socialist să întreprindă din proprie inițiativă cercetări și anchete în asemenea treburi, de orice natură ar fi ele".

Nu se încurcau naziștii în probleme de legalitate sau în forme. Încă din 1931, Schweder scrisese în „Politische Polizei" că, după cum nici statul nazist nu a luat ființă din Republică și nici filozofia nazistă din liberalism, tot astfel nici poliția care, fiind un instrument al autorității statale, reflectă întotdeauna caracterul statului respectiv, nu poate fi rezultatul transformării unui organ republican într-unul nazist. „Ne trebuie ceva nou".

De îndată ce era detectat un eventual adversar, Gestapoul îl neutraliza: „Oricine va ridica pe viitor mâna asupra unui reprezentant al mișcării național-socialiste sau al statului – spunea Göring la 24 iulie 1933 – trebuie să știe că în scurt timp își va pierde viața. Va fi de ajuns să se dovedească faptul că el a avut doar INTENȚIA să comită actul respectiv sau că, înfăptuindu-l, acesta n-a provocat moartea, ci numai o rănire". În noul stat nazist, intenția

eră, aşadar, suficientă. În vremea aceea, Gerland, unul dintre principalii jurişti nazişti, a dat magistraţilor germani instrucţiuni noi, căci, scria el, trebuie „să facem ca terminul teroare să fie din nou respectat în Dreptul Penal".

În felul acesta, poliţia politică, adică Gestapoul, scăpa de sub orice control. Oamenii Gestapoului puteau să comită orice exces fără ca nimeni să le ceară vreo socoteală.

Timp de trei ani, Gestapoul avea să lucreze în ilegalitate. Nu exista nici un text de lege care să-i definească funcţiile şi drepturile. El putea lipsi pe orice cetăţean german de libertate folosind „detenţiunea preventivă", autorizată de două decrete (din 28 februarie 1933 şi din 8 martie 1934). Nici o lege nu fixase însă prerogativele acestei poliţii.

Poporul trebuia determinat să se resemneze total, să se obişnuiască definitiv cu regimul acesta ciudat, cu amestecul acesta de arbitrar şi de disciplină. Totuşi, apăreau periodic instrucţiuni oficiale ce proclamau că poliţia se afla deasupra legilor obişnuite. Şi nimeni nu îndrăznea să spună că ar fi un semn de descompunere morală a statului, ce vestea sfârşitul oricărei justiţii adevărate şi al oricărei legalităţi.

La 2 martie 1935, Curtea administrativă a Prusiei a emis „avizul" că poliţia secretă n-ar trebui să fie supusă controlului judiciar. La 10 februarie 1936, o lege prusacă avea să ridice acest aviz la rangul de principiu de drept: „Ordinele şi treburile poliţiei secrete nu sunt de competenţa tribunalelor administrative".

Lipsa oricărei baze juridice în activitatea Gestapoului nu supăra pe nimeni. Profesorul Huber scria că „autoritatea poliţiei politice se bazează pe dreptul cutumiar al Reichului". Iar dr. Best, funcţionar superior în Ministerul de

Interne, socotea că autoritatea acesteia decurgea din „noua filozofie" şi nu necesita o fundamentare legală specifică.

În mai 1935, Curtea administrativă a Prusiei a declarat că nici un tribunal nu putea să conteste un ordin de punere sub stare de arest „preventiv". În martie 1936, un pastor protestant îndrăznise să ţină în biserica lui o predică împotriva celui mai cunoscut dintre prelaţii care trecuseră de partea naziştilor. A doua zi, Gestapoul îi puse în vedere să părăsească regiunea. Pastorul refuză să se supună şi se adresă tribunalului, căci ordinul era, după părerea lui, ilegal. Tribunalul răspunse că un ordin dat de Gestapo nu intra în competenţa organelor judiciare şi că nu putea fi sub nici un motiv vorba de anulare (hotărârea din 19 martie 1936).

Veni apoi rândul unui preot catolic: Gestapoul local îi ceruse anumite informaţii în legătură cu organizaţiile colegiastice şi cu credincioşii din parohia lui. Protestă şi el, dar şi apelul lui fu respins: când Gestapoul ordonă, nu se discută, se execută.

Caracatiţa îşi întindea tentaculele. Ca să desfăşori o activitate comercială, aveai nevoie de o autorizaţie, ce era eliberată de poliţie în urma unei simple anchete privind moralitatea. Gestapoul mirosi aici un nou câmp de activitate. Anulă valabilitatea acestor autorizaţii de comerţ şi aduse problema înaintea Curţii administrative din Saxonia. Hotărârea dată e o capodoperă de servilism. „Întrucât comercianţii îşi pot face afacerile în aşa fel încât să camufleze anumite activităţi subversive, înainte de a elibera respectivele autorizaţii, poliţia comercială este obligată să consulte Gestapoul". În felul acesta, Gestapoul putea exercita tot felul de presiuni asupra comercianţilor suspecţi din punct de vedere politic.

Oficial, Gestapoul putea să aplice fără judecată trei sancţiuni: avertismentul, detenţiunea preventivă şi internarea în lagărul de concentrare. Aceste sancţiuni „legale" îngăduiau ca un acuzat politic achitat după judecare să fie arestat chiar la uşa tribunalului şi internat. Pe lângă metodele acestea se practicau ridicări, asasinate şi crime camuflate sub forma unor accidente sau sinucideri. Klausener, directorul Aeţiunii catolice din Berlin, a fost asasinat la 30 iunie 1934, în timpul „epurării Röhm". Oficial s-a anunţat că era vorba de o sinucidere. Compania de asigurări a refuzat să-i plătească văduvei poliţa de asigurare pe viaţă, întrucât era vorba de o sinucidere, lucru primejdios a fi pus la îndoială.

Avocatul doamnei Klausener a făcut un demers pe lângă Ministerul de Interne (Klausener era director de minister). I s-a răspuns că, dacă voia ca afacerea să fie examinată, trebuia să depună o plângere. La Ministerul Justiţiei i s-a dat acelaşi răspuns. Era un mijloc comod de îndepărtare a acestui om care-i stingherea: o plângere scrisă, care ar fi implicat Gestapoul, echivala cu o sinucidere. Gestapoul considera că demersurile făcute constituiau un amestec direct în activitatea-sa: avocatul fu arestat şi ţinut la închisoare câteva săptămâni pentru faptul că îndrăznise să pună la îndoială o sinucidere confirmată de Gestapo.

Dr. Best a scris foarte clar: „Nici un fel de piedică juridică nu poate să stingherească apărarea statului care trebuie să se adapteze strategiei inamicului. Aceasta este sarcina Gestapoului, ce are statutul unei armate şi care, asemenea unei armate, nu poate îngădui ca vreo normă juridică să stânjenească iniţiativa sa în luptă".

În câţiva ani, opinia publică şi justiţia au fost puse la respect. Era pe vremea când Göring îi spunea lui Schacht,

ministrul Finanţelor: „Şi eu vă spun că, dacă Führerul vrea, doi şi cu doi fac cinci". Atunci când, în ciuda tuturor măsurilor de precauţie, în Germania au început să circule zvonuri dintre cele mai alarmante în legătură cu maltratările la care erau supuşi nenorociţii căzuţi în ghearele Gestapoului, cei a căror conştiinţă s-a revoltat au fost împiedicaţi să-şi manifeste indignarea, invocându-se „datoria patriotică de a tăcea". După criteriile naziste, nu schingiuitorii şi asasinii pricinuiau ţării un rău ireparabil, ci, dimpotrivă, urmau a fi socotiţi trădători şi pedepsiţi ca atare cei care-i demascau. De îndată ce naziştii au început operaţiunile militare în 1938, această teorie a început să se afirme. A protesta, adică a te ridica împotriva criminalilor şi a sadicilor, era echivalent cu a furniza inamicului temeiuri de propagandă împotriva Germaniei.

Argumentele acestea au fost primite cu un oftat de uşurare de către „bunii cetăţeni", care nu doreau altceva decât să nu fie informaţi. Aşa cum scrie Gisevius: „Milioane de germani şi-au furat căciula ori s-au prefăcut că nu ştiu nimic, şi era extraordinar de greu să-i scoţi din amorţeală pentru că ignoranţa pe care o afişau era reală de cele mai multe ori. Ei nu-şi dădeau niciodată silinţa să se informeze mai precis! Ca nişte cetăţeni loiali, se mulţumeau cu ceea ce autorităţile binevoiau să le aducă la cunoştinţă în mod oficial".

Cât despre cei pe care un eveniment neprevăzut îi scotea fără voia lor din această pasivitate, se mulţumeau să deplângă excesele la care se dedau nişte subalterni lipsiţi de scrupule: „Ah! Dacă ar şti Hitler!" a fost desigur cea mai frecventă exclamaţie de-a lungul acelor ani. Sărmanul Führer! Pierdut în sfera preocupărilor lui înalte, dădea piept cu dificultăţi uriaşe, luptându-se pentru binele poporului şi nu ştia nimic de abuzurile şi ororile ce se comiteau în

numele lui! Fără îndoială, i-ar fi pedepsit cu asprime... dacă ar fi ştiut! Dar era cu neputinţă să-l informezi.

Opozanţii regimului s-au retras în umbră. De altfel, opoziţia germană fusese încă din 1934 redusă la cea mai simplă expresie a ei. Organizaţiile politice sau sindicale care ar fi putut constitui armătura unor mişcări de rezistenţă, fie ele şi clandestine, fuseseră distruse imediat după preluarea puterii de către nazişti. Conducătorii care le-ar fi putut reconstitui fuseseră arestaţi sau se refugiaseră. Cele câteva nuclee ce se reînchegaseră nu puteau desfăşura decât o activitate redusă şi se simţeau spionate: uneori erau trădate chiar de unul din rândurile lor. Triumful nu i-a împiedicat pe nazişti să fie în continuare vigilenţi. Ei îşi dădeau seama că supunerea nu era decât aparentă şi că în adâncuri clocotea ura. Emigranţii, îndeosebi comuniştii, introduceau în Germania manifeste şi broşuri de propagandă antinazistă, bine documentate. Gestapoul îi urmărea pe toţi cei care împrăştiau manifeste. Cel asupra căruia se găsea un asemenea manifest era pedepsit cu internarea într-un lagăr de concentrare sau chiar asasinat, fără nici o judecată, într-o pivniţă din Prinz Albrechtstrasse.

Göring declarase încă de pe vremea când expusese motivele creării Gestapoului: „Deşi am arestat dintr-o dată mii de funcţionari comunişti pentru a înlătura chiar de la început o primejdie imediată, primejdia însăşi nu era nicidecum înlăturată. Trebuia să acţionăm împotriva reţelei de asociaţii secrete şi să le ţinem permanent sub observaţie: în acest scop era nevoie de o poliţie specializată".

„Specializarea" aceasta era pe cale să se realizeze mulţumită puterii extraordinare pe care o cucerise pas cu

pas Gestapoul. El se afla deasupra legilor. Curând, Schweder avea să scrie: „Poliţia noastră politică cuprinde totul pentru că ea este atotputernică: ea loveşte fără cruţare cu mijloacele de sancţiune pe care are dreptul să le folosească, dar, în acelaşi timp, este elastică faţă de dezvoltarea vie a naţiunii şi a statului pe care le deserveşte". Iar profesorul Huber, jurist nazist, avea să precizeze că ea trebuie „să pună capăt tendinţelor şi intenţiilor înainte ca ele să se materializeze în acţiuni făţişe".

Se apropia momentul în care oamenii Gestapoului aveau să facă o demonstraţie cinică a acestei teorii.

5

GESTAPOUL ÎMPOTRIVA LUI RÖHM

Avându-l ea şef suprem pe Himmler, *Reichsführer* S.S., şi ca şef al serviciului central pe Heydrich, conducătorul S.D.-ului, Gestapoul era pe de-a-ntregul în mâna S.S.-ului. În primăvara anului 1934, Himmler îşi consolidă puterea. Rivalitatea ce dăinuia de multă vreme între el şi Röhm luă un caracter mai acut. De vreme ce S.S.-ul nu era decât un detaşament special al S.A.-ului, în teorie, Himmler continua să fie subalteruul lui Röhm. În fapt, Röhm nu avea nici o putere asupra celor din S.S. şi, cu toate astea, Himmler ardea de dorinţa de a se descotorosi definitiv de el. Acest lucru avea să fie posibil cu ajutorul Gestapoului care se afla exelusiv în subordinea lui şi în

conducerea căruia Röhm nu avea nici un drept de amestec. La rândul lui, Göring aştepta şi el momentul să-şi doboare definitiv vechiul duşman. Röhm şi statul-major al S.A.-ului erau ţinuţi sub o continuă supraveghere. Himmler, Heydrich şi complicele lor vremelnie, Göring, hotărâseră să adune un dosar copleşitor şi să-i ceară lui Hitler capul acelui om care, cu toate excesele comise, îi adusese sprijinul cel mai eficient şi rămânea cel mai vechi prieten al lui.

La fel ca Göring şi Himmler, Röhm era şi el bavarez, de origine burgheză. Pe vremea aceea, era un bărbat sangvin şi masiv. Grăsimea îi acoperea un redutabil edificiu muscular. Nu era obez ca Göring, dar călăria pe care-o practica asiduu nu putea combate efectele banchetelor la care se îndopa ore în şir. Pe trupul acesta cam prea gros, dar puternic, se sprijinea cel mai autentic eap de brută ce se putea imagina. Obrazul apoplectic, aproape rotund, cu bărbia dublă şi fălci zdravene, era străbătut de o reţea de vinişoare violacee. Sub fruntea largă şi joasă, sclipeau doi ochi mici şi foarte vii, înfundaţi în orbite şi înecaţi în masa de grăsime a feţei. Obrazul acesta era brăzdat de o cicatrice profundă, care accentua şi mai mult aerul lui de brutalitate înnăscută. Ea străbătea înroşind adânc partea stângă a feţei şi se termina pe nas, pe care-l tăia aproape în două. Cartilajul era zdrobit, turtit, iar vârful nasului, rotund şi roşu, apărea izolat, dând chipului un aspect ce ar fi putut părea comic dacă n-ar fi inspirat îngrijorare. Buza de sus, foarte lungă, era ascunsă de o mustaţă triunghiulară, scurtă şi aspră, care-i acoperea toată gura, subţire şi mare.

Contrar tradiţiei militare prusace, Röhm nu umbla cu capul ras. Avea părul tuns scurt şi întotdeauna bine pieptănat.

Două urechi mari, şi ascuţite, cu vârfurile îndoite brusc în afară, îi dădeau o oarecare asemănare cu un faun.

Afişând o desfrânare impertinentă, Röhm se înconjura de efebi pe care-i alegea pentru frumuseţea lor fizică şi pe care-i pervertea cu plăcere dacă nu erau cumva dinainte pervertiţi. Întregul lui anturaj, până şi şoferul şi ordonanţa, era compus din homosexuali. Röhm căpătase acest viciu din armată, unde era la mare cinste. Un ziar democrat dăduse publicităţii scrisorile intime pe care Röhm le adresase unuia dintre „prietenii" lui, fost ofiţer. Când Hitler, indignat, îi ceru explicaţii, Röhm îi răspunse, rânjind, că era „bisexual". În cele din urmă, Hitler renunţă să se mai amestece, deoarece Röhm făcea din S.A. o forţă din ce ce în mai de temut. El reuşise să creeze treizeci şipatru de *Gaustürme* şi 10 S.A.-*Gruppen*, aflate sub ordinele lui, ce cuprindeau, pe la jumătatea anului 1931, patru sute de mii de oameni. Deşi pătruns de ideologia nazistă, Röhm purta totuşi pecetea profesiunii de ofiţer. A existat tendinţa de a-l prezenta pe Hitler ca pe „copilul natural al Tratatului de la Versailles". De fapt, formula aceasta i se potriveşte de minune lui Röhm. Hitler era dominat de spiritul de contrarevoluţie, de ideea luptei împotriva „roşilor", adică împotriva democraţilor şi a republicanilor, câtă vreme îndărătul fiecărui gest al lui Röhm, îndărătul tuturor acţiunilor sale se contura limpede ideea revanşei militare.

Cu toate aceştea, Röhm dispreţuia vechile cadre ale armatei germane şi le considera incapabile pentru că nu reuşiseră să obţină victoria.

Göring şi Himmler îl supravegheau. De îndată ce puterea a fost cucerită şi S.A.-ul îşi îndeplinise rolul, făcând să domnească teroarea în stradă, cei doi aliaţi

începură să submineze poziţia lui Röhm pe lângă Hitler. Era perioada în care Hitler, ajuns cancelar al Reichului, era preocupat de opinia publică internaţională. În vara anului 1933, el ar fi vrut să ofere lumii imaginea unei ţări disciplinate. Membrii S.A., scandalagii şi bădărani, începeau să devină supărători. Ca şi Strasser, şeful P.O., ei luaseră în serios latura socialistă a propagandei partidului nazist şi vorbeau de naţionalizări, de reformă agrară etc. Uitaseră că pentru aceleaşi motive, Gregor Strasser fusese silit să demisioneze în decembrie 1932 şi, ca şi el, îl acuzau pe Hitler că „trădează revoluţia". Pentru Röhm, cucerirea puterii nu era decât un prim pas. Cuvântul de ordine al S.A. în acea epocă – „Nu scoate centroanele" – se vădea a fi o chemare la vigilenţă. Şi S.A. nu era singurul care reamintea principiile socialiste ale N.S.D.A.P.. La 9 mai 1933, la Beuthen, Brückner, preşedintele Sileziei superioare i-a atacat cu violenţă pe marii industriaşi, „al căror mod de viaţă e o permanentă provocare". El a fost destituit, exclus din partid şi, în anul următor, arestat. La Berlin, Koeler, din Federaţia muncitorească nazistă, sublinia: „Capitalismul îşi arogă dreptul exclusiv de a putea da de lucru în condiţii pe care le fixează el însuşi. Dominaţia aceasta e imorală şi trebuie zdrobită". În iulie, Kube, şeful grupului nazist din Landtagul Prusiei, i-a atacat pe iuncheri: „Guvernul naţional-socialist – spunea el – trebuie să-i oblige pe marii proprietari funciari să-şi împartă pământurile şi să pună cea mai mare parte din ele la dispoziţia ţăranilor".

Naivii aceştia uitau că, potrivit *Führerprinzip*-ului, toate directivele urmau să vină de sus. În realitate, ordinele de sus nu semănau deloc cu discursurile acestea înflăcărate.

Când Hitler a trecut la reorganizarea industriei germane „în conformitate cu noile principii", cel pe care l-a numit conducător al reorganizării nu a fost altul decât domnul Krupp von Bohlen[1]!

Vorbăria aceasta nu-l neliniştea pe Hitler. În această direcţie era uşor să se restabilească ordinea. Röhm însă îl preocupa mai mult. Zadarnic era Hitler, în teorie, şeful suprem al S.A., Röhm, comandantul-şef, făcuse din S.A. armata sa personală. Or, această armată era de temut, era mai puternică chiar decât Reichswehrul. Trebuia deci înăbuşită în faşă o revoltă care, fără îndoială, l-ar fi măturat şi pe Hitler şi, odată cu el, pe toţi adepţii lui. La 1 iulie, Hitler i-a adunat pe şefii S.A. la Bad-Reichenhall, în Bavaria, şi le-a adus la cunoştinţă că a doua revoluţie nu va mai avea loc. Declaraţia aceasta era în acelaşi timp un avertisment făţiş: „Sunt hotărât – a spus el – să reprim cu brutalitate orice tentativă care ar urmări să tulbure ordinea actuală. Mă voi opune cu toată energia unui al doilea val revoluţionar, căci el ar aduce după sine un adevărat haos. Oricine se va ridica împotriva autorităţii statornicite a statului va fi luat cu brutalitate de guler, fără să se ţină seama de poziţia lui".

La 6 iulie, vorbind în faţa *Reichsstatthälter*-ilor adunaţi, Hitler şi-a reînnoit avertismentul: „Revoluţia nu poate fi o stare permanentă. Trebuie să îndreptăm torentul

1 Consiliul General al Economiei, creat la 15 iulie, cuprindea 17 membri, printre care cei mai mari industriaşi germani: Krupp, Siemens, Bosch, Thyssen, Voegler, iar dintre marii bancheri: Schröder, Reinhardt, von Finck. Naţional-socialismul era pus în aplicare într-un fel ciudat. Punctul 17 din programul nazist; ce prevedea reformă agrară prin expropriere fără despăgubire, aproape că nici nu a fost pomenit din 1928 (n.red.).

revoluţiei spre albia liniştită a evoluţiei, a spus el (...). Trebuie, mai ales, menţinută ordinea în aparatul economic (...), căci economia este un organism viu ce nu poate fi transformat dintr-o dată. Ea este construită în conformitate cu legile primitive înrădăcinate în natura omenească". Cei care ar vrea să împingă maşina într-o altă direcţie nu sunt decât „purtătorii bacililor unor idei dăunătoare" şi trebuie puşi în imposibilitatea de a face rău, căci „constituie o primejdie şi pentru stat, şi pentru naţiune". Astfel, *Statthälter*-ii erau invitaţi să vegheze ca nici un organ al partidului nazist să nu ia vreo măsură de natură economică, domeniul acesta fiind exclusiv de competenţa ministrului Economiei. La 11 iulie, o decizie semnată de Frick, ministrul de Interne, anunţa încheierea „revoluţiei germane victorioase", ce avea să intre de acum înainte „în faza ei evolutivă".

Röhm fusese, aşadar, avertizat. Înlocuirea lui Hugenberg la Ministerul Economiei cu Schmidt, omul industriaşilor, stabilea definitiv noile directive. Numeroase articole publicate de ziarele naziste importante, „Kreuzzeitung", „Deutsche Allgemeine Zeitung", tălmăceau discursurile Führerului şi salutau acest „punct final al revoluţiei germane", nemailăsând loc nici unei interpretări. Röhm n-avea altceva de făcut decât ori să se supună ori să deschidă lupta împotriva lui Hitler, care era sprijinit de marii industriaşi germani. Aceştia înţeleseseră că n-aveau de ce să se teamă.

Cu toate acestea, Röhm nu dădu prea mare importanţă acestor avertismente şi continuă să privească posibilitatea unui conflict cu Hitler cu seninătate. Fără îndoială, nu-şi imagina această situaţie decât ca o rivalitate internă în cadrul N.S.D.A.P., unde dominaţia lui Hitler nu era destul de consolidată. Dacă masa naziştilor ar fi arbitrat conflictul, nu e sigur cine ar fi învins.

Exista, totuşi, o forţă de care Röhm pare-se nu a ţinut seamă. Aceasta era dubla armată comandată de Himmler. Deşi din punct de vedere numeric, era inferior formaţiunilor S.A., S.S. număra totuşi, la începutul anului 1934, două sute de mii de oameni, grupaţi în optzeci şi cinci de regimente de elită, infinit superioare faimoaselor *Stürmer* S.A.

Pe de altă parte, Röhm nu ţinea seama de armata secretă a lui Himmler, de Gestapo. Sigur de forţa lui, nu încerca să-şi ascundă sentimentele. În realitate, Röhm sperase să obţină postul de ministru al Reichswehrului în primul cabinet al lui Hitler. Era cea mai scumpă ambiţie a lui şi singura posibilitate de a făuri acea armată mult visată, tradiţională şi populară în acelaşi timp, o armată de soldaţi având cunoştinţe politice care ar fi putut să guverneze ţara. Se înapoiase din Bolivia la chemarea Führerului numai ca să obţină postul acesta şi nu se putea împăca deloc cu gândul că Blomberg, un general pe care îl dispreţuia, „îi" luase locul. Röhm îşi instalase marele cartier general al S.A. la München. De câte ori venea la Berlin, îi primea fără nici o măsură de precauţie la hotelul „Fasanenhof" din Charlottenburg, unde descindea de obicei, pe toţi cei care criticau mai mult sau mai puţin deschis politica lui Hitler. Îi poftea şi la masă la restaurantul „Kempinski" din Leipzigertrasse, unde obişnuia să mănânce. Toţi participau acolo la discuţii mai mult sau mai puţin instigatoare. Tonul îl dădea Röhm însuşi:

„Adolf e un ticălos – spunea el –, ne trădează pe toţi. Nu mai are de-a face decât cu reacţionari şi-şi recrutează oamenii de încredere dintre generalii din Prusia Orientală! Adolf a făcut şcoală la mine. De la mine a învăţat tot ce ştie în materie de militărie. Dar Adolf este

şi rămâne un civil, un scârţa-scârţa pe hârtie, un visător, un mic burghez care nu vrea să-i fie tulburată liniştea lui vieneză. Iar noi, în timpul ăsta, stăm cu mâinile-n sân, cu toate că ne mănâncă palmele".

Röhm scrâşnea din dinţi, şi nu pe ascuns. Era furios văzând că i s-a furat prada.

Numindu-l ministru fără portofoliu, o dată cu promulgarea legii din 1 decembrie 1933, când se produsese asimilarea partidului nazist cu statul, Hitler sperase să-i potolească în felul acesta setea de putere şi de onoruri. Dar singurul lucru pe care-l remarcă Röhm era că aceeaşi distincţie îi fusese acordată în aceeaşi zi lui Rudolf Hess, delegatul Führerului în fruntea Comisiei politice centrale a N.S.D.A.P.

La începutul anului 1934, atitudinea lui Röhm devenise făţiş ostilă. Gestapoul, care-l supraveghea îndeaproape, constată că mulţi opozanţi, din rândurile partidului nazist, luau legătura cu el. Aproape zilnic soseau rapoarte menite să-i atragă atenţia lui Hitler că Röhm îl critica, fapt care-i crea un sentiment de nelinişte. Pentru Himmler şi Göring, Röhm era inamicul nr. 1. Faptele şi gesturile lui erau interpretate fără indulgenţă. S.A. însuşi se afla sub supraveghere. Oamenilor din S.A. le plăcea să bea şi să zbiere pe străzi tot felul de cântece obscene sau îndemnuri la rebeliune:

„Atârnaţi-i pe Hohenzollerni de felinare!
Lăsaţi-i pe câinii ăştia să se bălăbăne până ce-or cădea.
Spânzuraţi un porc negru în sinagogă şi aruncaţi grenade în biserici!"

Acesta era refrenul unuia dintre cântecele lor favorite. Textul lui fu depus de o mână grijulie pe biroul

lui Hitler, care se supără. El se străduia să demonstreze că naziştii erau nişte oameni ce respectau rânduielile şi religia. Iar bătrânul mareşal avea, desigur, multă consideraţie pentru Hohenzollerni.

Fără să-i pese de dezaprobări, Röhm se afişa în tovărăşia efebilor lui la cele mai respingătoare beţii. Adesea, turneele pe care le făcea în scopuri propagandistice erau însoţite de incidente scandaloase. Desfrâul lui devenise aproape public. „Oamenii lui de încredere" comiteau cele mai grave abuzuri. Karl Ernst, de pildă, fostul brutar devenit liftier, apoi chelner şi numit în cele din urmă şef de grupă S.A. la Berlin, ca răsplată a moravurilor lui deşănţate, risipea banii obţinuţi din chete publice în orgii murdare. Toate acestea erau raportate cu grijă lui Hitler. Göring jubila. Era răzbunat pentru glumele sadice pe care le făcuse Röhm în legătură cu pretenţiile lui de Mecena. Dar toate acestea nu erau suficiente pentru a-l determina pe Hitler să acţioneze. În pofida rapoartelor întocmite de Gestapo, o vagă teamă de a se lua la ceartă pe faţă cu Röhm, dublată, fără îndoială, şi de o anumită recunoştinţă pentru ceea ce îi datora, apoi un confuz sentiment de inferioritate, rămăşiţă a respectului nutrit de fostul caporal faţă de căpitan, toate îl împiedicau să-l sacrifice pe Röhm şi să-l dea pe mâna duşmanilor lui.

La începutul anului 1934, se produce un fapt mai grav, ce constituie o primejdie pentru Röhm. Hitler cunoştea ostilitatea pe care o nutrea armata faţă de noul regim. Aşa cum îi liniştise pe industriaşi şi pe iuncherii din est, se gândi să calmeze acum şi Reichswehrul. Propuse deci militarilor controlul S.A.-ului. Aceştia socotiră darul otrăvit, fiind convinşi că „derbedeii" lui Röhm aveau să pună în inferioritate elementele tradiţionale din armată.

Hitler avea mereu-treaz în minte faptul că un regim ce nu dispune de o armată proprie nu putea fi sigur de ziua de mâine. Când fusese în opoziţie, el atacase toate instituţiile în afară de una: demagogia lui se oprise în faţa armatei. Republica negociase cu militarii. Hitler se hotărî şi el „să facă un compromis". Singura victimă militară a „aranjamentului" a fost generalul von Hammerstein, comandantul-şef al Reichswehrului, care a fost mazilit la sfârşitul anului 1933 pentru legăturile lui cu ex-caneelarul von Schleieher. Postul acestuia fu încredinţat lui von Fritsch, general tradiţionalist şi prieten cu Hindenburg. Dovada aceasta de bunăvoinţă făcu să sporească încrederea generalilor. Într-un discurs pronunţat la Ulm, vorbind în numele generalilor, Blomberg declarase: „În ceea ce ne priveşte, noi oferim deplina noastră încredere, adeziunea noastră fără rezerve şi devotamentul nezdruncinat în meseria noastră; hotărârea noastră este să trăim, să muncim şi, dacă trebuie, să murim în acest nou Reich, înviorat de un sânge nou".

Pentru militari, Hitler a mai atenuat regulile noului stat. Cu începere din 7 aprilie 1933, a fost pus în aplicare noul regim de organizare a funcţionarilor, ce decurgea în mod automat din principiile rasiste ale celui de-al III-lea Reich. Funcţionarii evrei sau cei care aveau strămoşi evrei au fost izgoniţi fără nici un scrupul. Aceeaşi măsură trebuia pusă în practică şi în armată. Aplicarea legii fu amânată însă aici pentru 31 mai 1934. Era de aşteptat să fie eliminaţi numeroşi ofiţeri, căci majoritatea familiilor nobile germane aveau străbuni evrei, care le repoleiseră blazoanele. Epurarea a fost însă deosebit de redusă: ea n-a atins decât cinci ofiţeri, doi elevi ofiţeri şi treizeci şi unu de subofiţeri şi soldaţi, iar în marină; doi ofiţeri, patru elevi ofiţeri şi cinci subofiţeri şi oameni din echipaj.

Aşadar, apropierea începusc. Obstacolul care împiedica înfăptuirea ei totală avea acum un nume: Röhm. Acesta începu să se alarmeze. De vreme ce armata se număra acum printre prietenii regimului, Röhm se întoarse către aripa partidului nazist ce agita lozinci socializante şi lansă din nou cuvinte de ordine interzise. La 18 aprilie 1934, vorbind la Ministerul Propagandei în faţa reprezentanţilor presei străine, el proclamă fără să se sinchisească: „Revoluţia înfăptuită de noi nu este o revoluţie naţională, ci o revoluţie naţional-socialistă. Ţinem chiar să subliniem acest ultim cuvânt: socialistă". Primul locţiitor al lui Röhm, Heines, declară şi el, la sfârşitul lunii mai, în Silezia: „Ne-am asumat sarcina de a rămâne revoluţionari. Nu suntem decât la început. Nu vom fi liniştiţi decât atunei când revoluţia germană va fi terminată".

Dar Gestapoul veghea şi îl informa regulat pe Führer. Se pregătea terenul. Surveni un nou element. La începutul lunii aprilie, Hitler făcu o scurtă călătorie pe bordul cuirasatului „Deutschland". În apele Kielului se întâlni cu Blomberg. Se spune că Blomberg ar fi cerut cu această ocazie înlăturarea lui Röhm şi a întregului stat-major S.A., sacrificiu pe care Hitler l-ar fi acceptat pentru deplina cucerire a militarilor. Aceasta nu este decât o ipoteză. Oricum însă, este evident faptul că ideea înlăturării lui Röhm făcuse în perioada aceea mari progrese în mintea lui Hitler. Presat de militari, de Göring, de Hess şi de P.O., de Himmler şi de Gestapo, Hitler avea să ezite încă multă vreme, potrivit obiceiului său. O lungă perioadă de şovăieli era urmată în chip brutal de o hotărâre nechibzuită. Hitler botezase această metodă „intuiţie", considerând-o o dovadă a „geniului" său.

6

GESTAPOUL ÎL LICHIDEAZĂ PE RÖHM

La 14 iunie 1934, în atmosfera aceasta de criză latentă, Hitler plecă în Italia la invitaţia lui Mussolini. Ajunse la Veneţia cu avionul, însoţit de o mică suită. Acolo îl aşteptau ministrul von Neurath şi ambasadorul Germaniei, von Hassell. Din partea italienilor venise Mussolini, însoţit de ginerele lui, Ciano, de subsecretarul de stat Suvich şi de Cerutti, ambasadorul Italiei la Berlin. Era prima întâlnire dintre cei doi dictatori. Mussolini îl trată cam de sus pe cel pe care-l considera discipolul său. Hitler a fost destul de decepţionat de rezultatele slabe ale acestei călătorii. La decepţia aceasta avea să se adauge şi un incident ale cărui urmări aveau să fie de o gravitate excepţională.

La 17 iunie, von Papen, fost cancelar şi vicecancelar în perioada respectivă, trebui să rostească un discurs în faţa studenţilor din oraşelul Marburg. Ascultătorii se aşteptau la un discurs anodin. Discursul fu însă o adevărată bombă aruncată în piaţa publică.

Cu toate ameninţările lui Hitler, care interzicea „al doilea val revoluţionar", cu toate asigurările date oficial forţelor economice burgheze, partidele conservatoare erau neliniştite de ameninţările pe care extremiştii nazişti şi S.A.-ul le proferau împotriva lor. Von Papen se adresă Führerului în numele acestor conservatori, somându-l să nu uite înţelegerea care, aducându-i sprijinul partidelor conservatoare, făcuse posibilă venirea lui la putere.

Von Papen nu voia altceva decât ca oamenii care fuseseră întotdeauna buni cetăţeni şi patrioţi să nu mai fie discreditaţi, să nu mai fie batjocorite preocupările intelectuale şi spirituale, mai ales religia, pe care Röhm şi prietenii lui o atacau în mod grosolan. În sfârşit, el a ajuns să pună în discuţie până şi unul dintre pilonii statului totalitar, anume sistemul partidului unic. El cerea, aşadar, orientarea spre alegeri libere şi reînfiinţarea anumitor partide.

Hitler înţelese avertismentul. Nu numai armata, dar şi burghezia cerea capul lui Röhm. Von Papen era membru al guvernului; discursul lui primise aprobarea prealabilă a bătrânului mareşal, care-i trimisese şi o telegramă de felicitare; el a fost aprobat şi de Reichwehr şi de reprezentanţii finanţelor şi ai industriei. Von Papen dăduse un ultimatum. Chiar ţinând seama de el, Hitler nu putea tolera ca regimul său să fie atât de violent atacat. S-au luat imediat măsuri. Ziarele germane au fost energic „invitate" să nu reproducă discursul. Cele

care l-au publicat totuşi au fost suspendate. Göring, Goebbels şi Heşs au vorbit la radio şi i-au ameninţat pe „ridicolii impertinenţi" care aveau pretenţia să-i împiedice pe naziştii să-şi exercite puterea. Relaţiile se înăspreau. Röhm, radiat între timp din asociaţiile ofiţereşti, a fost trimis în concediu ca să-şi îngrijească „un braţ reumatic".

Ca ripostă la discursul lui von Papen, nu se putea lovi direct în el. Sarcina revanşei a fost încredinţată Gestapoului. Graţie interceptărilor telefonice şi a spionajului exercitat asupra celor din preajma lui von Papen, Gestapoul află lesne că adevăratul autor al discursului pe care von Papen se mărginise să-l citească era un tânăr scriitor, avocatul dr. Edgar Jung, un intelectual liberal care începuse să se bucure de oarecare influenţă datorită faptului că era unul dintre creatorii teoriei „revoluţiei conservatoare". Patru zile după discurs, la 21 iunie, dr. Jung rămase singur timp de câteva ore în locuinţa sa din München. Când soţia lui se întoarse acasă, constată că el dispăruse. Cercetând casa, găsi doar cuvântul „Gestapo" mâzgălit în grabă de soţul ei pe peretele băii. Trupul lui avea să fie regăsit la 30 iunie, într-o groapă, pe drumul spre Oranienburg. Mult mai târziu, s-a aflat că, înainte de a fi asasinat într-o celulă a închisorii din München, fusese interogat îndelung şi supus la torturi groaznice.

Heydrich a fost foarte mândru de această demonstraţie a Gestapoului său, ce avea într-adevăr metode rapide, potrivite, eficiente. Acest mic exerciţiu de virtuozitate nu era decât o repetiţie. Trebuia pornit asaltul împotriva lui Röhm. Deşi hotărât să se descotorosească de el, Hitler ezita încă în privinţa mijloacelor pe care trebuia să le folosească. Himmler şi Göring îl presau. Göring muşca

zăbala. Instinctele lui de ucigaş se treziseră. Nu putea să-i ierte lui Röhm jignirile pe care acesta i le adusese.

Gestapoul cerceta cu febrilitate documentele adunate luni de zile, cu privire la Röhm şi la clica sa. Cele mai mărunte note au fost examinate cu de-amănuntul; vizitele pe care le primise Röhm, cele mai banale întâlniri, cele mai neînsemnate convorbiri, toate făceau obiectul unui adevărat studiu. La fel proceda şi Institutul „Hermann Göring" cu notele privind interceptările telefonice. Din fiecare moment erau extrase câte un pasaj, o frază, un cuvânt, câteva nume. Se lucra cu migală, ca la un adevărat mozaic. Din elementele acestea disparate trebuia construit un tot unitar, un ansamblu care să-l înspăimânte pe Hitler şi să declanşeze în el hotărârea brutală mult aşteptată. Numai dovada unei conspiraţii, a unei lovituri de stat iminente ce i-ar fi primejduit viaţa l-ar fi putut scoate din nehotărâre.

Dosarul se îngroşa. Era uşor să se umfle realitatea. Röhm voia să-l constrângă pe Hitler să creeze o armată populară revoluţionară, al cărei şef să fie el. Ca să-şi atingă scopul, era gata să recurgă la forţă, adică să provoace un conflict care să-i pună pe noii aliaţi ai lui Hitler în stare de inferioritate, obligându-l, în acelaşi timp, pe acesta să revină la foştii săi prieteni, la credincioşii lui veterani, vechii combatanţi din S.A.. Dar violenţele de limbaj ale lui Röhm, excesele, izbucnirile şi toate imprudenţele sale fuseseră înregistrate de miile de ochi ai Gestapoului care văzuseră în ele tot atâtea dovezi ale unui complot menit nu numai să forţeze mâna Führerului, dar chiar să-l răstoarne, asasinându-l, la nevoie.

Simţind primejdia, Röhm o luă înainte. Printr-un comunicat publicat la 19 iunie în „Völkischer Beobachter", el

dădu concediu pe timp de o lună – începând de la 1 iulie – întregului S.A.. În timpul acestei vacanţe, purtarea uniformei era interzisă. În felul acesta, Hitler avea garanţia că zvonurile care circulau în legătură cu o lovitură de stat erau neîntemeiate. Ca să întărească această garanţie, Röhm plecă şi el să se instaleze la Bad-Wiesse, o mică staţiune termală bavareză situată la sud de München.

Încercările lui de a se sustrage stârniră până la paroxism îndârjirea lui Göring şi Himmler, care nu puteau îngădui să le scape prada.

Obergruppenführer-ul Victor Lutze, fostul adjunct al lui Pfeffer, nu-i iertase lui Röhm faptul că-i luase locul care considera că-i revenea lui de drept la plecarea lui Pfeffer. El îi făcu o vizită lui von Reichenau, unul dintre militarii cei mai devotaţi naziştilor, şi-l informă despre proiectele lui Röhm, care voia să-l „forţeze" pe Hitler să ia o hotărâre. Evenimentele se precipitau. Himmler şi Göring îl hărţuiau pe Hitler, încredinţându-l că puciul se apropie. Totuşi, numeroase indicii dovedeau că nu avea să se teamă de nici un puci imediat. De pildă, cu permisiunea lui Röhm, Karl Ernst, şeful S.A.-ului din Berlin-Brandenburg, care ar fi avut un rol capital în cazul unui puci, îşi făcuse bagajele pentru a pleca într-o croazieră la Madera şi în Insulele Canare. Mulţi alţi conducători S.A., profitând de acest concediu neaşteptat care avea să înceapă la 1 iulie, intenţionau şi ei să plece în călătorie. Cu prilejul despărţirii, Röhm dorea să organizeze un banchet, care să-i adune în jurul aceleiaşi mese, la Bad-Wiesse, pe toţi conducătorii grupelor S.A.. Imediat, Himmler şi Heydrich începură să întocmească rapoarte peste rapoarte prin care-l informau pe Hitler că lovitura avea să

fie declanşată la München tocmai în ziua banchetului. Din oră în oră soseau noi amănunte.

Gestapoul se pregăti să treacă la acţiune. Din ziua de 28, cadrele poliţiei fuseseră consemnate. Cu toate acestea, în aceeaşi zi, Hitler părăsi Berlinul şi plecă la Essen ca să asiste la căsătoria *Gauleiter*-ului Terboven. Plecarea lui nu era tocmai potrivită la acea vreme. Terboven nu era un personaj atât de important în cadrul partidului nazist, încât Führerul să se deranjeze pentru el, şi aceasta într-o perioadă aparent atât de încărcată de primejdii. Fapt şi mai semnificativ, Hitler era însoţit de Göring, iar Terboven roşi de plăcere şi de uimire văzându-se atât de onorat. Adevărul e că Hitler folosise acest pretext ca să fugă din Berlin şi să scape de presiunile exercitate asupra lui. Potrivit obiceiului său, dădea înapoi atunci când trebuia să ia o hotărâre. Göring simţise însă pericolul şi, ca să nu-l lase pe Führer să-i scape, preferase să-l însoţească. Diehls urma să vină şi el la Essen ca să-i dea o mână de ajutor.

În ziua de 29, „Völkischer Beobachter" publică un articol semnat de generalul von Blomberg. Sub titlul „Armata în cel de-al III-lea Reich" şi sub pretextul că răspunde unor informaţii străine cu privire la un „complot reacţionar sprijinit de armată", şeful Reichswehrului îl asigura pe Hitler de loialitatea militarilor faţă de noul regim. În acelaşi timp, articolul conţinea o nouă ameninţare la adresa S.A.-ului. „Spiritul pretorian nu se potriveşte cu sufletul ostaşului nostru, scria generalul. Actul eliberator al lui Hitler, Führerul chemat la conducerea guvernului de către mareşalul-preşedinte, a redat ostaşului augustul drept de a fi purtătorul armelor naţiunii regenerate. Soldatul german este conştient că trăieşte în

mijlocul vieţii politice a ţării unite". Aceasta aluzie vădită la existenţa „mercenarilor" a fost clopotul de îngropăciune al S.A.

În aceeaşi zi, la 29 iunie, avu loc un eveniment neprevăzut ce avea să declanşeze mecanismul final al operaţiunii. După căsătoria lui Terboven, Hitler făcu o inspecţie într-un lagăr de muncă din Westfalia, după care plecă la Bad-Godesberg, pe malul Rhinului, ca să-şi petreacă sfârşitul săptămânii la hotelul „Dreesen", pe al cărui proprietar îl cunoştea. În dimineaţa zilei de 29, Himmler sosi cu avionul din Berlin. Aducea cu sine ultimele rapoarte ale agenţilor săi. După documentele acestea, în întregime ticluite, formaţiunile S.A. urmau să pornească a doua zi la atac şi să ocupe clădirile guvernamentale. O echipă, deja desemnată, urma să-l asasineze pe Hitler. Formaţiunile S.A. înarmate aveau să iasă în stradă. Între Röhm şi generalul de artilerie von Leeb, şeful regiunii militare München, unul dintre vechii lui prieteni, se încheiase un acord ce prevedea ca armele care se găseau încă în vechile depozite clandestine ale armatei să fie predate celor din S.A. În realitate, se încheiase un acord, dar el prevedea ca aceste arme să fie depozitate la poliţie în timpul permisiei soldaţilor S.A., ca să evite în felul acesta orice iniţiativă a unor elemente răzleţe lăsate de capul lor. A fost stabilită o legătură aproape permanentă între Bad-Godesberg şi serviciul central al Gestapoului din Berlin. În timpul zilei, un mesaj a anunţat că agenţii S.D. văzuseră la München cum se încărcau arme într-un camion, dovadă a iminenţei puciului!

La hotelul „Dreesen", statul-major al regimului delibera neîncetat. Hitler era înconjurat de Göring, Goebbels, Himmler, Diehls, Lutze şi alte personalităţi

mai puţin importante. Hotelul era păzit de un cordon de S.S.-işti.

În sala de mese, de unde se zărea minunatul peisaj al munţilor din Wester-Wald şi Valea Rinului, Hitler dădea din colţ în colţ, ca un urs în cuşcă. Încă se mai poticnea în faţa obstacolului, încă mai ezita dacă să-l execute sau, mai precis, să-l doboare ea pe un trădător pe acela care fusese sprijinul lui cel mai sigur, cel mai vechi camarad de luptă şi singurul membru al partidului nazist pe care-l tutuia. Dar Göring, Himmler şi Goebbels nu-i dădeau pace. Trebuia să lovească, prin forţă şi cu o energie teribilă, mai înainte ca S.A.-ul să poată prelua iniţiativa.

Vremea prevestea furtună, cerul era încărcat de nori grei, atmosfera, înăbuşitoare. Către seară, furtuna se dezlănţui, în sfârşit, şi o ploaie violentă aduse puţină răcoare. Abia după cină, Hitler luă deodată hotărârea pe care de două săptămâni o tot amâna cu dibăcie. În câteva cuvinte, el dădu dispoziţiile: Göring şi Himmler să se înapoieze imediat la Berlin pentru a conduce acolo reprezaliile, în timp ce el însuşi, însoţit de Goebbels, avea să ia drumul Münchenului.

În timpul nopţii, Hitler împreună cu Goebbels şi cu patru oameni de încredere luară un avion trimotor de pe aerodromul din Hangelaar. La 30 iunie, la ora 4.00 dimineaţa, avionul ateriza la Oberwiesenfeld, aproape de München. În timpul călătoriei, Reichswehrul din München primise ordin să ocupe „Casa brună". Aeroportul din Oberwiesenfeld era păzit de S.S.-işti. Hitler se duse la Ministerul de Interne al Bavariei şi trimise după şeful poliţiei, maiorul în retragere Schneidhuber, şi şeful S.A. din München, Schmidt. Amândoi fuseseră dinainte consemnaţi de *Gauleiter*-ul Wagner. Într-o scenă teatrală

tipică pentru el, Führerul se năpusti la ei, smulgându-le insignele şi galoanele, înjurându-i, după care amândoi fură întemniţaţi în închisoarea din Stadelheim.

Către ora 5.00 dimineaţa, Hitler şi suita sa, însoţiţi de oameni din S.S., de membri ai Gestapoului şi de militari, porniră în maşină spre Bad-Wiesee. Un automobil blindat al Reichswehrului conducea coloana, protejând lungul şir de maşini, măsură de prevedere inutilă, de vreme ce de-a lungul celor aproape şaizeci de kilometri străbătuţi nu fu întâlnit nici cel mai mic grup înarmat. Pe la 7.00 dimineaţa, când convoiul ajunse la Bad-Wiesee, orăşelul dormea încă liniştit pe malul laeului.

Se îndreptară toţi către hotelul „Hanslbauer", unde trăseseră Röhm şi însoţitorii lui. Garda S.A., care se afla în faţa intrării, s-a lăsat arestată fără să opună rezistenţă. În hotel, nimeni nu se trezise încă, fapt ciudat pentru nişte conspiratori în dimineaţa loviturii de stat şi la ora la care ar fi trebuit să înceapă ocuparea clădirilor publice. Sala de mese era pregătită pentru banchet. Hitler păru să nu observe aceste anomalii. Surescitat la culme, intră în clădire în fruntea trupei. I se alăturaseră şi câţiva dintre cei mai vechi camarazi de luptă de pe vremea puciului bavarez. Prima persoană pe care au întâlnit-o a fost tânărul conte von Spreti, aghiotantul lui Röhm, vestit pentru frumuseţea lui. Trezit de zgomot, se ridicase şi tocmai venea să afle ce se întâmplă. Hitler se repezi asupra lui şi, cu vechea lui cravaşă din piele de hipopotam, dăruită de acoliţi la începutul carierei sale, îl lovi pe von Spreti atât de violent peste faţă, încât acestuia îi ţâşni sângele. Dându-l apoi pe mâna S.S.-iştilor, Hitler se repezi în camera lui Röhm. Surprins în timp ce dormea, acesta fu arestat fără să apuce să facă vreo mişcare, în vreme ce Hitler îl împroşca vehement cu înjurături.

Göebbels, care lua parte la această acţiune ţinându-se mai la o parte, relatează cum într-o cameră vecină a fost descoperit *Obergruppenführer*-ul Heines, un vechi prieten al lui Röhm. Şi el dormea, având-l alături pe şoferul său, pe care Goebbels îl numeşte „*Lustknabe*", adică „băiat de plăceri". Fiindcă Heines schiţase un gest de apărare, au fost ucişi amândoi pe loc, înainte să fi avut vreme a sări din pat.

Un detaşament S.A. venit să schimbe garda s-a lăsat dezarmat fără să protesteze. Operaţiunea principală, întrucât era vorba de arestarea statului-major al „complotului", s-a putut înfăptui în câteva minute şi fără cea mai mică dificultate. Heines şi şoferul său fuseseră ucişi inutil, dar cele două cadavre veneau să desăvârşească tabloul acela de reprimare a ceea ce s-ar putea foarte bine intitula „complotul adormiţilor".

Către ora 8.00, convoiul o porni înainte spre München, ducându-l pe Röhm şi pe camarazii săi, toţi sumar îmbrăcaţi şi cu cătuşe la mâini. În drum, au întâlnit câteva maşini ale şefilor S.A. care se îndreptau spre Bad-Wiesee pentru festivitatea de adio. Au fost oprite, iar pasagerii arestaţi.

În cursul aceleiaşi dimineţi, Hitler era din nou la München, împreună cu arestaţii, aşa-zişii „prizonieri de stat". În oraş, detaşamentele S.S. şi Gestapoul începuseră încă din zori să aresteze diverse persoane care figurau pe listele întocmite de Gestapo cu săptămâni în urmă.

La prânz, Hitler a convocat la „Casa brună" pe S.S.-işti şi pe membrii conducerii S.A. care nu figurau pe liste. Li se aduse la cunoştinţă că Röhm fusese destituit din funcţiile sale şi înlocuit cu Victor Lutze.

Prizonierii au fost înghesuiţi la „Casa brună" sub paza unor S.S.-işti înarmaţi până-n dinţi, care primiseră

ordin să tragă la cea mai mică încercare de rebeliune. Către ora 14.00, se aflau acolo peste două sute de deţinuţi, aşa că s-a hotărât să fie transferaţi la închisoarea din Stadelheim. Printre prizonierii aceştia şi printre cei care continuau să fie aduşi, nu se aflau numai conducători S.A.. Dimpotrivă, majoritatea persoanelor arestate erau adversari politici care n-aveau nici o legătură cu Röhm şi cu S.A.-ul. Fusese folosit însă acest prilej pentru înlăturarea lor.

Seara, Hitler luă lista întocmită de Gestapo, însemnă cu creion roşu 110 oameni şi dădu ordin să fie executaţi. Îngrozit de numărul victimelor, Frank, ministrul de Justiţie al Bavariei, interveni pe lângă Hitler şi obţinu revizuirea listei. În cele din urmă, nu rămaseră decât nouăsprezece nume, printre care se afla şi cel al lui Röhm.

Temându-se poate de un ultim discurs sau de faptul că ar fi putut dezvălui vreun secret, Hitler se gândi să-l scutească de moartea ruşinoasă sub focul plutonului de execuţie. La ordinul lui, Röhm fu vizitat în celula 474 din închisoarea Stadelheim. I se sugeră să se sinucidă, dar Röhm se prefăcu a nu înţelege aluzia.

Seara sosi un ordin precis: dacă refuza şansa ce i se oferea, avea să fie executat. Un gardian al închisorii intră în celula lui Röhm. Puse pe masă un revolver, fără să scoată un cuvânt, şi ieşi. Röhm, care era în permanenţă supravegheat prin ferestruică, privi revolverul fără să-l atingă, apoi păru să uite cu totul de prezenţa lui. Se scurseseră astfel zece minute. Gardianul intră din nou în celulă, luă revolverul şi ieşi, tot fără să scoată vreun cuvânt. După o clipă, intrară în celulă doi inşi cu pistoale în mână. Unul era S.S.-istul Eicke, comandantul lagărului de la Dachau. Văzându-i, Röhm se ridică în picioare. Era cu pieptul gol şi sudoarea ţâşni dintr-o dată, brobonându-i trupul.

— Ce înseamnă asta? întrebă el.

— Lasă vorba! i-o tăie Eicke.

Şi, calm, ridică arma, ţinti şi trase mai multe gloanţe, unul după altul, de parcă ar fi fost la tir. Röhm se prăbuşi. Eicke se aplecă şi-i dădu lovitura de graţie. Aşa se înheie activitatea atotputernicului conducător al S.A.-ului, primul şi adevăratul făurităr al carierei lui Hitler.

Chiar în seara zilei de 30, oamenii Gestapoului s-au prezentat la închisoare, arătându-i directorului Koch o primă listă de şase oameni care urmau să fie executaţi. Acesta şi-a permis să observe, timid, că o simplă notă cu creionul roşu nu i se părea „prea reglementară" ca ordin al execuţiei. Observaţia lui nu fu luată însă în seamă. Cei şase oameni au fost scoşi în curtea închisorii şi împuşcaţi de un pluton S.S. comandat de Sepp Dietrich. Primul executat a fost August Schneidhuber, comandant S.A. şi prefect al poliţiei din München.

La Berlin, represiunea a fost condusă de Göring şi de Himmler. Cu această ocazie, Hitler îi acordase lui Göring puterea executivă pentru tot nordul Germaniei, şi Göring o folosea din plin. Arestările începură pe la ora 10.30 dimineaţa, ceea ce dovedea că şefii Gestapoului nu erau deloc îngrijoraţi de lovitura pe care o pregătise, chipurile, S.A. Şi, deşi represiunile ar fi trebuit să aibă loc mai ales la München, de vreme ce de acolo urma să pornească semnalul puciului, ele au fost cu mult mai sălbatice, la Berlin. S.S.-ul şi Gestapoul au procedat la numeroase arestări şi în nordul Germaniei. Göring voia să decapiteze conducerea S.A. din zona aceea şi să se răfuiască cu duşmanii lui personali; Himmler îşi pregătise şi el o listă, iar Heydrich veni şi el cu una.

Karl Ernst, conducătorul S.A. din Berlin-Brandenburg, pornise să facă o croazieră în sudul Atlanticului. Era cât p-aci să scape cu viaţă datorită acestei călătorii. Se afla încă din ajun la Bremen, dar, din nefericire pentru el, vaporul nu plecă decât în seara zilei de 30. Când se văzu arestat de S.S.-işti, fu foarte surprins şi protestă vehement: era de neconceput să existe cineva care să îndrăznească să se atingă de un personaj atât de sus pus, deputat în Reichstag şi consilier de stat.

Uitase însă că, proferând în conversaţii particulare injurii la adresa lui Himmler, pe care-l numise „Iezuitul negru", poreclă pe care i-o dăduse Otto Strasser, comisese o crimă. Sacrileğiul acesta fusese de multă vreme notat în fişierele Gestapoului. Acum se împlinise sorocul.

Mai exista un motiv pentru care era condamnat Ernst: condusese *Kommando*-ul incendiatorilor S.A. însărcinaţi să dea foc Reichstagului şi se pare că nu-şi ţinuse întotdeauna gura. Făcuse nişte confidenţe periculoase, pe care Gestapoul avusese grijă să le înregistreze. E semnificativ faptul că, din zece membri S.A. care participaseră la incendiere şi erau încă în viaţă (al unsprezecelea, Rall, fusese lichidat mai de mult), nouă fuseseră asasinaţi la 30 iunie 1934.

Cât despre zelosul grefier Reineking, care sesizase Gestapoul în legătură cu depoziţia lui Rall, el nu fu asasinat, ci numai arestat şi trimis la Dachau, unde muri la începutul anului 1935.

Toţi cei care fuseseră atât de utili în februarie 1933 deveniseră o povară în iunie 1934. Era nevoie să dispară şi, în primul rând, conducătorul lor, Ernst.

Readus cu avionul la Berlin, Ernst fu închis în cazarma din Lichterfelde şi, două ore mai târziu, împuşcat.

Tot acolo au fost duşi cei care n-au fost ucişi pe loc sau nu au reuşit să fugă. Unora li s-a luat un simulacru de interogatoriu; cei mai mulţi erau insultaţi, loviţi şi duşi aproape toţi în faţa plutonului de execuţie, care-i împuşca pe condamnaţi în curtea cazărmii. În tot cursul zilei de sâmbătă şi în dimineaţa zilei de duminică, 1 iulie, cartierul Lichterfelde avea să răsune de trosnetul salvelor. Plutonul trăgea de la cinci metri distanţă de condamnaţi, iar zidul la care au fost puşi a rămas pătat de sânge luni de zile. Salvele erau comandate strigându-se: „Heil Hitler! E voia Führerului!"

La sediul Gestapoului se desfăşura o activitate febrilă, ca de zile mari. De acolo, din birourile acelea atât de ordonate, porneau ordinele de asasinare; acolo soseau rapoartele cu privire la execuţii, arestări, fugi, precum şi ştirile referitoare la uciderea persoanelor care încercaseră să opună rezistenţă sau să fugă, sau asupra cărora se ordonase să se tragă fără nici un avertisment. Pentru a se păstra cel mai strict secret, toţi cei ale căror nume erau trecute pe liste figurau acolo sub un număr de ordine. La telefon, în telegrame şi în mesaje, se anunţa doar atât: „Numărul 8 a sosit; 17, 35, 37, 68, 84 sunt sub arest; 32, 43, 47, 59 au fost împuşcaţi; numărul 5 continuă să lipsească". Câteva ore mai târziu, când s-a aflat numele celor camuflaţi sub aceste numere, întreaga Germanie rămase stupefiată şi îngrozită.

Căci ucigaşii Gestapoului nu s-au mulţumit să lovească numai în şefii detaşamentelor S.A.. Sub loviturile lor şi în faţa plutoanelor de execuţie au căzut în marea lor majoritate oameni care n-aveau nici o legătură cu Röhm şi cu S.A. S-a profitat de acest prilej ca să fie lichidaţi toţi cei care stânjeneau. Ca să citäm expresia

folosită de dr. Frick din depoziţia la procesul de la Nürnberg, „printre oamenii asasinaţi cu prilejul «epurării Röhm», mulţi nu aveau nici o legătură cu rebeliunea internă a S.A., dar nu erau prea îndrăgiţi".

„Nu erau prea îndrăgiţi..." Aşa era, de pildă, ziaristul Walter Schotte, colaborator al lui von Papen, purtătorul de cuvânt al baronilor de la „Herrenklub"; în 1932, el elaborase o tactică politică, fiind cât pe ce să ducă de râpă speranţele electorale ale naziştilor. Într-o carte intitulată „Die Regierung Papen-Schleicher-Gayl" („Guvernul Papen-Schleicher-Gayl"), el definise metodele partidului nazist într-un chip atât de desăvârşit, încât această demascare îl costase pe Hitler două milioane de voturi la alegerile din 6 noiembrie 1932. Acest lucru nu i s-a iertat; a fost asasinat de Gestapo în dimineaţa zilei de 30 iunie.

Gregor Strasser nu era nici el îndrăgit. Hitler nu-l uitase pe omul care făcuse atât de mult pentru organizarea politică a partidului nazist şi care-l părăsise, fără un cuvânt, cu demnitate, la 8 decembrie 1932, victimă a intrigilor lui Göring şi Goebbels. Păstra pentru el o tainică preţuire şi interzisese să i se facă vreun rău, dar Göring, bazându-se pe împuternicirea primită, trecu peste această interdicţie: Otto Strasser se refugiase în Austria, unde înfiinţase „Frontul Negru", antihitlerist. Fratele său, Gregor, nu se mai ocupa de politică, ci conducea firma farmaceutică „Schering-Kahlbaum", dar aceasta nu era de ajuns ca să-i dezarmeze pe duşmanii lui, Göring şi Himmler. Acesta din urmă îi încredinţă lui Heydrich sarcina de a „lichida" această veche „socoteală". În dimineaţa zilei de 30, Strasser a fost dus la Columbiahaus, închisoarea Gestapoului. A fost închis acolo împreună cu şefii S.A. arestaţi înainte. După-amiază, se prezentă un S.S.-ist ca

să-l ia şi să-l transfere – aşa i se spuse – într-o celulă unde avea să fie singur. S.S.-istul deschise uşa celulei şi se trase la o parte. Strasser intră. S.S.-istul închise uşa şi se îndepărtă. Nu trecu nici un minut şi se auzi o împuşcătură. Strasser nu murise, dar glonţul îi perforase o arteră. S-a întins pe patul de scânduri. Sângele ce ţâşnea, gâlgâind, împroşca tot peretele. Simţea cum viaţa îl părăseşte. Deţinutul din celula vecină îl auzi horcăind mai bine de o oră. Credincios instrucţiunilor primite, Heydrich veni el însuşi să vadă dacă ordinul *Reichsführer*-ului fusese executat şi porunci „să fie lăsat să sângereze porcul acela", care nu mai murea o dată. Căci în S.S., unde se făcea atâta caz de „onoare", era de bonton ca duşmanii asasinaţi să fie împroşcaţi cu înjurături.

La Berlin, agenţii Gestapoului operară, de asemenea, în grupuri mici. În dimineaţa zilei de 30, la Cancelaria Reichului, la serviciul vicecancelarului von Papen, se prezentară doi domni foarte corect îmbrăcaţi, care cerură să-l vadă pe şeful de cabinet, *Oberregierungsrat*-ul von Bose. Bose era ocupat, avea tocmai un oaspete în birou. Pretextând că aveau să-i facă o comunicare urgentă, cei doi îl rugară să iasă pentru un moment. Când von Bose apăru în anticameră, ei scoaseră fiecare câte un pistol şi-l doborâră fără o vorbă, lăsându-l în agonie pe covor.

La Neu-Babelsberg, o suburbie a Berlinului, alţi doi inşi politicoşi, fraţi gemeni ai oaspeţilor lui von Bose, sunară la poarta vilei unde locuia generalul von Schleicher, fostul cancelar al Reichului. Fără o vorbă, o dădură la o parte pe femeia de serviciu, pătrunseră în casă şi, tot în linişte, îl uciseră întâi pe generalul von Scheilcher, apoi pe fermecătoarea sa soţie, fiica generalului de cavalerie von Hennings, care venise alergând, la auzul împuşcăturilor.

Îngrozită, femeia de serviciu o luă la goană. Victimele aveau să fie descoperite de fiica lor, o fetiţă de doisprezece ani, când s-a întors de la şcoală.

Ucigaşii se prezentară şi la Ministerul Comunicaţiilor. Intrară în biroul directorului de minister Klausener şi-l răpuseră aşa cum şedea, la biroul său, fără ca acesta să fi avut măcar timp să se ridice din fotoliu. Ministrul von Eltz-Rübenach, venit în fugă la auzul împuşcăturii, fu ameninţat cu revolverul şi silit să se retragă. Klausener era conducătorul „Acţiunii catolice". Executarea lui a provocat multă vâlvă. Gestapoul a afirmat însă, cu sânge rece, că tocmai în clipa când oamenii săi veniseră să-i ceară o informaţie Klausener se sinucisese.

Nimic mai monoton decât asasinatul în serie. În sâmbăta aceea sinistră, pretutindeni, o sumedenie de oameni căzură sub loviturile asasinilor; von Bredow, general al Reichswehrului, ca şi Schleicher; bătrânul von Kahr, fostul şef al guvernului bavarez, căruia Hitler nu-i iertase atitudinea curajoasă din timpul puciului din 1923; căpitanul Ehrhardt, fostul comandant al celebrului „corp liber", ridicat pe vremuri în slăvi de Hitler; Gehrt, as al aviaţiei, decorat pe front cu medalia „Pentru merit"; Ramshorn, prefectul poliţiei din Magdeburg; apoi, Voss, Sander şi Beulwitz, oameni din anturajul lui Karl Ernst, fără să fie uitată nici „domnişoara Schmidt", aghiotantul atât de intim al lui Heines.

Avocatul Glaser comisese o imprudenţă: se certase cu juristul nazist Franck şi pledase împotriva unor ziare ale partidului nazist. Fu ucis în faţa casei sale. Profesorul Stempfle, catolic militant, îl susţinuse pe Hitler la începutul carierei sale, apoi, îngrozit, se îndepărtase de el. Fu şi el răpus. Şeful studenţilor catolici

din München, Beck, fu asasinat într-o pădure, iar conducătorul Tineretului Hitlerist din Düsseldorf, Probst, executat „pe când încerca să fugă".

Mulţi fură asasinaţi din greşeală; de pildă, criticul muzical Schmidt, împuşcat în locul unui medic cu acelaşi nume, sau conducătorul organizaţiei *Hitlerjugend* din Saxonia, Lämmermann, al cărui nume se strecurase în chip inexplicabil pe lista oamenilor care trebuiau ucişi. Văduvele lor au primit cenuşa decedaţilor prin poştă, însoţită de o scrisoare de scuze.

Göring „a epurat Berlinul cu un pumn de fier", străduindu-se însă să dea acestei acţiuni de proporţii industriale iluzia de legalitate. La ordinul său, Gestapoul instituise o Curte Marţială. Amănunt semnificativ: comandantul regiunii militare şi comandantul pieţei au făcut pe rând parte din ea, ca reprezentanţi ai Reichswehrului. Această Curte îi „judeca" în numai câteva minute pe deţinuţi, dar îi obliga să asculte sentinţa înainte de a-i trimite în faţa plutonului compus din S.S.-işti din *Leibstandarte*. Unii au fost executaţi chiar pe terenul de instrucţie al trupelor S.S. din *Lichterfelde*, aşa încât locatarii imobilelor din Finkensteinallee au avut prilejul să privească scena de la ferestrele lor.

Multe plutoane de execuţie au fost alcătuite din *Allgemeine* S.S., aduse din ajun de la cazarma gărzilor *Leibstandarte*. În mod obişnuit, cei din *Allgemeine* S.S. nu erau înarmaţi, dar au primit arme de la poliţie şi de la Reichswehr – alt amănunt revelator în ceea ce priveşte rolul generalilor în această treabă.

În seara zilei de 30 iunie, Hitler s-a înapoiat cu avionul la Berlin. Pe aerodromul din Tempelhof îl

aşteptau, înconjuraţi de poliţişti, Göring, Himmler, Frick şi Daluege. Göring şi Himmler nu-şi mai încăpeau în piele de mândrie. Göring îi înmânâ lui Hitler, pe loc, lista celor lichidaţi. La vederea numelui lui Strasser, Hitler avu o tresărire, dar Himmler îl lămuri că era vorba de o sinucidere. Câteva zile mai târziu, Hitler dădu ordin să se asigure existenţa văduvei lui Strasser.

A doua zi, duminică, 1 iulie, după ce plutoanele de execuţie acţionaseră toată dimineaţa, Göring „interveni" pe lângă Hitler, cerându-i către ora 2.00 după-amiază, să oprească execuţiile. Cursese destul sânge. Hitler acceptă. Göring nu-i spusese însă că pe liste nu mai rămăseseră decât două nume.

Nu toate arestările din 30 iunie s-au terminat în faţa plutonului de execuţie. Sute de deţinuţi au stat cu lunile în închisori, alţii, ca de exemplu, locotenent-colonelul Dusterberg, au ajuns în lagărele de concentrare. Unii au murit acolo, iar alţii au stat închişi timp de mai mulţi ani. La Nürnberg, generalul Milch a afirmat că în 1935 se mai aflau la Dachau cam opt sute de victime ale „epurării Röhm".

Potrivit anumitor declaraţii făcute de nazişti, numărul celor executaţi ar fi fost şaptezeci şi unu. Cifra e prea mică deoarece, după alţi nazişti, ar fi fost vorba de două sute cincizeci - trei sute de victime. Unele aprecieri au vorbit de o mie cinci sute de morţi, cifră ce pare însă exagerată. Au fost, pare-se, mai multe sute de victime, probabil chiar o mie, printre care două sute din S.A. Însuşi Tribunalul din Nürnberg a renunţat să stabilească numărul exact, deşi s-a pronunţat cifra de 1.076.

Luni, 2 iulie, în zori, serviciile S.S., ale Gestapoului şi ale poliţiei de siguranţă au primit următoarea radiogramă semnată de Göring şi Himmler. Textul ei a fost

păstrat de Gisevius: „Ministrul-preşedinte al Prusiei şi şeful poliţiei secrete de stat, către toate autorităţile poliţieneşti: Din ordin superior, toate documentele privitoare la acţiunile din ultimele două zile trebuie arse. A se raporta imediat după executare".

O mie de morţi în patruzeci şi opt de ore! Cifra e cam prea mare, chiar şi pentru regimul nazist, care nu precupeţea vieţile omeneşti. Sâmbătă seara, biroul de presă al partidului nazist a dat publicităţii un comunicat încâlcit. În aceeaşi seară, Göring a făcut declaraţii presei, care a fost convocată la Ministerul Propagandei. Trebuia să fie prezentată de urgenţă o versiune oficială a evenimentelor, fiindcă mai multe ziare din provincie începuseră să scoată numere speciale, iar presa străină punea întrebări stânjenitoare.

Îmbrăcat în uniforma de mare ţinută, Göring vorbi pe un ton solemn, dar nu prea convingător. Relată despre pregătirea puciului de către Röhm, despre depravarea sexuală a anturajului său, de încăpăţânarea anumitor elemente de a face o a doua revoluţie, de trădarea reacţiunii. Göring anunţă că von Schleicher, care complota cu străinătatea, încercase să se apere în momentul când era să fie arestat, gest care îl costase viaţa. El adăugă că Röhm „nu mai era printre cei vii", dar trecu sub tăcere asasinarea lui Strasser, a lui von Bose în anticamera lui von Papen şi a lui Klausener în biroul său ministerial. O singură frază a fost totuşi plină de subînţelesuri pentru cine voia s-o înţeleagă: amintind de ordinele pe care i le dăduse Führerul, Göring declară pur şi simplu: „Eu mi-am lărgit împuternicirile". Această „lărgire" îi îngăduise să lovească în conservatori şi în catolici, pentru a reprima un complot al unei fracţiuni a partidului nazist.

Tot la 30 iunie, înainte de a părăsi Münchenul, Hitler îl numise pe Victor Lutze şef al statului-major S.A. Ca măsură de prevedere, nu-i conferi însă rangul de ministru. Hitler anunţă această numire şi adresă totodată un ordin de zi către S.A. Anumite pasaje din respectiva proclamaţie, ce se adresa, peste capul trupelor brune, tuturor adversarilor regimului, dovedesc un umor involuntar. Führerul îi înfiera pe acei „rebeli ale căror raporturi cu statul fuseseră zdruncinate în 1918 şi care pierduseră orice legătură strânsă cu ordinea socială, care s-au dedicat revoluţiei şi care ar fi vrut s-o vadă permanentizându-se (...). Incapabili de orice colaborare cinstită, hotărâţi să ia poziţie împotriva oricărei ordini stabilite, plini de ură împotriva oricărei autorităţi, neliniştea şi instabilitatea lor nu găsesc satisfacţie decât într-o permanentă conspiraţie şi în încercarea de a distruge ordinea existentă (...). Acest grup de patologici duşmani ai statului este primejdios prin faptul că, atât timp cât nu începe să se cristalizeze o nouă ordine la sfârşitul unei epoci de descompunere haotică, el constituie o rezervă de participanţi voluntari la orice tentativă de rebeliune".

Şeful statului căuta să-i înlăture pe toţi cei care mai ieri, refuzând „orice colaborare cinstită" cu Republica, încercând să „distrugă ordinea existentă", pândind prilejul pentru „orice tentativă de rebeliune", îl coeoţaseră în postul pe care-l ocupa. În felul acesta, Hitler ardea toate punţile ce-l legau de începuturile sale, renega şi-i dădea la o parte pe toţi cei care aveau proasta inspiraţie să-i amintească de mijloacele dubioase prin care ajunsese la putere.

La 3 iulie s-a ţinut un consiliu de miniştri. Trebuia ca asasinatele să fie legalizate. Nici unul dintre cei

prezenţi n-a avut curajul să protesteze, nici măcar Gürtner, ministrul de Justiţie al Reichului, care era prieten cu majoritatea oamenilor de dreapta, căzuţi sub loviturile ucigaşilor negri.

Von Papen nu a participat la acest consiliu, fiindcă tocmai în ziua aceea demisionase din funcţia de vicecancelar. Aceasta a fost de fapt singura reacţie a omului căruia Hitler îi datora totul. Sugestiile pe care le dăduse în discursul pronunţat la Marburg fuseseră urmate, de vreme ce rebelii erau înlăturaţi, dar, în acelaşi timp, i se arătase că era primejdios să-şi îngăduie orice critică, fie şi cea mai neînsemnată. Colaboratorii lui cei mai apropiaţi fuseseră asasinaţi, unul chiar în Cancelaria Reichului. El se mărgini deci la acest protest platonic.

De altfel, retragerea lui von Papen a fost de scurtă durată. El avea să accepte noi funcţii în slujba naziştilor şi să le aducă foarte mari servicii, mai ales în calitate de ambasador la Viena şi la Ankara.

Conservatorii nu au reacţionat nici ei. Miniştrii i-au adus mulţumiri lui Hitler că a salvat Germania de haosul rebel şi au adoptat în unanimitate o lege al cărei unic articol stipula: „Măsurile luate la 30 iunie, 1 şi 2 iulie 1934 pentru a contracara tentativele de trădare şi de înaltă trădare sunt considerate ca măsuri urgente de apărare naţională". Acesta a fost epitaful victimelor.

Când a aflat că doi generali ai Reichswehrului au fost ucişi în mod deliberat, bătrânul mareşal Hindenburg se alarmă, dar, cum armata nu reacţionase în nici un fel, iar consilierii lui îl asiguraseră că totul era în perfectă ordine, acceptă în cele din urmă să semneze o telegramă de felicitare adresată lui Hitler şi pregătită chiar de acesta: „Din rapoartele primite recent, constat că, prin hotărârea

şi curajul dumneavoastră personal, aţi înăbuşit în faşă intenţiile trădătorilor. Vă exprim prin această telegramă profunda mea recunoştinţă şi mulţumirile mele foarte sincere. Cu cele mai bune sentimente." Pentru a-şi atrage recunoştinţa noilor stăpâni, secretarul de stat Otto Meisner, şeful Cancelariei prezidenţiale, se angajase să obţină semnătura bătrânului pe acest text.

Moşneagul din Neudeck avea scuza senilităţii şi a bolii. Blomberg însă nu era niei bătrân, nici bolnav. El şi-a dat girul printr-un ordin de zi adresat armatei:

„Führerul a atacat şi a zdrobit pe răzvrătiţi cu o hotărâre ostăşească şi cu un curaj exemplar. Wehrmachtul, ca unică forţă armată a întregii naţiuni, menţinându-se departe de luptele politice interne, îi va dovedi recunoştinţă prin devotamentul şi fidelitatea sa."

La 13 iulie, Hitler a rostit în faţa Reichstagului un lung discurs. Toţi aşteptau din partea lui precizări în legătură cu puciul, cu activitatea lui Röhm şi a complicilor lui, cu firele secrete care-l legau pe acesta de Strasser şi de von Scheicher, cu contactele clandestine cu o „putere străină" (se vorbea de Franţa şi se şoptea numele ambasadorului François Poncet). Discursul nu a fost însă decât o lungă pledoarie de justificare. Unica tentativă de a da explicaţii s-a soldat cu un eşec: vorbind despre Karl Ernst, Hitler declară că acesta „rămăsese la Berlin ca să conducă personal acţiunea rebelilor". Or, toată lumea ştia că Ernst fusese arestat la Bremen în momentul când se îmbarca pentru o croazieră de plăcere. Argumentul potrivit căruia acţiunea lui Hitler împiedicase o „revoluţie naţional-bolşevică" nu a prea fost apreciat. Era greu de înţeles ce amestec ar fi putut avea într-o asemenea aventură conservatori ca von Bose şi Klausener. În cele din urmă, declară

că, „potrivit unei eterne legi de fier" se instituise „judele suprem al poporului german". Cuvintele mari se înghit mai uşor decât explicaţiile precise.

În acel iulie 1934, situaţia politică era ciudată. Ziua de 30 iunie fusese altă „zi a păcălelilor", iar cei păcăliţi erau militarii.

Ei jucaseră un rol considerabil în hotărârea pe care o luase Hitler. Erau convinşi că el era acum prizonierul lor şi că îşi anexaseră noul regim. Militarii nu se mărginiseră să acorde numai acoperirea „morală" operaţiunii, ci participaseră nemijlocit la ea, şi material, şi fizic. Ei fuseseră informaţi printre primii asupra pregătirii operaţiunii. Reichswehrul primise ordin să stea de veghe încă de luni, 25 iunie. Toate concediile fuseseră anulate, ofiţerii în permisie, rechemaţi. Detaşamentele de motocicliştii din N.S.K.K. fuseseră înarmate cu carabine tip 17, iar infanteriştii S.S. cu puşti tip 98, cu câte o sută douăzeci de cartuşe fiecare, furnizate din depozitele de armament ale Reichswehrului.

În sfârşit, la Berlin, ofiţerii Reichswehrului participaseră – ca atare – la expeditivele curţi marţiale de la Lichterfelde.

Blomberg şi generalii erau ferm convinşi că membrii S.A., concurenţii lor, fuseseră sacrificaţi pentru liniştea lor.

Cincisprezece zile mai târziu, au avut prilejul să-i dovedească Führerului recunoştinţa lor.

În ultimele zile ale lunii iulie, mareşalul Hindenburg, retras pe moşia sa din Neudeck, simţi că i se apropie sfârşitul. Era de multă vreme grav bolnav şi starea lui era urmărită cu o curiozitate interesată. Singurii candidaţi posibili care să-i succeadă în funcţie păreau a fi numai membrii aristocraţiei conservatoare. Concepţia aceasta

coincidea cu principiile monarhiste ale lui Hindenburg însuşi. Se pronunţau diverse nume, ca acela al prinţului August Wilhelm al Prusiei, al prinţului Oskar Luneburg. Ce avea să se întâmple dacă în testamentul său bătrânul mareşal avea să se pronunţe pentru întoarcerea la monarhie?

În teorie, Constituţia, ce rămânea în vigoare, prevedea că, în cazul morţii preşedintelui, funcţia sa avea să fie provizoriu preluată de preşedintele Curţii Supreme de Justiţie. Dar prin legea din 30 ianuarie 1934, Hitler, prevăzător, se autorizase să aplice Constituţia într-un mod diferit.

Ca să prevină orice manevră de ultimă oră a „reacţionarilor", S.S.-iştii încercuiră castelul de la Neudeek de îndată ce bătrânul intră în agonie. În fruntea acestui *Kommando* special a fost numit *Oberführer*-ul Behrens, un ucigaş care comandase, la 30 iunie, asasinatele din Silezia. Gardienii negri rămaseră la posturile lor până la moartea mareşalului, şi ofiţerilor Reichswehrului nu li se îngădui să se apropie de el decât pe 2 august, după ce închisese ochii, şi numai ca să formeze o gardă de onoare la căpătâiul mortului.

În ajun, la 1 august, Hitler promulgase o lege pe baza căreia avea să cumuleze de acum încolo funcţia de cancelar şi cea de preşedinte al Reichului. Problema succesiunii lui Hindenburg era rezolvată. Amănunt semnificativ, Blomberg acceptase să contrasemneze legea, dând astfel dovada sprijinului pe care i-l acorda lui Hitler armata şi, în acelaşi timp, oferind chezăşia că nu se va manifesta nici o opoziţie faţă de această lovitură de stat. A doua zi, la 2 august, de îndată ce s-a anunţat moartea mareşalului, Hitler i-a pus pe membrii Reichswehrului să depună jurământul. Formula folosită îi angaja faţă de Adolf Hitler personal:

„Jur înaintea lui Dumnezeu să mă supun în totul lui Adolf Hitler, Führer al Reichului şi al poporului german, conducător suprem al Wehrmachtului; îmi iau angajamentul ca ostaş curajos să respect întotdeauna acest jurământ, chiar cu preţul vieţii mele."

În aceeaşi seară, Blomberg a adresat armatei un ordin de zi care suna astfel:

„Vom închina toate eforturile noastre şi, la nevoie, chiar viaţa noastră noii Germanii. Feldmareşalul ne-a deschis porţile noii Germanii; prin însuşi acest fapt, el a transpus în fapt dorinţa născută din nenumăratele secole de victorii germane. Pătrunşi de amintirea marii lui figuri de erou, vom păşi în viitor plini de încredere în Führerul german Adolf Hitler."

Abia pe 12 august testamentul mareşalului a fost dat publicităţii. Toată lumea şi-a dat seama imediat că documentul fusese falsificat. Unele fraze păreau a fi dictate de însuşi Adolf Hitler, într-atât concordau cu vederile lui cele mai recente, îndeosebi cu privire la Reichswehr. Testamentul se încheia după cum urmează:

„Cancelarul meu Adolf Hitler şi mişcarea lui au determinat poporul german să facă un pas hotărâtor şi de importanţă istorică spre unitatea internă, trecând peste toate divergenţele de clasă şi de condiţie socială. Părăsesc poporul meu german cu nădejdea fermă că ceea ce am dorit în 1919 şi s-a înfiripat încetul cu încetul până la 30 ianuarie 1933 va continua să se dezvolte în vederea îndeplinirii în mod complet şi definitiv a misiunii istorice a poporului nostru. Cu această credinţă fermă în viitorul patriei, pot să închid ochii liniştit."

Descoperirea era providenţială. O săptămână mai târziu, la 19 august, Hitler supunea aprobării poporului

noile sale funcţii în cadrul unui plebiscit bine organizat. Sprijinul armatei, binecuvântarea postumă a „bătrânului domn", dispariţia oricărei opoziţii, teroarea ce impunea tăcerea rarilor supravieţuitori neconformişti, totul garanta reuşita, cu atât mai sigură cu cât Gestapoul şi S.D.-ul organizaseră un control secret al buletinelor de vot, ce permitea să se asigure succesul şi să fie demascaţi ultimii oponenţi. Rezultatul a fost: un triumf: 38.362.760 de voturi pentru, faţă de 4.294.654 contra şi 872.286 de buletine anulate.

Mulţumită ajutorului dat de generali şi cu concursul permanent al Gestapoului, Hitler deveni stăpânul absolut al Germaniei. Nu mai exista nici un obstacol în calea naţional-socialismului, a războiului şi a catastrofei finale.

7

NOUA ORGANIZARE A POLIŢIEI

În momentul în care ar fi putut să dea peste cap regimul, militarii l-au consolidat. Sacrificându-i pe cei mai vechi camarazi ai săi, Hitler făcuse din ei apărătorii oficiali ai regimului.

Pe generalii germani nu-i înspăimânta războiul. Se temeau numai că acesta îi va surprinde cu o armată insuficient pregătită şi prea slabă din punct de vedere numeric. Primele măsuri de reînarmare anunţate de Führer, de la începutul anului 1934, îi liniştiră. Înţeleseră că Hitler dorea, ca şi ei, o strălucită revanşă militară şi dominaţia asupra Europei. Aleseseră cariera militară pentru că şi ei considerau, ca şi von Manstein, „gloria războiului precum

un lucru măreţ". Din momentul acela, Hitler fu sigur de sprijinul lor. Singura condiţie era ca, în schimb, să le permită să-şi reia vechiul loc în stat. O dată cu lichidarea lui Röhm, ei sperau, aşa cum remarcase şi generalul Reinecke, un lucru mai puţin obişnuit: „cei doi stâlpi ai celui de-al III-lea Reich aveau să fie partidul nazist şi armata" şi că fiecare dintre aceste două elemente avea să fie indisolubil legat de succesul sau falimentul celuilalt. E adevărat că Wehrmachtul renăscuse mulţumită partidului nazist şi că, la rândul său, partidul nazist datora parte din prestigiul său succeselor militare înregistrate în primii ani de război. Dar militarii îşi făcuseră un calcul greşit socotind că-şi vor asigura controlul politic, şi-l vor subordona pe Hitler ţinând partidul nazist în frâu. Nu-şi dăduseră încă seama de rolul Gestapoului. Influenţa ocultă exercitată de Himmler, Heydrich şi aliatul lor din acel moment, Göring, nu le apăruse destul de limpede. Îi subestimaseră pe aceşti funcţionari tăcuţi şi-şi închipuiseră că serviciile poliţieneşti lucraseră în folosul lor. Or, cei care aveau să triumfe cu adevărat de pe urma epurării erau Himmler şi Heydrich, iar cel de-al doilea stâlp al regimului avea să fie Gestapoul, iar nu armata. Într-o zi, el avea să devină chiar unica bază a sistemului. Când militarii vor înţelege acest lucru, avea să fie însă prea târziu: zarurile erau deja aruncate.

Sunt cunoscute condiţiile dictate de Blomberg cu ocazia acordului secret încheiat înaintea evenimentelor din 30 iunie. Esenţialul îl constituiau asigurarea dată de Hitler că va lăsa militarilor conducerea efectivă a armatei, promisiunea că armata va fi rapid şi masiv reînarmată, garanţia că armata avea să fie singurul organ de

stat însărcinat cu apărarea ţării şi singurul autorizat să poarte arme. Prin decapitarea S.A.-ului şi transformarea lui treptată într-un simplu organism de pregătire militară, epurarea din 30 iunie părea să confirme îndeplinirea clauzelor acordului.

Efectivele S.A.-ului, ce sporiseră peste măsură după luarea puterii, atingând în 1934 4.000.000, scăzuseră rapid, oprindu-se la aproximativ 1.500.000 de membri.

În ceea ce priveşte comanda supremă a armatei, potrivit Constituţiei de la Weimar, ea revenea de drept preşedintelui Reichului. Dar Hitler îşi luase angajamentul să renunţe la conducerea efectivă şi să accepte ca legile privind armata să nu intre în vigoare decât după ce vor fi semnate de preşedinte şi de ministrul Reichswehrului, măsură publicată în „Völkischer Beobachter" la 5 august 1934. Numai cu această rezervă contrasemnase Blomberg legea din 1 august, prin care Hitler devenea preşedintele Reichului.

După jurământul de credinţă al Reichswehrului, Hitler îi adresă lui Blomberg o scrisoare de mulţumire: „Voi considera întotdeauna că ocrotirea existenţei şi a inviolabilităţii armatei este suprema mea îndatorire, scria el. Mă voi conforma testamentului lăsat de defunctul mareşal şi voi rămâne credincios voinţei mele de a face din Reichswehr unica forţă armată a naţiunii".

La 2 iulie, într-un ordin de zi către şefii S.A., Hitler declarase: „Pretind de la toţi conducătorii S.A. cea mai desăvârşită loialitate. În afară de aceasta, le cer să manifeste loialitate şi o credinţă fără margini faţă de armata Reichului".

Bizuindu-se pe aceste garanţii, reînnoite în cursul lunilor următoare în numeroase discursuri, articole,

proclamaţii şi ordine de zi, militarii n-au ţinut seama de anumite măsuri discrete ce aveau să pună capăt visului lor de dominaţie politică şi de autonomie.

Gestapoul nu se limitase numai la întocmirea listelor şi pregătirea amănuntelor tehnice ale epurării din 30 iunie. El comisese şi asasinate la domiciliu şi participase la o parte din execuţii. Aşa cum a spus Göring la Nürnberg: „Oricum, această însărcinare îi revenea. Era doar vorba de o acţiune îndreptată împotriva duşmanilor statului".

30 iunie a fost ultimul masacru de mari proporţii în interiorul Germaniei. A fost ultima oară când erau lichidate cu atâta brutalitate persoanele stânjenitoare. Mai târziu, Gestapoul avea să le facă să dispară mai discret. În cursul acestui masacru, aureola sa de teroare crescuse. „Toată lumea e îngrozită; cu toate acestea, toată lumea e convinsă că ei o vor lua de la început dacă li se vor da ordine în acest sens şi dacă va fi necesar", spunea Himmler, vorbind despre S.S.-iştii lui.

Aproape toate ordinele de execuţie, nu numai cele de la Berlin, dar şi cele din Germania de Nord, fuseseră semnate de Himmler şi Heydrich. Von Eberstein, pe atunci şef S.S.-ist al *Oberabschnitt*-ului din centrul Germaniei, fusese convocat de Himmler, la Berlin, cu o săptămână înainte de epurare, şi i se trasase sareina să-şi ţină S.S.-iştii în stare de alarmă. La 30 iunie, sosi la Dresda un agent S.D. cu un ordin care dispunea arestarea a douăzeci şi opt de persoane din localitate, dintre care opt trebuiau executate imediat. Ordinul acesta, semnat de Heydrich, spunea doar atât: „Din dispoziţia Führerului, cancelar al Reichului, X... va fi executat pentru înaltă trădare". Asemenea ordine ilegale, emise de o autoritate care nu

avea dreptul să le emită şi semnate de un funcţionar lipsit şi el de competenţa necesară, au fost executate întoemai. Admirabil exemplu de disciplină!

În cursul evenimentelor din 30 iunie, Heydrich şi-a câştigat faima de om de o cruzime fără seamăn. Cumplita lui îndârjire i-a făcut să tremure până şi pe cei mai tăbăciţi dintre vechii combatanţi ai partidului nazist. Ministrul de Interne, Frick, el însuşi nazist convins, i-a declarat lui Gisevius în mai 1935: „S-ar putea ca mai târziu să fiu nevoit să-l primesc în minister pe Himmler, dar asasinul de Heydrich nu va fi admis în nici un caz".

În cursul ultimelor luni ale anului 1934 şi la începutul anului 1935, aproape o sută cincizeci de conducători S.S. erau executaţi de nişte ucigaşi misterioşi care lăsau pe cadavre o carte de vizită cu iniţialele „R.R.", adică „*Racher Röhm*" („Răzbunătorii lui Röhm"). Era vorba, după toate probabilităţile, de un grup clandestin de membri S.A. rămaşi credincioşi fostului lor conducător. Se pare că Gestapoul nu a reuşit să-i identifice vreodată.

Himmler merita o răsplată. La 20 iulie, Hitler semnă următoarea decizie:

„Ţinând seama de remarcabilele servicii aduse de S.S., îndeosebi în urma evenimentelor din 30 iunie 1934, ridic S.S.-ul la rangul de organizaţie independentă în sânul N.S.D.A.P. De azi înainte, *Reichsführer*-ul S.S. se află, ca şi şeful statului-major, sub ordine directe ale comandantului suprem al S.A.-ului."

Comandantul suprem al S.A.-ului era Hitler însuşi.

Aşadar, prin decizia din 20 iulie, Himmler ajungea egalul lui Lutze, S.S.-ul devenea independent de S.A., din care făcuse parte până atunci ca secţie separată, iar Himmler era supus numai controlului lui Hitler.

Această decizie avea şi alt aspect: devenit independent, Himmler putea lua în cadrul S.S.-ului orice iniţiativă pe care ar fi socotit-o utilă, ca, de pildă, înarmarea şi crearea unor corpuri de armată S.S.. Astfel, Hitler îşi călca promisiunea chiar în clipa când se angaja faţă de Blomberg să facă din Reichswehr unica organizaţie însărcinată să poarte numele naţiunii. Singura unitate de care dispunea până atunci S.S. era *Leibstandarte* „Adolf Hitler", însărcinată cu paza personală a führerului. După 30 iunie, au fost create şi considerabil dezvoltate aşa-numitele *Verfügungstruppen* (trupe de marş sau de alarmă) care, în curând, au ajuns să constituie armata particulară a lui Hitler. S-au creat şi regimente Totenkopf, sinistrele unităţi „Cap de mort", care timp de un an şi-au instituit o fioroasă domnie asupra lagărelor de concentrare.

Himmler, stăpânul Gestapoului, a profitat de independenţa acordată pentru a desăvârşi infiltrarea S.S.-iştilor în mecanismul administrativ. Acumularea de titluri de către un singur om atinsese culmea. Tehnica aceasta avu drept rezultat faptul că, aproape în toate oraşele Germaniei, funcţia de prefect de poliţie a fost încredinţată comandanţilor S.S. din respectivele oraşe. Şeful superior al poliţiei şi al trupelor S.S. nu putea da poliţiei din proprie iniţiativă ordine. El nu era decât reprezentantul personal al lui Himmler şi se mărginea la a transmite ordinele primite şi a veghea la executarea lor.

Dezvoltarea aceasta a serviciului S.S., pe care militarii n-o prevăzuseră, începu să-i neliniştească. Între armată şi S.S. interveniră fricţiuni. Ca să-i liniştească pe militari, Hitler se arătă ostentativ de partea lor. Încă nu sosise ceasul să li se dezvăluie realitatea ce se ascundea în spatele acestor dovezi de prietenie.

Militarii crezuseră în sinceritatea acestor jurăminte. Operaţiunea la care participaseră în iunie şi iulie 1934 era o repetare a manevrei ce le îngăduise ca, aderând la principiile Republicii, să pună mâna pe pârghia de comandă şi să devină stăpânii ei. Nu exista nici un motiv aparent ca această operaţiune să nu fie încununată de acelaşi succes.

Cei doi şefi ai Gestapoului, Himmler şi Heydrich, îşi ascuţeau armele în vederea acestei competiţii de mănciuni. S.D., vechiul serviciu al lui Heydrich, avea să sufere cel dintâi transformări radicale în cursul celui de-al doilea semestru al anului 1934, când devenise unicul serviciu de informaţii al partidului nazist, ceea ce-i îngăduise să joace un rol de seamă în „epurarea Röhm". Cu toate acestea, nu era un organism de stat şi, în teorie, competenţa lui se limita la organizaţiile partidului nazist. Acestea erau însă aşa de numeroase şi cuprindeau un procentaj atât de mare din populaţie, încât câmpul său de activitate era, încă de pe atunci, imens.

Heydrich dispunea de aproximativ trei mii de agenţi în cadrul S.D.-ului. Ei aveau birouri oficial recunoscute şi, mai cu seamă în micile oraşe, activitatea lor nu putea rămâne mult timp secretă. Or, activitatea lor ca informatori putea suferi de pe urma acestei publicităţi. Ura faţă de Himmler şi Heydrich creştea: după 30 iunie, asasinatele comise de „Răzbunătorii lui Röhm" dovediră necesitatea creării unei reţele „paralele" secrete. În acest scop, organiză Heydrich recrutarea de „membri benevoli".

Încă de la începutul existenţei sale, S.D., ca toate serviciile de informaţii, se folosise de denunţători, care fuseseră botezaţi pudic „membri benevoli", denumire în parte exactă, pentru că majoritatea nu primea nici o

remunerare, în afară de primele excepţionale şi de rambursarea cheltuielilor, ci practica denunţul din convingere politică sau din plăcere personală. Înainte de luarea puterii, S.D.-ul nu avea mai mult de treizeci - cincizeci de membri permanenţi şi ceva mai mulţi membri benevoli.

De pe la mijlocul anului 1934, numărul agenţilor S.D. crescu în mod considerabil, iar cel al agenţilor benevoli şi mai mult, ajungând, în cele din urmă, la aproximativ 30.000 de persoane. Agenţii aceştia camuflaţi se recrutau din toate clasele sociale. Majoritatea profesorilor universitari erau supravegheaţi; agenţi benevoli, recrutaţi dintre studenţi, luau note la cursuri. Aceste note erau transmise serviciului care avea în felul acesta posibilitatea să facă aprecieri asupra atitudinii politice a profesorului respectiv. La sfârşitul războiului, cea mai mare parte a reţelei de denunţători era alcătuită din femei. Agenţii benevoli fuseseră botezaţi „V Männer", adică „oameni de încredere".

Începând din iulie 1934, Heydrich puse S.D.-ul să efectueze o vastă muncă de documentare. Sub pretextul definirii bazelor de studiere a grupurilor sociale ce aveau să permită stabilirea regulilor de educaţie politică, în stare să convertească la naţional-socialism pe înapoiaţii rămaşi credincioşi vechilor ideologii, S.D.-ul începu să studieze prin diverse mijloace ştiinţifice şi statistice grupările sau pe membrii fostelor grupări marxiste, evreieşti, francmasonice, liberal-republicane, religioase şi culturale, din care credeau naziştii că ar putea să renască vreo opoziţie.

Sub pretextul acestor studii ideologice, S.D.-ul adună arhivele voluminoase care-i îngăduiră să ţină sub supraveghere pe opozanţii virtuali şi să opereze trieri masive în rândurile lor ori de câte ori considerentele politice cereau sacrificarea unor victime nevinovate.

Teoretic, S.D.-ul deţinea, aşadar, un fel de monopol al informaţiilor politice. El nu avea, în schimb, nici un fel de putere executivă, aceasta intrând exclusiv în atribuţiile Gestapoului, singurul organ ce avea dreptul să procedeze la arestări, interogatorii, percheziţii şi care deţinea dreptul detenţiei preventive, al internării în lagăre etc. Cu toate acestea, serviciile Gestapoului nu au încetat niciodată să uzeze de propriile lor mijloace de informare, folosind în acelaşi timp şi informaţiile furnizate de S.D.

Străduinţa de a obţine informaţii din străinătate, supravegherea activităţii politice a emigranţilor, pregătirea agresiunii împotriva ţărilor străine şi crearea coloanei a cincea, folosirea războiului ideologic, toate acestea necesitau aliaţi şi agenţi care să fie introduşi în rândurile adversarilor. Această necesitate a stat la baza creării celei de-a doua ramuri a S.D.-ului, aşa-zisul S.D.–*Ausland* (sau „Exterior"), numit şi Serviciul Secret pentru Străinătate. Acest serviciu nu avea mai mult de 400 de membri permanenţi. El recruta în străinătate auxiliari plătiţi şi, mai cu seamă, numeroşi agenţi benevoli, adesea inconştienţi de rolul pe care aveau să-l joace.

Organizarea minuţioasă a serviciului S.D. nu a fost din punct de vedere tehnic opera lui Heydrich. Adevăraţii creatori ai organizării administrative au fost *Oberführer*-ul dr. Mehlhorn, care avea să se distingă mai târziu în Polonia, în noiembrie 1939, prin aplicarea unor barbare măsuri antisemite, şi dr. Werner Best, devenit ulterior *Oberregierungsrat* la Gestapoul din Berlin şi, în cele din urmă, comisar al Reichului, în Danemarca, în timpul ocupaţiei. Dr. Best era un fost judecător, trecut în 1933 în administraţie. Originea burgheză şi formaţia lui de jurist au făcut din el un om preţios. Heydrich l-a folosit des în misiuni

delicate, îndeosebi pentru a-i calma pe funcţionarii mai importanţi, pe care metodele Gestapoului, cu care nu se obişnuiseră, continuau să-i neliniştească. El a devenit unul dintre juriştii oficiali ai partidului nazist. Mai târziu, a publicat o lucrare intitulată „Poliţia germană", un fel de breviar privind organizarea şi funcţionarea serviciilor poliţieneşti. Cât despre dr. Mehlhorn, era un fost avocat saxon, înzestrat cu calităţi de organizator. Dr. Best, însărcinat în cadrul serviciului S.D., în special cu administrarea tehnică a serviciilor, a materialelor, a bugetului general şi cu repartizarea acestuia, îl aduse pe dr. Mehlhorn la el în secţie. Ei au pus la punct, împreună, sistemul „agenţilor onorifici", nişte agenţi benevoli deosebit de „distinşi", aleşi dintre oamenii cu funcţii de răspundere şi cei mai competenţi în profesiunile lor. Mulţumită acestora, o serie de informaţii valoroase ajungea, cu regularitate, la serviciile centrale ale S.D.-ului, ce avea posibilitatea să ţină în felul acesta la zi o evidenţă permanentă a opiniei publice. Pe plan material, ei au făcut din S.D. cel mai modern şi cel mai bine utilat serviciu de informaţii din Germania şi, poate, din lumea întreagă. Datorită lui Mehlhorn, sistemul fişelor a atins perfecţiunea. Fişele persoanelor celor mai importante sub raport politic şi poliţienesc erau aşezate într-un uriaş fişier circular, dispus orizontal, ce conţinea 500.000 de file. Această formidabilă maşină putea fi pusă în funcţiune de un singur operator. Fişierul se învârtea acţionat de un motor electric. La o apăsare pe buton, într-o clipă apărea fişa dorită. De atunci încoace, sistemul fişelor perforate a dat rezultate din ce în ce mai bune, dar, pe vremea aceea, o asemenea instalaţie nu mai exista probabil nicăieri.

De îndată ce colaboratorii săi şi-au isprăvit treaba, prima grijă a lui Heydrich fu să-i înlăture, ca să-şi poată

atribui instrumentul elaborat de ei. Sub pretext că ar fi fost indiscret, Mehlhorn a fost trimis, disciplinar, într-o misiune îndepărtată în Extremul Orient şi în Statele Unite. Dr. Best a trecut, în 1936, la Ministerul de Interne, unde a fost însărcinat cu chestiunile siguranţei.

După pleearea lor, Heydrich a avut ocazia să-şi pună în practică ideile lui personale privitoare la obţinerea informaţiilor. Una dintre cele mai semnificative creaţii ale lui a fost „Salonul Kitty". Fiind un depravat, Heydrich frecventa des bordelurile şi alte case primitoare din Berlin. Avea un fel de predilecţie pentru casele de întâlnire şi-i plăcea să flecărească îndelung cu pensionarele de acolo. În cursul acestor discuţii, descoperi cu surprindere cum clienţii făceau acolo tot felul de confidenţe, uneori privind chiar probleme strict personale. Fără îndoială, îşi închipuiau că fetele nu le dădeau atenţie şi că-i ascultau doar din amabilitate profesională, astfel încât destăinuirile lor nu puteau să aibă urmări. Heydrich hotărî să tragă foloase din această stare de lucruri şi dădu dispoziţie unui mijlocitor să închirieze un hotel confortabil şi să-l transforme într-o elegantă casă de întâlniri. Instalaţia, montată cu ajutorul tehnicienilor din S.D. şi Gestapo, era plină de tot felul de capcane. Camerele erau înţesate cu microfoane, la fel şi colţurile intime ale barului. În pivniţele imobilului au fost instalate aparate de înregistrare. Arthur Nebe, vechi membru al Kripo şi expert criminalist, câştigat de la început de nazişti, îşi aminti că aparţinuse cândva poliţiei de moravuri. El fu însărcinat cu recrutarea fetelor. Criteriul de triere nu a fost numai exteriorul lor atrăgător, ci şi inteligenţa, cultura, cunoaşterea limbilor străine şi „patriotismul" de care dădeau dovadă. Schellenberg, care a comunicat acest fapt interesant,

pretinde că, tot din patriotism, s-au oferit ca voluntare nu numai prostituate, ci şi femei din înalta societate.

În scurt timp, casa botezată „Salonul Kitty" a ajuns să fie frecventată de o clientelă aleasă, îndeosebi de numeroşi diplomaţi străini, cărora prieteni bine intenţionaţi aveau grijă să le strecoare „adresa cea mai bună". În felul acesta, au fost obţinute informaţii foarte preţioase. Forma aceasta de investigaţie era, desigur, de preferat metodelor obişnuite folosite în serviciile lui Heydrich. Grijuliu de buna funcţionare a acestor servicii şi deosebit de mândru de creaţia sa, Heydrich făcea personal dese inspecţii la „Salonul Kitty". Atunci avea însă grijă să scoată din funcţiune microfoanele.

Perioada cuprinsă între sângerosul triumf din 1934 şi hirotonisirea lui Heydrich, în 1936, într-o funcţie şi mai importantă a fost folosită mai ales pentru organizare. Atunci a creat Heydrich de fapt piesele şi rotiţele ce aveau să facă din serviciile lui mecanismul acela implacabil pe care lumea îl va cunoaşte mai târziu. El nu s-a mărginit să alcătuiască mecanismul Gestapoului, ci a selecţionat şi oamenii care aveau să manevreze pârghiile lui de comandă.

În 1934, un tânăr nazist, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani, care trăise până atunci în Austria şi sosise de puţină vreme în Germania, intră în S.D. şi fu repartizat la serviciul de fişe. Era un om capabil, meticulos şi muncitor, un organizator înnăscut, un element care merita să fie luat în seamă. El avea să facă o carieră, trecând ulterior la Gestapo şi devenind şeful unui serviciu care îi va asigura o „celebritate" mondială. Se numea Adolf Eichmann.

Tot în S.D., şi în acelaşi an, 1934, a debutat un alt tânăr de doar douăzeci şi trei de ani. Intrase în S.S. în acelaşi an. Urmase dreptul la Universitatea din Bonn şi îl pasionase istoria, cu predilecţie epoca Renaşterii şi

urmările ei politice. Heydrich remarcă deosebitele lui cunoştinţe şi reţinu şi faptul că vorbea mai multe limbi. Tânărul acesta cultivat, pe nume Walter Schellenberg, avea să devină într-o zi şeful suprem al serviciilor de spionaj germane.

Heydrich ştiu să aprecieze şi valoarea vechilor poliţişti rămaşi în posturile lor. Unul dintre ei, Arthur Nebe, era un profesionist de valoare. În vremea Republicii de la Weimar, condusese Kripo din Berlin şi-şi crease faima unui criminalist priceput. Era autorul unui curioscut tratat privind tehnica poliţistă şi înjghebase un laborator de expertize criminale, în care pusese la punct o serie de inovaţii tehnice. Nebe a devenit repede adept al nazismului, şi Heydrich s-a grăbit să-l recruteze. Nebe avea să obţină transferarea în laboratoarele speciale ale Gestapoului a numeroşi specialişti din Kripo, care aveau să alcătuiască un preţios corp de experţi.

Heinrich Müller, adjunctul lui Heydrich la conducerea Gestapoului, era un vechi membru al poliţiei criminale din München unde, prin activitatea sa, dăduse grele lovituri naziştilor în anii luptei clandestine desfăşurate de Hitler. El ceruse să fie primit în partid, dar fusese refuzat. Acest fapt nu-l împiedicase să ajungă director al Gestapoului.

Astfel, mulţumită acestor oameni competenţi în domenii atât de variate, pe care Heydrich ştia să-i grupeze, specializările se conturau încetul cu încetul. O secţie se ocupa de adversarii politici, o alta urmărea activitatea foştilor membri ai cercurilor filozofice sau religioase şi francmasonice; o a treia veghea la aplicarea strictă a primelor măsuri împotriva populaţiei evreieşti. Activitatea acestei secţii avea să se intensifice cu începere din septembrie 1935, când au fost decretate legile rasiale de

la Nürnberg; o altă secţie avea grijă de „legile de internare preventivă", ce reglementau internarea în lagărele de concentrare; o secţie lupta împotriva „sabotorilor" din ce în ce mai numeroşi, căci cel mai mic semn de delăsare sau cea mai neînsemnată greşeală în muncă ajunseseră să fie calificate drept „sabotaj". În sfârşit, se organizase un grup pentru viitoarele „misiuni speciale".

Devenise limpede, încă din 1935, că noul regim nutrea intenţii agresive faţă de majoritatea ţărilor vecine. Numai succesele militare şi expansiunea teritorială puteau să consolideze regimul şi să determine poporul german ca — prin compensaţii morale şi materiale — să accepte dictatura partidului nazist.

La 1 martie 1935, regiunea Saar, devenită independentă prin Tratatul de la Versailles, fu anexată Reichului, după ce la plebiscitul din 13 ianuarie votase, cu o majoritate zdrobitoare (90,36%), realipirea la patria-mumă.

Agenţii S.D.-ului şi ai partidului nazist jucaseră un rol considerabil în pregătirea plebiscitului. Ei îi descoperiseră pe opozanţi şi, mizând pe efectul produs de teroare, răspândeau zvonul că aceia care vor vota împotriva realipirii vor fi consideraţi trădători de patrie şi pedepsiţi ca atare.

Cu începere de la 1 martie, Gestapoul se puse pe lucru în Saar. În timpul celor paisprezece luni ce treeuseră de la luarea puterii, refugiaţii din străinătate reuşiseră să strecoare în Germania literatura lor clandestină prin Saar; de acolo, ea ajungea pe sub mână în tabăra adversarilor nazismului, întreţinându-le speranţa. Toţi din Saar se efectuaseră în Reich cele mai îndrăzneţe incursiuni în scopul refacerii organizaţiilor clandestine şi punerii în circulaţie a lozincilor antinaziste. Gestapoul îi căuta pe complicii saarezi ai refugiaţilor, îi aresta pe şefii opoziţiei şi

răspândea sloganuri provocatoare, aţâţând populaţia să-i linşeze pe „separatişti" şi pe „spionii francezi".

În martie 1935, evenimentele începură să se desfăşoare vertiginos. Intenţiile lui Hitler, care în octombrie 1933 părăsise Societatea Naţiunilor trântind uşa, începeau să iasă la iveală. Reînarmarea începută clandestin, prin crearea unei armate aeriene secrete, se efectua acum pe faţă. La 10 martie se anunţă înfiinţarea Luftwaffei, a cărei conducere a fost încredinţată lui Göring. Această hotărâre denotă că Hitler înţelesese însemnătatea aviaţiei într-un viitor război (flota aeriană avea să crească de la 36 de aparate, în 1932, la 5.000, în 1936, şi la peste 9.000, în 1939) şi, în acelaşi timp, faptul că el nu avea încredere în militari, de vreme ce încredinţase sarcina de a veghea asupra primilor paşi ai reînarmării unuia dintre cei mai vechi nazişti.

Bugetul din 1935 prevedea suma de 262.000.000 de mărci pentru activitatea naţional-socialistă în străinătate. Din acest fond, 29.000.000 de mărci erau destinate agenţilor serviciilor lui Himmler în străinătate, în timp ce, din acelaşi buget, Reichswehrului îi revenea partea iniţial stabilită. Blomberg protestă, dar Hitler îi răspunse că agenţii Gestapoului vor fi în orice împrejurări cei mai buni colaboratori ai armatei germane şi-i făgădui să creeze un serviciu de legătură între statul-major general al armatei regulate şi cel al lui Himmler. Slabă consolare, cu care Blomberg trebui totuşi să se mulţumească!

La 16 martie, o lege veni să-i pună balsam pe răni: legea militară promulgată în ziua aceea instituia serviciul militar obligatoriu şi fixa componenţa noii armate a Reichului la 12 corpuri de armată de 36 de divizii, adică

500.000 de oameni. Presa sărbători evenimentul „cel mai important care s-a produs din 1919". „Ruşinea înfrângerii a fost ştearsă, scriau ziarele. Aceasta este prima măsură importantă pentru lichidarea Tratatului de la Versailles". Au avut loc importante ceremonii, în timp ce Franţa şi aliaţii ei se mulţumeau să protesteze folosind mijloacele diplomatice tradiţionale.

Aşteptând ca această armată să fie gata să pornească la cucerirea Europei, serviciul S.D. şi Gestapoul începură să organizeze ocuparea viitorilor învinşi. Ei pregătiseră îndeosebi ocuparea Franţei şi, în timp ce Hitler îşi reafirma intenţiile pacifiste, stabiliră condiţiile materiale pentru instalarea serviciilor lor la Paris, studiind şi dificultăţile pe care urmau să le înfrângă pe teren.

În aceeaşi perioadă a fost pus la punct şi unul dintre principiile esenţiale ale Gestapoului ce avea să fie aplicat în majoritatea organismelor oficiale germane: secretul.

Serviciile de informaţii şi, într-o mai mică măsură chiar, serviciile poliţieneşti cunoşteau importanţa păstrării secretului în muncă. Cu toate acestea, grija pentru păstrarea secretului nu a fost împinsă niciodată atât de departe ca în serviciile hitleriste, unde măsurile de precauţie şi consemnele atingeau uneori culmea ridicolului. În aceste măsuri excesive trebuie văzută amprenta personalităţii lui Heydrich, a caracterului său ascuns, a înclinaţiei lui bolnăvicioase pentru mister.

Grija pentru păstrarea secretului trebuia să justifice şi o serie de asasinate. Colonelul Günther Krappe, membru al marelui stat-major al armatei şi ataşat militar la Budapesta, care a negociat în 1940 cu guvernul maghiar

pregătirile militare în vederea atacării Uniunii Sovietice, a raportat că Gestapoul a ucis pe unul dintre colaboratorii lui pentru a-l împiedica să comită o eventuală indiscreţie!

Pe pancartele afişate în birourile Gestapoului şi ale S.D.-ului scria: „Nu trebuie să ştii decât ceea ce are legătură cu serviciul tău, iar ceea ce afli trebuie să păstrezi pentru tine".

Un funcţionar al Gestapoului a fost împuşcat pentru vina de a fi împărtăşit unui alt funcţionar din aceeaşi instituţie, dintr-un alt serviciu, informaţii în legătură cu activitatea sa.

Chestiunile puteau să fie „secrete", „foarte secrete", „chestiuni secrete privind numai comandamentul" şi, în sfârşit, „chestiuni secrete ale Reichului". Această ultimă categorie se referea la înfiinţări, ordine, instrucţiuni sau notificări ce trebuiau adresate numai celor mai înalte autorităţi ale Reichului sau unor anumite personalităţi.

În timpul războiului, s-a ajuns şi la o altă regulă: deţinătorii unor secrete de stat „nu aveau voie, sub nici un pretext, să participe la operaţiuni în care puteau risca să fie luaţi prizonieri de către inamic". Aşadar, membrii Gestapoului şi ai serviciului S.D. nu puteau fi trimişi, în nici un caz, pe front.

Aceste măsuri, purtând semnătura lui Hitler însuşi, au fost transmise tuturor responsabililor prin „Ordinul nr. 1 adresat tuturor autorităţilor militare şi civile" din 23 mai 1939. Ordinul stipula:

1. Nimeni nu va avea cunoştinţă de chestiuni secrete care nu sunt de resortul său.

2. Nimeni nu trebuie să se informeze decât de ceea ce este strict necesar pentru executarea sarcinilor sale.

3. Nimeni nu trebuie să ia cunoştinţă de sarcinile care-i revin mai curând decât este necesar.

4. Nimeni nu trebuie să transmită serviciilor subordonate mai mult decât ordinele indispensabile îndeplinirii unei sarcini şi înainte ca acest lucru să fie necesar.

Aceste măsuri riguroase permiteau să se acopere cu un văl opac fărădelegile săvârşite în serviciile naziste la adăpostul secretului. Conducătorii, mai ales aceia ai lagărelor de concentrare, puteau ordona, fără teama de a fi pedepsiţi, cele mai bestiale torturi, fiind siguri că nu vor putea fi descoperiţi. Subalternii lor care i-ar fi putut denunţa nu îndrăzneau s-o facă, de teamă că vor cădea victimă sancţiunilor ce pedepseau destăinuirea a ceea ce se petrecea în interiorul serviciilor.

Pentru populaţie, secretul a îmbrăcat iversiunea „datoriei patriotice a tăcerii", care interzicea divulgarea a ceea ce ar fi putut atinge prestigiul ţării. În felul acesta, germanilor, a căror conştiinţă se revolta văzând faptele comise de călăii Gestapoului sau tratamentele aplicate în lagăre, li s-a impus tăcere timp de doisprezece ani; ei se temeau ca nu cumva să „ajute propaganda inamică".

Direetivele acesteau stat, în 1939, la baza organizării definitive a întregului complex poliţienesc; s-a făcut o delimitare netă şi permanentă între serviciile ce culegeau informaţiile şi cele care le foloseau. Era o regulă absolută ca serviciul care pregătea planul unei operaţiuni să nu fie niciodată însărcinat cu executarea ei.

Şi la sfârşitul războiului secretul continuă să-şi joace rolul nefast. Atunci când pentru conducătorii militari devenise evident faptul că situaţia disperată nu se mai putea îndrepta, când toţi erau convinşi că războiul era iremediabil pierdut, Hitler a interzis să se dea vreo declaraţie care ar fi lăsat să se întrevadă această situaţie: „Cel ce nu se va supune acestui ordin va fi împuşcat, indiferent

de rangul şi de prestigiul său, iar familia lui va fi internată". Aşadar, adevărata situaţie a fost până la sfârşit ascunsă, sub pretextul luptei împotriva „defetiştilor". Sute de mii de oameni au continuat să piară; oraşele germane au fost prefăcute în ruine, sub bombardamente, şi ţara pustiită până la o prăbuşire totală, ce ar fi putut fi evitată.

Munca aceasta de organizare şi de selecţionare a oamenilor, de fixare a principiilor şi a metodelor, de asigurare a instalaţiilor materiale a durat doi ani şi a adus serviciile lui Himmler şi opinia publică la „temperatura" neeesară trecerii la etapa următoare: acapararea de către Himmler a întregii poliţii germane.

Această anexare a fost efectuată în doi timpi. La 10 februarie 1936, Göring, în calitate de prim-ministru al Prusiei, a semnat textul de lege numit ulterior „legea fundamentală" a Gestapoului. Legea aceasta stipula că Gestapoul avea datoria să ancheteze pe întreg teritoriul activitatea tuturor forţelor ostile statului; ea declara că ordinele şi acţiunile Gestapoului nu intrau în competenţa tribunalelor administrative. Articolul 1 al acestei legi merită să fie citat:

„Gestapoul are sarcina să descopere toate intenţiile care pun în primejdie statul, să lupte împotriva lor, să adune şi să folosească rezultatele anchetelor, să informeze guvernul, să ţină la curent autorităţile cu toate constatările importante pentru ele şi să le furnizeze îndemnuri la acţiune."

Acest articol definea adevăratul rol al Gestapoului, mult mai vast pe plan moral decât al unui serviciu poliţienesc obişnuit. Agenţii Gestapoului deţineau rolul de mari inchizitori, de vreme ce misiunea lor era să

descopere „toate intenţiile". În acelaşi timp, ei erau „îndrumătorii conştiinţei" autorităţilor naziste, întrucât trebuiau să le „furnizeze îndemnuri la acţiune".

Decretul de aplicare a acestei legi din 10 februarie 1936, publicat în aceeaşi zi sub dubla semnătură a lui Göring şi a lui Frick, preciza că Gestapoul era autorizat să ordone măsuri valabile pe întreg teritoriul statului. Unul dintre paragrafele acestui decret fusese inspirat de Heydrich. În el se arată că Gestapoul „administra" lagărele de concentrare. Acesta era rezultatul savantelor manevre ale lui Heydrich pentru a-şi asigura controlul lagărelor, de unde spera să obţină avantaje substanţiale. Potrivit tacticii lui obişnuite, Himmler nu s-a opus subalternului său, de ale cărui ambiţii se temea. Textul a fost, aşadar, acceptat, dar Himmler a avut grijă să împiedice aplicarea lui. Sarcina administrării lagărelor a revenit până la sfârşit unei secţii speciale a trupelor S.S..

Prin decretul din 17 iunie 1936, triumful lui Himmler era consacrat: el fu numit şef suprem al întregii poliţii germane. Prin actul acesta, toate serviciile poliţieneşti în uniformă sau civile erau supuse autorităţii lui.

Se oficializa, aşadar, atât concentrarea autorităţii, cât şi centralizarea poliţiei. În realitate, această centralizare exista *de facto* încă din primăvara anului 1934, când Himmler îşi asigurase controlul tuturor serviciilor poliţiei politice. Acest lucru nu se făcea însă decât din voinţa lui personală, fără să fie stabilit de vreun text de lege. Decretul din 17 iunie dădea, în sfârşit, un statut legal Gestapoului. El scotea poliţia de sub controlul landurilor şi o trecea sub cel al Reichului. Totuşi, slujbaşii poliţiei au continuat să fie plătiţi din bugetele landurilor, şi abia la 19 martie 1937 salariile şi cheltuielile generale

ale acestora au fost incluse printr-o lege financiară în bugetul Reichului.

Cu începere de la 17 iunie, Gestapoul a fost ataşat de formă la Ministerul de Interne al Reichului. În aceeaşi zi însă, Himmler a devenit un adevărat ministru al Poliţiei, autonom şi dependent numai de Hitler, de vreme ce participa la şedinţele cabinetului Reichului de fiecare dată când se discutau problemele poliţiei şi trebuia să apere interesele serviciilor sale. Era prima etapă către Ministerul de Interne râvnit de Himmler şi la care avea să ajungă în 1943.

Preambulul decretului de unificare precizza concepţia naţional-socialistă cu privire la poliţie:

„Devenită naţional-socialistă, poliţia nu mai are misiunea de a asigura o ordine stabilită de un regim parlamentar şi constituţional. Ea există: 1) pentru a veghea la executarea voinţei unui conducător unic; 2) pentru a apăra poporul german împotriva oricăror tentative de distrugere ale inamicilor interni şi externi. Pentru a-şi atinge acest scop, poliţia trebuie să fie atotputernică."

Mare maestru al complexului poliţienesc al Reichului, Himmler îşi regrupă serviciile şi le împărţi în două ramuri: Orpo (*Ordnungspolizei*), Poliţia de Ordine, şi Sipo (*Sicherheitspolizei*), Poliţia de Siguranţă, concentrând serviciile civile de anchetă. Această poliţie, puternic unificată, centralizată, militarizată şi nazificată, a fost încredinţată unor oameni puşi la încercare de Himmler în perioada de „rodaj" ce trecuse.

Prima sa ordonanţă, semnată la 25 iunie – o săptămână după ce-şi preluase funcţia – în numele uniunii dintre S.S. şi poliţie, uniune consacrată prin propria sa numire, confirma în funcţiile lor o serie de buni slujitori ai ordinii naziste, lărgindu-le sfera de activitate.

Orpo a fost încredinţată *Obergruppenführer*-ului (general) S.S. Daluege. Ea cuprindea *Schutzpolizei* sau Schupo, Poliţia Urbană; Jandarmeria; *Verwaltungspolizei* sau Poliţia Administrativă; Poliţia Fluvială; Poliţia de Coastă; Pompierii; Apărarea Pasivă şi Poliţia Tehnică Auxiliară a acesteia.

Sipo i-a revenit lui Heydrich. Această „poliţie de siguranţă" aducea o incontestabilă perfecţionare în funcţionarea maşinii poliţieneşti. Ea grupa Gestapoul, Poliţia Secretă de Stat, şi Kripo (*Kriminalpolizei*), Poliţia Criminalistică.

O lucrare publicată în anul următor la München preciza că Sipo era menită să combată tentativele duşmanilor statului consideraţi agresori:

„1) Indivizi care, din cauza degenerării fizice sau morale, s-au separat de comunitatea populară şi care, în interesul lor particular, violează dispoziţiile luate pentru apărarea interesului general. Împotriva acestor răufăcători va acţiona Kripo.

2) Indivizi care, ca mandatari ai duşmanilor politici ai poporului german naţional-socialist, vor să distrugă unitatea naţională şi să nimicească puterea statului. Împotriva acestor agresori va lupta neobosit Gestapoul".

De aici înainte, poliţia politică şi poliţia criminalistică aveau să lucreze mână în mână pentru gloria lui Himmler şi prosperitatea regimului nazist.

Heydrich încredinţă direcţia Gestapoului adjunctului său Heinrich Müller, care era şeful virtual al acestuia încă din 1935, şi direcţia Kripoului fostului tehnician Arthur Nebe, ce revenea în felul ăsta la funcţia lui iniţială.

Heydrich păstra direcţia serviciului S.D., devenind „şef al Sipoului şi al S.D.". Acest din urmă serviciu, fiind

un organ al partidului naţional-socialist, rămânea încă independent de organele de stat.

Militarii nu au reacţionat în faţa acestei noi penetraţii a partidului nazist în organul statal. Fără îndoială, nu şi-au dat seama de importanţa acestei reorganizări. Curând, avea să li se ofere prilejul să-i aprecieze eficacitatea.

PARTEA A TREIA

GESTAPOUL PREGĂTEŞTE INVAZIA (1936 – 1939)

1

GESTAPOUL LOVEŞTE ÎN ARMATĂ

Savurând primele satisfacţii ale revanşei, militarii acordaseră prea puţină atenţie întăririi mecanismului poliţienesc al lui Himmler din luna iunie 1936.

Cu trei luni înainte, la 7 martie 1936, Hitler denunţase Tratatul de la Locarno şi reocupase cu brutalitate zona demilitarizată a Renaniei. La ora când ambasadorii Franţei, Angliei, Italiei şi însărcinatul cu afaceri al Belgiei primeau notele diplomatice, trupele germane defilau deja pe bulevardele din Koblenz. În dimineaţa zilei de 7 martie, aproximativ 20.000 de oameni trecuseră Rinul. În aclamaţiile populaţiei, ei aveau să ocupe vechile garnizoane renane, ce nu mai adăpostiseră regimente germane din

1918. Aceste „detaşamente simbolice", cum le numea von Neurath, totalizau în aceeaşi seară 13 batalioane de infanterie şi 13 companii de artilerie. La Paris şi Londra – surprindere. Se vorbi despre o ripostă militară şi despre reocuparea Saarbrückenului; miniştrii civili erau partizani ai ripostei, dar militarii se opuseră. Generalul Gamelin nu acceptă să intervină decât dacă se decreta în prealabil mobilizarea generală. Lucrurile s-au soldat cu un simplu protest diplomatic. Trupele germane intrate în Renania primiseră formal ordin să se retragă în eventualitatea în care avea să se producă o reacţie militară franceză, indiferent de amploarea ei. Un asemenea eşec, atât de uşor de provocat, ar fi constituit o grea lovitură pentru prestigiul lui Hitler. Ar fi trebuit trecut pe lista ocaziilor ratate.

Începând din 1936, Germania s-a angajat pe calea războiului. Măsurile economice şi financiare luate nu aveau alt scop decât să orienteze ţara spre o economie de război. În acelaşi an au început să se desfăşoare cercetări şi o întreagă muncă ştiinţifică în domeniul surogatelor, a „ersatz"-urilor, ceea ce stârni verva umoriştilor şi-i amuza pe francezi, fără să bănuiască pe atunci că într-un viitor apropiat ele aveau să devină hrana lor obişnuită. La 12 mai 1936, Göring declară: „Dacă mâine vom avea război, va trebui să folosim surogate. Banii nu vor mai avea nici un rol. Dacă aşa stau lucrurile, trebuie să fim gata să creăm condiţii prealabile încă în timp de pace". Iar la 27 mai spuse: „Toate măsurile trebuie privite din punctul de vedere al certitudinii unui război".

În toamnă s-a anunţat cel de-al doilea plan de patru ani, iar comisar al planului a fost numit Göring. El trebuia să procure Germaniei valută străină necesară pentru armament. Industria a primit directive energice să

mărească producţia. A luat naştere o nouă întreprindere: „Reichswerke Hermann Göring", o societate de cercetări al cărei capital declarat avea să crească de la cinci la 400.000.000 de mărci. Însărcinată cu exploatarea minereurilor sărace şi ajungând să folosească peste 700.000 de muncitori, ea avea să devină un gigantic complex industrial, Trustul minereului de fier şi al cărbunelui, orientat exclusiv spre producţia de război.

Două dintre direcţiile Ministerului Economiei au trecut sub control militar: generalul von Loeb a fost numit responsabil cu materiile prime, iar generalul von Hanneken cu energia, fierul şi cărbunele.

Pentru militari, măsurile acestea erau clare: se pregătea războiul, adică întoarcerea la supremaţia lor.

Senzaţia aceasta de superioritate îi orbea într-atât încât nu mai vedeau în ce măsură se perfecţionau serviciile lui Himmler şi nu mai acordau nici o atenţie oamenilor care urzeau în umbra birourilor din Prinz Albrechtstrasse. Cu minuţiozitatea caracteristică unui vechi funcţionar, Heinrich Müller, noul şef al Gestapoului, pregătea înrobirea definitivă a armatei de către partidul nazist.

Hitler nu putuse să-şi înfrângă niciodată neîncrederea ascunsă pe care o nutrea faţă de ofiţeri, cu toate declaraţiile în sens contrar pe care le făcea. La originea acestei neîncrederi stătea complexul de inferioritate al fostului caporal, pe care un reflex condiţionat îndelung elaborat îl făcea să ia poziţia de drepţi ori de câte ori se afla în prezenţa unui ofiţer. Mai târziu, el avea să se obişnuiască atât cu coloneii cât şi cu generalii de care se ciocnea mereu şi care i se înfăţişau în calitate de umili solicitanţi. I-a considerat însă întotdeauna nişte străini.

Pe cei care voiseră să-şi asume răspunderile vechii Germanii şi eşuaseră îi numea cu o neîncredere plină de dispreţ „*die Oberschicht*" (pătura superioară). Era, poate, şi aceasta o manifestare a ranchiunei fostului combatant din tranşee, a umilului soldat gazat de pe front faţă de nişte generali care nu vedeau de obicei focul decât de foarte departe şi pentru care oamenii din subordine nu constituiau decât „materialul uman". În această privinţă, Hitler fusese influenţat de teoriile lui Röhm cu privire la necesitatea „popularizării" armatei.

Neîncrederea lui era întreţinută şi de anturaj; Hitler s-a lăsat convins cu uşurinţă eă era absolut neeesar să pună armata sub un control de fier ca să nu rişte s-o vadă ridicându-se împotriva lui. El nu-şi făcea, de altfel, nici o iluzie în legătură cu „convertirea" ei la naţional-socialism: „Armata mea – spunea el – e reacţionară, marina mea, ereştină, iar aviaţia, naţional-socialistă". Aviaţia fusese organizată de Göring cu ajutorul cadrelor noi furnizate de partidul nazist; armata însă rămăsese profund monarhistă şi nu se ferea să sărbătorească aniversarea împăratului.

Hitler avea convingerea că geniul său militar era superior oricărei tehnici învăţate în academii şi şcoli militare. El socoti, aşadar, că era necesar să-şi asigure conducerea armatei pentru a-şi putea impune concepţiile lui strategice unui stat-major timorat.

Stăpânii Gestapoului, Himmler şi Heydrich, l-au încurajat să dea lovitura de graţie singurului adversar pe care-l mai aveau. După părerea lor, ei nu puteau să triumfe pe deplin decât după ce aveau să decapiteze marele stat-major al armatei. În acest scop, încă din 1935, Himmler începuse să ţească o urzeală de intrigi, concepută cu iscusinţă. Ele îi vizau pe feldmareşalul von Blomberg şi

pe generalul von Fritsch, doi dintre cei mai de seamă conducători ai armatei germane. Ca să-i poată doborî pe aceşti doi adversari ai S.S.-ului, Gestapoul se hotărî să lovească în onoarea lor.

Omul desemnat de Heydrich ca să asigure practic executarea acestei manevre fu şeful Gestapoului, Müller, o brută administrativă dintre acelea care se găsesc cam peste tot. „Slujbaş" până în măduva oaselor, el nu trăia decât pentru „hârţoagele", statisticile şi rapoartele lui. Nu se mişca în voie decât în lumea notelor, a fişelor şi a regulamentelor. Preocuparea lui de căpetenie era „să avanseze". Puţin îi păsa de faptul că fondul vieţii lui era alcătuit numai din denunţuri murdare, din scrisori anonime, din torturi ca în Evul Mediu şi din execuţii secrete. Ororile acestea ajungeau până la el lipsite de orice conţinut uman, reduse la forma de rapoarte sau de note transformate în hrană administrativă.

Heinrich Müller era un bavarez cu cap pătrat, de ţăran. Scund, bondoc şi cam masiv, mersul greoi şi uşor legănat, toate trădau originea lui ţărănească. Nu prea inteligent, dar nemaipomenit de încăpăţânat şi îndârjit, el scăpase de muncile câmpului spetindu-se cu învăţătura, năzuind să devină slujbaş al statului, situaţie considerată în mediul de unde provenea demnă de invidiat, pentru că la capătul ei te aştepta pensia. Intrând în poliţia de stat din München, Müller îşi împlini visul. Acolo, Himmler avu ocazia să-i aprecieze calităţile: disciplină oarbă şi competenţă profesională. Ca toţi slujbaşii poliţiei politice, Müller lucrase până în 1933 împotriva naziştilor. Himmler nu i-o luă în nume de rău, convins fiind că în slujba noilor stăpâni avea să desfăşoare acelaşi zel. Ca să i se ierte trecutul şi, mai ales, ca să învingă ostilitatea pe care

anumiţi membri influenţi ai partidului nazist continuau s-o manifeste faţă de el. Müller se întrecea pe sine. Cu toate străduaniile depuse însă, timp de şase ani i se refuză cu încăpăţânare primirea în partid. Abia în 1939 deveni membru al partidului nazist. În felul acesta, în chip cu totul paradoxal, principalul instrument de dominaţie al regimului, Gestapoul, era condus de un om al cărui ortodoxism politic nu era suficient ca să-i îngăduie să se intituleze nazist. În realitate, ostraeizarea accasta avea două cauze reale diferite: ostilitatea rivalilor şi calculul stăpânilor lui, care socoteau că pentru a învinge rezistenţa pe care o întâmpina Müller avea să desfăşoare şi mai mult zel.

Calculul era excelent. Müller dorea din tot sufletul să fie iertat. Trebuie să adăugăm că el fusese lesne şi sincer convertit la dogmele naziste. Nu era nici un intelectual, nici un sentimental. Sub fruntea foarte proeminentă, chipul îi era aspru, uscat, puţin expresiv, tăiat de nişte buze subţiri şi reci. Ochii, mici şi căprui, îl fixau pe interloeutor eu o privire pătrunzătoare, camuflându-se adesea îndărătul unor pleoape grele. Mai purta capul ras, după moda veche, cu câteva fire scurte de păr pe creştet şi pe frunte. Mâinile, potrivite cu faţa, erau mâini de ţăran, pătrate, masive, late, cu degete turtite. Duşmanii lui spuneau că avea mâini tipice de sugrumător.

Müller avea un adevărat cult pentru forţă. Aşa se explieă docilitatea lui în faţa ordinelor pe care i le dădeau superiorii săi şi multe dintre iniţiativele lui, ce constituiau o supralicitare a acestor ordine. Corolarul acestui cult era ura pe care o nutrea faţă de orice element care ar fi simbolizat spiritul şi inteligenţa. Într-o zi, îi spuse lui Schellenberg că toţi intelectualii ar trebui închişi într-o mină de cărbune şi aruncaţi în aer.

Ca toţi convertiţii întârziaţi, Müller se temea mereu să nu fie depăşit de evenimente şi să nu pară slab. Această stare de spirit îl obliga la o permanentă competiţie cu S.D.-ul, pe care într-un fel îl ura, bănuind că acest serviciu se afla la baza dificultăţilor pe care i le făcea partidul nazist. Din punct de vedere profesional, S.D.-ul era un serviciu rival, pe care Müller îl dispreţuia fiindcă, la început, fusese compus numai din „amatori", pe care el, în calitatea lui de vechi profesionist în poliţia politică, îi întrecea cu uşurinţă.

Competenţa de care dădea dovadă i-a atras aprecierea lui Himmler. Încrederea aceasta a rămas neştirbită până în ultima zi, şi atunci când toate serviciile au fost evacuate Himmler i-a ordonat lui Müller să rămână la Berlin. Această înaltă protecţie i-a îngăduit lui Müller ca, în ciuda transformărilor prin care a trecut Gestapoul, să-şi creeze şi să păstreze o poziţie privilegiată, uimitor de independentă în sânul acestui complex cu desăvârşire ierarhizat.

Ca să poată obţine bunăvoinţa lui Heydrich, Müller a devenit executantul celor mai mârşave treburi, denunţându-şi propriii colegi şi ajutând la înlăturarea celor care cădeau în dizgraţie. A participat la toate maşinaţiile puse la cale de Himmler, a fost însărcinat cu ducerea la bun sfârşit a celor mai „delicate" misiuni. Pentru asemenea treburi murdare, era absolută nevoie de un om ca el, care să nu facă mofturi. Prima lui lovitură de maestru, şi desigur „capodopera" lui, a fost afacerea Blomberg-Fritsch.

În primăvara anului 1933, comandamentul forţelor armate germane se afla în mâinile a trei oameni: generalul von Blomberg, ministru de război, generalul von Fritsch, comandantul-şef al armatei, şi generalul Beck,

şeful statului-major general. Aceşti trei reprezentanţi tipici ai generalilor tradiţionali se bucurau de simpatie şi respect în armata germană, cu toate că Blomberg era uneori judecat şi criticat cu asprime pentru faptul că se „compromisese" cu naziştii. El fusese printre cei dintâi, dacă nu chiar primul care manifestase simpatie pentru mişcarea nazistă. În 1931, când partidele de centru şi de dreapta continuau încă să reziste asalturilor naziste, îl întâlnise pe Hitler. Pe atunci, Blomberg era comandantul Regiunii 1 militare în Prusia Orientală, iar şeful lui de stat-major era colonelul von Reichenau. Unchiul acestuia, fostul ambasador von Reichenau, era un fervent admirator al lui Hitler şi convingerile politice ale unchiului au avut înrâurire şi asupra nepotului. Blomberg era inteligent, dar inconsecvent şi foarte influenţabil. În epoca în care se stabiliseră contacte cu Armata Roşie, Blomberg afirma că devenise „aproape bolşevic". Sub influenţa lui Reichenau deveni, cu aceeaşi uşurinţă, nazist. În calitate de ministru de Război, el a creat un birou însărcinat să dezbată cu statul şi cu partidul nazist problemele privind Wehrmachtul; acest birou i-a provocat grave dificultăţi cu statul-major al armatei de uscat, care-i imputa că este prea „îngăduitor" cu partidul nazist.

Blomberg a jucat un rol foarte important în reocuparea prin forţa armelor a Renaniei. El a pregătit planurile de remilitarizare, în strânsă colaborare cu conducătorii partidului nazist. Drept răsplată, după intrarea trupelor în Renania, Hitler l-a numit mareşal. Numirea aceasta era şi răsplata servilităţii de care dăduse dovadă Blomberg cu prilejul „epurării Röhm", când îngăduise asasinarea camarazilor lui, generalii von Schleicher şi von Bredow, şi depusese apoi jurământul de credinţă faţă de Hitler.

Cu toate acestea, Blomberg se bucura încă de un oarecare prestigiu pe lângă unii militari. Ulterior, la Nürnberg, generalul de aviaţie Milch a declarat că „Blomberg era în stare să reziste" şi că o făcuse adesea. „Hitler îl respecta şi îi asculta sfaturile. Era singurul ostaş mai vârstnic care fusese destul de inteligent ca să împace problemele militare cu cele politice". E adevărat că această părere e atenuată de aceea a lui von Rundsted, care, vorbind în numele militarilor, a spus: „Blomberg a fost întotdeauna oarecum străin printre noi. Plutea în alte sfere. Aparţinea şcolii lui Steiner, puţin teozof etc. Şi, la drept vorbind, nimeni nu ţinea prea mult la el". Porecla pe care i-o dăduseră duşmanii lui îl definea perfect. I se spunea „Leul de cauciuc".

Înlăturarea lui Blomberg nu pare să fi fost provocată de motive personale, ci de considerente de principiu. Întreaga Germanie era supusă *Führerprinzip*-ului. Or, acest *Führerprinzip* era incompatibil cu anumite tradiţii ale statului-major. De exemplu, feldmareşalul von Manstein relata că „în vechea armată şeful de stat-major ce avea o părere diferită de aceea a şefului său avea posibilitatea să-şi susţină această părere, deşi, bineînţeles, era obligat să execute ordinul primit". Mareşalul Kesselring a arătat că „răspunderea comună a şefilor marelui stat-major, odinioară îndeobşte admisă, căzuse în desuetudine, ca fiind incompatibilă cu *Führerprinzip*-ul".

Hitler nu suporta ca ordinele lui să fie discutate şi nici măcar ca o persoană să aibă vreo sugestie diferită de ale lui; se temea (şi Himmler făcea totul ca să-l convingă de acest lucru) ca nu cumva militarii, speriaţi de proiectele lui prea îndrăzneţe, să pregătească în taină o lovitură împotriva regimului, la nevoie cu sprijinul străinătăţii.

Circulau chiar anumite zvonuri despre niște contacte secrete cu generalul Gamelin.

La 24 iunie 1937, Blomberg redactase o dare de seamă privind situația internațională, care risca să furnizeze argumente adversarilor politicii agresive pregătite de Hitler. „Situația politică generală – scria el – îndreptățește presupunerea că Germania nu are a se teme de nici un atac de nicăieri. Motivele acestei situații sunt nu numai că aproape nici o națiune, inclusiv puterile occidentale, nu manifestă tendințe de agresiune, ci și faptul că numeroase state, îndeosebi Rusia, nu sunt pregătite de război".

Lui Hitler nu i-au plăcut aceste concluzii, contrare afirmațiilor făcute de el. Din punct de vedere psihologic, era pregătit să accepte mașinația care-l lăsa pe Himmler, împreună cu Gestapoul lui, stăpân pe situație. Ea a fost pusă la cale cu un cinism și o mârșăvie de neînchipuit, constituind cea dintâi ilustrare a noii tehnici, mai puțin spectaculoasă decât vechile metode violente și sângeroase, dar tot atât de eficace pentru lichidarea celor stânjenitori.

Lucrurile începură să se desfășoare într-o zi de ianuarie 1938, aproape ca într-o operetă vieneză. La 12 ianuarie, ziarele germane au anunțat că feldmareșalul von Blomberg, ministru de Război, se căsătorește, la Berlin, cu domnișoara Eva Gruhn. Martorii căsătoriei, ce se desfășura într-un cerc intim, erau Adolf Hitler și Hermann Göring. Lucru ciudat, presa nu a publicat nici o fotografie și nici un comentariu, ceea ce, dată fiind poziția ginerelui, era surprinzător. Ceremonia fusese celebrată foarte discret, fără cununie religioasă, lucru firesc într-o epocă în care bisericile constituiau obiectul unor atacuri foarte violente din partea partidului nazist.

Se ştia că mareşalul, văduv, avea copii mari. Una dintre fiicele lui se căsătorise cu fiul generalului Keitel. Despre tânăra soţie a lui von Blomberg însă nu se ştia aproape nimic. Se spunea doar că era de origine foarte modestă, ceea ce era în perfect acord cu propaganda pseudo-socializantă a noului regim. Midinetele berlineze au fost încântate de căsătoria cenuşăresei cu prinţul din poveste, chiar dacă acesta era la vârsta când i-ar fi putut fi tată.

Stranie cenuşăreasă, într-adevăr! Ocupaţiile ei anterioare păreau să fi fost destul de puţin gospodăreşti. La mai puţin de o săptămână după căsătorie, au început să circule zvonuri ciudate: se şoptea că tânăra „mareşală" era o prostituată de ultimă speţă. Zvonurile acestea s-au răspândit în cercurile oficiale şi au fost puse în legătură cu anumite împrejurări bizare în care avusese loc căsătoria: ceremonia se făcuse în grabă, într-o intimitate într-adevăr exagerată; se afirma că mireasa fusese scutită să prezinte nenumărate acte oficiale care se cereau, în special cazierul judiciar şi documentele de stare civilă ale străbunicilor. În sfârşit, soţii se grăbiseră să plece în călătorie de nuntă, având o destinaţie necunoscută.

La câteva zile după căsătorie, presa publica, în sfârşit, o fotografie. Un reporter surprinsese tânăra pereche plimbându-se prin Grădina Zoologică din Leipzig şi scosese o foarte reuşită fotografie în faţa marii cuşti cu maimuţe. Această fotografie ajunse la momentul oportun pe biroul contelui Helldorff, prefectul de poliţie al Berlinului. Informat de zvonurile colportate pe socoteala „mareşalei", acesta iniţiase, începând chiar de la 20 ianuarie, în chip discret, o anchetă. Dosarul pe care-l avea acum în mână conţinea amănunte atât de tulburătoare, încât îi venea greu să le dea crezare.

Eva Gruhn, arăta dosarul, se născuse în 1914 în Neuköln, o suburbie muncitorească a Berlinului, şi – cu toate că nu avea mai mult de douăzeci şi patru de ani – trecutul ei era deosebit de agitat. Mama ei ţinea pe strada Elizabeth din Neuköln un foarte suspect „salon de masaje". Bătrâna Gruhn, ţinută în evidenţa poliţiei de moravuri, fusese condamnată de două ori. Fiind destul de drăguţă, tânăra Eva urmase pilda mamei. Ea fusese de mai multe ori arestată pentru prostituţie de către poliţia de moravuri din şapte oraşe germane. Avusese încurcături şi cu justiţia în 1933, după venirea la putere a naziştilor. Se descoperise un trafic de fotografii pornografice şi, după o anchetă întreprinsă de Biroul Central pentru lupta împotriva reproducerilor şi a scrierilor licenţioase, fusese identificată şi arestată ca fiind cea care pozase pentru aceste fotografii. Deşi nu avea pe atunci decât nouăsprezece ani, declarase în chip de scuză că fusese părăsită de amantul ei şi că, rămasă fără mijloace de trai, fusese nevoită să accepte „munca" respectivă, deoarece era plătită cu şaizeci de mărci.

Helldorff confruntă una dintre fotografiile păstrate în arhive cu cea pe care tocmai o publicase presa. Nu încăpea nici o îndoială: tânăra femeie care surâdea în faţa cuştii cu maimuţe era una şi aceeaşi cu modelul sugestivelor fotografii. În sfârşit, serviciul de identitate judiciară din Berlin poseda fişa antropometrică şi amprentele ei digitale luate cu prilejul unui furt de care era învinuită.

Tulburat de aceste descoperiri, prefectul Helldorff îl informă pe generalul Keitel, cel mai apropiat colaborator al lui Blomberg şi prietenul lui, înrudit întrucâtva cu el, de vreme ce copiii lor se căsătoriseră. Comitea în felul acesta o gravă încălcare a regulilor secretului, greşeală pe

care Himmler n-ar fi întârziat s-o sancţioneze dacă ar fi aflat de ea. Helldorff nădăjduia că Blomberg va fi avertizat de Keitel despre primejdia care-l ameninţa. Dar Keitel se feri să facă acest lucru. Părea chiar plictisit că i se face lui o asemenea destăinuire şi se grăbi să se descotorosească de toată povestea, trimiţându-l pe Helldorff cu dosarul lui la... Göring, a cărui ambiţie, cunoscută de toată lumea, era să devină într-o zi ministru de Război!

Când află aceste lucruri, Göring se enervă. Părea sincer tulburat. Îi mărturisi lui Helldorff că Blomberg îl prevenise atât pe el cât şi pe Führer că logodnica lui „avea un trecut". Fireşte nici el, nici Hitler nu au presupus nici un moment că „trecutul" acesta putea fi atât de întunecat, aşa încât Hitler nu se opusese căsătoriei. Göring îi făgădui lui Helldorff că va lua toate măsurile necesare.

Întrevederea lor avusese loc la 22 ianuarie. Hitler lipsea atunci din Berlin, fiind plecat la München. A doua zi, avu loc la Göring un adevărat consiliu de război secret la care au participat Göring, Himmler şi Heydrich. Alianţa ee contribuise la înlăturarea lui Röhm era în felul acesta reînnoită.

La 24 ianuarie, Hitler se înapoie de la München. Göring se grăbi să-i anunţe vestea. După obiceiul lui, mai întâi Hitler plânse, apoi luă hotărârea să anuleze imediat căsătoria. Pe lângă această măsură, la îndemnul lui Göring, el îi interzise lui Blomberg să se prezinte la Cancelaria Reichului şi să poarte uniforma. Cu devotamentul lui caracteristic, Göring îşi luă sarcina să-l avertizeze pe Blomberg despre hotărârile Führerului său. Se temea ca nu cumva, după divorţ, Hitler să şteargă cu buretele cele întâmplate şi să trebuiască să ia totul de la capăt. Aşadar, Göring alergă la Blomberg şi, aşa cum făcuse şi în timpul

„epurării Röhm", îşi „lărgi" puţin misiunea şi modifică întrucâtva directivele Führerului: „Trebuie să plecaţi – îi spuse el lui Blomberg –, trebuie să plecaţi în străinătate ca să se uite totul". Doborât de aceste veşti, îngrozit de scandalul care-l ameninţa, mareşalul, care – amănunt neprevăzut – începuse să se simtă legat de tânăra şi nurlia lui soţie, se grăbi să accepte sugestia lui Göring. El se declară gata să plece într-o călătorie lungă, soluţie cu atât mai ispititoare cu cât Göring îi înmână o însemnată provizie de devize străine. Hitler ordonă ca timp de un an să-i fie interzisă întoarcerea pe teritoriul german. La sfârşitul lunii ianuarie, mareşalul şi soţia lui porniră spre Roma şi Capri.

Ştirea se răspândi încetul cu încetul în cercurile superioare ale armatei. Toţi se întrebau: Cum s-a putut ajunge la o asemenea căsătorie? De ce oare poliţia, care fără doar şi poate cunoştea trecutul logodnicei, a îngăduit să fie celebrată? Cum a putut Hitler să-i fie martor? Doar miniştrii mareşali, ofiţeri prin tradiţie, nu aveau obiceiul să frecventeze suburbiile industriale şi nici locurile pe unde se întâlneau fetele de teapa Evei şi, cu atât mai puţin, să-şi aleagă de acolo soţiile. Cine o scosese oare în calea bătrânului soldat naiv pe tânăra şi drăguţa prostituată, pe mica şireată, încântată, desigur, de neaşteptatul chilipir?

Himmler, Heydrich şi Müller ar fi putut să răspundă foarte bine la aceste întrebări. Ei ar fi putut să spună şi de ce nu dezvăluiseră nimic din trecutul Evei, pe care-l cunoşteau de multă vreme. Şi cum ar fi putut să ignore acest trecut, de vreme ce Biroul central pentru lupta împotriva reproducerilor şi a scrierilor licenţioase, care în 1933 o arestase pe Eva, se afla sub ordinele devotatului lor colaborator

şi prieten Arthur Nebe? De vreme ce serviciul de antropometrie judiciară, ce deţinea fişele cu semnalmentele Evei, depindea de acelaşi om? Şi chiar dacă ei ar fi uitat să ceară la anunţarea căsătoriei tradiţionala anchetă asupra logodnicei – ceea ce puţin probabil –, Blomberg însuşi şi-ar fi luat sarcina să-i prevină. Căci, atunci când aflase câte ceva despre trecutul Evei, naivul feldmareşal avusese totuşi unele rezerve în legătură cu căsătoria. În mod cu totul inexplicabil, el venise să i se spovedească tocmai lui Göring: „Oare mă pot căsători cu o femeie tânără, de origine obscură?" îl întrebase el. Voluminosul Hermann îl liniştea însă: „Va fi o căsătorie foarte nimerită pentru propaganda partidului, îi spusese el. Însuraţi-vă fără grijă cu «muncitoarea» dumneavoastră". După câteva săptămâni, încurajat de această primire prietenească, mareşalul reveni. Un fost „prieten" o sâcâia pe logodnică. Ar fi dorit ca Hermann să dea dispoziţie poliţiei să intervină în mod discret pentru a-l îndepărta pe inoportun. Şi, într-adevăr, poliţia interveni. Numai că ea omise să-i semnaleze mareşalului că fostul amant al Evei era un proxenet binecunoscut şi că, pentru a se asigura de discreţia lui, îl expediase în America de Sud, după ce-i garnisise bine portofelul, ameninţându-l, în acelaşi timp, cu un sfârşit foarte neplăcut dacă ar fi comis imprudenţa să revină în Germania.

Fuseseră deci luate toate măsurile pentru ca bravul mareşal să se poate recăsători în linişte. Toată această discreţie devenise inutilă de vreme ce – cum Dumnezeu? – Helldorff descoperise secretul. Această lamentabilă afacere avea să facă însă posibilă o altă operaţiune de mare anvergură, o lovitură de stat în noul stil al domnilor din Prinz Albrechtstrasse.

De vreme ce Blomberg călătorea spre Italia, calea era liberă atât pentru Göring, care se şi vedea ministru de Război, cât şi pentru Himmler, care spera să profite de ocazie ca să pătrundă în marea familie a generalilor. Regimentele S.S., pe care le conducea, reprezentau o pătrime din Wehrmacht. Mai rămânea un ultim obstacol de înlăturat. Obstacolul acesta era generalul de artilerie Werner von Fritsch, comandantul-şef al armatei, al doilea pe scara ierarhică după Blomberg şi eventualul lui succesor. Fritsch fusese numit general-colonel de către Hitler şi primise din mâinile lui insigna de aur a partidului nazist, distincţie foarte apreciată. Când Hitler îl propuse însă în locul lui Blomberg, Göring şi Himmler îi amintiră un scandal înăbuşit în 1935 şi cerură să-i fie prezentat dosarul afacerii aceleia sordide.

În 1935, Gestapoul descoperise un excelent mijloc de a-şi lărgi activitatea. Pretextând că homosexualitatea făcea ravagii în rândurile Tineretului Hitlerist (izbucniseră acolo mai multe scandaluri), îşi arogase un fel de monopol asupra acestor procese de moravuri şi, în virtutea articolului 175, deschidea anchete ori de câte ori găsea de cuviinţă. Pentru „dezvăluirea adevărului", Gestapoul nu ezita să scoată din închisori indivizi condamnaţi, urmărind să obţină de la ei numele foştilor lor „complici".

Aşa se întâmplă că într-o zi s-a pus mâna pe un şantajist de o speţă cu totul aparte. Hans Schmidt, el însuşi invertit şi prostituat notoriu, îşi făcuse o specialitate din a-i urmări şi şantaja pe homosexualii bogaţi. Uneori, reuşea să-i surprindă chiar în flagrant delict; atunci se dădea drept poliţist şi, ameninţându-i cu urmărirea, le extorca sume importante.

Schmidt a fost scos din închisoarea centrală, unde îşi executa pedeapsa (fusese de mai multe ori condamnat), şi supus unui lung interogatoriu. El vorbi pe şleau despre toţi clienţii şi despre toate victimele lui. Îi enumeră pe toţi cei pe care-i cunoscuse: înalţi funcţionari, medici, avocaţi, comercianţi, industriaşi sau artişti. Printre ei, îl citä şi pe un oarecare von Fritsch, de la care sustrăsese, la sfârşitul anului 1935, nişte sume de bani. Într-o seară de iarnă, mărturisi el, reperase la Gara Wansee un domn bine îmbrăcat care „se lăsase pescuit" de un confrate, prostituat binecunoscut de poliţia de moravuri.

Persoana acostată avea înfăţişarea unui fost ofiţer. Purta scurtă de blană, pălărie verde, baston cu mâner de argint şi monoclu. Schmidt îi urmărise pe cei doi şi, după o scurtă şi scârnavă „întrevedere" pe un maidan din preajma gării, îl interpelase pe bătrânul domn. Se desfăşură obişnuita scenă. Poliţie... ameninţarea cu scandalul... şi „învoiala". Cum domnul nu avea asupra lui decât foarte puţini bani, Schmidt îl însoţise până acasă, o căsuţă din Lichterfelde-Est. Apoi, timp de mai multe săptămâni, Schmidt îl şantajase, obligându-l chiar să scoată bani de la bancă. Bătrânul domn cu moravuri rele se numea von Fritsch sau Frisch.

Gestapoul se agăţă numaidecât de acest prilej nesperat. Dacă domnul acela bătrân era comandantul-şef von Fritsch, un binecunoscut monarhist, ce admirabil pretext ar fi avut pentru înlăturarea lui! Când fu consultat, Hitler refuză să-şi dea aprobarea şi ordonă distrugerea documentului cu interogatoriul lui Schmidt şi tăcere absolută asupra „tuturor acestor porcării".

Ordinul lui nu fusese însă, pesemne, executat, căci în luna ianuarie 1938 dosarul complet reapăru în mod

miraculos în mâinile lui Heydrich. La drept vorbind, dosarul adus lui Hitler nu avea decât aparenţa unui dosar complet. Un poliţist de profesie ar fi descoperit numai decât în el anumite „goluri" semnificative. Dar Hitler nu era decât un profan în materie. Nu părea, de pildă, să se fi verificat adresa lui von Fritsch în perioada respectivă, nu se aducea dovada că el ar fi locuit vreodată la Lichterfelde-Est sau că ar fi avut acolo vreo locuinţă provizorie; nu se cercetaseră operaţiunile asupra contului bancar al lui von Fritsch la sfârşitul anului 1935 şi începutul anului 1936; nu se verificase nici măcar dacă acesta avusese un cont la o bancă din apropierea gării Lichterfelde-Est, unde Schmidt pretindea că îl însoţise; pe scurt, „procedura" era suspect de prost susţinută de dovezi.

Cu toate acestea, ea fusese condusă de un agent încercat, inspectorul-şef Meisinger, fost poliţist din München, intrat în Gestapo o dată cu Müller. Meisinger, unul dintre principalii eroi ai epurării din 30 iunie 1934, era prietenul personal şi omul de încredere al lui Müller, care-l însărcina cu treburile cele mai murdare. Ca răsplată primise direcţia unui birou „special" însărcinat cu administrarea bunurilor evreilor şi care aducea beneficii substanţiale. Mai târziu, i se încredinţă o misiune în Japonia, şi anume supravegherea activităţii desfăşurate la Tokyo de Richard Sorge.

Aşadar, Heydrich dezgropă dosarul alcătuit cu trei ani în urmă de Meisinger, şi de astă dată Hitler nu mai respinse paginile acuzatoare. Nici măcar nu întrebă de ce nu fuseseră distruse, aşa cum ordonase el, ci îl convocă pe von Fritsch la Cancelaria Reichului. Generalul se prezentă fără să bănuiască o clipă învinuirea care plana asupra lui. La interogatoriul la care-l supuse Hitler, el îl încredinţă cu

cea mai sinceră indignare de nevinovăţia sa şi-şi dădu cuvântul de onoare. Urmă atunci o seenă de necrezut: făcând pe poliţistul, Hitler deschise brusc o uşă. Schmidt îşi făcu apariţia. Acolo, în biroul lui din Cancelaria Reichului, şeful statului, Führerul atotputernic, îl confruntă pe eomandantul suprem al armatei cu un pederast, un individ certat cu justiţia! Schmidt îl privi pe von Fritsch şi spuse doar: „El e."

Generalul rămase ca trăsnit. Scena aceasta fără noimă îi luase graiul. Îngăimă nişte dezminţiri vagi, făcând eforturi să înţeleagă îngrozitoarea maşinaţie căreia îi căzuse victimă. Furia neputincioasă, stupoarea şi dispreţul se învălmăşiră în mintea lui, tulburându-i ideile şi anihilându-i reflexele. Hitler îl văzu roşind şi pălind rând pe rând; convins de vinovăţia lui, îi ceru să demisioneze. Dar von Fritsch îşi reveni. Refuză să demisioneze, repetă că era nevinovat şi ceru o anchetă judiciară condusă de un consiliu de război. Întrevederea aceasta furtunoasă a avut loc la 24 ianuarie. În ziua de 27, von Fritsch a fost trecut în disponibilitate pentru motive de sănătate. Hotărârea n-a fost însă dată publicităţii decât la 4 februarie. Între timp, Göring, care la început se opusese cu vehemenţă anchetei, acceptă să preia conducerea ei şi transmise ordinul Gestapoului. Alt fapt paradoxal, comandantul-şef de ieri fu convocat de oamenii lui Heydrich şi, lucru şi mai extraordionar, răspunse acestei convocări.

Ştirea se răspândi în armată, cu toate măsurile luate pentru păstrarea secretului acestei afaceri până la terminarea ei. Fiindcă se produsese imediat după afacerea Blomberg, despre care nu se ştia nimic precis, ea provocă multă nelinişte. Într-adevăr, era normal ca două scandaluri atât de apropiate să stârnească uimirea. Militarii

bănuiau că era vorba de o înscenare şi înţelegeau că prestigiul armatei avea să fie grav atins. Mulţi erau nedumeriţi. Homosexualitatea avea de multă vreme numeroşi adepţi în armata germană. La începutul secolului,' ea devenise o adevărată modă, căci împăratului însuşi (eare „nu era dintre ai lor") îi plăeea să se înconjure de asemenea indivizi, pe care-i numea „bizantini", apreeiindu-le talentele artistice. Printre ei se găseau ambasadori, un prinţ din casa de Prusia, mai mulţi generali şi însuşi şeful de cabinet al împăratului, contele Hülsen-Heiseler, răpus în 1906 de o embolie, tocmai în momentul când se costumase în dansatoare de operă. Armata nu uitase incidentul din 1907, care atrăsese condamnarea şi exilul prinţului Filip de Eulenburg pentru scandaloasa lui legătură cu colonelul de cavalerie Kuno von Moltke.

Von Fritsch nu dăduse niciodată prilejul să fie criticat. Moravurile lui păreau a fi integre, dar... parcă poţi să ştii? Aceste îndoieli vagi, aceste temeri nemărturisite îi obsedau, probabil, pe militari, stăpâniţi şi de teama de a se opune făţiş Gestapoului care, nimeni nu nega, trăgea sforile afacerii. Îndoiala aceasta ţinu mai multe zile.

Ea fu curmată brusc de o hotărâre brutală: la 4 februarie, instrucţiunile secrete ale Führerului fură date publicităţii. Într-un discurs radiodifuzat, Hitler anunţă plecarea lui Blomberg de la Ministerul de Război. Fusese trecut în rezervă fără să se arate cauza. În eeea ee-l privea pe comandantul-şef al armatei de uscat, von Fritsch, acesta „ceruse să fie scos din funcţie din motive de sănătate". Hitler anunţă poporul german că luase hotărârea să desfiinţeze Ministerul de Război şi să preia el însuşi conducerea armatei, al cărei şef suprem era, oricum, în calitatea lui de preşedinte al Reichului. Angajamentul pe care şi-l luase în

1934, anume că va supune aprobării Ministerului de Război toate proiectele privind armata, se perimase.

Ar fi fost normal ca în locul lui von Fritsch să fie numit generalul Beck, dar acesta comisese greşeala să rostească în 1934 un discurs care-l jignise pe Hitler. „Nimic nu ar fi mai primejdios – spusese el atunci, vorbind despre renaşterea dorită a armatei – decât să ne lăsăm conduşi de inspiraţii spontane, insuficient gândite, oricât de oportune sau chiar geniale ar părea ele, sau să clădim pe simple dorinţe, oricât ar fi ele de arzătoare". Toată lumea ştia că Hitler pretindea să guverneze pe baza unor „intuiţii geniale". Fraza sus-menţionată nu fu „trecută cu vederea", Beck o va plăti cu postul ce i se cuvenea. Cât despre Reichenau, acesta nu fu numit, deşi era cel mai nazist dintre toţi generalii, fiindcă Hitler nu voia cu nici un preţ un ofiţer care face politică. După cum spusese Göring, „generalii celui de-al III-lea Reich nu aveau în nici un chip dreptul la vreo activitate politică". Von Fritsch fu înlocuit de von Brauchitsch, până atunci comandantul regiunii militare a Prusiei Orientale. În sfârşit, Hitler creă un nou organ superior tuturor serviciilor marelui stat-major, *Oberkommando der Wehrmacht*, O.K.W. sau Comandamentul Superior al Forţelor Armate, în fruntea căruia îl puse pe generalul Keitel. Docilitatea acestuia era binecunoscută. În armată fusese supranumit Lakai-tel („Lacheul").

Tăvălugul nu se opri la aceste posturi înalte. Concomitent, au fost înlăturaţi de la conducerea unităţilor lor treisprezece generali, iar alţi patruzeci şi unu mutaţi sau trecuţi în rezervă. Mulţi ofiţeri superiori au împărtăşit aceeaşi soartă. Cei ce avuseseră ghinionul să nu fie pe placul sau pe care Gestapoul îi stigmatizase ca „reacţionari" monarhişti sau prea religioşi au fost şi ei loviţi. Printre cei

care au beneficiat de aceste transformări se afla şi generalul Guderian, strategul războiului mecanizat, numit comandant al Corpului XVI, unicul corp blindat care exista pe atunci.

Militarii nu au fost singurii loviţi. Nu au fost cruţaţi nici prietenii lor, care ar fi putut să reacţioneze. Baronul von Neurath, ministru al Afacerilor Externe, a fost înlăturat şi înlocuit cu un nazist autentic, Joachim von Ribbentrop. Au mai fost înlocuiţi trei ambasadori: Hassel de la Roma, von Papen de la Viena şi von Dirksen de la Tokyo. Göring, care vedea scăpându-i printre degete mult râvnitul Minister de Război, primi un premiu de consolare: fu numit general-feldmareşal. Ajunse astfel să ocupe cel mai înalt post din armata germană. În sfârşit, dr. Schacht, care demisionase din funcţia de ministru al Economiei în noiembrie 1937, fu înlocuit cu Funk. Întreaga Germanie ştia că Funk era homosexual.

În sfârşit, militarii înţeleseră. Beck şi prietenii lui încercară să lupte pentru a da pe faţă adevărul. Luând iniţiativa anchetei, ei s-au străduit, dar, din păcate, prea târziu, să constrângă Gestapoul să recunoască uneltirea.

Himmler şi Heydrich nu erau dispuşi să se lase demascaţi. Militarii mai păstrau totuşi câteva puncte de sprijin. Curând ei au reuşit să reconstituie punctul de plecare al afacerii. Totul se baza pe o simplă identitate de nume. Adevăratul vinovat era căpitanul de cavalerie în retragere von Frisch (ortografiat fără t). Domiciliul lui a fost identifieat cu uşurinţă în Lichterfelde-Est, unde locuia de zece ani, dar căpitanul zăcea în pat, grav bolnav. Femeia de serviciu declară că oamenii Gestapoului fuseseră acolo la 15 ianuarie, adică doar cu nouă zile înainte de confruntarea şantajistului Schmidt cu generalul von Fritsch!

A doua zi, militarii reveniră ca să-l pună pe bolnav la adăpost, dar Gestapoul îl ridicase deja în cursul nopţii. Câteva zile mai târziu, el încetă din viaţă. La bancă, anchetatorii, asistaţi de un funcţionar al Ministerului Justiţiei, au aflat că şi eontul curent al lui von Frisch, care înregistra într-adevăr restituiri efectuate la datele indicate de Schmidt, fusese ridicat de Gestapo, împreună cu toate celelalte documente, şi aceasta tot la 15 ianuarie! În acelaşi timp, un subofiţer, fostă ordonanţă a generalului von Fritsch, fusese ridicat şi el dintr-o cazarmă din Fürstenwald. S-a încercat să i se smulgă declaraţii compromiţătoare. Menajera generalului, arestată în provincie, unde-şi petrecea concediul, a fost „prelucrată" în acelaşi fel. În sfârşit, s-a aflat că la 24 ianuarie, înainte de a fi dus la Cancelaria Reichului, Schmidt fusese mai întâi condus la Göring şi că acolo Himmler şi însuşi Göring îi explicaseră că, dacă nu avea să-l „recunoască" pe generalul cu care Führerul avea să-l confrunte în scurt timp, nu-i rămânea altceva de făcut decât să se pregătească pentru o moarte extrem de neplăcută.

Generalii adunaseră un mănunchi de dovezi coplesitoare. Faptul că totul fusese doar o maşinaţie a Gestapoului nu mai putea fi pus la îndoială. Oare aveau să-i ceară lui Hitler satisfacţie pentru generalul von Fritsch şi sancţiuni drastice împotriva şefilor Gestapoului? Şi cum ar fi putut Hitler să refuze să facă, în sfârşit, dreptate de vreme ce ar fi fost ameninţat să vadă aceste maşinaţii dezvăluite opiniei publice? Dar generalii s-au mulţumit să protesteze platonic. Se simţeau pierduţi în jungla politică în care se transformase Germania. Totuşi, „satisfacţia" cerută le-a fost acordată. Consiliul de război pe care-l ceruse von Fritsch a fost convocat. Componenţa acestuia

era o capodoperă de cinism: von Brauchitsch, succesorul lui von Fritsch, Raeder, noul comandant al marinei, adică doi dintre principalii profitori de pe urma „epurării", doi judecători militari şi, ca preşedinte al acestui ciudat tribunal, feldmareşalul Göring însuşi, principalul iniţiator al complotului, de vreme ce se afla în vârful ierarhiei militare.

Consiliul s-a întrunit pe 10 martie. La prânz însă, un aghiotant aduse un ordin al lui Hitler care dispunea amânarea consiliului şi îi convoca la Cancelaria Reichului pe Göring, Brauchitsch şi Raeder.

Ce ascundea această lovitură de teatru? Răspunsul fu dat după treizeci şi şase de ore. În ziua de 12, trupele germane treceau frontiera austriacă. În aceeaşi seară, Hitler era la Linz, iar în ziua următoare la Viena. Wehrmachtul înainta triumfal. Cum să te mai plângi de procedeele Gestapoului, cum să mai pretinzi reabilitarea lui von Fritsch?

Ea avu loc totuşi, dar discret. La 17 martie, consiliul s-a întrunit ca să asiste la interogatoriul şantajistului Schmidt. Göring îl hărţui cu tot felul de întrebări şi îl „conjură" să spună „adevărul", făgăduindu-i că i se va cruţa viaţa. Atunci, potrivit înscenării aranjate cu grijă dinainte, Schmidt „recunoscu" că se înşelase. La început, crezuse că era vorba chiar de comandantul-şef von Fritsch, apoi, când îşi dăduse seama că se înşelase, nu îndrăznise să mărturisească de teama pedepsei. Comedia se terminase. Consiliul se mărgini să constate că von Fritsch fusese victima unei regretabile serii de neînţelegeri şi-l achită. Nimeni nu ceruse însă interogarea lui Himmler şi a lui Heydrich. Nimeni nu se gândise măcar să-i pună în discuţie.

Cât despre Schmidt, deşi Göring îi dăduse solemn cuvântul de onoare în faţa tribunalului că-i va cruţa viaţa, el fu împuşcat de Gestapo câteva zile mai târziu. Ca şi van

der Lübbe, epava aceasta omenească îşi juease rolul şi acum trebuia să dispară.

Deşi „reabilitat", von Fritsch nu a mai fost chemat sub arme. Cu ocazia prematurei sale pensionări, el a avut poate prilejul să mediteze la ceea ce-i spusese Ludendorff la sfârşitul anului 1937. Fritsch afirmase atunci că atât el, cât şi şeful său Blomberg se bucură de încrederea Führerului. „În cazul acesta, nu va întârzia să vă trădeze", îi spusese Ludendorff. La 22 decembrie 1937, Blomberg şi Fritsch merseseră în urma sicriului lui Ludendorff, fără să-şi închipuie că prezicerea lui avea să se împlinească atât de curând.

Von Fritsch a avut un sfârşit destul de straniu. În septembrie 1939, cu prilejul atacului dezlănţuit împotriva Poloniei, a fost pus în aplicare planul lui din 1937. Dar, lucru paradoxal, el era nevoit să urmărească operaţiunile de la distanţă, din refugiul de unde asista cum un altul realiza planul pe care el îl concepuse. Nu s-a putut resemna şi şi-a urmat în automobil fostul regiment de artilerie, în care păstra gradul onorific de colonel. Este ucis în faţa Varşoviei. Mulţi au rămas cu convingerea că fusese asasinat de Gestapo. Înmormântarea lui a fost măreaţă: e mai uşor să faci dreptate morţilor decât celor vii.

2

GESTAPOUL SE INSTALEAZĂ ÎN EUROPA

Umilinţa impusă generalilor la 4 februarie 1938 a fost dată repede uitării. Victoria lesnicioasă obţinută cu prilejul intrării în Austria la 12 martie a fost un prim balsam pe rana lor. Judecând după reînarmarea excesivă, ei îşi dădeau seama că războiul se apropia şi sperau că, potrivit obiceiului, puterea politică avea să cedeze pasul armatei. Viitorul avea să le aducă însă o nouă dezamăgire.

Puţini dintre ei şi-au dat seama de importanţa decretului semnat de Hitler la 4 februarie 1938: „De acum înainte, îmi voi asuma, direct sau personal, comanda tuturor forţelor armate". Prin această frază scurtă, Hitler devenea

deținătorul unei puteri pe care nici un alt conducător german, nici Bismarck și nici Wilhelm al II-lea, nu o avusese vreodată. De fapt, acum Hitler deținea singur întreaga putere.

Unul dintre cei câțiva militari care și-au dat seama de gravitatea situației a fost generalul Ludwig Beck. Faptul că Hitler nu îngăduia generalilor lui să influențeze în nici un fel hotărârile lui politice a fost pentru el o dovadă că, pe viitor, războiul sau pacea aveau să depindă de una dintre acele „intuiții geniale" ce constituiau cheia de boltă a regimului nazist.

Orientarea adoptată de Hitler în politica externă arăta că el avea de gând să atace în scurt timp Cehoslovacia. În primăvara anului 1938, Hitler i-a convocat pe generali la Jüterbog, un orășel situat la sud de Berlin. Acolo, într-o improvizație haotică, le-a dezvăluit intențiile lui belicoase. Beck fu înspăimântat. Era indignat și de faptul că Hitler luase această hotărâre fără să-și consulte șeful de stat-major și fără să țină câtuși de puțin seama de realități și de posibilitățile militare. El considera situația ca un vizionar pentru care credința și convingerea politică prețuiesc mai mult decât oricare armată. Beck era neliniștit și din cauză că pe Hitler nu-l interesa deloc reacția internațională. În ceea ce-l privea, era convins că o asemenea agresiune nejustificată avea să declanșeze un conflict general, căruia armata germană, în plină reorganizare, n-ar fi putut să-i facă față.

La 30 mai, Hitler semnă noul *„Fall Grün"* - planul de atac împotriva Cehoslovaciei. Atunci, Beck, în calitatea sa de șef al statului-major, redactă un lung memoriu de protest împotriva acestei aventuri nesăbuite. În concluzie, el își prezentă demisia. Nădăjduia că exemplul lui avea să

fie urmat şi de ceilalţi generali. Se trezi însă dintr-o dată complet izolat. Beck îi remise memoriul lui Brauchitsch care, cu frica în sân, fu nevoit să i-l transmită lui Hitler. Führerul refuză demisia. Totuşi, la 18 august, Beck plecă pe tăcute, fiind înlocuit cu generalul Halder. Niei un obstacol nu mai stătea acum în calea războiului.

În perioada în care generalul Beck se străduia zadarnic să facă auzită vocea raţiunii, ceilalţi germani nu ignorau că adevăraţii făuritori ai *Anschluss*-ului nu erau militarii. Realizarea lui îndelung pregătită era aproape în întregime opera marilor maeştri ai Gestapoului: Himmler, Heydrich şi agenţii lor.

Ideea anexării Austriei la Germania nu era nouă. În 1921, în numeroase regiuni ale Austriei fuseseră organizate plebiscite spontane care, ulterior, fuseseră interzise de aliaţi. Ele vădiseră dorinţa unei părţi a populaţiei de a vedea ţara alipită la marele popor vecin. Populaţia socializantă a marilor oraşe, îndeosebi a Vienei, dorea alipirea la Germania republicană a Weimarului. Pe de altă parte, populaţia rurală, reacţionară, aştepta întoarcerea Habsburgilor. Această a doua tendinţă ieşi învingătoare.

Divizarea ţării în două blocuri ostile avea să ofere naziştilor un teren favorabil pentru a arunca sămânţa vrajbei. Ei au prelucrat concomitent atât masele rurale din regiunile de frontieră Innsbruck şi Linz, cât şi muncitorimea social-democrată din Viena, pe care o momeau folosind în mod demagogic lozinci pseudosocialiste.

Instaurarea guvernului Dollfuss a agravat şi mai mult situaţia. Măsurile luate de acesta nu au făcut altceva decât să dea un nou imbold naziştilor austrieci susţinuţi de patronii lor din afară. În realitate, adevărata lor

conducere se afla la München; în Germania se crease o Legiune austriacă pentru gruparea austriecilor naziști care trăiau în Germania și pentru atragerea lor la activitatea clandestină. S.D. făcea o agitație permanentă în Austria.

La 11 februarie 1934, după ce fusese reprimată în chip sângeros o manifestație de stradă a socialiștilor, se organiză în Austria un val de atentate. În cursul acestei acțiuni ilegale, secția specială a atentatelor și sabotajelor din S.D.–*Ausland* și-a pus la punct tehnica pe care avea s-o practice în anii următori.

La sfârșitul lunii iulie, activitatea teroristă cunoscu o nouă înflorire. Dollfuss, pe care Mussolini îl proteja făți, a fost poftit să petreacă alături de duce câteva zile în Italia, unde-și trimisese și familia. Plecarea fusese fixată pentru ziua de 25.

La 25 iulie, către prânz, cu complicitatea maiorului Fey, șeful poliției, o sută cincizeci și patru de indivizi, membri ai S.S.-*Standarte* 89 austriac, conduși de S.S.-istul Holzweber și purtând uniforma gărzii civile austriece, ocupară prin surprindere, în numai câteva minute, edificiul Cancelariei Austriei.

Dollfuss, grav rănit, fu culcat pe o canapea, în sala Congresului. În loc să i se dea ajutor, fu somat să demisioneze. Dollfuss refuză. Atunci, i se puse alături un toc și hârtie și fu lăsat să agonizeze. Din când în când, era hărțuit să semneze. Muri pe la ora 18.00, fără să fi dat ochii nici cu medicul, nici cu preotul, pe care-i reclamase, dar și fără să fi capitulat.

Între timp, trupele rămase credincioase și poliția încercuiseră parlamentul. În cursul serii, se află că Mussolini reacționase cu violență la vestea acestei lovituri de teatru

şi că mobilizase cinci divizii care porniseră deja către frontieră, la Brenner. La ora 19.00, rebelii se predară. Hitler îl rechemă în mod ostentativ pe dr. Rieth, ministrul Germaniei la Viena, cu care rebelii păstraseră permanent legătura telefonică în ziua de 25 iulie.

O dată mai mult, metodele brutale dăduseră greş. Hitler simţea pericolul pe care-l prezentau asemenea procedee atunci când izbânda nu le aducea iertarea. Era nevoie să fie adoptate metode subterane verificate. Era nevoie să fie lăsate să acţioneze numai serviciul S.D. şi organizaţiile pe care le controla el. Gestapoul ar fi avut posibilitatea şi el să intervină.

Hitler nu renunţase nici o clipă la proiectul său de anexare a Austriei. Continuând să asigure guvernul austriac de puritatea sentimentelor sale, el îi convocă pe conducătorii nazişti în zilele de 29 şi 30 septembrie 1934 (două luni după eşecul puciului) la Bad-Aibling, în Bavaria. Instrucţiunile date cu prilejul încheierii acestei conferinţe, care a ţinut două zile, sunt edificatoare atât în privinţa adevăratelor intenţii ale naziştilor, cât şi în privinţa procedeelor lor obişnuite. Fireşte, în toată povestea aceasta, Gestapoul a avut un loc de frunte.

În instrucţiunile date se regăsesc cele două elemente tipice pentru modul de a acţiona al naziştilor: terorismul şi inchiziţia poliţienească folosite pentru lichidarea adversarilor. Aceste două aspecte ale luptei clandestine intrau în competenţa serviciului S.D. Gestapoul a colaborat şi el la dibuirea adversarilor regimului. Era pe vremea când Hitler îi explica lui Rauschning modul în care concepea el activitatea serviciului de informaţii: „Nu vom ajunge la nici un rezultat – spunea el – atât timp cât nu vom avea o falangă de oameni care să se consacre cu totul misiunii

lor şi a căror singură plăcere să fie aceasta". Funcţionarilor le repugnau asemenea sarcini: trebuia să se folosească femei, mai ales femei de lume, femei blazate, atrase de aventură sau care umblau după senzaţii tari. Puteau fi folosiţi şi indivizi anormali, obsedaţii sau perverşii.

Hitler şi-a dat osteneala să redacteze el însuşi chestionarul tip pe care urmau să-l completeze serviciile speciale. Voia să găsească acolo „numai informaţiile interesante" după părerea lui, adică dacă individul e venal, dacă poate fi cumpărat şi altfel deeât cu bani sau dacă, de pildă, e vanitos. Trebuia să se ştie dacă are înclinaţii erotice, ce tip de femeie preferă sau dacă e homosexual – acesta din urmă fiind un punct deosebit de important. Trebuia, de asemenea, scormonit în trecutul său. Ascundea oare vreo taină? Cum putea fi şantajat? Era alcoolic? Îi plăceau jocurile de noroc? Trebuia să se cunoască totul despre fiecare om care prezenta interes: obiceiurile, maniile, sporturile lui preferate, dacă îi plăceau călătoriile, dacă avea înclinaţii sau veleităţi artistice etc. Se urmărea exploatarea unei adevărate liste a viciilor şi slăbiciunilor omeneşti. „Aşa fac eu politică adevărată, aşa îmi câştig oameni pentru cauza mea, aşa îi silesc să lucreze pentru mine şi-mi asigur pătrunderea şi influenţa în fiecare ţară".

Între timp la Viena, Schuschnigg, succesorul lui Dollfuss, dându-şi seama că rezistenţa nu mai putea dura, căuta să tărăgăneze lucrurile, dar sfârşi prin a încheia cu Germania acordul din 11 iulie 1936. Prin acest acord, Austria se angaja să păstreze o atitudine de prietenie cu Germania şi să se considere stat german. În schimb, Germania recunoştea suveranitatea şi independenţa Austriei şi se angaja să nu se amestece în nici un fel în politica ei externă. Pentru a-şi concretiza angajamentul,

Schuschnigg începu să numească în diverse posturi administrative naziști austrieci. El acceptă ca unele dintre organizațiile acestora să intre în Frontul Patriotic și, în sfârșit, puse în libertate câteva mii de naziști internați în lagăre. Naziștii puteau considera partida câștigată. Era reeditarea fidelă a manevrei ce făcuse posibilă lichidarea Republicii de la Weimar.

Partidul și serviciul S.D. și-au intensificat acțiunile de sabotaj. Din toamna anului 1934 a fost pus în mod secret la dispoziția inginerului Reinthaler un buget lunar de 200.000 de mărci. Acesta era fostul lider al țăranilor naziști, devenit conducătorul ocult al partidului nazist austriac.

Se putea trece frontiera din ce în ce mai ușor. În Austria era un du-te-vino permanent al agenților S.D., Gestapoului și partidului nazist. Știindu-se luați la ochi, adversarii socialiști și catolici începură să manifeste oarecare neliniște. Până și serviciile poliției austriece erau paralizate. Ambasadorul american la Viena, Messersmith, informă cu această ocazie Departamentul de Stat: „Perspectiva de a-i vedea pe naziști punând mâna pe putere împiedică exercitarea oricărei acțiuni polițienești și juridice eficiente de împotrivire – de teama represaliilor pe care le-ar dezlănțui un viitor guvern nazist împotriva tuturor acelora care au luat măsuri contra lor, fie ele și justificate".

Acțiunea de organizare a focarelor s-a intensificat și mai mult prin crearea *Ostmärkische Verein* (Uniunea Provinciilor de Răsărit), sub controlul lui Glaise-Horstenau, ministru de Interne. Din acel moment, naziștii au început să-și îndrepte toate eforturile în vederea atingerii unui scop unic: instalarea unuia de-al lor la conducerea Siguranței austriece. Ei exercitau asupra guvernului austriac și asupra

populaţiei o „presiune psihologică din ce în ce mai puternică", aşa cum spunea von Papen.

Presiunea aceasta a devenit în cele din urmă atât de violentă, încât Schuschnigg a fost silit să răspundă la convocarea pe care i-a adresat-o Hitler la 12 februarie 1938 la Berchtesgaden. La sfârşitul întrevederii, unde compăruse ca acuzat, Schuschnigg a fost nevoit, sub ameninţarea unei invazii militare imediate, să accepte să ia trei măsuri ce echivalau, de fapt, cu semnarea propriei condamnări: 1. Dr. Seyss-Inquart, membru al partidului nazist din 1931, avea să fie numit ministru al Afacerilor Interne şi al Siguranţei, ceea ce oferea naziştilor un control absolut asupra poliţiei austriece. 2. Naziştii condamnaţi pentru crime aveau să fie puşi în libertate pe baza unei noi amnistii politice generale. 3. Partidul nazist austriac avea să intre în Frontul Patriotic.

La 9 martie 1938, Schuschnigg încercă o ultimă manevră. Intenţionând să-i descurajeze pe nazişti, el anunţă pentru duminica următoare, 13 martie, un plebiscit, prin care spera să dovedească opiniei publice internaţionale că poporul austriac dorea să rămână independent. Hitler mirosi însă primejdia şi dădu ordin să se ia măsurile pregătitoare pentru invazie.

La 11 martie, Schuschnigg trebui să demisioneze. Preşedintele Republicii, Miklas, refuză să-l însărcineze pe Seyss-Inquart, ca fiind membru al partidului nazist, cu formarea guvernului. La ora 23.15, însă, el capitulă.

În zorii zilei de 12 martie, trupele germane intrară în Austria. Concomitent, Himmler sosi la Viena. Potrivit principiilor naziste, primele acte de guvernământ urmau să fie epurarea poliţiei şi paralizarea opoziţiei politice. Astfel, Gestapoul a fost prima formă sub care li s-a înfăţişat

vienezilor administraţia germană. În timpul nopţii, sosiră cu avionul Himmler împreună cu Schellenberg, unul dintre şefii S.D.–*Ausland*, Hess şi diverşi membri ai Legiunii austriece. Îi mai însoţea un avion plin de S.S.-işti. La ora 4.00 dimineaţa, Himmler, cel dintâi reprezentant al guvernului nazist, era la Viena. Ceva mai târziu, sosi şi Heydrich, eare eălătorise cu avionul lui personal. Gestapoul îşi instală cartierul general în Morzinplatz. Cancelarul Schuschnigg a fost reţinut acolo timp de mai multe săptămâni şi tratat într-un mod cu totul inuman, după care a fost internat într-un lagăr de concentrare, unde avea să rămână până în luna mai 1945. Încă de la începutul lunii aprilie, Himmler şi Heydrich au avut grijă să amenajeze un lagăr de concentrare în Austria: este vorba de Mauthausen, al cărui renume sinistru avea să se răspândească în lumea întreagă.

Beciurile Gestapoului au mai găzduit un oaspete de seamă, pe baronul Ferdinand von Rothschild, care s-a numărat printre primii arestaţi şi al cărui palat, situat în Auf der Wieden, a fost ocupat de efectivele S.D. Heydrich a declarat că baronul trebuie considerat prizonierul lui personal. I se aducea mâncarea de la un restaurant vienez. Se făceau tot felul de presupuneri în legătură cu acest regim privilegiat. Explicaţia era probabil că baronul avea legături cu ducele de Windsor. În decembrie 1936, după abdicare, acesta locuise la Viena, la baronul Rothschild. Or, Hitler dorea să intre în anumite cercuri britanice. Fiica lordului Redesdale, excentrica Unity Mitford, se numărase un timp printre intimele baronului. Se pare că regimul preferenţial aplicat baronului von Rothschild, prieten cu ex-regele Eduard al VIII-lea, se datora de fapt acestuia.

Heydrich profită totuşi de împrejurare ca să se aleagă cu un câştig. În schimbul libertăţii baronului – căruia i se dădu autorizaţia să părăsească Reichul pentru a pleca la Paris –, el obţinu din partea acestuia renunţarea la toate bunurile pe care le poseda în Germania.

Epurarea începu în dimineaţa zilei de 12. În acelaşi timp, Schellenberg îşi îndeplinea misiunea, care consta în a pune mâna pe codurile şi arhivele şefului serviciului secret austriac – colonelul Ronge – înaintea membrilor Serviciului de Informaţii Militar – Abwehr –, ce nu aveau să sosească decât o dată cu primele trupe.

La Viena, mulţimea îi ovaţiona pe „învingători". În acelaşi timp, socialiştii aşteptau evoluţia evenimentelor, iar evreii, cunoscând măsurile luate în Germania împotriva coreligionarilor lor, fugeau sau se sinucideau. La fel au făcut şi mulţi membri ai fostei clase conducătoare austriece. Numărul victimelor nu a fost niciodată publicat, dar nu încape nici o îndoială că se numărau cu sutele. La acestă trebuie adăugate numeroasele persoane lichidate de asasinii nazişti în primele trei zile ale ocupaţiei.

Alte sute de oameni au fost arestaţi şi trimişi în lagărele de concentrare. Printre ei se număra şi marele duce Max, şi prinţul Ernst von Hogenberg, fiul morganatic al lui Franz Ferdinand. Socialiştii şi ceilalţi oponenţi de stânga erau arestaţi în masă. Până la mijlocul lunii aprilie, numai la Viena s-au efectuat aproape optzeci de mii de arestări.

În sfârşit, prezenţa Gestapoului s-a făcut simţită prin două asasinate răsunătoare. Unul a fost destul de neaşteptat. Chiar în ziua intrării trupelor în Austria, agenţii Gestapoului l-au ridicat pe baronul von Ketteler, consilier de ambasadă şi sfetnicul cel mai apropiat al lui

von Papen, pe vremea aceea ambasador al Germaniei la Viena. După trei săptămâni, apele Dunării i-au aruneat cadavrul la mal. Motivul acestui asasinat nu a fost niciodată lămurit. Se pare că el a constituit un fel de avertisment indirect adresat lui von Papen, bănuit că juca un dublu rol. Heydrich era convins însă că, la cererea lui von Papen, Ketteler fusese în Elveţia ca să pună în siguranţă anumite documente importante. Concomitent, von Papen a fost seos definitiv din funcţia pe care o deţinea la Viena. El trebuia să fie trimis în scurt timp la Ankara. Dând din nou dovadă de laşitate, von Papen nu a protestat nici de data aceasta împotriva asasinării lui Ketteler, după cum nu protestase nici în cazul lui Edgar Jung, nici în cazul lui von Bose, la 30 iunie.

Al doilea asasinat a surprins mai puţin: victima a fost generalul Zehner, pe care preşedintele Miklas intenţionase să-l numească în locul lui Schuschnigg. El a căzut sub loviturile ucigaşilor în uniforme negre, care nu i-au iertat atitudinea de opoziţie faţă de puciul din 1934. În dimineaţa zilei de 12, maiorul Fey, ce jucase totuşi un rol considerabil în puciul neizbutit din 1934, se sinucise şi el, după ce-şi ucisese mai întâi, cu propriile mâini, soţia şi fiul.

În „guvernul" Seyss-Inquart, alcătuit în dimineaţa zilei de 12, dr. Ernst Kaltenbrunner, şeful organizaţiei S.S. din Austria, ocupa funcţia de ministru al Siguranţei, iar dr. Hüber, notar şi cumnat al lui Göring, era ministru de Justiţie. În sfârşit, Seyss-Inquart însuşi, numit *Reichstatthalter*, a fost încadrat de două „dubluri", alese de partidul nazist: însărcinatul cu afaceri Keppler şi comisarul Reichului Bürckel, specialist în ralierea la interesele naziste.

Soarta poporului austriac încăpuse pe „mâini bune".

La 13 martie, ora 19.00, Hitler şi-a făcut intrarea

triumfală în Viena. Era însoţit de Keitel, şeful O.K.W.-ului. O lege emisă în aceeaşi zi proclama alipirea Austriei la Reich. Ea primea numele de Ostmark, adică „Provincia de Est". La 15 martie, Hitler a anunţat acest lucru în Hofburg, la Viena: „Fac cunoscut poporului german – a spus el – că cea mai importantă misiune a vieţii mele a fost îndeplinită".

În felul acesta, soarta a 6.000.000 de austrieci a fost legată de aceea a Germaniei, pe care au fost nevoiţi s-o urmeze până la catastrofa finală. Şi pentru ca „integrarea" să fie completă, printr-o hotărâre semnată la 18 martie 1938 de către ministrul de Interne, Frick, *Reichsführer*-ul S.S. Himmler a fost autorizat să ia în Austria „toate măsurile de securitate pe care le va socoti utile".

Activitatea serviciilor de poliţie S.D., S.S. şi Gestapo cântărise greu în înscenarea cu Austria; rolul lor avea să fie şi mai important în criza cehoslovacă. Procedeele folosite în Austria corespundeau întru totul liniei urmate până atunci pentru menţinerea „ordinii naziste" în Germania.

Faptul că naţiunea cehoslovacă era lipsită de unitate etnică, fiind constituită prin Tratatul de la Versailles din teritoriile fostului Imperiu Austro-Ungar, dădea posibilitatea naziştilor să-şi axeze acţiunile lor pe pretexte identice cu acelea care făcuseră posibil *Anschluss*-ul şi care, din punct de vedere sentimental, ar fi putut părea justificate.

Faptul că Cehoslovacia era cel mai demoerat stat din Europa Centrală îi aţâţa pe nazişti.

La 20 februarie 1938, Hitler rostise în Reichstag un discurs sforăitor. După ce insistase asupra unităţii in-

disolubile dintre partidul nazist, armată şi stat, afirmase că germanii nu mai erau dispuşi să tolereze ca toţi cei 10.000.000 de confraţi ai lor, trăind în afara frontierelor Reichului, să fie asupriţi. *Anschluss*-ul îngăduise ca 6.500.000 de austrieci să fie readuşi în sânul patriei germane; era deci limpede că nu mai lipseau decât germanii din Cehoslovaeia.

Naţiunea cehoslovacă era compusă din aproximativ 7.000.000 de cehi, 3.000.000 de slovaci, 700.000 de unguri, 400.000 de ucraineni, 100.000 de polonezi şi 3.600.000 de germani. Aceştia din urmă constituiau cea mai puternică „minoritate" etnică a ţării. Cei mai mulţi trăiau în regiunea numită „sudetă", ce formează un arc de cere de-a lungul frontierei cu Germania, înconjurând aproape în întregime Boemia şi Moravia.

Aceasta era regiunea care aţâţase pofta naziştilor. Ea înmănunchea o seamă de întreprinderi prospere, industria stielei şi a obiectelor de lux, toate grupate în jurul bogatelor mine de cărbuni şi de minereuri.

Cum regiunea aceasta număra 2.900.000 de germani, a fost uşor să se invoce – ea şi în cazul Austriei – principiul democratic al dreptului popoarelor de a-şi hotărî propria soartă. Toată şiretenia consta în a determina în mod abil orientarea aeestei „hotărâri" a poporului.

Încă din 1923, naziştii înfiinţaseră în regiunea sudetă câteva asociaţii ee difuzau sloganuri naţional-socialiste, axate pe pangermanism şi pe patriotismul german. Cu toate că îşi concentrau toate eforturile pe linia activităţii clandestine, aveau nevoie şi de o organizaţie care să le poată susţină tezele în mod public.

Bazele acestei organizaţii aveau să fie puse de un om eare nu era nazist, dar pe care aceştia l-au manevrat cu

îndemânare. La 1 octombrie 1934, profesorul de gimnastică Henlein Conrad, născut dintr-un tată german şi o mamă cehă, a creat aşa-numitul *Deutsche Heimatfront* (Frontul Patriotic German). Henlein cerea autonomia Sudeţilor în cadrul statului cehoslovac şi propunea totodată eonstituirea unui stat federal asemănător sistemului de cantoane elveţiene care, fără să dăuneze unităţii naţionale, ar fi dat minorităţilor etnice sentimentul independenţei.

Partidul lui Henlein fusese organizat după principiul Führerului. Era un semn alarmant, ce ar fi trebuit să trezească neîncrederea. În 1935, după ce câştigase un important număr de aderenţi, Frontul Patriotic German îşi schimbă numele, transformându-se în *Sudetendeutschen Partei* (S.D.P.), Partidul Germanilor din Regiunea Sudetă. Pe măsură ce puterea naziştilor creştea, se ridica şi tonul revendicărilor. Începând din 1936, S.D.P.-ul deveni „Coloana a V-a" în Cehoslovacia. Ea primea fonduri prin intermediul lui *Volksdeutsche Mittelstelle*, controlată din însărcinarea lui Himmler de *Obergruppenführer*-ul S.S. Lorenz. Fondurile îi erau predate lui Henlein de către Ambasada Germaniei din Praga. Tot ea îi transmitea şi directivele în materie de spionaj. A.O. (Organizaţia pentru Străinătate), condusă de secretarul de stat Bohle, dădea şi ea bani (15.000 de mărci pe lună lui Henlein) şi organiza reţele de informaţii proprii. Activitatea aceasta era dusă clandestin. Începând din 1937, Henlein începu să ceară autonomia Sudeţilor. Programul său politic deveni făţiş pronazist şi antisemit. În vara anului 1938, s-a produs o recrudescenţă a activităţii naziste, asemănătoare celei pe care o cunoscuse Austria înainte de *Anschluss*. Serviciile Gestapoului lucrau.

Potrivit directivelor foarte precise date de S.D.–*Ausland*, ce preluase controlul serviciului secret în Cehoslovacia,

naziştii din Sudeţi începură să se infiltreze în toate organizaţiile regionale sau locale, în asociaţiile sportive, în cluburile nautice, în asociaţiile muzicale şi corale, în cluburile foştilor combatanţi şi în asociaţiile culturale, făcând din ele tot atâtea focare pronaziste. În felul acesta, ei aveau posibilitatea să-i detecteze pe eventualii adversari ai principiilor naziste sau ai anexiunii la Germania şi să adune o bogată documentaţie privind situaţia politică, economică şi militară a Cehoslovaciei. Se strecurară şi în întreprinderi, atrăgând în rândurile lor pe directorii uzinelor şi ai băncilor sau pe colaboratorii lor principali, în cazul când aceştia le rezistau.

Toate aceste organizaţii aveau să adune o sumedenie de informaţii atât de importante, încât – după cum spune Schellenberg –, pentru a le putea transmite la Berlin, ar fi fost necesar să se instaleze linii telefonice speciale la două puncte de frontieră.

Regiunea sudetă mişuna de agenţi germani. Serviciul S.D. şi Gestapoul îşi împărţeau sarcinile. Îl foloseau pe Henlein împreună cu statul lui major, dar îi supuneau, în acelaşi timp, unei supravegheri riguroase şi vizibile, pentru a preîntâmpina orice „slăbiciune" din partea lor.

De cealaltă parte a frontierei germane, se constituise un corp de voluntari asemănător cu Legiunea austriacă din 1937 – Corpul voluntarilor germani din regiunea sudetă, al cărui cartier general se afla la castelul din Donndorf, în apropiere de Bayreuth.

Hitler căuta un pretext pentru invadarea militară a Cehoslovaciei. Din septembrie 1938, posturile de control ale reţelei naziste din regiunea sudetă, aşa-numitele *Sudetendeutsche Kontrollstelle,* au fost însărcinate să organizeze diverse acţiuni provocatoare.

La 12 septembrie, la Nürnberg, la congresul partidului nazist, Hitler rosti un discurs violent, în care îl acuza pe preşedintele Beneş că îi torturează pe germanii din Sudeţi şi că vrea să-i extermine. În acest moment, Henlein şi locţiitorul său, Franck, trecură în Germania.

Ca răspuns la aceste ameninţări, guvernul ceh, a cărui pasivitate încurajase instalarea pe teritoriul ţării a celor mai primejdioase organizaţii naziste, arestă un număr de nazişti din Sudeţi. Gestapoul ripostă şi, în noaptea de 15 spre 16 septembrie, fură arestaţi în Germania 150 de cetăţeni cehi.

La 19 septembrie, intră în acţiune Corpul de voluntari organizat în grupe mici de câte doisprezece oameni. El îndeplini peste 300 de misiuni, ucigând şi rănind numeroase persoane şi făcând peste 1.500 de prizonieri. Cu prilejul acesta au fost capturate douăzeci şi cinci de mitraliere, armament uşor şi echipament.

În ziua de 22, Chamberlain a plecat la Bad-Godesberg, iar în ziua de 29 s-a deschis Conferinţa de la München. Acolo, Mussolini, Hitler, Chamberlain şi Daladier au hotărât soarta Cehoslovaciei. Nu a fost ascultat nici un reprezentant al acestei ţări. În ziua de 30, s-a decis ca, între 1 şi 10 octombrie, Cehoslovacia să evacueze regiunea sudetă. Guvernul ceh a protestat, iar preşedintele Beneş şi-a dat demisia. Nimeni nu le-a dat însă atenţie. Pretutindeni se sărbătorea cu entuziasm triumful acesta al păcii, salvată in extremis.

Cu ocazia aceasta, Hitler şi-a dat seama că serviciile de informaţii franceze şi engleze nu prea făceau faţă sarcinilor lor. În timp ce continua să dea asigurări că nu va formula nici o revendicare teritorială, începu pregătirile pentru invadarea Cehoslovaciei. Semne premergătoare ar fi putut fi observate de multă vreme...

De îndată ce aeordul de la München a făcut posibilă ocuparea „paşnică" a regiunii sudete, Corpul de voluntari al lui Henlein a fost pus sub comanda lui Himmler, pentru „a fi afectat unor acţiuni poliţieneşti ca şi restul poliţiei, cu acordul *Reichsführer*-ului S.S.".

Democraţiile pierduseră o partidă hotărâtoare, ce ar fi putut fi câştigată.

În anumite cercuri militare luase fiinţă un mic grup de rezistenţă. Ca şi generalul Beck, aceste cercuri considerau că politica de agresiune dusă de Hitler n-avea să poată fi susţinută cu succes de armata germană – singură împotriva unei Europe pe care o credeau unită în faţa înaintării naziştilor. Unicul sfârşit logic al unei asemenea atitudini – socoteau ei – nu putea fi decât prăbuşirea totală şi ruina Germaniei. Militarii aceştia luară, în sfârşit, hotărârea de care se feriseră atâţia până atunci, anume să folosească prilejul agresiunii împotriva Cehoslovaciei ca să preia puterea şi să-l aducă pe Hitler în faţa unui tribunal. Acest act ar fi însemnat sfârşitul nazismului şi soarta Europei ar fi intrat pe alt făgaş.

La mijlocul lunii august, conspiratorii au trimis la Londra un emisar civil, von Kleist, ca să informeze guvernul britanic în legătură cu situaţia existentă şi să-i solicite să adopte o atitudine fermă. Dar, în timp ce Churchill, care nu era membru al guvernului, încuraja proiectele generalilor germani şi îi asigura că le va da tot sprijinul său, Chamberlain continua să tergiverseze. La începutul lunii septembrie, a fost trimis la Londra un alt emisar, de astă dată militar. Câteva zile mai târziu, un diplomat de la Ambasada Germaniei din Londra a confirmat britanicilor informaţiile pe care le primiseră anterior. Din nefericire,

această confirmare nu a putut să convingă guvernul lui Chamberlain şi pe cel al lui Daladier să renunţe la hotărârea de a abandona Cehoslovacia.

În toamna anului 1944, după eşecul complotului din 20 iulie, Gestapoul descoperi la von Kleist nişte documente privind călătoria pe care o făcuse la Londra în august 1938 şi contactele lui cu guvernul britanic. Von Kleist a fost condamnat la moarte şi executat în primăvara anului 1945.

La 21 octombrie, Hitler semnă un ordin „strict confidenţial" prin care O.K.W.-ul era solicitat:

1. Să asigure frontierele germane şi să le apere împotriva atacurilor aeriene prin surprindere.

2. Să lichideze ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia.

3. Să ocupe teritoriul Memel.

Până atunci, Hitler izbutise întotdeauna să-şi camufleze agresiunile sub pretextul solidarităţii datorate confraţilor împilaţi. De data asta însă, în Cehoslovacia nu mai exista nici o urmă de minoritate germană. Trebuia deci născocit altceva.

Pentru a potoli spiritele, guvernul de la Praga, condus de bătrânul preşedinte Hacha, acordă Slovaciei o largă autonomie internă. La Bratislava fură instaurate un parlament şi un guvern autonom. Acest prim pas nu a făcut însă decât să înlesnească operaţiunile ce au urmat. La ordinul lui Göring, care-i chemase în Germania, Durcansky şi Mach, conducătorii partidului extremist slovac, începură să revendice independenţa totală a Slovaciei şi legături mai strânse cu Germania pe plan economic, politic şi militar. În schimb, promiteau „soluţionarea" problemei evreieşti şi interzicerea partidului comunist.

În cursul iernii 1938-1939, a început campania de infiltrare în Boemia şi Moravia. În cadrul acestei campanii, un rol considerabil au avut organizaţiile studenţilor nazişti din regiunea sudetă, controlate de S.S. şi Gestapo. Gestapoul şi serviciul S.D. au avut în felul acesta posibilitatea să se infiltreze în instituţiile publice şi particulare cehe. În zorii zilei de 15 martie 1939, când trupele germane au pătruns fără nici un avertisment în ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia, agenţii nazişti ocupau deja toate posturile strategice, paralizând orice rezistenţă şi controlând poliţia. În special la Brno, conducerea poliţiei încăpu imediat pe mâna lor. Grupele de şoc au împiedicat pretutindeni distrugerea arhivelor politice şi poliţieneşti, ca să se poată efectua ulterior epurarea rapidă a tuturor oponenţilor. Principalii membri ai acestor asociaţii naziste studenţeşti au fost ulterior încorporaţi de Himmler şi de Heydrich în S.S. Mulţi dintre ei au ajuns în slujba Gestapoului din Praga.

Intervenţia germană fusese pregătită cu ajutorul unei provocări: cabinetul slovac rupsese în mod practic legăturile cu Praga, şi guvernul central fusese nevoit să-l dizolve din pricina atitutinii lui de sistematică opoziţie.

La 12 martie, doi agenţi din S.D. s-au prezentat la monseniorul Tiszo, primul-ministru slovac, şi l-au dus cu un avion special la Berlin. La 14 martie, conform ordinelor primite, monseniorul Tiszo a proclamat independenţa Slovaciei.

Trupele germane au cotropit, aşadar, teritoriul cehoslovac ca să „dea ajutor patrioţilor slovaci asupriţi". Concomitent, într-un ordin de zi adresat forţelor armate, Hitler a spus: „Cehoslovacia a încetat să mai existe". În ziua următoare, fu promulgat un decret ce anunţa înfiinţarea

„protectoratului" Boemiei şi Moraviei, încorporat la Reichul german. „Protector" al acestei nefericite ţări a fost numit von Neurath.

La 15 martie, Hitler pleacă la Praga. Ca şi la Viena, era însoţit de Himmler şi de Heydrich şi apărat de o puternică gardă S.S. Schellenberg, care făcea şi el parte din suită, povesteşte că Himmler s-a extaziat în faţa calităţii oamenilor din poliţia cehă, pe care i-a calificat drept „un material uman excepţional", şi a hotărât pe loc să-i încorporeze în S.S. Fostul adjunct al lui Henlein în partidul german din Sudeţi, Karl Hermann Frank, a fost numit imediat şef al poliţiei, cu titlul de secretar de stat al „protectoratului". În acelaşi timp, el a primit gradul de *Gruppenführer* S.S. (general de divizie). În noua funcţie, el avea să devină celebru printr-o sălbăticie fără seamăn.

Pentru poporul cehoslovac începu o perioadă de apocalipsă, în care avea să cunoască de acum cele mai groaznice suferinţe a căror pricină era trădarea de către cei care se transformaseră în agenţi ai naziştilor.

Cu complicitatea acestor oameni orbiţi de pasiunile lor politice, însetaţi de putere şi promovând o ideologie în care rasismul extrem se îmbina cu pervertirea sentimentului patriotic, agenţii nazişti au reuşit să-şi ducă sarcina la bun sfârşit. Cu ajutorul lor, au putut oamenii din S.D. şi Gestapo să-şi desăvârşească acţiunea lor de termite, măcinând din interior toată substanţa vie a naţiunii, nelăsând să subziste decât un înveliş gata să se prefacă în pulbere la prima lovitură.

Conservatorii din partidele de dreapta şi de centru au sprijinit încă o dată cu naivitate acest atac, căruia aveau să-i cadă chiar ei primele victime.

Timpul se scurse şi faptul că au fost date în vileag secretele politicii naziste, dezvăluite de arhivele capturate în 1945, arată o dată mai mult că triumful politicii lui Hitler s-a sprijinit exclusiv pe cunoaşterea slăbiciunilor omeneşti. Politica nazistă se baza pe exploatarea laşităţii şi a sălbăticiei umane. Iată de ce o organizaţie teroristă, cum a fost Gestapoul, a jucat un rol atât de important în această politică.

3

HIMMLER PUNE LA PUNCT ÎNFRICOŞĂTOAREA LUI ORGANIZAŢIE

De vreme ee politica hitleristă de agresiune repurtase mereu succese, naziştii nu aveau nici un motiv să-şi schimbe metodele. La sfârşitul anului 1938, s-a hotărât nimicirea Poloniei. Pretextul îl putea oferi oraşul liber Danzig, izolat pe teritoriul polonez prin Tratatul de la Versailles. Ţelul urmărit de data aceasta de hitlerişti nu necesita o înscenare asemănătoare cu cele din Austria şi Cehoslovacia: Polonia trebuia transformată în teritoriu de expansiune, de „colonizare". Ea constituia prima etapă în cucerirea aşa-zisului *Lebensraum*, „spaţiul vital", pe care îl revendica Hitler de la apariţia nazismului.

În faţa agresiunii ce se pregătea, Polonia se afla într-o situaţie critică. Ministrul Afacerilor Externe, colonelul Josef Beck, nutrea de multă vreme o vie simpatie pentru dictatura nazistă. Polonia, condusă până atunci de un guvern democratic, trăise din 1926 până în 1936 sub dictatura mareşalului Pilsudski care, înainte de a muri, semnase un pact de neagresiune cu Germania hitleristă. Considerându-se suficient de apărată prin acest pact, junta militară a coloneilor care i-au urmat lui Pilsudski s-a împotrivit încheierii oricărui acord cu ţările democratice şi, îndeosebi, cu Cehoslovacia. Mai mult chiar, Polonia participase şi ea la ciopârţirea Cehoslovaciei, însuşindu-şi districtul Teşen, cu minele de cărbuni şi cu cei 230.000 de locuitori ai lui.

Hitler declarase la o conferinţă ţinută în faţa generalilor, la 23 mai 1939: „Nici vorbă nu poate fi de cruţarea Poloniei; nu ne rămâne decât să hotărâm atacul împotriva Poloniei la prima ocazie favorabilă". Termenul ultim a fost fixat pentru 1 septembrie.

Pregătirea atacului s-a făcut cu toată minuţiozitatea. Planul purta numele cifrat de *„Fall Weiss"* („Cazul alb"). Planul împotriva Cehoslovaciei se numise *„Fall Grün"* („Cazul verde").

Pentru înscenarea ce avea să-i permită să-i acuze pe polonezi de provocare, Hitler s-a gândit, firește, la Himmler, executorul tuturor josniciilor dictate de el. La 23 iunie, Himmler asistă la o adunare a Consiliului de apărare al Reichului. Din 1935, de când fusese creat, acesta se întrunea abia a doua oară. La această adunare s-a căzut de acord asupra principalelor măsuri ce urmau să fie luate în vederea războiului iminent. Bineînţeles, nimeni nu a făcut nici cea mai mică aluzie la rolul rezervat

oamenilor lui Himmler, rol despre care s-a aflat abia la procesul de la Nürnberg.

Planul urzit de Himmler şi a cărui realizare i-a fost încredinţată lui Heydrich a primit numele cifrat de operaţiunea „Himmler". Pentru aplicarea lui, Heydrich a ales un om de încredere, pe Alfred Helmut Naujocks, unul dintre vechii prieteni, pe care-l cunoscuse la Kiel pe vremea când – după ce fusese dat afară din marină – intrase în S.S.. În 1931, Naujocks devenise şi el membru S.S. Era mecanic, cunoscut boxer amator, popular printre docherii din Kiel şi constituia o achiziţie de preţ pentru încăierări de stradă şi întruniri. În 1934, Heydrich l-a introdus în S.D. unde, în 1939, a ajuns să conducă o subsecţie a Secţiei a III-a din S.D.–*Ausland*, numită Serviciul de informaţii externe. Acest serviciu era condus, în vremea aceea, de *Oberführer*-ul S.S. Heinz Jost.

Grupul condus de Naujocks, ce a primit mai târziu denumirea de Grupul VI F, avea sarcini speciale. Din biroul lui situat la Berlin, în Delbrückstrasse, Naujocks conducea diverse ateliere, în care anumiţi oameni de încredere îndeplineau însărcinări misterioase. Grupul F constituia ceea ce s-ar putea numi „subdiviziunea tehnică" a serviciului S.D. Acolo se întocmeau acte false, paşapoarte, buletine de identitate şi bilete de liberă trecere pe nume fictive, de diverse naţionalităţi, necesare agenţilor S.D. care operau în străinătate. În cele din urmă, acolo aveau să se fabrice şi bani falşi. Grupul de falsificatori era condus de *Hauptsturmführer*-ul S.S. Krüger. Un alt atelier, instalat într-o modestă căsuţă periferică, adăpostea secţia de radio.

După ce a condus aceste activităţi extrem de confidenţiale, Naujocks a fost destituit în ianuarie 1941 şi trecut în Wafffen-S.S. pentru vina de a fi îndrăznit să discute

un ordin al lui Heydrich. De atunci încolo, Heydrich avea să-l urmărească permanent cu o ură neîmpăcată, insistând ca Naujocks să fie trimis într-o unitate combatantă din linia întâi pe frontul de răsărit. Directivele lui Himmler interziceau însă ca „deţinătorii secretelor de stat" să ocupe posturi unde puteau risca să cadă în mâna inamicului. Aceste directive au fost salvarea lui Naujocks. În cele din urmă, după ce a activat un timp în Danemarca şi a deţinut un post în Serviciul economic de ocupaţie din Belgia, Naujocks a dezertat. La 19 octombrie 1944, s-a predat trupelor amerieane. Fără îndoială, nu ştia că numele lui figura pe lista criminalilor de război şi că era urmărit pentru a fi tradus în faţa unui tribunal aliat. A fost un timp deţinut în Germania, de unde a reuşit să evadeze în 1946 şi să dispară.

La 10 august 1939, când Heydrich l-a convocat la biroul său din Prinz Albrechtstrasse, Naujocks era încă omul lui de încredere. Heydrich i-a încredinţat sarcina de a simula un atac împotriva postului german de radio-emisie situat la Gleiwitz, în Silezia Superioară, în apropiere de frontiera poloneză. Această înscenare trebuia să apară ca o agresiune comisă de un detaşament polonez împotriva postului de radio. „Avem nevoie, pentru presa străină şi pentru propaganda germană de dovezi materiale cu privire la aceste atacuri ale polonezilor", spuse Heydrich.

Naujocks alese deci şase oameni din S.D., care ofereau siguranţă absolută şi, în preajma zilei de 15, porni spre Gleiwitz. Trebuia păstrată cea mai deplină taină, consemn facilitat de faptul că în vara anului 1937 *Grenzpolizei*-ul, Poliţia de Frontieră, trecuse sub controlul Gestapoului. La Gleiwitz, Naujocks urma să aştepte un mesaj cifrat al lui Heydrich înainte de a porni acţiunea. Ştia că pentru atac

aveau să-i fie puşi la dispoziţie germani îmbrăcaţi în uniforme poloneze. Înseenarea pusă la cale de Heydrich prevedea ca falsul detaşament polonez să captureze postul de emisie şi să-l păstreze un anumit timp pentru ca un german care vorbea limba polonă să poată citi o declaraţie redactată de Heydrich în termeni violenţi: „În mesajul acesta – arăta Naujocks – urma să se spună că sunase ceasul războiului germano-polonez şi că polonezii, uniţi, aveau să zdrobească orice rezistenţă din partea germanilor".

Grija de a procura uniformele, armele şi actele de identitate pentru falşii soldaţi polonezi care aveau să ia parte la atac fusese încredinţată Abwehrului, serviciu de informaţii militare, direct dependent de O.K.W. Himmler ceru uniforme poloneze adevărate şi acte militare poloneze autentice, deşi serviciul lui Naujocks, atelierul Grupului F, ar fi putut întocmi fără nici o dificultate acte falsificate perfect.

Canaris, şeful suprem al Abwehrului, a încercat să împiedice acest gen de operaţiune sau cel puţin să excludă din ea participarea serviciilor lui. Nu a reuşit însă, deoarece Keitel îşi dăduse consimţământul. El s-a mulţumit atunci să se dea la o parte. Heydrich l-a însărcinat cu coordonarea diferitelor lucrări ale fiecărui serviciu pe *Oberführer*-ul S.S. Mehlhorn.

Fracţionarea sarcinilor avea drept scop să asigure o mai bună garanţie a secretului şi o fărâmiţare corespunzătoare a responsabilităţilor. În luna mai, Nebe, şeful Kripo şi subalternul lui Heydrich, a cerut conducerii O.K.W. să-i procure uniforme poloneze „pentru turnarea unui film", despre care se pretindea că reconstituie o agresiune poloneză. Ulterior, el a adresat militarilor o cerere identică.

De astă dată era vorba să i se furnizeze armament şi, mai ales, acte autentice, ceea ee nu mai lăsa nici un dubiu asupra faptului că era vorba de cu totul altceva decât de un film.

La sfârşitul lunii august, Naujocks, care continua să aştepte la Gleiwitz ordinele lui Heydrich, a fost convocat la Oppeln, un orăşel din Silezia, situat la o distanţă de şaptezeci de kilometri nord de Gleiwitz. Acolo îl aşteptau Müller şi Mehlhorn ca să discute ultimele amănunte ale operaţiunii. Müller, în calitate de şef al Gestapoului, fusese însărcinat de Heydrich să furnizeze cel mai important „material", botezat de Heydrich cu semnificativul nume cifrat de „conserve". Aceste „conserve" erau în realitate o duzină de condamnaţi pe care Müller îi adunase de prin lagăre.

După mărturia lui Naujocks la Nürnberg, „Müller a declarat că dispunea de doisprezece sau treisprezece criminali condamnaţi care urmau să fie îmbrăcaţi în uniforme poloneze şi lăsaţi acolo morţi pentru a se dovedi că fuseseră ucişi în timpul atacului. În acest scop, un medic din serviciul lui Heydrich trebuia să le facă injecţii otrăvitoare. După aceea, urmau să fie răniţi şi cu arme de foc. După incident trebuiau aduşi la faţa locului corespondenţi de presă şi diverse alte persoane. Atunci avea să fie întocmit şi un raport al poliţiei. Müller mi-a spus că primise ordin de la Heydrich să-mi pună la dispoziţie unul dintre criminali, pentru acţiunea de la Gleiwitz".

Totul era pregătit până la cel mai mic amănunt:

„La 31 august, la amiază, am primit telefonic de la Heydrich un ordin cifrat în legătură cu atacul care urma să aibă loc în aceeaşi seară, la ora 8.00. Heydrich mi-a spus: «Înainte de atac, cere-i lui Müller conservele». Am făcut întocmai. I-am dat lui Müller indicaţie să-mi aducă

omul lângă postul de radio. Era viu, dar în stare de totală inconştienţă. Am încercat să-i deschid ochii. După privire, nu mi-am dat seama dacă mai trăia. Numai respiraţia mai era un indiciu".

Deşi se punea la cale asasinarea lor, Müller le-a dat condamnaţilor asigurarea că, în schimbul participării lor patriotice la respectiva acţiune, aveau să fie graţiaţi şi eliberaţi.

La ora prevăzută s-a produs atacul simulat. Potrivit planului, mesajul redactat de Heydrich a fost transmis în limba polonă pe un circuit cu prioritate, ceea ce n-a durat mai mult de trei sau patru minute, după care Naujocks şi oamenii lui s-au retras, lăsând pe teren „conservele".

A doua zi, la 1 septembrie, când trupele germane au năvălit pe teritoriul polonez încă din zorii zilei, Hitler, vorbind în Reichstag, a enumerat câteva dintre „violările de frontieră" comise de polonezi (începând de la 23 august, germanii îşi înmulţiseră actele de provocare), menţionând şi incidentul de la postul de radio Gleiwitz, „atacat de trupe regulate poloneze". Concomitent, Ribbentrop a transmis ambasadelor germane din străinătate un comunicat în care se spunea că Wehrmachtul a fost constrâns să treacă la acţiune pentru a „riposta" atacurilor poloneze. Aceeaşi formulă a fost reluată şi de comunicatele militarilor din O.K.W. Ziarele germane şi unele ziare străine au publicat amănunte în legătură cu atacul postului de radio. Au trecut şase ani până când a ieşit la iveală adevărul în această chestiune. *Hauptsturmführer*-ul Birckel a afirmat ulterior că, în afară de Naujocks, toţi ceilalţi membri S.D. care au participat la operaţiune au fost „înlăturaţi".

Naziştii au recurs deseori la asemenea procedee. Se foloseau de uniformele şi materialele adversarilor,

violând în felul acesta convenţiile internaţionale. Ultimul şi cel mai extraordinar exemplu l-a constituit operaţiunea „Greif" din decembrie 1944, acţiunea unui *Kommando* întreprinsă de S.S.-istul Skorzeny, în sprijinul ofensivei disperate încercate în Ardeni de von Rundstedt. La operaţiunea „Greif" au participat peste trei mii de S.S.-işti, îmbrăcaţi în uniforme militare americane, dotaţi cu tancuri Sherman, camioane şi jeepuri originale. Aveau misiunea să semene confuzie în liniile Aliaţilor, unde au reuşit să pătrundă adânc, efectuând cele mai îndrăzneţe acte de sabotaj.

Operaţiunea „Himmler", întreprinsă la Gleiwitz, a dovedit complicitatea ce exista încă de pe atunci între serviciile S.S. şi armată. Căci la această acţiune au participat simultan serviciul S.D, Gestapoul şi, la ordinul Înaltului Comandament, Abwehrul.

După trei zile de la izbucnirea războiului, trupele germane cuceriseră deja o parte importantă din teritoriul polonez. În ziua de 8, tancurile intrară în Varşovia. Hitler hotărî să-şi strămute cartierul general în apropierea frontului. Au fost amenajate în acest scop trei trenuri speciale ce au trecut frontiera poloneză în regiunea Kattowice (nu departe de Gleiwitz) şi au străbătut Polonia, urcând spre nord, pentru a se opri la Zoppot, un mic port al fostului teritoriu Danzig, care prin legea de la 1 septembrie fusese în mod oficial alipit Reichului. Hitler a rămas acolo până la sfârşitul lunii septembrie.

Primul tren special era al lui, al doilea al lui Göring, iar la treilea al lui Himmler.

Ca şi în Austria şi Cehoslovacia, Himmler se număra printre primii care intrau în Polonia. Era însoţit pretutindeni de credinciosul lui aghiotant, *Obergruppenführer*-ul

Wolff. Asista la toate conferinţele importante ale statului-major şi controla instalarea serviciilor lui pe teritoriul cucerit. Fiecare dintre aceste servicii avea câte un reprezentant pe lângă el. Dintre aceşti reprezentanţi se remarca tânărul şef al unei secţii de „contraspionaj intern" al Serviciului S.D., Walter Schellenberg. Alegerea nu era întâmplătoare: Heydrich îl însărcinase dinainte pe Schellenberg să ducă tratative cu armata şi să stabilească o modalitate ca agenţii lui Himmler să poată acţiona pe teritoriul din imediata apropiere a frontului. În urma primelor valuri de trupe de asalt, au pătruns în Polonia şi *Kommando*-urile speciale din Gestapo şi S.D. „pentru a asigura securitatea spatelui frontului" dar, mai cu seamă, pentru a trece la aplicarea măsurilor hotărâte cu mult timp în urmă de Himmler în legătură cu populaţia poloneză.

Detaşamentele Sipo, cu oameni din Gestapo şi S.D., au format o *Einsatzgruppe* (grupă de luptă) împărţită, la rândul ei, în *Einsatzkommando*-uri. Cu armata nu se încheiase, în scris, nici un acord precis. Militarii aflaseră în amănunţime măsurile indicate de Hitler pentru lichidarea Poloniei şi se îngroziseră. Bombardarea Varşoviei fusese dinainte hotărâtă, deşi din punct de vedere militar nu era necesară; populaţia trebuia terorizată; Hitler ordonase „curăţirea politică" a Poloniei, şi generalii ştiau la ce excese avea să ducă un asemenea ordin. În sfârşit, erau prevăzute diverse acţiuni de provocare. Ribbentrop îl informase pe amiralul Canaris despre organizarea unei pretinse „răscoale" a minorităţilor ucrainene împotriva polonezilor, ce trebuia să servească drept pretext pentru incendierea tuturor fermelor şi caselor polonezilor din regiunea respectivă.

Canaris îl prevenise pe Keitel asupra riscurilor pe care le comportau pentru armată asemenea uneltiri. Unii

generali au fost de acord cu Canaris atunci când strigase: „Într-o zi, lumea va trage la răspundere Wehrmachtul pentru asemenea metode, pentru că aceste evenimente s-au petrecut sub ochii lui". Sub presiunea acestor generali, Keitel şi Brauchitsch i-au prezentat direct lui Hitler obiecţiile lor cu privire la faptul că în spatele trupelor erau folosite *Kommando*-urile lui Himmler. Securitatea lor era suficient de asigurată, spuneau ei, aşa încât prezenţa *Kommando*-urilor nu era cu nimic justificată.

Spre surprinderea generală, Hitler le-a dat mai întâi dreptate; puţin după aceea însă, el a revenit asupra primei hotărâri şi i-a ordonat lui Keitel să accepte prezenţa oamenilor lui Himmler. Potrivit obiceiului său, Keitel s-a supus imediat şi le-a comunicat generalilor lui că nu putea avea nici o influenţă asupra desfăşurării evenimentelor, de vreme ce era vorba de un ordin al Führerului. În felul acesta, el şi-a dat asentimentul pentru bombardarea Varşoviei şi pentru executarea anumitor categorii ale populaţiei: intelectualii, nobilimea, clerul şi fireşte, evreii. Primele trei categorii erau considerate de Himmler şi de Heydrich periculoase, pentru că erau susceptibile şi singurele în stare să organizeze o rezistenţă internă şi să se opună nazificării. Organizarea unei asemenea rezistenţe ar fi fost mult mai dificilă, dacă nu chiar imposibilă, în cazul unei populaţii lipsite de influenţa intelectualilor şi a preoţilor. Cât despre evrei, ordinul dat în Polonia pentru exterminarea lor constituia începutul „rezolvării definitive" a problemei.

În cursul unei întrevederi ce a avut loc în trenul lui Hitler, generalul Johannes von Blaskowitz, însărcinat cu elaborarea unui plan de atac împotriva Poloniei şi care comanda o armată în timpul acestei campanii, a protestat

energic şi a întocmit un raport amănunţit cu privire la atrocităţile comise în Polonia împotriva evreilor şi a elitei poloneze de către S.S. şi *Einsatzkommando*-uri. El i-a înmânat acest raport lui Hitler însuşi. Nu a reuşit decât să-i dezlănţuie o furie spectaculoasă. Dificultăţi de acest ordin au dus la încheierea unor acorduri scrise între O.K.W. şi Himmler cu privire la folosirea *Einsatzgruppe*-lor în campania împotriva Uniunii Sovietice. În acţiunile întreprinse în cursul respectivei campanii, aceste detaşamente aveau să comită orori ce au depăşit orice limită.

Puţini militari au îndrăznit să ridice un glas de protest în acel septembrie 1939. Canaris, Blaskowitz şi, în mai mică măsură, Brauchitsch au izbutit cu greu să-l pună în mişcare pe Keitel. Tentativa însă a eşuat repede.

Armata în ansamblu îl aproba şi-l susţinea pe Hitler. Generalii nădăjduiau un *Blumenkrieg*, un fel de „bătaie de flori". Campaniile din Austria şi Cehoslovacia, apoi războiul-fulger din Polonia păreau să le îndreptăţească speranţele. E drept că se cam codeau să se măsoare cu armatele franceză şi britanică, dar Hitler le declarase că şi campania din Franţa avea să fie tot atât de uşoară. În toamna anului 1939, generalii deţineau un loc de frunte în statul nazist. Culegeau lauri în răsărit şi se pregăteau să înfrunte democraţiile apusene; în interior, mulţi ocupau posturi-cheie în economia de război. Se părea că depărtarea câmpurilor de operaţiuni şi funcţiile pe care urmau să le îndeplinească acolo aveau să le dea o independenţă neaşteptată, ajutându-i să se descotorosească de tutela partidului nazist, să iasă de sub controlul Gestapoului şi al serviciului S.D.

Să vedem însă care au fost atitudinile lui Himmler şi a Gestapoului în faţa acestei situaţii a cărei evoluţie putea fi primejdioasă.

În primul rând, pentru limitarea autonomiei militarilor, fuseseră luate anumite măsuri de precauţie. Cea mai mare parte a transporturilor armatei, de pildă, a fost încredinţată unităţii motorizate a partidului nazist (N.S.K.K.). Fără camioanele, şoferii şi motocicliştii acesteia, armata nu ar fi fost în stare să-şi asigure în mod satisfăcător aprovizionarea. În felul acesta, partidul nazist păstra un mijloc important de control asupra militarilor şi posibilitatea de a le zădărnici, la nevoie, mişcările.

Pe de altă parte, la cererea lui Himmler şi contrar obiceiului, militarii nu şi-au exercitat niciodată autoritatea pe plan poliţienesc nici în Cehoslovacia şi nici în Polonia. Această autoritate a fost acaparată de la început atât în Cehoslovacia cât şi în Austria de serviciile lui Himmler. În Polonia, ea a fost preluată de aceste servicii imediat după încetarea operaţiilor militare şi pe măsură ce trupele înaintau.

Sosirea agenţilor din S.D. şi Gestapo, grupaţi în *Einsatzkommando*-uri, imediat după trupele combatante şi chiar în timpul desfăşurării operaţiunilor, era o noutate şi o „iniţiativă îndrăzneaţă" a lui Himmler. Iniţiativa aceasta, la care participau deopotrivă agenţi ai celor două principale servicii conduse de el, reflecta importanta transformare ce se înfăptuia[1].

De la 17 iunie 1936, când Himmler devenise şef suprem al tuturor serviciilor poliţieneşti din Germania, se produseseră anumite transformări. O circulară emisă la 28 august 1936 prevedea ca, începând de la 1 octombrie al

1 *Einsatzkommando*-uri identice fuseseră constituite şi pentru intrarea în Cehoslovacia. Rolul lor a fost însă diferit acolo şi limitat în timp. De îndată ce s-a instalat la Praga un serviciu Sipo, ele au fost dizolvate.

anului următor, toate serviciile poliţiei politice ale landurilor să poarte denumirea de *Geheime Staatspolizei* (Gestapo), iar servieiile regionale numele de *Staatspolizei* (Stapo). Această uniformizare a denumirilor, ca şi subordonarea pe care o implica, desăvârşea unificarea începută cu trei ani în urmă. O circulară emisă la 20 septembrie şi semnată de astă dată de ministrul de Interne Frick, de care depindeau în teorie toate serviciile poliţieneşti, însărcina serviciul central al Gestapoului din Berlin cu controlul activităţii conducătorilor serviciilor poliţiei politice din toate landurile.

Pentru consolidarea mijloacelor de acţiune şi efectuarea mai rapidă a represiunii, Frick semnase la 25 ianuarie 1938 un ordin prin care iniţiativa şi dreptul de internare preventivă reveneau însuşi Gestapoului. Până atunci, serviciile Gestapoului se mărginiseră să aplice sentinţele date, la propunerea lor, de Ministerul de Interne. Acum dispărea şi acest slab control. „Internarea preventivă – suna ordinul lui Frick – poate fi decretată de poliţia secretă de stat ca măsură de constrângere împotriva acelora care prin atitudinea lor pun în primejdie securitatea poporului şi a statului – aceasta în vederea zdrobirii oricărei încercări de răscoală din partea duşmanilor poporului şi ai statului".

Ordinele de internare nu puteau fi discutate. Nu fusese prevăzută nici o instanţă administrativă sau judiciară, şi am văzut că tribunalelor li se interzicea să se ocupe de treburile Gestapoului. Pentru lămurirea celor în cauză, în capul ordinului de internare ce le era remis pentru notificare se afla următoarea menţiune: „Persoana arestată nu are dreptul să facă apel împotriva decretului de internare preventivă". Urma apoi motivul internării. El se rezuma de

obicei la câteva cuvinte. De pildă: „Bănuit de activitate dăunătoare statului", sau: „E bănuit că-i ajută pe dezertori" sau: „Fiind rudă cu un dezertor (sau cu un emigrant), dacă s-ar afla în libertate, ar putea folosi orice prilej pentru a dăuna Reichului".

Ordinul dat de Frick la 25 ianuarie şi un decret din 14 septembrie 1938 îndemnaseră organizaţiile partidului nazist să colaboreze cu serviciile Gestapoului, cărora Führerul le dăduse „misiunea de a-i supraveghea şi înlătura pe toţi duşmanii partidului şi statului naţional-socialist, precum şi toate forţele de dezagregare îndreptate împotriva lor".

Aşadar, Gestapoul îşi instaurase puterea integral şi definitiv. Toţi funcţionarii lui erau funcţionari ai Reichului. Serviciile lui Heydrich, răspândite în întreaga Germanie, cuprindeau:

– 57 de servicii regionale ale Gestapoului, împărţite în:

– 21 *Stapo Leitstellen* (posturi principale),

– 36 *Stapo Stellen* (posturi).

Kripo, care din 1936 alcătuia împreună cu Gestapoul complexul denumit Sipo, dispunea de:

– 66 de servicii regionale, împărţite în:

– 20 *Kriminal Polizeileitstellen* (posturi principale),

– 46 *Kriminal Polizeistellen* (posturi).

Heydrich, ce dirija ansamblul, avea toate motivele să fie satisfăcut. Deşi era şeful Sipoului, el continua totuşi să se ocupe intens de serviciul său iniţial – S.D.-ul. Avusese şi câteva neplăceri administrative. Cu toate eforturile depuse, S.D.-ul continua să rămână un serviciu al partidului nazist. La 11 noiembrie 1938, apărusc, în sfârşit, un decret care transforma S.D.-ul în serviciu de informaţii al partidului şi al statului. Sarcina lui principală era aceea

de a seconda poliţia de siguranţă (Sipo = Gestapo + Kripo). Dar, între timp, sub biciuşca lui Heydrich, ce îşi luase ca model celebrul Intelligence Service britanic, S.D.-ul evoluase. El devenise mai curând un serviciu de informaţii politice şi, îndeosebi, de spionaj decât un organ auxiliar al poliţiei.

La izbucnirea războiului, S.D.-ul era deci, oficial, un serviciu de informaţii al statului, rămânând însă de fapt un organ al partidului naţional-socialist. Şi aşa avea să rămână până la sfârşit. „Frontiera" administrativă care-l despărţea de celelalte servicii ale lui Himmler crea însă permanent dificultăţi, cu toată unitatea conducerii Himmler-Heydrich. Dificultăţile acestea au ieşit la iveală cu prilejul creării, pentru campania din Polonia, a *Einsatzkommando*-urilor cu compoziţie mixtă. Din acest motiv, în cursul verii, Himmler luă o hotărâre importantă: crearea unui nou organ, pe care decretul din 27 septembrie 1939 îl oficializa. Prin acest decret, *Reichsführer*-ul S.S. regrupa principalele sale servicii sub denumirea de *Reichssicherheitshauptamt* (Biroul Central de Siguranţă al Reichului), ce avea să fie mai cunoscut sub iniţialele R.S.H.A. Înfiinţarea acestui oficiu corespundea unei idei exprimate de Himmler încă de prin 1936, şi anume: necesitatea creării unui „corp de apărare a statului".

Serviciile de anchetare, de cercetări, de documentaţie criminală şi politică se aflau, aşadar, reunite într-un singur tot. Primul rezultat al acestei măsuri a fost o şi mai mare înăsprire a controlului exercitat de direcţia centrală S.S. asupra tuturor serviciilor poliţieneşti. Căci, chiar de la înfiinţarea sa, R.S.H.A. a fost considerat ca un serviciu de guvernământ care făcea parte din Ministerul de Interne şi ca unul dintre principalele servicii S.S. ce depindea

de comandamentul suprem S.S.. Această dublă apartenenţă era întărită şi printr-o unitate de conducere. Asemenea harababură administrativă e caracteristică stilului nazist. Dr. Best s-a străduit s-o explice într-un jargon pseudojuridic care merită a fi citat:

„S.S.-ul şi poliţia constituie deci o unitate, atât ca structură, cât şi ca activitate, fără ca organizarea lor proprie să-şi fi pierdut caracterul specific şi locul cuvenit printre celelalte ramuri importante ale partidului şi ale administraţiei de stat. Acestea, din punct de vedere diferite, sunt de aceeaşi natură".

Un alt decret, emis chiar în ziua constituirii R.S.H.A., numea şefii de servicii, confirmându-i pe foştii şefi în funcţiile lor şi ungându-l pe Heydrich conducător al R.S.H.A..

Din punct de vedere legal, acest amalgam era un nonsens. Denumirea de R.S.H.A. era un soi de perdea ce ascundea numele prea cunoscut al Gestapoului. Pentru acelaşi motiv, agenţii şi funcţionarii care ţineau de R.S.H.A. purtau pe mâneca uniformei însemnul S.D., chiar dacă aparţineau de Gestapo sau Kripo. Acest însemn arăta doar că agentul respectiv făcea parte din formaţia specială S.D. din S.S., formaţie în care personalul R.S.H.A., în întregime integrat în S.S., fusese inclus în bloc.

R.S.H.A.[1] era un gigantic mecanism poliţienesc conceput pentru centralizarea informaţiilor, pentru captarea celor mai uşoare şoapte de nemulţumire şi pentru adueerea lor – amplificate şi explicate – până la ureehea marelui maestru al maşinăriei, *Reichsführer*-ul S.S. Heinrich

1 Vezi schema organizării R.S.H.A. în Anexa de la sfârşitul cărţii (n.red.).

Himmler. În celălalt sens al circuitului, mecanismul trebuia să repercuteze pe toate treptele cea mai mică dorinţă a stăpânului, să-i transmită ordinele până în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii naziste şi să asigure executarea lor rapidă.

În practică, R.S.H.A. s-a dovedit a fi un mecanism greu de mânuit. Excesiva divizare pe resorturi, îngrădirea impusă de obligativitatea secretului i-au diminuat mult eficacitatea. Pe de altă parte, separarea dintre informare şi executare, faptul că informaţiile treceau printr-o serie de trepte succesive înainte de a ajunge la cei care le foloseau falsificau optica celor răspunzători de mânuirea ei. Grupurile însărcinate cu stabilirea sintezelor generale pe baza masei de informaţii culese la bază erau compuse din birocraţi rupţi totalmente de realitate. În mâinile lor, rapoartele primite erau în mod progresiv despuiate de toate elementele lor vii. Sus nu mai ajungeau decât sinteze lipsite de orice substanţă; de cele mai multe ori, ele nu mai aveau nimic comun cu adevărul. Din această concepţie cu totul birocratică privind activitatea poliţiei au izvorât şi numeroasele concluzii false trase de serviciile germane şi ineficacitatea unui mare număr de măsuri, oricât de sălbatice ar fi fost ele. În mod paradoxal, „superorganizarea" R.S.H.A.-ului a constituit cauza eşecurilor lui.

Complexitatea organizării R.S.H.A.-ului a comportat o pregătire specială a tuturor agenţilor lui. Conform unei circulare emise de Heydrich la 18 mai 1940, tinerii agenţi angajaţi în R.S.H.A. erau nevoiţi să presteze un anumit stagiu în fiecare serviciu. Aşadar, fiecare tânăr nazist proaspăt promovat din rândurile S.S. sau care poseda o diplomă universitară trecea prin trei stagii succesive: patru luni la Kripo, unde învăţa elementele de bază ale

activităţii poliţieneşti, ca şi primele noţiuni ştiinţifice; trei luni la S.D. şi trei luni la Gestapo. În felul acesta, el căpăta o vedere de ansamblu asupra modului de funcţionare a serviciilor active şi ştia ce trebuie să aştepte de la serviciul vecin. După înclinaţiile pe care le avea şi după nevoile serviciului respectiv, el era ulterior repartizat la unul dintre cele şapte *Ämter*, adică la unul dintre cele şapte birouri în care era împărţit R.S.H.A.

Amt-ul IV din R.S.H.A. era Gestapoul.

R.S.H.A. şi-a extins activitatea şi asupra ţărilor ocupate sau anexate. Serviciile instaurate în aceste ţări erau aidoma serviciilor active din organizaţia centrală, al căror mecanism îl reproduceau pe scară redusă. Aceasta a fost înfăţişarea sub care Gestapoul a fost cunoscut în aproape toată Europa.

Faima Gestapoului a depăşit faima celorlalte organe ale R.S.H.A.-ului şi chiar pe a R.S.H.A.[1]-ului, practic necunoscut marelui public. Faptul acesta nu se datorează nici întâmplării, nici numelui lui de o mai mare putere evocatoare. Gestapoul a fost singurul instrument executiv al complexului, organismul principal şi cel mai de temut, pivotul în jurul căruia evoluau celelalte piese ale mecanismului. Prin Gestapo îşi justificau existenţa, în el îşi aflau finalitatea şi munca de documentare, şi sintezele, şi informaţiile de tot felul, şi statisticile, şi în sfârşit, studiile „ştiinţifice" şi „metodologice" ale celorlalte *Ämter*. Statisticile şi listele elaborate în alte servicii se preschimbau la Gestapo într-o masă de oameni care

1 Sediul serviciului central al R.S.H.A.-ului se afla în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, în clădirea Gestapoului.

urmau să fie hăituiţi asemenea vânatului, spânzuraţi, torturaţi, înrobiţi sau liehidaţi. Nu e oare firesc ca asupra acestor trei silabe să apese o povară mai grea de sânge, vaiete şi lacrimi decât asupra oricărui alt nume din întreaga istorie a omenirii?

În perioada în care a desfăşurat cea mai intensă activitate, adică în primăvara anului 1944, serviciile sale externe numărau 25 de posturi principale, 65 de posturi şi „antene" în 300 de posturi principale şi 850 de comisariate ale Poliţiei de Frontieră (*Grenzpolizei*). Kaltenbrunner, succesorul lui Heydrich şi ultimul şef al R.S.H.A., a recunoscut la Nürnberg că personalul Gestapoului atingea, probabil, la sfârşitul anului 1944, 35.000 – 40.000 de membri „permanenţi". Acuzarea pomenea de 45.000 – 50.000 de membri[1] şi indica şi o repartiţie aproximativă a provenienţei lor. Cifra pare să fie exactă, deoarece în ultimul semestru al anului 1944, Gestapoul a înghiţit un anumit număr de servicii ce depinseseră până atunci de alte organizaţii.

La înfiinţarea R.S.H.A.-ului, Gestapoul încorporase deja anumite elemente din S.D. Cu sprijinul lui Heydrich şi al lui Himmler, Müller a continuat această politică. La sfârşitul anului 1941 şi începutul lui 1942, Müller voia să extindă câmpul de activitate al agenţilor lui asupra ţărilor străine neocupate. Sub pretextul că ar înlesni activitatea contraspionajului, el revendica şi atribuţiile S.D.-*Ausland*. Planul lui Müller a eşuat. El a obţinut totuşi dreptul să corespondeze direct cu „ataşaţii de poliţie" oficiali sau

1 În aceste cifre nu sunt incluşi nici denunţătorii benevoli sau plătiţi, nici „auxiliarii" recrutaţi în ţările ocupate. Trebuie, de asemenea, să se ţină seama de rolul societăţilor de tot felul în care Gestapoul îşi avea agenţii.

clandestini din străinătate, să le ceară informaţii şi să le dea directive fără mijloeirea *Amt*-ului VI (S.D.–*Ausland*).

Pentru a-şi asigura supremaţia şi controlul, Gestapoul furnizase la începutul războiului cadrele necesare în vederea constituirii Poliţiei Secrete de Campanie – *Geheime Feld-Polizei* (G.F.P.) –, aflată sub conducerea O.K.W.-ului. Ulterior şi, desigur, cu ajutorul oamenilor pe care îi introdusese în felul acesta acolo, Heydrich a ajuns în mod practic să absoarbă întregul G.F.P. din ţările ocupate, atunci când cinci mii de membri ai G.F.P.-ului au fost înglobaţi în Gestapo. Numărul agenţilor din Gestapoul „originar" atingea el singur cifra de 32.000.

La 1 octombrie 1944, printr-un ordin al lui Himmler, agenţii Poliţiei Vamale de Frontieră (*Zollgrenzschutz*), până atunci dependentă de Ministerul de Finanţe, au trecut şi ei sub conducerea Gestapoului. Poliţia de Frontieră propriu-zisă (*Grenzpolizei*) fusese de mult încorporată. Această acaparare a vameşilor[1] constituie un exemplu al „rapacităţii" administrative a şefilor Gestapoului. Spre deosebire de preluarea vameşilor, absorbirea unora dintre serviciile Abwehrului, la sfârşitul anului 1944, a fost un fapt important. Ea ar fi avut o şi mai mare însemnătate dacă regimul nazist nu s-ar fi prăbuşit câteva luni mai târziu. Anexarea aceasta a marcat sfârşitul luptei pentru supremaţie, dusă de naziştii împotriva Abwehrului.

Ca să-şi asigure controlul până şi asupra ultimului dintre agenţii săi, Himmler a semnat, la începutul anului

1 Jumătate din cei 54.000 de agenţi de vamă au fost în continuare plătiţi de Ministerul de Finanţe. Cu câteva zile înainte de sfârşitul războiului, ei au fost reintegraţi cu toţii în acest minister. Practic vorbind, nu au avut nici un rol.

1940, un ordin în virtutea căruia întreaga poliţie germană era considerată în serviciu special pe toată durata războiului fiind pusă sub jurisdicţia trupelor S.S. Scopul acestei hotărâri era ca orice fel de anchetă îndreptată împotriva vreunui agent al serviciilor poliţieneşti să fie scoasă din competenţa tribunalelor. Anchetele acestea şi hotărârile judiciare ce puteau decurge din ele au ajuns astfel să ţină exclusiv de resortul unui organ special al direcţiei S.S. Astfel, nu mai era posibil nici un control. În calitatea lui de şef suprem al S.S.-ului, Himmler a instaurat domnia arbitrarului în interiorul tuturor serviciilor sale. Anchetele se făceau după bunul lui plăc. Le putea opri înainte de a se fi terminat, putea influenţa sentinţele, le putea anula, putea interzice executarea lor, îi putea graţia pe vinovaţi sau, dimpotrivă, îi putea copleşi cu cele mai aspre sancţiuni. La începutul anului 1940, Himmler şi-a încheiat activitatea de punere la punct a redutabilei maşinării pe care o făurise în urmă cu şase ani. Războiul avea să-i ofere acestei maşinării un eâmp de acţiune pe măsura ei.

PARTEA A PATRA

GESTAPOUL ÎN RĂZBOI (1940)

1

ÎN POLONIA

În iarna 1941-1942, în timp ce trupele S.S. procedau la „epurarea" populaţiei civile (adică la exterminarea ei) în regiunile ocupate în acel moment, ale Uniunii Sovietice, Himmler ţinu un discurs în faţa unui grup de ofiţeri S.S., menit să le „ridice moralul", zdruncinat oareeum de numeroasele orori pe care nici ei nu le mai suportau decât cu greu:

„Membrii Waffen-S.S.-ului – spuse el – se gândesc adeseori la deportarea oamenilor care trăiesc aici. Aceasta mi-a venit în minte în timp ce reflectam la munea grea depusă aici de poliţia de siguranţă, secondată de oamenii voştri, care o ajută mult. Acelaşi lucru s-a petrecut în Polonia, la o temperatură de 40 de grade Celsius sub zero, acolo unde noi trebuia să transportăm mii, zeci şi sute de

mii de persoane, unde era necesar să avem cruzimea – dumneavoastră trebuie să auziţi acest lucru, dar să-l uitaţi imediat – de a împuşca mii de oameni de seamă polonezi".

Polonia a fost masa de experienţă a metodelor naziste. Acolo, în oraşele şi satele acelui nefericit „guvernământ general" aflat sub autoritatea sângerosului Frank, au fost puse la punct procedeele prin care în curând avea să fie decimată întreaga Europă.

La 7 octombrie 1939, când cucerirea Poloniei abia se terminase, Hitler semnă un decret, contrasemnat de Göring şi de Keitel, prin care Himmler era numit comisar al Reichului pentru afirmarea rasei germane, fiind totodată însărcinat cu „germanizarea" Poloniei.

Potrivit acestui decret, *Reichsführer*-ul S.S. avea sarcina de a-i readuce în Reich pe cei de rasă germană din ţările străine, „de a înlătura influenţa nefastă a acelor elemente străine ale populaţiei care prezintă un pericol pentru Reich şi pentru comunitatea poporului german" şi de a forma noi colonii germane. Himmler avea deplină libertate de a-şi alege mijloacele pe care avea să le folosească pentru a-şi duce sarcina la bun sfârşit. El traduse imediat aceste directive generale:

„Nu e de datoria noastră – spunea el – să germanizăm răsăritul în vechiul înţeles al cuvântului, adică să-i învăţăm pe cei de acolo limba şi legea germană, ci trebuie să veghem ca numai poporul de sânge pur german să trăiască în răsărit". Aceasta era consecinţa firească a „concepţiilor S.S.-iste" cu privire la rolul sângelui. „Unul dintre principalele ţeluri care trebuie înfăptuite în răsăritul german este lichidarea raselor străine de pe teritoriile anexate".

Ca să accelereze această „germanizare" de factură nouă, Himmler ordonă o serie de măsuri menite „să împiedice creşterea elitei intelectuale poloneze"; el dispuse ea pământurile devenite libere prin dispariţia fermierilor polonezi să fie împărţite unor persoane de rasă germană, şi, pentru recuperarea „tipurilor rasiale foarte bune" care puteau fi detectate „într-un asemenea amestec de rase" declară cu răceală: „Cred că este de datoria noastră să le luăm copiii la noi, să-i îndepărtăm de mediul lor, la nevoie chiar furându-i sau răpindu-i. Ori vom obţine un sânge bun pe care-l vom putea folosi şi căruia îi vom acorda un loc în sânul poporului nostru, ori – poate consideraţi, domnilor, că e o cruzime, dar natura însăşi e crudă – vom distruge acest sânge".

În felul acesta, polonezii şi evreii s-au văzut expropriaţi, deposedaţi de bunurile lor, lipsiţi de casele şi de pământurile lor. Acestea au fost date unor „coloni" „de rasă germană" ce trăiau în străinătate şi care au fost readuşi în patrie. Dacă expropriaţii erau evrei sau consideraţi ca eventuali oponenţi, erau trimişi în lagăre de concentrare sau, în cazul cel mai fericit, în Germania, unde aveau să lucreze fie la uzinele de armament, fie ca muncitori agricoli. Uneori, erau siliţi să lucreze chiar pe fostele lor proprietăţi, ca robi ai spoliatorilor lor.

Printr-un decret emis la 12 decembrie 1940, Himmler a creat aşa-zisul „registru rasial". În acest registru erau trecute: 1. persoanele de rasă germană care au prestat activitate politică într-un organ nazist; 2. persoanele de rasă germană care nu au avut nici o activitate politică; 3. urmaşii persoanelor de rasă germană sau persoanele căsătorite cu un german de rasă; 4. urmaşii germanilor asimilaţi de masa poporului polonez, deci „polonizaţi" şi consideraţi

renegaţi. Aceştia din urmă trebuiau să fie supuşi unui regim de reeducare în scopul „regermanizării" lor. Cei care se dovedeau a fi refractari acestui tratament sau cei care nu solicitau să fie înscrişi în registrul rasial erau semnalaţi Gestapoului şi trimişi în lagăre de concentrare.

Aplicarea efectivă a tuturor acestor măsuri de „germanizare" şi de colonizare a fost încredinţată lui Heydrieh, şeful R.S.H.A.-ului. R.S.H.A. a organizat şi a efectuat exproprierile, evacuările, transportarea expulzaţilor în Germania şi a coloniştilor pe teritoriile „eliberate" ale Poloniei anexate[1] sau ale „guvernământului general", aflat sub tirania guvernatorului Hans Frank.

„Trebuie să-i exterminăm pe evrei oriunde şi cu orice ocazie", spunea Frank. Pentru îndeplinirea mai grabnică a acestui scop, în iunie 1940 s-a înfiinţat lagărul de exterminare (*Vernichtungslager*) de la Auschwitz, lângă Cracovia. Acolo, în mijlocul mlaştinilor insalubre, au fost exterminaţi în cursul celor cinci ani ce au urmat milioane de evrei.

La puţin timp după Auschwitz, au luat fiinţă alte două lagăre, la Maidanek şi la Treblinka, ultimul servind drept prototip pentru lagărele de exterminare create ulterior.

După un an, dând curs dispoziţiilor lui Himmler, R.S.H.A. alungase de pe teritoriul Poloniei anexate la Reich 1.500.000 de ţărani polonezi sau evrei, pe care îi trimisese pe teritoriul „guvernământului general". Acolo, situaţia lor va deveni de nesuportat. La sfârşitul lunii mai

1 Printr-un ordin semnat de Hitler la 8 octombrie 1939, cele patru provincii occidentale ale Poloniei au fost anexate la Reich; ceea ce a mai rămas a fost botezat, printr-un ordin emis la 12 octombrie, „guvernământul general al Poloniei".

1943, exproprierile afectaseră 702.760 de proprietăţi, cu o suprafaţă de 6.367.971 de hectare. Şi cifra aceasta nu se referă decât la exproprierile făcute de „serviciile" din Danzig, Prusia Occidentală, Poznan, Zichenau şi Silezia şi confirmate de documentele găsite. Pe pământurile respective au fost aduse vreo 500.000 de persoane de rasă germană, adică echivalentul unei treimi din numărul polonezilor expropriaţi. La această acţiune a participat *Volksdeutsche Mittelstelle*, care organizase un nou serviciu, pus sub controlul lui Himmler, şi un „Centru de imigraţie" înfiinţat pe lângă direcţia serviciilor de poliţie şi S.S..

Polonezii trimişi în Germania au fost transformaţi în sclavi. Atunci au fost puse pentru prima oară în aplicare, sub supravegherea Gestapoului, teoriile lui Himmler cu privire la funcţionarea viitorului Reich.

Pentru polonezii folosiţi ca muncitori agricoli exista un regulament, ce cuprindea cincisprezece puncte. În primul rând, regulamentul preciza: „În principiu, muncitorii agricoli de naţionalitate poloneză nu au dreptul să se plângă; aşadar, nici o reclamaţie nu va mai fi admisă de nici o administraţie oficială". Lăsaţi în felul acesta la cheremul „stăpânilor" lor, sclavii polonezi nu aveau dreptul să părăsească localitatea în care lucrau. Nu aveau voie să circule pe străzi pe timpul iernii între orele 20.00 şi 6.00 dimineaţa, iar vara între 21.00 şi 5.00 dimineaţa. Nu aveau dreptul să folosească biciclete decât la ordinul stăpânului sau ca să meargă la locul de muncă. Nu aveau voie să intre în biserici sau în temple, în cinematografe, teatre şi alte instituţii de cultură sau în restaurante. Nu li se dădea voie să aibă relaţii sexuale cu nici o femeie sau fată, oricine ar fi fost ea. Nu aveau dreptul să se întrunească, să folosească mijloace de transport, cale ferată,

autobuz etc. Le era strict interzis să-şi schimbe stăpânul. Dimpotrivă, acesta avea dreptul să le aplice pedepse corporale „dacă indicaţiile şi cuvintele blânde nu aveau efect". În asemenea situaţii, stăpânul nu era dator să dea nimănui socoteală şi nu putea fi „tras la răspundere decât de administraţie". În plus, stăpânii erau îndemnaţi să-i ţină pe muncitorii polonezi departe de familiile lor. Orice „crimă" comisă de un muncitor polonez trebuia imediat semnalată de stăpân care, în caz contrar, era pasibil de sancţiuni grave. Prin cuvântul „crimă" trebuie să se înţeleagă „sabotaj", încetinirea lucrului sau rea-voinţă în muncă şi atitudine „insolentă". Pentru stăpânul ce „nu păstrează distanţa care trebuie în mod necesar menţinută între el şi muncitorii agricoli de naţionalitate poloneză se prevăd pedepse grave. Aceeaşi regulă se aplică şi femeilor şi fetelor. Acordarea de raţii suplimentare este strict interzisă".

Femeile poloneze au fost plasate ca servitoare în familiile germane. Membrii partidului nazist aveau prioritate în obţinerea acestor slugi gratuite. Aproximativ 400.000 – 500.000 de asemenea nenorocite, reduse la sclavie, au fost duse în felul acesta în Reich, pentru „a aduce o uşurare simţitoare gospodinei germane (...) şi pentru a evita ca sănătatea ei să se resimtă în viitor". Situaţia lor era la fel de grea ca a muncitorilor agricoli. „Nici un concediu nu poate fi cerut. Slujnicele din răsărit nu au voie să părăsească în principiu domiciliul decât pentru efectuarea anumitor treburi casnice. Totuşi, drept răsplată, li se va putea acorda posibilitatea să stea fără să muncească în afara gospodăriei timp de trei ceasuri pe săptămână. Acest timp liber trebuie să ia sfârşit o dată cu înserarea, cel mai târziu la ora 20.00".

Interdicţiile impuse bărbaţilor erau aplicate şi acestor nenorocite. „În afara casei, servitoarea din răsărit trebuie să aibă întotdeauna asupra ei cartea de muncă, care-i serveşte drept bilet de liberă trecere".

E limpede că termenul „sclavie" nu e deloc exagerat. Şi trebuie să arătăm, spre ruşinea epocii noastre, că „stăpânii" germani, în aparenţă cetăţeni cinstiţi ai unei ţări cu o veche civilizaţie, s-au acomodat destul de bine cu aceste măsuri, ce le puneau la dispoziţie nişte biete fiinţe omeneşti asupra cărora aveau drept de viaţă şi de moarte. Şapte ani de regim nazist au fost de ajuns pentru a face admisibile aceste monstruozităţi. Marii industriaşi germani au mers mult mai departe de această cale.

Gestapoul veghea la respectarea noului cod. Sute de mii de adulţi, bărbaţi şi femei, fură astfel cufundaţi în mizerie materială şi morală; zeci de mii de copii îndurau o soartă şi mai crâncenă (în unele lagăre de muncă, copii de opt ani, aproape goi şi subalimentaţi, erau puşi să tragă căruioare şi să transporte greutăţi). Deasupra tuturor acestor nenorociţi plana întotdeauna umbra Gestapoului.

„Treburile" Gestapoului mierseră atât de „bine", încât, într-un interviu acordat la 6 februarie 1940 ziaristului Kleist de la „Völkischer Beobachter", Frank a luat în derâdere măsurile teroriste aplicate în Boemia şi Moravia de semenul lui, von Neurath. Von Neurath dăduse ordin să se lipească pe zidurile caselor din Cehoslovacia nişte afişe roşii care anunţau executarea a şapte studenţi cehi. „Dacă aş dispune să se lipească afişe pe ziduri ori de câte ori sunt împuşcaţi şapte polonezi – declară ironic Frank –, toate pădurile Poloniei nu ne-ar ajunge ca să fabricăm hârtia necesară".

La 25 ianuarie 1940, Frank a anunţat că va deporta un milion de muncitori polonezi. Pentru a aduce la îndeplinire acest program, Gestapoul a organizat pretutindeni razii. Ele au dat rezultate atât de bune, încât până în luna august 1942 au fost deportaţi opt sute de mii de muncitori polonezi.

La 10 mai 1940, atenţia întregii lumi – îndreptată până atunci asupra Poloniei – s-a concentrat asupra unui alt teatru de operaţiuni. Punctul de atracţie al observatorilor internaţionali l-au constituit armatele germane din vest ce au pătruns în Olanda, Belgia şi apoi în Franţa. Frank a scris cu această ocazie că trebuie „profitat de faptul că interesul întregii lumi se concentrează asupra frontului de vest pentru a lichida mii de polonezi, începând cu principalii reprezentanţi ai intelectualităţii poloneze".

Exterminarea aceasta fusese hotărâtă încă din septembrie 1939, dar se aşteptase un moment favorabil pentru a se trece la acţiune, fără a da prilej de vorbă criticii străine. Naziştii au avut, bineînţeles, grijă să pregătească câteva alibiuri temeinice.

La mijlocul lunii mai, Frank l-a convocat pe secretarul său de stat Josef Bühler şi pe ministrul Reichului Seyss-Inquart ca să hotărască împreună amănuntele operaţiunii denumite „Acţiunea A-B" (*Ausserordentliche Befriedigungs-Aktion*: Acţiunea extraordinară de pacificare). Ea a fost săvârşită sub pretextul că se punea capăt unei agitaţii primejdioase pentru securitatea trupelor. Ca întotdeauna, cu opt luni înainte, Führerul avusese geniala „intuiţie" a evenimentelor ce aveau să urmeze, de vreme ce stabilise încă de pe atunci remediul.

Acţiunea A-B a fost încredinţată exclusiv reprezentanţilor R.S.H.A. din Polonia: Krüger, *Obergruppenführer*

S.S. şi general de poliţie, şi Streckenbach, *Brigadeführer* în *Amt* I din R.S.H.A., cu ajutorul unor cadre de întărire S.S. venite special din Germania.

Chiar la începutul lunii noiembrie 1939, Gestapoul îi arestase pe profesorii Universităţii din Cracovia şi îi dusese în lagărele de concentrare din interiorul Reichului. Numărul persoanelor care urmau să fie înlăturate în cursul acţiunii A-B a fost însă considerat ca fiind prea mare şi transportul lor în Germania prea complicat. S-a hotărât deci să se simplifice lucrurile. „Nu e nevoie să internăm aceste elemente în lagărele de concentrare germane – scrie Frank după consfătuirea cu Krüger şi Streckenbach –, căci aceasta ar atrage o seamă de dificultăţi şi de legături epistolare inoportune cu familiile. E mai bine să lichidăm această problemă chiar în ţară şi în modul cel mai simplu".

S-au făcut aşadar arestări în masă, după care s-a trecut la o parodie de proces. Totul nu era decât o înscenare: în realitate, afacerea era lăsată în întregime la cheremul Gestapoului. La 30 mai, Frank a dat ultimele sale instrucţiuni:

„Orice încercare a autorităţilor legale de a interveni în acţiunea A-B, întreprinsă de poliţie, va fi considerată ca un act de înaltă trădare faţă de stat şi de interesele germane (...). Comisia de graţieri, aflată în serviciul meu, nu se va ocupa de asemenea probleme. Acţiunea A-B trebuie efectuată exclusiv de Krüger, şeful poliţiei şi al serviciului S.S., împreună cu organizaţia sa. Ea e o simplă acţiune interioară de pacificare, necesară şi, ca atare, trebuie să se desfăşoare în afara cadrului unei proceduri obişnuite".

În felul acesta, neavând dreptul la nici o procedură legală şi lipsiţi de orice posibilitate de graţiere, intelectualii

polonezi au fost „lichidaţi" cu cinism de Gestapo şi S.S. Când totul s-a terminat, Streckenbach s-a înapoiat la Berlin, unde îl aşteptau obişnuitele lui sarcini administrative. La plecare, i s-a organizat o festivitate de rămas bun. Foarte emoţionat, Frank rosti un mic discurs de mulţumire, felicitându-l pentru rezultatele bune pe care le obţinuseră împreună.

Merită a fi reţinută o frază teribilă:

„Ceea ce aţi înfăptuit dumneavoastră, *Brigadeführer Streckenbach*, împreună cu oamenii dumneavoastră pe teritoriul guvernământului general, nu se cuvine să fie uitat; şi nu trebuie să vă ruşinaţi pentru ceea ce aţi făcut".

De altfel, Streckenbach şi oamenii lui nici n-aveau de gând „să se ruşineze pentru ceea ce făcuseră". De ce oare majoritatea oamenilor a „uitat" toate aceste orori şi pe cei ce poartă răspunderea lor?

Mai târziu, puterea Gestapoului s-a extins. Un decret semnat la 2 octombrie 1943 de Frank i-a creat posibilitatea legalizării celor mai mari mârşăvii. Până la data respectivă, peste şaptesprezeee mii de polonezi fuseseră deja împuşcaţi, ca ostatici, adică fără nici un fel de judecată, fapt pe care Frank l-a comentat în felul următor: „Nu e cazul să ne înduioşăm atunci când aflăm că au fost împuşcate şaptesprezece mii de persoane. Aceste persoane sunt şi ele victime ale războiului". „Propaganda străină" făcea totuşi mare vâlvă în jurul executării ostaticilor. S-a găsit atunci mijlocul ca această dificultate să fie înlăturată. În loc să se schimbe metodele, a fost scos din vocabularul oficial termenul de „ostatic". În schimb, prin decretul din 2 octombrie 1943, asasinatele au fost legalizate, creându-se aşa-zisele tribunale speciale, „*Stangericht*", alcătuite exclusiv din membri ai Gestapoului. Paragraful

patru din decret preciza: „Tribunalele speciale ale poliţiei de siguranţă trebuie să fie alcătuite dintr-un führer S.S. care să facă parte din serviciul comandantului poliţiei de siguranţă şi al S.D.-ului şi din alţi doi membri din acelaşi serviciu". Paragraful şase preciza: „Sentinţele tribunalelor speciale ale poliţiei de siguraţă se execută pe loc".

În felul acesta, Gestapoul putea acţiona cu maximum de rapiditate: îi depista pe duşmanii regimului, îi aresta, îi judeca şi îi executa fără nici un control din afară. Imediat după apariţia decretului, au fost „judecaţi" şi executaţi sute de polonezi închişi în temniţele Cracoviei.

În timp ce Gestapoul şi serviciul S.D. instauraseră teroarea în Polonia, Heydrich nu neglija nici celelalte însărcinări ale serviciilor lui.

Nenumăratele antene din S.D. înregistraseră agitaţia ce domnea în anumite cercuri ale armatei în perioada în care se pregătea agresiunea împotriva Cehoslovaciei.

S.D. mirosise ceva despre călătoria lui Kleist la Londra, din august 1938, fără să poată preciza cine era emisarul complotiştilor şi natura exactă a misiunii lui. În anturajul lui Himmler se ştia totuşi că emisarul adusese o scrisoare din partea lui Churchill. Ancheta însă nu putuse progresa mai mult. În august 1939, în timp ce se pregătea atacul împotriva Poloniei, militarii neliniştiţi au început să se agite din nou, fără să depăşească însă stadiul simplelor intenţii. Himmler şi Heydrich hotărâră atunci să lămurească lucrurile şi să cerceteze ce legături puteau să existe între această opoziţie mocnită şi serviciile engleze. şi, cum anchetele întreprinse în Germania nu duseseră la nici un rezultat, ei s-au hotărât să urmărească filiera în sens invers, adică acasă la englezi.

Pentru această misiune delicată, Himmler şi Heydrich au pus ochii pe două „speranţe" ale S.D.-ului, doi tineri binevăzuţi şi înzestraţi, Walter Schellenberg şi Helmut Knochen. Amândoi făceau parte din categoria licenţiaţilor lipsiţi de mijloace, pe care partidul nazist se străduia să-i folosească. Heydrich şi-a dat seama că pentru a stabili legături serioase cu englezii avea nevoie de oameni cu purtări alese, care să vorbească o engleză corectă, dacă s-ar fi putut chiar rafinată, şi care să fie în stare să dejoace cursele care, fără îndoială, aveau să le fie întinse în timpul conversaţiilor. Ceea ce a urmat dovedeşte că alegerea lui Heydrich era bine gândită.

Tânărul Knochen, de curând ataşat la *Amt* VI, (S.D. – Exterior), fusese însărcinat să creeze noi reţele de informaţii în străinătate. El se străduia să-i depisteze pe germanii exilaţi pe care o situaţie materială grea i-ar fi putut face sensibili la anumite oferte „interesante". Knochen cunoştea acest mediu, întrucât înainte fusese însărcinat cu studierea şi supravegherea emigranţilor şi a ziarelor pe care le publicau ei aproape pretutindeni. În felul acesta, a avut posibilitatea să recruteze pe un oarecare Frank Fischer, doctor în ştiinţe economice, ce ducea o existenţă mizeră la Paris. Probabil, la cererea serviciului S.D., Fischer se stabili în Olanda, devenind agent S.D. El reuşi să ia contact cu cercurile britanice din Olanda şi, puţin după aceea, cu agenţii Intelligence Service, care căutau legături în cercurile emigranţilor germani. Knochen l-a chemat pe Fischer la frontiera olandeză, cerându-i să le propună englezilor să ia contact cu reprezentantul unui grup de opoziţionişti alcătuit din generali şi ofiţeri germani.

La mijlocul lunii octombrie, Fischer obţinuse acordul englezilor. Campania din Polonia era practic încheiată şi

Aliaţii aşteptau o lovitură iminentă în apus. În aceste condiţii, orice informaţie în legătură cu o eventuală breşă în sânul armatei germane le era extrem de preţioasă. Intelligence Service nu ştia că Fischer era ceea ce în argoul serviciilor de informaţii se numeşte un agent „dublu" şi că era „manevrat" de S.D.-ul din Düsseldorf.

După executarea dispoziţiilor preliminare, Schellenberg veni să-l înlocuiască pe Knochen pentru luarea contactului direct.

Fischer, „omul de încredere", reuşi să organizeze o primă întâlnire la 21 octombrie în oraşelul olandez Zutphen. Schellenberg se dădea drept căpitanul Schämmel din serviciul de transporturi O.K.W., ofiţer care exista în realitate. Agenţii I.S. puteau să-i controleze identitatea în anuarul armatei germane, pe care-l posedau. Ca măsură de prevedere, adevăratul Schämmel fusese trimis într-o misiune în răsărit. Schellenberg, alias „Schämmel", izbuti să inspire încredere grupului englez compus din maiorul Stevens, căpitanul Payne Best şi locotenentul Coppens. Au avut loc în Olanda câteva întâlniri, în cadrul cărora Schellenberg i-a însoţit pe interlocutorii săi la Arnhem şi Haga.

În cursul uneia dintre aceste călătorii, Schellenberg a fost acompaniat de un domn cu o înfăţişare respectabilă, pe care l-a prezentat drept „generalul" care conducea grupul de rezistenţă din Wehrmacht. Generalul, cult, distins, strălucit interlocutor, a făcut o impresie excelentă asupra agenţilor englezi. Schellenberg încredinţase acest dificil rol de compoziţie unui „amator", doctorul de Crinis, renumit psihiatru berlinez.

S-a vorbit chiar de o călătorie rapidă la Londra cu un avion special. După fiecare călătorie întreprinsă, Schellenberg se înapoia la cartierul general din Düsseldorf, de unde informa

Berlinul cu privire la stadiul acţiunii. La 31 octombrie, cu prilejul unei călătorii făcute la Haga, falsul Schämmel primi un post de radio de emisie-recepţie ce avea să-i asigure legătura regulată cu agenţii I.S.-ului din Olanda, precum şi un acreditiv special care-i îngăduia să cheme un număr de telefon secret din Haga. Se părea că toate merg bine, şi Schellenberg nădăjduia să atingă cele două obiective pe care le urmărea: să „intoxice" serviciile engleze strecurându-le informaţii false sau documente apocrife şi să ajungă să ia contact cu nucleul militarilor opoziţionişti. La 7 noiembrie, a avut loc o nouă întâlnire, tot în Olanda, cu ocazia căreia s-a stabilit o întrevedere pentru ziua următoare.

În după-amiaza zilei de 8, a sosit la Düsseldorf un „detaşament special" compus din doisprezece S.S.-işti trimişi, la ordinul lui Himmler, să asigure „protecţia" lui Schellenberg. Detaşamentul era condus de Naujocks, a cărui competenţă fusese verificată cu prilejul falsului atac al polonezilor împotriva postului de radio-emisie din Gleiwitz.

În seara aceleiaşi zile, către ora 21.30, Hitler a luat cuvântul la „Bürgerbräukeller", la München, comemorând, ca în fiecare an, amintirea „eroilor de la 9 noiembrie", victime ale puciului eşuat în 1923, ce pornise din această berărie.

În mod cu totul excepţional, nici Göring, nici Himmler nu participau în seara aceea la aniversare. Hitler a rostit un discurs neobişnuit de scurt, după care a părăsit brusc berăria, deşi de obicei rămânea să mai stea de vorbă prietenește cu „vechii combatanţi" ai partidului nazist.

Câteva minute mai târziu – după afirmaţiile martorilor, la zece sau douăsprezece minute –, o explozie formidabilă a distrus mai bine de jumătate din sala în care avusese loc festivitatea. Şapte oameni au fost ucişi şi alţi şaizeci şi

trei răniţi. Dacă n-ar fi ieşit la vreme, Hitler ar fi fost şi el ucis, căci bomba fusese ascunsă într-o coloană aflată în centrul sălii, exact în spatele lui, acolo unde obişnuia să se plaseze când lua cuvântul.

O oră mai târziu, Himmler îl chemă la telefon pe Schellenberg la Düsseldorf. Aducându-i la cunoştinţă atentatul, el îi ordonă să-i răpească pe cei trei agenţi englezi cu care urma să se întâlnească a doua zi la Venlo, un orăşel olandez de frontieră, situat la vreo şaizeci de kilometri de Düsseldorf. Detaşamentul special S.S. urma să-l ajute să-şi îndeplinească această misiune. Aşa suna versiunea prezentată de Schellenberg, deşi pare foarte suspectă. Există un fapt ce dovedeşte că răpirea şi chiar atentatul de la München au fost făcute cu premeditare: acest fapt îl constituie sosirea la Düsseldorf a detaşamentului S.S. cu câteva ore înainte de explodarea bombei în localul din München. La 8 noiembrie, Schellenberg nu avea nevoie de nici un fel de protecţie, de vreme ce reuşise să câştige încrederea agenţilor I.S. Detaşamentul S.S., alcătuit din doisprezece oameni pregătiţi pentru operaţiuni speciale şi puşi sub ordinele lui Naujocks, specializat şi el în lovituri îndrăzneţe, nu pare a fi fost un grup de protecţie, ci un *Kommando* special. Pe de altă parte, întâlnirile lui Schellenberg erau fixate întotdeauna în Olanda şi, adesea, el pătrundea foarte adânc pe teritoriul olandez; e greu de presupus că Naujocks şi oamenii lui să fi putut să-i asigure acolo protecţia.

Schellenberg i-a aşteptat pe agenţii I.S. în după-amiaza zilei de 9 noiembrie, la Venlo, într-o cafenea din apropierea frontierei. În clipa când englezii au deschis portiera Buickului lor, peste bariera de frontieră trecu în goană o maşină încărcată cu S.S.-iştii care pătrunseră în Olanda.

Naujocks şi oamenii lui au deschis focul asupra Buickului. Englezii au ripostat. Locotenentul Coppens, atins, s-a prăbuşit. Naujocks şi unul dintre oamenii lui, Götsch, au năvălit asupra maşinii şi i-au tras afară pe Best, pe Stevens şi pe locotenentul rănit, „ca pe un braţ de fân", avea să scrie mai târziu Schellenberg.

Câţiva S.S.-işti au sărit în Buick şi au pornit înapoi spre frontieră, acoperind cu un foc susţinut retragerea maşinii în care se aflau cei trei prizonieri. Raptul sau, mai exact, „*kidnapping*"-ul, căci a fost o adevărată „lovitură" de gangsteri, nu a durat mai mult de câteva minute[1]. El prezenta riscul unor grave complicaţii diplomatice, căci fusese efectuat prin violarea frontierei olandeze şi prin agresiune armată: însăşi crima fusese comisă în Olanda. Căci, în urma rănii căpătate, locotenentul Coppens muri, câteva ore mai târziu, la spitalul din Düsseldorf. Actele găsite asupra lui au dovedit că, în realitate, el era locotenentul Klop şi că făcea parte din serviciul de informaţii olandez.

Pentru o captură atât de măruntă, asemenea riscuri nu erau justificate. Dar Hitler şi Himmler aveau în vedere o folosire mai „rentabilă" a prizonierilor.

În ziua de 10, a fost arestat, în momentul când se pregătea să treacă în Elveţia la postul de frontieră Lörrach, lângă Basel, un ebenist din München, pe nume Elser. Asupra lui s-a găsit o ilustrată reprezentând interiorul berăriei „Bürgerbräukeller". O cruce, însemnată cu cerneală, arăta

1 Naujocks a păstrat Buickul, considerat „pradă de război", şi l-a folosit pentru uzul lui personal timp de câteva luni, împăunându-se prin Berlin la volanul maşinii, un vehicul mare şi neobişnuit în vremea aceea, când se făceau restricţii serioase la benzină.

coloana în care fusese introdusă bomba. Readus la Berlin, Elser a fost supus unui lung interogatoriu în Prinz Albrechtstrasse, unde fuseseră aduşi şi Best şi Stevens. Interogatoriile erau conduse de Heydrich, Müller şi Schellenberg. Fără multe dificultăţi, Elser a recunoscut că el era autorul atentatului. Părea chiar foarte mândru de faptul că reuşise să construiască o maşină infernală cu explozie întârziată, al cărei mecanism îngăduia ca explozia să fie reglată cu zece zile înainte; această performanţă tehnică, neatinsă încă de nici un specialist până atunci, îi îngăduise să introducă bomba în coloană înainte ca serviciile de siguranţă să înceapă să păzească sala. Best şi Stevens erau străini de atentat, dar propaganda nazistă a combinat totul aşa cum numai ea se pricepea şi a atribuit răspunderea atentatului atât Intelligence Service-ului cât şi „Frontului negru" al lui Otto Strasser, refugiat în Elveţia.

Se pare că Elser a fost un fel de „Van der Lübbe nr. 2". Procesul incendierii Reichstagului lăsase însă naziştilor o amintire prea neplăcută, aşa încât ei nu au avut curajul să însceneze un nou proces senzaţional. Elser a fost trimis în lagărul de concentrare de la Sachsenhausen, apoi în cel de la Dachau, unde a rămas până în 1945, fiind instalat într-una din barăcile rezervate deţinuţilor de seamă. I s-a pus la dispoziţie un atelier de tâmplărie, unde putea să facă tot ce poftea. Printre altele, şi-a fabricat şi o ţiteră, la care cânta ore întregi. Deţinuţii ceilalţi îl porecliseră „cântăreţul din ţiteră". Printr-un ciudat concurs de împrejurări, Best şi Stevens l-au întâlnit pentru prima oară pe „complicele" lor, Elser, în lagărul de concentrare. Elser le-a povestit acolo că fabricase bomba instigat de doi indivizi care îl introduseseră în timpul nopţii în „Bürgerbräukeller" ca

să plaseze maşinăria în coloana indicată. El le-a mărturisit, de asemenea că, la cererea „complicilor" lui, înarmase bomba cu un detonator cu întârziere şi cu un altul, electric, comandat de un simplu întrerupător aflat la capătul unui fir lung ce permitea să se declanşeze explozia în orice moment. Elser era convins că bomba lui explodase sub efeetul detonatorului cu întârziere. E mai probabil ca explozia să fi fost declanşată de cel de-al doilea mecanism, după plecarea lui Hitler şi a principalilor conducători nazişti care-l însoţeau.

Complicii lui Elser l-au condus după aceea la frontiera elveţiană. Acolo, după ce îi dăduseră ilustrata compromiţătoare, fusese arestat de Gestapo. Judecând după amănuntele acestui incident, se presupune că atentatul a fost organizat de Gestapo în scopuri propagandistice. Prin răpirea lui Best şi a lui Stevens, trasarea şi realizarea acestui plan – prea complicat pentru ca Elser, un tip cam mărginit, să fie presupus drept unicul lui autor – puteau fi atribuite Intelligence Service-ului. Cât priveşte moartea locotenentului olandez Klop, ea a fost speculată de propaganda nazistă, care din prezenţa acestuia alături de Best şi Stevens trase concluzia că există o coaliţie între guvernul olandez şi cel britanic împotriva Germaniei, argument ce a fost invocat din nou la intrarea trupelor germane în Olanda.

Detenţia lui Best şi a lui Stevens a durat până la sosirea trupelor americane. Elser a fost asasinat de Gestapo în luna aprilie 1945, pe baza unui ordin secret dat de Himmler. Moartea lui a fost atribuită unui bombardament. Naziştii nu au vrut cu nici un preţ ca Elser să cadă viu în mâna Aliaţilor, amănunt care, la mai bine de cinci ani după atentat, mai aruncă asupra acestuia o lumină ciudată.

Intrarea Germaniei în războiul european, în septembrie 1939, atrăsese după sine centralizarea organelor conducătoare ale poliţiei, prin crearea R.S.H.A.-ului. În aceeaşi epocă s-a produs o schimbare şi în organizarea serviciului S.S., ce trebuia restructurat în conformitate cu necesităţile războiului.

Până atunci, „bravele trupe S.S." nu avuseseră de luptat decât împotriva civililor dezarmaţi. Nici măcar în Cehoslovacia nu trebuiseră să înfrunte vreo forţă militară, întrucât vajnicul popor al acestei ţări fusese lăsat pradă monstrului de către celelalte naţiuni europene, în speranţa naivă că în felul acesta îi va potoli lăcomia.

Când Hitler a luat hotărârea să atace Polonia, în primăvara anului 1939, era evident că de astă dată avea să fie vorba de un război adevărat. Himmler dorea ca în acest conflict S.S.-ul lui să joace un rol cât mai strălucit cu putinţă. El voia să folosească prilejul pentru a constitui o adevărată armată, nu numai de interior, ci o armată completă, care să-i permită, în sfârşit, să-şi atingă obiectivul mult dorit, şi anume acela de a ajunge un mare conducător militar, vis pe care crescătorul de pui îl nutrea în taină încă de la avansarea sa în funcţia de *Reichsführer* S.S. Din punct de vedere practic, crearea unei armate S.S. avea avantajul de a constitui o contrapondere a forţei militare a Wehrmachtului şi, cum această armată avea să fie compusă din unităţi de elită, rolul ei ar fi putut fi hotărâtor în eventualitatea unui conflict făţiş cu generalii. În plus, i se putea cere să îndeplinească anumite treburi mârşave, pe care trupele obişnuite, compuse din soldaţi chemaţi sub arme, nu le-ar fi executat prea bucuros.

Se hotărâse de multă vreme ca regimentele permanente S.S. aflate la dispoziţia exclusivă a Führerului să nu

fie supuse autorităţii militarilor din O.K.W. Un ordin secret al lui Hitler, din 18 august 1938, preciza că S.S.-*Verfügungstruppen* nu făcea parte din Wehrmacht, nici din poliţie (cu toate că se aflau sub comanda *Reichsführer*-ului S.S. Himmler), că durata serviciului în aceste regimente era de patru ani (prin angajare voluntară) şi că obligaţia serviciului militar putea fi satisfăcută prin angajarea, pe această durată, în unităţile S.S. În caz de război, ele urmau să fie folosite „în cadrul armatei de comandantul-şef al armatei", rămânând totuşi politiceşte „o unitate a N.S.D.A.P.". În sfârşit, în caz de mobilizare, Hitler îşi rezerva dreptul de a fixa el însuşi data, efectivele şi modalitatea „încorporării acestor S.S.-*Verfügungstruppen* în armata de război, ţinând seama de situaţia politică internă din momentul respectiv".

Imediat după emiterea acestui ordin, Himmler revizui organizarea acestor S.S.-*Verfügungstruppen*, pe care le motorizează, creând noi unităţi antitanc, batalioane de mitraliori şi de recunoaştere. În luna iulie 1939, le alătură un regiment de artilerie, desăvârşind în felul acesta transformarea „trupelor de alarmă" în unităţi de luptă (*Kampftruppen*).

În primele zile ale lunii septembrie 1939, S.S.-*Verfügungstruppen* începură să se transforme în trupe Waffen-S.S., trupe pe care Europa avea să le cunoască în curând. Cum la începutul anului 1940 în Waffen-S.S. se înrolaseră numeroşi voluntari, aceste trupe ajunseseră să numere aproximativ o sută de mii de oameni: şaizeci şi patru de mii de voluntari şi treizeci şi şase de mii de mobilizaţi. Primele unităţi Waffen-S.S. s-au purtat în Polonia cu sălbăticia scontată, pe care Göring o califică drept „bravură exemplară". Himmler obţinu autorizaţia să creeze noi divizii.

După ce a trecut proba războiului în care s-a călit, Waffen-S.S. avea să constituie armata internă poliţienească, singura însărcinată cu menţinerea ordinii „în momentele critice". Militarii s-au văzut, aşadar, lipsiţi de orice rol în interiorul ţării. Hitler ştia că armata obişnuia adesea să se folosească de pretextul „menţinerii ordinii" pentru preluarea puterii. El ştia, de asemenea, cât de ispititor este să tulburi ordinea ca s-o restabileşti apoi mai bine. Neputând să protesteze împotriva faptului că li se luau atribuţiile poliţieneşti, atribuţii pe care armata simulase întotdeauna că le dispreţuieşte, generalilor nu le-a rămas altceva de făcut decât să se plângă de independenţa acordată S.S.-ului. Ofiţerii repetau şi ei formula trâmbiţată de Hitler în epoca „epurării Röhm": „În Germania nu există decât o singură forţă armată: Wehrmachtul".

Protestele au fost atât de violente, încât Hitler l-a însărcinat pe aghiotantul lui să întocmească o notă explicativă, care însă n-a fost difuzată. Keitel însuşi, în ciuda obişnuitei sale docilităţi, i-a declarat lui Hitler că gestul respectiv ar fi fost „considerat de armată ca un afront". În cele din urmă, Brauchitsch a fost însărcinat să potolească spiritele. El le-a adus la cunoştinţă ofiţerilor că era vorba de „trupe poliţieneşti care aveau să fie obligate să participe la operaţiuni militare".

Protestele însă au reînceput. Organizaţiile din care era nevoit să facă parte timp de mai mulţi ani fiecare tânăr german erau controlate de partidul nazist. Pentru S.S. era uşor să ducă în aceste organizaţii o propagandă intensă ca să-şi recruteze de acolo cele mai bune elemente. Această „scoatere a cremei" lipsea însă Wehrmachtul şi Luftwaffe de viitoarele lor cadre: „Armata de uscat împreună cu aviaţia au protestat, şi pe

bună dreptate – spune Göring –, eăci acapararea aceasta a celor mai bune elemente dintre voluntari lipsea armata de uscat şi aviaţia de oameni care ar fi putut deveni ofiţeri excelenţi". Hitler s-a făeut însă că nu aude, iar Himmler a primit autorizaţia să ęonstituie noi divizii.

Necesităţile momentului şi dorinţa de a spori neîncetat importanţa armatei sale l-au dus pe Himmler la abandonarea faimoaselor „reguli ale sângelui", prezentate până atunci ca esenţiale pentru „apărarea rasei şi a ideologiei" naziste. Lucrurile au mers mai departe. Arienii, înalţi şi blonzi, cu sânge nordic absolut pur, care constituiau mândria şi raţiunea de a fi a celor din S.S., luară încetul cu încetul înfăţişări destul de neaşteptate: în 1943, a fost creată Divizia musulmană „Handschar", în 1944, Divizia albaneză „Skanderberg", Divizia franceză „Charlemagne" şi o divizie de cavalerie maghiară; în 1945, Diviziile croată („Kama"), flamandă („Langemarck"), valonă („Wallonie"), olandeză („Landstorm Nederland"), precum şi o divizie italiană. Între timp, se constituiseră unităţi mai puţin importante cu ceea ce Himmler numea „popoare sălbatice". Printre ele se găseau regimente din Turkestan, din Caucaz, o legiune indiană, un batalion de schiori norvegieni, unul bulgar şi trei divizii de cazaci. şi toate aceste trupe pestriţe purtau uniforma S.S., rezervată cu trei sau patru ani înainte numai „elitei de rasă germanică" şi acordată în urma unui control riguros al arborelui genealogic al candidatului.

După toate probabilităţile, peste un milion de oameni au făcut parte din Waffen-S.S. Cât despre prezenţa acestor „trupe de elită", ea a fost marcată pretutindeni de cele mai sălbatice atrocităţi[1].

1 La sfârşitul războiului, Waffen-SS număra 40 de divizii cu 594.000 de soldaţi. Până la 1 octombrie 1944, el a pierdut 320.000 de oameni.

2

GESTAPOUL PĂTRUNDE ÎN FRANŢA

Pentru francezi, războiul a început la 10 mai 1940. De peste opt luni, trupele franceze şi engleze se împotmoliseră în mlaştina unui război ciudat. Oamenii începuseră să se obişnuiască puţin cu acel bizar conflict imobil în care exista mai multă preocupare pentru distracţiile celor mobilizaţi, pentru posturile lor de radio şi pentru mingile lor de fotbal decât pentru ofensive sau mişcări de trupe. Năprasnicul atac, la care, de altfel, statele-majore aliate se aşteptau de mai multe săptămâni, a repus lucrurile pe adevăratul lor făgaş.

Nimeni nu s-a aşteptat la uraganul de fier ce avea să se abată asupra Franţei. Evenimentele s-au precipitat

cu o rapiditate halucinantă. La 14 iunie, O.K.W.-ul publica următorul comunicat:

„În urma totalei prăbuşiri a întregului front francez între Canalul Mânecii şi Linia Maginot, în apropiere de Montmédy, comandamentul francez a renunţat la intenţia lui iniţială de a apăra capitala Franţei. În momentul publicării acestui comunicat, trupele germane victorioase îşi fac intrarea în Paris".

Parisul căzuse. La 14 iunie, trupele Armatei a XVIII-a a lui von Küchler au intrat în Paris pe poarta Villette, la ora 5.30, exact la aceeaşi oră la care, cu treizeci şi şase de zile în urmă, începuse ofensiva la frontiera olandeză.

Dis-de-dimineaţă, două plutoane s-au îndreptat unul către Turnul Eiffel, iar celălalt către Arcul de Triumf, pentru a înfige drapelul cu zvastica. Înainte de amiază, generalul von Stutnitz, primul comandant al „Marelui Paris", se şi instalase la hotelul „Crillon". Totul se desfăşura în ordine, metodic, totul părea să fi fost pregătit de mult.

La 14 iunie şi în zilele ce au urmat, trupele germane au pătruns fără întrerupere în Paris. Parte din ele s-au instalat acolo, parte au traversat doar oraşul, continuându-şi drumul spre sud.

O dată cu valul acestor trupe, îşi făcu apariţia, neobservat, un mic grup de oameni îmbrăcaţi în uniformă de *Geheime Feldpolizei* (G.F.P.), Poliţia Secretă de Campanie. Grupul era format din numai douăzeci de oameni; câteva maşini uşoare şi puţin armament. Cantonamentele lui nu fuseseră pregătite dinainte şi situaţia sa, din punct de vedere militar, nu era reglementată. Din grupul acesta mic, aproape clandestin, urma să ia fiinţă însă organizaţia de poliţie germană care, timp de patru ani, avea să terorizeze poporul francez.

Bizara istorie a micului detaşament hărăzit unui viitor atât de important nu a fost niciodată relatată.

La intrarea trupelor germane în Polonia, O.K.W.-ul protestase platonic împotriva sosirii simultane a *Kommando*-urilor poliţiei şi armatei. În pofida acestui protest, Himmler obţinuse acordul lui Hitler şi, ca şi în Austria şi Cehoslovacia, serviciile poliţiei au pătruns în Polonia o dată cu trupele combatante. Când planul ofensivei spre vest a fost definitiv stabilit, O.K.W.-ul s-a opus cu şi mai multă energie ca în Franţa să fie aplicate aceleaşi metode. Purtarea S.S.-iştilor şi a Gestapoului în Polonia i-a impresionat rău pe unii generali (mai târziu aveau să se deprindă cu ea). De data aceasta, ei au dat dovadă de mai multă hotărâre, aşa încât Hitler a dat satisfacţie militarilor din O.K.W. Nici o unitate poliţienească, nici un *Einsatzkommando* S.D. nu au fost autorizate să însoţească armata în înaintarea ei pe teritoriul Franţei. Autoritatea poliţienească a fost încredinţată administraţiei militare. Armata avea să fie singura stăpână a regiunilor ocupate, scăpând în felul acesta de sub controlul lui Himmler.

Hotărârea aceasta l-a pus pe Himmler în grea încurcătură. El îşi dădea seama de primejdia ce pândea S.S.-ul şi organizaţiile lui poliţieneşti în cazul când armata, victorioasă, ar fi preluat singură administrarea teritoriilor ocupate din vest. Trebuia, aşadar, să formeze un „cap de pod" care să îngăduie recucerirea progresivă a puterii, deţinută deocamdată de militari.

Himmler îi dădu ordin lui Heydrich să alcătuiască un *Sonderkommando* (comando autonom cu misiune specială) care trebuia să se instalze la Paris concomitent cu primele trupe. Era vorba de o problemă de siguranţă şi, în

acelaşi timp, de una de prestigiu. Şi, desigur, lui Himmler nu-i displăcea deloc să arate militarilor virtuozitatea serviciilor lui.

Heydrich alcătui cu grijă detaşamentul însărcinat cu îndeplinirea acestei misiuni delicate. El s-a fixat la un număr de douăzeci de oameni – efectiv destul de modest, ca să treacă neobservat, dar suficient pentru organizarea primului „cap de pod". Ca să poată pătrunde în Franţa, a recurs la un şiretlic: cei douăzeci de oameni au fost îmbrăcaţi în uniforme ale G.F.P. (poliţie exclusiv militară), iar maşinile au primit matricole militare. În felul acesta, *Sonderkommando*-ul a avut posibilitatea să circule liber printre trupele care mărşăluiau pe drumurile Franţei şi să ajungă nestânjenit la Paris.

În seara zilei de 14 iunie, *Kommando*-ul a tras la hotelul „Luvru". În dimineaţa zilei de 15, la numai douăzeci şi patru de ore de la sosirea sa la Paris, s-a pus pe lucru. Înainte de amiază, un membru al *Kommando*-ului se prezentă la prefectura poliţiei şi ceru dosarele emigranţilor germani, ale evreilor şi un anumit număr de dosare ale personalităţilor politice cu vederi ostile naziştilor.

Cine erau oamenii aceştia şi, mai ales, cine era şeful lor? Ca să conducă *Sonderkommando*-ul şi să poarte răspunderea misiunii, Heydrich şi-a adus aminte de tânărul intelectual care organizase în mod strălucit incidentul de la Venlo şi răpirea celor doi ofiţeri britanici: Helmut Knochen. La numai treizeci de ani, Knochen se dovedise a fi înzestrat cu calităţi deosebite de organizator şi cu o fire foarte hotărâtă: era un bun sportiv, licenţiat universitar, inteligent, cultivat, politicos, cu maniere plăcute, calităţi foarte utile ca să poată trata cu francezii. Knochen şi-a alcătuit singur echipa, cu o singură excepţie. Müller, şeful *Amt*-ului IV (Gestapo),

a ţinut neapărat să fie reprezentat în grup de un om în eare avea toată încrederea, *Sturmbannführer*-ul Bömelburg, vechi poliţist de profesie, a cărui abilitate era bine cunoscută. Bömelburg era singurul reprezentant al Gestapoului în acest *Kommando*. Era evident eă, la început, grupul nu avea să aibă nici o putere executivă şi că lucrurile aveau să rămână aşa poate multă vreme. Gestapoul, fiind un organ prin excelenţă executiv, figura, aşadar, cu titlu consultativ în acest *Kommando*. Ceilalţi membri erau foarte tineri. Mulţi dintre ei terminaseră recent universitatea ca, de pildă, Hagen care, la douăzeci şi şapte de ani – deşi membru în S.D. din 1934 –, obţinuse ultima diplomă la Berlin în februarie 1940 şi făcuse gazetărie.

Partea cea mai importantă a efectivului provenea din *Amt* VI (S.D. – Exterior), cu excepţia lui Bömelburg şi a doi oameni din Waffen-S.S. însărcinaţi cu eventualele lovituri de şoc. Toţi oamenii erau de multă vreme specializaţi în cunoaşterea mediilor străine. Începând din 1935, Gestapoul şi serviciul S.D. studiaseră temeinic poliţia franceză. Fusese adunată o uriaşă documentaţie privind Franţa şi organizarea ei administrativă, culturală, religioasă, artistică şi, mai cu seamă, cea economică şi cea politică. Fiecare sector din Gestapo şi S.D. avea sarcina să studieze în amănunţime un sector corespunzător francez. Agenţii din zona Berlinului, de pildă, studiau de ani de zile „regiunea V", adică regiunea pariziană.

Această pregătire minuţioasă avea să-şi dea roadele: agenţii Gestapoului şi ai serviciului S.D. se mişcau pe un teren ce le era deja familiar. Erau la curent cu obiceiurile din fiecare regiune, cu felul de a fi al populaţiei şi chiar cu viaţa particulară a personalităţilor importante. Knochen însuşi fusese la Paris în 1937 pentru „a vizita Expoziţia".

Se născuse la 14 martie 1910, într-o familie modestă din Magdeburg. Tatăl lui, Karl Knochen, era, ca şi tatăl lui Himmler, învăţător. Tânărul Helmut primise, ca şi Himmler, o educaţie rigidă. Fiind un elev sârguincios, şi-a luat examenul de bacalaureat la Magdeburg, după care a urmat cursurile universităţilor din Leipzig, Halle şi Göttingen. În 1935, şi-a luat doctoratul în filozofie, cu o lucrare despre dramaturgul englez George Colman. Visa să devină profesor de literatură, dar viaţa lui suferise deja influenţa politicii. Tatăl lui Knochen, patriot de şcoală veche, militarist acerb, căpitan de artilerie în rezervă şi fost combatant în războiul din 1914-1918, fusese grav rănit la Verdun şi rămăsese multă vreme cu o paralizie aproape totală a braţului drept. Când fiul lui a împlinit şaisprezece ani, l-a înscris în secţia de tineret a „Căştilor de oţel" care, sub pretextul că-i grupa pe foştii combatanţi, se deda la o violentă campanie naţionalistă.

Ca să-şi ajute părinţii, pe când urma cursurile universitare, Helmut a dat timp de câteva luni lecţii de gimnastică, apoi începu să scrie articole pentru gazetele locale. Între timp, veniseră la putere naziştii. Pentru studenţi era din ce în ce mai greu să obţină un titlu universitar dacă nu erau membri ai unei organizaţii a partidului nazist. La 1 mai 1933, Knochen intră în S.A., unde obţinu modestul titlu de *Obertruppführer*. Păşise astfel într-un angrenaj care avea să-l înghită cu totul. Puţin după aceea, articolele lui Knochen începură să apară în „Studententpresse", organ al Ministerului Culturii. Noua lui activitate ziaristică îi plăcea; o socotea mai bănoasă decât profesoratul şi; în 1936, abandonă pentru totdeauna visul de a preda literatura şi deveni redactor la D.N.B., Agenţia oficială de presă germană. Acolo, în perioada în care se

ocupa mai ales de Jocurile Olimpice, îl întâlni pe unul dintre foştii săi profesori, dr. Six, care părăsise universitatea pentru a trece la S.D., unde conducea secţia „Presă". Doctorului Six nu i-a fost deloc greu să-l convingă pe fostul lui elev să intre şi el în serviciul central al S.D.-ului din Berlin, lucru care se întâmplă în 1937. Acolo, Knochen obţinu gradul de *Obersturmführer* S.S. (căpitan). La început, a fost însărcinat cu analiza presei germane. În scurt timp, a trebuit însă să se consacre studierii presei franceze, belgiene şi olandeze. Se ocupă mai ales de ziarele editate în ţările respective de emigranţi, precum şi de informaţiile de orice fel referitoare la aceştia. Activitatea pe care o desfăşurase cu ocazia operaţiunii de la Venlo şi succesul cu care se soldase l-au plasat în centrul atenţiei şi i-au adus în aceeaşi zi „Crucea de Fier", clasa I şi clasa a II-a. Mulţumită aceluiaşi succes, a fost desemnat să preia conducerea *Sonderkommando*-ului ce şi-a făcut intrarea în Paris la 14 iunie 1940.

Knoehen s-a instalat în capitala Franţei mai întâi la hotelul „Luvru", apoi la hotelul „Scribe", după aceea pe bulevardul Lannes nr. 57 şi, în cele din urmă, pe Avenue Foch nr. 72, unde a rămas până la prăbuşirea din august 1944. Era un bărbat zvelt, cu o faţă uscăţivă, cam neplăcută, luminată de doi ochi albaştri-cenuşii. Zâmbea rar şi părea un spirit echilibrat. Nasul drept şi subţire, gura cam mare, pe care o cută discretă o înclină uşor spre stânga, dându-i o expresie puţin dispreţuitoare, fruntea mare de intelectual, uşor bombată, pe care părul castaniu o lăsa complet descoperită, toate acestea îi creau o înfăţişare surprinzătoare pentru un conducător de „*Kommando* autonom cu misiune specială". Tânărul care a luat în mâna lui soarta poliţiei

germane din Paris era totuşi Knochen, doctor în filosofie. Cultura şi înfăţişarea lui nu aveau să constituie o piedică pentru activitatea sa viitoare.

Cum au descoperit existenţa serviciului lui Knochen la Paris, militarii i-au şi atras atenţia că nu avea nici o autoritate şi, „pentru a-i reglementa situaţia", l-au luat imediat sub controlul lor.

Knochen le-a răspuns că nu avea nicidecum intenţia să încalce prerogativele armatei de ocupaţie şi a afirmat că unica lui sarcină era aceea de a face cercetări în legătură cu emigranţii germani şi austricci antinazişti comunişti, evrei sau francmasoni, toţi socotiţi deopotrivă duşmani ai nazismului. El s-a angajat să ceară sprijinul celor din G.F.P. ori de câte ori vor fi necesare „măsuri executorii", adică percheziţii sau arestări. Knochen a manevrat cu atâta abilitate, încât a reuşit să încheie un acord cu dr. Sowa, directorul poliţiei militare. *Kommando*-ul lui Knochen a trecut imediat la executarea misiunii care-i revenea: a închis birourile şi instituţiile antigermane şi antinaziste, a pus mâna pe arhive, a efectuat percheziţii la refugiaţii germani, la francmasoni, la un anumit număr de personalităţi politice, a sterpelit de peste tot documentele compromiţătoare; de fiecare dată când trebuia procedat la vreo arestare, de fiecare dată când era descoperit un emigrant care nu avusese prezenţa de spirit să părăsească Parisul se făcea apel la poliţia militară.

Militarii au considerat că, deşi oamenii lui Knochen erau cam zurbagii, avea să le fie uşor să-i ţină în frâu, din cauza numărului lor redus. Douăzeci de inşi nu însemna mare lucru pe lângă cei două mii cinci sute de oameni din G.F.P. (Poliţia Secretă de Campanie), care se instalase la Paris şi al cărei efectiv ajunse în curând la şase mii de oameni.

După ce Knochen şi-a instalat solid „capul de pod", a venit să-i consolideze poziţia un al doilea *Sonderkommando*, de încă aproximativ douăzeci de oameni, condus de *Hauptsturmführer*-ul Kieffer.

Apoi, la începutul lunii august, a sosit un al treilea grup comandat de *Untersturmführer*-ul S.S. Roland Nosek, însărcinat îndeosebi cu culegerea informaţiilor politice. Nosek era maestru în acest domeniu. El era membru al partidului din 1932 şi trecuse prin Italia, Belgia, Ungaria, Turcia, România, Grecia şi Franţa.

Nosek vorbea curent franceza, engleza şi spaniola. El făcea parte din S.D.–Ausland din 1938. Îşi formase singur grupul, alegând exclusiv agenţi care vorbeau perfect limba franceză, cunoşteau Franţa şi aveau acolo legături personale. În această a treia echipă se găseau tot felul de indivizi: germani care fuseseră până atunci în oraşul lor funcţionari sau negustori (de pildă, un negustor de vinuri), o contesă divorţată, doi luxemburghezi şi o tânără învăţătoare cehă.

Această a treia echipă se instală la hotelul „Bocador" şi-şi organiză birourile în clădirea Siguranţei generale franceze de pe strada Saussaies nr. 11, unde sosi şi Bömelburg, reprezentantul Gestapoului şi şeful Sipoului pentru Franţa, împreună cu oamenii lui.

În acelaşi timp, Knochen începu să-şi infiltreze serviciile în provincie şi, la începutul lunii august, l-a însărcinat pe Hagen să-şi instaleze o „antenă" la Bordeaux pentru a organiza supravegherea întregii coaste a Atlanticului, de la frontierea spaniolă până la Loira şi în toată adâncimea teritoriului ocupat. Hagen, care la început nu dispusese decât de optsprezece oameni şi de o secretară, s-a instalat provizoriu pe iahtul regelui Belgiei, ancorat în

port, aşteptând să-şi poată deschide birourile în strada Médoc. Ca şi Knochen, Hagen avea să desfăşoare şi el o activitate intensă. La începutul anului 1941, avea să includă Bretania la zona lui de activitate şi avea să-şi instaleze treptat „sucursalele" în cele zece oraşe principale din zona sa, fiecare dintre acestea putând, la rândul ei, să detaşeze agenţi în alte localităţi.

Fricţiunile cu militarii erau departe de a se fi terminat. Von Brauchitsch, comandantul-şef al armatei, a dat dispoziţie serviciilor sale să se opună activităţii oamenilor lui Himmler şi, în orice caz, să împiedice orice încălcare a autorităţii militarilor.

Knochen s-a limitat deci la culegerea de informaţii privitoare la emigranţi, comunişti, evrei şi francmasoni. Deşi respecta acest principiu, el a ajuns în curând să rivalizeze cu alt serviciu. *Einsatzstab* Rosenberg (statul-major „de luptă" Rosenberg). Acesta era un *Kommando* organizat de teoreticianul mistic al partidului nazist, însărcinat şi el cu strângerea arhivelor societăţilor religioase sau secrete şi, în special, ale lojelor masonice. Conflictul nu a întârziat să izbucnească. Oamenii lui Knochen se aflau din nou în stare de inferioritate, căci, dacă acest Knochen era reprezentantul lui Himmler în Franţa, serviciul Rosenberg fusese învestit cu puteri speciale de însuşi Führerul! În cele din urmă s-a încheiat un fel de acord. Serviciul Rosenberg a acceptat să nu-şi însuşească decât arhivele ce prezentau interes istoric, lăsându-i lui Knochen arhivele politice şi contemporane. Acesta din urmă se angajă, la rândul său, să predea *Einsatzstab*-ului toate documentele istorice pe care le-ar fi descoperit. În realitate însă, concurenţa nu slăbi nici o clipă. Serviciul Knochen nu a transmis niciodată nici cel mai neînsemnat document serviciului Rosenberg.

Aceste neînţelegeri îi dovediseră lui Knochen necesitatea de a fi „acoperit" de un superior capabil să trateze cu concurenţii de la egal la egal. De aceea, s-a simţit uşurat văzând că soseşte în Franţa dr. Thomas, un *Brigadeführer* S.S. (general), de statură impunătoare, reprezentantul personal al lui Heydrich, însărcinat cu controlul ansamblului de *Sonderkommando*-uri în plină activitate. Având titlul de „reprezentant al şefului poliţiei de siguranţă şi al servieiului S.D. pentru Belgia şi Franţa", Thomas avea însărcinarea oficială să asigure legătura cu Ambasada Germaniei şi cu comandamentul militar din Franţa. Infiltraţia părea să fi reuşit din plin.

Generalul Thomas era tot atât de înalt ca şi Knochen, dar de două ori mai lat în spate, un adevărat uriaş, cu o voce tunătoare. Pe cât de stilat, rezervat şi tenace era Knochen, pe atât era Thomas de puţin înzestrat pentru munca de informare, pe care adesea o trata cu uşurinţă. Fusese însărcinat până atunci cu siguranţa în spatele Liniei Siegfried, şi avusese reşedinţa la Wiesbaden: acolo se spunea că ştia mai bine cazinoul şi localurile de noapte ale staţiunii termale decât fortificaţiile liniei.

Era un zdrahon, făcut parcă pentru lovituri de şoc, mare beţivan, amator de femei, la alegerea cărora nu făcea multe nazuri. Împreună cu prietenul său Heydrich făcuse numeroase şi memorabile „raiduri" prin „bombele" berlineze. Generalul Thomas mai avea un atu datorită căruia se bucura de încrederea lui Heydrich şi căpătase numirea la Paris: fiica lui era amanta lui Heydrich şi avea de la el un copil.

La Paris, Thomas s-a instalat în bulevardul Lannes nr. 57. Îşi împărţea timpul între Paris şi Bruxelles, căci în atribuţiile lui intra şi Belgia. Când se afla în Franţa, activitatea sa consta în a colinda cabaretele din Place Pigalle şi

Champs-Elysées. Generalul avea totuşi pretenţii de om politic şi de politist şi un fel de marotă: partidele separatiste. El a luat contact cu reprezentanţii mişeărilor basce, corsicane şi bretone, convins fiind că ajutorul lui le putea permite să-şi extindă activitatea şi să joace un rol important în politica internă franceză, fără să-şi dea scama că efectivul lor scheletic nu le-ar fi îngăduit să întreprindă nici o acţiune mai importantă. În acelaşi timp, Thomas a primit la Paris pe reprezentanţii partidelor care s-au arătat dintotdeauna dispuse să colaboreze cu naziştii. Printre ele, mişcarea C.S.A.R. (Comitetul Secret de Acţiune Revoluţionară), grupare violent antirepublicană şi antisemită, avea să joace un rol important, care i-a fost fatal lui Thomas. Cei doi conducători ai mişcării, Deloncle şi Filliol, au început să-l frecventeze foarte des pe Thomas şi au devenit oarecum „consilierii politici" ai generalului. Ei au înfiinţat un partid ce a primit denumirea M.S.R. (Mişcarea Socială Revoluţionară).

Thomas şi Knochen – adevăratul trăgător al sforilor – i-au folosit pe toţi aceia care, din venalitate sau din convingere, se arătaseră încă în urmă cu câţiva ani receptivi la intensa propagandă desfăşurată în Franţa de serviciile naziste. Instrumentul cel mai insidios al acestei propagande a fost Oficiul căilor ferate germane care, sub masca reclamei turistice, distribuia manifeste şi broşuri de tot felul, primind persoanele interesate, detectându-i pe cei care se dovedeau sensibili nu numai la frumuseţile naturale sau arhiteetonice ale Germaniei şi oferindu-le nişte extraordinare „înlesniri"[1]. Serviciile de

1 În Elveţia, Centrala căilor ferate ale Reichului, cu sediul la Zürich, desfăşura aceeaşi activitate. În toamna anului 1943, unul dintre directorii acesteia, Streibel, a fost arestat şi schimbat cu un elveţian deţinut în Germania. Locţiitorul lui, Lemberger, a fost condamnat la 28 mai 1943 la doi ani de închisoare şi la expulzare.

propagandă împreună cu D.N.B. (agenţia de presă oficială) subvenţionau anumite ziare şi, sub masca unor contracte de publicitate, au obţinut din partea acestora o atitudine uneori net favorabilă nazismului, alteori cel puţin înţelegătoare.

Din fondurile naziste distribuite de agenţia de publicitate „Prima" erau subvenţionate câteva publicaţii. Printre ele se număra, de pildă, „France enchaînée", organ al grupării antievreieşti din Franţa, întemeiat de Louis Darquier – poreclit „de Pellepoix" –, care avea să se pună în slujba naziştilor, hăituindu-i din însărcinarea lor pe evreii din Franţa, şi „Le Grand Occident", al cărui director general, un anume Paul Ferdonnet, necunoscut până în 1937, devenise celebru în 1939, fiind supranumit „trădătorul de la Stuttgart"[1].

Un important rol l-a avut şi Comitetul Franţa-Germania, ai cărui membri principali erau Georges Scapini şi Fernand de Brinon.

Ziarele şi organizaţiile acestea au determinat o parte a opiniei publice franceze să privească până la urmă cu „înţelegere" şi indulgenţă metodele naziste.

Francezii care simpatizau cu regimul fuseseră de multă vreme detectaţi de două organe: „Weltdienst" (Serviciul mondial), cu sediul la Erfurt, care publica un buletin bilunar în şase limbi, intitulat „Service Mondial", precum şi „Deutscher Fichte Bund", cu sediul la Hamburg, ce publica manifeste şi broşuri pangermane.

Propaganda aceasta trăia în primul rând de pe urma antisemitismului. Aşa şi-au atras serviciile germane

1 Porecla i-a fost dată lui Ferdonnet la începutul războiului, în 1939, când a intrat în slujba postului de radio Stuttgart, unde redacta materiale de propagandă germană. Printr-o stranie „presimţire", ziarul său publicase în aprilie 1939 un editorial intitulat „Pétain au pouvoir" („Pétain la putere").

simpatizanţi, din rândurile cărora S.D.-ul şi Gestapoul au putut să-şi recruteze agenţi preţioşi imediat după sosirea lor în Franţa. Legăturile cu partidele colaboraţioniste s-au dovedit atât de rodnice, încât Knochen l-a însărcinat pe Sommer, unul dintre adjuncţii săi, să se ocupe exclusiv de aceste partide.

Oricare ar fi fost activitatea lor, serviciile lui Knochen erau subordonate administraţiei militare. Organizaţia Înaltului Comandament din Franţa (*Militärbefehlshaber*), instalată la hotelul „Majestic" pe Bulevardul Kléber şi comandată de generalul von Stülpnagel, avea două ramuri: statul-major militar, al cărui şef era generalul Speidel, şi administraţia militară, al cărei şef era dr. Schmidt.

Paralel cu statul-major, care rezolva problemele pur militare (efective, intendenţă, informaţii), administraţia militară dispunea de servicii însărcinate cu rezolvarea problemelor civile: poliţia, prin dr. Best; problemele economice, prin dr. Miehel; problemele de agricultură, prin Reinhardt; problemele juridice, prin dr. Médicus.

Dr. Best, însărcinat cu treburile poliţiei, fusese ales pentru competenţa sa. Să ne amintim că el fusese unul dintre organizatorii S.D. şi că, ulterior, cu prilejul creării R.S.H.A.-ului, fusese şeful *Amt*-urilor I şi II. Cea mai importantă sarcină care-i revenea administraţiei militare era organizarea şi păstrarea legăturii cu serviciile franceze. Dr. Best nu avea nici el vreo putere executivă. Ea era exercitată exclusiv de *Geheime Feldpolizei* (Poliţia Secretă de Campanie) şi de *Feldgendarmerie*, ce depindea direct de statul-major. Dar detaşamentul special al administraţiei din ţările ocupate, condus de dr. Best, se ocupa de toate chestiunile de ordin poliţienesc şi controla poliţia franceză.

Statul-major se îngrijea de lagărele şi închisorile rechiziţionate şi asigura paza lor. În fiecare organ al comandamentului exista câte o secţie ce asigura legătura cu prefecţii şi cu secretarii generali ai prefecturilor, cărora le transmitea instrucţiunile forurilor superioare. Cu urmărirea chestiunilor poliţieneşti era însărcinat câte un membru al fiecărei *Feldkommandatur*.

Se vede, aşadar, că, la începutul ocupaţiei, serviciile din Franţa ale lui Himmler au fost nevoite să se rezume exclusiv la strângerea de informaţii, rolul lor fiind foarte redus. Situaţia aceasta a durat până în luna mai 1942.

Printre organele care se ocupau cu strângerea de informaţii, exista unul singur autorizat cu problemele de siguranţă şi cu informaţiile militare: era Abwehrul, instalat la hotelul „Lutétia" şi condus de locotenent-colonelul Rudolph[1].

Ca orice organizaţie de spionaj, Abwehrul îşi camufla serviciile în spatele unor firme nevinovate. Unul dintre serviciile cele mai importante din Germania se numea Biroul de recrutare a personalului feminin pentru Crucea Roşie a Corpului XII Armată. În Franţa, el a avut mai multe denumiri: la Nantes s-a numit Direcţia lucrărilor din Nantes, la Dijon – Statul-major al muncii, la Bordeaux – Serviciul conturilor, iar la Tours – Societatea internaţională a transporturilor europene.

Faţă de această reţea uriaşă, grupul condus de Knochen părea slab şi dezarmat. Şi, totuşi, el a fost acela care, după câteva luni de luptă camuflată, a rămas

1 Rudolph făcuse parte mai înainte din grupa 1 a Abwehrului, comandată de locotenent-colonelul Schmidt, alias dr. Petersen, specializat în problemele armatei de uscat.

stăpân pe situaţie, pentru ca după alte câteva luni să-şi înghită rivalul.

Dar, până la această victorie obţinută atât de greu, sarcina lui Knochen a fost îngreunată şi de prezenţa generalului Otto von Stülpnagel, numit comandant suprem al Forţelor Armate din Franţa ocupată. Căci Stülpnagel se opunea cu îndârjire ca în fieful său să acţioneze oamenii lui Himmler şi, în pofida acordului dintre acesta şi dr. Sowa, şeful G.F.P.-ului, punea tot felul de beţe-n roate serviciului lui. Atmosfera devenise atât de încărcată, încât Stülpnagel îi ordonă lui Knochen să înceteze până şi activitatea de informare şi făcu imposibilă orice legătură cu Heydrich, suprimând mijloacele de comunicaţie ale grupelor lui Knoehen cu Germania.

Knoehen nu a găsit nici un sprijin în jur. Până şi din partea Ambasadei Germaniei se lovea de o opoziţie surdă. Rolul ambasadorului Abetz în Franţa fusese precizat de o scrisoare din 3 august 1940 a ministrului Afacerilor Externe. El trebuia să informeze concomitent poliţia secretă militară şi poliţia secretă de stat în ceea ce privea politica internă franceză, presa, radioul, propaganda. Tot el trebuia să le îndrume şi în privinţa confiscării documentelor ce prezentau interes din punct de vedere politic. „Führerul a ordonat în mod expres ca numai ambasadorul Abetz să răspundă de toate problemele politice în Franţa ocupată şi .neocupată". Or, potrivit obiceiului lor, Gestapoul şi S.D.-ul nu au ţinut deloc seama de părerea lui Abetz, pe care, de altfel, nici nu au solicitat-o vreodată.

Atunci, Knochen a căutat să-şi ia revanşa pe un teren pe care nimeni nu se gândise să i-l interzică. Începu să frecventeze cu asiduitate saloanele pariziene, uneori chiar pe cele mai distinse. Acolo se risipea în mondenităţi

şi-şi etala în faţa personalităţilor importante, la care fusese introdus cu ajutorul unor prieteni politici francezi, vasta lui cultură şi spiritul cu care era din plin înzestrat. Curând, Knochen ajunse nelipsit la toate reuniunile şi la toate petrecerile acelei părţi a „lumii bune" care păşise bucuroasă pe calea colaborării active în speranţa încheierii unor afaceri fructuoase, lucru care s-a şi întâmplat foarte frecvent, de altminteri. Knochen reuşi astfel nu numai să fie la curent cu miile de cancanuri ale vieţii pariziene, atât de utile pentru un om ca el, dar să obţină şi informaţii de cea mai mare însemnătate în legătură cu oamenii de stat, cu foştii politicieni sau cei actuali, cu situaţia reală din economie şi industrie, cu opinia publică, cu tendinţele opoziţiei şi ale conducătorilor acesteia, în sfârşit, cu rezistenţa şi cu legăturile cu Anglia şi America. Parte din noii lui prieteni – printre care multe personalităţi marcante – au devenit în felul acesta agenţii lui. (Nu voi avea cruzimea să citez nume uitate astăzi de marele public. E totuşi straniu să-i vezi acum pe unii dintre foştii tovarăşi de petreceri ai lui Knochen dând francezilor lecţii de patriotism!)

Dr. Thomas, în teorie şeful lui Knochen, alesese o altă cale de a influenţa politica internă franceză. Chiar din primele zile ale ocupaţiei, autorităţile germane şi guvernul de la Vichy au trecut la măsuri antievreieşti. În acelaşi timp, presa antisemită, care primea importante subvenţii de la serviciile germane de propagandă, a început o campanie în care abundau adevărate îndemnuri la pogrom cu scopul de a provoca naşterea unor sentimente antisemite în rândurile populaţiei franceze. Faptul că aceste campanii erau de inspiraţie germană – ca şi violenţa lor – le-a dus însă la eşec.

Thomas, care prefera localurile de noapte din Place Pigalle saloanelor din Passy, îşi luase drept consilieri politici pe Deloncle, unul dintre primii conducători ai cagularzilor şi şef al M.S.R.-ului, şi pe adjunctul acestuia, ucigaşul Filliol. În septembrie 1941, cei doi i-au propus lui Thomas să organizeze câteva atentate împotriva sinagogilor din Paris, „ca să mai dezmorţească opinia publică". Şeful lui Knoehen a găsit că ideea este genială; ea îi amintea de pogromurile „spontane" organizate de nazişti în Germania, în 1938. Thomas l-a însărcinat pe *Obersturmführer*-ul Hans Sommer din *Amt* VI, specialist în ţinerea legăturilor cu „colaboratorii" francezi, să aranjeze latura materială a operaţiunii cu Deloncle şi Filliol, cu cea mai desăvârşită discreţie şi, mai ales, fără ştirea militarilor şi, în primul rând, a lui Stülpangel. Sommer a adus de la Berlin toate materialele necesare.

În noaptea de 2 spre 3 octombrie, parizienii au fost treziţi de o serie de explozii. La ora 2.30, o primă explozie a pricinuit mari stricăciuni sinagogii din strada Tourelles; la 3.40 s-a produs o a doua în strada Notre-Dame de Nazareth; la 4.30 a venit rândul marii sinagogi din strada Victoire; la 5.00 s-a produs o explozie în strada Sainte-Isaure; la 5.15 în strada Copernic. Dacă mai adăugăm bomba din strada Payée şi o alta dintr-o casă particulară de rugăciuni din bulevardul Montespan, ajungem la nu mai puţin de şapte atentate comise în aceeaşi noapte sub ochii patrulelor Wehrmachtului. Doi soldaţi din Wehrmacht care-şi făceau rondul de noapte au fost destul de serios răniţi, iar incendiile au provocat avarii şi imobilelor învecinate.

Deloncle era mândru de isprăvile vechilor lui cagularzi. Într-adevăr, era nevoie de mult „curaj" ca să pui o

bombă noaptea în ungherul unei intrări şi s-o iei după aceea la sănătoasa![1] Thomas triumfa. Dar isprava, demnă de epoca de aur a formaţiunilor S.A., avea să aibă consecinţe neprevăzute. La 6 octombrie, Stülpnagel a aflat cine erau adevăraţii autori ai atentatului. El informă Marele Cartier General, plângându-se că, la ordinul lui Knochen, *Obersturmführer*-ul Sommer a dat explozibili de proveninţă germană pe mâna „criminalilor francezi" ca să comită atentate.

La 21 octombrie 1941, şeful Sipo-S.D. din Berlin, respectiv Heydrich, primi o scrisoare purtând ştampila administraţiei militare a Marelui Cartier General din Paris. După ce amintea de atentatele ce răniseră doi membri ai Wehrmachtului şi mai mulţi francezi, autorul scrisorii preciza:

„Atentatele acestea au fost comise de nişte francezi din tagma celor care-i dau târcoale lui Deloncle. Cel care a procurat explozibilul şi l-a predat autorilor acestor atentate este *Obersturmführer*-ul S.S. Sommer. El ştia când şi în ce fel vor fi comise aceste atentate. *Obersturmführer*-ul S.S. Sommer luase legătura cu autorii acestor atentate puţin înainte de săvârşirea lor. *Obersturmführer*-ul S.S. Sommer a acţionat la ordinul şefului serviciului din Paris al Sipo-S.D., *Obersturmführer*-ul S.S. Knochen, care a expus comandamentului militar acest incident în alăturatul raport din 4 octombrie 1941. El l-a expus într-un mod inexact, atât obiectiv, cât şi subiectiv, ca fiind o acţiune pur franceză".

Lui Knochen i se reproşa mai ales că înainte cu douăzeci şi patru de ore de atentat, când pregătirile îi

1 În ianuarie 1944, Deloncle a devenit stânjenitor; fiind bănuit că „trădează" (situaţia militară externă evolua rapid), a fost asasinat de Gestapo.

erau bine cunoscute, raportase că măsurile luate de comandamentul militar dădea rezultate şi că pretutindeni domnea calmul. Atentate se produseseră şi mai înainte. Ele fuseseră însă urmate de măsuri represive. „Autorii şi instigatorii atentatelor din 2 şi 3 octombrie puteau deci să-şi dea seama foarte bine că fapta lor se va răsfrânge asupra unor nevinovaţi şi că va avea cele mai grave consecinţe politice".

Primejdia fusese evitată la timp prin identificarea rapidă a autorilor, dar prestigiul armatei de ocupaţie risca să sufere, căci poliţia franceză descoperise adevărul. Autorul scrisorii (probabil dr. Best) ajunge, în sfârşit, la adevăratul scop al scrisorii: „Răspunderea pentru măsurile luate de *Sonderkommando*-ul făcând parte din Sipo-S.D. şi pentru atitudinea acestui *Sonderkommando* revine şefului lui, chiar dacă se admite că acesta nu a participat, direct sau indirect, la aceste atentate. Insistăm totuşi pentru o schimbare în conducerea *Sonderkommando*-ului, din cauza importanţei politice a incidentului şi a inevitabilelor lui consecinţe asupra poziţiei politice a administraţiei germane. În consecinţă, comandantul-şef al armatei germane cere ca *Brigadeführer*-ul S.S. Thomas să fie îndepărtat din funcţia sa. O.K.W.-ul presupune că serviciile din Berlin vor fi de acord ca dr. Knochen şi *Obersturmführer*-ul S.S. Sommer, care au luat parte la aceste atentate, să nu mai fie utilizaţi pe teritoriile ocupate".

Exploatând din plin greşeala concurenţilor săi, Stülpnagel spera să-i poată înlătura. Compasiunea manifestată faţă de francezii care ar fi fost pedepsiţi pe nedrept pare însă nelalocul ei dacă ne gândim că, exact în ziua când a fost semnată această scrisoare, la Nantes cădeau sub gloanţele unui pluton de execuţie şaisprezece osta-

tici, la fel de nevinovaţi, şi că a doua zi aveau să fie executaţi la Châteaubriant alţi douăzeci şi şapte.

Pe plan administrativ, (singurul sector în care naziştii se dovedeau a fi sensibili), Stülpnagel avea totuşi dreptate. Dar Knochen era un om prea preţios, nu se putea renunţa la el. Generalul Thomas era, în schimb, mai vulnerabil, cu toată înalta protecţie a „ginerelui" său nelegitim. Acesta propuse o soluţie care mulţumi pe toată lumea: Thomas ceru să fie eliberat din funeţie. Câteva zile mai târziu, el plecă în calitate de şef al Sipo-S.D. pe teritoriile proaspăt ocupate în răsărit, la Kiev.

Knochen rămase, aşadar, stăpân pe situaţie, în fruntea unui serviciu poliţienesc lipsit de putere şi supus supravegherii riguroase a militarilor. Inteligenţa şi abilitatea lui aveau să-l ajute totuşi să iasă victorios din această încurcătură.

3

VICTORIA GESTAPOULUI ASUPRA ARMATEI

Opoziţia militarilor, bazată pe rivalitate, izvora şi dintr-o deosebire de concepţii.

Articolul trei din convenţia de armistiţiu semnată la Rethondes în 22 iunie este destul de ambiguu: „În regiunile ocupate ale Franţei – se spune în acest articol –, Reichul german exercită toate drepturile puterii ocupante. Guvernul francez se obligă să înlesnească prin toate mijloacele stabilirea regulamentelor privind exercitarea acestor drepturi şi punerea lor în aplicare cu ajutorul administraţiei franceze. Guvernul francez va cere imediat tuturor autorităţilor şi tuturor serviciilor administrative franceze de pe teritoriul ocupat să se conformeze

regulamentelor autorităţilor militare germane şi să colaboreze cu acestea din urmă în mod corect..."

Înaltul Comandament Militar, care înţelegea să aplice întocmai aceste dispoziţii, îşi asumă, aşadar, controlul absolut al administraţiei franceze din regiunile ocupate. Părerea militarilor era că trebuia să li se asigure francezilor dreptul de a administra ei înşişi Franţa ocupată, veghind numai ca serviciile franceze să aplice cu strictețe directivele germane. Aşadar, rolul administraţiei militare germane trebuia să se limiteze doar la dirijare şi control.

Directivele de lucru date de administraţia militară (Statul-Major al Armatei – Cartier General nr. 800/40 – 22 august 1940) sunt limpezi:

„Întreaga activitate a administraţiei militare se va călăuzi după principiul că nu vor fi luate decât măsuri necesare ocupaţiei militare a ţării. Dimpotrivă, amestecul în problemele de politică internă a Franţei, în scopul ameliorării acesteia, nu este de resortul administraţiei militare. Pentru toate măsurile administrative pe care va fi chemată să le ia, administraţia militară se va folosi, în principiu, de mijlocirea autorităţilor franceze".

Militarii socoteau că această soluţie nu prezenta decât avantaje: dificultăţile executării aveau să fie rezolvate chiar de francezi, iar administraţia va costa mai puţin; în sfârşit – şi, mai cu seamă –, aplicarea directivelor germane sub paravan francez avea să îngăduie să se evite „reacţiile instinctive ale poporului francez împotriva a tot ce vine din partea germanilor". Atitudinea aceasta explică de ce autorităţile germane îi primeau atât de favorabil pe francezii care acceptau să colaboreze cu ele. Se urmărea nu o anexare a Franţei, ci aservirea politicii ei.

Din aceste motive, după părerea militarilor, o acţiune directă a serviciilor poliţieneşti germane risca să „strice totul". Singurul serviciu pe care l-au aeceptat a fost secţia antievreiască condusă de Dannecker, unul dintre adjuncţii lui Bömelburg şi reprezentantul personal al lui Eichmann pentru Franţa.

Theo Dannecker era un bavarez din München, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani, care făcea parte din Gestapo. Lucra sub ordinele lui Eichmann, care-l alesese personal să-l reprezinte la Paris. Sosi acolo în septembrie 1940. Din punct de vedere administrativ şi ierarhic, depindea de Knochen, dar, în fapt, nu primea nici un ordin direct de la el. Pentru „munca" lui, Dannecker îi era subordonat numai lui Eichmann, singurul care-i dădea directive. La procesul său, Xavier Vallat, primul comisar general însărcinat cu problemele evreieşti[1], a declarat că Dannecker era „un nazist furios care spumega numai la auzul cuvântului evreu". După intrarea în vigoare a măsurilor antisemite, el a început să examineze sentinţele tribunalelor corecţionale, adresând francezilor note de protest vehemente ori de eâte ori i se părea că sancţiunile lasă să se întrevadă vreo urmă de blândeţe.

Dannecker şi-a instalat serviciile în Bulevardul Foch nr. 31 bis şi în strada Saussaies nr. 11. S-a gândit de la început să-i folosească pe antisemiţii franeezi, pe care i-a ajutat, cu sfaturi şi cu bani, să creeze Institutul de studii pentru problemele evreieşti, rechiziţionând în acest scop localul unei întreprinderi evreieşti de pe Bulevardul Haussmann. Deveniţi astfel, fără ruşine, locatari ai Gestapoului, francezii care activau în cadrul institutului

1 La 6 mai 1942, Vallat a fost înlocuit cu Darquier de Pellepoix.

şi în fruntea cărora îl regăsim pe căpitanul Sézille, adjunctul lui Darquier de Pellepoix, au devenit cei mai activi furnizori ai lagărelor de exterminare.

Propaganda antisemită germană dăduse roade. Dar Dannecker nu se mulţumi numai cu amatori. La 3 octombrie 1940, guvernul de la Vichy promulgase un „statut al evreilor". După ce preciza că orice persoană care avea trei bunici de aceeaşi rasă, şi dacă era căsătorită cu un evreu, trebuia considerată ca aparţinând rasei evreieşti, statutul enumera „funcţiunile publice şi împuternicirile" la care evreii nu aveau acces, reglementând şi accesul lor la un anumit număr de profesiuni libere sau comerciale.

Ulterior, Dannecker a cerut ca prefectura de poliţie să-i pună la dispoziţie vreo doisprezece inspectori. Dându-le ordine direct, el realiză ceea ce-i ceruse administraţia militară: ca francezii să execute ei înşişi cele mai josnice treburi pe care le cereau germanii.

La 24 august 1941, a fost promulgată, sub presiunea germanilor, legea ce pedepsea cu moartea „acţiunile antinaţionale" şi înfiinţa tribunalele excepţionale.

În luna octombrie 1941, pentru a-i „sustrage" germanilor pe poliţiştii care se aflau sub directa lor autoritate, ministrul de Interne Pucheu a creat un triptic însărcinat cu urmărirea „duşmanilor" regimului care, întâmplător, erau şi duşmanii nazismului. Pucheu a înfiinţat în acelaşi timp o „Poliţie pentru Problemele Evreieşti" (P.Q.J.), un „Serviciu al Poliţiei pentru Supravegherea Comuniştilor" (S.P.A.C.) şi un „Serviciu al Societăţilor Secrete" (S.S.S.), însărcinat cu urmărirea francmasonilor care, prin legea din 13 august 1940, fuseseră excluşi din funcţiile publice şi puşi sub supraveghere ca duşmani ai patriei.

Aceste servicii fuseseră constituite cu un personal eterogen. Cei trei directori nu erau funcţionari ai poliţiei, ci elemente alese dintre politicienii de extremă dreaptă. Conducerea S.P.A.C., de pildă, a fost încredinţată unui fost comerciant din aşa-zisul partid popular francez al lui Doriot, care a primit salariul – considerabil pe atunci – de zece mii de franci pe lună. Personalul era compus din membri ai aceloraşi organizaţii, completat cu câţiva poliţişti de profesie, care se angajaseră de bunăvoie, atraşi de salariile ridicate şi, în sfârşit, de un număr de funcţionari, foarte nemulţumiţi că se aflau într-o tovărăşie atât de proastă şi hotărâţi să nu-şi „murdărească mâinile" cu treburi necurate.

Odată mai mult s-a putut constata că, în mod paradoxal, naziştii şi-au recrutat acoliţii tocmai printre membrii partidelor ce făceau cel mai mare caz de patriotism.

Socotelile comandamentului militar german nu au dat însă rezultatele scontate. Fiindcă procedeele obişnuite nu dădeau roade, după expresia lui Keitel, Înaltul Comandament alese calea represaliilor şi hotărî executarea unor ostatici ori de câte ori avea să fie comis vreun atentat împotriva vreunui membru al armatei de ocupaţie.

La 22 august 1941, o decizie semnată de von Stülpnagel anunţă că, începând de la 23 august, toţi francezii deţinuţi într-un serviciu german sau pentru un serviciu german aveau să fie consideraţi ostatici. Din această „rezervă" urmau să fie luaţi cei care aveau să fie împuşcaţi, numărul lor variind „în funcţie de gravitatea actului săvârşit". O nouă decizie, emisă la 19 septembrie, adăugă la această primă categorie de ostatici pe „toţi bărbaţii francezi care se află sau se vor afla în viitor arestaţi pentru

activitate comunistă sau anarhistă de către serviciile poliţiei franceze" şi care trebuiau consideraţi de acum înainte deţinuţi ai comandantului-şef al armatei din Franţa. Aceste dispoziţii au fost regrupate în ordonanţa generală din 30 septembrie, cunoscută sub numele de „Codul ostaticilor". Acest cod încălca articolul 50 al Convenţiei de la Haga, ce interzicea luarea de ostatici.

Măsurile acestea aveau să se înăspreasca în iulie 1942, după înlocuirea generalului Otto von Stülpnagel. În „Pariser Zeitung", din 16 iulie, a apărut următorul comunicat:

„Toate rudele apropiate, de sex masculin, cumnaţii şi verii depăşind vârsta de optsprezece ani ai celor care provoacă tulburări vor fi împuşcaţi.

Toate femeile având acelaşi grad de rudenie vor fi condamnate la muncă silnică.

Copiii sub optsprezece ani ai tuturor persoanelor sus-menţionate vor fi internaţi în case de corecţie".

În toată această perioadă, serviciile poliţiei germane, Gestapoul, S.D.-ul, rămăseseră în culise. Dar dacă nu au deţinut un rol de prim plan, rămânând ascunse în umbra administraţiei militare, ele nu au încetat să-şi lărgească progresiv câmpul de activitate.

De la început, Knochen şi-a organizat serviciile după modelul R.S.H.A.-ului, repartizându-şi oamenii în şase secţii corespunzătoare celor şase *Amt*-uri din direcţia berlineză şi având aceleaşi atribuţii. Puse în imposibilitatea de a lucra pe faţă, aceste servicii s-au folosit de situaţie pentru a strânge documentaţia şi a recruta agenţi francezi, aleşi dintre recidiviştii tribunalelor şi membri ai unor anumite partide, printre care, pe primul plan, se afla P.D.F.-ul lui Doriot.

În cursul anului 1941, menghina supravegherii militare a slăbit. Supraaglomerat, G.F.P.-ul (Poliţia Secretă de Campanie) a fost nevoit să îngăduie Gestapoului să efectueze percheziţii şi, puţin timp după aceea, şi arestări. Gestapoul trebuia să prezinte G.F.P.-ului rapoarte amănunţite cu privire la operaţiunile executate, formalitate care de cele mai multe ori era „uitată". Curând, comandantul militar a trebuit să se decidă să ceară Gestapoului să se ocupe şi de anchetele cu care Abwehrul şi G.F.P.-ul nu mai reuşeau s-o scoată la capăt. Printr-un acord încheiat cu Abwehrul, s-a convenit ca Gestapoul şi serviciul S.D. să asigure protecţia spatelui armatei din punct de vedere civil şi politic, întreaga activitate de informare militară rămânând în exclusivitate Abwehrului. Dar graniţa dintre aceste două activităţi era uneori foarte vagă, iar agenţii lui Knochen o încălcau cu seninătate, asumându-şi atribuţiile rezervate celorlalţi. De aici nenumărate conflicte. Relaţiile dintre Gestapo – S.D. şi Abwehr ascundeau întotdeauna o ostilitate surdă, reflectând rivalitatea care îi opunea în Germania pe şefii celor două organizaţii.

Prin aceste succesive extinderi ale activităţii, importanţa politică a serviciilor lui Knochen creştea. La sfârşitul anului 1941, ele pătrunseseră în toate domeniile, cu excepţia câtorva sectoare care rămăseseră în exclusivitate militarilor: cenzura presei, radioul, teatrele, cinematografia, veniturile întreprinderilor evreieşti şi problemele economice ale administraţiei franceze.

În aceeaşi perioadă, Knochen şi-a stabilit trei „sucursale", aşa-numitele *„Aussenstellen"* (Servicii Externe) la Bordeaux, Dijon şi Rouen. La Vichy, încă de la începutul ocupaţiei, Himmler îşi plasase un agent pe

nume Reiche, care îl informa direct asupra tuturor evenimentelor din „capitala provizorie". Agentul acesta nu depindea de Knochen.

Întreaga muncă de organizare, o luptă îndârjită încununată până la urmă de succes, a fost opera lui Knochen. De la plecarea lui Thomas, el rămăsese singurul care răspundea de serviciile Gestapo–S.D. Thomas fusese înlocuit cu *Oberführer*-ul Bierkamp, care însă a asigurat doar interimatul timp de şase luni, până la venirea noului şef.

În aprilie 1942, Himmler a smuls, în sfârşit, de la Hitler ordinele ce-i erau necesare ca să-i retragă statului-major al armatei de ocupaţie din Franţa autoritatea poliţienească şi s-o treacă unui nou reprezentant personal.

Voind să accentueze importanţa pe care o acorda acestei funcţii, precum şi victoriei repurtate asupra militarilor, Himmler a ales un om recomandat călduros de Heydrich – pe generalul Karl Oberg.

Karl Albrecht Oberg se născuse la 27 ianuarie 1897 la Hamburg, unde tatăl său, dr. Karl Oberg, practica medicina. Tânărul Karl urmă liceul în oraşul hanseatic unde, în 1914, îşi luă bacalaureatul. Avea pe atunci şaptesprezece ani. În august, după izbucnirea războiului, intră voluntar în armată. În septembrie 1916, lupta pe frontul francez, cu gradul de locotenent. Înainte de sfârşitul războiului, a fost decorat cu „Crucea de Fier", clasele I şi a II-a.

Înapoiat la Hamburg, unde situaţia familiei se înrăutăţise, Oberg se angajă la un negustor, unde rămase până în 1921. Deveni apoi reprezentantul unui angrosist de papetărie şi, mai târziu, funcţionar la fabrica de drojdie de bere „Cristiansen" din Flensburg, în apropiere de frontiera daneză. În 1923, se căsători cu Frieda Tramm, cu

cinci ani mai tânără decât el. În 1926, tinerii căsătoriţi reveniră la Hamburg, unde Oberg găsise o slujbă la o firmă ce se ocupa cu vânzarea cu ridicata a fructelor exotice „West-India Bananenvertriebsgesellschaft". Rămase acolo trei ani, după care deveni concesionarul unei alte firme de fructe exotice – „Banjac". Afacerea nu a mers bine şi, după zece luni, în toamna anului 1930, rămase fără situaţie. 3.500.000 de şomeri băteau pe atunci străzile oraşelor germane, în căutare de lucru. Karl Oberg nu era însă omul care să se lase pradă disperării şi care să stea la coadă la cantina şomerilor. Mulţumită unui mic împrumut acordat de familie, el deschise pe cont propriu un debit de tutun chiar în centrul oraşului, pe Schauenburgerstrasse, o străduţă comercială dominată de Rathaus, uriaşa şi strălucitoarea primărie a Hamburgului.

În această perioadă, Oberg este atins de influenţa propagandei naziste. Ca negustor de ţigări, se afla în inima unui oraş întru totul dependent de traficul maritim şi mai sensibil la efectul marasmului economic decât oricare alt oraş. În iunie 1931, Oberg aderă la partidul nazist şi primi carnetul nr. 575 205. După zece luni, intră în S.S., unde avu ocazia să-şi valorifice calităţile de organizator. În anul următor, la 15 mai 1933, Heydrich veni la Hamburg să inspecteze serviciul local al S.D.-ului, aflat pe atunci în plină organizare. De câtva timp, Oberg se simţea atras de serviciile de siguranţă ale partidului nazist. Ceru deci să-i fie prezentat lui Heydrich, care-i acceptă candidatura. Intrând în S.D., Oberg deveni salariat, iar grijile lui materiale luară sfârşit. Numit *Untersturmführer* (sublocotenent) la 1 iulie 1933, fu trimis ulterior la statul-major al lui Heydrich şi deveni curând unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai acestuia. Atunci când serviciul a fost transferat la München, la sfârşi-

tul lunii iulie 1933, Oberg l-a urmat pe Heydrich acolo. Apoi, în luna septembrie a anului următor, el îl însoţi la Berlin pentru instalarea serviciului central S.D. Curând, Oberg ajunse şeful statului-major personal al lui Heydrich în S.D., apoi şef la serviciul personalului. Rămase în funcţia aceasta până în noiembrie 1935. Activând alături de Heydrich, el participase direct la „epurarea Röhm".

Oberg părăsi de bunăvoie S.D.-ul pentru a se înapoia în serviciul activ S.S., unde obţinu comanda celui de-al 22-lea *Standarde* S.S. din Mecklenburg cu gradul de *Standartenführer* (colonel). Ulterior, deveni şef al *Abschnitt*-ului IV S.S. din Hanovra, unde rămase până în decembrie 1938. În luna ianuarie 1939, fu numit comandant al poliţiei din Zwickau, în Saxonia, iar în aprilie primi acolo galoanele de *Oberführer*-S.S. Până în septembrie 1941, războiul nu a adus nici un fel de schimbare în situaţia lui Oberg, cu excepţia unui scurt intermediu. În luna aprilie 1941, Himmler îl numise provizoriu în importantul post de comandant al poliţiei din Bremen. Dar *Gauleiter*-ul Kaufmann, pontiful nazist local, avea un alt protejat şi i s-a opus cu atâta îndârjire, încât după o săptămână Oberg a trebuit să fie readus la Zwickau.

În septembrie 1941, el a fost numit şef al poliţiei şi al S.S.-ului la Radom, în Polonia. Acolo a participat la exterminarea evreilor şi la hăituirea muncitorilor polonezi. Nu a părăsit această funcţie decât pentru a veni la Paris[1], după ce fusese numit *„Brigadeführer und General-major der Polizei"*, adică general de brigadă, ceea ce constituia o destul de importantă avansare dacă ţinem seama că nu trecuseră decât nouă ani de când fusese sublocotenent.

1 Cel care trebuia, de fapt, să fie numit era Stahlecker, dar, spre „norocul" lui Oberg, a căzut pe frontul din Rusia.

Când Himmler l-a trimis în Franţa, Oberg avea, aşadar, patruzeci şi cinci de ani. Era, în vremea aceea, un bărbat în floarea vârstei, un german înalt din nord, blond şi trandafiriu, zdravăn, cu un început de burtă – urmare a apreciabilei cantităţi de bere pe care o consuma. Faţa lui prelungă era luminată de doi ochi de un albastru-cenuşiu, uşor bulbucaţi, ce nu reflectau în mod deosebit nici cruzime, nici duritate, ci mai curând un fel de perseverenţă răbdătoare. Nişte ochelari cu lentile groase îi încălecau nasul lung, încovoiat, care se termina cu un vârf foarte ascuţit şi uşor ridicat, ceea ce-i dădea – mai cu seamă din profil – o înfăţişare de paiaţă. De sub părul blond şi rar apărea craniul bombat şi trandafiriu. În serviciile sale anterioare lăsase amintirea unui om ponderat şi răbdător, blând şi bun cu subalternii. Era un soţ serios şi aşezat, căruia abia după treisprezece ani de căsnicie, în 1936, i s-a născut primul copil, urmat în 1941 de un al doilea şi, în 1942, de al treilea.

Omul acesta cu o înfăţişare destul de cumsecade, ales de Himmler pentru a completa haita de fiare sălbatice a membrilor Gestapoului şi S.S.-ului, mai avea o însuşire: era extrem de disciplinat.

Himmler luase hotărârea de a-l trimite pe Oberg în Franţa la 22 aprilie 1942. La 5 mai, Oberg se afla acolo. Prezenţa lui avea să provoace o schimbare radicală în rapoartele dintre poliţia germană şi armata de ocupaţie. Pentru a marca această transformare, i s-a dat lui Oberg titlul de *„Höhere S.S. und Polizeiführer"* (şef suprem al formaţiunilor S.S. şi al poliţiei) şi de „reprezentant personal al lui Himmler". Thomas nu avusese decât titlul de reprezentant al lui Heydrich. În acelaşi timp, Oberg fusese învestit cu întreaga autoritate a poliţiei. El avea sarcina să

facă legătura între Himmler, şeful suprem al poliţiei germane şi al trupelor S.S., şi diferitele autorităţi din Franţa: comandantul militar din Franţa, von Stülpnagel, comandantul-şef al frontului de vest, mareşalul von Rundstedt, ambasadorul Abetz şi, în sfârşit, guvernul francez.

Himmler îşi manifestase dorinţa să vină să-l instaleze el însuşi pe Oberg la Paris, ca să dea un caracter oarecum solemn evenimentului şi să-i sublinieze însemnătatea. Fiind împiedicat însă de numeroasele lui sarcini, îl delegă pe Heydrich să se ocupe de înscăunare. În cadrul unei ceremonii organizate la hotelul „Ritz", acesta îl prezentă pe Oberg autorităţilor germane şi franceze cu care avea să colaboreze. Pentru ceremonia aceasta, Heydrich personal îl convocase la Paris pe secretarul general al poliţiei, René Bousquet, şi pe secretarul general al administraţiei Ministerului de Interne, Hilaire, amândoi numiţi de numai cincisprezece zile. Au fost primiţi de Heydrich, împreună cu Fernand de Brinon, delegat al guvernului francez în zona ocupată, şi cu Darquier de Pellepoix, noul comisar general pentru problemele evreieşti, care îi urmase lui Xavier Vallat.

Heydrich le-a ţinut un lung discurs. Ei aveau datoria să colaboreze cât mai strâns cu autorităţile de ocupaţie, pentru ca fiecare, în sfera sa de activitate, să poată participa la reuşita noului serviciu de poliţie pe care Oberg urma să-l organizeze „spre binele tuturor".

Discursul constituia doar introducerea la pretenţiile pe care Heydrich avea să le formuleze în numele Führerului. Ordinele acestea îi erau adresate mai cu seamă lui René Bousquet, întrucât ele priveau în primul rând poliţia franceză. Oberg, spuse Heydrich, avea sarcina să reorganizeze serviciile poliţiei germane de pe teritoriul ocupat.

Serviciile acestea aveau să deţină pe viitor puterea executivă. Administraţiei militare îi erau retrase funcţiile poliţieneşti. Protecţia spatelui trupelor era încredinţată serviciilor poliţiei şi ale S.S.-ului. Himmler îi dăduse lui Oberg consemnul să vegheze ca trupele ce staţionau pe coastă să aibă spatele asigurat.

Pentru ca această sarcină să poată fi îndeplinită fără dificultăţi, el ordonă ca poliţia franceză din zona ocupată să treacă sub tutela poliţiei germane. Ordinul acesta era prezentat de Heydrich ca o cerere îndreptăţită decurgând din condiţiile convenţiei de armistiţiu. Era dreptul şi datoria puterii ocupante să vegheze la menţinerea ordinii, spuse Heydrich. Hitler şi Himmler considerau însă că poliţia franceză, aşa cum era ea constituită, nu putea colabora în mod sincer şi eficient. De aceea, *Reichsführer*-ul S.S. ceru să se treacă la o reformă radicală a poliţiei franceze. Ea trebuia condusă şi încadrată cu oameni siguri, aleşi din sânul partidelor politice ce colaborau fără gânduri ascunse cu serviciile germane „pentru a clădi o Europă nouă", printre care se numărau în primul rând P.P.F.-ul lui Doriot şi Serviciul de ordine legionar al lui Darnand.

Naziştii nu puteau să uite că îşi înlăturaseră adversarii tocmai „asigurând ordinea" prin intermediul S.A. şi împânzind toate serviciile poliţieneşti cu oameni pentru care slujirea partidului nazist trecea înaintea slujirii statului. În Franţa, Thomas încercase să facă acelaşi lucru, luându-i sub protecţia sa pe toţi cei care deveniseră agenţi ai nazismului. Pucheu crease, de asemenea, cele trei servicii speciale: P.Q.J., S.P.A.C. şi S.S.S.

Dar Heydrich, care se aşteptase să găsească un om gata să i se ploconească, s-a ciocnit cu surprindere de

rezistenţa lui René Bousquet, care nu dorea să pună poliţia sub tutelă germană şi să primească în rândurile ei elemente din partidele extremiste. El declară că liniştea putea fi restabilită numai dacă poliţia franceză va fi lăsată să-şi îndeplinească sarcina şi dacă, la rândul lor, germanii vor înceta să se dedea la tot felul de represalii nesăbuite. Heydrich acceptă cu condiţia ca Bousquet să imprime poliţiei franceze o orientare favorabilă intereselor germane, iar între cele două servicii să se stabilească o colaborare strânsă şi amicală.

René Bousquet ceru ca poliţia germană să nu se amestece în serviciile poliţiei franceze şi cele două poliţii să acţioneze separat.

Întrevederea dintre Heydrich şi Bousquet, din 5 mai 1942, a salvat Franţa de la o grea ameninţare. În Polonia, Danemarca şi Cehoslovacia, poliţia germană controla toate serviciile locale. În Danemarca, aproape toţi poliţiştii fuseseră arestaţi şi deportaţi. În Cehoslovacia, Heydrich, care fusese numit „protector al Boemiei şi Moraviei", instituise teroarea. În Polonia, S.S.-iştii executau ordinele Gestapoului cu privire la exterminarea populaţiei. Se pare totuşi că soluţia acceptată în Franţa corespundea şi intereselor serviciilor germane. Dacă ar fi preluat totalitatea serviciilor poliţieneşti din Franţa, ele ar fi trebuit să imobilizeze un mare număr de oameni preţioşi într-un moment când pe frontul de răsărit era nevoie de fiecare combatant. Ar fi fost, de asemenea, din ce în ce mai anevoios să se menţină ordinea, populaţia suportând mult mai greu măsurile luate de ocupanţi decât pe cele luate de serviciile franceze. Ordinea ar fi fost deci şi mai mult tulburată. Pentru Franţa, trecerea poliţiei sub tutela Gestapoului ar fi însemnat certitudinea dezlănţuirii

asupra ei a unor măsuri sălbatice, în stilul celor folosite în centrul şi răsăritul Europei pentru „îmblânzirea" populaţiei recalcitrante. Aşa încât, în ultima analiză, acordul acesta convenea ambelor părţi.

La Paris, Oberg începu reorganizarea serviciilor aflate sub conducerea lui.

Prima măsură luată a fost includerea în serviciile poliţiei de siguranţă şi S.D. a secţiei administrative militare, care avea sarcina să supravegheze poliţia franceză. În acelaşi timp, G.F.P.-ul dispăru aproape cu desăvârşire. Din douăzeci şi cinci de grupe, douăzeci şi trei au fost dizolvate. Personalul fu vărsat în Sipo-S.D. sau trimis pe frontul de răsărit. Oamenii preluaţi de la G.F.P. au fost demobilizaţi de Wehrmacht şi mobilizaţi din nou de Gestapo şi S.D. cu sarcini speciale. Administraţia militară a avut totuşi în sarcina ei până în ultima zi supravegherea închisorilor şi a lagărelor, vama şi conducerea Feldgendarmeriei.

Toate acestea erau opera lui Knochen, rezultatul unei activităţi îndelungate şi neîntrerupte pentru a asigura, şi la Paris, dominaţia partidului nazist asupra armatei, aşa cum era şi în Germania. Începând din momentul acela – şi mulţumită puterii cu care era învestit Oberg –, supremaţia aceasta a devenit tot mai evidentă. Conducerea reală a politicii germane în Franţa a încăput pe mâna organelor poliţieneşti, cu toate că, teoretic, această sarcină continua să-i revină ambasadorului Abetz.

Oberg împărţi serviciile poliţiei în două grupe, corespunzătoare organizării germane: *Ordnungspolizei* (Orpo), Poliţia de Ordine, şi *Sicherheitspolizei* (Sipo-S.D.), Poliţia de Siguranţă. Fiecare grupă a fost pusă sub conducerea unui comandant, Befehlshaber: Orpo s-a instalat

în strada Faisanderie nr. 49 şi a fost pusă sub conducerea lui Schweinichen, înlocuit în 1943 cu Scheer; Sipo-S.D. a rămas sub conducerea lui Knochen, păstrându-şi sediul în strada Saussaies şi Bulevardul Foch.

Aplicându-se politica de expansiune prin care se urmărea înlocuirea militarilor, în fiecare regiune au fost create servicii regionale. Serviciilor deja existente din Bordeaux, Rouen şi Dijon li s-au adăugat alte şapte, la Angers, Châlons-sur-Marne, Nancy, Orléans, Poitiers, Rennes, Saint-Quentin, ajungându-se astfel la unsprezece direcţii regionale, inclusiv pe direcţia Parisului.

La rândul lui, fiecare dintre aceste servicii înfiinţa un anumit număr de mici posturi locale, pe care le instala în principalele oraşe ale regiunii respective, introducându-şi în acelaşi timp agenţi în *Kommando*-urile locale; serviciul din Rouen, de pildă, înfiinţase posturi la Evreux, Caen şi Cherbourg, precum şi trei posturi de mai mică importanţă la Granville, Dieppe şi Le Havre.

Regiunile de nord şi est nu se aflau sub conducerea Parisului; serviciul din Lille, având controlul regiunii nord şi Pas-de-Calais, depindea de direcţia centrală din Bruxelles; serviciul din Strasbourg depindea de o direcţie regională germană.

Toate direcţiile regionale dependente de Paris reproduceau pe scară mai mică organizarea serviciului central parizian, calchiat el însuşi după R.S.H.A.

Serviciul central Sipo-S.D. şi serviciile lui exterioare erau împărţite în şapte secţii. La atribuţiile lor obişnuite se adăugau sarcini speciale neeesitate de ocupaţia unei ţări străine. Secţia a II-a (S.D.), care răspundea de gestiunea administrativă, era dublată de o alta, numită II Pol, formată din vechiul grup desprins din

administraţia militară, ce avea sarcina ţinerii legăturii cu poliţia franceză, a supravegherii acesteia şi a studierii problemelor juridiee. Această secţie ţinea şi legătura cu biroul administraţiei militare care conducea lagărele şi închisorile.

Secţia a III-a (S.D.) ţinea la zi lista „Otto", întocmită iniţial de *Propagandastaffel*, ce controla şi presa franceză. Pe lista aceasta figurau lucrările interzise, fie din cauză originii autorului – evreu sau antinazist –, fie din cauza subiectului tratat.

Secţia a III-a supraveghea şi birourile germane comerciale. În sfârşit, ea se ocupa de problemele mâinii de lucru şi ale muncii obligatorii, ţinând legătură cu gauleiterul Sauckel.

Secţia a IV-a era, ca şi în Germania, Gestapoul propriu-zis. Ea era însărcinată cu lupta împotriva „duşmanilor statului", a sabotorilor, a teroriştilor şi a contraspionajului activ. În clădirile ei de la Paris ajungeau toţi nefericiţii care erau detectaţi fie de propriii ei agenţi, fie de secţiile a III-a şi a VI-a. Secţia a IV-a capta şi emisiunile clandestine de radio destinate Londrei şi elabora textele pentru emisiunile-capcană.

Secţia a IV-a exercita controlul administrativ asupra unui *Sonderkommando* (comando special) trimis din Berlin, a cărui denumire *Sonderkommando* IV J a fost înlocuită apoi cu cea de IV B 4, şi care era însărcinat cu urmărirea evreilor. *Kommando*-ul acesta, ce primea dispoziţiile direct de la Eichmann, din Berlin, era condus de Dannecker. El pregătea „emigrarea" evreilor, luând o serie de măsuri preliminare a căror executare era încredinţată autorităţilor francezc. Evreii, arestaţi mai ales în cursul raziilor efectuate de Comisariatul

pentru problemele evreieşti, erau internaţi în lagărul din Drancy şi apoi deportaţi în Polonia, unde erau exterminaţi.

La şedinţele obişnuite participau, pe lângă Dannecker, reprezentantul lui Abetz, Zeitschel, doi membri ai autorităţii militare, Ernst şi Blanke, şi un reprezentant al serviciului Rosenberg, von Behr. În cursul acestor şedinţe au fost luate măsurile ce au făcut întâia victime printre francezi.

Ambasada germană îşi desemnase şi ea „experţii" francezi. „Specialiştii", aceştia au fost aleşi dintre şefii grupărilor colaboraţioniste şi antisemite. Printre ei se numărau Bucard, Darquier de Pollepoix, Clementi şi un pseudosavant, „profesorul" Georges Montandon, „antropolog" rasist.

Dannecker abuza de independenţa pe care o avea. Atitudinea lui prea degajată îl deranja pe Knochen. Din dorinţa de a-şi păstra neştirbit prestigiul de şef, acesta găsi un pretext şi-l mută „din motive disciplinare". Dannecker părăsi, aşadar, Parisul în septembrie 1942, pentru a-şi încheia cariera la Sofia.

În mai 1943, Eichmann, care socotea că Franţa era „în mare întârziere" faţă de celelalte ţări europene în privinţa „lichidării problemei evreieşti", l-a trimis la Paris pe *Hauptsturmführer*-ul Brünner, care era mâna lui dreaptă, cu misiunea de a accelera la maximum deportările. Brünner venea de la Salonic, unde lăsase amintirea unei brute neîndurătoare. Eichmann a ţinut să-l instaleze el însuşi la Paris. Avea să mai revină de două ori în Franţa, ca să constate el însuşi, la faţa locului, „rezultatele pozitive" ale activităţii lui Brünner. Cum ziarele antisemite din Franţa, în fruntea cărora se afla ziarul „Pilori", dezlănţuiseră o adevărată campanie

de proteste împotriva toleranţei „criminale" de care beneficiau evreii în regiunea Nisa, Eichmann plănuia să verifice el însuşi dacă, aşa cum afirmau aceste ziare, „toţi evreii din Franţa" se refugiaseră acolo.

La sosirea lui Brünner, Oberg primi de la Himmler ordin să „scuture" poliţia franceză ce colabora atât de puţin la hăituirea evreilor.

Dar Brünner beneficia de o foarte mare autonomie. El adusese cu sine un detaşament special de douăzeci şi cinci de oameni şi un parc propriu de maşini. Primea ordine direct de la Berlin şi le aducea la îndeplinire prin intermediul francezilor de la Comisariatul pentru problemele evreieşti, aşa încât nu se afla sub ordinele lui Knochen. Începând din august 1943, lagărul de tranzit din Drancy a trecut sub administraţie germană şi numai paza exterioară a rămas în seama jandarmeriei franceze. Brünner a avut atunci posibilitatea să „accelereze" şi mai mult ritmul deportărilor.

Secţia a IV-a avea o sarcină sinistră: ea hotăra care dintre persoanele arestate urma să fie judecată de tribunalul militar al cărui sediu se afla în strada Boissy-d'Anglas nr. 11, şi care trebuia să fie deportată fără judecată. În sfârşit, secţia a IV-a avea un privilegiu oribil: alegerea ostaticilor care trebuiau împuşcaţi în caz de represalii.

Secţia a IV-a cuprindea o subsecţie pentru organizarea „misiunilor speciale" – IV 5 – şi o altă subsecţie – IV N – ce avea misiunea să pătrundă în serviciile de informaţii ale duşmanului.

Aceeaşi secţie administra şi două unităţi pe care francezii în general şi parizienii în special au învăţat să le „aprecieze" fără să le ştie măcar numele. Una, *Intervention-Referat*, al cărei serviciu principal se instalase în

strada Villejust nr. 48, avea sarcina să alcătuiască echipe de ucigaşi, recrutaţi din grupele de şoc P.P.F. şi din aşa-zisa miliţie. Dintre aceştia, asasinii din banda „Carbone" aveau o faimă deosebită. Aceste *Kommando*-uri interveneau ori de câte ori S.D.-ul şi Gestapoul nu voiau să se afişeze. Ele dădeau loviturile organizate împotriva anumitor organe şi comiteau răpirile sau asasinarea anumitor personalităţi.

O a doua unitate, numită Secţia a IV-a a poliţiei auxiliare, condusă de alsacianul Bickler, era alcătuită din francezii care lucrau pentru Gestapo. Această secţie creasă o şcoală specială pentru formarea unor astfel de agenţi auxiliari.

Ambele unităţi îi foloseau pe scară largă pe criminalii de drept comun, dintre care mulţi fuseseră special scoşi din închisori. Recrutarea lor începuse într-un chip ciudat. Un oarecare Henri Chamberlain, care condusese cândva popota prefecturii de poliţie din Paris şi ajunsese apoi borfaş, a fost internat în 1939 în lagărul din Cépoy. Acolo el a avut ocazia să cunoască nişte agenţi germani internaţi şi evadă împreună cu ei. La venirea *Kommando*-ului lui Knochen, Chamberlain începu să lucreze pentru Gestapo, la început ca denunţător, apoi, la cererea stăpânilor, ca „şef de echipă". Sub numele de Lafont, el organiză o grupă pe care avea s-o conducă împreună cu fostul inspector Bony. Ei îşi fixară reşedinţa în strada Lauriston nr. 93. Ca să-şi alcătuiască echipa, Chamberlin-Lafont obţinu eliberarea a douăzeci de condamnaţi de drept comun. Tot atunci au luat fiinţă alte numeroase oficine de acelaşi fel ca, de pildă, acea a fiorosului Martin, poreclit „Rudy de Mérode". Criminalii aceştia foloseau ca metodă de interogare schingiuirile şi profitau de imunitatea pe care le-o asigurau *Ausweiss*-ul

special şi permisul de portarmă ca să comită nenumăratele delicte: furturi în timpul percheziţiilor, false percheziţii organizate la domiciliul oamenilor bogaţi, şantaje sau trafic de tot felul.

Astfel de echipe lucrau atât pentru Gestapo, cât şi pentru S.D. şi Abwehr.

În principiu, Secţia a IV-a deţinea, împreună cu Secţia a V-a, puterea executivă. Aceasta însemna că ele efectuau arestările, interogatoriile şi percheziţiile. Şeful acestei secţii a fost, până la sfârşitul anului 1943, Bömelburg.

La începutul instalării serviciilor lui Knochen la Paris, Bömelburg fusese, din mai multe motive, un element preţios. Era un vechi poliţist de profesie, foarte bun cunoscător al tehnicii poliţiste şi juridice internaţionale. Bömelburg fusese o personalitate în I.K.P.K. (Organizaţia Internaţională de Poliţie Criminalistică) – predecesorul Interpolului –, al cărui secretariat îşi avea pe atunci sediul la Viena, şi cunoscuse prin intermediul acestei organizaţii, cel puţin din auzite, pe principalii şefi ai poliţiei franceze. În plus, vorbea perfect franceza, chiar şi argoul, deoarece cu ani în urmă locuise multă vreme la Paris ca „tehnician" al unei firme germane de instalaţii pentru încălzire centrală. Cu prilejul călătoriei regelui Angliei, Bömelburg obţinu din partea I.K.P.K.-ului delegaţia să studieze împreună cu serviciile franceze problemele de securitate şi măsurile ce trebuiau luate împotriva teroriştilor internaţionali care ar fi încercat eventual să acţioneze. Guvernul francez păstrase o foarte vie amintire a atentatului de la Marsilia, ce costase viaţa regelui Alexandru al Iugoslaviei şi a ministrului Louis Barthou. Bömelburg a avut astfel prilejul să stabilească anumite contacte directe,

pe care s-a străduit să le reia imediat după instalarea sa în strada Saussaies, ca şef al Gestapoului.

În 1943, Bömelburg fu lovit însă pe neaşteptate de tarele vârstei, care îl doborâră dintr-o dată: Memoria, odinioară redutabilă, începu să-l înşele, hotărârile îi deveniră mai puţin prompte, capacitatea lui de a raţiona, mai puţin fermă. Era epoca în care Rezistenţa şi opoziţia politică îşi intensificau presiunea. Gestapoul ducea un război crâncen, ripostând cu o cruzime implacabilă. Bömelburg, îmbătrânit subit, părea prea moale. Oberg şi Knochen, în înţelegere cu R.S.H.A.-ul, căutau un mijloc de a-l înlocui fără să-l jignească. Începuse tocmai să se pomenească de limita de vârstă atunci când reprezentantul lui Oberg la Vichy, Geissler, fu ucis de Rezistenţă. Atunci, funcţia lui i se încredinţă lui Bömelburg care, la rândul său, fu înlocuit şi el la Paris de Stindt. Acesta a rămas şeful Gestapoului în Franţa până la sfârşitul ocupaţiei.

După evacuarea Franţei, Bömelburg, care plecase împreună cu guvernul de la Vichy, a fost ataşat pe lângă Pétain, la Sigmaringen. Era ultima sa funcţie.

Secţia a V-a era Poliţia Criminalistică – Kripo. În principiu, ea trebuia să lupte împotriva bursei negre. Dar lupta aceasta se ducea numai în teorie, fiindcă, adesea, organizatorii principali ai bursei negre erau tocmai serviciile germane care trăgeau profituri de pe urma ei. În colaborarea tehnică cu Gestapoul, Secţia a V-a se ocupa de antropometria deţinuţilor, de semnalmentele indivizilor urmăriţi, de expertizele de arme, de luarea amprentelor etc.

Secţia a V-a deţinea, împreună cu Secţia a IV-a, puterea executivă. Ea a fost condusă mai întâi de Koppenhofer, apoi de Odewald.

Secţia a VI-a avea sarcină să strângă informaţii privind grupările politice şi să supravegheze legăturile acestora cu străinătatea. La Paris ea dispunea de şapte *Kommando*-uri specializate, ale căror misiuni erau adesea destul de stranii.

Sonderkommando-ul Pannwitz (după numele şefului său, *Hauptsturmführer*-ul Pannwitz din *Amt* IV R.S.H.A.), fusese trimis special din Berlin. El lucra cu Secţia a IV-a şi concomitent cu Secţia a VI-a în problema numită „Rote Kapelle" (Capela roşie) pentru lichidarea reţelei de informaţii sovietice ce activa în Franţa. Aceasta aduna informaţii în legătură cu activitatea trupelor germane, cu efectivul lor şi cu situaţia diviziilor venite să se odihnească în Franţa, după înapoierea lor de pe frontul de răsărit sau a celor care se pregăteau să se înapoieze acolo; informaţiile erau transmise la Moscova fie prin radio, fie printr-un releu din Elveţia. *Sonderkommando*-ul Pannwitz era ajutat de cel de-al doilea *Kommando* special, aşa-numitul *Funkspiel Kommando*.

Funkspiel Kommando (*Funkspiel* are sensul de radio-capcană) era format din oameni specializaţi în detectarea emisiunilor clandestine de radio.

Un al treilea *Kommando* special asigura paza înalţilor funcţionari germani care călătoreau prin Franţa. El era compus din S.S.-işti aleşi pe sprânceană şi din elemente din *Schutzpolizei*, Poliţia de Ordine a oraşelor.

Al patrulea *Kommando*, numit după numele conducătorului său *Kommando* Wenger, supraveghea cu mare atenţie acordarea vizelor. *Sonder-Referat*-ul *Hauptsturmführer*-ului Wagner ţinea sub observaţie înalta societate franceză. Un alt *Kommando* tehnic se îndeletnicea cu detectarea camuflajelor folosite de vehiculele

fără ca ei să fi încercat vreodată să le pună capăt. Numai spaima înfrângerii, reflexul de apărare a privilegiilor cucerite au reuşit să-i dezmorţească.

De la instaurarea regimului nazist, Himmler organizase o severă supraveghere a armatei. Serviciile securităţii bănuiau totuşi că în umbra statelor-majore militarii conspirau, sprijiniţi uneori de diplomaţi, aşa că R.S.H.A.-ul şi-a îndreptat în această direcţie cei mai buni agenţi. Pe de altă parte, conspiratorii dispuneau şi ei de un bastion solid şi absolut de nepătruns: Abwehrul. Or, tocmai acest bastion constituia obiectul poftelor lui Himmler, ce visa să înmănuncheze sub autoritatea lui toate serviciile de informaţii. Începând din februarie 1943, acesta deveni şi principalul obiectiv al lui Kaltenbrunner. A început atunci o adevărată întrecere de viteză între Abwehr şi Gestapo, după ce complotiştii au luat, în sfârşit, hotărârea definitivă în faţa căreia şovăiau de atât timp, şi anume să-l suprime pe Hitler. Ofiţerii ar fi putut să-l suprime pe Führer cu mult mai devreme şi cu mijloace legale, dar într-o perioadă când mai exista această posibilitate ei nu îndrăzniseră să acţioneze. Odată hotărârea luată, s-au succedat mai mult tentative neizbutite. Încercarea care ar fi putut avea cele mai multe şanse de reuşită a fost cea din 13 martie. Generalul von Tresckow, şeful statului-major din Grupul de Armate Centru de pe frontul sovietic, şi generalul Olbricht, şeful Biroului general al armatei, au pus la cale operaţiunea „Flash". Ea consta în a face să explodeze avionul personal al lui Hitler în timpul zborului.

La 13 martie 1943, când Hitler părăsea cartierul său general din Smolensk ca să se înapoieze la Berlin, un ofiţer din statul-major al lui Tresckow, Fabian von

studenţeşti – spectacol cu adevărat extraordinar în lumea nazistă. Un *Blockleiter* a recunoscut doi tineri, frate şi soră, în clipa în care aruncau manifeste printr-o fereastră a universităţii. El alergă şi-i denunţă Gestapoului.

Urmarea nu s-a lăsat aşteptată. În aceeaşi zi, Gestapoul a pus mâna pe trei studenţi: Christoph Probst, de douăzeci şi patru de ani, Hans Scholl, de douăzeci şi cinci de ani – ambii studenţi la Medicină –, şi Sophia Scholl, de douăzeci şi doi de ani, studentă la Filosofie. În ziua de 22, după trei zile de la interogatorii şi de torturi, toţi trei au fost condamnaţi la moarte şi în aceeaşi seară executaţi. Ancheta a continuat. La 13 iulie a venit rândul profesorului de filozofie Kurt Huber şi al studentului la Medicină Alexander Schmorell. În sfârşit, la 12 octombrie a fost arestat şi Willi Graf, student tot la Medicină. Au fost condamnaţi la moarte de „Curtea de justiţie populară" şi decapitaţi cu securea... Numele acestor martiri ai libertăţii au rămas aproape necunoscute majorităţii francezilor. Ei au plătit totuşi un preţ destul de ridicat ca să merite din partea noastră, aici, un modest omagiu.

Asupra militarilor din opoziţie, dezastrul de la Stalingrad a avut efectul unui catalizator. Cei mai lucizi au înţeles în ziua aceea că războiul era pierdut, că pe câmpiile înghеţate ale Rusiei se declanşase un proces ireversibil, al cărui sfârşit nu putea fi altul decât prăbuşirea totală a Germaniei hitleriste. Armata şi naţiunea germană aveau să cunoască o înfrângere de proporţii gigantice – pe măsura războiului. Militarii au început deci să se gândească la o acţiune directă, mai mult pentru a salva ce se mai putea salva decât din pricină că erau revoltaţi de crimele naziştilor. Ani de zile, crimele acestea fuseseră comise chiar sub ochii lor,

independenţă, libertate şi dreptate, atât de scumpă studenţilor din toate ţările.

În umbra Universităţii din München luase fiinţă grupul „Trandafirul alb". Timp de mai mulţi ani, activitatea acestui grup, limitat la cercurile universitare, avea să rămână secretă. „Trandafirul alb" a tipărit şi a răspândit textele curajoaselor predici ale monseniorului von Galen din Münster şi, cu începere din vara anului 1942, extrase din tratatele de legislaţie ale lui Licurg şi Solon.

La începutul anului 1943, membrii grupului „Trandafirul alb" au trecut la o opoziţie mai făţişă. Pe ziduri, mâini tinere îndrăzniseră să scrie cu litere uriaşe: „Jos Hitler!". Astăzi, faptul aceasta poate să pară un act destul de neînsemnat. Pe vremea aceea însă, era o dovadă de incontestabil curaj. La 18 februarie, după bătălia de la Stalingrad, au fost tipărite şi împrăştiate, în amfiteatrele universităţii, pachete întregi cu manifeste cuprinzând adevărate îndemnuri la revoltă. Ele conţineau şi un stăruitor apel adresat Wehrmachtului, conştiinţei şi onoarei ofiţerilor. Kaltenbrunner, care se deplasase personal pentru această afacere, i-a chemat la München pe Canaris şi pe Lahousen, unul dintre şefii serviciilor sale, care au luat la cunoştinţă existenţa acestor texte. Era 22 februarie, ziua în care autorii manifestelor au fost executaţi. Poate că acea chemare disperată a unor tineri eare mai credeau încă în onoarea militară a avut un oarecare răsunet în inimile lor: ea a fost poate un îndemn la acţiune pentru vechile cercuri de conspiratori inactivi din Abwehr.

Căci tinerii membri ai „Trandafirului alb" nu se mărginiseră numai la răspândirea de manifeste. În ziua de 19, la München, ei au stat în fruntea unei manifestaţii

(printre care W. Baumagartner), înalţi funcţionari ai Tezaurului, generali, colonei şi maiori, bancheri, avocaţi şi profesori.

Aceste măsuri au trecut neobservate de locuitorii Parisului. Ei trăiau într-un fel de hipnoză, fascinaţi de episoadele luptei de eliberare care se desfăşura la numai două sute de kilometri de capitală. La 14 iulie, cetăţeni din numeroase cartiere ale Parisului defilaseră sub drapelul tricolor. Oamenii se pregăteau pretutindeni pentru bătălia finală.

Parizienii nici nu au bănuit măcar acea dramă interioară care, la 20 iulie, avea să cutremure autorităţile germane din Paris şi, îndeosebi, Gestapoul.

În Germania, anumite personalităţi cu vederi antinaziste încercau de multă vreme o regrupare a forţelor; activitatea S.D.-ului şi a Gestapoului, ce mergea în adâncime, pusese însă beţe-n roate planurilor lor. Şi printre militari luaseră fiinţă grupuri opoziţioniste: Singuri, ei ar fi avut oarecare sorţi de izbândă, dar totul denotă că au preferat „să fie rezonabili" şi să accepte fără prea multe mofturi numeroasele favoruri cu care regimul nazist a ştiut să-i copleşească: avansare rapidă[1], solde mari, fără să mai vorbim de donaţiile periodice oferite de Hitler generalilor.

Nu militarii erau deci cei de la care s-ar fi putut aştepta primele acte de curaj. În timpul războiului, cele dintâi acţiuni îndreptate împotriva regimului au fost organizate în cercurile universitare, ca urmare a revoltei produse în conştiinţa tineretului de permanentele violări ale moralei.

Introducerea reţelei de spionaj nazist în sânul universităţilor nu a putut distruge îndelungata tradiţie de

1 La 19 iulie 1940 au fost promovaţi dintr-o dată doisprezece noi mareşali.

pas cu pas de poziţiile fortificate cu luni în urmă. Führerul interzisese orice retragere. S.S.-ul participa direct la luptă. Divizia „Das Reich", staţionată în sud-vest, îşi îndeplinea misiunea de „curăţire" a maquis-ului, cu obişnuita-i ferocitate. Străbătând Franţa de la Montauban până la Saint-Lô pentru a înfrunta trupele aliate, divizia aceasta îşi presărase calea cu sute de cadavre. Cei 99 de oameni spânzuraţi la Tulle, apoi locuitorii satului Orandour-sur-Glane, împuşcaţi, arşi de vii de S.S.-işti sau căzuţi sub loviturile lor în acel început de iunie 1944, vin să sporească astfel numărul celor ucişi în răsărit, în nesfârşitul şir al victimelor nazismului.

Domnia bestialităţii se apropia însă de sfârşit. În lupta de la Saint-Lô, Divizia „Das Reich" a pierdut 60% din efective. Ulterior, străpungerea frontului la Avranches şi atacul vijelios împotriva Bretaniei au silit trupele germane să bată în retragere.

La Paris, serviciile lui Oberg şi ale lui Knochen începură să se neliniştească de-a binelea. Nu se mai putea ascunde că în curând trupele aliate aveau să ajungă în capitală. Trebuiau, aşadar, luate măsuri pentru asigurarea libertăţii de acţiune a serviciilor în momentul acela. Nu încăpea îndoială că populaţia, Rezistenţa care acţiona aproape pe faţă aveau să încerce să împiedice retragerea ultimelor trupe. Oberg ordonă deci arestarea preventivă a tuturor persoanelor care-ar fi putut prelua conducerea acestor mişcări.

O primă măsură în acest sens fusese luată încă din lunile aprilie şi mai: treisprezece prefecţi în exerciţiul funcţiunii, consideraţi ostili Germaniei, precum şi un număr de alte personalităţi, fuseseră arestaţi.

La 10 august, au fost arestate şi deportate alte patruzeci şi trei de persoane: prefecţi, inspectori financiari

1

ARMATA ÎMPOTRIVA GESTAPOULUI

6 iunie 1944. E noapte. Dinspre răsărit, luciri slabe încep să sfâşie întunericul. Către coasta franceză înaintează cea mai impunătoare armată a tuturor timpurilor. În mai puţin de o oră, primele trupe ale celui de-al 21-lea Grup de Armate al generalului Montgomery debarcă pe nisipurile din Calvados. Şi, cu aceasta, bătălia pentru Franţa – bătălie atât de aşteptată, atât de temută şi atât de dorită în acelaşi timp – începe.

În încleştarea dintre atacanţi şi „asediaţi", Gestapoul nu putea avea decât un rol secundar. Armata germană trecu pe locul întâi. Lupta aprig, cramponându-se

PARTEA A ŞASEA

PRĂBUŞIREA GESTAPOULUI (1944)

dintr-un cântec încărcat de mânie sau de lacrimi, răsunând în curtea interioară..., de cele mai multe ori „Marseieza", uneori „Internaţionala"..., apoi alt strigăt, de astă dată mai îndepărtat: „Adio, prieteni! Trăiască Franţa!" O salvă ce răsună îngrozitor de tare, bubuie între zidurile înalte, se izbeşte de ungherele închisorii, se amplifică în capetele noastre. Un pocnet sec ce abia se aude după bubuitura de adineauri: lovitura de graţie.

În timp ce plutonul se îndepărtează şi iese pe poarta cea mare, răsună lovituri de ciocan. Se închid sicriele de lemn nevopsit. Camionul iese şi el. Totul s-a terminat. Pe aici a trecut justiţia lui Darnand.

Mai târziu, în cursul serii, preotul avea să treacă prin fiecare celulă, cu chipul răvăşit, purtând în sărmanii lui ochi de miop, sub lentilele groase, durerea întregii lumi. „Prieteni, ştiţi, tovarăşii voştri..." Glasul abia rosteşte cuvintele: „... au murit curajos... dacă sunteţi credincioşi, rugaţi-vă pentru ei... şi voi, ţineţi-vă firea, nădăjduiţi, aveţi încredere...". Apoi iese, merge să rostească din celulă în celulă aceleaşi cuvinte pioase, aceleaşi îmbărbătări adresate celor doisprezece sau cincisprezece prizonieri care aşteaptă îndărătul fiecărei uşi următoarea şedinţă a Curţii.

Trebuie să scriu, cu părere de rău, că majoritatea „judecătorilor" aşa-ziselor Curţi Marţiale n-au putut fi identificaţi după eliberare.

Poarta cea mare scârţâia iar şi în curtea închisorii răsuna pasul specific, cadenţat, al unei trupe în marş. Se auzea o comandă şi zgomotul paturilor de puşcă sprijinite pe lespezile de piatră: plutonul de exeeuţie era la post.

Din nou se aşternea liniştea. Din celule, urechile pândeau atente. Figuranţii erau la locurile lor; acum erau aşteptaţi protagoniştii dramei: o bătaie uşoară în portiţă ce se deschidea imediat, apoi zgomot de paşi pe pavajul eurţii exterioare, scârţâitul succesiv al porţilor cu gratii. „Curtea" era acum instalată în vorbitorul avocaţilor. Deţinuţii o şi vedeau parcă, aşezată la măsuţa la care stătuseră şi ei într-o zi, alături de apărătorii lor.

Din momentul acela, drama se desfăşura vertiginos. Un vuiet vag la parterul închisorii, zgomotul unei uşi de celulă ce se deschidea, apoi se închidea la loc, paşi care se îndreptau spre vorbitor.

Întreaga închisoare îşi ţinea răsuflarea. Fiecare deţinut se simţea legat, se simţea frate cu celălalt deţinut, mânat spre acea capcană înfricoşătoare din care n-avea să mai iasă viu.

Se scurgeau câteva minute: cinci, poate zece. Când erau mai mulţi „acuzaţi", ceea ce se întâmpla cel mai adesea, şedinţa dura aproape un sfert de ceas. Şi ce îngrozitor de lung părea sfertul acela de ceas! În sfârşit, bufnitura uşilor şi zgomotul paşilor anunţau sfârşitul şedinţei. Uneori răsuna o larmă de voci, câte un ţipăt de deznădejde sau de revoltă, iute înăbuşit. Porţile cu gratii erau deschise din nou, pe rând, pietrişul scrâşnea sub paşi, portiţa dinspre stradă se închidea în urma celor trei „domni" care regăseau satisfăcuţi lumina soarelui de afară, în timp ce condamnatul îşi scria în grabă ultima scrisoare.

Paşii unei escorte care se apropie, un ţipăt, frânturi

nu îndrăznise să se gândească la niște măsuri atât de expeditive.

Curțile Marțiale și-au început activitatea mai întâi la Marsilia, chiar de la sfârșitul lunii ianuarie, apoi la Paris. Acolo, una dintre aceste Curți, cu sediul la închisoarea Santé, a condamnat la moarte șaisperezece membri ai Rezistenței, care au fost împușcați pe loc. „Judecătorii", care sub vălul comod al anonimatului îi asasinau pe patrioții francezi, erau de cele mai multe ori membri ai miliției.

Să-mi fie îngăduit să evoc aici amintiri personale asupra modului în care deținuții închisorilor franceze participau auditiv la ședințele Curților Marțiale. Succesiunea de zgomote ce parveneau până la ei era suficientă ca să-și facă o idee precisă cu privire la strania concepție despre justiție a respectivelor tribunale!

Ședințele Curților Marțiale aveau loc de obicei imediat după prânz. Cel puțin acesta era momentul când ecoul activității lor răzbătea până la mine. Bănuiesc că cei trei misterioși împărțitori de dreptate soseau la închisoare de cum se ridicau de la masă.

La închisoare, venirea lor era precedată de un ceremonial imuabil. Toți deținuții de drept comun folosiți la „serviciul general", adică măturătorii, bucătarii, cei care duceau gamelele și grefierii, erau readuși în celulele lor. După aceea, gardienii încuiau ușile duble și ferestruicile, ca pentru noapte. După un timp, auzeam deschizându-se poarta cea mare, dublă, a închisorii. Un camion intra, se oprea în curtea interioară și la urechile noastre ajungea zgomotul surd al sicrielor descărcate jos, pe pavaj. Auzeam apoi uruitul camionului parcat ceva mai departe, în aceeași curte. Nu după mult timp, el avea să pornească din nou, de astă dată cu sicriele pline.

care a fost transferat în Germania, unde a căpătat domiciliu forţat într-o vilă situată pe malul lacului Tegernese. După câteva zile, l-au urmat soţia şi fiul lui, pe atunci în vârstă de cinci ani.

Abia instalat, Darnand a şi fost învestit cu puteri nelimitate. Printr-un decret emis la 10 ianuarie, el a fost numit comandant unic şi permanent al întregii poliţii franceze. Predecesorul lui avusese doar titlul de secretar general al poliţiei. Titlul conferit lui Darnand era de secretar general pentru menţinerea ordinii.

Din momentul respectiv, miliţia a început să acţioneze în fapt ca un organ oficial. Oficinele ei au devenit adevărate anexe ale Gestapoului, cu care colaborau în mod deschis. Ambele „firme" foloseau aceleaşi metode de interogare; deţinuţii erau predaţi direct Gestapoului, fără formalităţi inutile. Treptat, poliţia oficială s-a văzut înlocuită.

Numărul arestărilor creştea cu fiecare săptămână. Numai în luna martie autorităţile franceze au arestat peste 10.000 de persoane, tot atâtea câte fuseseră arestate în 1943 într-un întreg trimestru. La acestea se adăugau şi oamenii arestaţi de Gestapo, al căror număr a rămas necunoscut, precum şi toţi nenorociţii pe care miliţia îi ţinea închişi în temniţele ei, uneori săptămâni de-a rândul; fără să-i semnaleze măcar autorităţilor judiciare.

La 20 ianuarie, o nouă lege anunţă constituirea Curţilor Marţiale. Aceste tribunale-fantoşe erau alcătuite din trei judecători care nu erau magistraţi şi ale căror nume nu se cunoşteau. Ele judecau în şedinţă închisă, în interiorul închisorilor, iar sentinţele lor, fără drept de apel, erau executate pe loc. Nu existau nici procuror, nici avocaţi. Germanii cereau de multă vreme să se înfiinţeze o jurisdicţie specială menită să reprime activitatea Rezistenţei. Oberg a recunoscut mai târziu că nici

pe Darnand, care-l atacase în nenumărate rânduri, învinuindu-l că ar fi „prieten al francmasonilor" şi susţinător al celei de-a III-a Republici. Laval înclina spre Lemoine, fostul prefect al regiunii Marsilia. Până la urmă s-a conformat totuşi, iar Lemoine a primit secretariatul de stat la Interne în locul lui Georges Hilaire, care fusese şi el înlăturat.

La 29 decembrie, René Bousquet a părăsit birourile direcţiei generale a poliţiei naţionale. Înainte de a pleca, el a distrus o serie de dosare pe care nu voia să le lase pe mâna succesorului lui. După două zile, la 31 decembrie, Darnand s-a prezentat. S-a instalat singur, în nişte birouri aproape pustii. Şi, cu aceasta, ultima zi a anului 1943 a fost martora celui mai grav eveniment petrecut de la înscăunarea regimului de la Vichy. Încredinţându-se menţinerea ordinii şefului unui partid extremist, ale cărui ilegalităţi erau cunoscute de toată lumea, se deschidea calea celor mai crunte abuzuri şi se imita făţiş modelul nazist. Aşa cum prevăzuse Oberg, miliţia se comporta ca o variantă franceză a serviciului S.S., înainte de a se încadra câteva luni mai târziu în armata lui Himmler.

René Bousquet, care se stabilise la Paris, a fost pus sub supraveghere. La 6 iunie 1944 – ziua debarcării –, a fost arestat la Paris, în timp ce tatăl său era şi el întemniţat la Montauban. După cincisprezece zile, acesta din urmă avea să fie însă eliberat, în timp ce fostul secretar general a rămas închis.

Până la numirea lui Bömelburg, pe lângă guvernul de la Vichy în locul lui Geissler, ucis de Rezistenţă, acesta ocupase la Neuilly o vilă împreună cu şoferul său, Braun, şi cu Damelow, unul dintre colaboratorii lui.

Vila aceasta, spaţioasă şi confortabilă, era folosită şi pentru găzduirea anumitor oaspeţi şi, câteodată, a unor deţinuţi de seamă. Bousquet a stat acolo vreo zece zile, după

aducă la cunoştinţa lui von Rundstedt, comandantul forţelor din vest. Skorzeny verifică dispozitivele operaţiunii „Fuchsbau" şi o aprobă. Mai adăugă câteva măsuri de protecţie pe aerodromul din Vichy „pentru cazul în care englezii ar fi trimis un avion să-l răpească pe Pétain" (!). După aceea se înapoie la Berlin.

Pe la sfârşitul lui 1943, Oberg lupta pentru a-şi impune, în sfârşit, protejatul. El îşi manifestase de multă vreme preferinţa pentru Darnand, omul miliţiei şi al Waffen-S.S. Oberg considera că miliţia era, potrivit propriilor sale cuvinte, „o mişcare care avea profunde afinităţi cu mişcarea S.S. şi care era capabilă să dea un nou impuls forţelor poliţiei franceze". Acesta era motivul pentru care îl luase sub ocrotirea lui pe Darnand, sprijinindu-i organizaţia. Tot în 1943, dar către sfârşitul verii, generalul S.S. Berger îi invitase pe Darnand şi pe secretarul acestuia, Gallet, să facă o călătorie de studii în Germania. În urma acestei călătorii, vizitele lui Darnand la Oberg s-au îndesit. În toama aceluiaşi an, Darnand a fost numit *Obersturmführer* „de onoare" al Waffen-S.S.-ului francez, iar Oberg a primit sarcina să-i aducă la cunoştinţă cinstea care i se făcuse.

Pe vremea aceea, Oberg, Knochen şi, împreună cu ei, militarii începuseră să pună la îndoială bunăvoinţa reală a secretarului general Bousquet. Îi şi sugeraseră de altfel lui Laval ideea de a-l înlocui cu un om mai ataşat din punct de vedere politic. Ruptura dintre Pétain şi Laval, survenită la sfârşitul lunii noiembrie, putea foarte bine să justifice remanierea guvernului. Oberg i-a cerut, aşadar, lui Laval să folosească prilejul ca să-l îndepărteze pe Bousquet şi să-l înlocuiască cu Darnand, a cărui miliţie fusese recunoscută oficial ca „poliţie complementară".

Laval nu se arată însă prea dispus să-l numească

poliţiei, până la gradul de comisar principal. Cea mai susţinută activitate nazistă se desfăşura însă de obicei pe o treaptă inferioară a scării ierarhice.

Gestapoul începuse să se neliniştească din cauza activităţii mereu crescânde a maquis-ului.

Pe la mijlocul lunii noiembrie 1943 avu loc ceea ce germanii au numit „divorţul Pétain-Laval". Abetz considera că numai Laval prezenta interes, el fiind singurul care guverna cu adevărat ţara. Mai multe rapoarte ale Gestapoului semnalaseră însă că s-ar putea ca Rezistenţa să încerce să-l răpească pe Pétain, fapt care ar fi avut repercusiuni grave asupra opiniei publice. Potrivit sesizărilor câtorva informatori din anturajul şefului de stat, Pétain ar fi avut intenţia să demisioneze din guvern şi să părăsească Vichy-ul, după cum îl sfătuiau unele persoane marcante. Eventualitatea aceasta a fost considerată la fel de dezastruoasă, şi Oberg luă imediat o serie de măsuri riguroase de „protecţie", ce au primit în ansamblul lor denumirea cifrată de operaţiunea „Fuchsbau" (Vizuina vulpii). În împrejurimile Vichy-ului s-au făcut nişte razii masive. Toate persoanele suspecte au fost îndepărtate sau arestate. În jurul oraşului s-a organizat o centură de protecţie. Au fost instalate pe toate căile de acces posturi de control ce îngăduiau să se verifice orice intrare sau ieşire. În sfârşit, prin toate satele învecinate au fost răspândite posturi Orpo. Când Skorzeny, a cărui venire nu fusese anunţată, sosi din Germania împreună cu un *Kommando* special, toate aceste dispoziţii intraseră deja în vigoare. Călătorind sub identitatea falsă a unui oarecare dr. Wolff, Skorzeny sosi învestit cu puteri nelimitate pentru a asigura protecţia Vichy-ului şi având dreptul să ia orice măsuri pe care le-ar fi socotit necesare, cu singura condiţie să le

Bousquet, Rochet şi Guerard: iar din partea germană; Oberg, Knochen, Hagen, generalul Neubronn şi consulul Krugg von Nidda.

Dovezile acestea de colaborare pe linie oficială nu schimbau cu nimic situaţia reală. Rapoartele sosite de la un serviciu regional sau altul îi semnalau zilnic lui Oberg că maquis-ul se infiltra pretutindeni şi că în oraşe se organizau mişcări clandestine de rezistenţă ce-i atacau pe colaboraţionişti. Aceştia din urmă începuseră să solicite în mod deschis ocrotire din partea germanilor, acuzând poliţia franceză de complicitate cu cei scoşi în afara legii. Căci, dacă e adevărat că unii trădători şi mercenari se puseseră în slujba cotropitorilor din pasiune politică, din carierism sau din sete de câştig, e tot atât de adevărat că un număr infinit mai mare de cetăţeni cinstiţi, revoltaţi de metodele folosite de Gestapo, sabotau măsurile luate la cererea inamicului, îi preveneau pe francezii a căror libertate era ameninţată şi, primejduindu-şi viaţa, creau în interiorul administraţiei şi al poliţiei însăşi (ajungând până şi în direcţia generală al poliţiei naţionale de la Vichy) grupe de rezistenţă activă. În această perioadă, nici un alt organ al statului nu a plătit un tribut mai greu sălbăticiei naziste. Pentru ca poliţia franceză să fie mai îndeaproape supravegheată, la direcţia Gestapoului a fost creată o secţie specială. Serviciul acesta, condus de *Sturmbannführer*-ul S.S. Horst Laube, a contribuit la arestarea şi deportarea a numeroşi poliţişti, fără a izbuti să decapiteze însă reţelele ce se constituiseră în sânul serviciilor franceze.

Începând din primăvara anului 1943, Gestapoul a ridicat pretenţia ca Secţia a II-a Pol să fie ţinută la curent cu toate mutările, schimbările de post şi avansările funcţionarilor

Oberg a plecat la Vichy însoţit de Knochen şi de Hagen, ofiţerul lui de ordonanţă. Pétain acceptase să-l primească. Întrevederea – aproape secretă – fusese minuţios pregătită. Cu câteva zile înainte, venise la Paris doctorul Ménétrel, care-l vizitase pe Oberg pentru a stabili amănuntele ceremonialului cu care trebuia întâmpinat şeful statului francez.

Aşadar, Oberg a fost primit împreună cu cei doi adjuncţi ai lui la hotelul „Parc", de către Pétain, alături de care se aflau secretarul general Bousquet şi dr. Ménétrel. Convorbirea a durat opt minute şi s-a referit exclusiv la cea de-a doua versiune a „acordului Oberg-Bousquet", publicată la 18 aprilie. Oberg şi adjuncţii lui au relatat ulterior întrevederea. După spusele lor, se pare că Pétain a auzit pentru prima oară despre acord din gura lui Oberg. Se pare, de asemenea, că i-ar fi reproşat cu acreală secretarului general al poliţiei că prefecţii regionali şi intendenţii de poliţie erau informaţi înaintea şefului statului. După care, ar fi adăugat, întorcându-se către Oberg:

— Şi pe mine mă interesează ceea ce se întâmplă în Franţa.

Conducându-şi apoi oaspeţii până la ascensor, se pare că ar fi încheiat:

— În ceea ce mă priveşte, consider că cei mai mari duşmani ai Franţei sunt francmasonii şi comuniştii!

„Am rămas uimit de prospeţimea lui fizică şi de vioiciunea spiritului lui", avea să spună mai târziu Oberg.

După această scurtă audienţă, Oberg a fost primit de Laval. A urmat după aceea, la hotelul „Majestic", un dineu în cinstea oaspetelui. Din partea franceză au fost de faţă Laval, Abel Bonnard, Ménétrel, Jardel, Gabolde,

al căderii fascismului italian. Când Mussolini s-a prăbuşit, Himmler, numit ministru de Interne, a fost învestit cu puteri depline pentru administrarea Reichului. În timp ce bombardamentele aliate distrugeau Hamburgul, iar generalul Jeschonnek, şeful statului-major general al Luftwaffei, disperat, îşi punea capăt zilelor, în timp ce pe Nipru Manstein, cramponându-se de fiecare metru de pământ, se retrăgea în faţa formidabilei presiuni a Armatei Roşii, Himmler îi prezenta cu mândrie Führerului lui noile sale divizii Waffen-S.S. ce aveau să lupte „pentru salvarea Europei". Ruina ţării sale şi suferinţele poporului german alcătuiau treptele tronului pe care se înălţa Himmler.

Pentru Franţa, 1943 a fost anul totalei înrobiri de către Gestapo. Nici un oraş, nici o regiune nu se mai putea sustrage spionajului insistent al agenţilor lui Knochen. Seara se capitonau cu grijă uşile şi ferestrele ca să se poată asculta glasul postului B.B.C.; el aducea cuvinte de îmbărbătare şi nădejde din partea francezilor care luptau în Africa şi, ulterior, în Sicilia şi Italia. Cădeau mai mulţi partizani ca oricând, dar ei mureau cu conştiinţa că şi călăilor lor le sunase ceasul.

Închisorile gemeau (peste patruzeci de mii de oameni au fost arestaţi în cursul anului respectiv), dar Rezistenţa şi maquis-ul se organizau, se înarmau cu arme paraşutate şi-şi îngroşau rândurile mulţumită S.T.O.-ului, care-i silea să treacă în ilegalitate pe toţi cei care refuzau să plece în Germania. Gestapoul fu nevoit să-şi adapteze metodele la noua situaţie creată.

Ca să poată face faţă acestei situaţii, Oberg s-a străduit să obţină colaborarea francezilor, îndeosebi a forţelor poliţieneşti, care şi acum i se păreau că sunt prea „îngăduitoare" în privinţa represaliilor. În primăvară,

de stat însărcinat cu informaţiile, Doriot, Déat, Lousteau, Darnand, Kripping şi Cance – conducătorul primei brigăzi franceze a Waffen-S.S.-ului – au făcut apel la opinia publică să susţină din punct de vedere moral şi material combatanţii care, în uniformă germană, aveau să „apere Franţa".

Anul 1943 se anunţa şi în Germania deosebit de favorabil pentru Himmler: la sfârşitul anului, el avea să ajungă ministru de Interne, şef al întregii poliţii germane, judecător al tuturor problemelor rasiale şi de germanizare, atât de importante în regimul nazist, comisar al Reichului pentru consolidarea rasei, ceea ce i-a adus un mare ascendent asupra „noilor germani", reeuperaţi din teritoriile cucerite. Mai avea şi sarcina repatrierii germanilor, fiind în acelaşi timp şi ministru al Sănătăţii Publice, deoarece atribuţiile acestui minister fuseseră trecute la Ministerul de Interne. În calitate de mare maestru al ordinului S.S. prezida nenumărate organe anexe, institute pseudoştiinţifice, îşi exercita influenţa asupra organizaţiilor ştiinţifice, universitare şi medicale din Germania, domnea ca un despot peste lagărele de concentrare, din care storcea pentru S.S.-ul lui nişte venituri fabuloase, care îngroşau la Banca Reichului contul S.S., denumit pudic contul „Max Heiliger"; în sfârşit, armata particulară a lui Himmler – S.S.-ul – avea să crească numai în 1943 cu şapte noi divizii: patru divizii S.S. germane şi trei divizii Waffen-S.S. străine, atingând totalul de cincisprezece divizii de luptă.

Cariera lui Himmler urma, aşadar, o curbă cu totul opusă aceleia pe care o descria soarta patriei sale. Acelaşi an 1943, care l-a purtat pe culmile puterii, ducea Germania spre înfrângeri militare şi politice de pe urma cărora n-avea să-şi mai revină. Era anul Stalingradului, al prăbuşirii frontului african, al începerii campaniei din Italia şi

oficii ale muncii, servicii de „propagandă" etc., că la rândul lor aceştí agenţi recrutau şi foloseau o mulţime de informatori, denunţători benevoli sau plătiţi, ne cuprinde un sentiment retrospectiv de groază gândindu-ne la destinul pe care l-ar fi avut Franţa dacă războiul ár fi avut un alt sfârşit...

În cursul lunii aprilie, Himmler a sosit la Paris ca să inspecteze personal serviciile centrale. Avea toate motivele să fie satisfăcut: politica lui începea să dea roade. Prin legea din 30 ianuarie fusese creată miliţia, a cărei conducere îi fusese încredinţată lui Darnaud, omul în care Oberg îşi punea cele mai mari speranţe. Trebuia doar puţină răbdare şi, în curând, poliţia franceză, în care nu se putea avea încredere, urma să fie dublată, apoi înlocuită complet prin voluntari ce prezentau garanţii din punct de vedere politic şi care aveau să joace un rol identic cu cel pe care îl avuseseră în Germania formaţiunile S.A.

La 11 februarie, organizaţia L.V.F. a fost oficializată printr-un decret şi declarată – după nouăsprezece luni de existenţă – „de utilitate publică". De la intrarea lor în cazarmia de la Versailles, voluntarii recrutaţi în Franţa cu ajutorul unei propagande asidue susţinute de tentaţia unor solde grase[1] treceau sub control german fiind trimişi pe câmpul de instrucţie din Gruzina, în mijlocul pădurilor poloneze, la douăzeci şi doi de kilometri de Radom.

În sfârşit, copilul iubit al lui Himmler, Waffen-S.S.-ul, începu să facă recrutări în întreaga Franţă. O adunare a „Prietenilor Waffen-S.S.-ului" sprijinise în toamna anului 1942 începutul aeţiunii. Sub preşedinţia lui Paul Marion, secretar

1 La aceste solde, între 2.400 de franci pe lună pentru un soldat de clasa a doua, celibatar, şi 10.760 de franci pentru un maior celibatar, se adăugau importante indemnizaţii, prime familiale, de luptă etc.

de Bruxelles, şi Haut-Rhin, Bas-Rhin şi Moselle, incluse în regiunile germane. Direcţia centrală dirija şaptesprezeee servicii regionale instalate la Paris, Angers, Bordeaux, Châlons-sur-Marne, Dijon, Nancy, Orléans, Poitiers, Rennes, Rouen, Saint-Quentin, Limoges, Lyon, Marsilia, Montpellier, Toulouse şi Vichy. Aceste şaptesprezece servicii posedau patruzeci şi cinci de secţii externe (în iulie 1944, ele aveau să ajungă la cincizeci şi cinci), optsprezece posturi externe de mai mică însemnătate (reduse la cincisprezece în iunie 1944), trei comisariate speciale de frontieră (în iunie 1944, aveau să fie şase) şi optzeci de posturi de frontieră. Aşadar, în momentul debarcării trupelor aliate, dominaţia Gestapoului asupra Franţei era asigurată de o sută unsprezece servicii dependente de direcţia din Paris. Dacă la acestea se mai adaugă şi cele trei servicii regionale din Lille, Metz şi Strasbourg, cu serviciile lor externe, se atinge totalul de o sută treizeci şi unu de servicii[1].

În plus, trebuie luate în consideraţie şi nenumăratele servicii anexe: echipele de asasini mercenari, tot soiul de servicii specializate, *Sonderkommando*-uri de tot felul, care nu vor înceta să crească, să prolifereze, să se înmulţească aproape pretutindeni, fără să mai vorbim de ajutorul mereu crescând al colaboraţioniştilor activi, al P.P.F.-ului, al franciştilor, al miliţiilor etc., în cursul anului 1943 şi în prima jumătate a anului 1944.

Dacă ţinem seama că agenţii fiecărui serviciu al Gestapoului erau vehiculaţi în permanenţă, fiind instalaţi pretutindeni unde puteau fi utili: comandaturi, birouri şi

1 La acest complex poliţienesc trebuie adăugate cele şaizeci şi nouă de servicii din Abwehr, G.F.P. şi Feldgendarmerie.

în ziua de 9 primiseră ordin să părăsească garnizoanele, au fost mobilizate în cazărmi printr-un contraordin al lui Bridoux, dat în ultimul moment, cu riscul de a fi luate prizoniere.

Împreună cu trupele, înaintau spre sud şase *Einsatzkommando*-uri (comandouri de luptă), ce se îndreptau şi ele către cele şase oraşe franceze în care urmau să se instaleze. Oamenii lui Oberg şi ai lui Knochen se duceau să înfiinţeze în zona de sud noi „sucursale" ale firmei.

Observatorii Gestapoului şi ai serviciului S.D. se aflau de multă vreme în zona de sud. De luni de zile, sub camuflajul comisiei de armistiţiu, al consulatelor germane sau al Crucii Roşii germane, agenţii lor îşi desfăşurau activitatea clandestină de documentare. La Vichy, *Hauptsturmführer*-ul Geissler instalase oficial încă din februarie o aşa-zisă *Deutsche Polizei Delegation*. Chiar în dimineaţa zilei de 11 noiembrie, aceasta începu arestările.

Cu începere din 11, 12 şi 13 noiembrie, Gestapoul avea să-şi instaleze oficial serviciile în regiunile recent cotropite. În fiecare capitală a zonelor militare din sud avea să se organizeze câte un *Einsatzkommando*. La începutul lunii decembrie, ele se transformau în tot atâtea *Kommandos der Sipo-S.D.*, adică în servicii regionale identice cu cele din zona de nord, ce aveau să se instaleze la Limoges, Lyon, Marsilia, Montpellier, Toulouse şi Vichy. La fel cu serviciile din nord, acestea aveau să roiască şi ele, instalând un anumit număr de posturi secundare în principalele oraşe ale regiunilor respective. Odată această acţiune terminată, sistemul poliţienesc german Sipo-S.D. a cuprins întreaga Franţă într-o reţea deasă. La 1 aprilie 1943, ea era împărţită astfel:

Direcţia centrală din Paris controla întreaga Franţă, cu excepţia regiunilor Nord şi Pas-de-Calais, dependente

Aşa cum am mai arătat, aceste operaţiuni *Funkspiel* au avut consecinţe extrem de grave pentru Rezistenţa franceză şi pentru serviciile aliate de informaţii. A fost nevoie de câteva luni de muncă şi de mari sacrificii pentru a compensa pagubele suferite. Numeroşi membri ai Rezistenţei şi agenţi ai Aliaţilor au căzut în mâinile Gestapoului, fiind executaţi sau deportaţi în cursul acestei perioade – considerată a fi una dintre cele mai întunecate pagini din istoria Rezistenţei franceze.

La 11 noiembrie 1942, trupele germane au pătruns în zona de sud fără a întâmpina nici o împotrivire. Secretarii de stat ai apărării naţionale, Bridoux, Auphan şi Jannekeyn; dăduseră ordin trupelor armatei de armistiţiu să nu opună nici o rezistenţă, iar René Bousquet transmisese poliţiei acelaşi ordin.

La debarcarea americanilor în Algeria, la 8 noiembrie, germanii au răspuns prin invadarea Tunisiei. Se temeau de o eventuală debarcare a Aliaţilor pe coasta mediteraneeană şi nu-şi făceau nici o iluzie în legătură cu primirea pe care populaţia franceză o rezerva americanilor. În noaptea de 10 spre 11, o notă ameninţătoare informa guvernul de la Vichy despre necesitatea ca trupele germane să ocupe litoralul mediteraneean; la 11 noiembrie, la ora 7.00 dimineaţa, unităţile Wehrmachtului au trecut linia de demarcaţie, năvălind spre sud. Ele au pus în practică un plan conceput de multă vreme şi pus la punct sub denumirea de operaţiunea „Anton". În cursul dimineţii, von Rundstedt s-a prezentat la Vichy ca să-i anunţe oficial lui Pétain ocuparea zonei numite până atunci „liberă". Regimentele armatei de armistiţiu[1], care

1 Armata de armistiţiu a fost desfiinţată la 27 noiembrie.

Membrii *Kommando*-ului „Donar" nu s-au mai înapoiat în zona de nord[1]. La 11 noiembrie, când trupele germane au cotropit zona de sud, ei au continuat să acţioneze, fără să mai aibă nevoie de camuflaj. La sfârşitul anului 1942 şi începutul anului 1943, germanii au repurtat un nou succes, datorită acţiunilor *Funkspiel*, de data asta în chestiunea „French Section". Alcătuind, printr-o muncă migăloasă, un adevărat mozaic din frânturile de informaţii obţinute în cursul interogatoriilor, din spionajul radiofonic etc., Gestapoul a reconstituit un anumit număr de elemente datorită cărora a reuşit să intre în legătură prin radio cu reţeaua franceză a Intelligence-Service-ului, cunoscută sub denumirea de „French Section". După stabilirea contactului cu Londra, emisarii paraşutaţi au putut fi capturaţi, iar documentele găsite asupra lor confiscate. S-au operat arestări şi, în cele din urmă, aproape toată organizaţia engleză din Franţa, depistată şi distrusă. Germanii au exploatat această sursă până în mai 1944.

Funskspiel-ul propriu-zis încetase de multă vreme. Gestapoul a ţinut să-l încheie cu o vorbă de duh. Cu ocazia ultimului mesaj transmis la Londra, referindu-se la paraşutările recepţionate de germani, ei au spus: „Mulţumim pentru colaborare şi pentru armele trimise". La care operatorul englez a răspuns fără să şovăie: „Nu face nimic. Armele trimise nu reprezintă mare lucru pentru noi. E un lux pe care ni-l putem lesne permite. În curând, o să le luăm înapoi". Germanii nu ştiau că Londra descoperise de câteva săptămâni că posturile emiţătoare din Bretania se aflau în mâinile duşmanului. Englezii continuaseră să le „alimenteze" cu bună ştiinţă. La adăpostul acestui şiretlic au putut fi reintroduşi agenţi care organizară noi reţele în alte puncte.

datorită cărora se „simte" orice element anormal, fie cât de neînsemnat. Modul de manipulare este atât de specific fiecărui operator în parte, încât la un post unde lucrează mai mulţi operatori, corespondentul obişnuit poate să-l recunoască imediat pe operatorul care lucrează.

Funkspiel-ul are, aşadar, drept scop să-l determine pe operatorul arestat să-şi continue lucrul fără să-l prevină pe celălalt că se află în mâinile duşmanului. Este necesar deci ca el să fie supravegheat cu o abilitate excepţională, ca să poată fi împiedicat să semnaleze — fie şi numai printr-o imperceptibilă atingere neobişnuită – primejdia. În cazul în care corespondentul îşi dă seama de ceea ce se petrece, *Funkspiel*-ul nu numai că ar compromite scopul propus, dar s-ar putea întoarce chiar împotriva celor ce-l folosesc, făcând posibilă „intoxicarea" lor. Cea de-a doua soluţie, mai puţin aplicabilă, necesitând infinit mai multă subtilitate, constă în înlocuirea operatorului şi în imitarea digitaţiei sale.

Bömelburg şi Kiefer, ajutaţi de marele specialist german Kophow, au izbutit să pună în aplicare acest *Funkspiel*. O serie de posturi capturate şi-a continuat cu regularitate emisiile, menţinând legăturile cu Londra, care nu ştia nimic de arestarea operatorilor. Urmările au fost catastrofale pentru Rezistenţa franceză. Germanii au descoperit în felul acesta numeroase paraşutări de arme (s-au capturat astfel aproximativ douăzeci de mii de arme), de muniţii, de bani: ei au pus mâna pe documente, au descoperit agenţi, reţele, îndeosebi în Normandia, în zona oraşelor Orléans, Angers şi Paris. S-au operat numeroase arestări.

---

1 Bömelburg se înapoiase la Paris, fiind înlocuit cu Mühler, care vorbea franceza aproape la fel de corect ca şi el.

Schwarz Reichsweher – Reichsweherul Negru. În 1925, intrase în poliţia politică din Bremen, iar în 1929, în Abwehr. În sfârşit, după ce se specializase în probleme de radio, devenise şef la *Abteilung* III R din Saarbrücken. I-a fost deci foarte uşor să descopere în scurt timp amplasarea exactă a întregii reţele clandestine. La prima mişcare, toate cele cincisprezece-douăzeci de posturi situate în zona Lyonului „au căzut". În acelaşi timp, au fost descoperite alte noi posturi de emisie la Marsilia, la Toulouse şi în regiunea Pau. Aproape toţi radiooperatorii au fost arestaţi împreună cu ajutoarele lor.

Atunci au intrat în scenă oamenii lui Bömelburg. Unul dintre primele *Kommando*-uri venite la Paris în iulie 1940 să întărească grupul lui Knochen a fost *Kommando*-ul Kiefer, denumit astfel după numele conducătorului lui. Kiefer, mare specialist în contraspionaj, rămăsese în Franţa. Nu trăia decât de dragul profesiunii sale. Era specialist într-o acţiune de mare virtuozitate, pe care naziştii o numeau *Funkspiel*. Adevărata muncă începu abia după arestarea operatorilor. *Funkspiel*-ul este o operaţiune delicată, de substituire, care îngăduie ca emisiile unui post clandestin să fie continuate şi după capturarea acestuia, în aşa fel încât să se poată intra în legătură directă cu inamicul. Este extrem de greu să se ducă la bun sfârşit o asemenea operaţiune. Există, în primul rând, dificultăţile de ordin tehnic, de altfel cele mai puţin grave: coduri, ora exactă a emisiilor, formule variate de apel etc. O ascultare prealabilă de lungă durată înainte de intervenţia directă rezolvă aproape complet aceste dificultăţi. E necesar însă să se „recepţioneze" şi să se „manipuleze" exact ca operatorul obişnuit. Între doi operatori, aflaţi fiecare la un capăt al „liniei", se statorniceşte o întreagă gamă de obiceiuri,

care li se putea face unor oameni arestaţi în zona liberă. Acordul odată încheiat, germanii au cerut acte franceze false, buletine de identitate, cartele de alimente, bilete de liberă trecere etc.

La 28 septembrie, un *Kommando* special mixt şi-a făcut intrarea în zona de sud. Era alcătuit din 280 de oameni din Abwehr, Gestapo şi Orpo. Toţi urmau să opereze sub nume franceze false. Faptul acesta constituia un amestec flagrant al serviciilor germane în domeniul de activitate al Vichy-ului şi o încălcare fără precedent a faimoasei „suveranităţi" de care se făcea atâta caz. Urmările acestei combinaţii aveau să se dovedească a fi de o gravitate excepţională.

Cei 280 de oameni ai *Kommando*-ului au fost repartizaţi în locuinţele ce le fuseseră pregătite la Lyon, Marsilia şi Montpellier. Erau conduşi de Bömelburg, asistat de Dernbach din partea Abwehrului şi de Shuster din partea Orpoului. Ansamblul operaţiunii primise denumirea cifrată de „Acţiunea Donar"[1]. Toţi participanţii la această acţiune vorbeau limba franceză.

După instalare, a urmat o primă fază de lucru ce a permis reperarea precisă a posturilor de emisie, relativ localizate încă din zona de nord. Trimisul Abwehrului, Friedrich Dernbach, un eminent tehnician al reţelelor clandestine, era, în acelaşi timp, şi veteran în poliţia politică. Precum mulţi alţi vechii agenţi ai serviciilor germane, el fusese membru al faimosului corp de armată liber „Baltica", din care îşi recrutase Röhm oamenii. Dernbach făcuse după aceea parte din formaţiunea clandestină

1. Bömelburg a dat denumirea acestei operaţiuni. Donar, zeul fulgerelor, fusese ales în Germania ca „patron" al radioului.

Abwehrul poseda un serviciu însărcinat cu depistarea posturilor de emisiune clandestine, subsecţia a III-a F-Fu (*Fahndung-Funk*), serviciu de ascultare şi radiogoniometrie. Un al doilea serviciu, W.N.V. Fu III[1], cu sediul în bulevardul Suchet nr. 64, care îşi instalase centrele de ascultare în Bois-le-Roi şi la Chartrettes (Seine-et-Marne), dispunea de o secţie mobilă. Orpo avea şi ea un centru de ascultare, condus de căpitanul Shuster.

Aceste staţii de reper depistaseră o importantă reţea de posturi emiţătoare clandestine ce comunicau zilnic cu Anglia. După toate probabilităţile, ele se aflau în zona de sud, îndeosebi în regiunea Lyonului. Ar fi fost simplu pentru autorităţile germane să someze guvernul de la Vichy să ia măsuri pentru încetarea acestor activităţi care, fără îndoială, aveau importante repercusiuni militare[2]. Abwehrul şi Gestapoul aveau însă ambiţii mai mari. Gestapoul urmărea să poată opera el însuşi, cu maximum de discreţie, în zonă liberă. Deocamdată, luerul acesta ere prezentat drept o colaborare franco-germană în vederea lichidării posturilor de emisie elandestine. O astfel de colaborare prietenească ar fi putut avea o influenţă favorabilă asupra răspunsului ce urma să fie dat la cererea francezilor în legătură cu mărirea efectivelor armatei de armistiţiu.

După raportul prezentat la Vichy, reprezentanţii francezi au aeceptat principiul. Ei au obţinut un regulament prin care francezii arestaţi în cursul operaţiunilor să fie deferiţi justiţiei franceze – favoarea cea mai neînsemnată

1 *Wehrmacht Nachrichten Verbindung Funk Referat III.*

2 Somaţia aceasta s-ar fi putut întemeia pe articolul 10 §§ 3 şi 14 din convenţia de armistiţiu.

numit la 17 aprilie comandant-şef al forţelor de uscat, marine şi aeriene, şi generalul Bridoux, secretar de stat la Ministerul de Război, au întreprins în cursul lunii iunie o serie de demersuri ca să obţină din partea germanilor autorizaţia de a spori cu 50.000 de oameni efectivele armatei de armistiţiu. Demersuri puerile, determinate, fără îndoială, de un orgoliu personal, de un „prestigiu" pe măsura epocii! Departe de a respinge o cerere pe care nici gând nu aveau s-o satisfacă, germanii au început tratativele. În primele zile ale lunii septembrie a avut loc la Paris, la hotelul „Lutétia", unde se afla sediul Abwehrului, o consfătuire la care au participat doi ofiţeri francezi, reprezentanţii lui Darlan şi Bridoux, însărcinaţi să trateze cu germanii.

Amiralul Canaris, marele maestru al Abwehrului, se afla atunci şi el la Paris. Consilierul de ambasadă Rahn, specialist în problemele de informaţii, a oferit un dineu la care au participat Canaris şi cei doi ofiţeri francezi. Au urmat apoi două alte consfătuiri tot la „Lutétia". La prima, Canaris a fost reprezentat de colonelul Reile, unul dintre şefii serviciilor lui. A doua zi însă, s-a prezentat el însuşi ca să „încheie afacerea".

La început, reprezentanţii Abwehrului au propus o colaborare efectivă între agenţii lor şi cei ai Biroului 2 francez în Africa de Nord. S-a ajuns destul de repede la un acord de principiu şi francezii s-au arătat dispuşi să le transmită agenţilor lui Canaris rapoartele lor privind mişcările de vase între Dakar şi portul englez Bathurst. Canaris avea însă alte proiecte, mai lesne de realizat. Germanii voiau să obţină din partea guvernului de la Vichy autorizaţia să trimită în zona de sud o puternică echipă de poliţişti, care să poată lucra nestingherită, dispunând de acte franceze false.

De aceea, *Reichsführer*-ul ordonă ca, pe viitor, Gestapoul să informeze în mod obligatoriu tribunalele locale cu privire la execuţiile efectuate de el. Informaţia se va mărgini la indicarea numelui individului şi a faptei pentru care a fost executat. Motivele execuţiei nu vor fi comunicate".

După venirea lui Oberg, metodele de acest soi deveniră şi mai frecvente. În primul rând, pentru că Oberg primise indicaţii direct de la Himmler, şi apoi, pentru că, în primăvara anului 1942, sadismul ajunsese să constituie, mai mult ca oricând, o regulă pentru Gestapo. O notă difuzată la 10 iunie 1942 de direcţia R.S.H.A.-ului către toate serviciile Sipo-SD stabilea o serie de norme ce trebuiau respectate în cazul „interogatoriilor mai energice". Se poate aprecia forma aparent restrictivă a notei şi se poate constata, în acelaşi timp, că la interogatorii de acest gen putea fi supus oricine:

„1. Interogatorii mai energice nu trebuie luate decât dacă se constată în cursul interogatoriilor precedente că deţinutul e în posesiunea unor informaţii importante despre inamic sau privind legături ori planuri şi că refuză să le dezvăluie.

2. Aceste interogatorii mai energice nu pot fi luate decât comuniştilor, marxiştilor, „cercetătorilor Bibliei", sabotorilor, teroriştilor, celor din Rezistenţă, agenţilor de legătură, indivizilor asociali, muncitorilor refractari polonezi şi ruşi sau vagabonzilor.

În principiu, în toate celelalte cazuri este nevoie de aprobarea mea prealabilă".

Luna iulie a anului 1942 s-a scurs sub semnul negocierilor. În paralel cu elaborarea anevoioasă a acordului Ober-Bousquet, la Paris au avut loc şi alte tratative. Darlan,

propriei valori, convingerea intimă că organizarea poliţienească germană din Franţa era opera sa (ceea ce era adevărat), toate acestea, îl îndemnau pe Knochen să adopte deseori faţă de Müller o atitudine de nesupunere aproape făţişă.

Müller l-a acuzat pur şi simplu pe Knochen că ar fi nu francofil, ci – după propria-i expresie – „vestofil", adică pervertit, corupt de modul de gândire şi de obiceiurile oamenilor din apus şi plin de o primejdioasă indulgenţă faţă de aceştia. Atacurile, al căror gust amar numai francezii l-au putut aprecia, au devenit atât de violente, încât Himmler, care se străduise până atunci să le treacă cu vederea, s-a văzut silit să intervină. Knochen s-a apărat cu o energie îndârjită, fiind susţinut cu succes de Oberg, care avusese prilejul să-i aprecieze însuşirile.

La fel de independent se comporta Knochen şi faţă de autorităţile militare aflate la Paris. În teorie, toate dosarele şi toţi deţinuţii care nu erau puşi în libertate în cursul interogatoriilor trebuiau predaţi militarilor. În realitate însă, după proces, toţi cei achitaţi de tribunalele militare erau arestaţi din nou de Gestapo. Existau însă şi cazuri când Gestapoul îi executa pe deţinuţi înainte ca aceştia să fi fost judecaţi de vreun tribunal. De altminteri, această practică nu era proprie numai serviciilor lui Knochen. Ea era atât de răspândită în Germania, încât la 12 aprilie 1943, Kaltenbrunner s-a văzut nevoit să adreseze tuturor serviciilor sale următoarea notă specială, foarte explicită în acest sens:

„Se întâmplă adesea ca tribunalele să deschidă o anchetă împotriva unui individ executat în prealabil de Gestapo, execuţia nefiindu-le semnalată.

sau cutare nivel precis, ceea ce permitea şi sporirea cantităţilor de produse rechiziţionate. Din interes personal, simandicoşii prieteni ai elegantului domn Maulaz au devenit complici la jefuirea propriei ţări.

În acea perioadă cu totul neobişnuită, o parte din „înalta societate" pariziană oferea, într-adevăr, un spectacol destul de mizer.

În aceeaşi vreme, Oberg şi-a instalat o serie de noi servicii în birourile lui din bulevardul Foch. Fiecare dintre ele constituia încă o dovadă a preponderenţei câştigate de serviciile poliţiei asupra militarilor, de vreme ce poliţia pătrundea pe terenurile de vânătoare ale administraţiei militare. Oberg dispunea în felul acesta de un nou serviciu de informaţii politice, organizat şi susţinut de elemente din SD (Secţia a VI-a); un serviciu de control al presei, literaturii şi artelor, cinematografului şi teatrului; un serviciu de control al bisericilor catolice şi protestante; un nou serviciu anticomunist, un serviciu de contraspionaj în ţările inamice şi de informaţii în ţările neutre; toate acestea erau cuprinse în Grupa a II-a a serviciilor lui Knochen.

Acesta din urmă se bucura de sprijinul total al lui Heydrich şi se menţinea fără nici un fel de dificultate. Moartea lui Heydrich a schimbat însă situaţia. Pe Kaltenbrunner nu-l interesau problemele poliţieneşti şi, practic, stăpân absolut înăuntrul Gestapoului deveni Müller. El dădea directive precise şi pretindea să fie executate întocmai. Knochen se străduia să aplice în Franţa metode mai suple, căutând să se adapteze pe cât posibil împrejurărilor. Adesea, ordinele rigide ale lui Müller îl incomodau; aşa că uneori nu le lua în mod deliberat în seamă. Spiritul lui de independenţă, conştiinţa foarte ascuţită a

extrem de abil. Cu un exterior distins, cultivat, om de societate, el a reuşit să-şi facă relaţii utile. Frecventa saloanele şi a ştiut să transforme în informatori un număr surprinzător de persoane marcante: mari industriaşi, oameni de afaceri, obişnuiţii saloanelor, bancheri şi oameni de bursă, soţii şi metrese ale politicienilor etc. Un director de bancă i-a făcut destăinuiri în legătură cu componenţa reală a anumitor societăţi, repartizarea acţiunilor, adevărata lor activitate, sugerându-i şi mijloacele prin care s-ar fi putut asigura controlul respectivelor societăţi. Aceste informaţii pe care le primea i-au asigurat o copioasă participaţie la afaceri, ce se pot realiza în general atunci când nu ai nasul prea fin. Directorul unei uriaşe industrii „verticale", azi în plină înflorire, i-a dezvăluit dedesubturile afacerilor pe care le făceau concurenţii lui, cifrele reale ale producţiei lor, adevăratele posibilităţi ale celor care încercau să se sustragă de la rechiziţii; trăgea nădejde să aibă profituri de pe urma colaborării industriale care avea să se stabilească după victoria germană şi pe care o dorea. Un mare comerciant i-a dat informaţii privitoare la firmele concurente controlate de evrei, indicându-i bunurile evreilor camuflate, fapt care i-a adus fructuoasa funcţie de administrator al acestor bunuri confiscate. Metresa unui om politic i-a vândut confidenţele amantului ei şi secretele relaţiilor lui politice.

Maulaz se învârtea cu uşurinţă în mijlocul acestei faune. Adora petrecerile. Iar informaţiile pe care le obţinea le îngăduiau patronilor săi să pretindă şi mai mult de la economia franceză. Când se afirma că cifra materiilor prime furnizate atinsese maximul, el avea posibilitatea să replice, bazându-se pe dovezi concrete, că producţia agricolă sau industrială putea urca în realitate până la cutare

fusese condamnat de un tribunal german şi nici unul nu participase la vreun atentat.

E drept că secretarul general al poliţiei a făcut tot ce-i-a stat în puţinţă. Nu este mai puţin adevărat însă că efectul acordului Oberg-Bousquet a fost extrem de limitat.

În timp ce se desfăşurau aceste negocieri inutile, Oberg începuse să-şi reorganizeze direcţia. Ansamblul serviciilor poliţieneşti era împărţit în două mari ramuri: Poliţia de Ordine, în uniformă (Orpo) şi Poliţia de Siguranţă (Sipo-SD). Knochen, şeful celei de-a doua ramuri, a despărţit-o pe aceasta din urmă în două grupuri cu atribuţii precise, corespunzătoare concepţiei de lucru ce exista la Berlin. Primul grup avea sarcina să asigure securitatea internă a Franţei. Al doilea era alcătuit din serviciul de informaţii politice şi contraspionajul, având în raza lui de acţiune Franţa, ţările neutre şi Vaticanul. Numai primul grup avea dreptul să opereze arestări. Organul executiv central era instalat în strada Saussaies nr. 11, iar personalul lui provenea din Gestapo. Pentru Franţa, organul principal al celui de-al doilea grup a rămas Secţia a III-a din direcţia Sipo-SD, instalată la Paris.

Serviciul acesta, împărţit, la rândul său, în patru grupe, aduna informaţii privind situaţia din Franţa. Grupa a IV-a D era şi ea împărţită în cinci subgrupe ce studiau următoarele probleme:

I: alimentaţia şi agricultura;
II: comerţul şi circulaţia;
III: băncile şi bursa;
IV: industria;
V: problema mâinii de lucru şi problemele sociale.

Şeful Secţiei a III-a, Maulaz, s-a dovedit a fi un om

germanilor la sfârşitul aceleiaşi luni.

Aşadar, 57 de francezi arestaţi pentru convingerile lor au căzut sub gloanţele naziştilor chiar în momentul când René Bousquet îşi făcea iluzii că a obţinut abrogarea „Codului ostaticilor".

Ce reacţie avea să provoace din partea guvernului de la Vichy această încălcare flagrantă a unui acord abia încheiat? Cel puţin, acest guvern avea să-şi dea oare seama că semnătura şi cuvântul lui Oberg nu însemnau nimic şi că Gestapoul avea să acţioneze după bunul său plac, făcând să domnească în continuare teroarea?

Se pare că tragedia din 11 august nu a impresionat câtuşi de puţin guvernul de la Vichy, de vreme ce în 1943 el a acceptat reînnoirea acordului. Fără îndoială, acest document constituie o ilustrare a liniei guvernului de la Vichy de menţinere a „suveranităţii franceze", adică a acelei caricaturi de autoritate, suficientă pentru a aduce mulţumire celor ce o exercitau.

Oberg continua să ordone, ca şi în trecut, execuţări de ostatici. Numeroşi francezi, arestaţi de brigăzile speciale franceze, au fost predaţi cu regularitate Gestapoului. La 19 septembrie, la nici două luni de la semnarea acordului, Oberg a dat un comunicat de presă la Paris prin care anunţa că, în urma atentatului comis la 17 septembrie la cinematograful „Rex", aveau să fie împuşcaţi, drept represalii, o sută şaisprezece ostatici. Dintre toate execuţiile masive cunoscute până atunci în Franţa, aceasta a fost cea mai importantă. Cei o sută şaisprezece ostatici au fost într-adevăr împuşcaţi în ziua de 21 septembrie (patruzeci şi şase la Paris şi şaptezeci la Bordeaux).

Situaţia lor era identică cu a celor de la 11 august. Din cei 46 de ostatici împuşcaţi la Paris, numai unul

să aplice legislaţia franceză. În alte cazuri, sentinţele au fost şi mai neîntemeiate: un anume Ethis a fost arestat ca „simpatizant comunist" şi pentru vina de a fi hrănit un grup de evadaţi din lagărul de la Compiègne; un altul, Fillâtre, pentru că şi-a împrumutat bicicleta unui militant comunist; un al treilea, Scordia, pentru că era „bănuit" că întreţine relaţii cu un membru al organizaţiei speciale a partidului comunist. Fiind arestaţi toţi înainte de atentat, e limpede că nu putuseră participa la el. Doi dintre cei împuşcaţi fuseseră arestaţi după intrarea în vigoare a acordului Oberg-Bousquet: Deschanciaux, arestat la 1 august, şi Bretagne, la 3 august. Cu toate acestea, ei au fost predaţi Gestapoului. În sfârşit, la 10 august, cinci dintre cei care aveau să fie împuşcaţi se mai aflau încă în mâinile poliţiei franceze: Boatti, închis la Fresnes, Jean Compagnon, Henri Dauboeuf şi François Wouters, închişi în beciul prefecturii de poliţie şi predaţi la 10 august naziştilor pentru a fi împuşcaţi a doua zi dimineaţa, şi Raine, arestat la 18 iunie de brigada specială franceză şi adus la fortul de la Romainville la 10 august.

Toţi oamenii aceştia se aflau în mâinile autorităţilor franceze. În virtutea legilor publicate, ele aveau dreptul să-i condamne sau să-i interneze. Unul dintre ei fusese chiar condamnat şi se afla deci, în mod firesc, sub protecţia administraţiei penitenciarelor franceze: era vorba de Louis Thorez, arestat la 10 octombrie 1940 şi condamnat la zece ani închisoare pentru difuzare de manifeste. Mai întâi întemniţat şi ulterior internat în lagărul de la Châteaubriant, el a fost predat germanilor şi internat în lagărul de la Compiègne, de unde a reuşit să evadeze la 22 iunie 1942. A fost arestat din nou de brigada specială la 10 iulie şi predat a doua oară

Într-adevăr, în ziua de 11 august, între orele 7.00 şi 11.00 dimineaţa, pe Mont Valérien au fost împuşcaţi optzeci şi opt de oameni (şi nu nouăzeci şi trei): şaptezeci de francezi şi optsprezece străini. Numai trei dintre ei fuseseră arestaţi de către Gestapo; ceilalţi şaizeci şi şapte fuseseră ridicaţi de poliţia franceză sau, mai exact, de brigăzile speciale ale prefecturii de poliţie. Dintre aceştia, doar nouă participaseră la acţiuni îndreptate împotriva trupelor germane: trei încercaseră să provoace deraierea unui tren cu soldaţi plecaţi în permisie, patru distruseseră o linie telefonică germană, unul trăsese focuri de armă asupra unor soldaţi germani şi, în sfârşit, altul pusese o bombă într-un local frecventat de ocupanţi. Dintre toţi cei executaţi, doar unul singur fusese judecat de un tribunal militar german: Dutrieux, şi condamnat la moarte în ziua de 27 iunie 1942 de către tribunalul din Epinal.

Chiar dacă lăsăm la o parte cazul celor optsprezece străini arestaţi de poliţia franceză, exclusiv, pentru activitatea lor politică şi predaţi ulterior germanilor, al celor trei francezi arestaţi de Gestapo, al celor nouă autori de atentate şi al unicului condamnat la moarte, rămâne totuşi relevant că în ziua aceea fuseseră executaţi ca ostatici cincizeci şi şapte de francezi care nu comiseseră nici un fel de acţiune directă împotriva germanilor – lucru ce constituia o violare flagrantă a acordului din 29 iulie. Toţi deţinuţii fuseseră arestaţi de poliţia franceză din motive politice: încălcarea decretului din 26 septembrie 1939, ce proclama dizolvarea partidului comunist, tipărirea, difuzarea sau simpla păstrare de manifeste, găzduirea militanţilor comunişti aflaţi în ilegalitate etc. În concepţia justiţiei franceze din vremea aceea, toate aceste acte constituiau delicte. După cum stipula acordul, un tribunal francez ar fi trebuit

Potrivit acordului semnat de Oberg, cu începere de la 29 iulie 1942[1], germanii nu mai aveau dreptul să aresteze sau să reclame nici un francez, în afară de cazul în care ar fi fost vorba de autorii unei acţiuni îndreptate direct împotriva trupelor sau a autorităţilor de ocupaţie. Chiar şi în aceste cazuri, vina inculpaţilor trebuia dovedită, ei urmând să fie aduşi în faţa unui tribunal. Practic, acest lucru însemna abrogarea sistemului ostaticilor.

S-a putut aprecia cât valorau asemenea promisiuni cu ocazia unor evenimente tragice. La 5 august, la numai şapte zile după publicarea acordului Oberg-Bousquet, pe stadionul „Jean Bouin" din Paris, trei oameni, ascunşi îndărătul unui gard-viu de lemn-câinesc, au aruncat două grenade asupra unui grup de cincizeci de soldaţi germani care făceau instrucţie. Exploziile au ucis opt soldaţi şi au rănit alţi treisprezece. Era deci vorba de un atentat îndreptat direct împotriva unor membri ai trupelor de ocupaţie, aşa cum formula acordul. Ancheta deschisă de Gestapo a dus la identificarea celor trei autori ai atentatului: un maghiar, Martunek şi doi români, Copla şi Crăciun, care au fost arestaţi la 19 octombrie şi împuşcaţi pe 9 martie 1943, în urma sentinţei date de tribunalul militar german. La 11 august însă, presa pariziană publicase un comunicat prin care anunţa că în acea dimineaţă fuseseră împuşcaţi „nouăzeci şi trei de teroriştii care s-au dovedit că au comis acte teroriste sau că au fost complici la acestea". Comunicatul era semnat de Oberg.

Executarea acestor ostatici era o încălcare vădită a acordului semnat cu treisprezece zile în urmă.

1 Se pare că acordul nu a fost comunicat serviciilor externe deeât la 8 august, fapt care, de altminteri, n-a schimbat cu nimic evenimentele ulterioare.

aproape completă a poliţiei franceze. El cuprindea mai cu seamă un punct deosebit de important ce se putea presupune că avea să însemne o diminuare a represiunilor şi, în primul rând, sfârşitul regimului ostaticilor. Se stipula, într-adevăr, că poliţia franceză n-avea să mai fie, niciodată somată să desemneze ostatici şi că persoanele arestate de ea n-aveau să mai constituie în nici un caz obiectul unor măsuri de represiune din partea autorităţilor germane. Delincvenţii francezi, atât cei politici cât şi cei de drept comun, aveau să fie pe viitor judecaţi şi condamnaţi de către tribunale franceze şi potrivit justiţiei franceze. Poliţia germană putea să-i reclame numai pe autorii atentatelor comise direct împotriva armatei sau a autorităţilor de ocupaţie. Persoanele arestate de germani nu trebuiau să constituie în nici un caz obiect de represalii şi nici considerate ostatici.

Se înţelege că secretarul general al poliţiei a încercat în acele clipe, şi pe bună dreptate, o legitimă mândrie. Acordul a fost adus la cunoştinţa tuturor autorităţilor din serviciile poliţiei franceze şi tuturor şefilor de posturi Sipo-SD şi Orpo. După cotropirea zonei de sud, el a fost însă revizuit ca să poată fi aplicat şi pe teritoriile proaspăt ocupate. În felul acesta, a luat naştere un al doilea acord Oberg-Bousquet, din 18 aprilie 1943. Această nouă versiune relua punctele importante din primul text şi repeta că delincvenţii francezi arestaţi de poliţia franceză urmau să fie deferiţi tribunalelor franceze şi judecaţi după legile ţării.

Din păcate, făgăduielile acestea n-au fost decât simple fraze frumoase. Acordul solemn dat publicităţii la 29 iulie 1942 n-a avut nici pe departe efectele pe care partea franceză era îndreptăţită să le aştepte de la el şi n-a putut să împiedice executarea ostaticilor. Să vedem care a fost, după semnarea acordului, realitatea cotidiană.

Negocierile au fost însă zădărnicite de moartea lui Heydrich. El era aşteptat din nou la Paris şi se nădăjduia să se obţină din partea lui validarea condiţiilor prevăzute în acord. Prin moartea lui, totul a trebuit luat aproape de la început. Au fost aduse la cunoştinţa lui Laval instrucţiunile a căror notificare Heydrich acceptase s-o suspende provizoriu. În acelaşi timp, partidele colaboraţioniste – şi, îndeosebi, Doriot – au dezlănţuit o violentă campanie de presă şi au organizat mitinguri împotriva politicii de la Vichy, acuzând-o de slăbiciune, de laşitate şi chiar de complicitate cu duşmanii „Europei" (de fapt, al naziştilor), învinuindu-l în mod deschis pe Bousquet că-i protejează pe evrei şi pe francmasoni etc.

În ciuda acestor asalturi dirijate de serviciile S.S. din Paris, tratativele continuau. În cele din urmă, ele s-au încheiat la 29 iulie cu aşa-numitul „acord Oberg-Bousquet" – după expresia folosită de Knochen. Era vorba, într-adevăr, de un acord al cărui text final a fost redactat – după însăşi afirmaţia lui Bousquet – după ce a obţinut anumite modificări.

După definitivarea clauzelor, acordul a fost dat publicităţii. „Cu prilejul unui banchet care i-a adunat acasă la mine pe prefecţii regionali şi pe intendenţii de poliţie – a spus Oberg –, Bousquet şi cu mine am citit în faţa asistenţei documentul redactat de noi"[1].

Aşa cum a fost citit în ziua aceea, acordul apărea într-adevăr ca o victorie a lui Bousquet, deoarece stabilea limita precisă a atribuţiilor poliţiei germane şi independenţa

1 Domnul Bousquet a binevoit să-mi precizeze că tratativele au continuat până în ultima clipă. Invitaţii francezi şi germani ai lui Oberg sosiseră, în timp ce secretarul general al poliţiei tot mai încerca să-i smulgă lui Oberg câteva concesii. În cele din urmă, banchetul a început cu o întârziere de mai bine de o oră.

În calitatea lui de şef suprem al formaţiunilor S.S. aflate pe teritoriul francez ocupat, Oberg putea să se folosească pentru acţiuni represive atât de detaşamentele S.S., cât şi de francezii recrutaţi de S.S.. În plus, el avea dreptul să ceară sprijin grupărilor colaboraţioniste şi paramilitare. Oberg miză din plin pe această carte. El trăsese învăţăminte din cucerirea puterii în Germania. Şi nu le uitase. De aceea, el a sprijinit din toate puterile grupările constituite după modelul S.A.-ului sau al S.S.-ului, fără să-şi dea seama că adesea ele nu erau altceva decât nişte şantaje perfecţionate, ce îngăduiau unor indivizi lipsiţi de orice scrupule să obţină subsidii uriaşe, înrolând în schimb efective scheletice.

Acţionând în acelaşi spirit, Heydrich îl prezentase pe Oberg reprezentanţilor administraţiei franceze, René Bousquet şi Georges Hilaire. Aceştia fuseseră convocaţi la Paris ca să ia cunoştinţă de ceea ce se cerea guvernului de la Vichy, şi anume ca autoritatea poliţienească să fie dată pe mâna şefilor partidelor pronaziste. La începutul lunii mai, René Bousquet purtase discuţii cu Heydrich cu privire la oportunitatea unor asemenea măsuri şi obţinuse din partea lui o amânare. De astă dată, el luptă din nou ca să-i convingă pe germani să renunţe la acest lucru. În schimb, dădea asigurări că poliţia franceză se angaja să menţină ordinea şi să reprime orice mişcări care, după părerea lui, erau nu atât antigermane, cât mai ales „antinaţionale". Totodată, el urmărea să obţină abrogarea „Codului ostaticilor" din 30 septembrie 1931. Au început deci tratative cu Oberg în vederea punerii la punct a prevederilor unei aşa-zise declaraţii comune ce urma să constituie baza relaţiilor dintre cele două poliţii şi să delimiteze domeniile lor de activitate.

Oberg urma linia politică trasată de Himmler. „Pentru el – avea să spună Knochen –, Darnand şi Doriot erau mai interesanţi decât Laval". El avea să-şi atingă scopul în vara anului 1942, când au început în Franţa recrutările pentru Waffen-S.S..

În pofida acestor tendinţe diferite sau poate tocmai datorită lor, Oberg şi Abetz se înţelegeau destul de bine; fiecare îşi avea sfera sa de activitate proprie, Abetz fiind singurul care controla „politica înaltă" la nivel guvernamental.

Oberg colabora şi cu Stülpnagel. În 1918, el îi fusese subaltern. La Paris, Stülpnagel îi era din nou şef pe plan administrativ pentru problemele de armament şi efective. În schimb, în chestiunile poliţieneşti, Oberg nu primea directive decât direct de la Himmler.

Când a ajuns la Paris, Oberg şi-a instalat reşedinţa personală în bulevardul Lannes nr. 57. Acolo avea să rămână până la sfârşit. Statul lui major particular era alcătuit din doi ofiţeri de ordonanţă, Hagen şi Beck (ultimul înlocuit în februarie 1943 prin Jungst), şase subofiţeri, două secretare-dactilografe şi trei telefoniste.

Oberg a început imediat să reorganizeze serviciile poliţieneşti pe care le controla. Fusese învestit cu puteri speciale care, pe scurt, pot fi rezumate în felul următor:

Înaltă conducere a măsurilor de siguranţă şi de represiune era centralizată la Paris. În caz de conflict cu autorităţile militare (Stülpnagel) sau cu secţia treburilor externe (Abetz), Oberg putea să apeleze la Himmler împotriva hotărârilor lor. În cazuri grave, era împuternicit să „supună", prin orice mijloace „grupările, partidele sau persoanele" care ar fi prezentat vreo primejdie.

o colaborare militară şi, în cazul când guvernul de la Vichy n-ar fi acceptat să încheie o alianţă antibolşevică, să formeze câteva divizii Waffen S.S., care să fie aruncate în luptă pe frontul de est. Poziţia lui era dictată de evenimentele din răsărit, unde în timpul campaniei de iarnă Wehrmachtul pierduse peste un milion de oameni. Dacă situaţia nu avea să fie restabilită pe front în timpul campaniei de vară, recrutarea de oameni ar fi devenit o necesitate imperioasă. Pe de altă parte, dacă ar fi reuşit să recruteze aceste trupe necesare şi să le înroleze sub drapelul Waffen-S.S., puterea lui Himmler ar fi crescut şi el s-ar fi apropiat de realizarea visului vieţii sale: să devină comandantul unei armate active.

În acest spirit a conceput instrucţiunile pe care i le-a dat lui Oberg: să susţină prin toate mijloacele mişcările politice pronaziste. La 7 iulie 1941, atunci când Deloncle organizează o întâlnire a şefilor partidelor pronaziste[1], întâlnire în urma căreia avea să ia naştere „Legiunea antibolşevică"; denumită mai târziu „Legiunea Voluntarilor Francezi" (L.V.F.), politica lui Himmler înregistră un prim succes. Acest lucru fusese realizat fără sprijinul ambasadei care, fiind consultată prin consilierul Westrick, nu se arătase prea entuziasmată, de vreme ce nu era vorba despre o iniţiativă a guvernului de la Vichy, căruia i se forţa puţin mâna. L.V.F. n-a fost recunoscută ca fiind de utilitate publică decât după optsprezece luni, printr-un decret emis de Laval la 11 februarie 1943.

1 La întâlnirea aceasta de la hotelul „Majestic", ocupat în întregime de germani, au participat Deloncle, Doriot, Déat, Constantini, Clémenti, Boissel şi Paul Chack. Primii voluntari au fost adunaţi la Versailles, la 27 august 1941. Cu acest prilej, Laval, venit să asiste la înălţarea drapelului, era să fie victima unui atentat pus la cale de Paul Colette.

4

GESTAPOUL OPEREAZĂ ÎN ÎNTREAGA FRANŢĂ

La Paris, ca şi în restul Europei ocupate, Himmler a dus o politică personală. După Knochen, „nu era aceeaşi politică precum cea a lui Ribbentrop şi Abetz". Politica ambasadorului Abetz se sprijinea exclusiv pe Laval. Când Abetz îi acorda aparent mai multă importanţă lui Déat, era de fapt o manevră prin care urmărea să-l „ţină" în mână pe Laval. Abetz era conştient de efectul limitat al unei asemenea manevre. Déat nu se bucura deloc de popularitate în Franţa. Politica lui Abetz viza ţeluri îndepărtate. Prin Laval, el spera să obţină colaborarea integrală a francezilor.

Obiectivele lui Himmler erau, în schimb, mai apropiate. El voia să obţină pe loc o colaborare activă, mai precis

ceru urgent instrucţiuni. Ce să facă? Să păstreze colecţia în întregime? S-o distrugă parţial sau complet? Un moment, a fost vorba să se jupoaie carnea de pe cadavre ca să devină de nerecunoscut şi să se declare că era vorba de morţi abandonaţi de francezi. În cele din urmă, la 26 octombrie, secretarul general al societăţii „Ahnenerbe", Sievers, care urmărise afacerea cu cel mai mare interes, a anunţat că întreaga colecţie fusese dispersată. Informaţia era însă falsă; asistenţii lui Hirt nu au putut tăia destul de repede cadavrele. Când trupele aliate au intrat în Strasbourg, „rezervele" lui Hirt nu dispăruseră de tot. Ele au fost descoperite de oamenii din Divizia a II-a Blindate franceză. Hirt însă dispăruse. Nu a fost regăsit nici până azi şi nu există nici o informaţie în legătură cu soarta lui. El rămâne unul dintre puţinii experimentatori nazişti ce au reuşit să se sustragă pedepsei şi care nu a fost prezent alături de colegii lui, la Nürnberg, la „procesul medicilor".

Se prea poate să trăiască şi azi sub un nume fals şi să ducă o viaţă tihnită, de medic de ţară, pe undeva, în cine ştie ce regiune îndepărtată. Sau, poate, în vreun oraş oarecare, Hirt munceşte din greu, ca orice medic de cartier, consultându-şi pacienţii cu aceeaşi atenţie meticuloasă cu care-şi completa, pe vremuri, colecţia.

„După executarea acestor evrei – scrie Hirt –, capetele nu trebuie vătămate. Delegatul respectiv le va separa de trunchi şi le va trimite la destinaţie în cutii de tablă închise ermetic. Înăuntrul acestor cutii se va turna un lichid care să conserve capetele în perfectă stare".

În urma acestor instrucţiuni, Universitatea din Strasbourg a început să primească colete cu un conţinut cu totul neobişnuit.

În curând însă, lui Hirt nu i-au mai fost de ajuns doar capetele. Începu să ceară schelete întregi, dar numai de „comisari iudeo-bolşevici". Lagărul din Auschwitz a primit ordin să-i furnizeze o sută cincizeci de schelete. Cum lagărul nu era în măsură să prepare aceste schelete, iar Hirt dorea să procedeze la anumite măsurători ale trupului, s-a convenit că soluţia cea mai simplă era ca „aceia în cauză" să fie expediaţi vii în lagărul de la Natzweiler, din apropiere de Strasbourg. În iunie 1943, o sută cincisprezece oameni „selecţionaţi" de Gestapo la Auschwitz au fost trimişi la Natzweiler. În august, au mai sosit încă optzeci. *Hauptsturmführer*-ul S.S. Kramer, care lucrase în majoritatea lagărelor şi care avea să-şi încheie cariera ca şef al lagărului din Bergen-Belsen, unde şi-a câştigat porecla de „fiara din Belsen", îşi asumă sarcina executării acestor nenorociţi prin gazare cu cianură – procedeu ce nu vătăma trupurile. În felul acesta, lui Hirt îi ajungeau pe masă de disecţie cadavre calde încă, fapt pentru care s-a declarat foarte satisfăcut. Aşa se face că, în perioada când trupele americane şi franceze se apropiau de oraş, el dispunea de o însemnată colecţie anatomică. Dulapurile frigorifice din morga universităţii mai conţineau vreo optzeci de cadavre ce riscau să devină compromiţătoare. Naziştii au fost cuprinşi de panică. Hirt

vorba să fie folosite pentru experienţe eadavrele oamenilor condamnaţi la moarte, aşa cum făcuse Hallervorden, ci se proceda la asasinarea oamenilor în unicul scop de a li se folosi trupurile ca material de studiu.

După anexarea Alsaciei, germanii au pust stăpânire pe Facultatea de Medicină din Strasbourg şi au instalat la conducerea ei pe unul dintre oamenii lor – *Sturmbannführer*-ul S.S. dr. Hirt –, care lucra după canoanele naziste şi a cărui idee fixă era, bineînţeles, problema rasială. Lui Hirt i-a venit ideea să înfiinţeze la Strasbourg o colecţie de schelete şi cranii de evrei, colecţie ce avea să fie unică prin bogăţia sa. El i-a scris lui Himmler, spre care convergeau în mod automat toate cererile de acest fel, următoarele:

„Posedăm o colecţie aproape completă de cranii aparţinând tuturor raselor şi tuturor popoarelor. Numai în cea ce priveşte rasa evreiască avem la dispoziţie atât de puţine exemplare de cranii, încât este aproape cu neputinţă să ajungem, prin examinarea lor, la concluzii definitive. Războiul din răsărit ne dă acum prilejul să umplem această lacună... Dacă vom avea posibilitatea să intrăm în posesia unor cranii de comisari iudeo-bolşevici care prezintă dovezi respingătoare, dar caracteristice, de umanitate degenerată, vom putea avea un document ştiinţific concret".

S-a hotărât, aşadar, ca pe viitor comisarii sovietici evrei să fie capturaţi vii şi predaţi poliţiei militare, care îi reţinea până la sosirea unui delegat specializat. Acesta avea să-i fotografieze, efectuând o serie de măsurători antropologice, strângând cât mai multe date cu putinţă referitoare la starea civilă şi originea prizonierului. După aceasta, prizonierul urma să fie executat spre a i se lua şi trimite capul la Strasbourg.

La Berlin exista un institut specializat în cercetări cerebrale – Institutul „Kaiser Wilhelm" – care dispunea de trei anexe: la Münehen, Göttingen şi Dillenburg. Ultimul era condus de dr. Hallervorden. Într-o zi, dr. Hallervorden, auzind că unor bolnavi avea să li se grăbească sfârşitul cu oxid de carbon, s-a gândit să tragă foloase de pe urma acestei împrejurări. S-a dus la cei însărcinaţi cu această treabă şi, după cum relatează el însuşi, le-a spus: „Măi băieţi, dacă le veniţi de hac ălora, păstraţi-le cel puţin creierii, ca să-i putem folosi". Ei m-au întrebat: «Câte capete puteţi examina?». Un număr nelimitat; cu cât mai multe, cu atât mai bine, le-am răspuns eu".

După care le-a trimis tot materialul de care aveau nevoie, precum şi instrucţiunile necesare pentru conservare şi transport în bune condiţii. Dr. Hallervorden a descris şi felul în care s-au desfăşurat lucrurile.

„Majoritatea acestor aşezăminte n-aveau destui medici, astfel încât, fie din cauza lipsei de timp, fie din indiferenţă, au lăsat alegerea pe seama infirmierelor şi a infirmierilor. Oricine dădea semne de boală sau li se părea un «caz» acesta din urmă era trecut pe o listă şi transportat la locul de exterminare. Personalul proceda în mod cu totul arbitrar. El alegea şi trecea pe listă pe toţi cei care nu-i erau pe plac".

Institutul „Kaiser Wilhelm" a ajuns să posede în felul acesta mai mulţi creieri decât putea să examineze, fapt care l-a făcut pe dr. Hallervorden să ajungă la concluzia că, mulţumită nazismului, viitorul ştiinţei avea să fie asigurat.

Cel de-al doilea fapt ce vădeşte evoluţia logică a practicilor naziste privind execuţiile în scopuri „ştiinţifice" s-a petrecut în 1941. De data aceasta nu mai era

ştiinţific. Totul fusese însă hotărât şi se afla în stadiul de pregătire. Nu încape nici o îndoială că, dacă războiul ar fi avut alt sfârşit, măsurile preconizate ar fi fost duse la îndeplinire.

„Selecţionarea" nenorociţilor care aveau să fie transformaţi în material uman experimental revenea birourilor politice din lagăre, cu alte cuvinte Gestapoului. Un semn, un cuvânt, o cruce făcută pe o listă de un membru al Gestapoului era de ajuns ca să trimită în camera de joasă presiune un bărbat tânăr şi robust, care o oră mai târziu avea să-şi scuipe plămânii, sau ca să dea o femeie tânără şi plină de viaţă pe mâna medicului care, cu o doză masivă de radiaţii, avea s-o sterilizeze pentru toată viaţa.

Nu o dată, ordinele superioare trimise de Himmler agenţilor lui din lagăre indicau, de pildă, ca pentru experienţele făcute la Auschwitz asupra icterului infecţios să fie folosiţi oameni din Rezistenţa poloneză, iar pentru cercetările făcute de Rascher în bazinele răcite de la Dachau – ofiţeri ruşi, aleşi cu precădere pentru putèrea lor de a înfrunta frigul.

Gestapoul a procedat, de asemenea, şi la diverse „selecţii" ce aveau drept scop să satisfacă cererile de piese anatomice solicitate de institutele naziste. Lagărele erau considerate ca un soi de rezervoare de material experimental. S-au atins acolo culmi inimaginabile ale grozăviei, paroxismul ororii, în stilul pseudoştiinţific al filmelor de groază, în care un savant nebun ucide victime nevinovate ca să se poată deda la nişte experienţe demente. Conţinutul corespondenţei oficiale privitoare la acest trafic pare de necrezut.

Primul caz de acest gen s-a înregistrat în perioada executării programului de eutanasie care, după cum se ştie, a fost aplicat în primul rând unor germani.

după un timp oarecare o sterilitate temeinică la măscăli, dar şi la femele".

Cum însă efectul sucului era destul de lent şi cultivarea respectivei plante tropicale se vădea prea dificilă, dr. Brack a pus la punct un procedeu mai simplu[1]: sterilizarea prin raze X. În cursul experienţelor efectuate pe deţinuţi, Brack a reuşit să stabilească faptul că se putea obţine o sterilitate absolută prin iradierea locală, timp de două minute, a 500-600 roentgeni la bărbaţi şi de 300-350 roentgeni timp de trei minute, la femei. Singura dificultate consta în găsirea modului de aplicare a acestei „terapeutici" fără ştirea pacienţilor. Brack a avut atunci o idee genială pe care s-a grăbit s-o comunice „prea onoratului său *Reichsführer*":

„Un procedeu practic ar fi acela de a aduce persoanele care urmează să fie tratate în faţa unui ghişeu, unde ar urma să răspundă la câteva întrebări sau să completeze, timp de două-trei minute, nişte formulare. Persoana care şade în spatele ghişeului ar acţiona aparatul prin răsucirea unui buton şi simultan ar pune în funcţiune două lămpi (radiaţiile trebuiau trimise din ambele părţi).

Cu o instalaţie alcătuită din două asemenea lămpi ar putea fi sterilizate zilnic între o sută cincizeci şi două sute de persoane. Prin urmare, cu douăzeci de asemenea instalaţii ar putea fi sterilizate zilnic între trei mii şi patru mii de persoane".

Evoluţia războiului şi sfârşitul lui, în flagrantă contradicţie cu profeţiile lui Hitler, nu le-au dat naziştilor prilejul să mai pună în practică programul lor de genocid

1 S-au încercat şi numeroase procedee chirurgicale, injectări directe de produse caustice etc.

hormoni artificiali la Buchenwald; seruri anticangrenoase, experienţe hematologice şi serologice, verificarea efectelor unei alifii pentru vindecarea arsurilor cu fosfor, producerea artificială de flegmoane, abcese, septicemii la Dachau; verificarea unor sulfamide; experienţe chirurgicale pe oase, nervi şi fascicule musculare. S-a experimentat eutanasia prin folosirea injecţiilor cu fenol, care ucid în mai puţin de o secundă; s-a studiat efectul proiectilelor otrăvite cu aconitină (descrierea clinică a efectului acestor gloanţe otrăvite este înfiorătoare); s-au studiat mijloacele de decontaminare a apei infectate cu gaze; s-au experimentat alcaloizi şi otrăvuri necunoscute; căşetele destinate sinuciderii şefilor au fost şi ele încercate pe deţinuţi; s-au întreprins experienţe cu privire la efectele anumitor gaze de luptă, ca iperita şi fosgenul.

Nu a lipsit nici verificarea unor procedee de sterilizare, menite să ducă în mod progresiv la dispariţia sau cel puţin la limitarea natalităţii popoarelor reduse la sclavie după victoria finală, ce avea să facă din naziști stăpânii Europei. În acest sens este edificatoare scrisoarea prin care dr. Pokorny îl informa pe Himmler în legătură cu stadiul încercărilor de sterilizare prin absorbţia unui medicament: „Dacă, pe baza acestor cercetări, am putea produce cât mai curând posibil un medicament care, după o perioadă relativ scurtă, să provoace sterilitatea indivizilor, am avea la dispoziţia noastră o armă nouă şi foarte eficientă. Numai gândul că trei milioane de bolşevici aflaţi actualmente în captivitate în Germania ar putea fi sterilizaţi, rămânând totuşi apţi pentru muncă, dar fără a mai putea procrea, deschise cele mai largi perspective. Dr. Madaus a descoperit că sucul plantei *Caladium seguinum*, introdus pe cale bucală sau injectat animalelor, produce

putut să trăncănească şi se temea de eventualele lor destăinuiri. În cele din urmă, doamna Rascher a fost spânzurată la Ravensbrück. Cât despre dr. Rascher, el a fost dus la Dachau şi întemniţat într-una din celulele buncărului. La sfârşitul lunii aprilie 1945, a fost ucis cu un foc de revolver în timp ce, prin uşa întredeschisă, i se întindea blidul cu mâncare.

În lagăre s-au mai făcut încă multe alte experienţe. S-au încercat numeroase vaccinuri, precum şi anumite măsuri de apărare împotriva războiului bacteriologic. La originea acestor cercetări a stat un incident oarecum necunoscut. Trupele S.S. refuzaseră la un moment dat să înainteze în Caucaz, fiindcă se zvonise că zona în care trebuiau să pătrundă ar fi fost bântuită de o epidemie de ciumă. Este, fără îndoială, unicul caz de indisciplină a trupelor S.S.

Atunci, pentru producerea vaccinurilor, au început să fie folosite fiinţe omeneşti; la Buchenwald li s-a inoculat oamenilor tifosul pentru a fi folosiţi, după aceea ca „rezervoare" de virusi. La Dachau s-au făcut studii asupra paludismului. S-au cultivat anofeli ce au slujit la contaminarea a peste o mie de oameni aleşi dintre preoţii polonezi. În urma unei epidemii de icter infecţios (peste o sută optzeci de mii de cazuri într-o lună), izbucnit pe frontul de răsărit în septembrie 1943, s-au efectuat la Auschwitz şi apoi la Sachsenhausen experienţe asupra evreilor care făcuseră parte din Rezistenţa poloneză.

S-au mai întreprins încă multe alte studii pe deţinuţi; experimentări de medicamente noi, studii asupra alimentaţiei[1] şi nutriţiei concentrate la Oranienburg;

1 La Dachau s-au efectuat nişte experienţe extrem de chinuitoare privind foamea şi setea. La aceste experienţe au fost folosiţi în special doi adolescenţi de şaisprezece şi şaptesprezece ani.

„Trădători de patrie, în adevăratul înţeles al cuvântului, îi consider pe toţi cei care până şi în zilele noastre resping experienţele pe oameni, preferând să-i lase să moară pe curajoşii soldaţi germani decât să folosească rezultatele unor asemenea experienţe. Nu voi ezita nici un moment să aduc la cunoştinţa autorităţilor competente numele lor şi vă autorizez şi pe dumneavoastră să faceţi cunoscut acestor autorităţi felul meu de a vedea lucrurile".

Înalta protecţie a lui Himmler nu i-a ferit totuşi pe Rascher şi pe soţia lui de un sfârşit tragic.

În cursul anului 1943 a izbucnit un seandal eu totul neobişnuit. Doamna Rascher, care era mamă a doi copii (Rascher o luase în căsătorie, pe vremea când îl aştepta pe al doilea), afirmând că este din nou însărcinată, prezentă un nou-născut ca fiind al ei. Puţin după aceea însă se descoperi că simulase sarcina şi furase copilul. Pentru un om care nu dădea două parale pe suferinţele şi viaţa omenească şi într-un mediu în care se comiteau zilnic cele mai înfiorătoare crime, povestea aceasta părea o nimica toată. Dar „morala" nazistă privea altfel lucrurile. Tot ceea ce privea rasa, originea avea pentru nazişti un caracter sacru şi tentativa de introducere în mod fraudulos în comunitatea „sângelui preţios" a unui copil al cărui sânge ar fi putut fi „impur", complicată şi de faptul că fusese minţit *Reichsführer*-ul S.S., a fost considerată ca o crimă vrednică de ştreang. Soţii Rascher au dispărut o vreme. La sfârşitul anului 1943, ei au fost arestaţi. Rascher şi soţia sa au fost azvârliţi în închisoare şi li s-a intentat un proces. În timpul asaltului final al trupelor aliate asupra Germaniei, Himmler a dat ordine foarte stricte ca soţii Rascher să nu cadă vii în mâna inamicului. Ştia că Rascher şi, mai ales, soţia lui ar fi

Medicii nazişti nu aveau însă asemenea scrupule. Rascher afişa un aer de dispreţ faţă de confraţii lui. Într-o zi, îi spuse fiziologului Rein: „Afirmaţi că sunteţi fiziolog, dar vă limitaţi experienţele la cobai şi la şoareci. Eu sunt absolut singurul medic care cunoaşte cu adevărat fiziologia umană, pentru că fac experienţe pe oameni şi nu pe şoareci".

Himmler a continuat să sprijine experienţele de acest soi. În corespondenţa lui, el a insistat mereu asupra faptului că S.S.-ul era singurul în măsură să furnizeze materialul uman necesar. El însuşi a asistat adesea la aceste experienţe şi a făcut totul ca să se înlăture relele obiecţii care se ridicau din când în când.

„Cercetările doctorului Rascher – îi scria el în noiembrie 1942 generalului Milch – sunt legate de experienţe de importanţă capitală; în ce mă priveşte, mă angajez să-i pun la dispoziţie indivizi asociali şi criminali; indivizii aceştia, care nu merită decât moartea, provin din lagărele de concentrare.

Dificultăţile, bazate îndeobşte pe obiecţii de natură religioasă şi care stânjenesc experienţele a căror răspundere mi-o asum întru totul, ar putea fi înlăturate. Am asistat eu însumi la aceste experienţe şi pot să afirm fără nici o exagerare că am participat la fiecare fază a acestei activităţi ştiinţifice, aducându-mi contribuţia şi sugestiile.

Ne-ar mai trebui cel puţin zece ani până să ajungem să scoatem din capul oamenilor noştri îngustimea de spirit. Propun ca legătura între armata aeriană şi S.S. să fie încredinţată unui medic cu reputaţie ştiinţifică, ateu şi fără înclinaţii spre elanuri intelectuale".

Într-o scrisoare adresată lui Rascher, el a mers şi mai departe şi, potrivit obiceiului, a trecut chiar la ameninţări:

ofiţeri. Cadavrele lor au fost trimise la München ca să li se facă autopsia".

Rascher pretindea că a descoperit un antihemoragic miraculos, căruia-i dăduse denumirea de „Polygal". El a făcut numeroase experienţe cu acest produs. Tatăl şi unchiul lui erau şi ei medici. Cum a fost oare posibil ca un om crescut într-un mediu medical de înaltă valoare morală să fi fost corupt într-o asemenea măsură de teoriile naziste? Convingerile lui politice au fost pricina unui violent dezacord între el şi tatăl lui, dr. Hans August Rascher. Nazistul Rascher nu s-a dat în lături – îndemnat fiind şi de soţia sa – să-şi denunţe tatăl. Acesta a fost arestat de Gestapo în două rânduri, fiind reţinut o dată timp de cinci zile şi a doua oară – nouă zile.

Într-o zi, unchiul lui Rascher, medic la Hamburg, l-a mustrat pentru experienţele pe care le făcea. Discuţia dintre cei doi a durat o noapte întreagă. Rascher a încercat să justifice principiile naziste ca, de pildă, pe acelea ale doctorului Guett, primul care a combătut „dragostea nejustificată faţă de creaturile inferioare şi asociale". Unchiul său a încercat să-i demonstreze importanţa fidelităţii faţă de principiile hipocratice. În cele din urmă, Rascher i-a mărturisit că „nu mai avea curajul să gândească", fiindcă se ştia pornit pe un drum greşit, dar că nu mai vedea „nici un mijloc de scăpare".

Nu toţi medicii germani au adoptat atitudinea lui Rascher. Când Weltz i-a propus doctorului Lutz să facă experienţe pe fiinţe omeneşti, acesta din urmă i-a răspuns: „Nu mă consider destul de tare pentru asemenea experienţe; e greu să faci experienţe până şi pe un câine, care are şi el un suflet şi care te priveşte în ochi".

Temperatura corpului lor scădea până la 25 de grade Celsius. Când leşinau, erau readuşi în clădire, unde se trecea la experienţele de reanimare şi reîncălzire. Himmler a insistat să se încerce reanimarea prin folosirea „căldurii animale". În acest scop au fost aduse de la Ravensbruck patru femei. Ele erau obligate să se lipească, goale, de trupul nenorocitului îngheţat pentru a încerca să-l readucă la viaţă. Toate acestea erau inutile. Problema reîncălzirii rapide a celor îngheţaţi fusese rezolvată încă din 1880 de medicul rus Lepciński. Lucrările lui erau însă, desigur, necunoscute „savanţilor" nazişti.

Pentru experienţele cu privire la efectele frigului umed, oamenii erau scufundaţi în apă rece ca gheaţă, fie goi, fie îmbrăcaţi cu un costum de zbor. Aveau un colac de salvare ca să nu se scufunde. Dr. Pacholegg a descris una dintre aceste experienţe: „Cea mai groaznică din toate experienţele efectuate la Dachau a fost făcută cu doi ofiţeri ruşi, aduşi din buncăr. Nimeni n-avea voie să le vorbească (...). Rascher i-a silit să se dezbrace şi să intre, goi, în bazin. Trecuseră două ore, şi încă nu-şi pierduseră cunoştinţa. În zadar l-am rugat pe Rascher să le facă o injecţie. După trei ore, unul dintre ofiţeri i-a spus celuilalt: «Tovarăşe, spune-i ofiţerului să ne tragă câte un glonţ şi să termine odată cu noi», la care celălalt i-a răspuns: «Nu aştepta nimic de la câinele ăsta!»".

După ce aceste cuvinte au fost traduse într-o formă atenuantă de un tânăr polonez, Raschser se înapoie în biroul lui. Polonezul încercă atunci să-i cloroformizeze pe cei doi ofiţeri, dar Rascher se întoarse imediat şi ne ameninţă cu revolverul: «Nu vă amestecaţi şi nu vă apropiaţi de ei», spuse el. Experienţa a continuat timp de cel puţin cinci ore. A luat sfârşit o dată cu moartea celor doi

Cazurile acestea de producere a vidului absolut se sfârşeau îndeobşte cu moartea celui care servea drept obiect al experienţei. Certitudinea că o asemenea experienţă dusă până la capăt se sfârşea cu moartea exista în asemenea măsură, încât, mai târziu, camera a fost adesea folosită mai curând ca mijloc de execuţie decât în scopuri experimentale".

Experienţele acestea îngrozitoare au continuat până în mai 1942. Au fost folosiţi pentru ele aproximativ două sute de deţinuţi; optzeci au sucombat în camera de presiune joasă, ceilalţi au ieşit de acolo mai mult sau mai puţin normali. Rascher a început după aceea o serie de noi experienţe asupra efectelor frigului. Trebuia să se confecţioneze un costum de zbor eficace pentru aviatorii ce efectuau raiduri deasupra Angliei şi care erau adesea doborâţi deasupra Mării Nordului. Mulţi dintre cei care ajungeau teferi în apă şi dispuneau de colaci de salvare mureau după câteva ore petrecute în apa mării, din cauza frigului.

Rascher a instalat la Dachau bazine speciale cu aparate refrigeratoare. Aviaţia urmărea cu interes aceste pregătiri. Rascher ceru asistenţi. Înainte de a-i primi pe profesorii Jarisch din Innsbruck, Holzlöhner din Kiel şi Singer, el ceru Gestapoului să facă cercetări minuţioase cu privire la cei trei medici ca să se asigure că erau „ireproşabili" din punct de vedere politic. Rascher voia să păstreze cel mai strict secret asupra acestor experienţe, despre a căror natură nu putea, în fond, să-şi facă nici o iluzie. Experienţele de răcire au ţinut din august 1942 până în mai 1943. În cadrul experienţelor cu privire la efectele frigului uscat, oamenii erau expuşi nopţi întregi, complet goi, în gerul îngrozitor al iernii din Germania.

Primele experienţe propriu-zise s-au făcut pe deţinuţi germani: în lunile octombrie şi noiembrie 1938, dr. Samestrang a fost autorizat să folosească internaţi din lagărul de la Sachsenhausen pentru experienţele lui de răcire cu ajutorul apei. Experienţele au fost reluate ulterior la Dachau.

Cererea lui Rascher flata mania „ştiinţifică" a lui Himmler. Ea fu acceptată cu entuziasm. Chiar la 22 mai 1941, Karl Brandt, secretarul lui Himmler, îi răspunse: „Suntem încântaţi să vă putem pune la dispoziţie deţinuţi pentru cercetările dumneavoastră privind zborurile la mare înălţime".

La Dachau, chiar în centrul acestei inepuizabile rezerve de cobai umani, au fost instalate camere cu presiune scăzută. Ceea ce a urmat a fost îngrozitor.

Un medic, pe nume Anton Pacholegg, care era şi el deţinut la Daehau şi pe care Rascher l-a folosit ca ajutor[1], a lăsat o descriere a acestor „experienţe":

„Am avut eu însumi ocazia să văd, prin fereastra de observaţie a încăperii – spunea el –, cum în interior deţinuţii erau ţinuţi în vid până când le plesneau plămânii. Anumite experienţe provocau o asemenea presiune în capul oamenilor, încât aceştia înnebuneau, îşi smulgeau părul, în încercările lor disperate de a înlătura apăsarea. În nebunia lor, ei îşi sfâşiau cu unghiile capul şi obrajii, automutilându-se. Se dădeau cu capul de pereţi, loveau cu pumnii şi urlau, încercând să slăbească presiunea care le apăsa timpanele.

1 Ca să nu „vorbească", dr. Pacholegg urma să fie executat. La începutul anului 1944, el a reuşit însă să evadeze, ceea ce a îngăduit ea, după război, să se obţină preţioasa lui mărturie.

a fost o cerere adresată de dr. Sigmund Rascher lui Himmler.

Rascher era medic militar, căpitan în rezervă în armata aeriană. Îl cunoscuse pe Himmler prin soţia lui, Nini Diehls, o femeie cu cincisprezece ani mai în vârstă decât el. Fiind membru în S.S., la începutul anului 1941, el a fost însărcinat cu pregătirea medicală în *Luftgaukommando* VII, la München. Conferinţele se refereau îndeosebi la diversele reacţii ale omului, la tulburările psihologice şi fiziologice survenite în timpul zborurilor la mare înălţime[1]. La 15 mai 1941, Rascher îi scrise lui Himmler: „Am constatat cu regret că la noi nu s-a organizat încă nici o experienţă pe material uman, din pricină că asemenea experienţe sunt foarte riscante şi până acum nu s-a prezentat nici un voluntar. În această situaţie, pun cu toată seriozitatea problema: Există vreo posibilitate să obţinem de la dumneavoastră să ni se pună la dispoziţie doi sau trei criminali de profesie? (...) Încercările, în cursul cărora se înţelege de la sine că obiectul experienţei şi-ar putea găsi moartea, ar fi efectuate sub supravegherea mea. Ele sunt absolut indispensabile pentru experienţele privind zborurile la mare înălţime şi nu pot fi efectuate, aşa cum s-a făcut până acum, pe maimuţe, acestea din urmă având reacţii cu totul diferite".

Cererea aceasta era mai puţin surprinzătoare decât s-ar părea. Exista, într-adevăr, precedentul eutanasiei alienaţilor şi a anumitor bolnavi incurabili, practicată la începutul războiului. Această exterminare fusese acoperită cu un văl „ştiinţific".

---

1 Pe atunci, germanii au eşuat să ridice plafonul de zbor al avioanelor lor, inferior plafonului atins de cele mai noi avioane ale englezilor.

o negare a însăşi eticii medicale clasice –, trebuie să ne reamintim cum s-au infiltrat pe vremuri naziştii în cercurile medicale germane şi cum au ajuns să formeze nuclee în aceste cercuri.

Pornind de la ideea că savanţii, medicii şi profesorii erau liberali, reacţionari, evrei sau francmasoni, naziştii au „epurat" corpul medical, reducând 40% din efectivele sale.

În sfârşit, pasiunea lui Himmler pentru experienţele „ştiinţifice" sau, mai precis, pseudoştiinţifice, mai ales în domeniul cercetărilor rasiale, a dus la crearea în 1933 a societăţii „Ahnenerbe"[1] – „Moştenirea strămoşilor" – care, începând din 1935, a primit sarcina să studieze tot ceea ce avea vreo legătură cu spiritul, cu faptele, tradiţiile, caracteristicile şi moştenirea rasei „nordice indo-germanice". La 1 ianuarie 1939, „Ahnenerbe" a căpătat un nou statut, primind ca sarcină efectuarea faimoaselor cercetări ştiinţifice care aveau să ducă la experienţele din lagăre. La 1 ianuarie 1942, societatea a fost anexată la statul-major personal al lui Himmler, devenind organ S.S. Comitetul de conducere era compus din Himmler – preşedinte –, dr. Wuest, rectorul Universităţii din München, şi Sievers, un fost librar ajuns colonel S.S. – secretar al societăţii –, care avea să joace un rol deosebit de important.

La indicaţiile lui Himmler, societatea „Ahnenerbe" a iniţiat, a organizat şi a finanţat majoritatea experienţelor. Ea a luat o uriaşă dezvoltare, ajungând în cele din urmă să dispună de cincizeci de institute ştiinţifice specializate. Se pare că punctul de plecare al experienţelor

1 Societatea „Ahnenerbe" îşi avea sediul în Pücklerstrasse nr. 16, din Berlin-Dahlem.

economiei germane de război în satisfacerea enormelor şi neîncetatelor sale cereri de mână de lucru. Câteva cifre sunt concludente pentru a da o imagine clară a acestui aspect al activităţii poliţiei naziste în ţările ocupate. Recrutarea muncitorilor voluntari pentru Germania constituie un eşec răsunător. S-a trecut atunci la rechiziţionarea cu forţa a mâinii de lucru. În Franţa, această operaţiune a luat diverse forme, de la „schimbul" de prizonieri (escrocherie morală admisă de guvernul francez, care a acceptat ca un prizonier de război să fie schimbat pentru cinci muncitori; proporţie care nu a fost însă dată publicităţii), la S.T.O. – Serviciul Muncii Obligatorii –, cu ajutorul căruia contingente întregi de tineri au fost trimise în Germania. Însuşi *Gauleiter*-ul Sauckel, mare maestru în recrutarea mâinii de lucru, a recunoscut că din 5.000.000 de muncitori străini numai 200.000 erau voluntari. Au existat numeroase defecţiuni. Când primeau convocarea S.T.O.-ului, mulţi bărbaţi treceau în rândurile Rezistenţei. În cele din urmă, luară calea Germaniei 875.952 de muncitori francezi. Dacă ţinem seama de faptul că, la sfârşitul anului 1942, 1.036.319 francezi erau prizonieri de război şi dacă la aceştia se mai adaugă şi deportaţii politici şi din Rezistenţă, ne dăm seama că în perioada respectivă peste 2.000.000 de francezi s-au aflat cu diverse titluri şi cu diverse regimuri în captivitate nazistă.

Cel de-al doilea domeniu al Gestapoului a fost organizarea fără precedent denumită pompos a „experienţelor medicale".

Ca să ne dăm seama cum a fost posibil ca nişte medici şi, printre ei, specialişti de valoare, să poată fi corupţi de principiile naziste în aşa măsură încât să accepte să facă asemenea „experienţe" – care constituiau

În ceea ce-i privea pe ceilalţi, trebuia respeetate ordinele. Sarcina executării lor a fost încredinţată Gestapoului din Wroclaw[1], condus de *Obersturmbannführer*-ul S.S. Scharpwinkel. Evadaţii prinşi, dintre care unii fuseseră găsiţi la Kiel sau chiar la Strasbourg, au fost expediaţi la Wroclaw şi împuşcaţi, cincizeci de ofiţeri tineri au plătit în felul acesta cu viaţa curajul lor fără seamăn. Conform obişnuitei prudenţe a Gestapoului, Müller a interzis să se întocmească vreun document scris în legătură cu această afacere; toate ordinele urmau să fie transmise verbal.

Cum în ciuda măsurilor de prevedere, ştirile cu privire la execuţii şi-au croit totuşi drum, Kaltenbrunner a dat ordin ca ele să fie prezentate drept cazuri izolate: despre unii evadaţi s-a spus că au murit în timpul bombardamentelor; despre alţii, că au opus rezistenţă în momentul arestării lor; s-a spus că unii dintre ei s-ar fi dedat la violenţe împotriva gardienilor, care au fost nevoiţi să tragă în legitimă apărare; despre alţii, în sfârşit, că ar fi fost răniţi mortal, deoarece, în timp ce erau readuşi în lagăr, încercaseră să fugă din nou. În cele din urmă, s-a redactat şi o notă în acest sens: nimeni nu i-a dat însă crezare. Dimpotrivă, ea a confirmat doar faptele pe care le bănuia toată lumea şi care abia după război aveau a fi stabilite cu precizie.

Gestapoul mai avea două alte domenii de care se ocupa. Cel dintâi, vast şi puţin spectaculos, era sprijinirea

1 Gestapoul din Wroclaw era cunoscut pentru ferocitatea de care dăduse dovadă. În închisoarea oraşului fusese instalată o ghilotină şi, între 1938 şi 1945, Gestapoul a executat acolo peste o mie de deţinuţi politici, printre care unsprezece francezi. Fostul primar din Bruxelles, Louis Schmidt, a murit în urma loviturilor primite în cursul unui interogatoriu luat în biroul Gestapoului, instalat în incinta închisorii.

1944, gardienii au descoperit nouăzeci şi nouă de tuneluri săpate de ei şi neterminate. Cu toată supravegherea severă încredinţată în mod special armatei de rezervă, alcătuită din S.A. şi condusă de Jüttner, încercările de acest fel nu puteau fi împiedicate. Ba ele aveau chiar şanse de reuşită, de vreme ce şi cel de-al 100-lea tunel fusese săpat până la capăt. Astfel, în noaptea de 24 spre 25 martie 1944, au izbutit să evadeze optzeci de ofiţeri englezi. Acest frumos exemplu de tenacitate britanică i-a făcut să turbeze de furie pe Hitler şi pe Himmler. Cum s-a aflat de evadare, în zorii zilei de sâmbătă 25 martie, s-a declarat starea de alarmă – *Grossfahndung*. Gestapoul din Wroclaw a fost şi el pus în stare de alarmă. Au început să se facă intense cercetări. Primii fugari, descoperiţi la câţiva kilometri de Sagan, au fost readuşi în lagăr. A doua zi însă, duminică, 26 martie, Müller a ordonat posturilor Gestapoului să-i împuşte pe toţi fugarii care aveau să fie prinşi. Luni, 27, colonelul Walde, reprezentantul Ministerului Aerului, colonelul von Reurmont, reprezentând O.K.W.-ul, Müller şi Nebe se întruniră în cadrul unei conferinţe a R.S.H.A. Trebuiau discutate măsurile care trebuiau luate. În cele din urmă însă, Müller anunţă că, la ordinul lui Hitler, serviciile conduse de el dăduseră deja anumite directive ce fuseseră puse în aplicare încă din dimineaţa zilei de 26. Doisprezece-cincisprezece evadaţi fuseseră deja împuşcaţi. Hotărârea provocă numeroase proteste: existau temeri ca nu cumva, drept represalii, să fie împuşcaţi aviatorii germani prizonieri în Marea Britanie sau ca aviatorii din Luftwaffe, cu misiuni în Anglia, să nu fie îngrijoraţi, gândindu-se la urmările pe care le-ar putea avea asemenea măsuri. Hitler a consimţit, însă, ca doar primii prizonieri readuşi în lagăr să fie lăsaţi în viaţă.

doborâte în cursul raidurilor efectuate deasupra Germaniei. După o detenţie de peste optsprezece luni, ei au fost condamnaţi la moarte pentru tentativă de evadare. În loc să-i execute imediat, comandantul lagărului i-a trimis la cariera din Mauthausen, la care nenumăraţi deportaţi şi-au găsit un sfârşit cumplit.

Această carieră era o pâlnie uriaşă în care se cobora pe o scară cioplită grosolan în piatră. Scara număra 186 de trepte. Cei patruzeci şi şapte de prizonieri, îmbrăcaţi doar în cămăşi şi în izmene, cu picioarele goale, au fost siliţi să care în spate sau pe braţe, până la vârful scării, sub o ploaie de lovituri de bici, de bocanc sau chiar de bolovani, blocuri de piatră cântărind între douăzeci şi cinci şi treizeci de kilograme. Cum ajungeau sus şi îşi depuneau povara, erau siliţi să coboare din nou în pas de gimnastică pentru a ridica un alt bloc, ceva mai greu decât cel dinainte. În prima seară, au murit douăzeci şi unu. A doua zi, ceilalţi douăzeci şi şase rămaşi în viaţă au fost supuşi aceluiaşi regim. Seara, din toţi cei patruzeci şi şapte de oameni nu mai exista nici un supravieţuitor.

În aceeaşi lună – septembrie 1944 –, Himmler a venit să inspecteze lagărul. Ca număr de atracţie i s-a oferit spectacolul execuţării a cincizeci de ofiţeri sovietici. Iată din ce aluat straniu era alcătuită „onoarea militară" nazistă despre care se vorbea cu atâta emfază!

S-a discutat mult şi despre un alt incident cu prizonieri de război: acela al evadaţilor de la Sagan.

În „*Stalag*-ul (lagărul de stat) Luft III" din Sagan, un mic orăşel din Silezia situat în apropiere de Wroclaw, erau internaţi aproape zece mii de aviatori şi militari britanici şi americani. Erau nişte oameni foarte activi şi nu le era gândul decât la fugă. La sfârşitul lunii februarie

atât pe scrisorile lor, cât şi pe răspunsurile adresate Crucii Roşii internaţionale sau puterii protectoare.

În realitate, aceste măsuri fuseseră puse în aplicare încă de la 4 martie 1944, potrivit instrucţiunilor difuzate de direcţia generală a Gestapoului.

În acelaşi timp, Müller a dat dispoziţie şefilor de post ai Gestapoului să-i trimită la Mauthausen pe toţi evadaţii care aveau să le fie predaţi, anunţându-l pe comandantul lagărului că transferul se efectua în cadrul operaţiunii „Kugel". Menţiunea aceasta echivala cu o condamnare la moarte. De îndată ce ajungeau la Mauthausen, ofiţerii şi subofiţerii la care se referea decretul „Kugel" erau executaţi prin împuşcare în ceafă.

Un al doilea decret „Kugel" aplica aceleaşi măsuri muncitorilor civili de altă naţionalitate care încercaseră în mai multe rânduri să evadeze din lagărele de muncă.

Deţinuţii aduşi la Mauthausen în asemenea condiţii purtau numele de „deţinuţi K"; ei nu mai erau trecuţi în registrele lagărului şi nu mai primeau număr matricol, ci erau trimişi direct la închisoarea lagărului. Acolo, îndrumaţi spre sala de duşuri, erau puşi să se dezbrace şi, sub pretextul că aveau să fie măsuraţi, erau aşezaţi sub un aparat de măsură trucat. De îndată ce atingea vârful craniului, aparatul trimitea automat un glonţ în ceafa prizonierului. Când „deţinuţii K" erau în număr prea mare, ei erau asfixiaţi în sala de duşuri. Acolo, prin ţevi, se trimiteau gaze ucigătoare la fel de uşor cum se trimitea şi apa.

Comandantul lagărului avea posibilitatea să ia şi unele iniţiative personale. La începutul lunii septembrie 1944, a sosit la Mauthausen un grup de patruzeci şi şapte de ofiţeri englezi, americani şi olandezi, toţi aviatori căzuţi cu paraşutele după ce aparatele lor fuseseră

Germania pentru participare la mişcarea de Rezistenţă, Mesny renunţase la orice tentativă de a fugi. Se temea ca nu cumva fiul lui mai mic să fie executat, drept represalii. Adevărul a fost descoperit abia în cursul anchetei întreprinse după război şi în urma confiscării arhivelor.

La Nürnberg, Sir David Maxwell-Fyfe, procurorul general-adjunct britanic, a caracterizat perfect această înscenare:

„În tot acest episod deosebit de mârşav se dezvăluie o trăsătură caracteristică nazismului însuşi; ipocrizia. E vorba de un asasinat comis cu mănuşi, executat la comandă, mascat sub eticheta Ministerului Afacerilor Externe, purtând pecetea rece a S.D.-ului şi a Gestapoului lui Kaltenbrunner, sprijinit şi susţinut de aparatul, în aparenţă respectabil, al militarilor de profesie."

Măsurile de represiune împotriva prizonierilor de război au fost întrucâtva codificate printr-o lege promulgată de O.K.W. şi care purta una dintre denumirile acelea evocatoare, atât de îndrăgite de nazişti: se numea decretul „Kugel", decretul „Glonţ". Acest decret, semnat la 27 iulie 1944 şi difuzat sub sigiliul „Problemă guvernamentală secretă" printre comandanţii lagărelor de prizonieri de război şi serviciile locale ale Gestapoului, prevedea: „Orice prizonier de război care a evadat şi a fost prins, orice ofiţer sau subofiţer care nu munceşte, cu excepţia prizonierilor britanici şi americani, trebuie să fie predat şefului poliţiei de siguranţă sau al serviciului de siguranţă". Ordinul de faţă „trebuie ţinut strict secret". Restul prizonierilor nu va lua cunoştinţă de el. Biroul de informaţii al armatei îi va semnala pe prizonierii predaţi ca fiind evadaţi şi dispăruţi. Aceeaşi menţiune va figura

voiului şi şoferul vor fi trimişi de R.S.H.A. şi vor purta uniformă militară. Ei vor primi un livret cu număr matricol".

De teama unei eventuale evadări ce ar fi dat alarma în străinătate şi fiindcă numele generalului de Boisse fusese pronunţat de prea multe ori în cursul convorbirilor telefonice, s-a hotărât, în ultima clipă, să se aleagă altă victimă. Iată de ce amănunte depindea în regimul nazist viaţa unui om!

După ce totul a fost pus la punct, s-a stabilit ca la 19 ianuarie 1945 să fie transportaţi şase generali în trei maşini; în prima urmau să stea generalii Daine şi de Boisse; în a doua – generalii Flavigny şi Buisson, iar în cea de-a treia – generalii Mesny şi Vauthier. Între plecarea maşinilor era prevăzut un interval de cincisprezece minute. Prima maşină, care urma să plece din Königstein la ora 6.00 dimineaţa, a pornit la ora stabilită. Orele de pornire ale celorlalte două maşini au fost însă schimbate în ultima clipă. Generalul Mesny a plecat singur în maşină, la ora 7.00, întrucât transferul generalului Vauthier fusese anulat pe neaşteptate.

Generalul Mesny nu a mai ajuns până la Colditz. A doua zi dimineaţa, cei patru generali ajunşi în lagăr au fost înştiinţaţi de maiorul Prawill, şeful *Oflag*-ului IV C, că generalul Mesny fusese doborât la Dresda, în urma unei tentative de evadare.

„A fost înmormântat la Dresda de un detaşament al Wehrmachtului, cu toate onorurile militare" – a adăugat Prawill. Ultimul amănunt era exact. Naziştii nu s-au dat în lături de la această ultimă înscenare.

Tentativa de evadare a generalului Mesny li s-a părut suspectă tovarăşilor lui de captivitate. Ei ştiau că, de când cel mai mare dintre fiii săi fusese deportat în

El urma să țină legătura cu Ribbentrop, ministrul Afacerilor Externe, ca să fie pregătit să răspundă unor eventuale întrebări pe care le-ar fi putut pune în legătură cu acest incident Crucea Roșie internațională sau „puterea protectoare" respectivă – în speță, Franța. Era, de asemenea, necesar acordul O.K.W.-ului, al cărui sprijin era indispensabil.

Kaltenbrunner l-a însărcinat cu organizarea tehnică a incidentului pe *Obergruppenführer*-ul Panzinger, fostul șef al Grupei a IV-a A și conducătorul serviciului prizonierilor de război. După moartea lui Nebe, el devenise succesorul acestuia la conducerea *Amt*-ului V (Kripo). Panzinger, cu concursul unuia dintre adjuncții săi, Schulze, se gândi să aplice o metodă verificată: „camioanele S"! În acest scop, a fost pusă la punct o variantă, un fel de „camion S" în miniatură. La început, victima a fost aleasă în persoana generalului René Mortemard de Boisse. La sfârșitul lunii noiembrie 1944, planul, pus la punct de Panzinger împreună cu Wagner, reprezentantul lui Ribbentrop, i-a fost expus lui Kaltenbrunner. Nota trimisă cu această ocazie a fost descoperită:

„1. Incidentul evadării se produce cu ocazia transportului a cinci persoane în trei automobile cu matricole militare, în momentul când ultima mașină are o pană.

2. Oxidul de carbon este introdus de șofer în partea din spate a mașinii, ce va fi închisă. Aparatul poate fi foarte ușor instalat și demontat imediat. După multe dificultăți avem, în sfârșit, la dispoziție vehiculul necesar.

3. Au fost, de asemenea, studiate și alte mijloace, ca otrăvirea prin hrană sau băutură. S-a renunțat la ele, fiind socotite prea primejdioase.

S-au luat măsuri pentru operațiunile ulterioare, precum: notificare, autopsie, dovezi și înhumare. Șeful con-

care fusese şi el de acord. Bazându-se pe această afirmaţie, Canaris nu se mai ocupase de nimic: Cum Heydrich murise la 4 iunie, spusele lui Canaris nu au putut fi dezmințite, aşa că afacerea a fost clasată. Dar O.K.W.-ul şi Gestapoul nu înţelegeau să fie frustrate de răzbunarea pe care o pregătiseră. După ce Giraud a trecut în nordul Africii în noiembrie 1942, s-au exercitat represaliile împotriva familiei lui. Doamna Granger, fiica generalului, a fost arestată împreună cu cei patru copii ai ei, dintre care unul avea doar doi ani, cu cumnatul ei şi cu o tânără slujnică. Bolnavă şi neputând primi îngrijirile necesare, doamna Granger muri în septembrie 1943 în Germania. S-a hotărât atunci repatrierea copiilor. În ultima clipă, Gestapoul se opuse însă şi, după şase luni, bunica lor veni în Germania. În total, din familia Giraud au fost arestate şi deportate şaptesprezece persoane.

Cele două proiecte de asasinare a generalilor francezi nu au putut fi puse în aplicare. Se pare însă că naziştii ţineau neapărat să comită crimele respective, fiindcă la sfârşitul anului 1944 ei puseră din nou pe tapet problema asasinatelor. Pentru motive greu de înţeles – poate ca să-i înspăimânte pe generalii luaţi prizonieri şi să-i împiedice să evadeze – s-a pus la cale o înscenare de evadare pentru a putea fi suprimaţi unu-doi generali francezi. Pentru a se crea condiţii prielnice, s-a dat ordin ca un anumit număr de generali francezi – din cei şaptezeci şi cinci de deţinuţi în fortăreaţa Königstein – să fie transferaţi în lagărul de represalii de la Colditz, la o depărtare de mai puţin de o sută de kilometri; înscenarea de evadare urma să aibă loc în timpul acestui transfer. Cu supravegherea acestei maşinaţii a fost însărcinat Kaltenbrunner.

conferinţe care reunea trei şefi ai secţiilor interne ale Abwehrului şi pe şeful secţiei externe, amiralul Bürchner, Canaris le aduse acestora la cunoştinţă că primise din partea lui Keitel ordin să organizeze suprimarea generalului Weygand, aflat pe atunci în Africa de Nord. Keitel se temea ca nu cumva Weygand să formeze un centru de rezistenţă cu ajutorul elementelor armatei franceze rămase intacte. El dădu, aşadar, ordinul formal ca Weygand să fie lichidat. În interiorul Abwehrului începuse să se constituie însă un nucleu antinazist, aşa încât Canaris se eschivă cu dibăcie, pretextând ulterior că nu putuse executa ordinul din motive tehnice[1].

În aprilie 1942, când generalul Giraud a evadat din fortăreaţa Königstein, O.K.W.-ul – după ce mai întâi intenţionase să trimită un *Kommando* special S.S. care să-l răpească din Vichy – a însărcinat în cele din urmă Abwehrul să-l asasineze. Keitel i-a dat ordin în acest sens lui Canaris. Acesta îl transmise lui Lahousen, unul dintre şefii lui de secţie. Cum Lahousen nu se grăbea defel să treacă la acţiune, în august, Keitel îl îmboldi din nou. Operaţiunea primise denumirea cifrată de „Gustav". Lahousen „omise" însă să ia legătura cu Müller, pentru a se pune de acord cu el, aşa cum îi ordonase Keitel. Cum lucrurile începeau să ia o întorsătură proastă pentru Abwehr, a cărui rea-credinţă devenea prea evidentă, Canaris reuşi să scape de răspundere, pretinzând că în timpul conferinţei de la Praga a Secţiei a III-a Heydrich ceruse să-şi asume întreaga răspundere a acestei afaceri, lucru cu

1 Weygand avea să fie până la urmă arestat de S.S. în apropiere de Vichy, la 12 noiembrie 1942, după ocuparea zonei de sud, şi dus în Germania.

lagăr după ce parcurseseră pe jos un drum lung, uneori de mai multe sute de kilometri. Oamenii erau supuşi celui mai nemilos tratament şi piereau cu miile, căzând la marginea drumului. Supravieţuitorii acestor coşmaruri erau închişi în nişte ţarcuri. Conform unui ordin dat de Himmler la 22 noiembrie 1941, „orice prizonier sovietic readus în lagăr după o tentativă de evadare va fi în mod obligatoriu predat celui mai apropiat serviciu al Gestapoului". Acest lucru echivala cu o moarte rapidă.

În 1941, au fost internaţi în lagărul de la Flossenburg două mii de prizonieri sovietici, dintre care nu au supravieţuit decât o sută doi. În lagărul de la Auschwitz au fost ucişi alţi douăzeci de mii de prizonieri.

La 20 iunie 1942, Keitel a semnat un ordin prin care dispunea să fie însemnaţi cu fierul roşu toţi cei ce se înverşunau să supravieţuiască: „Semnul trebuie să aibă forma unui unghi de aproximativ 45 de grade, cu latura mare de un centimetru îndreptată în sus. Fiecare trebuie însemnat cu fierul roşu pe fesa stângă". Semnul putea fi făcut şi cu bisturiul sau cu tuş, şi atunci devenea un tatuaj de neşters. Exemplul este suficient ca să ne dăm seama în ce măsură a reuşit ideologia nazistă să corupă armata, de vreme ce un mareşal nu a ezitat să semneze o asemenea decizie. Ea urmărea să coboare oamenii la nivelul vitelor. Singurul temei al măsurilor bestiale ce li se aplicau era tocmai curajul de care dăduseră dovadă. Dar O.K.W.-ul n-avea să se mulţumească cu atât. Mai târziu, el avea să dea ordinul revoltător de asasinare a generalilor francezi luaţi prizonieri.

Începând din 1940, urmând pilda partidului nazist, O.K.W.-ul a introdus şi el asasinatul printre metodele sale de acţiune politică. La 23 decembrie 1940, cu ocazia unei

somaţie prealabilă. Nu se vor trage niciodată focuri de avertisment (...). Folosirea armelor împotriva prizonierilor de război este, ca regulă generală, legală".

Pentru aplicarea tuturor noilor dispoziţii, Gestapoul a creat o secţie specială a prizonierilor de război: Grupa a IV-a A, condusă de *Hauptsturmführer*-ul S.S. Franz Königshaus. La începutul anului 1943, această grupă a fost inclusă la subgrupa a IV-a B 2a, condusă de *Sturmbannführer*-ul S.S. Hans-Helmuth Wolf.

Secţia aceasta a trimis dispoziţii tuturor reprezentanţilor Gestapoului deja instalaţi în lagăre. Într-adevăr, în toate lagărele fuseseră trimişi agenţi ai Gestapoului şi ai S.D.-ului, camuflaţi sub o etichetă oarecare. Conform unei directive a lui Müller, din 17 iulie 1941, ei erau obligaţi să descopere în lagăre „toate elementele politice, pe criminali sau persoanele indezirabile din orice alt motiv", precum şi „toate persoanele care ar putea fi folosite la reconstrucţia teritoriilor ocupate", pentru a fi înlăturate sau supuse „tratamentului special". În acelaşi timp, ordinul dispunea să fie reperaţi dintre prizonieri toţi cei socotiţi „demni de încredere". Ei urmau să fie folosiţi la spionaj în interiorul lagărului şi – în felul acesta – la depistarea prizonierilor care trebuiau să fie suprimaţi. Metodele Gestapoului erau mereu aceleaşi.

Soarta prizonierilor sovietici în Germania, scrie Rosenberg, a fost o uriaşă tragedie.

Majoritatea combatanţilor din cel de-al doilea război mondial, care au făcut cunoştinţă cu lagărele germane, îşi mai aduc cu siguranţă aminte de coloanele de prizonieri ruşi aduşi în toamna anului 1941, vlăguiţi, piele şi os, clătinându-se de oboseală şi de foame. Convoaicle ajungeau în

nu numai că nu a obiectat împotriva acestui amestec, ci a cooperat activ cu Himmler şi cu agenţii lui. Era, de altfel, urmarea logică a unei evoluţii ce începuse cu atitudinea „înţelegătoare" a militarilor faţă de pogromurile şi jafurile comise în primul rând în Germania, apoi faţă de acţiunile întreprinse de *Einsatzgruppen*. În felul acesta, încetul cu încetul, Marele Stat-Major ajunse să accepte cele mai sinistre asasinate şi în cele din urmă să le introducă şi ca procedee proprii.

Primele măsuri au fost luate împotriva prizonierilor sovietici de război. Chiar din iulie 1941, generalul Reinecke, şeful serviciului administrativ al Wehrmachtului în O.K.W., Breuer, de la serviciul prizonierilor de război, Lahousen, care-i reprezenta pe Canaris şi Abwehrul, împreună cu şeful Gestapoului, Müller, ce reprezenta R.S.H.A., s-au întrunit în cadrul unei conferinţe. În cursul acestei întâlniri s-au luat o serie de hotărâri. Müller a fost însărcinat să le pună în practică. Ele erau inspirate de directivele privitoare la lupta de pe frontul de est şi urmăreau aceleaşi obiective.

Hotărârile acestea au fost transpuse într-un text dat publicităţii la 8 septembrie 1941. „Soldatul bolşevic – spune textul – a pierdut orice drept de a fi tratat ca un adversar onorabil, conform Convenţiei de la Geneva (...). Trebuie să se acţioneze fără cruţare şi foarte energic la cel mai mic semn de nesupunere, în special când este vorba de bolşevici fanatici. Nesupunerea, rezistenţa activă sau pasivă trebuie zdrobite imediat prin forţa armelor (baionete, patul puştii şi arme de foc). Oricine execută ordinul de faţă fără a se folosi de arme sau cu insuficientă energie este pasibil de pedeapsă (...). Asupra prizonierilor de război care încearcă să fugă se va trage fără nici o

3

„EXPERIENŢELE“ SAVANŢILOR NAZIŞTI

Când Kaltenbrunner a ajuns şef al R.S.H.A.-ului, atribuţiile lui au fost considerabil extinse.

În noua sa sferă de activitate intrau şi prizonierii de război şi muncitorii civili a căror supraveghere fusese încredinţată Gestapoului.

Lagărele prizonierilor de război se aflau sub controlul militarilor. Ar fi fost deci de aşteptat ca O.K.W.-ul să vegheze la respectarea regulilor internaţionale şi să acorde într-o oarecare măsură „protecţie“ ofiţerilor şi soldaţilor luaţi prizonieri. Aceste reguli au fost însă grav încălcate. Gestapoul a reuşit să se amestece şi în acest domeniu, în care, formal, nu ar fi avut ce căuta. O.K.W.-ul

era sala de baie. Era introdus un grup, după care uşile se închideau. Înăuntru erau gazaţi. Trupurile lor, scoase pe altă uşă, erau arse în crematoriu, în timp ce grupul următor pătrundea, la rândul său, în camera morţii.

Lui Wirth i-a fost foarte uşor să-şi pună la punct sistemul. Înainte vreme, după emiterea decretului cu privire la eutanasie, el avusese sarcina să-i extermine pe alienaţii mintali incurabili. Ţinând seama de „excelentele" rezultate pe care le obţinuse cu acea ocazie, Cancelaria Reichului îi încredinţase această nouă misiune de încredere.

evreieşti un anumit număr de criminali însărcinaţi să-i extermine pe nenorociţii lor coreligionari.

În pădurile şi în stepele din răsăritul Poloniei au fost ridicate lagăre de exterminare camuflate. „Ele erau în aşa fel construite încât să imite perfect realitatea, asemenea satelor lui Potemkin – spune dr. Morgen –, prin urmare, nou-veniţii aveau impresia că au ajuns într-un oraş mare sau într-o aşezare locuită. Trenul intra într-un simulacru de gară şi, după ce personalul din escortă şi personalul trenului se retrăgeau, vagoanele erau deschise, iar evreii puteau coborî. Comisarul Wirth sau unul dintre reprezentanţii lui le ţinea un discurs. Li se spunea:

— Evrei, aţi fost aduşi aici pentru a fi strămutaţi, dar, evident, înainte de a organiza acest nou stat evreiesc trebuie să învăţaţi o meserie nouă. O veţi învăţa aici. Fiecare trebuie să-şi facă datoria. În primul rând, trebuie să vă dezbrăcaţi, aşa cum cere regulamentul, ca să vi se dezinfecteze hainele şi să faceţi baie, ca să nu aduceţi paraziţi în lagăr.

Nou-sosiţii erau după aceea încolonaţi. La prima oprire, bărbaţii erau separaţi de femei, apoi, în vestiare succesive, fiecare trebuia să-şi lase pe rând pălăria, haina, cămaşa, în sfârşit încălţămintea şi chiar ciorapii. Pentru fiecare obiect depus li se înmâna câte un tichet. Toate acestea nu inspirau nici o umbră de neîncredere nou-veniţilor. Aceştia înaintau docili, zoriţi de trădători, ca să nu aibă timp de gândire. În sfârşit, ajungeau la ultima etapă care

1 Wirth devenise renumit încă în vremea când îndeplinea această funcţie din pricina metodelor neobişnuite de anchetă în procesele criminale, metode ce provocaseră o interpelare în Landtagul din Würtemberg.

portau în lagăre a fost organizat de Eichmann. Data plecărilor şi mărimea acestor convoaie erau fixate în funcţie de capacitatea de absorbţie a lagărelor şi de posibilităţile de transport ale căilor ferate germane.

Comandanţii lagărelor morţii nu ucideau prin gazare decât la ordinul lui Eichmann. Fiecare ofiţer S.S. care conducea câte un convoi primea dispoziţiile necesare şi avea calitatea să indice dacă trenul avea să fie îndreptat sau nu spre un lagăr de exterminare, precum şi tratamentul care avea să se aplice deportaţilor. Literele „A" sau „M" imprimate pe instrucţiunile privind escortarea trenurilor indicau lagărele Auschwitz sau Maidanek, ceea ce însemna că oamenii aflaţi în tren aveau să fie gazaţi.

La Auschwitz se stabilise următoarea regulă: „Copiii între doisprezece şi paisprezece ani, oamenii trecuţi de cincizeci de ani sau bolnavii (precum şi cei cu cazier judiciar încărcat) erau transportaţi în vagoane cu plăci indicatoare speciale şi erau conduşi spre camerele de gazare chiar de la sosire.

Ceilalţi defilau prin faţa unui medic S.S.-ist care, dintr-o simplă privire, cântărea cine era în stare să lucreze şi cine nu. Cei incapabili de muncă erau îndreptaţi spre camerele de gazare, pe când ceilalţi erau repartizaţi în diverse lagăre de muncă".

Această a doua destinaţie nu era, firește, decât provizorie. În scurt timp, muncitorii erau sleiţi de condiţiile inumane în care erau ţinuţi, şi atunci venea rândul lor să fie îndreptaţi spre camerele de gazare.

În răsăritul Poloniei se folosea un procedeu diabolic, inventat şi pus la punct de Wirth, un fost comisar Kripo din Stuttgart[1], numit de R.S.H.A. la Lublin. Wirth reuşi să repereze din rândurile populaţiei

semnate de Bormann la 1 iulie 1943, Eichmann deveni stăpânul absolut al evreilor; această decizie le interzicea evreilor să se adreseze tribunalelor şi îi supunea jurisdicţiei exclusive a Gestapoului.

O decizie anterioară, semnată tot de Bormann la 9 octombrie 1942, hotărâse că „înlăturarea permanentă a evreilor de pe teritoriile Germaniei Mari nu mai putea fi efectuată prin emigrare, ci numai prin folosirea unei «forţe implacabile» în lagărele speciale din Răsărit".

În Răsărit s-a aplicat la început sistemul pogromurilor organizate. Ulterior, s-a trecut la metode de exterminare ştiinţifice şi industriale. Eichmann a înfiinţat patru lagăre, între care Mauthausen. Modul în care a fost conceput şi construit acest lagăr dovedeşte că politica de exterminare era considerată de nazişti ca o acţiune de lungă durată, care avea să se prelungească în timp, multă vreme după ce Europa întreagă avea să fie supusă şi domesticită. După evrei rămâneau încă mulţi opozanţi de eliminat. „Având aspectul unei uriaşe fortăreţe de piatră, aşezat pe culmea unui munte şi înconjurat de barăci, Mauthausen, în afară de faptul că era o instituţie permanentă, avea şi posibilitatea să găzduiască o puternică garnizoană de soldaţi şi ofiţeri, fiind prevăzut cu toate instalaţiile necesare. Fortăreaţa propriu-zisă era o adevărată uzină a morţii. Acolo erau trimişi toţi deţinuţii epuizaţi de munca silnică din lagărele anexe, ca Gusen şi Ebensee. Atunci când bătăile şi înfometarea sistematică făceau să le scadă capacitatea de muncă sub un anumit nivel, ei erau trimişi în lagărul central, unde erau lichidaţi în câteva ore. În principiu, nimeni nu ieşea viu din lagărul principal".

Sistemul faimoaselor convoaie care-i strângeau din întreaga Europă pe evreii destinaţi morţii şi îi trans-

asemenea măsură, încât acesta i se plânse lui Himmler, cerându-i permisiunea să nu mai participe la aceste dejunuri. *Reichsführer*-ul S.S. ţinea însă prea mult la această tradiţie pentru a îngădui fie şi cea mai mică abatere.

Cu toată tutela instituită de Himmler, Kaltenbrunner reuşi să imprime R.S.H.A.-ului caracterul îngust al spiritului şi al formaţiei lui avocăţeşti. Gisevius vorbeşte lapidar despre acest fapt: „După venirea lui Kaltenbrunner, situaţia se înrăutăţi din ce în ce mai mult. Am început să ne dăm seama că ieşirile unui asasin ca Heydrich erau poate mai puţin de temut decât logica rece şi juridică a unui avocat devenit stăpân pe un instrument atât de primejdios ca Gestapoul".

Eichmann devenise şeful absolut al secţiei a IV-a-B a Gestapoului. El ţinea permanent legătura cu Kaltenbrunner şi primea adesea ordine directe chiar de la Himmler, deşi, din punct de vedere administrativ, continua să se afle sub ordinele lui Müller. Sarcina de a duce la bun sfârşit „soluţionarea finală" a problemei evreieşti – adică exterminarea totală a evreilor din Europa – i se încredinţase lui Eichmann. Aceasta era hotărârea la care ajunsese până la urmă politica antisemitismului absolut, care începuse în Germania o dată cu pogromurile organizate de Heydrich la 9 noiembrie 1938[1]. Potrivit calculelor făcute la Nürnberg, aplicarea acestei „soluţionări" a costat viaţa a 6.000.000 de evrei din Germania şi din ţările ocupate. În urma deciziei

1 Pogromurile acestea pe care Heydrich le denumise „răscoale spontane" au produs ravagii atât de mari, încât au stârnit proteste din partea companiilor de asigurare. Göring emise atunci la 12 noiembrie un decret care impunea comunităţilor evreieşti o amendă de un miliard de mărci, le confisca toate primele de asigurare pentru plata stricăciunilor şi îi excludea pe evrei din viaţa economică a ţării. Potrivit „moralei" naziste, victimele erau obligate, de regulă, să plătească.

moralul adjuncţilor lui, deprimaţi uneori, fie din cauza înfrângerilor militare care se acumulau în răsărit, fie în faţa bilanţului ultimelor bombardamente anglo-americane efectuate chiar în inima Germaniei. La aceste reuniuni, cuvântul de ordine îl constituiau optimismul şi cordialitatea. Cu toate acestea, se întâmpla destul de des ca Müller sau Eichmann să profite de contactul acesta direct ca să-i ceară lui Kaltenbrunner sau lui Himmler indicaţiile de care aveau nevoie. Între fructe şi brânză, de pildă, sau în timp ce se degusta un pahar de coniac adus din Franţa, se hotăra ce categorie de prizonieri trebuia lichidată, dacă un anume mijloc de execuţie trebuia preferat altuia etc. Asemenea subiecte monstruoase de discuţie reprezentau pentru oamenii aceia un fapt cotidian şi atât de banal, încât nici măcar nu le tremura mâna când apucau ceaşca de cafea.

În cursul unor asemenea dejunuri s-au discutat amănuntele instalării primelor camere de gazare şi tot atunci s-au comentat rezultatele experienţelor destinate exterminării evreilor. Au fost cântărite cu grijă rapiditatea, rentabilitatea şi avantajele diverselor metode. Conversaţiile acestea sinistre nu tăiau câtuşi de puţin pofta de mâncare a comesenilor. Singur Nebe, care trecuse la inamic şi complota împreună cu cei din Abwehr în vederea doborârii lui Hitler, suferea – aşa cel puţin afirmă Gisevius – din cauza acestor schimburi de păreri şi „se întorcea acasă complet epuizat".

În absenţa lui Himmler, mesele comune erau prezidate de Kaltenbrunner, care profita de ocazie ca să lanseze atacuri pline de venin împotriva tuturor acelora dintre subalternii lui care-i displăceau sau ale căror relaţii directe cu Himmler îl iritau. Subiectul atacurilor lui era cel mai adesea Schellenberg, protejatul lui Himmler. Îl ataca în

germanică pentru birocraţie îşi dăduse frâu liber în acest centru nervos care concentra toate firele conducătoare; aceste fire aduceau informaţii din cele mai îndepărtate colţuri ale Europei şi transmiteau acolo ordinele centrului. Birourile, fişierele, centrele de ascultare, staţiile radiofonice, laboratoarele, arhivele, totul ajunsese la un asemenea grad de dezvoltare, încât R.S.H.A.-ul a trebuit să părăsească sediul din Prinz Albrechtstrasse şi să se împrăştie prin tot Berlinul. Serviciile sale ocupau aproximativ treizeci şi opt de imobile mari.

După ce atacurile aeriene avariaseră mai mult sau mai puţin grav aproape toate aceste imobile, Himmler a găsit pretextul să introducă un nou obicei. Principalii şefi de servicii se întâlneau zilnic la dejun în imobilul din Kurfürstenstrasse nr. 116, unde se aflau birourile lui Eichmann. Acolo, în jurul aceleiaşi mese, se strângeau oameni ale căror nume făceau să se cutremure întreaga Europă. Kaltenbrunner obişnuia să-l întâmpine pe Eichmann cu multă cordialitate. Erau originari din aceeaşi regiune şi aveau numeroase relaţii comune. Kaltenbrunner se interesa întotdeauna de sănătatea familiei rămase la Linz, pe care o cunoştea bine, de felul cum învăţau copiii, de nou-născuţi, de starea bunicilor – ce bătrâni cumsecade! –, de prosperitatea lumii aceleia intime. Efuziunile acestea, dovezi de interes afectuos schimbate între cei doi bărbaţi care, în aceeaşi dimineaţă, hotărâseră cu o simplă trăsătură de condei soarta câtorva mii de nenorociţi, între cei doi bărbaţi, al căror cuvânt sau semnătură echivala cu moartea altor mii de victime din cine ştie ce colţ al Europei, pot părea, desigur, paradoxale.

Himmler asista la aceste dejunuri ori de câte ori avea posibilitatea. În felul acesta, avea prilejul să ridice

satisfacţie. Dar fără sprijinul lui Schellenberg şi fără o conjunctură favorabilă nu ar fi reuşit niciodată să-şi pună în practică teoriile. În realitate, adevăratul şef al spionajului nazist era Schellenberg; el avea legături directe cu Himmler, fiind scutit de subordonarea ierarhică datorită căreia, în teorie, era supus ordinelor lui Kaltenbrunner.

Cu toate acestea, Kaltenbrunner şi-a luat rolul în serios. Ca şi predecesorul său, el a fost principalul furnizor al lagărelor de concentrare şi de exterminare. Dacă Heydrich încercase însă uneori să uzeze de violenie, să aplice metode mai insidioase — aşa cum făcuse în Franţa şi în Cehoslovacia —, urmărind să obţină colaborarea unei părţi a populaţiei, cel puţin în epoca grea a războiului din răsărit, Kaltenbrunner, incapabil să elaboreze o tactică atât de subtilă, se limită la organizarea celor mai brutale represiuni.

Kaltenbrunner nu pregeta să controleze el însuşi metodele aplicate în lagăre pentru exterminarea prizonierilor. În toamna anului 1942, pe când se afla încă în Austria, s-a dus să inspecteze lagărul de la Mauthausen. Însoţit de comandantul lagărului, Ziereis, el a ţinut să asiste la introducerea în camera de gazare a unui grup de prizonieri şi a urmărit printr-o fereastră special amenajată agonia celor dinăuntru.

La începutul anului 1943, Kaltenbrunner a revenit la Mauthausen ca să asiste la executarea cu titlu „experimental" a unor prizonieri prin trei mijloace diferite: streang, împuşcare în ceafă şi camera de gazare. Deţinuţii şi funcţionarii lagărului au povestit mai târziu că venise foarte bine dispus, glumind şi râzând până şi în timp ce aştepta să fie aduse victimele în camera de gazare, unde au avut loc „experienţele".

Când Kaltenbrunner a preluat conducerea R.S.H.A.-ului, aceasta ajunsese un mecanism uriaş. Înclinaţia

greoi modelată, subliniind parcă înfăţişarea masivă şi bestială a personajului: aşa arăta Kaltenbrunner în vremea aceea.

Aspectul respingător al chipului era accentuat de nişte cicatrice adânci, amintire a duelurilor studenţeşti specifice germane, în care obrazul era crestat cu lovituri de sabie; ca să pară mai viril. Arareori se putea citi vreo expresie pe chipul acesta împietrit. Din trupul imens ieşea o voce surdă, cu un foarte puternic accent austriac şi pe care curând abuzul de alcool a voalat-o cu totul. Căci Kaltenbrunner era, ca mulţi alţi conducători nazişti, un alcoolic învederat, cusur care i-a atras curând dispreţul lui Himmler. În plus, fuma fără întrerupere, „trăgând" câte 80-100 de ţigări pe zi. Din cauza nicotinei, degetele şi unghiile lui erau cafenii.

Începând de la ora 10.00 dimineaţa, Kaltenbrunner începea să dea pe gât şampanie şi diverse alte alcooluri, îndeosebi coniac, pe care şi-l comanda din Franţa. Îşi îndrepta asupra interlocutorului o privire vagă şi fixă totodată, o privire specifică beţivilor care par să se uite fără să vadă, pierdută parcă într-o vaporoasă viziune interioară. Băiguia vorbe fără noimă, uneori abia inteligibile, care-i ieşeau cu greu printre dinţii îngălbeniţi şi cariaţi. Cu toate dispoziţiile exprese ale lui Himmler, Kaltenbrunner nu s-a putut hotărî niciodată să se arate unui dentist, lucru care i-ar fi cerut un efort prea mare.

Himmler dăduse cu bună ştiinţă R.S.H.A.-ului pe mâna unui individ atât de mediocru: conducerea efectivă îi rămânea în felul acesta lui. N-avea a se teme nici de trădare: Kaltenbrunner era un nazist fanatic, un adept convins al doctrinei partidului nazist, singura care a dat o oarecare fermitate acestui caracter lipsit de consistenţă. Noua numire era pentru el o răsplată care-i aducea multă

practică teoriile pe scară europeană. Una dintre ideile lui favorite era aceea că lacunele din serviciul german de informaţii se datorau în cea mai mare măsură divizării în două grupe a acestuia. După el, „separarea informaţiilor politice de informaţiile militare" era eurată nebunie. Nici o altă ţară din lume nu mai procedase astfel, cu excepţia Franţei şi a Germaniei care, printr-un inexplicabil mimetism, comiseseră aceeaşi eroare. Ideea aceasta a unificării şi-a croit drum. Ea a constituit baza ultimei transformări a R.S.H.A.-ului şi totodată a ultimei victorii repurtate de partidul nazist asupra armatei. Limitarea funcţiilor lui Kaltenbrunner era pur teoretică, având menirea să-i asigure doar lui Himmler dreptul de a supraveghea ceea ce se petrecea în interiorul serviciilor. Kaltenbrunner a deţinut de fapt conducerea administrativă, semnând ordine cu caracter general, legalizând ordinele de internare, de execuţie, directivele generale etc.

Omul care sosi la Berlin la sfârşitul lunii ianuarie 1943, purtând povara grea a succesiunii lui Heydrich, era un adevărat colos. Kaltenbrunner era înalt: măsura aproape 1,90 m şi avea nişte umeri de o lăţime impresionantă. La capătul braţelor lui imense se bălăbăneau două mâini relativ mici, neaşteptat de fine, dar în stare să sfărâme pietre. Pe trunchiul acesta uriaş era implântat un chip lung, aspru, greoi, masiv, un chip săpat cu dalta parcă într-un butuc de lemn brut.

Deşi înaltă, fruntea lui teşită n-avea nimic din fruntea unui intelectual; în fundul orbitelor adânci sclipeau doi ochi mici şi negri, aspri, acoperiţi pe jumătate de pleoapele grele; avea o gură mare, dreaptă, „săpată cu dalta", cu buze subţiri şi o bărbie mare, pătrată, dură,

Austriei; fără autoritate personală însă, ci simplu agent care transmitea ordinele venite din Berlin şi având mai puţină putere decât Müller, Nebe sau Schellenberg. Activitatea aceasta i-a dat posibilitatea să-şi pună în practică anumite idei pe care dorea să le experimenteze cu privire la organizarea serviciilor de informaţii – distracţia lui preferată. El a creat, aşadar, o importantă reţea care se întindea din Austria spre sud-est. Kaltenbrunner avea în felul acesta posibilitatea să expedieze la Berlin rapoarte foarte documentate, care au atras curând atenţia lui Himmler şi a lui Hitler.

Acestea au fost datele ce l-au determinat pe Himmler să-l convoace pe Kaltenbrunner la Berschtesgaden în decembrie 1942. Avea convingerea că omul acesta, care-şi consacrase întreaga activitate domeniului informaţiei pure, nu ar fi putut deveni niciodată un rival primejdios.

Ca măsură de prevedere suplimentară, Himmler avu grijă să-i precizeze lui Kaltenbrunner că principala sarcină pe care i-o încredinţa era aceea de a crea un vast serviciu de informaţii. Kaltenbrunner obiectă că funcţiile sale executorii riscau să-l împiedice în misiunea respectivă. Acesta era de fapt şi răspunsul aşteptat de Himmler. Îi spuse că el, Himmler, va continua să asigure conducerea efectivă a R.S.H.A., aşa cum făcuse şi după moartea lui Heydrich, lucru uşor de îndeplinit mulţumită „eminenţilor specialişti" de care dispunea, adică Müller şi Nebe.

— Dumneavoastră nu va trebui să vă ocupaţi de acest domeniu, conchise el. Veţi avea răspunderea serviciului de informaţii, adică a *Amt*-urilor III şi VI.

Aranjamentul acesta le convenea amândurora. Himmler avea certitudinea că va păstra numai pentru sine controlul efectiv al tuturor problemelor poliţiei, iar Kaltenbrunner putea, în sfârşit, să încerce să-şi pună în

nou arestat şi învinuit de înaltă trădare pentru legăturile cu organizaţia S.S. din Germania. După şase luni de detenţie, a fost tradus în faţa unui tribunal care, din lipsă de dovezi, l-a condamnat la şase luni închisoare pentru complot – condamnare acoperită de lunile de prevenţie. Între timp, fusese radiat din barou pentru activitatea sa politică; înainte de arestare, Kaltenbrunner fusese numit şef al S.S.-iştilor austrieci.

După ieşirea din închisoare, şi-a închinat întreaga activitate realizării *Anschluss*-ului. În cursul acestei acţiuni, efectuată după directive venite din Germania, Kaltenbrunner a făcut cunoştinţă cu Seyss-Inquart. Au lucrat împreună la pregătirea *Anschluss*-ului. La 11 martie 1938, Kaltenbrunner a fost numit secretar de stat al Siguranţei în cabinetul Seyss-Inquart. Câteva ore mai târziu, la 12 martie ora 3.00 dimineaţa, l-a întâmpinat pe Himmler, care descinsese cel dintâi pe aerodromul Aspern din Viena, şi i-a prezentat un raport succint asupra victoriei depline repurtate de nazişti, supunând totodată conducerii lui supreme pe S.S.-iştii austrieci, al căror şef continua să fie el însuşi. În ziua anexării, Hitler îl numi *Brigadeführer* S.S. (general de brigadă) şi şef al *Oberabschnitt*-ului (regiunii) S.S. Dunărea. Şase luni mai târziu, la 11 septembrie, Kaltenbrunner a fost avansat *Gruppenführer* S.S. (general de divizie). În aceeaşi perioadă, a devenit şi membru al Reichstagului.

După terminarea poveştii – prin *Anschluss* – cu Austria, Kaltenbrunner s-a transformat într-un desăvârşit slujbaş S.S.-ist. Numit ulterior *Höhere S.S. und Polizeiführer* (comandant-şef al S.S. şi al poliţiei) pentru regiunile Vienei şi Dunării de Sus şi de Jos, apoi, în aprilie 1941, *Generalleutnant* al poliţiei, el era un fel de Himmler al

În S.S., Kaltenbrunner a avut un rol de căpetenie chiar de la început, devenind totodată unul dintre oratorii partidului nazist în Austria Superioară. Concomitent, el a organizat şi a dat consultaţii juridice gratuite membrilor şi simpatizanţilor partidului nazist.

În 1933, Kaltenbrunner a fost numit comandant al S.S.-Standarte 37. Activitatea lui a atras atenţia poliţiei austriece. Arestat în 1934, fu trimis împreună cu alţi câţiva naziştii austrieci în lagărul de concentrare de la Kaisersteinbruch. Pe atunci, guvernul Dollfuss încerca să lupte împotriva naziştilor folosind în parte propriile lor procedee, fără să îndrăznească însă să le împingă până la aceleaşi limite. În lagăr, Kaltenbrunner a ajuns să exercite foarte repede o mare influenţă asupra tovarăşilor lui de captivitate. La aceasta au contribuit mai mult decât cunoştinţele juridice – statura lui atletică şi forţa sa fizică. De Paşte, Kaltenbrunner a organizat o grevă a foamei, care la început a fost generală. Secretarul de stat Karwinsky, venit el însuşi la ordinul lui Dollfuss să inspecteze lagărul, a făgăduit câteva îmbunătăţiri materiale, şi greva a încetat în toate barăcile, cu excepţia celei în care se afla Kaltenbrunner. Greviştii de acolo, transportaţi la un spital din Viena, au renunţat în cele din urmă la demonstraţie, deoarece, după unsprezece zile, nu li s-a mai dat apă. Puţin după aceea, prizonierii au fost puşi în libertate.

În cursul anului 1934, Kaltenbrunner a fost numit şeful Diviziei a VIII-a S.S.. Nu a participat însă la tentativa de puci din iulie 1934, când a fost asasinat Dollfuss. Datorită acestui fapt, a fost ales de guvernul Schuschnigg ca unul dintre naziştii capabili să ducă la bun sfârşit tentativa de pacificare politică din septembrie 1934. Tentativa a eşuat, şi în mai 1935 Kaltenbrunner a fost din

Familia Kaltenbrunner era una dintre cele mai vechi familii din regiune. Număra un lung şir de meşteşugari la ţară, meşteri de unelte plugăreşti. Bunicul noului demnitar nazist izbutise să se ridice deasupra originii lui pe jumătate ţărăneşti şi devenise avocat. Tatăl lui, Hugo Kaltenbrunner, practicase şi el avocatura la Raab, apoi la Linz. Acolo a urmat şi tânărul Ernst liceul, luându-şi, în 1921, diploma de bacalaureat. Când a fost să-şi aleagă cariera, a urmat exemplul părintesc. A studiat dreptul la Universitatea din Graz, a aderat apoi la unul dintre primele grupuri naţional-socialiste studenţeşti şi a participat la sălbaticele bătăi dezlănţuite împotriva studenţilor catolici creştini-sociali. În 1926, a obţinut diploma de doctor în drept, iar în 1928 s-a înscris în baroul din Linz ca avocat stagiar. Ultimii doi ani de studiu ai lui Kaltenbrunner au fost deosebit de grei. Cum familia nu-i mai putea asigura întreţinerea, a trebuit să lucreze ca miner în echipele de noapte ca să-şi poată consacra cât mai multe ore din zi cursurilor universitare. În anii următori, între 1926 şi 1928, a găsit o slujbă în birourile unui avocat din Salzburg, unde a deprins practica tribunalelor.

În toată această perioadă, Kaltenbrunner a avut o neîntreruptă activitate politică. Printre altele a făcut parte din „Mişcarea independentă a Austriei libere", care l-a condus spre nazism. În 1932, a aderat la partidul naţional-socialist austriac, devenind membru cu nr. 300.179; apoi — la începutul anului 1933 — a intrat în mai mult sau mai puţin camuflatele formaţiuni S.S. prin mijlocirea cărora începuse infiltrarea organelor de luptă naziste în Austria. Acolo, a primit numărul 13.039 şi a fost afectat unei companii prin care trecuse mai înainte şi Adolf Eichmann.

ţuit. Numeroşi membri ai grupărilor antroposofiste ale lui Rudolf Steiner au fost arestaţi pentru simplul fapt că Hess se interesa de teoriile lor. Au avut loc arestări până şi printre ghicitorii şi astrologii pe care îi consultase Hess înainte de a-şi lua zborul. Himmler – el însuşi pasionat după astrologie – nu s-a putut împotrivi acestei măsuri, pe care Heydrich a aplicat-o cu o plăcere răutăcioasă.

Se bănuia că şi moartea lui Heydrich avea să fie urmată de o epurare în acelaşi stil; ea fu însă mai restrânsă. Şefii secţiilor din R.S.H.A., care fuseseră întotdeauna alături de Himmler, împotriva lui Heydrich, şi-au păstrat în continuare posturile. Doar câţiva nou-veniţi, introduşi de Heydrich, au fost înlăturaţi, dar cu discreţie. În schimb, cei ca Höttl, de pildă, care avuseseră de suferit de pe urma urii lui Heydrich (şi aceştia erau numeroşi), au obţinut noi funcţii.

Himmler şi-a rezervat un răgaz de opt luni ca să reflecteze înainte de a-l desemna pe succesorul lui Heydrich. La sfârşitul lunii ianuarie 1943, când numele lui a fost dat publicităţii, a fost un moment de stupoare generală. Noul şef al R.S.H.A.-ului fusese până atunci un personaj secundar, a cărui ascensiune era neaşteptată. Himmler se gândise un timp să-l numească pe Schellenberg, a cărui tinereţe i se părea o garanţie suficientă împotriva unei eventuale rivalităţi. Dar Hitler refuzase să ratifice alegerea lui tocmai din cauza tinereţii lui Schellenberg; şi iată că, printr-un decret emis la 30 ianuarie 1943, succesorul lui Heydrich fu numit dr. Ernst Kaltenbrunner, un vechi nazist de origine austriacă.

Ernst Kaltenbrunner se născuse la 4 octombrie 1902 la Ried, în Kreisul Inn, în apropiere de Braunau, regiunea de baştină a Führerului. Se spune că şi amănuntul acesta l-ar fi determinat pe Hitler să accepte numirea lui Kaltenbrunner.

vii. Dintre aceştia douăzeci şi trei de mii aveau sănătatea atât de zdruncinată, încât le rămâneau puţine şanse să mai trăiască. Execuţiile care au avut loc până în 1943 au fost adesea însoţite de o mare publicitate. Dimpotrivă, începând din 1943, ele au devenit aproape secrete. Dar în fiecare lună erau împuşcate în medie aproape o sută de persoane. Când au fost siliţi să evacueze Cehoslovacia, naziştii aveau pe conştiinţă trei sute şaizeci de mii de victime.

Prin moartea lui Heydrich, R.S.H.A.-ul a rămas fără stăpân. Cu prilejul funeraliilor solemne de la Berlin, Himmler a rostit câteva fraze ambigue, îndărătul cărora cei care ar fi fost tentaţi să râvnească la postul lui au simţit o ameninţare directă, abia mascată de cuvintele de circumstanţă. Himmler a decis să preia el însuşi în mod provizoriu conducerea R.S.H.A.-ului. În felul acesta, avea să poată pune din nou stăpânire pe uriaşul complex, care era cât pe-aici să-i scape, şi să-i aleagă un succesor lui Heydrich, veghind ca de astă dată să nu-şi mai aducă un rival.

Timp de câteva luni, masca mortuară a lui Heydrich a ocupat un loc de cinste pe biroul lui Himmler. E greu de ştiut dacă era un semn de pioasă aducere-aminte sau, dimpotrivă, evocarea permanentă a victoriei finale. Majoritatea şefilor din R.S.H.A. au înclinat spre cea de-a doua alternativă. Într-o bună zi, masca a dispărut fără nici o explicaţie.

După fuga lui Hess în Anglia, la 10 mai 1941, Müller făcuse discret o epurare în anturajul acestuia. Toţi cei cu care avusese el de-a face, colaboratorii, aghiotanţii, secretarii, până şi şoferul lui, au fost arestaţi. Haushofer, fostul profesor al lui Hess de la Universitatea din München, devenit ulterior prietenul lui, a fost şi el măr-

colaborare. Atitudinea locuitorilor faţă de crima comisă se manifestă şi prin alte acte ostile Reichului. Au fost descoperite, de pildă, literatură clandestină, stocuri de arme şi de muniţii, precum şi existenţa unui post de emisie şi a unui depozit ilegal cu mari cantităţi de produse raţionalizate. Toţi bărbaţii din sat au fost împuşcaţi. Femeile au fost deportate în lagăre de concentrare, iar copiii internaţi în case unde să li se poată face o educaţie. Toate casele au fost rase de pe faţa pământului, iar numele satului şters".

În felul acesta, represaliile împotriva unei paşnice aşezări săteşti au fost aduse la cunoştinţă populaţiei germane, fără să provoace nici cel mai timid protest. „Acţiunea" respectivă fusese executată din ordinul secretarului de stat Karl Hermann Franck – supranumit de atunci „măcelarul de la Lidice" – în virtutea dreptului care-i fusese conferit şi care-i dădea mână liberă să execute pe oricine ar fi vrut fără nici un fel de judecată.

După moartea lui Heydrich, execuţiile au devenit şi mai sălbatice. Numărul arestărilor a crescut. Oamenii erau ucişi până şi în interiorul închisorilor. În închisoarea Pankrac din Praga au fost asasinaţi o mie şapte sute de cehi şi alţi o mie trei sute au fost ucişi în colegiul Jumic din Brno, transformat în închisoare.

Naziştii s-au năpustit cu înverşunare asupra poporului ceh, continuând până în ultima clipă măsurile de teroare, fără să reuşească însă să-i frângă rezistenţa. S-a calculat că numai prin închisoarea din Brno au trecut 200.000 de oameni, dintre care numai cincizeci de mii au fost eliberaţi, ceilalţi fiind ucişi sau sortiţi unei morţi lente în lagărele de concentrare.

În total, au fost internaţi în lagăre trei sute cinci mii de cehi, dintre care numai şaptezeci şi cinci de mii au ieşit

În dimineaţa zilei de 9 iunie, un detaşament al Diviziei S.S. „Prinţul Eugen", condus de *Hauptsturmführer*-ul S.S. Max Rostoek, încercui satul Lidice, situat la vreo treizeci de kilometri depărtare de Praga. Locuitorilor li se interzise să părăsească satul, după care bărbaţii şi adolescenţii de peste şaisprezece ani fură închişi în hambare şi grajduri, iar femeile şi copiii în şcoală. În dimineaţa următoare, bărbaţii au fost duşi, în grupuri de câte zece, în grădina din spatele hambarului fermei lui Gorak, primarul din Lidice, şi împuşcaţi până la ultimul. Până la ora 4.00 după-amiază, toţi cei o sută şaptezeci şi doi de bărbaţi din Lidice au fost executaţi; nouăsprezece bărbaţi din Lidice, care lucrau în minele învecinate din Kladno sau ca tăietori de lemne în pădurile din apropierea satului, au fost arestaţi, duşi la Praga şi împuşcaţi împreună cu şapte femei din acelaşi sat. Celelalte o sută nouăzeci şi cinci de femei au fost deportate la Ravensbrück. Nou-născuţii şi copiii foarte mici au fost smulşi de la sânul mamelor şi sugrumaţi. Ceilalţi aproape nouăzeci de copii din sat au fost trimişi în lagărul de concentrare de la Gneisenau, în Polonia; şaptesprezece dintre ei, servitori la familiile germane, au fost regăsiţi în 1947. În sfârşit, satul întreg a fost ras de pe suprafaţa pământului. Casele, incendiate, dinamitate şi apoi s-a trecut cu tăvălugul peste toată întinderea satului.

La 11 iunie, ziarul german „Der neue Tag" a publicat următorul comunicat:

„În cursul cercetărilor întreprinse pentru descoperirea asasinului *Obergruppenführer*-ul S.S. s-a dovedit că locuitorii satului Lidice, din apropiere de Kladno, i-au ajutat pe cei vinovaţi de această crimă şi au colaborat cu ei. Faptul a fost dovedit, cu toate că populaţia neagă orice

au sosit la Praga, ca să conducă ancheta, principalii şefi ai diferitelor secţii din R.S.H.A. – Müller, Nebe şi Schellenberg.

Ei au reuşit să reconstituie mecanismul bombei, un proiectil perfecţionat de fabricaţie engleză care putea fi reglat după distanţa pe care trebuia s-o străbată. Bomba fusese, probabil, reglată pentru o distanţă de opt metri şi funcţionase cu o precizie desăvârşită.

Autorii atentatului s-au refugiat în Biserica Sf. Carol Borromeus, în care se aflau ascunşi peste o sută de membri ai Rezistenţei cehe. Gestapoul a dat de urma acestei ascunzători. După ce au asediat biserica, S.S.-iştii i-au măcelărit pe toţi cei aflaţi înăuntru, printre care erau şi autorii atentatului. Gestapoul ignora însă acest fapt.

Ancheta s-a terminat repede, probabil fiindcă nimeni nu ţinea să cerceteze lucrurile mai în profunzime. Atentatul a constituit un pretext pentru o urmărire şi mai înverşunată a reţelelor Rezistenţei. În ziua atentatului, drept represalii, au fost executaţi o sută cincizeci şi doi de evrei la Berlin.

Schirach, *Gauleiter* şi guvernator al Reichului la Viena, cuprins, probabil, de un sentiment de solidaritate faţă de confratele lui din Praga, i-a scris cu această ocazie lui Bormann, cerându-i drept represalii să bombardeze un oraş englez de cultură, deoarece bomba fusese de fabricaţie engleză.

O uriaşă acţiune de represalii s-a abătut atunci asupra mişcării de Rezistenţă şi a întregii populaţii cehe. Pe o suprafaţă de cincisprezece mii de kilometri pătraţi, cinci mii de comune au fost percheziţionate şi şase sute cincizeci şi şapte de persoane împuşcate pe loc. În sfârşit, s-a hotărât să fie pedepsite două sate, bănuite că i-ar fi adăpostit pe autorii atentatului – comunele Lidice şi Lezaki.

Transportat la spitalul municipal din Bullovka, Heydrich fu operat imediat de cel mai bun chirurg din Praga, profesorul Hohlbaum[1]. Mai multe schije îi provocaseră răni grave în regiunea pulmonară şi în cea abdominală. O bucată mare de metal îi pătrunsese în splină, care a trebuit să-i fie extirpată. Rănile îi erau pline cu fâşii de stofă, aşa că, pentru a se combate infecţia, au fost necesare doze puternice de seruri împotriva tetanosului şi a cangrenei. Heydrich părea să se restabilească. Începuse chiar să se hrănească uşor, când, la 3 iunie, starea lui se agravă pe neaşteptate.

Gebbardt, prieten din copilărie şi medicul personal al lui Himmler, împreună cu Sauerbruch, altă somitate medicală oficială a Reichului, trimişi în grabă la Praga, nu au putut stăvili evoluţia bolii. Tratamentul lor, mult discutat după aceea, nu a fost eficace, şi Heydrich încetă din viaţă în dimineaţa zilei de 4 iunie. La autopsie s-a constatat că sucombase în urma unei mediastinite – iritaţie a regiunii mediane a toraxului –, fără îndoială complicată de fenomenele chimice provocate prin extirparea splinei. Unii medici au afirmat că adevărata cauză a decesului a fost introducerea serurilor, pe care organismul nu le mai tolera după extirparea splinei. Teza lor nu a fost însă verificată.

Moartea lui Heydrich a constituit semnalul unor sângeroase represalii. S-au efectuat peste 3.000 de arestări; curţile marţiale din Praga şi Brno au pronunţat 1.350 de condamnări la moarte. În seara zilei de 27 mai,

1 Hohlbaum, condamnat în Cehoslovacia la muncă silnică pentru activitatea sa pronazistă, a fost grav rănit în 1945 în timpul deminării unui cartier din Praga. Cum nici un medic nu voise să-i dea asistenţă, el reuşi să ajungă la Leipzig, unde muri.

soarelui în Mercedesul lui descoperit. Ca de obicei, se aşezase alături de şofer, care în dimineaţa aceea era un necunoscut, veteranul nazist care-i era ataşat îndeobşte fiind bolnav.

La intrarea în suburbia praghează, şoseaua cotea brusc, şi şoferul a trebuit să încetinească mersul ca să ia virajul. Doi bărbaţi, îmbrăcaţi în salopete albastre de muncitori, sprijiniţi de ghidonul bicicletelor şi purtând tradiţionalul sac de unelte, stăteau pe marginea drumului, la o depărtare de vreo douăzeci de metri unul de celălalt. Maşina lui Heydrich putea fi recunoscută cu uşurinţă: de-o parte şi de cealaltă fluturau două fanioane – fanionul S.S. şi cel al regenţei Reichului. Atunci când Heydrich se afla la Praga, maşina străbătea acelaşi drum în fiecare dimineaţă şi aproape la aceeaşi oră.

Cei doi „muncitori" erau în realitate doi membri ai armatei libere cehoslovace de voluntari, formată în Anglia. Ei se numeau Jan Kubis şi Josef Gabeik şi fuseseră de curând paraşutaţi în Cehoslovacia.

În clipa când maşina îşi micşorase viteza ca să ia virajul, primul muncitor se repezi, scoase un pistol şi trase asupra celor din automobil. Zăpăcit, şoferul, lipsit de experienţă, nu avu prezenţa de spirit să apese pe accelerator (ceea ce şoferul obişnuit al lui Heydrich ar fi făcut, fără îndoială), şi maşina pierdu şi mai mult din viteză. În clipa aceea, cel de-al doilea „muncitor" scoase din sac un proiectil şi-l aruncă pe şosea, în direcţia maşinii. Proiectilul explodă sub maşină.

Heydrich, care se ridicase în picioare ca să riposteze focurilor de armă şi-l rănise pe primul agresor, se prăbuşi împreună cu şoferul. Cei doi „muncitori" dispăruseră pe bicicletele lor, după ce mai înainte aruncară în urma lor o grenadă fumigenă ce răspândi o perdea groasă de fum.

La 30 mai 1942, apăru la Berlin următorul buletin de ştiri al D.N.B.:

„În ziua de 27 mai, la Praga niște neeunoseuți au comis un atentat împotriva persoanei protectorului-adjunct al Reichului în Boemia şi Moravia, *Obergruppenführer*-ul S.S. Reinhardt Heydrich. *Obergruppenführer*-ul S.S. Heydrich a fost rănit fără ca acest fapt să-i pună însă viaţa în primejdie. Se oferă un premiu de 10.000.000 de coroane pentru descoperirea vinovaţilor".

Publicarea acestui comunicat laconic a făcut să încolţească mii de presupuneri în imaginaţia celor iniţiaţi. Fiecare i-a trecut în revistă pe oamenii din care Heydrich îşi făcuse duşmani de moarte. În afară de Himmler şi Bormann, care erau şi ei interesaţi în suprimarea lui, mai existau şi alţii, mai puţin însemnaţi, dar tot atât de capabili să pună la cale un atentat, ca, de pildă, Naujocks, organizatorul atacului de la Gleiwitz, ulterior înlăturat de Heydrich şi care-l urmărea cu o ură neîmpăcată. În interiorul S.S.-ului nici nu puteau fi număraţi cei care abia reuşeau să-şi ascundă satisfacţia sub o mască de circumstanţă. Cei mai mulţi îi atribuiau totuşi lui Himmler paternitatea operaţiunii. Lucrurile erau însă mult mai simple.

Dacă duşmanii lui Heydrich din interior păndeau dispariţia acestuia, în schimb Rezistenţa ceh㠠o dorea cu şi mai multă înflăcărare. Ea a fost aceea care a pus capăt conflictului Heydrich-Himmler.

Revenit de puţină vreme de la Paris şi după o scurtă şedere la Berlin, în dimineaţa zilei de 27 mai, Heydrich se îndrepta spre Hradciany, bătrânul castel imperial din Praga, unde-şi instalase birourile. Venea de la un castel situat la numai câţiva kilometri de Praga, ce fusese rechiziţionat pentru a-i servi drept reşedinţă de vară, şi se bucura de căldura

Omul respectiv purta un nume fals, dar toţi cei care aveau cât de cât memorie au recunoscut în persoana lui pe Torgler, care se comportase atât de jalnic la procesul „incendiatorilor" Reichstagului. Heydrich îl scosese în urmă cu câţiva ani dintr-un lagăr de concentrare şi-l folosea acum pentru treburile lui murdare.

Cu toate strădaniile depuse, cehii nu s-au îndulcit la zahăr, aşa că biciul a început să joace un rol din ce în ce mai însemnat.

La Berlin, eforturile lui Heydrich şi rezultatele pe care le obţinea, înfruntând tot felul de greutăţi, făceau o puternică impresie. Prestigiul lui creştea. Povestea cu biciul şi zăhărelul era considerată ca o capodoperă a diplomaţiei active, ca un prototip al atitudinii care trebuia adoptată faţă de populaţia aceea indisciplinată, despre a cărei nimicire nu mai putea fi vorba, căci potenţialul de producţie şi mâna de lucru pe care o reprezenta deveniseră foarte preţioase în momentul când războiul din răsărit se înăsprea pe zi ce trecea.

În primăvara anului 1942, Heydrich ajunsese la culmea puterii şi constituia o ameninţare directă pentru celelalte două eminenţe cenuşii ale regimului: Himmler, de sub controlul căruia ieşise complet, şi Bormann care, în urma fugii lui Hess în Anglia, devenise umbra lui Hitler. Continuând să deţină conducerea direcţiei generale a R.S.H.A.-ului, protector în fapt al Boemiei şi Moraviei, el se gândea să dea asaltul hotărâtor ca să obţină Ministerul de Interne. Himmler şi Bormann tocmai se pregăteau să se alieze ca să bareze calea primejdiosului lor concurent, când un eveniment neprevăzut le veni într-ajutor, scăpându-i de el.

De îndată ce s-a instalat la Praga, Heydrich şi-a asumat sarcina de a intensifica represiunile, ordonând execuţii masive la cel mai neînsemnat incident.

Într-un raport adresat lui Himmler la 14 octombrie 1941, şeful detaşamentelor Waffen-S.S. din Boemia şi Moravia scria: „Toate batalioanele Waffen-S.S. vor fi aduse prin rotaţie în protectoratul Boemiei şi Moraviei ca să efectueze execuţii prin împuşcare şi să le controleze pe cele prin ştreang. Până acum au fost: la Praga, 99 împuşcaţi şi 21 spânzuraţi; la Brno, 54 împuşcaţi şi 17 spânzuraţi, adică în total 191 de execuţii, între care 16 evrei".

În luna următoare, represiunile s-au înmulţit. La 17 noiembrie, studenţii din Praga au organizat o manifestaţie antinazistă. În aceeaşi zi au fost arestaţi 400 dintre ei. La 19 noiembrie, 9 tineri, aleşi dintre conducătorii organizaţiilor studenţeşti, au fost executaţi fără nici un fel de judecată, în timp ce 1.200 de studenţi au fost trimişi în lagărul din Sachsenhausen.

La 9 martie 1942, Heydrich a obţinut pentru Gestapo dreptul de a proceda la „întemniţări preventive" în interiorul protectoratului.

În acelaşi timp, Heydrich făcea tot mai frecvente apeluri la colaborarea germano-cehă, ducând o politică asemănătoare cu cea din Franţa, adică alternând promisiunile cu sancţiuni brutale – atitudine pe care o botezase sugestiv „politica biciului şi a zăhărelului" (*Peitsche und Zucker*).

Pentru „zăhărel", Heydrich adusese de la Berlin un „consilier tehnic" însărcinat să descopere mijloacele demagogice cu ajutorul cărora muncitorii cehi ar fi devenit sensibili la splendorile nazismului şi ar fi putut fi înduplecaţi să lucreze pentru economia germană de război.

Wilhelm Höttl pretindea că Heydrieh obţinuse din partea lui Hitler promisiunea că va fi numit ministru de Interne, post la care râvnea Himmler însuşi şi pe care l-a şi obţinut la puţin timp după aceea. Nici un document oficial nu confirmă însă această afirmaţie. În orice caz, este evident că Heydrich nădăjduia să profite din plin de noua lui funcţie.

La 23 septembrie 1941, Hitler l-a convocat pe von Neurath la Berlin. Acolo i-a reproşat în termeni foarte tari lipsa lui de energie, după care i-a adus la cunoştinţă numirea lui Heydrich, care avea să devină adjunctul lui cu împuterniciri foarte largi. Neurath protestă şi-şi dădu demisia. Conform obiceiului său, Hitler refuză mai întâi să i-o primească, dar, după trei zile, Neurath a fost pus în disponibilitate şi a rămas în această situaţie până la 25 august 1943, dată la care a fost înlocuit de Frick.

Heydrich s-a instalat la Praga în 29 septembrie. Deşi învestit numai cu titlul de viceprotector, el avea să deţină întreaga putere asupra protectoratului. Un curier aerian zilnic şi o linie specială secretă de teleimprimator îi asigurau legătura directă cu Berlinul, fără să mai vorbim de liniile telefonice şi de comunicaţiile radiofonice ale reţelei particulare a R.S.H.A.-ului. Două avioane particulare, gata şi ele să-şi ia zborul în orice clipă, îi dădeau posibilitatea în cazuri urgente să ajungă la Berlin în două ore.

Heydrich şi-a adus şi oamenii la Praga. A refuzat să folosească personalul lui von Neurath, alegându-şi dintre membrii serviciilor R.S.H.A. o echipă de încredere, inclusiv stenodactilografele. Voise să-l aducă chiar şi pe Schellenberg, dar acesta refuză, cu prudenţă oferta, în parte neavând încredere în steaua şefului său, în parte temându-se poate de o răzbunare (ca şi Ohlendorf, el îl ajutase pe Himmler să frâneze ascensiunea lui Heydrich).

Porţiunea Cehoslovaciei pe care naziştii au transformat-o în „stat slovac independent" şi-a creat propria poliţie denumită *Ustredna Statnej Bezpecnostic* – U.S.B., în realitate în întregime controlată de Gestapo. Felul cum erau îndeplinite majoritatea misiunilor acestei poliţii era coordonat cu serviciile germane din Boemia şi Moravia. În regiunea respectivă, Gestapoul şi S.D.-ul şi-au instalat propria reţea abia după insurecţia naţională slovacă din 1944.

Böhme, şeful Gestapoului din Praga, a pus în practică metodele lui obişnuite. Între 15 şi 23 mai 1939, au fost arestate la Praga şi Brno 4.639 de persoane, în majoritate membri ai partidului comunist, trecut în ilegalitate. La 1 septembrie 1939, 8.000 de personalităţi cehe care figurau pe liste dinainte întocmite au fost arestate la ordinul lui şi trimise în lagăre de concentrare, unde au murit aproape toate.

În 1940, cu ocazia unui discurs rostit în faţa conducătorilor „Mişcării de unitate naţională", Karl Frank, secretar de stat aflat sub ordinele lui Neurath, a declarat că dacă oamenii politici influenţi cehi refuză să semneze o declaraţie de loialitate faţă de Reich vor fi împuşcaţi 2.000 de ostatici.

Hitler considera însă că măsurile luate de von Neurath erau insuficiente şi hotărî să-l secondeze cu un viceprotector mai energic. Heydrich îşi dădu imediat seama de foloasele pe care le-ar putea trage de pe urma unui asemenea post. Sprijinit de Bormann, el se strecură cu multă îndemânare printre candidaţi. Himmler nu privi cu ochi buni această manevră. Heydrich devenea un rival din ce în ce mai primejdios pentru el, şi această nouă funcţie avea să-i consolideze puterea. El nu a putut totuşi să împiedice numirea lui.

naziştilor. În ziua de 18, un al doilea decret îl numea pe von Neurath protector al Boemiei şi Moraviei.

Von Neurath avea o situaţie specială în guvernul Reichului. Funcţionând în fruntea departamentului afacerilor externe în momentul luării puterii de către naziști, el fusese unul dintre miniştrii conservatori aleşi de Hindenburg pentru a-l „încadra" pe Hitler. La începutul anului 1938, el se declarase în dezacord cu politica externă dusă de Hitler şi, la 4 februarie 1938, fusese înlocuit cu von Ribbentrop. Ajuns ministru fără portofoliu al Reichului, preşedintele consiliului de cabinet secret al Reichului – organism-fantomă şi fără nici o autoritate – şi membru al consiliului de apărare al Reichului, odată cu plecarea sa de la Ministerul Afacerilor Externe, încetase orice activitate politică.

După cotropirea Cehoslovaciei, Gestapoul şi-a instalat acolo serviciile, repartizându-le potrivit împărţirii teritoriale a ţării. Regiunile de frontieră au constituit un departament special, *Sudetenland* (*Gau* al Sudeţilor). La Praga şi la Brno au fost instalate două direcţii centrale. În cincisprezece oraşe cehe a fost instalat câte un *Oberlandrat* şi fiecare dintre acestea avea pe lângă sine câte un serviciu local Sipo-S.D., a cărui compoziţie era aproape identică cu cea a serviciilor instalate ulterior în Franţa.

Cele cincisprezece *Oberlandrat*-uri ţineau de serviciile centrale de la Praga şi Brno, care erau subordonate, la rândul lor, direcţiei centrale R.S.H.A. Recrutarea personalului local a fost în mare măsură înlesnită de prezenţa aproximativ patru sute de mii de persoane „de rasă germană" în protectorat. Dintre acestea au fost recrutaţi aproape toţi agenţii, oamenii de încredere numiţi „*V-Männer*" – denunţători care puteau opera cu uşurinţă mulţumită sprijinului acordat de populaţia germană.

alegerii măsurilor adoptate împotriva partizanilor. În această privinţă, rămâne valabil vechiul principiu: «Mai bine o greşeală în alegerea metodelor de execuţie decât o lipsă sau o neglijenţă în acţiune».

În răsărit, *Einsatzgruppen* au primit ajutor în îndeplinirea sarcinilor lor de la treizeci de regimente de poliţie alcătuite din S.S.-işti proveniţi din Totenkopfverbände şi care se îndeletniceau cu acelaşi lucru. La Kerci, un băieţaş de şase ani a fost împuşcat, fiind învinuit că a cântat pe stradă un cântec sovietic. În acelaşi oraş, trupul unui alt copil de nouă ani a rămas spânzurat o parte din vară în Piaţa „Sacco şi Vanzetti" pentru vina de a fi culeş caise.

Nici celelalte naţiuni din răsărit şi din Europa Centrală nu au fost cruţate în perioada în care regiunile vremelnic ocupate ale Uniunii Sovietice îndurau sălbăticia nazistă dezlănţuită. Cel mai crunt lovite au fost Cehoslovacia şi Polonia. La 23 mai 1939, în timpul unei adunări ce a avut loc la Cancelaria Reichului, Hitler a declarat în faţa lui Göring, Räder şi Keitel:

— În eventualitatea izbucnirii unui conflict în Vest, va fi util pentru noi să deţinem teritorii vaste în răsărit. Am putea conta pe recolte excelente, chiar dacă în timp de război ele sunt mai reduse decât în timp de pace. Populaţia de pe teritoriile germane nu va mai presta serviciul militar şi va fi disponibilă pentru muncă.

Printr-un decret emis de Hitler cu un an înainte, la 16 martie, fusese creat „Protectoratul Boemiei şi al Moraviei". Se stabilise totodată că acest nou teritoriu „avea să aparţină pe viitor Reichului german", având un „guvern" autonom – marionetă în întregime la ordinele

această sinistră acţiune, iar la Nürnberg a fost dezvăluită existenţa „camioanelor S".

În cele din urmă, din pricina numeroaselor accidente care se întâmplau, a trebuit să se renunţe la folosirea „maşinilor-S" şi să se revină la execuţiile prin împuşcare şi ştreang, practicate în trecut.

Bilanţul activităţii acestor *Einsatzgruppen* nu a putut fi niciodată stabilit cu precizie. Ohlendorf a declarat la Nürnberg că în perioada în care deţinea conducerea *Einsatzgruppe* D unitatea lui a exterminat aproximativ nouăzeci de mii de persoane. În numai trei luni, *Einsatzkommando*-urile care acţionau în republicile baltice au executat acolo peste o sută treizeci şi cinci de mii de evrei.

Numărul victimelor celor patru *Einsatzgruppen* care au acţionat numai pe teritoriul Uniunii Sovietice este evaluat la aproximativ şapte sute cincizeci de mii.

Toate aceste crime au fost executate ca urmare a ordinelor lui Hitler date în directivele generale privind operaţiunea „Barbarossa"[1] şi reînnoite la 16 decembrie 1942 de către Keitel, care a scris cu sânge-rece:

„Aşadar, nu este numai dreptul, ci şi datoria trupelor să folosească orice mijloace, fără nici o restricţie, chiar şi împotriva femeilor şi a copiilor, cu condiţia ca ele să asigure succesul. Orice îngăduinţă, de orice natură ar fi ea, constituie o crimă comisă împotriva poporului german".

Keitel a fost, de altfel, urmat pe aceeaşi cale de numeroşi alţi militari. Kesselring, de pildă, într-un ordin dat în Italia la 17 iunie 1944, scria:

„Voi sprijini pe orice comandant care va trece peste rezerva noastră obişnuită în ce priveşte asprimea

1 Denumirea cifrată a cotropirii Uniunii Sovietice.

Se poate oare imagina toată grozăvia acestei scene? Un şofer S.S. de pe unul dintre camioanele acelea, stând la volanul maşinii lui hurducate pe drumurile Ucrainei, desfundate de carele grele ale Wehrmachtului, şi cărând, azvârliţi încoace şi încolo, douăzeci şi cinci de femei şi copii care agonizau în carcera aceea de fier, ermetic închisă, pierind asfixiaţi pe acel ultim drum, la capătul căruia se afla o groapă plină pe jumătate cu cadavre pe chipurile cărora erau întipărite convulsiile unei morţi oribile!

Curând, şoferii şi oamenii din *Komimando*-uri au început să se plângă de violente dureri de cap. Pretindeau că atunci când deschideau uşile, la sosirea camioanelor, inhalau o cantitate mare de gaze. Spectacolul care li se înfăţişa era înfiorător, dar ceea ce-i deranja era mai ales faptul că era o treabă „murdară". Erau obligaţi să scoată nişte trupuri încolăcite şi murdare, lucru care li se părea inadmisibil.

Convoaiele S au funcţionat totuşi timp de mai multe luni şi au fost folosite atât în Polonia, cât şi în Cehoslovacia. Braunfisch, şeful Gestapoului din Lodz, menţionează că *Sonderkommando*-ul Kulmhof, ce staţiona la Şelmno, a exterminat cu ajutorul unor asemenea camioane trei sute patruzeci de mii de evrei.

Existenţa acestui sistem a fost în permanenţă camuflată şi personalul din *Einsatzkommando*-uri era obligat să păstreze cel mai desăvârşit secret asupra întregii activităţi a unităţilor şi, în special, asupra modului în care funcţionau camioanele. La Minsk, un şofer în stare de ebrietate „a vorbit" despre maşina lui, drept pentru care a fost condamnat la moarte de un tribunal comun al S.S.-ului şi al poliţiei şi executat. În arhivele germane s-au regăsit totuşi amănunte în legătură cu

de transporturi automobile din R.S.H.A., împreună cu adjunctul lui, Zwabel, au primit sarcina să le realizeze. Comanda a fost preluată de fabrica de camioane „Saurer". Vehiculele, denumite „camioanele S", au fost repartizate în primăvara anului 1942 diferitelor *Einsatzgruppen*. Iniţiala care le desemna aparţinea constructorului, dar ea mai însemna în acelaşi timp şi *Sonder*, adică „special". Inginerul Becker a rămas responsabilul furgoanelor a căror întreţinere a fost încredinţată secţiei de automobile a lui Rauff.

În pofida aşteptărilor lui Himmler şi Becker, „camioanele S" nu au rezolvat nicidecum problema execuţiilor. Foarte curând, populaţia a început să-şi dea seama de ceea ce se petrecea atunci când oamenii intrau în camioane şi le-au botezat „furgoanele morţii". Atunci a fost nevoie să se recurgă la anumite stratageme. Becker scrie: „Am ordonat ca toate camioanele din grupa D să fie camuflate, dându-li-se aspectul unor dormitoare pe roţi; în acest scop am pus să se construiască de fiecare parte, la camioanele mici, câte o ferestruică, iar la cele mari câte două, la fel cu ferestruicile pe care le vedeam la casele ţăranilor din regiune". Becker a trebuit să recunoască totuşi: „După părerea mea, e cu neputinţă să le camuflezi şi să le tăinuieşti un timp mai îndelungat". Pe de altă parte, s-au produs accidente în modul de funcţionare a maşinilor pe care Becker le relatează în cel mai impasibil stil tehnic: „Otrăvirea cu gaze nu se face întotdeauna aşa cum ar trebui. Ca să termine mai repede, şoferii deschid complet supapa de pătrundere a gazului. Ca urmare a acestui fapt, condamnaţii mor asfixiaţi, iar nu adormind, aşa cum e prevăzut. Directivele pe care le-am dat arată că, dacă supapa are o poziţie corectă, moartea survine mai repede şi condamnaţii adorm liniştiţi. Convulsionarea feţei şi excrementele, două simptome care se constatau mai înainte, nu se mai produc".

După ce se înapoie la Berlin, impresionat de spectacolul de la Minsk, el dădu ordin ca pe viitor femeile şi copiii să nu mai fie supuşi la „tortura morală" a împuşcării. În felul acesta, oamenii din *Kommando*-uri, aproape toţi căsătoriţi, n-aveau să mai fie nevoiţi să tragă în femei şi copii. Hotărâre de intelectual tipic nazist; nici un moment nu i-a trecut prin minte să interzică pe viitor executarea femeilor şi a copiilor mici. Nu, se căuta doar ca aceste execuţii să devină suportabile pentru trupe, ceea ce a avut ca efect înmulţirea asasinatelor.

La Berlin, un inginer din S.S. s-a pus pe lucru pentru punerea în practică a acestei idei. Din creierul acelui tehnician nazist, *Untersturmführer*-ul S.S. dr. Becker, au ieşit acele monstruoase maşini numite „camioanele S".

Ohlendorf spunea că „din afară nu-ţi puteai da seama de adevărata natură a acestor furgoane. Păreau a fi nişte camioane închise şi erau în aşa fel construite încât, atunci când motorul era pus în funcţiune, gazul era îndreptat spre interiorul maşinii, provocând în zece sau cincisprezece minute moartea celor dinăuntru (...). Victimele desemnate pentru execuţie erau încărcate în camioane şi duse spre locul de înhumare, destinat execuţiilor masive. Timpul cât dura drumul era suficient ca să se asigure moartea celor din maşină". Fiecare furgon putea să transporte între cincisprezece şi douăzeci şi cinci de persoane, căci fuseseră construite maşini de diverse dimensiuni. Femeile şi copiii erau aruncaţi în furgoane, spunându-li-se că aveau să fie duşi în altă parte. Cum se închideau însă uşile, interiorul perfect izolat devenea o adevărată cameră de gazare pe roţi.

De îndată ce Becker a terminat proiectarea maşinilor, *Obersturmbannführer*-ul Rauff, conducătorul trupei

izolat şi pustiu. Acolo fuseseră săpate de mai înainte nişte şanţuri lungi. Condamnaţii erau opriţi la o anumită distanţă de şanţuri (în aşa fel să nu le vadă); erau aduşi apoi mai aproape în grupuri de câte douăzeci, până la cincizeci sau chiar o sută de persoane. Erau siliţi să se dezbrace şi să se alinieze la marginea şanţului sau, foarte adesea, să coboare chiar în şanţul în care se aflau deja mormane de cadavre. De jur-împrejur străjuiau S.S.-işti înarmaţi şi cu bice în mână. Alţi S.S.-işti – uneori doar unul singur – executau oamenii în serie, trăgându-le câte un glonţ în cap. Când groapa se umplea, era acoperită cu pământ.

Uneori, oamenii erau siliţi să se culce peste cadavrele celor care muriseră înaintea lor şi erau ucişi în această poziţie. În felul acesta au fost asasinaţi zeci şi sute de mii de ruşi. În cursul unei singure zile, în octombrie 1942, la Minsk au fost exterminaţi şaisprezece mii de evrei, tot ceea ce mai rămăsese din ghetou. La Kiev, în cursul războiului au fost asasinate o sută nouăzeci şi cinci de mii de persoane.

Un incident petrecut la Minsk a atras după sine una dintre cele mai îngrozitoare invenţii naziste. La sfârşitul lunii august 1942, Himmler, care se afla într-un turneu de inspecţie, s-a oprit în oraş, exprimându-şi dorinţa de a asista la executarea deţinuţilor din închisoarea locală. Trupele ce îndeplineau această sarcină murdară nu obişnuiau să se încurce în probleme de conştiinţă; era un lucru frecvent ca oameni grav răniţi să fie îngropaţi de-a valma cu cei morţi. La fel s-a întâmplat şi la Minsk. Dar când Himmler, care dăduse ordin de asasinare, văzu cum se prăbuşeau nenorociţii aceia, printre care erau şi femei, cum se zvârcoleau şi când auzi gemetele abia şoptite, îşi pierdu proverbiala lui impasibilitate şi leşină, ca un banal „intelectual".

De jur-împrejur au fost instalate nişte proiectoare puternice. Milițienii şi S.S.-iştii, împărţiţi în grupuri mici, au pătruns în case, spărgând uşile cu patul puştii sau, atunci când uşile rezistau, aruncând grenade înăuntru. S.S.-iştii îi loveau pe oameni cu cravaşa ca să-i scoată mai repede din case, aşa cum se găseau. Mulţi dintre ei erau foarte sumar îmbrăcaţi, şi ieşeau în aşa mare grabă, încât, adesea, copiii rămâneau înăuntru. „Femeile le strigau copiilor să vină după ele, în timp ce copiii îşi strigau la rândul lor părinţii. Toate acestea nu-i împiedicau pe S.S.-işti să-i mâne pe oameni înainte, gonindu-i şi lovindu-i, până la trenul de marfă care-i aştepta. Se umplură toate vagoanele. Se auzeau fără încetare ţipătul femeilor şi al copiilor, răpăiala împuşcăturilor şi şuieratul bicelor (...). Oamenii aceia loviţi, hăituiţi, au trecut toată noaptea de-a lungul străzilor iluminate. Femeile purtau în braţe copii morţi, iar copiii îşi târau, trăgându-i de braţe sau de picioare spre tren, pe părinţii ucişi (...). Am văzut zeci de cadavre de ambele sexe şi de toate vârstele, zăcând pe străzi (...). Uşile caselor fuseseră forţate, geamurile sparte şi pe jos erau mălăre de îmbrăcăminte, încălţăminte, ciorapi, haine, pălării şi paltoane. Am văzut zăcând la colţul unei case un copil de câteva luni, cu capul zdrobit. Sângele şi creierul micuţului, care nu avea pe el decât o cămăşuţă, se împrăştiaseră pe zidul casei şi pe pământul dimprejur. Comandantul S.S. *Sturmbannführer*-ul Pütz umbla de colo-colo, cu o cravaşă mare în mână, supraveghind o coloană de circa optzeci – o sută de evrei care şedeau ghemuiţi pe pământ".

Hăituiţi, fugăriţi asemenea unei turme înspăimântate, înghesuiţi în vagoane de marfă, nenorociţii aceia erau duşi la locul ales pentru execuţie, de cele mai multe ori la numai câţiva kilometri de punctul raziei, într-un loc

Asasinatele acestea erau însoţite de jafuri sistematice. Se aduna tot ce putea fi utilizat: încălţăminte, piei, haine, bijuterii; aur, obiecte de valoare. Femeilor le erau smulse inelele din degete; pentru a li se „recupera" îmbrăcămintea, evreii erau siliţi să se dezbrace, înainte de a fi împuşcaţi, goi, la marginea unor gropi antitanc, în care-şi găseau mormântul.

Ohlendorf a relatat că, ori de câte ori aveau timp, naziştii începeau exterminarea evreilor cu un recensământ la care erau siliţi să vină să se înregistreze. Când erau adunaţi pentru a fi duşi la moarte, orice obiect utilizabil pe care-l posedau era confiscat şi trimis la R.S.H.A., care-l preda Ministerului de Finanţe al Reichului. În felul acesta, naziştii foloseau asasinatele ca metodă oficială de finanţare a statului.

Raziile de evrei şi exterminarea lor au fost descrise de numeroşi martori. Cea mai precisă dintre toate mărturiile rămâne însă, fără îndoială, cea a inginerului german Hermann Gräbe, directorul sucursalei unei case de construcţii germane din Ucraina, aflată la Zdolbunov. În noaptea de 13 iulie 1942, când au fost exterminaţi cei 5.000 de oameni din ghetoul oraşului Rovno, el se afla acolo într-o inspecţie pe şantierele întreprinderii. Aproximativ o sută dintre nenorociţii aceia lucrau pentru firma lui. Gräbe a încercat să-i salveze sub pretext că-i lipsea mâna de lucru. A alergat de la un comandant la altul, a făcut apel la autorităţi şi a avut prilejul în felul acesta să urmărească în tot cursul nopţii diversele episoade ale acestei tragedii – reluate de mii de ori pe întinsul teritoriilor din răsărit –, tragedie pe care a evocat-o într-un chip zguduitor la Nürnberg.

La 13 iulie, către ora 22.00, nişte miliţieni ucraineni încadraţi de S.S.-işti au încercuit ghetoul din Rovno.

formaţii de ucigaşi (între zece şi cincisprezece pe *Einsatzgruppe*). Personalul conducerii era, firește, procurat de Gestapo şi, în mai mică proporţie, de S.D. şi Kripo.

La sfârşitul lunii iunie 1941, *Einsatzkommando*-urile erau gata şi în primele zile din iulie începură să opereze. Instrucţiunile lor prevedeau ea în primul rând să fie „lichidaţi" evreii şi comisarii politici. Ordinul acesta le fusese dat şefilor de unităţi de către Streckenbach, venit special de la Berlin, cu prilejul unei conferinţe ţinute la Pretz la 19 iunie. Ordinul a fost executat şi întreaga populaţie evreiască, inclusiv copiii, masacrată. La Riga, de pildă, au fost executate peste 35.000 de persoane. La 31 octombrie 1941, *Obergruppenführer*-ul S.S. von dem Bach-Zelewski a putut să scrie cu mândrie: „În Estonia nu mai există nici picior de evreu".

Modul în care erau conduse operaţiunile împotriva „bandelor de partizani" era caracteristic. E de ajuns să citâm bilanţul operaţiunii „Cottbus", condusă de generalul S.S. von Gottberg, împotriva acestor „bande" pentru a fi pe deplin lămuriţi în această privinţă:

– Inamici morţi	4.500
– Morţi suspectaţi a fi aparţinut unor bande de partizani	5.000
– Morţi germani	59
– Arme recuperate	492 puşti

Mai puţin de 500 de puşti recuperate de la 9.500 de morţi! Cifra explică de ce nu au fost decât 59 de morţi din partea germanilor şi dovedeşte că S.S.-iştii îi etichetau drept „partizani" pe toţi ţăranii ruşi pe care-i întâlneau în cale. Într-un raport privind operaţiunea „Cottbus", comisarul general german pentru Bielorusia scria că, „din cauza numeroaselor împuşcări de femei şi copii, aceasta are un efect pur şi simplu oribil asupra populaţiei civile".

să se obţină „mână liberă" în răsărit) extrem de diplomatului Schellenberg, viitorul şef al S.D. *Ausland* (*Amt* VI), care reuşi să-i facă pe militari să „înghită hapul". Instrucţiunile lui Heydrich erau categorice: trebuia să se obţină nu numai ca armata să tolereze prezenţa grupelor de luptă în spatele său, dar şi „ca serviciile responsabile ale armatei să fie categoric obligate să asigure tot sprijinul oricărei acţiuni întreprinse de *Einsatzgruppen* şi *Kommando*-urilor Sipo şi S.D.", Schellenberg a reuşit să-şi îndeplinească misiunea şi, la sfârşitul lunii mai, Heydrich a parafat acordul. Acum avea mână liberă în răsărit.

Armata era obligată să sprijine *Einsatzkommando*-urile, să le aprovizioneze cu benzină şi alimente, să le pună la dispoziţie reţeaua ei de legături.

Au fost create patru *Einsatzgruppen*, între care s-a repartizat frontul[1]. Conducătorii lor erau nişte nazişti încercaţi, ce se eliberaseră de multă vreme de toate scrupulele pe care le tot înfiera de atâta timp Himmler.

Efectivul fiecărei *Einsatzgruppe* cuprindea între o mie şi o mie două sute de oameni, repartizaţi într-un anumit număr de *Einsatzkommando*-uri. Compoziţia lor era rezultatul unei savante dozări şi reunea toate specialităţile. Din o mie de oameni, aproximativ trei sute cincizeci erau membri ai Waffen-S.S., o sută cincizeci de şoferi şi mecanici, o sută de membri ai Gestapoului, optzeci din poliţia auxiliară (recrutaţi pe loc), o sută treizeci din Poliţia de Ordine, patruzeci – cincizeci din Kripo şi treizeci–treizeci şi cinci din S.D. Ceilalţi erau interpreţi, radiofonişti, teletipişti, funcţionari administrativi şi personal feminin – căci existau şi femei în aceste

1 *Einsatzgruppe* A – ţările baltice; B – Smolensk, Moscova; C – regiunea Kiev; D – sudul Ucrainei.

Uniunii Sovietice. I se acordau depline puteri pentru a alege, pe propria sa răspundere, orice măsuri pentru executarea ordinelor Führerului, având grijă să aplice „nu proceduri de acuzaţie legale", ci „măsuri de teroare, singurele eficiente".

Aceste măsuri de teroare au fost executate de *Einsatzgruppen* (grupele de luptă) care depindeau de Himmler. Ele erau alcătuite din S.S.-işti şi din agenţi ai serviciilor poliţiei naziste, S.D. şi Gestapo. Grupele de luptă nu au fost create anume pentru campania din U.R.S.S. În 1938, Schellenberg le organizase din ordinul lui Heydrich pentru campania din Cehoslovacia, în scopul reprimării oricărei încercări de rezistenţă din partea populaţiei civile şi pentru efectuarea „epurării politice" prin teroare.

Tot Heydrich elaborase în 1941 majoritatea directivelor în vederea exterminării populaţiei. Se regăsesc în ele eufemismele pe care le îndrăgise, evitând aproape întotdeauna cuvântul „exterminare", pe care-l înlocuia cu expresii ca: „filtrare", „măsuri de însănătoşire", „epurarea", „măsuri speciale", „regim special" şi doar arareori cu „lichidare" şi „execuţii".

Aceste *Einsatzgruppen* au fost alcătuite pe baza unui acord intervenit între conducerea R.S.H.A. şi O.K.W.

La mijlocul lunii mai 1941, Heydrich l-a însărcinat pe Müller, şeful Gestapoului (*Amt* IV), să încheie cu militarii un acord cu privire la funcţionarea acestor *Einsatzgruppen* în spatele trupelor ce aveau să lupte pe frontul de răsărit. Müller a dat şi în această împrejurare dovadă de intransigenţă şi de obişnuita sa îngustime de spirit, bruscându-şi interlocutorul, pe generalul Wagner. Heydrich îi-a încredinţat atunci această delicată misiune (trebuia neapărat

2

MARTIRIUL TERITORIILOR DIN RĂSĂRIT

Asupra ţărilor din răsărit, sălbăticia nazistă s-a abătut cu o furie nemaiîntâlnită. În Polonia, în ţările baltice, în teritoriile vremelnic ocupate ale Uniunii Sovietice, naziştii s-au dedat la o sistematică exterminare, care întrece orice închipuire. Dacă în apusul Europei ei alternau teroarea cu apelurile la colaborare, în regiunile răsăritene nu s-a făcut nici o încercare de acest fel. Aceste teritorii trebuiau anexate atât pentru a fi colonizate, cât şi pentru a constitui o rezervă de sclavi.

O dispoziţie semnată de Keitel la 27 iulie 1941, în urma instrucţiunilor primite de la Hitler, îl însărcina pe Himmler cu menţinerea ordinii în teritoriile ocupate ale

convoaie de deportaţi şi la Romainville nu mai rămăseseră decât patruzeci de ostatici în cazemata 22. Au fost luaţi atunci, la întâmplare, zece deţinuţi din categoria a patra, ca să se poată completa cifra stabilită.

Tot aşa, în urma unui atentat comis în luna septembrie 1942 la cinematograful „Rex" din Paris, rechiziţionat pentru soldaţii germani, s-a dat ordin să fie împuşcaţi o sută douăzeci şi cinci de ostatici. La 1 august fuseseră executate însă optzeci şi opt de persoane (Înaltul Comadament anunţase cifra de nouăzeci şi trei, dar, în cele din urmă, au fost executaţi optzeci şi opt de oameni), şi „rezerva" din Romainville nu fusese încă refăcută. Nu se mai aflau acolo decât patruzeci şi şase de deţinuţi; ei au fost executaţi pe Mont Valérien. Pentru completarea numărului s-a dat ordin să fie executate şaptezeci de persoane alese dintre deţinuţii din fortul Hâ din Bordeaux. În felul acesta au murit pentru un atentat despre care nici nu ştiau că fusese comis nişte francezi arestaţi cu şase luni în urmă şi la o depărtare de şase sute de kilometri de Paris.

Aceste execuţii masive au ajuns până la urmă din ce în ce mai numeroase. Efectul lor era însă cu totul opus celui scontat. Departe de a înfricoşa populaţia, ele au trezit mânia oamenilor demni de acest nume contribuind la îngroşarea rândurilor Rezistenţei. Numărul ostaticilor împuşcaţi în cele două zone ale Franţei a atins cifra totală de 29.600. S-ar putea întocmi o adevărată hartă a Rezistenţei după repartiţia pe regiuni a ostaticilor împuşcaţi. În regiunea Parisului au fost executaţi 11.000 de ostatici. Următoarele regiuni pe tabloul de onoare au fost cele două „capitale" ale Rezistenţei franceze: Lyon – cu 3.674 şi Limoges – cu 2.863 de ostatici împuşcaţi.

al Luftwaffei sau al Kriegsmarinei, după cum fusese comis atentatul împotriva unui membru sau împotriva unei instalaţii aparţinând uneia sau alteia dintre aceste armate; un alt raport era încheiat de ambasadă şi încă unul de către *Propagandastaffel*, ambele conţinând câte o analiză a stării de spirit a populaţiei.

Aceste rapoarte reunite permiteau să se întocmească o situaţie definitivă, pe baza căreia Keitel lua hotărârile pe care le socotea de cuviinţă. El îi adresa lui Stülpnagel ordinul de a împuşca un anumit număr de ostatici. Ordinul acesta i se transmitea lui Oberg, ce asigura îndeplinirea lui şi publicitatea care se făcea în jurul execuţiilor. Secţia II Pol. din strada Saussaies lua măsurile practice necesare (transportarea deţinuţilor, alegerea locului, fixarea datei şi a orei execuţiei). La Paris, plutonul de execuţie era pus la dispoziţie de *Ordnungspolizei*, iar în provincie de Wehrmacht sau de regimentele de poliţie. Secţia a IV-a – Gestapoul – alegea ostaticii care urmau să fie împuşcaţi de cele mai multe ori dintre deţinuţii de la Romainville şi, uneori, dintre cei de la Fresnes sau din închisorile germane aflate în provincie. Au fost cazuri când din cincizeci de ostatici executaţi unul singur fusese în prealabil condamnat la moarte de un tribunal german. În schimb, un număr considerabil de condamnaţi la moarte nu au fost executaţi, ci deportaţi.

Ostaticii erau recrutaţi din categoria deţinuţilor din „cazemată", iar dacă numărul lor era insuficient, din categoria a patra, în clasificarea nazistă acestea două fiind categoriile de *Sühnepersonen*, adică a „persoanelor deţinute cu titlu de represalii, în vederea pedepsirii". La 1 octombrie 1943, de pildă, s-a dat ordin să fie executaţi cincizeci de ostatici. Dar de la 15 iulie 1942 fuseseră trimise în Germania mai multe

Majoritatea ostaticilor împuşcaţi – cel mai adesea pe Mont Valérien – au fost recrutaţi din această categorie a deţinuţilor din „cazemată". Nu toţi fuseseră arestaţi în regiunea Parisului. Dimpotrivă, la orice acţiune de oarecare importanţă – indiferent de regiunea în care se petrecea –, deţinuţii erau transferaţi la Paris, unde serviciul central al Gestapoului lua interogatoriile şi conducea ancheta. Conform acestei practici, şaptezeci de membri ai Rezistenţei, arestaţi în lunile februarie şi martie 1942 în sud-vestul Franţei de către serviciile franceze, au fost duşi mai întâi la Paris, preluaţi apoi la prefectura de poliţie de „Brigada specială David" şi predaţi ulterior Gestapoului, care-i reclama. În acelaşi an, la sfârşitul lunii august, ei au fost internaţi la Romainville, în categoria ostaticilor, şapte dintre ei fuseseră eliberaţi în timpul anchetei. La Romainville, unul a reuşit să evadeze; ceilalţi au fost împuşcaţi sau deportaţi. La desfiinţarea lagărelor, dintre aceştia din urmă, numai patru mai rămăseseră în viaţă.

Executarea ostaticilor era hotărâtă de comandamentul militar, dar Gestapoul alegea deţinuţii care urmau să fie împuşcaţi. Până în luna iunie 1942, ostaticii erau puşi la zid şi executaţi cu titlu de represalii, imediat după comiterea vreunui atentat. Mai târziu au fost organizate execuţii periodice, ordonate de Himmler sau de O.K.W., numărul ostaticilor împuşcaţi variind în funcţie de natura şi numărul atentatelor comise pe tot cuprinsul teritoriului ocupat. În felul acesta, sistemul responsabilităţii colective era împins până la maximum. Pentru fiecare atentat comis în Franţa erau întocmite trei rapoarte: de către *Feldkommandatur*, Gestapo şi biroul Abwehrului (în fiecare *Feldkommandatur* exista câte un astfel de birou).

Acestor trei rapoarte asupra anchetei li se adăuga un al patrulea, întocmit de statul-major al Wehrmachtului,

condamnaţi la moarte de tribunalele germane. Unii însă erau condamnaţi numai la muncă silnică în faţa vreunui tribunal. Gestapoul îi clasase însă pe baza unor criterii proprii. Prizonierii din „cazemată" fuseseră aproape toţi arestaţi pentru activitate comunistă sau gaullistă.

Peste această lume a suferinţelor domnea un personaj demn de pana lui Courteline, unul dintre acei slujitori ai morţii pe care nazismul îi zămislea în serie. Căpitanul Rieckenbach era un soi de moş Teacă brutal şi fanfaron ce aprecia din plin avantajul şederii în Franţa, oferit de superiorii săi, şi care folosea acest prilej ca să se dedea unui minuţios studiu comparativ al alcoolurilor produse cu atâta dărnicie de Franţa. Trăind într-o semibeţie continuă, el putea să privească încercările de evadare uneori cu o furie turbată, alteori cu un soi de curiozitate zeflemitoare, după dispoziţie şi după nivelul băuturilor absorbit în ziua respectivă. Rieckenbach, care-şi învârtea aproape tot timpul pistolul în mână, trăgea în dreapta şi-n stânga, prin geamurile camerelor sau rostogolindu-se beat pe povârnişul fortului. Din cauza maniei lui, prizonierii îl porecliseră „Panpan". Până şi santinelele se temeau de inspecţiile lui marcate prin focuri de armă şi se ţineau cu prudenţă în afara liniei lui de ochire. Când voia să pedepsească un deţinut, una dintre glumele lui preferate era să-l aducă cu mâinile legate la spate pe povârnişul fortului. Puţin după aceea îşi făcea apariţia un pluton de execuţie care se alinia în faţa sărmanului om, îl lua la ochi şi rămânea aşa timp de câteva minute, aşteptând comanda, care... nu venea. După aceea, prizonierul era dus înapoi în cazemată. După evadarea celor doi din iunie 1943, „Panpan" a fost înlocuit. Adevăratul stăpân peste deţinuţi era încă dinainte *Untersturmführer*-ul S.S. Trapp, despre care se spunea că fusese negustor de vinuri în Franţa.

cincea nu erau suficienţi. O parte din ei au fost împuşcaţi, câţiva – foarte puţini – eliberaţi, restul deportaţi.

Aceste patru categorii erau cazate în incinta fortului, la suprafaţă, în clădirile vechi, folosite odinioară ca birouri, cazărmi şi magazii.

Nenorociţii din categoria a cincea erau îngrămădiţi în vechile cazemate şi în subteranele fortului. Călăii nu scăpau nici un prilej să le amintească acestora că, mai curând sau mai târziu, aveau să fie duşi în faţa plutonului de execuţie. Zăceau claie peste grămadă pe paie putrede, sub bolţile din care picura fără încetare apa şi într-un întuneric aproape complet. Gurile de aerisire veşnic închise, o latrină improvizată şi prea mică, imposibilitatea de a-şi schimba îmbrăcămintea, lipsa aproape completă a apei, ce nu permiteă nici cele mai elementare măsuri de igienă, provocau în aceste temniţe o duhoare pestilenţială. Într-o cazemată de zece pe opt metri, au fost înghesuiţi timp de mai multe săptămâni cincizeci şi şase de prizonieri. Supraaglomerarea era o regulă generală. Nenorociţii aceştia erau chinuiţi în permanenţă de râie şi de păduchi; din pricina întunericului, după câteva săptămâni, ajungeau aproape orbi.

Alimentaţia era mizerabilă şi redusă la minimum posibil, corespondenţa şi pachetele interzise. În timpul iernii, la aceste suferinţe se adăugau frigul şi umezeala. Unii ostatici au îndurat aceste condiţii de viaţă timp de opt, zece sau chiar douăsprezece luni. Uneori, ca pedeapsă, erau închişi într-un gang subteran, un fel de cloacă greţoasă, demnă de comparat cu celebra închisoare Châtelet a lui Ludovic al XIII-lea.

În principiu, aceştia erau oamenii din rândurile cărora erau recrutaţi ostaticii atunci când se hotăra o execuţie masivă. Majoritatea acestor deţinuţi fuseseră

A doua categorie era formată din deţinuţi de drept comun, arestaţi de germani pentru infracţiuni comise în detrimentul lor. Printre ei se aflau şi agenţi germani, auxiliari ai Gestapoului, ce profitaseră de funcţia pe care o deţineau ca să-şi escrocheze sau să-şi fure stăpânii. Unii au fost recuperaţi de justiţia franceză, iar ulterior, după eliberare, judecaţi şi executaţi. Dintre aceşti deţinuţi puţini au fost deportaţi. Regimul lor era aproape identic cu cel al primei categorii.

În aceeaşi grupă intrau şi copiii sub cincisprezece ani, căci la Romainville, ca şi în celelalte lagăre, au fost internaţi mulţi copii, printre care s-a aflat la un moment dat şi un sugar de şapte luni.

În a treia categorie intrau femeile – mame, fiice sau soţii ale deţinuţilor politici sau ale militanţilor şi luptătorilor din Rezistenţă căutaţi de Gestapo. Curajul şi extraordinara lor dârzenie au constituit un sprijin pentru toţi ceilalţi deţinuţi. Ele erau aproape întotdeauna acelea care difuzau în lagăr ultimele ştiri, fapt pentru care erau adesea crunt pedepsite. În scopul degradării lor morale, germanii introduceau în mijlocul lor deţinute de drept comun şi prostituate. Eşecul a fost însă răsunător. Au existat chiar cazuri când, alături de aceste suflete mândre, făpturile decăzute şi-au recăpătat demnitatea omenească. Cele mai multe deţinute politice au fost deportate.

Categoria a patra era alcătuită din deţinuţii politici „izolaţi", la secret. Ei beneficiau de un regim material aproape identic cu al primelor trei categorii: câteva scrisori controlate cu grijă, câteva colete trimise de Crucea Roşie, o scurtă „plimbare" zilnică. Din mijlocul lor erau recrutaţi însă ostaticii atunci când, cei din categoria a

„Lagărul de la Romainville", instalat în incinta fortului şi administrat la început de Wehrmacht, apoi, începând din iunie 1943[1], de S.S., primea diferite categorii de deţinuţi şi constituia un fel de „rezervă" permanentă de ostatici. De aici proveneau victimele tuturor execuţiilor ordonate cu titlu de represalii.

Principiul executării unor oameni nevinovaţi drept represalii pentru un atentat în care nu puteau fi implicaţi, fiind închişi de mai multe luni, fusese adoptat cu bună ştiinţă, în scop terorist. Această concepţie primitivă cu privire la putere şi la raporturile dintre oameni era atât de adânc înrădăcinată în întreaga lume nazistă, încât ea îi împiedica pe conducătorii nazişti să ia în considerare orice alte metodă de guvernare.

La Romainville, deţinuţii erau clasaţi în patru sau cinci categorii, după împrejurări. În prima categorie intrau privilegiaţii, care ar putea fi numiţi deţinuţi administrativi. Ea cuprindea un număr mic de oameni, de obicei sub cinci zeci, majoritatea persoane de oarecare importanţă, semnalate (adesea prin denunţuri) ca fiind ostile naziştilor, şi a căror arestare era de cele mai multe ori o simplă măsură de prevedere. Asupra lor nu plana nici o acuzaţie. Dintre ei se alegeau bibliotecarii, cei ce lucrau la secretariat, medicii şi bucătarii. Aveau dreptul la o scrisoare pe săptămână şi la câteva pachete din afară.

Se pare că din această categorie nu făcea parte nici un ostatic. Dar, după o detenţie mai mult sau mai puţin îndelungată, aproape toţi cei care făcuseră parte la Romainville din această categorie au fost deportaţi.

1 În urma evadării, la 1 iunie 1943, a doi deţinuţi, Pierre Georges (colonel Fabien) şi Albert Poirier, S.S.-ul a luat locul Wehrmachtului.

S.S.-iști acte normale de vreme ce le fuseseră ordonate. În același timp, o neînsemnată eroare administrativă, un fleac, era considerată de ei ca o greșeală, pentru că încălca principiile partidului nazist, în afara cărora nu existau nici adevăr, nici mântuire.

Nici un nazist nu a privit ca atare crimele care pe noi ne răscolesc încă și astăzi și care peste secole vor continua să tulbure conștiința oamenilor. Cui i-ar trece prin minte să-l acuze de asasinat pe conștiincioșul lucrător de la abator care a doborât o vită sau a tăiat câțiva miei? Pentru un adevărat nazist era clar că, aceia aparținând „raselor inferioare" sau „dușmanii patriei", „pleava omenirii", erau mai puțin demni de milă decât o vită sau un miel și că nimicirea lor însemna o acțiune salutară.

Deținuții pe care Gestapoul nu-i trimitea în Germania într-un lagăr de concentrare erau arareori puși în libertate, chiar dacă nu putea să li se aducă nici o învinuire reală. Atunci când ancheta reușea să adune însă dovezi serioase sau când, prin tortură, „vinovatului" i smulgeau anumite mărturisiri, el era tradus în fața unui tribunal german. Un asemenea tribunal își avea sediul la Paris, în strada Boissy-d'Anglas nr. 11.

Tribunalul judeca în deplină libertate, Gestapoul neavând posibilitatea să exercite nici un fel de presiune asupra lui; după pronunțarea verdictului însă, inculpatul, indiferent dacă era condamnat sau achitat, încăpea din nou pe mâna Gestapoului, care putea să dispună de el cum voia. După proces – sau pe baza unei hotărâri a Gestapoului, dacă acesta nu mai socotea nimerit să-i trimită în fața unui tribunal –, arestații care în timpul cercetărilor fuseseră deținuți la închisorile din Fresnes, Santé sau Cherche-Midi erau închiși în fortul Romainville.

sfârşit, un profesor universitar încheiau coloana. Vizitatorii, încântaţi, se prăpădeau de râs. Promiscuitatea aceasta, în care savanţi, oameni de înaltă valoare morală, notabilităţi civile sau religioase erau lăsaţi la cheremul unor criminali nemiloşi ridicaţi la rangul de Kapo, având drept de viaţă şi de moarte asupra deţinuţilor, era rezultatul unui plan pregătit de multă vreme. El urmărea dezumanizarea sistematică a omului şi înjosirea adversarului.

Deasupra acestei decăderi savant organizate plana mitul nazismului, dogma intangibilă a superiorităţii sângelui german. Un ordin adresat de Himmler comandanţilor de lagăre, la 11 august 1942, preciza că numai deţinuţii germani sunt autorizaţi să aplice pedepse corporale altor deţinuţi. Mare satisfacţie pentru oamenii care aveau să moară poate sub lovituri!

Aceste reguli demenţiale erau controlate de funcţionarii Gestapoului. Supravegherea lor se extindea şi asupra autorităţilor administrative ale lagărelor, a căror purtare forma obiectul unor rapoarte periodice adresate lui Müller. Acesta, la rândul lui, i le preda lui Heydrich pentru a-i fi prezentate lui Himmler. Îţi stă mintea în loc când te gândeşti că unii funcţionari ai lagărului de la Mauthausen au fost sancţionaţi pentru „lipsuri" administrative, în timp ce, de pildă, medicului-şef al lagărului i s-a îngăduit să scoată nestingherit dintr-un convoi proaspăt sosit doi tineri evrei olandezi şi să ordone să fie împuşcaţi pentru ca să facă din craniile lor un „original" presepapier cu care şi-a „împodobit" biroul, fiindcă aveau o dantură frumoasă.

Universul nazist, închis şi înăbuşitor, avea o logică internă proprie şi implacabilă. Criteriile ei ne sunt străine. Noi n-o putem înţelege, dar asasinatele pe scară industrială, ce pentru noi constituie crime de neiertat, erau pentru

partidului comunist şi conducătorii tineretului comunist. În toate lagărele în care erau aduşi prizonierii sovietici, existau denunţători aleşi dintre ruşii albi internaţi acolo şi puşi să-i descopere pe cei care aveau vreun grad sau vreo funcţie politică.

Himmler era mândru de opera lui. Într-un articol publicat sub titlul „Natură şi funcţia S.S.-ului şi poliţiei", el scria, vorbind despre deţinuţi, că „sunt drojdia criminalilor şi pleava omenirii (...). Printre ei se găsesc hidrocefali, indivizi şaşii, pociţi, pe jumătate evrei, un număr incalculabil de exemplare ale raselor inferioare. Se găsesc de toate (...). În general, educaţia se face exclusiv prin disciplină şi niciodată prin vreun învăţământ ideologic, oricare ar fi el, căci deţinuţii au, în marea lor majoritate, suflete de sclavi; foarte puţini dintre ei au cu adevărat caracter (...). Educarea lor se face deci prin ordine. Ordinea cere în primul rând ca aceşti oameni să trăiască în barăci curate. Nimeni afară de noi, germanii, nu poate realiza acest lucru; nici o altă naţiune nu ar putea fi atât de umană".

Au fost organizate numeroase vizite în lagăre ale unor grupe de S.S.-işti, delegaţii ale Wehrmachtului sau ale partidului nazist. Un fost deţinut de la Dachau nota undeva că oamenii aveau impresia că sunt închişi într-o grădină zoologică. Prezentarea diferitelor mostre de „pensionari" ai lagărelor în faţa vizitatorilor era calculată în aşa fel încât să-i amuze pe aceştia şi se făcea într-o succesiune aproape imuabilă. Era prezentat în primul rând un „verde" – un condamnat de drept comun ales dintre asasini sau dat ca atare. După aceea, venea fostul primar al Vienei, dr. Schmitz, apoi un ofiţer superior ceh, urmat de un homosexual şi de un ţigan. Un episcop catolic sau un înalt demnitar al bisericii poloneze şi, în

Interogarea deţinuţilor se făcea în buncărul lagărului, un fel de închisoare interioară în care „anchetatorii" aveau posibilitatea să se dedea la cele mai îngrozitoare excese. Nenorociţilor aduşi în buncăr li se scoteau toate hainele şi, goi, erau supuşi unor torturi de nedescris. Acest soi de „interogatorii" se sfârşea aproape întotdeauna cu asasinarea lor.

Secţia politică primea dispoziţii şi din partea serviciului central al Gestapoului, pe care le aplica în interiorul lagărului. Ea anunţa condamnările la moarte pronunţate împotriva unor deţinuţi care se aflau uneori de luni de zile în lagăr. Se întâmpla în mod periodic să sosească de la Berlin ordine de execuţie, fără să se ştie de ce unul sau altul dintre deţinuţi, internat cu cincisprezece sau optsprezece luni în urmă trebuia să fie executat. Cu opt zile înainte de eliberarea Buchenwaldului, serviciul central al Gestapoului continua imperturbabil să emită ordine de execuţie. Ofiţerul englez Perkins, de pildă, a fost executat la 5 aprilie 1945.

Dacă se întâmpla ca un deţinut german să fie pus în libertate, el era obligat să se prezinte la date fixe la biroul Gestapoului din oraşul în care urma să locuiască. Înainte de a părăsi lagărul, el trebuia să treacă pe la biroul politic, ca să semneze o declaraţie prin care se angaja, sub jurământ, să nu dezvăluie nimic din ceea ce a văzut în lagăr sau în legătură cu condiţiile de trai ale deţinuţilor. După 1940, practic, nimeni nu a mai fost eliberat din lagărele naziste.

Potrivit unui ordin drastic, prizonierii ruşi ajunşi la Buchenwald erau trimişi de Secţia politică la „tratament special", adică la moarte. Erau executaţi în primul rând comisarii politici, apoi ofiţerii, cărora le urmau membrii

sorul lui, Kaltenbrunner, iar în absenţa acestuia din urmă – şeful Gestapoului, Müller. Când începea să lipsească mâna de lucru din lagăre, Gestapoul avea grijă s-o completeze. O circulară semnată de Müller la 17 decembrie 1942 ordona trimiterea în lagăre, înainte de sfârşitul lunii ianuarie 1943, a treizeci şi cinci de mii de persoane apte de muncă.

În interiorul lagărelor, Gestapoul era reprezentat de un serviciu numit „Secţia politică", serviciu ce răspândea teroare printre internaţi şi provoca certuri în conducerea lagărului. Lagărele erau conduse şi administrate de o *Kommandatur* care, dorind să-şi păstreze privilegiile, suporta greu amestecul Gestapoului în treburile care o priveau.

La sosire, fiecare nou internat trebuia să suporte un lung interogatoriu asupra identităţii ce cuprindea o mulţime de întrebări referitoare la antecedentele sale. I se întocmea apoi un dosar conţinând motivul arestării, actele de stare civilă etc. ce intra în arhiva Secţiei politice. Ea ţinea la zi un fişier de unde se puteau obţine în orice moment toate informaţiile necesare privind pe fiecare deţinut în parte.

Secţia politică putea chema oricând prizonierii la interogatoriu. Convocările acestea erau spaima lagărelor. Secţia politică avea o sinistră aureolă de teroare. Unii prizonieri convocaţi la această secţie dispăruseră fără urmă. Aproape întotdeauna oamenii interogaţi erau supuşi la chinuri îngrozitoare. Kogon raportează că la Buchenwald locotenentul austriac Heckenast a încetat din viaţă în urma unei crize cardiace provocate de spaima pe care o resimţea la auzul apelurilor megafonului.

Gestapoul organiza un fel de spionaj intern printre deţinuţi. Recrutarea denunţătorilor era extrem de dificilă, căci între internaţi bănuiala de delaţiune echivala cu o condamnare la moarte.

Totul trebuia folosit. Naziştii ajunseseră să facă îngrăşăminte până şi din oasele morţilor, iar din grăsimea omenească – săpun.

Regulamentul prevedea că pentru pregătire, înainte de a trece în camera de gazare[1], era necesar să li se acorde femeilor cinci minute în plus faţă de bărbaţi, dar nu din omenie, ci fiindcă trebuia să li se taie părul.

Când trupele sovietice au eliberat lagărul de la Auschwitz, au descoperit acolo şapte tone de păr tăiat de pe capul a o sută patruzeci de mii de femei. La ce folosea părul acesta nu s-a ştiut până în ziua când a fost găsită o circulară emisă la 6 august 1942 de către administraţia lagărelor. În ea se arăta că *Obergruppenführer*-ul S.S. Pohl dăduse ordin ca părul omenesc adunat în lagăre „să fie utilizat într-un mod adecvat": „Din părul femeilor, pieptănat şi tăiat, să se fabrice pâslari pentru echipajele submarinelor şi tălpi de pâslă pentru muncitorii de la căile ferate ale Reichului". Părul bărbaţilor însă nu putea fi folosit decât dacă era lung de cel puţin douăzeci de milimetri. Şi circulara se încheia cu următoarea frază, tipic administrativă: „Începând de la 5 septembrie 1942, la data de 5 a fiecărei luni se vor întocmi rapoarte cu privire la cantitatea de păr colectat de la bărbaţi şi, separat, de la femei".

Gestapoul avea grijă să repopuleze aceste inferne şi să menţină constant numărul celor internaţi. Numai serviciile Gestapoului aveau dreptul să hotărască internarea în lagăr. Şi numai doi oameni aveau dreptul să semneze ordinele de internare: şeful R.S.H.A.-ului, Heydrich, şi succe-

1 La Auschwitz, Höss construise o cameră de gazare cu o capacitate de două mii de persoane.

Haupt Amt), Serviciul central al administraţiei economice a S.S.-ului, condus de Oswald Pohl. Gestapoul avea grijă să umple lagărele şi să le supravegheze politiceşte. Naziştii obişnuiau să spună în mod curent că Himmler „era stăpân deplin al lagărelor, până la ultima femeie de serviciu".

Himmler, Heydrich şi urmaşul acestuia, Kaltenbrunner, făceau vizite dese în lagărele de concentrare. Fiecare dintre ei a văzut la ce muncă istovitoare erau supuşi internaţii, a controlat modul în care funcţionau camerele de gazare şi a asistat la execuţii. În această lume a morţii, nimic nu mai putea surprinde. Cadavrelor scoase din camerele de gazare li se smulgeau dinţii de aur sau protezele, ce erau recuperate de serviciul economic. Acelaşi lucru se întâmpla cu ramele de aur ale ochelarilor şi cu verighetele. Într-o zi, Pohl a fost invitat, împreună cu alte personalităţi naziste, la un banchet organizat la Banca Reichului. Înainte de a se aşeza la masă, oaspeţii au vizitat pivniţele băncii. Lui Pohl şi S.S.-iştilor care-l însoţeau li s-au arătat lăzile ce conţineau depunerile serviciului economic S.S.. Invitaţii au avut ocazia să vadă atunci o sumedenie de lingouri mici făcute din aurul recuperat, precum şi rame de ochelari, stilouri, dinţi, aşa cum fuseseră smulşi, totul amestecat laolaltă în grămezi macabre. După care au trecut în sufragerie...

La eliberarea lagărelor au fost recuperate ultimele stocuri ce nu apucaseră a fi expediate, între care douăzeci de mii nouă sute cincizeci şi două de kilograme de verighete de aur şi treizeci şi cinci de vagoane cu blănuri.

Industriaşii plăteau un salariu celor din W.V.H.A. pentru prizonierii care lucrau în întreprinderile lor. Sumele provenite din aceste salarii şi depuse de S.S. la Banca Reichului numai în 1943 au depăşit o sută de milioane de mărci.

înapoiat[1], purtând pentru totdeauna pecetea acestei experienţe. La Dachau, barăcile în care în 1942 erau cazaţi între trei sute şi patru sute de oameni au ajuns să adăpostească în 1943 o mie de oameni, iar la începutul anului 1945 peste două mii. Atmosfera şi viaţa din lagărele de concentrare au fost descrise în amănunt în numeroase lucrări scrise chiar de deportaţi. Oamenii care au trăit coşmarul acela într-o epocă şi într-o ţară care se pretindeau „civilizate" s-au văzut dintr-o dată scufundaţi în universul nazist. Lumea aceea de sclavi, supuşi până la moarte toanelor unui mănunchi de călăi, nu era decât rezultatul logic al celor mai vechi teorii naziste. Intrând într-un lagăr, ştiai de la bun început că nu vei mai redobândi niciodată libertatea. Într-unul din aceste lagăre, S.S.-iştii spuneau nou-veniţilor: „De aici nu există decât o singură ieşire: coşul", iar într-altul o pancartă uriaşă îi prevenea chiar de la intrare: „Aici se intră pe poartă şi se iese pe coş". Glume tipic naziste, a căror valoare era subliniată de fumul greţos al coşurilor de crematoriu.

Odată ajuns în lagăr, deportatul pătrundea în împărăţia trupelor S.S., pe care o cârmuia din umbră Gestapoul. În vârful ierarhiei, Himmler plasase unităţile „Cap de mort", pentru paza lagărelor. Acestea erau administrate de un organ specializat din S.S., W.V.H.A.[2] (*Wirtschaft Verwaltung*

1 În Europa occidentală, olandezii deţin tristă întâietate a celui mai mic procentaj de deţinuţi reîntorşi: din o sută douăzeci şi şase de mii de deportaţi s-au înapoiat doar unsprezece mii.

2 Primele lagăre fuseseră administrate separat de comandanţii lor. La sfârşitul anului 1939, la direcţia unităţilor „Totenkopf" a fost creat un serviciu special, serviciul central numit „K.Z." (*Konzentrations Lager*), însărcinat cu administraţia tuturor lagărelor. La începutul anului 1942, serviciul acesta a trecut la direcţia economică SS (W.V.H.A.) sub denumirea de „*Amtsgruppe D*".

pachete, nici vizite, rupți de lumea din afară, era nevoie de un moral de neclintit, de o voință supraomenească pentru a nu ceda în cursul interogatoriilor și a nu mărturisi numele prietenilor rămași în libertate.

Sute de oameni au murit, asemenea lui Jean Moulin, sub loviturile călăilor sau în urma schingiuirilor îndurate. Alții, pentru a scăpa de torturi, ca Pierre Brossolette, s-au sinucis, refugiindu-se în marea liniște a morții[1].

Când Gestapoul socotea că a aflat tot ce putea de la un om, îl deporta sau îl trimitea în fața unui tribunal german.

Primul caz echivala cu o condamnare la moarte lentă prin muncă forțată, boală și maltratări. Transportul deportaților în vagoane de vite, închise și plumbuite, dura de obicei trei zile și trei nopți, în fiecare vagon fiind închise 100-120 de persoane, fără aer, fără hrană și fără apă. Adesea, când convoaiele ajungeau la Buchenwald sau la Dachau, 25% din cei închiși în vagoane erau morți.

Între 1 ianuarie și 25 august 1944 – data ultimelor deportări – au plecat din Franța trei sute douăzeci și șase de convoaie, în afara celor din departamentele Haut-Rhin, Bas-Rhin și Moselle. Fiecare convoi cuprindea între o mie și două mii de persoane. Sporirea numărului de convoaie reflectă continua intensificare a represiunilor naziste: trei convoaie în 1940, nouăsprezece în 1941, o sută patru în 1942 (se observă că „luarea puterii" de către Gestapo la Paris s-a făcut imediat simțită), două sute cincizeci și șapte în 1943. Din Franța au fost deportate aproximativ două sute cincizeci de mii de persoane, dintre care numai treizeci și cinci de mii s-au

1 După mai multe zile de suplicii, Pierre Brossolette s-a aruncat de la etajul cinci al clădirii din strada Saussaies, de teamă că, nemaiputând rezista unor noi suferințe, ar putea vorbi.

furnizat de nazişti şi „împrejurările" făceau să izbucnească din subconştientul acestor oameni, în aparenţă corecţi, până atunci normali, nişte instincte înspăimântătoare. Unii refuzau să urmeze exemplul general, cu riscul de a fi consideraţi trădători. Pentru ceilalţi însă, şedinţele acestea constituiau o adevărată plăcere. Pretutindeni, în cele mai mici „oficii locale" ale Gestapoului, practicile inumane erau în floare.

Vila Trandafirilor din Montpellier, fundătura Tivoli din Limoges, cele mai multe închisori din Franţa, clădirile din strada Lauriston şi cele din strada Saussaies din Paris, toate edificiile ocupate în Franţa de Gestapo răsunau de gemetele patrioţilor torturaţi şi erau mânjite de sângele lor. Bucătăriile care lucrau la etajul al doilea al clădirii din strada Saussaies, în birourile 240 şi 242, transformate în bucătării, erau adesea deranjaţi de urletele victimelor „interogate" la etajul cinci.

Şi tratamentul acesta se aplica unor nenorociţi deja slăbiţi de pe urma detenţiei. Numai în închisorile franceze au murit 40.000 de oameni, cifră la care trebuie adăugaţi cei condamnaţi de tribunalele franceze, de curţile speciale, de curţile marţiale, precum şi cei care şi-au pierdut viaţa în lagărele de concentrare franceze. Îngrămădiţi în celulele închisorilor supraaglomerate, în care densitatea ajungea uneori la cincisprezece deţinuţi într-o celulă de şapte-opt metri pătraţi, primind raţii alimentare derizorii[1], trăind într-o murdărie greu de închipuit, plini de păduchi, neavând dreptul să primească nici scrisori, nici

1 Femeile închise în fortul Montluc din Lyon primeau la douăzeci şi patru de ore o ceaşcă de ceai, la 7.00 dimineaţa, şi un polonic de supă cu o bucată de pâine, la ora 17.00.

păstrării secretului, să ignore ceea ce se petrecea în celelalte servicii, se întâmpla ca acelaşi deţinut să fie reclamat de mai multe birouri, şi fiecare dintre ele îl convoca pentru interogatoriu.

Nenorocitul convocat „pentru interogatoriu" era adus cu duba închisorii – de cele mai multe ori cea din Fresnes – şi azvârlit într-o celulă „provizorie", unde-şi aştepta rândul. În strada Saussaies se aflau celule în diverse părţi ale clădirilor. Cele mai încăpătoare erau la subsol, dar la fiecare etaj se improvizaseră carcere din diverse cămăruţe. Uneori, în chichineţele acelea minuscule şi lipsite de aer erau îngrămădiţi laolaltă, ore întregi, cinci sau şase deţinuţi. În tot acest răstimp erau ţinuţi cu cătuşe la mâini, uneori erau chiar fixaţi cu un lanţ într-o verigă zidită în perete.

În sfârşit, venea momentul când trebuiau să compară în faţa „anchetatorilor". Primele răspunsuri ale deţinutului declanşau de obicei o ploaie de lovituri. Dacă nenorocitul, căruia nu i se scotea lanţurile, se prăbuşea, era ajutat să se ridice cu lovituri de picior atât de bestiale, încât deseori se înregistrau fracturi ale coastelor sau ale membrelor.

Interogatoriul continua cu alternări de ameninţări privind familia deţinutului (ameninţări urmate adesea de fapte) şi de promisiuni sau propuneri „avantajoase", menite să trezească un dram de „înţelegere". Inculpatul rămânea în picioare ore întregi, hărţuit şi lovit de echipele care se schimbau, ca să-l „interogheze" mai bine.

În cele din urmă, pentru a-i da pe brazdă pe cei mai îndărătnici, se trecea la „rafinamente". În acest domeniu, sadismul şi imaginaţia călăilor au creat o infinitate de variante, descoperiri cu care inventatorii se împăunau, precum în Evul Mediu „schingiuitorii" care-şi transmiteau din tată în fiu taina meşteşugului. Alibiul patriotic

picioarele, cu pumnii, cu vâna de bou; dacă îşi pierdeau cunoştinţa, se turnau peste ei găleţi cu apă ca să fie readuşi în simţiri. Li se pileau dinţii, li se smulgeau unghiile, erau arşi cu ţigara sau cu lampa de sudură. Se practicau şi torturi cu ajutorul curentului electric: se prindea un fir de călcâi, în timp ce altul era plimbat pe cele mai sensibile părţi ale trupului. Se scrijela cu briciul talpa piciorului, apoi rănitul era obligat să calce pe sare. Ghemotoace de bumbac îmbibate cu benzină erau aşezate între degetele picioarelor şi li se dădea foc. O practică cunoscută sub numele de „supliciul cadei" consta în a scufunda torturatul într-o cadă cu apă rece ca gheaţa, cu mâinile încătuşate la spate, ţinându-l cu capul sub apă până se înăbuşea aproape complet. Atunci, era apucat de păr şi tras la suprafaţă; dacă refuza în continuare să vorbească, era scufundat din nou.

Masuy, mare specialist în acest procedeu, avea obiceiul să întrerupă şedinţele atunci când cel torturat era pe cale să-şi piardă total cunoştinţa, aducând cafea sau ceai cald şi, uneori, chiar coniac. Când victima îşi revenea în simţiri, supliciul reîncepea cu aceeaşi cruzime.

Nici femeile nu erau scutite de torturi. Ba, dimpotrivă, cu ele, călăii foloseau cele mai odioase rafinamente. Auxiliarii francezi ai Gestapoului rivalizau în inventivitate cu stăpânii lor nazişti. Nu există francez care să nu cunoască procedeele folosite, măcar din auzite. Unii le-au negat din calcul politic, alţii au înclinat să creadă că relatările victimelor erau exagerate. Dar constatările medicilor, procesele-verbale de expertiză, mărturisirile călăilor înşişi abundă în amănunte cu neputinţă de redat în această carte.

Cum fiecare „birou" al Gestapoului lucra separat, fiind obligat, printr-o riguroasă delimitare şi prin datoria

Detestat... cuvântul este prea slab. Un val de ură şi de furie neputincioasă îi cuprinde pe toţi cei care cunosc metodele Gestapoului, un val de ură împotriva conducătorilor acestor oficine ale morţii.

Arestările, al căror număr creştea fără încetare, ajungând din mai până în august 1944 la apogeu în zona de sud şi, îndeosebi, în regiunea Lyonului, se făceau în două feluri: pe de o parte, arestări individuale ale unor persoane cunoscute pentru activitatea lor antigermană sau bănuite doar că ar fi desfăşurat o asemenea activitate, pe de altă parte, arestări colective efectuate cu ajutorul raziilor. Cele mai importante arestări din cea de-a doua categorie au fost efectuate în Franţa în august şi decembrie 1941, în iulie 1942 (razii de evrei), în noiembrie 1943 la Universitatea din Strasbourg, ce se refugiase la Clermont-Ferrand; în ianuarie 1943, la Marsilia, unde au fost arestate 40.000 de persoane, în 24 decembrie 1943 la Grenoble, în 24 decembrie la Cluny, în mai 1944 la Figeac şi Eysieux, în iulie 1944 la Saint-Paul-de-Léon şi la Locminé. Aceleaşi procedee s-au folosit şi în Belgia, Olanda şi Danemarca. În ţările din centrul şi răsăritul Europei, populaţia a fost ridicată în masă, mutată sau deportată şi redusă la sclavie.

Persoanele arestate individual erau interogate şi, de cele mai multe ori, torturate de Gestapo. De obicei, primul interogatoriu nu avea loc – dacă nu era necesar pentru anchetă – decât după vreo zece zile de la arestare. Procedeele folosite pentru a face persoanele interogate să vorbească erau pretutindeni aceleaşi. Oamenii erau siliţi să îngenuncheze pe o riglă triunghiulară, în timp ce unul dintre călăi li se urca pe umeri; erau spânzuraţi de braţele răsucite la spate şi ţinuţi aşa până leşinau; erau loviţi cu

1

GESTAPOUL ACŢIONEAZĂ ÎN FRANŢA

Din cauza dispozitivului organizat de Knochen sub conducerea lui Oberg, a exploatării organizaţiilor-satelit ce gravitau în umbra lui, a eorupţiei, pasiunilor politice şi fricii, represaliile se intensificau.

Oberg, preacinstitul tată de familie, funcţionarul paşnic şi meticulos, pe care subalternii îl apreciau pentru imparţialitatea şi bunăvoinţa sa, acelaşi Oberg, în calitatea de nazist disciplinat, aplica cu stricteţe ordinele primite, devenind, aşa cum avea să spună Taittinger, „o fiinţă diabolică, în stare să facă orice pentru Führerul lui. Desăvârşită încarnare a brutei, părea să-şi fi asumat sarcina de a se face detestat şi a reuşit pe deplin".

PARTEA A CINCEA

INFERNUL DEZLĂNŢUIT DE GESTAPO (1940 – 1944)

După prăbuşirea din 1944, Pöschl a încercat să fugă în Spania, sperând să treacă de acolo în America de Sud, unde să poată beneficia de colosala lui avere. Presimţind sfârşitul războiului, el îşi pregătise cu grijă fuga. Sume importante îl aşteptau la Lisabona. La frontiera spaniolă a fost însă arestat de Gestapo şi dus ulterior în Germania, unde a fost condamnat şi spânzurat.

Brandl s-a înapoiat în Germania, luând cu sine o parte din comorile sale. În drum, el îşi aranjase câteva ascunzători în Franţa. În dependinţele unui castel din Champagne au fost găsite extinctoare pline cu pietre preţioase ce fuseseră îngropate acolo de Otto. Ajuns în Germania, el s-a instalat mai întâi la München, unde a mai ascuns o serie de bijuterii în nişte găleţi cu ciment. Brandl a dosit la prieteni numeroase pânze ale unor mari maeştri, ca: Sisley, Renoir, Boudin, Pissaro, Degas, apoi tapiserii, mobile de o valoare inestimabilă, colecţii de timbre rare, acţiuni, argintărie veche, într-un cuvânt – crema a ceea ce un jaf organizat metodic răpise Franţei timp de patru ani.

La prăbuşirea Germaniei, Brandl trăia sub un nume fals în apropiere de Dachau. Acolo a fost arestat în vara anului 1946. S-a spânzurat într-o celulă a închisorii din Stadelheim.

În felul acesta, cei doi complici au sfârşit la fel, prin ştreang. Din fabuloasa „comoară Otto" nu a fost regăsită însă decât o mică parte. Cine ştie în ce ascunzători sigure continuă, probabil, să putrezească pânzele marilor maeştri alături de argintăria înnegrită şi de acţiunile ce se prefac în praf şi pulbere! Şi cine ştie ce complice de-al lor huzureşte de pe urma aurului, a devizelor şi a acţiunilor trimise de ei în Portugalia şi America de Sud!

Creierul organizaţiei era Brandl, un bărbat de statură mijlocie, cu faţă ovală, cam puhavă şi care afecta maniere rafinate. Era îmbrăcat întotdeauna elegant, pretenţios chiar. Cu părul argintiu, dat pe spate, îşi plimba guşa prin casele de desfrâu pariziene, pe care le frecventa atât pentru propria-i plăcere, cât şi pentru a trata anumite afaceri. Organizaţia Otto se interesa de orice. Brandl îşi fixa asupra interlocutorilor privirea lui de gheaţă şi îi asculta fără să spună un cuvânt. Când afacerea era tranşată, oferea şampanie.

Otto se interesa şi de valorile de bursă. Acţiunile confiscate sau furate de Gestapo erau deseori negociate la Bursă de către agenţii organizaţiei. Gestapoul efectua un control special asupra acţiunilor. El exercita presiuni şi asupra marilor societăţi ca să le determine să cedeze importante pachete de acţiuni societăţilor germane în care R.S.H.A. intrase atât pentru a le putea controla mai îndeaproape, cât şi în scopul de a participa la beneficiile lor.

Aurul, pietrele preţioase şi bijuteriile erau şi ele cumpărate de Otto şi expediate în Germania.

Brandl era membru al Abwehrului cu gradul de căpitan. Avea un adjunct care ţinea în permanenţă legătura cu conducerea Abwehrului. Acesta se numea Wilhelm Radecke şi era întruchiparea geniului rău, un individ lipsit de scrupule, cinic, brutal, prieten intim cu Chamberlin, zis Lafont, şi tovarăşul lui de desfrâu.

Prin intermediul lui Radecke, Gestapoul îşi recruta agenţi din clientela birourilor de cumpărări. Printre aceştia, cei mai de temut erau Frédéric Martin, zis „Rudy de Mérode" şi Georges Delfane, zis „Masuy", ale căror birouri erau instalate în bulevardul Henri-Martin nr. 101. Se spune că era inventatorul unei torturi speciale denumite supliciul cadei.

şi a protecţiei Gestapoului. În aceste birouri se vindea, se cumpăra şi se făcea troc cu cele mai diferite mărfuri: oţel, cupru, tungsten, cauciuc şi mercur, produse farmaceutice, lână, stofe, marochinărie de lux, sârmă ghimpată, vinuri fine şi coniac franţuzesc, şampanie şi piei crude, parfumuri de lux şi ciorapi de mătase, buşteni sau şine de cale ferată. Conducerea acestor birouri era de cele mai multe ori acordată unor agenţi ocazionali ai Gestapoului sau ai Abwehrului, drept răsplată pentru serviciile aduse. Beneficiile erau uriaşe. De acolo îşi trag originea multe averi de dată recentă. În afară de faptul că se făcea trafic cu aur, titluri şi devize străine, în birourile respective se încheiau şi afaceri cu furnituri pentru intendenţa Wehrmachtului. Mulţi comercianţi şi industriaşi francezi, cărora nu le-a fost greu să-şi învingă repulsia – la drept vorbind şi aşa slabă şi care izvora dintr-un patriotism şovăielnic –, şi-au oferit serviciile la aceste birouri de cumpărări. Cei interesaţi s-au grăbit să-i transforme în agenţi informatori, conştienţi sau nu, rol pe care unii l-au acceptat ca să nu piardă beneficiile rezultate de pe urma unor comenzi rentabile.

Toate aceste birouri erau conduse de un serviciu numit „Organizaţia Otto", ce dispunea la Paris de trei sedii centrale – scuarul Bois de Boulogne nr. 21 şi 23, strada d'Astorg nr. 25 şi strada Adolphe-Yvon nr. 6 –, precum şi de vaste antrepozite în docurile din Saint-Ouen şi Saint-Denis.

Organizaţia Otto era condusă de doi germani, Hermann Brandl, zis Otto, şi Robert Pöschl sau Poeschel. Aceşti doi indivizi erau însărcinaţi în mod oficial cu toate cumpărăturile de mărfuri din Franţa cu destinaţia Germania. Serviciul lor avea acoperirea Abwehrului. Beneficiile pe care le-au realizat ei, personal au fost evaluate la mai multe miliarde de franci.

în economia tuturor celorlalte ţări ocupate, suferea de pe urma insuficienţei producţiei proprii, insuficienţă ce se agrava pe măsură ce bombardamentele aeriene pricinuiau noi distrugeri zonelor industriale. În acelaşi timp, cheltuielile de război ajunseseră la nişte cifre cărora era din ce în ce mai greu să li se facă faţă. În timp ce în 1939 impozitele acopereau 42% din cheltuielile de război, în 1942 ele nu mai puteau acoperi decât 33%, iar în 1943 doar 19%. Contribuţiile impuse ţărilor cotropite cu titlul de „cheltuieli de ocupaţie" se ridicau la 66 de miliarde, la care, dacă mai adăugăm şi sumele percepute şi extorcate prin diverse alte mijloace, ajungem la un total de aproximativ 100 de miliarde de mărci. Franţa a plătit mai mult decât oricare altă ţară invadată, 31.600.000.000 de mărci, numai în contul cheltuielilor de ocupaţie. Slabă contribuţie totuşi, de vreme ce numai cheltuielile celui de-al cincilea an de război au atins cifra de 100 miliarde de mărci![1]

Practic, era cu neputinţă să se mai mărească tonajul de produse pe care Franţa era obligată să le livreze. Serviciile germane au hotărât atunci să procedeze la o a doua extorcare, organizând o bursă neagră în folosul lor. Ele au creat aşa-zisele „birouri de cumpărare", însărcinate să încheie tranzacţii direct cu industriaşii francezi. În realitate, aceste birouri au devenit nişte gigantice oficine de corupţie, în care se tratau afaceri de-a dreptul inimaginabile. Indivizii ce le puneau la cale şi-au dat seama de uriaşele avantaje de care se bucurau datorită dominaţiei poziţiei lor privilegiate

1. La sfârşitul războiului, datoria publică a Reichului atingea cifra de 387 de miliarde de mărci; 143 de miliarde în titluri pe termen lung şi mijlociu, 235 de miliarde în bonuri pe termen scurt şi diverse alte bonuri, polițe Mefo şi altele. Totalul cheltuielilor de război se ridica la 670 de miliarde de mărci.

Agenţii *Kommando*-urilor din Sipo-S.D. purtau aceeaşi uniformă, adică uniforma S.S., şi aveau pe mâneca stângă brasarda distinctivă cu iniţialele S.D. Aceste iniţiale nu indicau însă serviciul S.D., ci clasificarea în care erau incluşi membrii serviciilor de siguranţă sau de poliţie dependente de S.S.

Puterea pe care o deţinea armata a trecut pe nesimţite în mâinile şefilor Gestapoului. Aşa, de pildă, comandamentul militar ceruse ca numirea funcţionarilor francezi din zona ocupată să se facă numai cu acordul său. Cucerindu-şi independenţa, Gestapoul revendică dreptul de a interveni în orice numire ce ar fi putut atinge în vreun fel sarcinile lui poliţieneşti.

După ocuparea zonei de sud, în noiembrie 1942, Gestapoul pretinse ea în ambele zone desemnarea prefecţilor să fie făcută numai cu consimţământul său şi merse până la a-şi propune propriii candidaţi, pretenţii împotriva cărora se ridicară atât comandamentul militar, cât şi ambasada. Totuşi, Secţia a III-a continua să purice toate numirile, pentru a se asigura că noii funcţionari nu vor face obstrucţie activităţii ei de represiune. În cele din urmă, Oberg reuşi să obţină ca în fruntea poliţiei franceze să fie numit unul dintre oamenii lui, şi anume Darnard.

Pe lângă sursele clasice de informare, Gestapoul şi Abwehrul au folosit în Franţa un mijloc de informare specific perioadei respective.

Lipsa materiilor prime, a alimentelor şi a celor mai multor mărfuri industriale a dat naştere bursei negre. Acolo se vindeau toate mărfurile sustrase repartiţiei pe cartelă. Economia germană, răspunzătoare de aceste lipsuri datorate jafului comis în economia franceză, ca şi

armatei secrete. El a activat mai ales în zona de sud, unde fusese constituită această armată. În sfârşit, al şaptelea şi ultimul *Kommando* recruta prostituate pentru casele rezervate trupelor germane şi, uneori, chiar şi pentru cele care au fost înfiinţate în unele lagăre de concentrare.

În Franţa nu a existat o adevărată Secţie a VII-a, dar specialişti din *Amt* VII au venit în mai multe rânduri din Berlin ca să studieze „munca" Institutului antievreiesc francez şi să catalogheze bibliotecile confiscate de *Einsatzstab* Rosenberg, care-şi înfiinţase un serviciu la Paris, în strada Dumont-d'Urville nr. 12: *Einsatzstab* Rosenberg jefuia în mod sistematic obiectele de artă, mobilele antice, cărţile, argintăria, bijuteriile şi blănurile, într-un cuvânt, toate obiectele de preţ descoperite în casele evreilor.

Aşadar, din mai 1942, serviciile germane au instalat în Franţa această organizaţie atotştiutoare şi omniprezentă, pe care Germania învăţase de mult s-o cunoască. Întreaga putere ajunsese acum în mâna ei, şi ea deveni într-adevăr de temut.

Cu toată compartimentarea teoretică a serviciilor după modelul celor centrale, în Franţa, separarea era infinit mai puţin riguroasă şi mai reală decât în Germania. Îndeosebi în secţiile externe, al căror efectiv total nu depăşea o sută de membri, inclusiv personalul administrativ, agenţii lucrau de-a valma pentru toate secţiile. Pe măsură ce trecea timpul, ele au fost nevoite să se mărginească din ce în ce mai mult la acţiunile represive, lăsând culegerea informaţiilor pe seama „auxiliarilor" francezi recrutaţi pe loc şi operând pe baza informaţiilor şi a denunţurilor trimise de organizaţiile franceze colaboraţioniste sau de anumite partide politice.

Schlabrendorff, a înredințat unuia dintre pasagerii avionului două sticle de coniac, rugându-l să le predea la Berlin unui prieten. Pachetul conținea o bombă adusă de la Berlin de colonelul Lahousen[1], din serviciul Abwehrului. Focosul nu a funcționat însă, iar Hitler a sosit viu și nevătămat. La Berlin, complotiștii au izbutit să-și recapete pachetul. În felul acesta, atentatul a rămas nedescoperit.

Au mai fost schițate și alte planuri; unele au fost chiar puse parțial în aplicare, dar toate au dat greș.

Oamenii lui Müller și Schellenberg își continuau fără răgaz cercetările. La 5 aprilie 1943, ei au izbutit să facă o primă breșă în linia de apărare a Abwehrului, arestându-i pe principalii colaboratori ai generalului-maior Hans Oster, șeful secției centrale *Ausland*-Abwehr și unul dintre conducătorii conspiratorilor. La unul dintre arestați, dr. Dohnanyi – și el membru al Abwehrului –, au fost descoperite documente ce au dezvăluit în linii mari Gestapoului existența conspirației. Informațiile adunate erau totuși prea disparate ca să îngăduie o acțiune de mare anvergură. Acțiunea Gestapoului a fost frânată și de alt element: Himmler, care suferea de un adevărat complex de inferioritate față de Canaris, nu se putea hotărî să-l atace direct, ceea ce i-a îngăduit șefului Abwehrului să mai „reziste" câteva luni.

Informațiile culese în aprilie au fost verificate în septembrie, în cursul unei operațiuni specifice Gestapoului și cunoscute sub denumirea de „Ceaiul de la Frau Solf".

1 Colonelul Erwin Lahousen, vechi membru al Serviciului de Informații austriac, încadrat după *Anschluss* în Abwehr, era aghiotantul colonelului Pieckenbrock, șeful *Abteilung* I din Abwehr.

Frau Solf era o fermecătoare bătrână doamnă din cea mai înaltă societate, la care, sub pretextul ceaiurilor mondene, se întâlneau periodic unii conspiratori. Ei întreţineau legături, uneori destul de anevoioase, cu emigranţi antinazişti refugiaţi în Elveţia şi, prin intermediul acestora, cu agenţi englezi şi americani. La 10 septembrie 1943, în cercul respectiv a fost admis un nou invitat: dr. Reckse, un medic elveţian, care se vădi de îndată antinazist, manifestându-şi sentimentele deosebit de violent. Conspiratorii au comis imprudenţa să-i încredinţeze corespondenţa lor pentru Elveţia: dr. Reckse era în realitate agent al Gestapoului. Nici de astă dată, Himmler nu s-a grăbit să acţioneze. Informaţiile căpătate erau încă insuficiente pentru a-l lovi fără greş pe Canaris.

În decembrie, aneheta adunase totuşi suficiente elemente ca să-l constrângă pe Oster să-şi dea demisia, după care a fost arestat. În ianuarie, cele 75 de persoane implicate în afacerea „Ceaiul de la Frau Solf" au fost arestate. Cele mai compromise au fost judecate în câteva zile şi executate[1].

La începutul anului 1944, alte incidente au scos din nou în evidenţă rolul Abwehrului, care slujea de prea multe ori drept „camuflaj" conspiratorilor. Himmler a obţinut atunci din partea lui Hitler îngăduinţa de a lua o măsură pe care o reclama de mult timp, îmboldit şi de Schellenberg, care nu avea nici un complex faţă de Canaris.

Un decret emis la 14 februarie anunţa dizolvarea

1 Toţi complotiştii au fost judecaţi de aşa-zisul „Tribunal al poporului", condus de sângerosul Freisler. Frau Solf şi fiica sa nu au fost executate, dar au ajuns la Ravensbrück. Frau Solf era văduva fostului ministru de Externe din guvernul de la Weimar.

Abwehrului. Direcţia centrală a Abwehrului purta titlul exact de *„Amt Ausland Nachrichten und Abwehr"*, adică „Serviciul Informaţiilor Externe şi al Apărării", şi aleătuia una dintre cele cinci direcţii din O.K.W. El se subîmpărţea în două mari subdirecţii numite *„Amtsgruppe Ausland"* şi *„Abwehr Amt"*.

Decretul din 14 februarie a „aruncat în aer" toate serviciile. *„Amtsgruppe Ausland"*, care se ocupa de ceea ce s-ar putea numi informarea generală, adică culegerea de informaţii importante, dar fără caracter secret, şi lucra în legătură cu Ministerul Afacerilor Externe, a fost inclus în *„Wehrmachtsführungsstab"* – Statul Major al Conducerii Operative – din O.K.W. Cât despre *„Abwehr Amt"*, care era de fapt adevăratul serviciu secret, cele patru secţii ale acestuia au fost înglobate în R.S.H.A., ce le-a grupat într-un *Amt* suplimentar, numit *„Militärisches Amt"* – *„Biroul Militar"* – sau, mai simplu, *„Mil. Amt"*.

În acelaşi timp, un ordin al lui Hitler acorda „întreaga libertate de acţiune în străinătate". *Amt*-ului VI, adică serviciilor lui Schellenberg, ce deveni în felul acesta stăpân absolut al birourilor naziste de informaţii. Canaris făcu atunci singurul lucru pe care-l mai putea face: şi-a dat demisia.

Mil. Amt din R.S.H.A. a trecut sub conducerea colonelului Hansen, fost şef la *Abteilung* I din Abwehr, care era şi cel mai important, cuprinzând cele trei servicii de informaţii privind armata de uscat, marina şi flota aeriană. Hansen era succesorul lui Pieckenbrock, un vechi prieten al lui Canaris, foarte compromis. Însuşi Hansen era, alături de Freytag-Loringhofen, unul dintre cei mai vechi membri ai mişcării clandestine din sânul Abwehrului. Avusese un noroc extraordinar, Gestapoul n-avea nici un

fel de bănuială cu privire la activitatea sa. Numit şef al *Mil. Amt*, el a continuat să participe la conspiraţie, dar, după atentatul din 20 iulie, a fost executat împreună cu prietenii lui[1].

Astfel, Abwehrul, serviciu ee concura în străinătate activitatea R.S.H.A.-ului, dispăru. Himmler triumfa asupra concurentului său Canaris şi îşi consolida puterea. Conspiratorii s-au văzut lipsiţi de alibi şi de camuflaj. Secase pentru totdeauna izvorul actelor false, al ordinelor pentru misiuni, al explozibililor etc. Nu mai exista nici o posibilitate de a-i trece pe cei prea compromişi în Elveţia, aşa cum se făcuse de atâtea ori. Contactele cu serviciile americane şi engleze aveau să devină şi ele extrem de dificile. Şi aceste noi greutăţi nu au făcut decât să agraveze şi mai mult neînţelegerile ce se manifestau de multă vreme în rândurile conspiratorilor.

Lovitura ar fi fost mortală pentru complotişti dacă, puţin înainte de dizolvarea Abwehrului, nu ar fi fost atras în această acţiune un nou venit: locotenent-colonelul, contele von Stauffenberg. Ofiţer de stat-major, grav rănit în Tunisia[2], apoi şeful statului-major al armatei de rezervă, descendent al unui lung şir de aristocraţi având carieră militară, strănepot, pe linie maternă, al lui Gneisenau, era şi unul dintre aceia care crezuseră în perfecţiunea regimului nazist, nădăjduind că, datorită lui, avea să renască şi măreţia Germaniei. Dar Stauffenberg înţelesese şi el că războiul era pierdut şi că, dacă nu va fi repede împiedicat să mai facă vreun rău, Hitler avea să târască după sine, în prăpastie, armata şi întreaga

1 Freytag-Loringhofen a preferat să se sinucidă.

2 În Tunisia, Stauffenberg pierduse un ochi şi mâna dreaptă.

Germanie. El a aderat la complotul al cărui suflet erau dr. Gördeler, fostul primar al oraşului Leipzig, şi generalul Beek, fostul şef al statului-major general.

Gisevius i-a definit limpede ţelurile: „Stauffenberg nu voia ca Hitler să târască armata în mormântul pe care îl săpase; ostaş până în vârful unghiilor, el credea că salvarea armatei este echivalentă cu salvarea patriei (...). Şi nu era singurul care privea astfel lucrurile... Era reprezentantul tipic al grupului militar care a avut conducerea la 20 iulie. Începând din 1942, grupul acesta s-a întărit cu fiecare înfrângere, însufleţit fiind de voinţa fermă de a reacţiona în faţa evenimentelor".

Stauffenberg şi-a dat seama că toată vorbăria din cadrul statelor-majore, toate proiectele îndepărtate, „memoriile" şi notele trimise generalilor nu puteau fi de nici un folos. El s-a avântat deci în luptă: era prima oară când unul dintre şefii complotului îşi punea viaţa în joc. La 26 decembrie 1943, convocat la cartierul general al führerului la Rastenburg, pentru a-i prezenta un raport, Stauffenberg aduse cu sine în servietă o bombă cu explozie întârziată. Dar, potrivit tacticii obişnuite a lui Hitler[1], conferinţa a fost contramandată în ultimul moment, şi Stauffenberg s-a înapoiat cu bomba la Berlin.

Dinamismul lui Stauffenberg a adus o nouă viaţă în cercul conspiratorilor. Când a fost dizolvat Abwehrul, el a ştiut să găsească un nou refugiu chiar în sânul O.K.W.-ului şi să atragă în complot un număr de generali sau, cel puţin, să obţină din partea lor o neutralitate binevoitoare.

1. Pentru a se feri de atentate, Hitler evita orice program dinainte stabilit, modificându-l îndeobşte în ultima clipă.

În interiorul Gestapoului şi al S.D.-ului, complotiştii nu au reuşit să găsească nici un sprijin; dar doi poliţişti de frunte, nazişti vechi, au trecut în tabăra adversă şi îi ajutau pe conspiratori: e vorba de şeful Kripoului, Nebe, care comandase un *Einsatzgruppe* în Rusia, de contele Helldorff, prefectul poliţiei din Berlin, şi de adjunctul lui, contele von der Sehulenburg, un alt nazist pocăit. În eventualitatea unui puci, ei ar fi avut de jucat un rol extrem de important alături de generalul von Hase, comandantul pieţei din Berlin, şi el membru al conspiraţiei.

Întreaga mişcare era sprijinită de numeroşi comandanţi ai trupelor de ocupaţie din apus: von Stülpnagel, guvernatorul militar al Franţei; von Falkenhausen, guvernatorul militar al Belgiei, şi, mai ales, Rommel, comandantul-şef al Grupului de Armate B, unicul mareşal care nu respinsese discretele solicitări ale emisarilor trimişi de complotişti, precum şi şeful său de stat-major, generalul Hans Speidel. Zdrobitoarea superioritate a armatelor de invazie îi convinsese că forţele germane disponibile n-aveau să poată apăra multă vreme frontul din Normandia şi că ar fi trebuit să se mulţumească cu o luptă care cel mult ar fi întârziat înaintarea Aliaţilor. Ca întotdeauna, Hitler refuzase să ia în seamă argumentele mareşalilor lui.

Dizolvarea Abwehrului a creat mari dificultăţi. În timp ce în 1943 au existat cel puţin şase tentative de asasinare a lui Hitler, în primul semestru al anului 1944 nu a putut nici măcar fi vorba de un singur proiect de acest fel. Stauffenberg şi-a dat seama că regimul nu va putea fi răsturnat dacă însuşi Hitler nu va pieri. Prezenţa lui îi paraliza pe generalii care, în plus, se considerau legaţi de Führer prin jurământul de credinţă pe care fuseseră constrânşi să-l depună la moartea lui Hindenburg.

Debarcarea, primele succese ale campaniei Aliaţilor în Franţa, înaintarea lor în Italia, cucerirea Romei, zdrobirea trupelor germane în răsărit, unde armatele sovietice pătrunseseră în Polonia, i-au dovedit lui Stauffenberg că trebuia să se acţioneze fără întârziere, altminteri nu ar mai fi rămas nimic de salvat.

Conspiraţia pornea însă de la un punct de vedere greşit. Conspiratorii erau convinşi că moartea lui Hitler avea să le dea posibilitatea să trateze cu puterile occidentale pe cale amiabilă. Ei doreau un armistiţiu imediat. Nici nu se gândeau să accepte o capitulare fără condiţii. „Planurile de pace" stabilite succesiv de Carl Görderler vădesc o uimitoare lipsă de realism. Pacea separată cu Apusul, aşa cum o preconizau ei, nu prevedea nici o slăbire a operaţiunilor din răsărit. Dimpotrivă, conspiratorii îşi închipuiau că, după menţinerea temporară a unui front redus în perioada instaurării unei noi puteri executive, americanii şi englezii aveau să li se ralieze pentru a lupta împreună împotriva Uniunii Sovietice. Era o totală ignorare a acordului de la Ialta. Poziţia aceasta dovedeşte că, şi chiar dacă acest complot ar fi reuşit, cursul evenimentelor nu s-ar fi schimbat prea mult. După moartea lui Hitler, noii conducători ai Germaniei – până mai ieri complotişti – şi-ar fi văzut propunerile respinse de ţările occidentale. Fără să mai vorbim de respectarea angajamentelor luate la Ialta. Este greu de imaginat că un om ca Churchill ar fi renunţat la o capitulare fără condiţii în momentul când situaţia militară era atât de temeinic asigurată. Este probabil că, în faţa acestui refuz, noul guvern german, compus în întregime din militari, ar fi optat pentru continuarea războiului.

Spre deosebire de Görderler şi Beck, se pare că Stauffenberg şi cei din anturajul lui ar fi avut o imagine

mai realistă a situaţiei. Prăbuşirea tuturor fronturilor le dovedea că rezistenţa propovăduită de Hitler ar fi însemnat pentru întreaga naţiune germană o sinucidere. Continuarea luptelor, ce se desfăşurau acum în însăşi inima ţării, avea să provoace distrugerea întregului potenţial economic, făcând sute de mii de victime omeneşti – milioane poate – şi riscând să facă aproape imposibilă renaşterea Germaniei.

Pornind de la această realitate – şi fără să rupă legătura cu grupul conducător al lui Gördeler şi Beck –, Stauffenberg întocmi planul „Walkyria": asasinarea lui Hitler, apoi instalarea imediată la Berlin a unui guvern militar care, cu ajutorul trupelor Wehrmachtului, să neutralizeze cele mai primejdioase organe naziste: S.S.-ul, Gestapoul şi S.D.-ul. Stauffenberg, care la sfârşitul lunii iunie primise gradul de colonel, fusese numit în acelaşi timp şef al statului-major al armatei din interior, post care-i îngăduia în mod regulat să participe la conferinţele cartierului general al Führerului. Au început aşadar pregătiri intense. Rezultatul lor a fost atentatul din 20 iulie.

O conferinţă importantă, ce urma să marcheze ofensiva sovietică în Galiţia, a fost convocată pentru 20 iulie. Keitel l-a chemat pe Stauffenberg la cartierul general din Rastenburg ca să dea raportul cu privire la constituirea primelor unităţi ale armatei din interior, care avea menirea să apere fiecare sat german şi care, ulterior, avea să devină *Volksturm*. În aceeaşi zi, la ora 14.30, Mussolini, refugiat acum în Germania, urma să facă o vizită la marele cartier general al prietenului său. Orarul fusese stabilit cu precizie.

1 „Bârlogul" sau „Ascunzătoarea lupului" – nume dat de Hitler cartierului său general din Rastenburg, instalat în mijlocul pădurii.

Stauffenberg sosi deci la Wolfsschanze[1], aducând pentru a doua oară în servieta sa o bombă cu exogen – un explozibil de fabricaţie engleză ce provenea din vechile stocuri secrete ale Abwehrului. De data aceasta, era ferm hotărât s-o utilizeze.

La ora 12.30, Keitel şi Stauffenberg intrară în baraca folosită ca sală de şedinţe. Cu câteva minute înainte, Stauffenberg pusese în funcţiune mecanismul bombei, ce era cu explozie întârziată; această explozie urma să se producă la ora 12.40. Şedinţa începuse. La 12.36, Stauffenberg şi-a pus servieta pe podea şi a împins-o cât s-o sprijine de unul dintre picioarele masive ale mesei. Ea se afla la mai puţin de doi metri de Hitler. După aceea, pretextând o comunicare urgentă pentru Berlin, se strecură afară din sală. În acest timp, colonelul Brandt îşi continua expunerea cu privire la situaţia din Galiţia. Aplecându-se asupra hărţii, se împiedică de servieta lui Stauffenberg. O luă şi o mută de cealaltă parte a piciorului mesei, care se găsea acum între bombă şi Hitler.

La ora 12.45, o explozie formidabilă aruncă în aer baraca, deşi avea pereţi solid construiţi. Stauffenberg, care se afla la vreo două sute de metri de locul exploziei, văzu acoperişul sărind în aer, flăcări, fum şi frânturi de obiecte zburând pe ferestre, ce fuseseră smulse. Nu se îndoi nici o clipă că Hitler, precum şi toţi cei aflaţi în sală muriseră. În realitate, colonelul Brandt fusese ucis, doi generali răniţi mortal şi majoritatea celorlalţi din asistenţă răniţi mai mult sau mai puţin grav. Hitler, în schimb, scăpase aproape neatins, mulţumită piciorului mesei care îi slujise drept pavăză.

Stauffenberg nu avu însă prilejul să afle acest lucru. Sigur de reuşită, alergase până la pista de aviaţie din ime-

diata apropiere şi se şi afla în zbor spre Berlin. Acolo însă îl aştepta o surpriză neplăcută. Contrar planului stabilit, conspiratorii de la Berlin nu trecuseră la acţiune. Voiau să aibă mai întâi certitudinea morţii lui Hitler. De aceea, nu lansaseră – aşa cum fusese înţelegerea –, prin radio, proclamaţia prin care se anunţa moartea Führerului şi constituirea unui nou guvern, în care Beck ar fi devenit şeful statului, iar mareşalul von Witzleben comandant al Wehrmachtului.

Stauffenberg le dădu asigurări că Hitler murise şi îi convinse să treacă la acţiune. Se pierduse însă un timp preţios, şi această întârziere, mai mult decât eşecul atentatului, avea să împiedice reuşita puciului.

În timp ce primele ordine porneau spre garnizoane, câţiva dintre conspiratori, dintre cei mai de seamă, aflară că Hitler fusese numai uşor rănit. Către ora 15.30, comunicaţiile cu Rastenburgul, pe care un complice al lui Stauffenberg le tăiase în momentul atentatului, au fost restabilite. Din momentul acela, cei mai puţini curajoşi au fost cuprinşi de panică. Nădăjduind să-şi salveze pielea, ei şi-au abandonat prietenii, refuzând să mai joace rolul pe care-l acceptaseră cu câteva zile în urmă[1].

Cei care se arătaseră dispuşi să-i sprijine pe conspiratori, în cazul în care acţiunea lor ar fi reuşit, căutau acum să-i evite sau încercau chiar să-i aresteze, aşa cum a făcut, de pildă, generalul Fromm. Cu câteva rare excepţii, generalii, pe care dinamismul lui Stauffenberg reuşise să-i însufleţească o clipă, redeveniră ceea ce fuseseră de fapt în

1 De pildă, generalul Herfurth care, după ce pornise să îndeplinească sarcina care-i revenea, se sperie şi participă la reprimarea conspiraţiei, fapt care nu l-a scutit ulterior de ştreang.

permanenţă; nişte oportunişti ieşeni. Cu chiu, cu vai, la ora 19.30, feldmareşalul Witzleben transmise prin radio o telegramă prin care ordona militarilor să preia pretutindeni puterea. Acelaşi ordin, transmis la ora 13.00, ar fi putut salva situaţia, de vreme ce Göbbels, înştiinţat de atentat, primise abia după ora 16.00 ordin să anunţe prin radio că Führerul este viu şi nevătămat.

Himmler, numit comandant-şef al armatei de interior (vechiul lui vis se realizase, în sfârşit!), zbura spre Berlin ca să preia conducerea represaliilor. Schellenberg, ajutat de Skorzeny, reuşise deja să-şi atragă de partea lui câteva din trupele care se alăturaseră conspiratorilor.

La ora 1.00 noaptea, Hitler vorbi la posturile de radio. Puciul eşuase. Începu o represiune sângeroasă.

Către ora 16.00, cei care participaseră la conspiraţie în cadrul trupelor de ocupaţie de la Paris, Praga şi Viena aflară că atentatul se desfăşurase conform planului stabilit. Către ora 19.30, Beck îi telefonă lui von Stülpnagel, reînnoind ordinul de executare a măsurilor stabilite. Stülpnagel acceptă, deşi o defecţiune catastrofală compromisese, de la bun început, succesul operaţiunii. Mareşalul von Kluge, numit recent de Hitler în locul lui von Rundstedt la conducerea forţelor din vest, le promisese sprijinul său „în cazul în care atentatul va reuşi". Comunicatul oficial transmis prin radio la ora 19.00 îl informă că Hitler fusese doar rănit. Kluge dădu atunci înapoi. La ora 19.30 primi însă mesajul lui Witzleben, care afirma că Hitler murise, şi păru să se alăture din nou complotiştilor. La ora 20.15, un comunicat direct al O.K.W.-ului îi confirmă eşecul atentatului, şi Kluge se dezise din nou de conjuraţi. Refuzul lui – de astă dată definitiv – avea să aibă consecinţe grave. Conspiratorii de

la Paris însă, care lansaseră deja ordine, erau hotărâţi să-şi ducă acţiunea până la capăt. Chiar în cazul unui eşec al complotului la Berlin, nimic nu i-ar fi împiedicat să continue acţiunea în Franţa şi să se declare, deschis, disidenţi. Nu încăpea îndoială că un asemenea act ar fi avut uriaşe repercusiuni chiar asupra situaţiei din Germania. Dispoziţiile au fost aşadar menţinute.

La ordinul generalului von Boineburg, comandantul „Marelui Paris", către ora 21.00, nişte detaşamente din batalionul 2 al Regimentului 1 de Gardă, cantonat la Şcoala militară, încercuiră clădirile din bulevardul Foch, domiciliul particular al lui Oberg, birourile din strada Saussaies şi pe cele din bulevardul Lannes şi pătrunseră în ele cu revolverul în mână. S.S.-iştii nu opuseră nicăieri nici cea mai mică rezistenţă. La ora 23.00, aproape toţi cei o mie două sute de S.S.-işti cantonaţi la Paris, ca şi oamenii din Gestapo şi S.D., erau închişi. Oberg însuşi fusese arestat de generalul Brehmer în timp ce-i telefona lui Abetz. El se lăsase dezarmat fără să protesteze. Un singur om nu fusese găsit: Knochen. Se dusese să cineze la prietenul lui Zeitschell, de la ambasadă. Unul dintre subalternii săi îl chemă la telefon, cerându-i să vină urgent în Bulevardul Foch. Bănuind ceva, Knochen preferă să treacă mai întâi pe la generalul Oberg. Acolo află însă de arestarea acestuia şi fu el însuşi arestat. Condus în Bulevardul Foch, îl găsi în biroul lui pe generalul Brehmer. Puţin după miezul nopţii, toţi şefii S.S., Oberg, Knochen, împreună cu şefii din Gestapo şi S.D. erau arestaţi. Ei se aflau la hotelul „Continental", pe strada Castiglione. La ordinul generalului Boineburg, ale cărui birouri se aflau în imediată apropiere, la hotelul „Meurice", ei au fost duşi acolo, până avea să li se hotărască soarta.

Dar, în timp ce la şcoala militară se dădeau primele dispoziţii pentru executarea, în dimineaţa următoare, a şefilor din Gestapo şi S.D. pe care consiliul de război al conspiratorilor urma să-i condamne, von Kluge făptuise ultima sa trădare[1]: el dăduse alarma la Berlin, semnalând acolo „inadmisibila" atitudine a lui Stülpnagel.

Concomitent, Stauffenberg îl chemă de la Berlin pe Stülpnagel şi le anunţă conspiratorilor de la Paris eşecul puciului. „Ucigaşii care vin să mă răpună sunt deja la uşa mea", spuse el înainte de a pune receptorul în furcă.

Cu toate acestea, conspiratorii nu se resemnară să abandoneze partida. Un obstacol neprevăzut avea însă să le vină de hac. De îndată ce von Kluge îl denunţă pe Stülpnagel, Berlinul îl puse la curent cu aceste evenimente pe amiralul Krancke, comandantul-şef al grupului de vest al Kriegsmarinei. Conspiratorii – obişnuiţi să elaboreze planuri numai în ceea ce privea armata de uscat – nu ţinuseră deloc seama de forţele navale. Când Krancke primi de la Berlin ordin să intervină, el puse în stare de alarmă trupele de marină împrăştiate prin Paris şi, de la cartierul lui general din La Muette, dădu statului-major un ultimatum prin care ameninţa că dacă Oberg şi S.S.-iştii nu vor fi puşi imediat în libertate va face uz de arme. Era lovitura de graţie. Continuarea unor operaţiuni lipsite de orice şansă ar fi însemnat o crimă. Către ora 1.00 noaptea, când la Berlin începuseră represaliile, militarii de la Paris au fost nevoiţi să-i elibereze pe cei arestaţi

1 Laşitatea lui nu l-a salvat. Destituit pentru vina de a nu fi dezvăluit la timp existenţa conspiraţiei, el s-a sinucis, la 9 august, în apropiere de Clermont-en-Argonne, înghiţind o doză de cianură. Preferase să moară decât să se înapoieze în Germania, unde se temea că va fi judecat şi spânzurat.

şi să le înapoieze armele. În dimineaţa următoare, totul reintrase în normal: locuitorii Parisului nu au bănuit nici o clipă ce evenimente extraordinare avuseseră loc în noaptea aceea în cercul închis al statului-major german de la Paris.

La Berlin, principalii şefi ai conspiraţiei au fost lichidaţi în noaptea de 20 spre 21 iulie. Superiorul direct al lui Stauffenberg, generalul Fromm, care ieşise foarte feştelit din această afacere, speră să-şi poată salva pielea comiţând un ultim act de laşitate. De îndată ce avu certitudinea că puciul nu mai avea şanse de reuşită, adună câţiva ofiţeri subalterni – care, ca şi el, îşi revizuiseră poziţia în ultima clipă – şi, către ora 23.00, pătrunseră în birourile Ministerului de Război din Bendlerstrasse, unde îi arestară pe Stauffenberg, Beck, generalul Olbricht, colonelul Merz, Häften şi Höpner, adică întregul stat-major al puciului.

Ca să se descotorosească de martorii primejdioşi, el declară că Stauffenberg, Olbrieht, Merz şi Häften fuseseră condamnaţi la moarte de „o Curte Marţială". Lui Beck i s-a întins un revolver, cu îndemnul de a se sinucide. Încercă s-o facă, dar cu atâta neîndemânare, încât nu reuşi decât să se rănească. În timp ce Stauffenberg şi cei trei camarazi ai lui erau împuşcaţi în curtea ministerului, la lumina farurilor unei maşini militare, Beck rata şi al doilea glonţ. Atunci, la ordinul lui Fromm, un sergent îl târî pe culoar şi îl lichidă cu un glonţ în ceafă.

După câteva minute, Skorzeny, însoţit de un pluton S.S., năvălea în minister. La ora 1.00 noaptea, când Hitler a putut, în sfârşit, să vorbească la radio, complotiştii rămaşi în viaţă erau deja închişi în celulele Gestapoului din Prinz Albrechtstrasse.

În câteva ore, Himmler şi trupele S.S. zdrobiră armata. Era pentru prima oară când un grup de militari

îndrăznise să-i înfrunte pe acerbii lor rivali. Laşitatea camarazilor lor îi pierduse însă. Himmler triumfa. Gestapoul preluă controlul absolut pe care-l visa de ani de zile şi începu o anchetă ce avea să-i îngăduie – scotocind prin actele cele mai secrete ale statelor-majore – să se răfuiască apoi cu toţi vechii lui duşmani.

La Paris, Knochen încredinţă conducerea anchetei lui Stindt, succesorul lui Bömelburg la conducerea Gestapoului. Locotenent-colonelul Hofacker, care asigurase legătura între Stülpnagel şi grupul din Berlin, colonelul von Linston, locotenent-colonelul Fink şi Falkenhausen[1] au fost arestaţi.

A doua zi după puci, Stülpnagel a fost convocat de urgenţă la Berlin. Raportul lui von Kluge îşi făcuse efectul. Stülpnagel înţelese imediat că era pierdut. În ziua de 21, pe la amiază, el porni cu maşina spre Berlin. O pană de motor îl opri la Meaux. Abia pe la ora 15.00 sosi o altă maşină care să-l ducă mai departe. Înainte de Verdun, Stülpnagel ceru şoferului să modifice ruta, şi maşina se îndreptă spre Sedan, străbătând câmpurile de bătălie unde luptase în 1916, pe vremea când era tânăr căpitan. După Vacheraucheville, Stülpnagel îndreptă maşina spre Meusa, unde coborî şi-i ordonă şoferului să meargă mai departe până în satul cel mai apropiat, unde avea să-l urmeze pe jos, „ca să-şi mai dezmorţească piciorele". Nici nu apucase bine maşina să se îndepărteze, când Stülpnagel îşi trase un glonţ în tâmplă şi se prăbuşi în râu.

Scos din apă de şoferul lui şi transportat la spitalul militar din Verdun, Stülpnagel fu salvat. Dar glonţul, care-i străbătuse cutia eraniană, îl orbise.

---

1 Falkenhausen şi Hofacker au fost arestaţi de elegantul Maulaz, obişnuitul saloanelor pariziene.

S-a restabilit totuşi îndeajuns pentru ca la 20 august să compară, alături de ceilalţi acuzaţi, în faţa fiorosului Freisler şi a sângerosului lui „Tribunal popular". Toţi au fost condamnaţi la moarte şi spânzuraţi în curtea închisorii Plötzensee din Berlin. Cu o cruzime de neînchipuit, ei au fost strangulaţi, încetul cu încetul, după ce fuseseră agăţaţi în cârlige de măcelărie. Hitler spusese: „Vreau să spânzure ca hălcile de carne în măcelărie". Stülpnagel a trebuit să fie dus de mână până sub streang. Represaliile au durat mai multe luni şi s-au extins şi asupra prietenilor şi familiilor complotiştilor. Sub masca lor pseudojuridică, ele au întreeut în sălbăticie chiar „epurarea Röhm" din 1934.

Himmler şi Kaltenbrunner s-au dedat la o adevărată orgie de cruzimi. S-au efectuat peste 7.000 de arestări şi, probabil, aproape 5.000 de execuţii[1]. Canaris a fost şi el arestat în refugiul lui, deşi nu jucase nici un rol în complotul final. După o detenţie de mai multe luni, a fost spânzurat în ziua de 9 aprilie 1945. Mişelul Fromm, care a jucat un rol activ în asasinarea lui Beck, Stauffenberg şi a camarazilor lor, a fost împuşcat în martie 1945. Falkenhausen a fost salvat în mai 1945 de trupele americane, tocmai când era să fie executat. El a fost însă condamnat mai târziu drept criminal de război. Mulţi dintre ofiţerii eompromişi au preferat să se sinucidă decât să fie arestaţi şi judecaţi. La 14 octombrie, a fost silit să se sinucidă şi Rommel.

La Paris, unde Oberg şi Knochen reluaseră conducerea serviciilor lor, evoluţia rapidă a operaţiunilor de pe front a frânat cercetările. Generalul Boineburg, care

1 A fost pomenită cifra de 4.980 de execuţii, care pare a fi reală. Este însă greu să fie dată ca absolut sigură.

nu făcuse decât să execute ordinele lui Stülpnagel şi ale cărui sentimente personale n-au putut fi precizate, a fost trecut în rezervă, iar comandamentul „Marelui Paris" a fost încredinţat generalului von Choltitz.

La sfârşitul lunii iulie, Aliaţii care-şi consolidaseră acum îndeajuns capetele de pod şi debarcau fără întrerupere trupe şi materiale de război, au dezlănţuit ofensiva pentru eliberarea Franţei. La 24 iulie începu străpungerea frontului către Avranches. La 28 căzură Coutances şi Granville, la 30 – Avranches, la 3 august – Rennes, iar la 10 august – Nantes şi Angers. Între timp, Oberg, Knochen şi serviciile Gestapoului îşi vedeau imperturbabil de îndeletnicirile lor, golind lagărul de la Compiègne, fortul Romainville şi celelalte închisori în care se mai aflau mii de persoane şi trimiţând spre Germania ultimele convoaie de deportaţi. Aceste ultime transporturi s-au desfăşurat în nişte condiţii îngrozitoare, în plină bătălie, sub o ploaie de bombe, şi au înregistrat mai multe victime decât deportările anterioare. Printre deţinuţii convoiului plecat la 2 iulie din Compiègne au izbucnit erize de nebunie şi încăierări. Căldura copleşitoare, lipsa de apă, disperarea de a se vedea duşi chiar în momentul când libertatea părea atât de aproape au făcut din ultimii deportaţi adevăraţi martiri.

Trenurile abia parcurseseră câţiva kilometri de la Compiègne şi în fiecare vagon se şi aflau mai mulţi morţi. În trenul acela au murit aproape 900 de oameni înainte de a fi ajuns la Dachau.

La 15 august, la două zile după ce von Kluge hotărâse replierea pe toată linia frontului şi când canadienii se pregăteau deja să ocupe Falaise, un nou convoi cu 2.453 de deportaţi luă calea Germaniei.

De la mijloeul lunii iulie, câţiva reprezentanţi ai Rezistenţei încercaseră să ducă tratative cu germanii în vederea încetării deportărilor. Raoul Nordling, consulul general al Suediei, care acceptase delicata misiune de intermediar, a luat legătura cu von Choltitz, noul comandant al „Marelui Paris", şi cu Ambasada Germaniei. Nordling le-a transmis notele şi propunerile întocmite de Parodi, reprezentantul la Paris al generalului König, comandantul forţelor franceze din interior, şi de contele Alexandre de Saint-Phalle. Dar, deşi von Choltitz şi alţi câţiva s-au arătat favorabili unui acord, nici unul dintre germani nu a îndrăznit să-şi asume răspunderea încheierii lui. La 17 august, Oberg lua ultimele măsuri în vederea plecării sale. Arhivele lui, împreună cu fişierele Gestapoului, părăsiseră Parisul încă de la începutul lunii. În noaptea de 16 spre 17, statul-major al serviciilor poliţiei germane se afla deja la Châlons-sur-Marne. La 17 august au părăsit Parisul toate serviciile, îndreptându-se spre Nancy şi Provins. În capitală rămăseseră doar Oberg, Knochen şi cei din anturajul lor, care se grăbeau şi ei să-şi facă bagajele.

Plecarea aceasta iminentă a dat curaj militarilor şi diplomaţilor. În dimineaţa zilei de 17 august, von Choltitz s-a hotărât pe neaşteptate să acţioneze, cu condiţia ca acordul să fie acceptat şi semnat de serviciile *Militärbefehlshaber*-ului, care se aflau la hotelul „Majestic". Dar birourile din hotel erau goale. Serviciile administraţiei militare îşi expediaseră în aceeaşi dimineaţă toate arhivele şi porniseră ele însele spre est. În cele din urmă, a fost totuşi descoperit un oarecare maior Huhm, care acceptă să-şi depună semnătura în calitate de reprezentant al *Militärbefehlshaber*-ului în Franţa.

Intermediarii alergară în grabă la Alexandre de Saint-Phalle, unde a fost redactat în grabă un protocol al acordului.

Cele trei paragrafe ale protocolului semnat de Raoul Nordling şi de maiorul Huhm[1] precizau că, „din momentul semnării" acordului, Nordling „va prelua conducerea, supravegherea şi răspunderea tuturor deţinuţilor politici" internaţi în cele cinci închisori, trei spitale şi trei lagăre folosite drept locuri de detenţie, precum şi „a tuturor celorlalte locuri de detenţie şi a tuturor trenurilor de evacuare, fără nici o excepţie, care se îndreaptă în momentul de faţă spre orice destinaţie". Autorităţile germane care răspunseseră de ele până atunci urmau să predea întreaga lor putere lui Nordling.

„Din partea sa, domnul Nordling se angajează să obţină predarea a cinci prizonieri militari germani în schimbul fiecăruia dintre deţinuţii politici sus-amintiţi".

Această ultimă clauză nu a fost niciodată pusă în aplicare. Înaintarea Aliaţilor şi retragerea cotropitorilor nu au mai dat ocazie autorităţilor germane să ceară îndeplinirea ei.

Lucrul cel mai important era să se obţină eliberarea imediată a deţinuţilor francezi înainte ca ei să fie masacraţi în închisori, aşa cum se întâmplase cu cei din închisoarea de la Caen. Dar dacă porţile închisorilor pariziene au fost într-adevăr deschise la 17 august, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel în fortul Romainville şi în lagărul din Compiègne. S.S.-iştii şi membri ai Gestapoului şi ai S.D.-ului, care răspundeau de acest lagăr, au refuzat să execute ordinele lui von Choltitz, afirmând că nu se supun decât dispoziţiilor lui Oberg.

1 Maiorul Fritz Huhm a murit în 1945 la Würzburg.

La Compiègne, *Hauptsturmführer*-ul dr. Peter Illers din S.D. a refuzat, aşadar, să-i elibereze pe deţinuţi, cu toate insistenţele lui de Grammont şi ale lui de Laguiche, delegaţi ai Crucii Roşii, şi a cerut chiar arestarea tuturor negociatorilor care au trebuit să se retragă în grabă.

Dând curs instrucţiunilor lui Oberg, în dimineaţa următoare, la 18 august, el a expediat un convoi de o mie şase sute de oameni, care au murit aproape toţi în Germania.

Acesta a fost ultimul ordin dat de Oberg în capitala Franţei. În aceeaşi dimineaţă, Oberg, Knochen şi Scheer, şeful Orpoului, împreună cu ultimii oameni ai Gestapoului, au părăsit Parisul, îndreptându-se spre Vittel, unde au instalat un simulacru de direcţie, întrucât O.K.W.-ul anunţase că frontul urma să se stabilizeze în răsăritul Franţei.

La 20 august, Knochen hotărî să trimită la Paris un *Sonderkommando*, cu misiunea de a rămâne acolo cât mai mult timp cu putinţă şi de a transmite regulat mesaje prin radio cu privire la desfăşurarea evenimentelor. În fruntea *Kommando*-ului se afla Nosek, care făcuse parte din primele grupuri venite să întărească *Sonderkommando*-ul Knochen, în iunie 1940. La 21 august, el porni spre Paris însoţit de patru maşini, printre care era şi un post mobil de radioemisie, şi de unsprezece oameni, dintre care cinci erau agenţi francezi. La 23 august, atunci când Divizia Leclerc se afla deja la Rambouillet, *Sonderkommando*-ul a pătruns în periferia capitalei. Dar atmosfera era încărcată. Parizienii fierbeau de nerăbdare în faţa eliberării lor iminente, şi micul grup risca foarte mult să fie luat pri-

zonier. Nosek s-a hotărât atunci să limiteze cercetările la periferia capitalei. După un tur de recunoaştere spre Poarta Vincennes şi Poarta Montreuil, *Kommando*-ul a făcut stânga-mprejur şi s-a dus să se instaleze la Meaux. Nosek l-a ţinut acolo până la 28 august, când a fost nevoit să se retragă în grabă. Nu a lipsit mult ca tancurile americane să-i taie drumul de întoarcere.

Ultimii oameni ai Gestapoului părăseau Parisul în aceleaşi condiţii în care sosiseră în 1940. Knochen, sufletul acestui organ, a fost singurul care a ţinut până la capăt cârma sinistrei lui nave, rezistând adversarilor lui celor mai înverşunaţi, mereu prezent, din prima până în ultima zi — de la 14 iunie 1940 până la 18 august 1944. Dar, pentru el, campania din Franţa încă nu se încheiase.

2

LUPII SE SFÂŞIE ÎNTRE EI

În Germania, lichidarea conspiratorilor de la 20 iulie şi înlăturarea lui Canaris[1] au atras o ultimă modificare în serviciile R.S.H.A.-ului. *Mil. Amt*-ul, ce fusese constituit în februarie în cadrul R.S.H.A.-ului ca să preia serviciile Abwehrului, a fost suprimat. Conducătorul lui, coloncIul Hansen, a fost spânzurat, personalul provenind din Abwehr epurat, iar serviciul repartizat între diferite sectoare din *Amt* IV (Gestapo) şi *Amt* VI (S.D.-*Ausland*). Serviciile ce se ocupau cu spionajul şi contraspionajul, paraşutările şi sabotajul au fost trecute la Gestapo. Pentru S.D. s-au repartizat serviciile care se ocupau cu informaţiile militare. În felul acesta, fiecare grupă din Gestapo şi

1 Canaris a fost executat în aprilie 1945, în lagărul din Flossenburg.

S.D. a fost flancată de câte o subgrupă, purtând aceeaşi denumire urmată de menţiunea „*Mil.*".

Conspiraţia de la 20 iulie l-a convins definitiv pe Hitler că nu putea avea încredere în armată, „această clică reacţionară", pe care se hotărî s-o pună cu botul pe labe.

La propunerea lui Martin Bormann, o serie de tineri membri ai partidului nazist, aleşi pentru fanatismul lor, au fost numiţi ofiţeri şi afectaţi fiecărui unităţi ca să supravegheze atitudinea politică a colegilor lor. Ei îi semnalau direct lui Bormann, crâncenul păzitor al ortodoxismului nazist, tot ceea ce nu-li se părea destul de naţional-socialist. Astfel, ei au denunţat „atitudinea defetistă a corpului de ofiţeri din grupul de armate din Silezia", deoarece ofiţerii aceştia, greu încercaţi într-o îngrozitoare şi nesfârşită campanie, nu mai rezistau asalturilor sovietice.

Himmler, ajuns în culmea gloriei, obţinuse, în sfârşit, comanda unui grup de armate. Anul 1944, ce era pe sfârşite, adăugase şapte noi divizii trupelor S.S.. Două noi brigăzi trebuiau constituite, la sfârşitul anului, cu „voluntari" olandezi şi francezi. Ciudaţi voluntari mai erau şi milităienii aceştia, care fugeau în furgonetele duşmanului de frica pedepsei ce-i aştepta în propria lor ţară şi care, odată înrolaţi, au alcătuit acea faimoasă S.S.-*Freiwilligen-Sturmbrigade* Charlemagne!.

Ca să dea curs unui ordin formal al lui Hitler, trupele germane au opus rezistenţă în estul Franţei. Trupele aliate au ajuns la Rin şi la întreaga frontieră germană abia la începutul anului 1945.

La 20 august, Oberg şi Knochen îşi instalaseră cartierul general la Vittel. Imediat le-au şi sosit două ştiri proaste. Prima era o scrisoare plină de insulte din partea

lui Himmler. *Reichsführer*-ul le reproşa în termeni foarte aspri faptul că la 20 iulie se lăsaseră arestaţi fără să opună nici o rezistenţă şi punea la îndoială curajul şi buna lor credinţă. Câteva zile mai târziu, la sfârşitul lunii august, Kaltenbrunner l-a rechemat cu brutalitate pe Knochen la Berlin. La primirea convocării, Knochen nu şi-a mai făcut nici o iluzie. În timpul cât stătuse la Paris, nu se atinseseră de el ca să nu dăuneze bunului mers al serviciilor Gestapoului. Sfârşitul ocupaţiei din Franţa punea capăt acestei ocrotiri, şi duşmanii lui reuşiseră, în sfârşit, să-l piardă. Într-adevăr, abia ajuns la Berlin, Kaltenbrunner îi aduse la cunoştinţă că fusese degradat şi că era trecut în Waffen-S.S. ca simplu soldat.

Knochen a fost imediat înrolat în *Leibstandarte* „Adolf Hitler" şi trimis pe câmpul de instrucţie de la Benechau, în Cehoslovacia, ca să urmeze nişte cursuri de pregătire pentru luptele antitanc. Era pe punctul de a fi înrolat într-o unitate combatantă, când fu convocat din nou la Berlin. De astă dată fusese chemat ca să i se aducă la cunoştinţă că reintrase în graţiile lui Himmler şi că avea să primească o funcţie în R.S.H.A. La 15 ianuarie, Knochen a fost repartizat la un serviciu însărcinat cu organizarea activităţii noilor grupe S.D. ce aveau să îndeplinească pe viitor funcţiile fostului Abwehr. Prăbuşirea Germaniei avea să-l împiedice să-şi ducă misiunea până la capăt.

La Vittel, Knochen fusese înlocuit cu *Obersturmbannführer*-ul Suhr, fostul şef al secţiei din Toulouse. Himmler ordonase reconstituirea unei organizaţii pe minuscula porţiune de teritoriu francez încă ocupat, ce trebuia folosit ca bază pentru introducerea de agenţi în Franţa eliberată. Agenţii aceştia urmau să fie recrutaţi

mai ales dintre foştii colaboraţionişti francezi refugiaţi în Germania.

În septembrie, Himmler sosi la Gérardmer, în vizită la generalul Blaskowitz care, după ce comandase Grupul de Armate G, preluase comanda Grupului de Armate H. Himmler s-a folosit de acest prilej ca să-şi inspecteze agenţii. Acesta avea să fie ultimul drum al lui Himmler în Franţa. Puţin după aceea, Oberg s-a instalat la Plainfaing, în apropiere de Saint-Dié. Acolo primi vizita lui Darnand şi a adjunctului său, Knipping, veniţi să-i ceară sprijin ca să obţină o ameliorare a condiţiilor materiale, foarte proaste, în care se aflau miliţienii cantonaţi în lagărul de la Schirmek, aşteptând regruparea lor în Germania.

Din Plainfaing a trimis Oberg ultimul său ordin important adresat populaţiei unei localităţi franceze. La 8 noiembrie, populaţia din Saint-Dié a primit ordin să evacueze oraşul. Ordinul acesta fusese emis de Oberg[1] la 7 noiembrie. Între 9 şi 14, oraşul a fost supus jafului, stocurile din uzine prădate, uneltele şi maşinile trimise în Germania, după care toate instalaţiile care nu putuseră fi demontate au fost dinamitate. În cele din urmă, s-a dat foc caselor. Pârjolul a ţinut trei zile, zece bărbaţi care încercaseră să-şi salveze lucrurile au fost împuşcaţi pe loc. În sfârşit, toţi bărbaţii între şaisprezece şi patruzeci şi cinci de ani au fost „rechiziţionaţi pentru a efectua lucrări de apărare". În realitate, cei nouă sute patruzeci şi trei de locuitori astfel adunaţi au fost deportaţi.

1 Un afiş lipit pe zidul primăriei din Saint-Dié explica, într-o franceză şovăielnică, motivele acestei evacuări: „Este intenţia Wehrmachtului de a îndepărta populaţia după posibilităţile existente din zona de luptă pentru a o cruţa de victime şi suferinţe".

La 18 noiembrie, Oberg şi statul său major au părăsit Plainfaingul, retrăgându-se la Rougemont, în apropiere de Belfort. Dar acolo nu au rămas decât câteva zile. Retragerea a continuat prin Guebwiller şi Ensisheim. La 1 decembrie, Oberg, Suhr şi serviciile lor au trecut definitiv Rinul, ajungând în aceeaşi seară la Friburg. În ziua de 3 decembrie, grupul ajunse la Zwickau, în apropiere de frontiera cehoslovacă, acolo unde serviciile se instalară din nou, conform ordinului primit de la Himmler.

După puţin timp, Oberg a luat comanda Grupului de Armate Weichsel. Era acum subordonat direct lui Himmler, ce devenise el însuşi comandant-şef al grupului de armate. Oberg, care-şi încheiase faza poliţienească a carierei lui, revenea aşadar în rândurile serviciului S.S. combatant.

Timp de câteva luni, serviciile Gestapoului au continuat să se îngrijească de soarta Franţei. Dr. Kaiser organiză la Friburg şi Stetten, în apropiere de Sigmaringen, câteva şcoli de sabotaj şi spionaj, care aveau mai multe sucursale specializate.

Skorzény a organizat la Friedenthal un centru de pregătire pentru agenţi de informaţie şi sabotori. Centrele acestea de spionaj îşi recrutau agenţii dintre foştii membri ai P.P.F.-ului, ai R.N.P.-ului şi, mai ales, ai miliţiei şi ai M.S.R.-ului (foştii cagularzi) trecuţi în Germania. Darnand a fost primul care şi-a oferit oamenii *Hauptsturmführer*-ului Detering. Împreună cu adjunctul său, *Oberscharführer*-ul dr. Hinrichs, acesta avea sarcina să recruteze agenţi la Sigmaringen. Detering era şeful *Kommando*-ului „Fuchs" („Vulpe"), însărcinat cu infiltrarea de agenţi în Franţa.

În cele din urmă, Darnand a fost autorizat să creeze pentru miliţie o şcoală specială administrată şi condusă de miliţieni francezi şi „ajutată" de instructori

din S.D. şi Gestapo. Serviciul acesta „autonom" a funcţionat sub conducerea miliţianului Degans şi a adjunctului său, Filliol, vechi ucigaş din organizaţia cagularzilor, ajuns ulterior unul dintre călăii „Serviciului 2" din miliţie[1]. Darnand a ajuns chiar să întocmească un proiect de alcătuire a unui „maquis alb" în Franţa.

Oficinele acestea de spionaj abia dacă au reuşit să strecoare în Franţa câteva zeci de agenţi şi sabotori, unii fiind introduşi clandestin prin Elveţia, prin punctul de frontieră de la Lörach, în apropiere de Basel. Mulţi au fost arestaţi de poliţia elveţiană. Câţiva au reuşit să pătrundă în Franţa şi uneori să se înapoieze chiar în Germania după îndeplinirea misiunii. Majoritatea fuseseră însă destul de repede arestaţi.

O serie de agenţi erau paraşutaţi în Franţa în containere capitonate, căci paraşutările se efectuau noaptea, iar săriturile efectuate în asemenea condiţii sunt primejdioase pentru paraşutiştii insuficient antrenaţi. Paraşutări de acest fel s-au produs îndeosebi în Corrèze. Agenţii aceştia au fost arestaţi la numai câteva ore după aterizare, înainte de a-şi fi îndeplinit misiunea. Unii dintre ei s-au sinucis în momentul arestării, cu capsula de cianură de le fusese înmânată la plecare.

Tentativele acestea de acţiune în spatele frontului Aliaţilor au eşuat aproape complet. La începutul anului 1945, situaţia militară a germanilor devenise disperată.

Creat din violenţă, adăpat de-a lungul a doisprezece ani cu crime şi orori, nazismul se prăbuşea încet, în ruine şi sânge, împingând spre dezastru un popor întreg.

---

1 Filliol a lăsat o sinistră amintire în regiunea Limoges, unde a operat sub numele de „Denis".

În haosul wagnerian ce se abătuse asupra lor, credincioşii de ieri, naziştii ortodocşi şi neînduplecaţi, marile căpetenii, stăpânii ţării căutau în neştire o portiţă de scăpare, încercând să mizeze pe propria lor carte, uneori cu o inconştienţă totală.

Fiecare dintre oamenii aceştia atotputernici îşi pândea vecinii, simţindu-se, la rândul lui, spionat. Cea mai mică eroare de calcul putea să-i coste viaţa. Camuflat în buncărul lui de la Cancelăria Reichului, Hitler simţea cum trosneşte pretutindeni în jur imaginarul edificiu al puterii lui[1]. El ştia că toţi cei care până mai ieri îl adulau şi ar fi comis cele mai mari josnicii pentru a merita un cuvânt de laudă din partea lui acum nu se mai gândeau decât cum s-o şteargă. Dar, asemenea faraonilor din vechiul Egipt, el refuza să dispară singur. Cei pe care îi dusese împreună cu el spre culmile gloriei trebuiau să-l urmeze şi în moarte. Privirea lui dementă scruta chipurile pe care teama se ascundea sub masca severităţii şi a dârzeniei, căutând să descopere semnele trădării. Hitler hotărâse ca nici unul dintre ei să nu scape de sfârşitul care-l aştepta pe el însuşi.

Teribilul Führer, care electriza odinioară masele, căpetenia războinică, acest conducător al maselor nu mai era acum decât o epavă: bolnav, copleşit de povara înfrângerii, privirea lui arzătoare de fiară încolţită arunca o lumină înfiorătoare pe obrazul scofâlcit, purtând încă de pe atunci pecetea morţii.

Nimeni nu putea să pătrundă în Cancelarie fără să treacă prin controlul S.S.-iştilor ce stăteau pretutindeni

1 La sfârşitul lunii noiembrie 1944, Hitler a părăsit Rastenburgul, instalându-şi cartierul general la Berlin.

de pază. De la înființarea gărzii personale *Leibstandarte*, la începutul regimului, ei veghează tot timpul asupra lui Hitler. Răspunzători pentru viața lui, ei erau aproape singurii oameni în care mai avea încredere. Numai ei, oamenii din imediata lui apropiere, membrii curții restrânse, care-i împărtășeau izolarea, erau scutiți de neîncrederea disprețuitoare cu care învăluia întreaga omenire. Bormann trăia în umbra lui. Își doborâse pe rând rivalii, defăimându-i. Himmler, care fusese o clipă atât de aproape de triumful total – de puterea absolută și chiar de înlăturarea atât de dorită a lui Hitler însuși –, era acum discreditat.

Din august 1944 până în martie 1945, Himmler fusese omul cel mai puternic din întregul Reich. După eșecul atentatului din 20 iulie, când fuseseră înlăturați ultimii săi rivali, el devenise comandant al unui grup de armate – visul lui dintotdeauna. În acea perioadă deținea mai multe titluri și mai multe funcții decât oricare altul. Era ministru de Interne și al Sănătății, comandant suprem al întregii poliții, al tuturor serviciilor de informații, al serviciilor secrete și de spionaj, civile și militare. În calitate de șef suprem al trupelor S.S., el dispunea, în primăvara anului 1945, de o adevărată armată, alcătuită din treizeci și opt de divizii, patru brigăzi, zece batalioane sau legiuni (*Waffen-Verbände*), zece *Kommando*-uri de stat-major și treizeci și cinci de corpuri de trupe și grupări independente (*Korpstruppen und Selbständige Verbände*). Trupele acestea erau puternice și fanatice. În sfârșit, Himmler controla o mulțime de organizații ale partidului și organe de stat, ale căror ramificații pătrundeau pretutindeni. Odată ajuns comandant de grup de armate, el inițiе o seamă de manevre prin care urmărea să pună mâna pe puterea militară care-i mai lipsea.

Vechiul lui rival politic, Göring, era practic înlăturat, desconsiderat, băgat în cele mai murdare afaceri şi trăia în luxul cel mai ţipător. Ribbentrop era şi el discreditat. „Înalta lui diplomaţie" nu înregistrase decât eşecuri: Göring îl numise în mod public „meschinul traficant de şampanie", şi Führerul rânjise, uitând pesemne că, nu de mult, îl numea „noul Bismarck".

Goebbels era încă puternic, dar Bormann îl depăşea. Cu o tenacitate extraordinară, fanaticul acesta reuşise să-şi îndepărteze toţi rivalii. Reichsleiter, şeful de cabinet al lui Hess, care între 1933 şi 1941 avusese funcţia de delegat al Führerului, fiind ulterior numit el însuşi delegat, după fuga lui Hess, şi şef al Cancelariei partidului nazist, devenii conducătorul întregului partid. La 12 aprilie 1943, la celelalte titluri pe care le deţinea se adăugă şi acela de secretar al Führerului.

Bormann ştia că Himmler era cel mai primejdios dintre rivalii lui; îşi dăduse foarte repede seama de ce urmărea el. Bormann mai ştia că Himmler era departe de a fi un conducător militar în adevăratul sens al cuvântului şi îşi juca partida mizând tocmai pe mediocritatea acestuia. Pe această tablă de şah, „pionul" lui Bormann deveni Fegelein.

La cartierul general al Führerului, Himmler dispunea de un reprezentant permanent: *Obergruppenführer*-ul Hermann Fegelein, aghiotantul lui Hitler. Fost rândaş, ajuns general, Fegelein asigura legătura între cartierul general al lui Himmler, instalat întâi la Baden, mai târziu la Prenzlau şi Führer. Fegelein se căsătorise cu Gretel Braun, sora Evei. Cumnat neoficial al lui Hitler, el trăia în anturajul acestuia şi ca aghiotant, şi ca rudă a Evei Braun. Bormann, care îl vedea zi de zi, şi-a făcut din el un aliat.

Greşelile comise de Himmler, fiind comandant al grupului de armate, au început să fie subliniate, eşecurile lui amplificate, nepriceperea de care dădea dovadă scoasă la lumină. În martie, în urmă pierderii Pomeraniei, lui Himmler i s-a luat comanda din motive de incapacitate. În Ungaria, unde situaţia militară devenise catastrofală, contraatacurile erau susţinute de diviziile de elită S.S. comandate de Sepp Dietrich, unul dintre veteranii nazismului. Bormann întrezări atunci prilejul să-i dea lovitura decisivă lui Himmler.

Diviziilor S.S. din Ungaria li s-a interzis să poarte brasarda specială specifică trupelor de elită S.S. Însuşi Sepp Dietrich a fost lovit de această sancţiune; laolaltă cu toţi ceilalţi ofiţeri şi soldaţi din diviziile cu care până atunci se mândreau nevoie-mare regimul şi Himmler: *Leibstandarte* „Adolf Hitler" şi „Das Reich", cele mai vechi divizii S.S., precum şi *Hitlerjugend*.

Degradarea aceasta colectivă a marcat dizgraţia lui Himmler. De acum înainte, el nu mai era un rival. Timp de câteva luni, sarcinile militare pe care le avusese îl ţinuseră departe de înaltele lui funcţii poliţieneşti — absenţă primejdioasă într-o perioadă atât de încordată. Bormann, apoi Hitler însuşi luaseră obiceiul să dea direct dispoziţii lui Kaltenbrunner, astfel încât Himmler se văzu îndepărtat de la conducerea reală, nemaifiind la curent cu majoritatea instrucţiunilor date de Führer.

„Reichul milenar", vestit de profetul nazismului, îşi trăia ultimele ceasuri. În acel sfârşit de aprilie 1945, imperiul „rasei de stăpânitori" se reducea la o fâşie îngustă de teritoriu, ce se micşora cu fiecare clipă. Victoria partidului nazist asupra duşmanilor săi şi aceea a Gestapoului asupra rivalilor lui fuseseră inutile. În mijlocul ruinelor a

ceea ce cu puţin timp înainte fusese capitala Reichului, la câţiva metri de elegantul „Unter den Linden", asupra căruia aveau să cadă în curând obuzele sovietice, Hitler – din adâncul buncărului lui – continua să lanseze ordine. Ele nu mai ajungeau însă până la trupele cărora le erau destinate. În majoritatea cazurilor, trupele acestea nici nu mai existau.

La 10 aprilie, părând să cedeze insistenţelor celor din jur, Hitler decise să-şi mute cartierul general în văgăuna din „Berghof". Statul său major porni, aşadar, spre Berchtesgaden, el însuşi trebuind să-l urmeze ulterior. În ziua de 12, un bombardament aerian distruse ceea ce mai rămăsese din Cancelarie, ce fu cuprinsă de flăcări. Pe 16, trupele sovietice au străpuns frontul pe Oder şi în Lausitz. Ele înaintau vijelios spre Berlin. Dar Hitler tot acolo se afla. Plecarea lui, fixată pentru data de 20 aprilie, ziua celei de-a 56-a aniversări a naşterii lui, a fost contramandată în ultima clipă. Acum, Armata Roşie se afla aproape de Lubben, la 70 de kilometri la sud de Berlin şi, străbătând „Spreewald"-ul, înainta spre capitală. La nord, sovieticii atinseseră Oranienburgul şi se aflau la numai treizeci de kilometri distanţă.

În noaptea de 20 spre 21 aprilie, trei persoane au părăsit ruinele Cancelariei cu asentimentul lui Hitler: Ribbentrop, Göring şi Himmler. Hitler renunţase să mai plece la Berchtesgaden. Îşi dăduse şi el seama, în sfârşit, că intenţia lui de a apăra „citadela bavareză" era irealizabilă. În ultimul discurs rostit în seara zilei de 20, cu prilejul aniversării sale, Hitler anunţa că, orice s-ar întâmpla, hotărâse să rămână la Berlin. Un post de radioemisie reuşi să difuzeze discursul în ciuda bombardamentelor ce se succedau aproape fără întrerupere.

Göring ascultă îngrozit cuvintele Führerului. El petrecuse ziua aniversării alături de Hitler împreună cu „vechii combatanţi" naziştii: Himmler, Goebbels, Ribbentrop şi inevitabilul Bormann, care mai erau încă în viaţă. Hermann însă n-avea de gând să moară. Sfârşitul acesta sinistru în adâncul buncărului, sub bombele şi obuzele ruseşti, i se părea nedemn de el. Îşi luase încă dinainte toate măsurile ca să părăsească oraşul. Timpul trecea. Göring se strecură afară din buncăr şi, în întunericul ce începuse să se lase, se îndreptă spre reşedinţa lui, unde-l aştepta o adevărată caravană gata de plecare.

Încă de la începutul lunii aprilie, Göring îşi transportase la loc sigur colecţiile. Aceste colecţii constau din opere de artă furate din toate colţurile Europei. Fuseseră necesare două trenuri speciale ca să transporte prada uriaşă la Berchtesgaden, unde se refugiase a doua soţie a lui, actriţa Emmy Sönnemann, împreună cu fiica sa. Acum, în acest exod spre sud, maşina personală a lui Göring era însoţită de câteva camioane încărcate cu ultimele lăzi rămase şi de o maşină în care se afla statul lui major. Străbătând fâşia îngustă de pământ ce mai despărţea trupele americane de cele sovietice, caravana „celui mai credincios paladin al Führerului" ajunse nestânjenită la Berchtesgaden în seara zilei de 21 aprilie. Göring nu ştia că la ora aceea Himmler reuşise şi el să fugă şi că avea să fie imitat ceva mai târziu de Ribbentrop, amândoi hotărâţi fiind, ca şi el, să-şi încerce norocul şi fiecare dintre ei considerându-se singurul capabil să-i urmeze lui Hitler.

Göring avea toate motivele să se considere succesorul lui legitim. După ce crease Gestapoul, el se comportase ca un nazist consecvent, fiind şi un susţinător credincios al conducătorului. Prin legea din 29 iunie 1941,

Göring era desemnat ca succesor al Führerului nu numai în cazul morţii acestuia, ci şi în cazul în care vreo împrejurare oarecare l-ar fi împiedicat pe Hitler să-şi exercite funcţiile „fie şi numai temporar".

La 23 aprilie, pe baza acestei legi, Göring aprecie că existau toate condiţiile ca să-şi ia în primire moştenirea, de vreme ce, aflându-se practic în imposibilitate de a guverna, Hitler declarase în faţa lui Keitel şi a lui Jodl că, atunci când va sosi momentul să se înceapă tratativele de pace, Göring va fi omul cel mai indicat s-o facă. Cuvintele acestea i-au fost raportate celui în cauză de către generalul de aviaţie Keller, sosit la Berchtesgaden în ziua de 23 aprilie. Göring consideră că, fără nici o îndoială, „sosise momentul": pe Elba, trupele americane şi trupele sovietice făcuseră joncţiune, iar Armata Roşie terminase încercuirea Berlinului. Sosise deci ceasul ultimului pas spre puterea supremă. În ciuda împrejurărilor, Göring simţi o imensă mândrie.

El îi convocă pe toţi fruntaşii nazişti care se aflau la Berchtesgaden: pe dr. Lammers, şeful Cancelariei Reichului; pe Philip Bohler, *Reichsleiter* şi şeful secretariatului particular al lui Hitler; pe generalul Koller şi pe colonelul Bernd von Brauchitsch, din Luftwaffe, fiul mareşalului şi primul aghiotant al lui Göring. Toţi au fost de acord că hotărârea führerului de a se închide la Berlin îl punea în imposibilitate să-şi mai exercite funcţia de conducător. Cu asentimentul lor, Göring îi adresă lui Hitler un mesaj prin radio, cerându-i acordul pentru a-şi asuma guvernarea Reichului, „având întreaga libertate de acţiune în problemele interne şi externe". Cum până la ora 22.00 nu sosise nici un răspuns, Göring anunţă că avea să „acţioneze" spre binele tuturor.

Göring fusese determinat să trimită acest ultim mesaj de un sentiment de teamă faţă de acela care vreme atât de îndelungată fusese conducător absolut. Judecând după felul cum evoluau evenimentele, existau puţine şanse ca mesajul să poată ajunge şi, mai puţin încă, să se primească un răspuns. Aşadar, la 23 aprilie 1945, la ora 22.00, Göring s-a putut considera singura persoană potrivită să înceapă tratativele de pace, a căror tactică o şi stabilise. Contrar tuturor aşteptărilor însă, mesajul încredinţat undelor ajunsese la destinaţie. Îl recepţionase Bormann, care se grăbise să-l prezinte Führerului ca pe un act caracteristic de trădare şi, totodată, ca pe o încercare de uzurpare a puterii. Faptul că se fixase un termen pentru primirea răspunsului, spunea Bormann, constituia un adevărat ultimatum. Aşa cum sperase Bormann în sinea lui, Hitler fu cuprins de o furie turbată. El începu să profereze tot felul de injurii la adresa lui Göring „morfinomanul, traficantul acela corupt".

Puţin înainte de ora 22.00, Göring primi un mesaj scurt prin care Hitler îi interzicea să ia orice iniţiativă. În acelaşi timp, se prezentă un detaşament S.S., condus de *Obersturmbannführer*-ul Frank, care-l arestă. Era ultima oară când Bormann se răfuia cu vechiul lui duşman. El trimisese din proprie iniţiativă un mesaj prin radio, ordonând detaşamentului S.S. din Berchtesgaden să-l aresteze de îndată pe mareşalul Reichului[1], învinuit de înaltă trădare. Aşadar, tocmai în clipa în care se credea ajuns în culmea carierei sale, Göring se văzu redus la condiţia precară de prezumptiv condamnat la moarte.

[1] Ca să-l situeze deasupra numeroşilor mareşali pe care-i numise, Hitler crease special pentru Göring titlul de „mareşal al Marelui Reich German".

A doua zi, pe 24 aprilie, când Kaltenbrunner veni să arunce o privire asupra prizonierilor (aghiotanţii lui Göring fuseseră şi ei arestaţi o dată cu el) şi plecă fără să rostească un cuvânt, Göring fu convins că îşi trăia ultimele clipe. În aceeaşi zi, Eigruber, *Reichsstatthalter*-ul din Oberdonau, anunţă că toţi cei din *Gau*-ul său care se vor opune voinţei Führerului vor fi împuşcaţi pe loc, indiferent de rangul lor.

În zadar se zbătea generalul Koller, care rămăsese liber, să obţină eliberarea lui Göring. La 29 aprilie, acesta a fost transferat sub pază severă într-un castel învecinat.

La 1 mai, profitând de sinuciderea lui Hitler din ajun, Bormann adresă un mesaj către şeful gărzii S.S. prin care îi ordona să vegheze ca „trădătorii din 23 aprilie să nu poată scăpa". Mesajul echivala cu o condamnare la moarte, şi tocmai în acest spirit îl şi redactase Bormann. Situaţia se schimba însă din oră în oră. Americanii puteau sosi în orice clipă şi şeful gărzii S.S. nu îndrăzni să-şi asume răspunderea executării mareşalului Reichului. La 5 mai, S.S.-iştii au fost foarte fericiţi să-l poată preda pe supărătorul lor prizonier unui mic detaşament din Luftwaffe, care trecea pe acolo, înainte de a fugi carenecotro. Göring era deci liber. El se grăbi să-i ofere lui Dönitz, succesorul lui Hitler, serviciile sale pentru începerea tratativelor cu Eisenhower. Potrivit scrisorii pe care i-a adresat-o, nu se îndoia că „o convorbire între mareşali" avea să aibă urmări fericite. Tot mai spera să joace un rol în viitor, deşi armistiţiul fusese semnat la 6 mai. Când fu luat prizonier, la 8 mai, de către trupele americane care ocupaseră Berchtesgadenul, el ceru să aibă o întrevedere cu generalul Eisenhower, pentru care pregătise şi o scrisoare. Când i se aduse la cunoştinţă că

avea să fie tradus în faţa unui tribunal internaţional şi judecat în calitate de criminal de război, împreună cu principalii conducători nazişti, rămase uluit.

Himmler, „cinstitul Heinrich", urmaşul lui Göring la conducerea Gestapoului, fugise şi el din Berlin în seara zilei de 21 aprilie. Dar, în timp ce Göring o ştersese spre sud cu camioanele lui încărcate cu tablouri, Himmler se îndrepta spre frontiera daneză. Şi el avea să caute să scape basma curată, încercând să trateze cu Aliaţii fără să mai ceară aprobarea Führerului.

Nu mai era vorba aeum de o simplă improvizaţie. Lucidul Schellenberg înţelesese de mult[1] că sfârşitul războiului era definitiv pecetluit şi că soartă Germaniei (şi mai cu seamă a conducătorilor naziştl) nu va putea fi ameliorată decât prin tratative neîntârziate cu învingătorii. Din august 1944, Schellenberg conducea toate serviciile de informaţii germane şi primea o mulţime de date privitoare la situaţia din întreaga Europă. Agenţii lui din ţările neutre îl ţineau la curent cu dispoziţiile luate de Aliaţi şi cu intenţiile acestora. Era limpede că pentru individ de teapa lui viitorul se anunţa deosebit de sumbru Agenţii însă îi puteau facilita unele luări de contact stabilind legături, organizând discuţii şi, ulterior, tratative secrete. Sehellenberg se hotărî, aşadar, „să-şi salveze pielea" şi, pentru a fi acoperit, se decise să-l atragă şi pe Himmler în joc, lăsându-l pe prostul de Kaltenbrunner să ignore complet aceste manevre.

În 1944, în cursul verii, Schellenberg izbutise să se întâlnească într-un hotel din Stockholm cu diplomatul

1 Schellenberg afirmă că înţelesese încă din august 1944, dar el se lăuda mereu cu perspicacitatea lui.

american Hewitt, cu care discutase posibilitatea negocierilor. Această primă tentativă nu dădu rezultate, dar Schellenberg îl informă asupra celor petrecute pe Himmler care, după ce făcu o criză de nervi, se lăsă convins că asemenea luări de contact, purtate în cea mai deplină taină, puteau fi totuşi utile. Schellenberg îl împresură pe Himmler cu insistenţele sale pline de violenţe. În cele din urmă, fu autorizat de către aceasta să încheie anumite înţelegeri, pe care le considera adevărate asigurări pe viaţă.

La începutul anului 1945, la ordinul lui Schellenberg, dr. Höttl, reprezentantul Secţiei a VI-a la Viena, luă legătură la Berna cu generalul american Donovan. Demersurile acestea urmăreau obţinerea unei păci separate cu americanii şi încheierea unei alianţe împotriva Uniunii Sovietice. Alianţa aceasta trebuia să se materializeze prin continuarea în comun a războiului în răsărit; în acest scop, reprezentantul lui Schellenberg căuta să obţină salvarea Grupului de Armate Rendulic în vederea eventualei sale utilizări de către americani împotriva sovieticilor. Nici un eşec nu izbutea să-i facă pe naziştii să aprecieze just situaţia în care se aflau: se încăpăţânau mereu s-o pornească pe aceleaşi căi, fără ieşire. Propunerile lor n-au primit nici un răspuns, în ciuda repetatelor călătorii ale lui Höttl la Berna.

Nu se ştie dacă Schellenberg l-a informat pe Himmler cu privire la demersurile iniţiale sau dacă s-a hotărât să lanseze pe propria sa răspundere aceste baloane de încercare.

La sfârşitul anului 1944, s-a discutat la statul-major nazist eventualitatea de a ocupa „provizoriu" Elveţia. Schellenberg şi, la insistenţele lui, Himmler s-au declarat împotriva acestui proiect, ce a fost în cele din urmă abandonat. Schellenberg

începuse tratative serioase în Elveţia. Unul dintre agenţii lui, dr. Langbehn, luase contact cu reprezentanţii Aliaţilor, dar Müller şi Kaltenbrunner, aflând câte ceva despre aceste tratative, au deschis o anchetă şi Schellenberg a fost silit să dea înapoi.

În schimb, convorbirile începute cu Jean-Marie Musy, fostul preşedinte al Confederaţiei elveţiene, au ajuns la un rezultat pozitiv. Credincios tradiţiilor umaniste ale Elveţiei, Musy se străduia să obţină remiterea către ţara sa a unui cât mai mare număr de evrei deţinuţi în lagărele de concentrare şi a căror soartă părea dinainte hotărâtă: ei urmau să fie masacraţi de îndată ce trupele aliate care pătrunseseră în Germania aveau să se apropie. La sfârşitul anului 1944, Himmler a consimţit să se întâlnească pentru prima oară cu Musy. A doua întâlnire a avut loc la Wiesbaden la 12 ianuarie 1945. Himmler a acceptat să predea un anumit număr de evrei Elveţiei, considerată ţară de tranzit pentru evreii „autorizaţi să emigreze". În schimb, organizaţiile evreieşti internaţionale şi, în special, cele americane se angajau să plătească un preţ de răscumpărare. În cele din urmă, s-a convenit ca la fiecare două săptămâni să fie remişi Elveţiei 1.200 de evrei. Era puţin faţă de zecile de mii de nenorociţi care-şi aşteptau moartea în lagărele de concentrare, dar faptul că un mic număr dintre ei erau smulşi camerelor de gazare însemna totuşi ceva. Primul tren a ajuns în Elveţia la începutul lunii februarie 1945, şi organizaţiile evreieşti au depus, sub controlul lui Musy, suma de 5.000.000 de franci elveţieni. Presa a relatat evenimentul şi unele ziare străine au afirmat că Elveţia acceptase în schimb ca, după război, să ofere azil principalilor conducători nazişti. Hitler a fost cuprins de o furie turbată. El a interzis pe loc orice nouă livrare de deţinuţi.

Musy nu s-a lăsat totuşi descurajat şi, cu toată vârsta lui înaintată[1], nu a ezitat să întreprindă numeroase călătorii în Germania, în ciuda bombardamentelor şi a riscurilor pe care le comportau asemenea expediţii. La începutul lunii aprilie, a obţinut din partea lui Himmler asigurarea că lagărele de concentrare nu vor fi evacuate, ci vor rămâne intacte până la sosirea trupelor aliate. Până atunci, deţinuţii erau puşi pe drumuri în nişte jalnice convoaie sau îngrămădiţi în vagoane plumbuite ce rătăceau prin Germania în căutarea unor noi lagăre. În anumite locuri se dăduse chiar ordin ca deţinuţii să fie mai curând masacraţi decât să fie lăsaţi pe mâna Aliaţilor. În această situaţie, ascultând zgomotul luptei ce se apropia, nenorociţii din lagăre erau sfâşiaţi între nădejde şi disperare.

În acelaşi sens au fost întreprinse o serie de alte încercări de către Hillel Storch, reprezentantul Congresului mondial evreiesc, de dr. Burckardt, preşedintele Crucii Roşii Internaţionale, şi de contele suedez Folke Bernadotte. Negocierile acestea, mai mult sau mai puţin secrete, l-au convins pe Himmler de faptul că ar fi putut să joace un rol de frunte în salvarea Germaniei (şi a propriei lui vieţi) încheind un acord internaţional.

Himmler se întâlnise de două ori cu contele Bernadotte, în februarie şi la începutul lunii aprilie 1945. Îi făcuse acestuia aceeaşi promisiune ca şi lui Musy: lagărele de concentrare n-aveau să fie evacuate. Cu toate acestea, ezită multă vreme înainte de a-şi lua alte angajamente: obişnuinţa supunerii oarbe faţă de Führer şi teama de groaznica pedeapsă ce-l aştepta dacă jocul său avea să fie descoperit îl împiedicau să treacă Rubiconul. Dar în acel

1 Avea pe atunci peste şaptezeci de ani.

aprilie decisiv, Himmler era deja căzut în dizgraţie. S.S.-iştii din garda sa personală fuseseră degradaţi. Hitler nu-l mai primea decât arareori. Împrejurările acestea i-au îngăduit deci să se desprindă de dominaţia pe care o exercitase până atunci asupra sa stăpânul.

La 19 aprilie, Himmler avu o lungă convorbire cu ministrul de Finanţe, Schwering von Krosigk, în timp ce Schellenberg îl „prelucra" pe Seldte, ministrul Muncii. Căzură toţi de acord: Hitler trebuia să cedeze locul sau să dispară şi Himmler trebuia să-i ia locul pentru a încheia de urgenţă „o pace onorabilă". Conspiratorii de ultimă oră erau tot atât de puţin realişti ca şi predecesorii lor. Himmler credea totuşi că ar putea reuşi, deoarece, în cursul ultimelor lor întrevederi, contele Bernadotte îi sugerase să-i ia locul lui Hitler, anunţând în mod public că acesta nu-şi mai putea îndeplini sarcinile din cauza unei maladii grave. Apoi, ar fi trebuit să dizolve partidul naţional-socialist. Himmler era gata să treacă la aplicarea acestei tardive lovituri de stat, dar, fiindcă tot mai nutrea o oarecare teamă, voia să se asigure mai întâi că Aliaţii vor accepta să ducă tratative cu el.

La 21 aprilie, cum părăsi Cancelaria Reichului, Himmler se întâlni cu Schellenberg. Acesta îl aştepta ca să-l însoţească la Spitalul „Hohenlychen", într-o suburbie a Berlinului, unde fusese organizată o întrevedere cu contele Bernadotte. Himmler făgădui că va împiedica evacuarea lagărului de la Neuengamme, din apropiere de Hamburg, după care îi ceru contelui Bernadotte să transmită propunerile lui generalului Eisenhower, căruia-i solicita o întrevedere. Cum Bernadotte s-a străduit să-i spulbere iluziile cu privire la posibilitatea de a juca vreun rol politic în viitoarea Germanie, întrevederea a rămas fără nici un rezultat.

Himmler era totuşi decis să se agaţe de acest ultim colac de salvare, ce părea să-i scape exact în momentul când credea că pune mâna pe el. Imediat după întrevederea de la „Hohenlychen", Bernadotte o pornise înapoi spre Suedia, prin Lübeck. Himmler hotărî să-l ajungă din urmă, venind cu noi propuneri de încetare a ostilităţilor şi de înlăturare a lui Hitler pe care, în cele din urmă, o acceptase. Schellenberg porni, aşadar, spre Lübeck, în calitate de cercetaş. Când ajunse însă acolo, află că Bernadotte trecuse deja frontiera daneză şi se găsea la Apenrode, la nord de Flensburg. Reuşi totuşi să dea de el, prin telefon, şi obţinu o întrevedere la Flensburg, la frontiera germano-daneză. Acolo, Schellenberg îşi desfăşură toată măiestria lui diplomatică pentru a-l convinge pe conte să se înapoieze cu el la Lübeck, unde Himmler tocmai sosise. Cu toate că era convins de inutilitatea acestei călătorii, Bernadotte acceptă. Ultima întrevedere a avut loc în seara zilei de 23 aprilie, la ora 11.00, în pivniţa Consulatului Suediei. Convorbirea s-a desfăşurat la lumina palidă a lumânărilor, căci Lübeckul, supus unor bombardamente aproape continue, era lipsit de curent electric. După tratative, care au durat cinci ore, contele Bernadotte acceptă să supună propunerile lui Himmler guvernului ţării sale, singurul în măsură să aprecieze dacă puteau fi transmise aliaţilor.

Himmler scrise pe loc o scrisoare adresată ministrului de Externe al Suediei, Chrîstian Günther, prin care-l ruga pe acesta să intervină pe lângă americani.

A doua zi însă, ultimele speranţe ale lui Himmler fură spulberate de o declaraţie a preşedintelui Truman prin care se respingea total orice încercare de capitulare parţială din partea Germaniei.

La 22 aprilie, Himmler află că Hitler dăduse ordin ca dr. Brandt, fostul lui medic personal, să fie executat, pentru că îşi trimisese soţia la americani. Brandt fusese arestat în Thuringia, ceea ce dovedea că, din adâncul buncărului său, Führerul se mai făcea încă ascultat.

Cu toate acestea, faraonul dement, pe jumătate îngropat în mormântul lui subteran, ştia că pentru el nu mai exista nici o nădejde. La 22 aprilie, în faţa colaboratorilor săi, Hitler spusese: „Războiul e pierdut... Am să mă omor..." În ziua următoare, vestea „trădării" lui Göring îl făcu să-şi recapete puţin din energia sa. Aţâţat de Bormann, tuna şi fulgera împotriva trădătorilor şi laşilor şi dădea ordine să fie pedepsiţi. În ziua de 24, Berlinul era cu desăvârşire încercuit. Cu toate acestea, Hitler începu din nou să spere că asediaţii vor fi eliberaţi de „armata lui Wenck". Dar armata lui Wenck era o armată-fantomă. La 27 aprilie, nu mai încăpea nici o îndoială că ea n-avea să mai ajungă niciodată la Berlin.

Un incident petrecut în ajun spori şi mai mult furia führerului. Fegelein, „cumnatul" lui Hitler, părăsise şi el buncărul. În ziua de 27, aflând despre această dispariţie, Hitler trimise câţiva S.S.-işti în căutarea lui. Ei puseră imediat mâna pe el şi îl aduseră înapoi în buncăr, de astă dată ca arestat. A doua zi, la 28 aprilie, postul de radiorecepţie, ce funcţiona încă, prinse postul B.B.C. tocmai când crainicul englez citea un comunicat al Agenţiei Reuter, din sursa Stockholm, în care se vorbea despre întrevederea contelui Bernadotte cu Himmler şi despre propunerile de capitulare ale acestuia. Această ultimă trădare provocă obişnuita criză de furie din partea lui Hitler şi declanşă o serie de ultime hotărâri. Trupele sovietice, care-şi făcuseră intrarea în Berlin, se apropiau de

Potsdamerplatz. Ultimul asalt era inevitabil. Ca să-şi potolească furia, Hitler ordonă ca Fegelein să fie împuşcat în curtea Cancelariei, după care trimise în grabă după un ofiţer de stare civilă. În timpul nopţii, se căsători cu Eva Braun, care de ani de zile era amanta lui, şi îşi dictă testamentul uneia dintre secretare.

Göring şi Himmler erau renegaţi, destituiţi, memoria lor înfierată: „Trecând peste lipsa lor de loialitate faţă de mine, Göring şi Himmler au făcut un rău considerabil poporului şi naţiunii întregi, tratând în taină cu inamicul împotriva mea şi fără încuviinţarea mea şi încercând să pună mâna în mod ilegal pe conducerea statului". Amândoi erau excluşi din partidul nazist, privaţi de toate gradele, funcţiile şi demnităţile. Ca succesor al lui Hitler era desemnat amiralul Dönitz, care primea totodată şi titlurile de preşedinte al Reichului şi comandant suprem al forţelor armate.

Într-un al doilea testament particular, Hitler îl desemna pe Bormann ca fiind executorul său testamentar, însărcinându-l să vegheze la aplicarea dispoziţiilor luate de el într-un alt testament din 2 mai 1938, prin care lăsa toate bunurile sale personale partidului naţional-socialist, cu obligaţia de a vărsa diverse sume familiei, servitorilor şi câtorva prieteni.

Ultima frază din cel de-al doilea testament particular vădea limpede hotărârea lui de a se sinucide: „Eu şi soţia mea alegem moartea pentru a scăpa de ruşinea depunerii armelor şi a capitulării. Dorim ca trupurile noastre să fie incinerate numaidecât în locul în care mi-am îndeplinit cea mai mare parte a sarcinilor mele zilnice, în cursul acestor doisprezece ani pe care i-am consacrat slujirii poporului meu".

La 30 aprilie, ora 15.30, Hitler şi Eva s-au sinucis, cel dintâi trăgându-şi un glonţ de pistol în gură, în timp ce soţia lui înghiţea o capsulă de cianură. Potrivit dorinţei lor, cele două trupuri au fost imediat transportate în curtea Cancelariei, stropite cu benzină şi arse.

Odată Hitler mort, Goebbels şi soţia lui hotărâră să-i urmeze exemplul. La cererea lor, un medic care se mai afla în buncăr le făcu celor şase copii ai lui Goebbels câte o injecţie, care-i ucise. După aceea Goebbels şi soţia lui cerură unui S.S.-ist să le tragă câte un glonţ în ceafă. S.S.-istul le îndeplini cu amabilitate dorinţa. Cele opt trupuri fură apoi duse în grădină, stropite cu benzină şi incinerate. Era aproape ora 21.00.

În timp ce corpurile ardeau încă, ultimii supravieţuitori ai buncărului se strecuraseră afară, încercând să treacă dincolo de liniile ruseşti, la adăpostul întunericului. Printre ei se afla şi Bormann. El îi expediase amiralului Dönitz o ultimă telegramă, prin care-şi anunţa sosirea. Tot mai trăgea nădejde să i se facă un loc în noul guvern!

Potrivit afirmaţiilor a doi martori oculari, Bormann şi-ar fi găsit sfârşitul încercând să treacă liniile sovietice. Declaraţiile celor doi sunt însă diferite. După Erick Kempka, fostul şofer al lui Hitler, Bormann, ar fi fost ucis de un obuz sovietic, care a explodat în mijlocul grupului de fugari. După *Obergebietsführer*-ul Arthur Achsmann, conducătorul Tineretului Hitlerist, Bormann s-ar fi sinucis înghiţind o capsulă de cianură, după ce încercase zadarnic să treacă linia frontului.

Este cu neputinţă, pe baza acestor două mărturii, să se considere certă moartea lui Bormann. Refuzând s-o admită, Tribunalul Internaţional de la Nürnberg l-a citat pe Bormann în faţa instanţei, apoi l-a judecat şi condamnat

în contumacie[1]. De atunci, prezenţa lui Bormann a fost semnalată periodic în diverse puncte ale globului. În 1947, s-a afirmat că ar trăi în nordul Italiei, adăpostit într-o mănăstire. Un S.S.-ist care a stat el însuşi ascuns în Lombardia doi ani şi mai bine a afirmat că Bormann ar fi murit în respectiva mănăstire şi a indicat chiar cu aproximaţie locul mormântului lui. Ancheta întreprinsă atunci nu a dus însă la nici un rezultat. Pare verosimil totuşi ca Bormann să fi putut trece în Italia, unde a găsit, probabil, adăpost. Ulterior, se pare că s-ar fi refugiat în America de Sud, unde, după ce a trăit câţiva ani în Argentina, a murit, în Chile, de cancer.

În timp ce evenimentele se precipitau, Himmler îşi începea ultima odisee.

După ce s-a despărţit la Lübeck de contele Bernadotte, începu să alerge de colo-colo, ca o fiară prinsă în capcană. Într-adevăr, mica fâşie de pământ ce se îngusta din oră în oră semăna de fapt cu o capcană gata să prindă în ea un vânat primejdios. La început, Himmler o apucă spre Berlin. Nu-şi închipuia că trădarea lui era cunoscută. Era însă cu neputinţă să se pătrundă în capitală. Urcând puţin spre nord, el ajunse atunci la cartierul general, instalat la Fürstenberg.

În ziua de 26 află despre „trădarea" lui Göring, despre eşecul ei şi despre ordinul de arestare lansat împotriva mareşalului.

Himmler se grăbi atunci să se întoarcă la frontiera daneză, ca să-l reîntâlnească pe Schellenberg, pe care-l însărcinase, învestindu-l cu puteri depline, să-l însoţească pe contele Bernadotte la Flensburg şi să urmărească

1 Bormann a fost singurul acuzat absent, fiind condamnat la moarte.

mersul „negocierilor". Schellenberg făcu un drum rapid în Danemarca şi se înapoie la Flensburg în ziua de 30, unde află că... fusese destituit din funcţiile sale. Hitler ghicise că Schellenberg nu era străin de iniţiativa luată de Himmler şi lovise şi în el. În locul lui fură numiţi *Obersturmbannführer*-ul Wanck, şeful secţiei politice al S.D. şi *Obersturmbannführer*-ul Skorzeny, şeful secţiei militare.

Dar Schellenberg nu era omul care să se lase impresionat de atâta lucru. Plecă deci să-şi întâlnească şeful, instalat în apropiere de Travemünde, la nord de Lübeck. Acolo, în dimineaţa zilei de 1 mai, le parveni ştirea sinuciderii lui Hitler şi a numirii lui Dönitz.

Cu câteva zile în urmă, trecând pe la statul-major al forţelor armate, instalat la Plön, la câţiva kilometri depărtare de Lübeck, Himmler îl văzuse pe Dönitz. Se hotărî deci să meargă să „discute" cu el măsurile ce trebuia luate.

Schellenberg, care-l însoţi pe Himmler la Plön, luă acolo contact cu un membru al guvernului, Schwering von Krosigk, şi, în noaptea următoare, plecă în Danemarca în vederea continuării negocierilor. După o rapidă şi scurtă înapoiere la Plön, plecă la Stockholm. Acolo avea să-l surprindă capitularea.

Himmler însoţise noul guvern care plecă din Plön, la 4 mai, ca să se instaleze la Mürwick, în apropiere de Flensburg, în localul Şcolii de marină. O cohortă înnebunită mişuna pe urmele noului preşedinte. Keitel, Jodl şi numeroşi alţi militari vorbeau de continuarea războiului în Norvegia. Dönitz îi convocase pe comisarul Reichului, Terboven, şi pe generalii Böhme şi Lindermann, ca să discute cu ei posibilităţile unei rezistenţe în ţările scandinave. O mulţime de demnitari ai partidului nazist – incorigibili strategi de anticameră, incapabili să-şi dea seama

de ruina lor – căutau să intre în noul guvern. Nici nu le trecea prin minte să pună capăt suferinţelor poporului zdrobit de loviturile unui război nemilos, în timp ce bombardamentele continuau cu fiecare clipă să sporească numărul unor victime inutile.

În mijlocul acestei mase, ce oscila după fiecare ştire falsă, se afla ascuns şi Himmler. În sfârşit, la 6 mai s-a luat hotărârea capitulării fără condiţii. În ziua aceea, *Reichsführer*-ul S.S., devenit compromiţător, a fost exclus din noul guvern[1]. Himmler îşi dădu seama că era direct ameninţat şi dispăru. La 8 mai, la miezul nopţii, pe toate fronturile Europei, ostilităţile încetară. Pentru prima oară – de la 1 septembrie 1939 – tunurile tăceau.

Nimeni nu ştia unde se afla Himmler. Probabil că, împreună cu câţiva S.S.-işti rămaşi credincioşi lui şi tot atât de dornici să fugă de pedeapsă, se vârâse în vreun ascunziş precar, prin apropiere de Flensburg. Timp de cincisprezece zile, el reuşi să se sustragă tuturor cercetărilor întreprinse de serviciile speciale aliate, care-l bănuiau ascuns prin apropiere. Trupele de ocupaţie din regiune primiseră fotografia lui. Probabil că dacă i-ar fi cunoscut locul de refugiu mulţi dintre germani l-ar fi denunţat.

Situaţia aceasta nu se putea însă prelungi. La 20 mai, Himmler, întovărăşit de vreo zece ofiţeri din S.S., încercă să găsească un azil mai sigur în Bavaria.

La 21 mai, câţiva bărbaţi care veneau din direcţia Hamburg mergeau pe drumul de la Bremervörde la

1 Dönitz avea să menţină un simulacru de „guvern" până în ziua de 23 mai, dată la care toţi membrii acestuia au fost arestaţi. Dönitz a compărut în faţa Tribunalului de la Nürnberg şi a fost condamnat la zece ani închisoare.

Bremen. Erau pierduţi în mijlocul mulţimii de refugiaţi, pe care războiul îi alungase de pe pământurile lor şi care încercau acum – pe jos sau cu orice fel de mijloace se iveau – să ajungă din nou la ceea ce fusese cândva căminul lor.

Străbăteau o regiune joasă şi mlăştinoasă, o câmpie săracă, tăiată în petiee de pământ invadate de apă sălcie şi punctată de pâlcuri de brazi pipernicţi. Lângă Teufels Moor – „Mlaştina Diavolului –, mulţimea încetini pasul, apoi se opri cu totul, aşteptându-şi rândul la postul de control britanic. Un bărbat se prezentă la barieră şi întinse funcţionarului de gardă un bilet de liberă-trecere pe numele de Heinrich Hitzinger. Avea ochiul stâng acoperit de o pânză neagră şi purta – ca majoritatea refugiaţilor – „nişte haine desperecheate: pantaloni civili şi o haină de simplu soldat din Wehrmacht. Aerul lui încurcat, biletul de liberă-trecere nou-nouţ în mijlocul mulţimii aeeleia lipsite aproape eomplet de acte treziră bănuieli. Funcţionarul făcu un semn. Doi soldaţi britanici îl încadrară pe noul venit şi îl duseră la post, după care avizară serviciul de securitate al Armatei a II-a, al cărei cartier general se afla la Lüneburg. Până la sosirea dispoziţiilor, suspectul fu trimis în cel mai apropiat lagăr şi închis într-o celulă. Nimănui nu-i trecu prin minte că omul cu legătură neagră era înfiorătorul Himmler. El îşi băgase ochelarii în buzunar şi îşi răsese mustăcioara, menită să-i dea o vagă asemănare cu stăpânul său.

Himmler însă ştia că va fi uşor identificat. El hotărî atunci să-şi joace ultima carte. Ceru să aibă o întrevedere cu comandantul lagărului. Abia introdus în biroul acestuia, îşi smulse legătura de pe ochi şi se prezentă:

— Heinrich Himmler, spuse el. Trebuie să-l văd de urgenţă pe mareşalul Montgomery.

Oare nădăjduia într-adevăr să mai poată juca vreun rol sau îşi făcuse planul să evadeze în timp ce avea să fie transportat? Oricum, mărturisirea aceasta n-avu altă urmare decât că el fu transferat imediat la cartierul general din Lüneburg, unde a fost predat serviciului de securitate.

La Lüneburg s-au luat toate măsurile de prevedere necesare pentru un personaj aşa de marcant: a fost examinat de un medic, i s-au cercetat cu de-amănuntul veşmintele. În buzunarul hainei s-a descoperit o fiolă mare cu cianură. I s-a dat să îmbrace o uniformă veche britanică şi a fost închis din nou, până la sosirea colonelului Murphy, trimis special de mareşalul Montgomery ca să se ocupe de prizonier. Murphy n-avea să apuce însă să-i mai ia lui Himmler interogatoriul. De îndată ce sosi, el se informă asupra măsurilor de securitate ce fuseseră luate:

— I s-a cercetat gura? întrebă el. Naziştii obişnuiesc să ascundă capsule cu cianură sub limbă sau într-un dinte fals. Cea pe care aţi găsit-o asupra lui era poate menită doar să vă inducă în eroare.

Medicul se pregăti atunci să-l reexamineze pe Himmler. Dar, când îi porunci să deschidă gura, acesta se contractă; ceva trosni între fălcile lui şi Himmler se prăbuşi, fulgerat pe loc de cianura absorbită[1].

Încercările care s-au făcut pentru reanimarea lui au eşuat. *Reichsführer*-ul S.S. şi-a încheiat existenţa în câteva minute, întins pe parchet, în mijlocul militarilor

1 Comandanţii nazişti păstrau în gură o capsulă de cianură, perfect izolată. Pentru ca otrava să acţioneze, capsula trebuia sfărâmată. Dacă, din greşeală, era înghiţită, capsula rezista la acizii digestiei şi otrava nu avea nici un efect.

englezi care se străduiau să-l facă să vomite. După ce a fost fotografiat de către corespondenţii de război aliaţi, cadavrul lui Himmler a fost îngropat într-un loc secret.

Heinrich Müller, slujbaşul disciplinat, credinciosul subaltern al lui Himmler, aflat în fruntea Gestapoului, părea a fi singurul care a scăpat de moartea ce-l pândise şi pe el. Dispăruse la începutul lunii mai 1945. Numeroşi ofiţeri germani, foşti prizonieri în Uniunea Sovietică, au afirmat atunci când au fost repatriaţi că s-ar afla la Moscova. După părerea lui Schellenberg, Müller ar fi profitat de afacerea „Rote Kapelle" pentru a lua legătura cu agenţii sovietici şi a încerca să intre în serviciul lor în momentul prăbuşirii Germaniei. Numeroşi membri ai serviciilor germane au încercat să-şi salveze viaţa lucrând pentru serviciile americane, engleze etc. ...Şi chiar franceze. Mulţi au reuşit. Müller, zice-se, ar fi încercat acelaşi lucru cu sovieticii. Cu toate că îndârjirea de care dăduse dovadă în organizarea anchetei „Rote Kapelle" pledează destul de puţin în favoarea acestei explicaţii, ea nu trebuie totuşi exclusă cu desăvârşire. Potrivit aceloraşi surse, Müller ar fi murit în 1948 la Moscova.

O altă informaţie îl semnala pe Müller în Chile, împreună cu Bormann.

Kaltenbrunner, arestat ca şi Göring, a compărut alături de acesta în faţa Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg. La 1 octombrie 1946, amândoi au fost condamnaţi la moarte prin spânzurătoare, în urma unui proces care, început la 20 noiembrie 1945, s-a desfăşurat de-a lungul a 403 şedinţe publice.

Kaltenbrunner a fost spânzurat la 16 octombrie, o dată cu Ribbentrop, Keitel, Rosenberg, Jodl, Franck, Frick,

Seys-Inquart, Sauckel şi Streicher. Göring a izbutit să-şi procure o capsulă de cianură cu ajutorul lui von dem Bach-Zelewski, deşi acesta a depus la proces mărturie împotriva lui. Cu două ore înainte de execuţie, Göring a spart între dinţi capsula, aşa cum făcuse şi Himmler cu un an şi jumătate înainte.

Oberg şi Knochen au încercat să se sustragă explicaţiilor ce erau aşteptate din partea lor.

La 8 mai 1945, sub numele de Heintze-Albrecht, Oberg se stabilise la Kirtschberg, un sat tirolez din apropiere de Kitzbühl. Nu a putut sta însă multă vreme ascuns. La sfârşitul lunii iulie, a fost arestat de poliţia militară americană şi predat, la 7 august, la Wildbad, autorităţilor franceze, care-l reclamau.

Knochen s-a dovedit mai abil. Ascuns la Göttingen, în sudul Hanovrei, el a reuşit să se sustragă cercetărilor mai bine de şapte luni. La 14 ianuarie 1946 şi-a părăsit ascunzătoarea, cu gândul să treacă în zona americană. Călătoria aceasta s-a dovedit însă o imprudenţă. El fusese până atunci ocrotit tocmai de faptul că nu ieşise din ascunzătoare. Ajuns în ziua de 16 la Kronach, la cincizeci de kilometri la nord de Bayreuth, el a fost arestat de poliţia militară americană. După o şedere prin diverse lagăre, îndeosebi la Dachau, Knochen a fost predat autorităţilor franceze, după ce a depus mai întâi mărturie la Nürnberg în cazurile Kaltenbrunner şi Ribbentrop. A ajuns la Paris pe 9 noiembrie 1946.

După o îndelungată şi anevoioasă anchetă, în cursul căreia a trebuit să răspundă la 386 de interogatorii, la 22 februarie 1954, Oberg a compărut împreună cu Knochen înaintea Tribunalului Militar din Paris, care-şi avea sediul la închisoarea Cherche-Midi. Fuseseră adunate peste nouăzeci

de kilograme de documente, iar actul de acuzare număra nu mai puţin de 250 de pagini. Dar procesul, tărăgănat şi până atunci, a trebuit să fie din nou amânat. Abia la 9 octombrie 1954 – în urma celui de-al doilea proces deschis înaintea aceluiaşi tribunal, la 20 septembrie –, Oberg şi Knochen au fost, amândoi, condamnaţi la moarte.

Fostul ambasador Abetz fusese condamnat în 1949 la douăzeci de ani muncă silnică, dar a fost graţiat şi, în 1954, eliberat[1]...

Contând pe precedentul creat, cei doi au ascultat verdictul cu zâmbetul pe buze. Cum scria a doua zi după pronunţarea verdictului „Le Parisien Libéré", „condamnarea aceasta riscă să rămână o simplă satisfacţie morală dată împuşcaţilor şi deportaţilor din întunecaţii ani când poliţia germană domnea asupra Franţei".

Graţierea prevăzută din prima zi s-a lăsat aşteptată până la 10 aprilie 1958, dată la care, printr-un decret prezidenţial, condamnarea la moarte a fost comutată în aceea de muncă silnică pe viaţă. Un decret semnat la 31 decembrie 1959 a micşorat din nou pedeapsa, reducând-o la douăzeci de ani muncă silnică, cu începere din ziua pronunţării sentinţei.

Oberg şi Knochen urmau deci să fie eliberaţi la 8 octombrie 1974. Pentru motive necunoscute însă, guvernul francez a decis să-i pună în libertate mult mai devreme. Cei doi au fost transferaţi discret la închisoarea din Mulhouse şi, la 28 noiembrie 1962, beneficiind de o nouă graţiere, au fost predaţi autorităţilor germane.

1 Otto Abetz şi soţia lui au murit într-un accident de automobil pe autostrada Köln-Ruhr la 5 mai 1958. Abetz era pe atunci redactor la săptămânalul „Fortschritt".

Knochen şi-a regăsit familia în Schleswig-Holstein. Cât despre Oberg, el a fost, de asemenea, autorizat să se înapoieze la familia lui, care trăia în apropiere de Hamburg, rămânând totuşi la dispoziţia anchetei judiciare deschise împotriva lui, în legătură cu „epurarea Röhm".

Într-adevăr, în luna iunie 1934, Oberg fusse unul dintre adjuncţii lui Heydrich din serviciul central al S.D.-ului de la Berlin, cu gradul de *Sturmbannführer* S.S. (maior), serviciu ce a avut un rol considerabil în pregătirea „epurării".

Cercetările acestea nu păreau să-l neliniştească prea mult pe Oberg. În mai 1957, Curtea cu Juri din München i-a judecat pe doi dintre executanţii masacrului: pe fostul general S.S. Sepp Dietrich şi pe fostul comandant S.S. al lagărului de la Dachau, Michael Lippert, ultimul fiind acuzat că a participat, împreună cu Eicke, la asasinarea lui Röhm în celula lui. Amândoi au fost condamnaţi doar la câte optsprezece luni de închisoare.

Adolf Eichmann, răspunzător direct de moartea a milioane de nevinovaţi, a rezistat mai mult timp. Reuşind să ajungă în America de Sud în 1952, el a vagabondat timp de trei ani prin Argentina, Brazilia, Paraguay, Bolivia, după care, în 1955, s-a stabilit la Buenos-Aires. Urmat de soţia şi cei doi fii ai săi, el lucra la Uzina de automobile „Mercedes-Benz" din suburbia oraşului. Reuşise să-şi aranjeze o falsă stare civilă sub numele de Ricardo Klement. Înfăţişarea de mic slujbaş aşezat nu reuşi însă să-l salveze: la 13 mai 1960, un grup de agenţi secreţi israelieni l-a răpit în plină stradă, în timp ce se înapoia de la lucru. Transportat clandestin în Israel, Eichmann a fost judecat la Ierusalim în cursul unui proces public care, început la 11 aprilie 1961, s-a încheiat la 15 decembrie cu condamnarea sa la moarte.

La 1 iunie 1962, Eichmann este spânzurat la închisoarea din Ramleh. Trupul lui a fost ars, iar cenuşa împrăştiată în aceeaşi noapte în apele mării.

O dată cu el, dispărea unul dintre ultimii şefi ai Gestapoului rămaşi în viaţă.

În felul acesta, cei mai mulţi dintre protagoniştii dramei care a fost istoria Gestapoului au avut un sfârşit pe măsura vieţii lor. Acesta este singurul aspect moral al sinistrei lor existenţe, reflectare a unei epoci „plămădite din noroi şi sânge".

Complicatul edificiu al Gestapoului, pivotul nazismului, nu a dispărut decât o dată cu el. Capodoperele lui tehnice, fişierele gigantice ce „cuprindeau" Europa, arhivele care păstrau cele mai intime secrete a milioane de oameni se mistuiseră în flăcările incendiilor provocate de „covoare de bombe" ce se revărsau asupra oraşelor germane sau se împrăştiaseră la întâmplare pe drumurile gloduroase, lunecând din camioanele distruse, sub roţile convoaielor cu trupe sau cu refugiaţi care rătăceau în neştire, într-o ţară asediată din toate părţile. Ceea ce mai rămăsese din ele avea să cadă în mâinile învingătorilor, devenind una dintre cele mai copleşitoare dovezi îndreptate tocmai împotriva acelora ce le alcătuiseră cu atâta grijă.

Coşmarul se sfârşise. Şi, cu toate acestea, persista o oboseală copleşitoare; un gust de cenuşă şi lacrimi se amesteca nefiresc cu sentimentul libertăţii regăsite. Edificiul acesta prodigios lăsa pretutindeni în memoria oamenilor amintirea unui instrument de teroare, ce înghiţise o neînchipuit de mare cantitate de suferinţe, lacrimi şi doliu... şi ruşine... Căci Gestapoul, care ne-a dat prilejul să vedem omul sub o înfăţişare hidoasă, ca într-o oglindă

deformantă, ne-a silit să constatăm că omul acesta îngrozitor poate să existe.

Lumea nazistă a însemnat domnia violenţei totale, fără oprelişti; ea a fost o lume alcătuită din stăpâni şi sclavi, o lume în care blândeţea, bunătatea, mila, respectul dreptăţii, dragostea de libertate nu mai erau virtuţi, ci crime de neiertat. A fost o lume unde se ucidea din plăcere şi unde asasinii erau consideraţi eroi. Toate acestea par azi îndepărtate, ca un coşmar pe care vrei să-l uiţi. Şi, totuşi, plămada otrăvită ar putea oricând să crească. Oamenii nu au dreptul să uite atât de repede. Ei nu au dreptul să uite. Niciodată.

În diverse colţuri ale lumii, supravieţuitorii nazismului şi nostalgicii care îl regretă aruncă din nou în vânt seminţe ucigătoare. Dacă oamenii ar uita, dacă împrejurările favorabile, vremurile tulburi sau inexistenţa unor zăgazuri trainice ar permite, puhoiul sângeros ar putea să se reverse din nou.

Şi, atunci, cine ar fi oare viitoarele victime?

ANEXĂ

STRUCTURA INTERNĂ A R.S.H.A.-ULUI

De la înfiinţare, R.S.H.A.-ul a fost împărţit în şapte *Amt*-uri[1].

Amt I[2]: Serviciul personalului pentru întregul R.S.H.A. Şefii care s-au succedat: dr. Best – de la înfiinţare până în iulie 1940[3], Streckenbach – din iulie 1940 până la începutul anului 1943, Schultz – de la începutul anului 1943 până în noiembrie 1943, Ehrlinger – din noiembrie 1943 până la capitulare.

1 *Amt* = oficiu, birou, serviciu.

2 *Amt*-urile I şi II erau serviciile administrative ale întregului R.S.H.A.

3 După această dată, dr. Best a deţinut funcţii importante la Paris, în Direcţia administraţiei militare.

Amt II: Probleme administrative şi economice. Era împărţit în patru grupe:

II A: Localuri, întreţinere, solde, probleme de contabilitate.

II B: Probleme economice, legături cu Ministerul de Justiţie, deţinuţi (cu excepţia închisorilor şi a lagărelor), transportul deţinuţilor.

II C: Administraţia materială a serviciilor active Sipo-S.D.

II D: Grupa tehnică (îndeosebi serviciul auto). Şefi care s-au succedat: dr. Best, de la înfiinţare până în iulie 1940, Nockemann, Siegert, Spacil.

Amt III: S.D.–Interior[1], organ al partidului nazist. Serviciu activ de informaţii împărţit în cinci grupe. Serviciul său central dispunea de trei sute – patru sute de agenţi.

III A: Probleme privind legislaţia şi structura Reichului (subgrupa III A 4 întocmea rapoarte sistematice asupra opiniei publice şi a atitudinii populaţiei).

III B: Probleme relative la „Comunitatea etnică a Reichului". Minorităţi etnice, rasă, sănătate publică.

III C: Probleme culturale, ştiinţă, educaţie, arte, presă. Informaţii în cercurile religioase[2].

III D: Probleme economice, supravegherea industriei şi a industriaşilor, aprovizionare, mână de lucru, comerţ etc.

Grupa G: dirija „agenţi onorifici" – spionajul în „înalta societate".

---

1 Minus secţia numită S.D.I. (Reperarea adversarilor). Absorbit de Gestapo la înfiinţarea R.S.H.A.-ului, *Amt* III dirija uriaşa reţea de denunţători care operau în Germania.

2 O parte din personalul Grupei III C a fost trecut la Gestapo la 12 mai 1941, în momentul celei mai ascuţite lupte împotriva Bisericii.

Şefi: *Gruppenführer*-ul S.S. Otto Ohlendorf – de la înfiinţare până la sfârşit[1].

Amt IV: Gestapo. Orgat de stat. Serviciu activ având putere executorie (dreptul de a aresta) în probleme politice. Serviciul central folosea o mie cinci sute de agenţi.

Atribuţii: Descoperirea adversarilor regimului şi reprimarea lor. Compus din şase grupe:

IV A: Adversari ai nazismului: marxişti, comunişti, reacţionari liberali. Contrasabotaj şi măsuri de siguranţă generală. Grupa a IV-a A a avut până la şase subgrupe.

IV B: Activitatea politică a Bisericii Catolice şi protestante, a sectelor religioase, a evreilor, a francmasonilor. Era împărţit în cinci subgrupe. Subgrupa IV B 4, însărcinată cu „rezolvarea definitivă" a problemei evreieşti, era condusă de Adolf Eichmann.

IV C: Internările preventive, detenţiile preventive. Presa. Probleme de partid. Întocmirea dosarelor. Fişier.

IV D: Teritoriile ocupate de Germania. Muncitori străini în Germania.

Subgrupa IV D 4 se ocupa de teritoriile din apus: Olanda, Belgia, Franţa. Şeful acesteia, Karl Heinz Hoffmann[2], a întocmit ordinul „Nacht und Nebel" – „Noapte şi Ceaţă", care a dus la asasinarea a mii de deportaţi.

IV E: Contraspionaj (C.S.). Şase subgrupe: IV E 1: probleme generale de C.S. C.S. în uzinele Reichului. IV E 2: Probleme economice generale. IV E 3: ţările apusene. IV E 4: ţările nordice. IV E 5: ţările din răsărit. IV E 6: ţările din sud.

1 Ohlendorf a comandat şi o *Einsatzgruppe* în răsărit. Vezi partea a cincea, cap. 2.

2 Fost consilier politic al Gestapoului la Düsseldorf. Ulterior, şef al Sipoului în Olanda, apoi şef adjunct al Gestapoului în Danemarca.

IV F: Poliţia de frontieră. Paşapoarte. Buletine de identitate. Controlul străinilor.

Începând din 1941, şeful *Amt*-ului IV a avut la dispoziţia sa o grupă suplimentară, independentă – aşa-numitul *Referat N*, ce superviza centralizarea informaţiilor[1]. Şef: de la început până la sfârşit – Heinrich Müller.

Amt V: Kripo. Organ de stat. Serviciu activ deţinând puterea executivă în materie de crime. Serviciul său central dispunea de o mie două sute de agenţi. Era divizat în patru grupe:

V A: Poliţie criminală şi măsuri preventive.

V B: Poliţie criminalistică represivă. Crime şi delicte.

V C: Identificări şi cercetări.

V D: Institut tehnic de criminalistică din cadrul Sipo (Gestapo + Kripo).

Şefii care s-au succedat: Arthur Nebe – până la 20 iulie 1944[2], Panziger – de la această dată până la sfârşit.

Amt VI: S.D. – Exterior[3]. Organ al partidului. Informaţii în străinătate. Serviciul său central a folosit – potrivit necesităţilor – între trei sute şi cinci sute de agenţi. Împărţit în şase, apoi, în anii următori, în opt grupe.

VI A: Organizarea generală a serviciului de informaţii. Controlul activităţii secţiilor S.D.[4]

VI B: Direcţia activităţii de spionaj în Europa occidentală. Trei subgrupe:

1 În cursul celor cinci ani şi jumătate de existenţă, *Amt* IV a suferit numeroase transformări interne, dar organizarea şi atribuţiile sale au rămas aceleaşi.

2 Arthur Nebe a fost spânzurat după complotul din 20 iulie. Şi el a comandat o *Einsatzgruppe* în răsărit.

3 Rivaliza cu Abwehrul, organ militar.

4 Atribuţia aceasta i-a fost retrasă în 1941.

VI B 1: Franţa.

VI B 2: Spania şi Portugalia.

VI B 3: Africa de Nord.

VI C: Spionaj în zona de influenţă rusă. Comporta o subgrupă VI C 13: secţia arabă şi „*Sonderreferat*".

VI CZ (secţie specială) însărcinată cu organizarea actelor de sabotaj în U.R.S.S.

VI D: Spionaj în zona de influenţă americană.

VI E: Spionaj în Europa răsăriteană.

VI F[1]: Mijloace tehnice necesare întregului *Amt* VI.

Amt VI utiliza în străinătate un mare număr de societăţi şi dirija mai multe mii de agenţi. Unul dintre cei mai celebri a fost Eliaza Bazna, zis „Cicero", folosit la Ankara de către *Sturmbannführer*-ul S.S. Moyzisch, instalat acolo de Schellenberg.

Şefii succesivi: Heinz Jost – până la începutul anului 1941[2], Walter Schellenberg – de la această dată până la sfârşit[3]. La începutul anului 1942, Schellenberg a creat grupa VI G, însărcinată cu exploatarea tuturor informaţiilor ştiinţifice, şi grupa S, având misiunea să pregătească şi să execute „sabotajul material, moral şi politic". Aceasta din urmă a fost condusă de Otto Skorzeny.

Amt VII[4]: Documentaţie scrisă. Cercetări ale ideologiei adversarilor regimului: francmasonerie,

1 Conducătorul Grupei VI F a fost Naujocks, autorul atacului simulat asupra postului de radioemisie de la Gleiwitz: a fabricat şi bani falşi în atelierele speciale ale subgrupei VI W1.

2 Revocat şi trimis ca simplu soldat pe frontul de răsărit.

3 Mai înainte şeful grupului A. N-avea decât treizeci şi doi de ani când a devenit şeful *Amt*-ului VI. Himmler îl numea „prâslea" al lui.

4 *Amt*-urile I, II şi VII aveau un singur serviciu central şi nu deţineau secţii externe.

iudaism, diferitele biserici, liberali, marxişti. Organ al partidului, compus din membri S.D. Trei grupe:

VII A: Căutarea şi centralizarea documentaţiei.

VII B: Exploatarea documentaţiei. Întocmirea de sinteze. Note biografice. Comentarii scrise etc.

VII C: Centralizarea arhivelor. Perfecţionarea metodelor de clasificare, exploatare şi aranjarea documentelor. Întreţinerea muzeului, a bibliotecii, a fototecii pentru întregul R.S.H.A.

LISTA PRESCURTĂRILOR FOLOSITE

ACŢIUNEA A-B, *Ausserordentliche Befriedigungs Aktion*, Acţiunea Extraordinară de Pacificare.

A.O., *Auslands Organisation*, Organizaţia Partidului Nazist pentru Străinătate.

A.P.A., *Auslands Politische Abteilung*, Biroul de Politică Externă.

B.D.M., *Bund Deutscher Mädchen*, Organizaţia Tinerelor Fete Germane.

C.S.A.R., Comitetul Secret de Acţiune Revoluţionară, organizaţie politică franceză de extremă dreaptă (foştii cagularzi).

D.A.P., *Deutsche Arbeiter Partei*, Partidul Muncitoresc German.

D.N.B., *Deutsches Nachrichten Büro*, Biroul German de Informaţii, agenţie de presă oficială.

F.S., *Freiwilliger Selbstschutz*, Miliţia Voluntară de Apărare.

GESTAPO, *Geheime Staats-Polizei*, Poliţia Secretă de Stat.

G.F.P., *Geheime Feld-Polizei*, Poliţia Secretă pentru Front.

H.J., *Hitlerjugend*, Tineretul Hitlerist.

I.K.P.K., *Internationale Kriminal-Polizei-Kartei* (predecesorul Interpolului), Organizaţia Internaţională de Poliţie Criminalistică.

K.D.F., *Kraft Durch Freude*, „Forţa prin voie bună".

K.P.D., *Kommunistische Partei Deutschlands*, Partidul Comunist German.

KRIPO, *Kriminalpolizei*, Poliţia Criminalistică.

K.Z., *Konzentrations-Lager*, lagăr de concentrare.

N.S.D.A.P., *Nationalsozialistiche Deutsche Arbeiter Partei*, Partidul Muncitoresc Naţional Socialist German.

N.S.K.K., *Nationalsozialistischeskraftfahrkorps*, Secţia motorizată a N.S.D.A.P.

O.K.W., *Oberkommando der Wehrmacht*, Înaltul Comandament al Armatei Germane.

ORPO, *Ordnungspolizei*, Poliţia de Ordine.

O.S.A.F., *Oberster S.A. Führer*, şeful suprem al S.A.

P.O., *Politische Organisation*, Organizaţia Politică.

P.Q.J., *Police aux Questions Juives*, Poliţia pentru Problemele Evreieşti (organ al poliţiei franceze).

R.S.H.A., *Reichssicherheitshauptamt*, Biroul Central al Siguranţei Reichului.

S.A., *Stürmabteilung*, Batalion de asalt.

SCHUPO, *Schutzpolizei*, Poliţia Orăşenească.

S.D., *Sicherheitsdienst des Reichsführers S.S.*, Serviciul de Siguranţă al conducătorului S.S. al Reichului.

S.D.P., *Studetendeutsche Partei*, Partidul German al Studenţilor.

SIPO, *Sicherheitspolizei*, Poliţia de Siguranţă.

S.P.A.C., *Service de Police Anti-Communiste*,

Serviciul Poliţiei destinat supravegherii eomuniştilor (organ al poliţiei franceze).

S.S., *Schutzstaffel*, Trupe de protecţie.

S.S.S., *Service des Sociétés Secrčtes*, Serviciul Societăţilor Secrete (organ al poliţiei franeeze).

U.S.B., *Ustredna Statnej Bezpecnostic*, Poliţia politică a statului slovac independent.

W.V.H.A., *Wirtschaftsverwaltungshauptamt*, Servieiul Central al Administraţiei Economice.

CUPRINS

Preambul 7

PARTEA ÎNTÂI
CUM A APĂRUT GESTAPOUL (1933 – 1934) 22

1. *Naziştii devin stăpânii Germaniei*.....23
Guvernul Hitler. – Teroarea brună. – Göring preia conducerea poliţiei prusace şi o epurează. – Arbitrar şi decrete în serie. – Groaznicul februarie 1933. – Incendierea Reichstagului. – „Măsurile de urgenţă". – Arestarea adversarilor. – Apatia sindicatelor. – Campania electorală şi alegerile de la 5 martie. – Noul Reichstag. – Depline puteri. – *Gleichschaltung*. – Farsa sărbătoririi zilei de 1 Mai. – Dizolvarea sindicatelor. – Frontul Muncii condus de dr. Ley. – Dizolvarea partidelor – Partidul unic.

2. *Göring se adresează poliţiei* 40
Herman Göring. – Göring în S.A. – Göring şi Röhm. – Rivalitatea. – Göring rănit la München. – Fuga şi exilul. – Morfină, obezitate şi evoluţie psihologică. –

Întoarcerea la München în 1927. – Göring deputat, apoi președinte al Reichstagului. – Göring și von Papen. – Rivalitate și violenie. – Poliţistul Diehls. – Diehls împotriva naziștilor. – Vântul își schimbă direcţia. – Diehls își „răscumpără" păcatele. – Göring cucerit de poliţia politică. – Înființarea primului lagăr de concentrare. – Göring dă directive poliţiei.

3. *Gestapoul, odată constituit, intervine în incendierea Reichstagului* 58

Amnistierea criminalilor naziști. – Decretul din 26 aprilie 1933 creează Gestapoul în Prusia. – Începuturile Gestapoului sub conducerea lui Diehls. – S.A. vrea sânge. Rivalitate internă: S.A. – S.S. – Gestapo. – Diehls e doborât, dar se întoarce triumfător. – Gestapoul devine proprietatea personală a lui Göring. – Procesul van der Lubbe. Rall și Reineking.

PARTEA A DOUA
GESTAPOUL ÎȘI PERFECȚIONEAZĂ METODELE (1934 – 1936) 89

1. *Himmler preia conducerea Gestapoului* 90

Poliţiile landurilor germane trec sub jurisdicţia Reichului. – Încurcătură administrativă nazistă. – Diehls părăsește definitiv Gestapoul. – Succesorul lui e Himmler. – „Cariera" lui Himmler. – „Locţiitorul" său, Heydrich. – Biografia lui Himmler. – Ce era „Ordinul" S.S. – S.S. înainte de Himmler. – Ce a făcut Himmler din S.S. – Portretul lui Himmler ca „om".

2. *„Ordinul negru" al lui Himmler* 116

Naștérea și punerea la punct a principiilor rasiste naziste. – „Filosofia" rasistă. – Rasismul și S.S. – Ciudata

„onoare" S.S.-istă. – S.S. şi justiţia. – Himmler şi rasismul. – *„Lebensborn"*-ul. – Drepturi speciale pentru S.S. – *„Hitlerjugend"* rezervă a S.S.-ului şi a Gestapoului. – Organizarea S.S..

3. *Gestapoul e prezent pretutindeni* 132

Himmler organizează Gestapoul după modelul S.S. – Heydrich, şef al serviciului central al Gestapoului. – Statul, Gestapoul şi partidul nazist. – *„Führerprinzip"*-ul. – Sursele de informaţii ale Gestapoului. – Responsabilii şi conducătorii partidului nazist. – *Blockleiter*-ul, informator principal al Gestapoului. – Organizaţiile partidului nazist şi spionajul intern. – Spionajul politic în străinătate. – *Ausland Organisation*, *Volksdeutsche Mittelstelle* şi „Coloana a 5-a". – Supravegherea emigranţilor. – Propaganda nazistă în străinătate, altă sursă de informaţii. – Institutul de Cercetări „Hermann Göring" şi interceptarea convorbirilor telefonice.

4. *Strania personalitate a lui Heydrich* 150

Heydrich: biografie şi portret. – Heydrich organizează din punct de vedere tehnic serviciile Gestapoului. – Prerogativele Gestapoului. – Gestapoul se sustrage oricărui control. – Îşi lărgeşte sfera de activitate. – „Datoria patriotică a tăcerii". – Nazism şi vid politic.

5. *Gestapoul împotriva lui Röhm* 165

Himmler şi Göring împotriva lui Röhm. – Röhm în 1931. – Portretul lui fizic şi moral – S.A. din 1931 până în 1933. – Şomaj şi recrutări. – „Principiile socialiste" ale naziştilor şi ajutorul dat de marii industriaşi. – Röhm şi „al doilea val revoluţionar". – Röhm îndrăzneşte să-l înfrunte pe Hitler. – S.S. din 1933 împotriva S.A. – Gestapoul îşi întinde plasa. – Armata îl

abandonează pe Röhm. – Hitler cumpără credința armatei sacrificându-i pe Röhm și S.A.-ul.

6. *Gestapoul îl lichidează pe Röhm* 176

Röhm speculează lozinci socializante. – Von Papen, purtător de cuvânt al conservatorilor. – Avertismente din culise. – Asasinarea doctorului Jung. – Himmler și Göring pregătesc asaltul împotriva lui Röhm și a S.A. – Epurarea de la 30 iunie. – Moartea lui Röhm. – Teribila epurare din S.A. – Represiunea la Berlin. – Naziștii „legalizează" asasinatele de la 30 iunie. – Lutze îi urmează lui Röhm. – Hindenburg îl felicită pe Hitler. – Blomberg și armata îl aprobă pe Hitler și îi mulțumesc. – Moartea lui Hindenburg. – Hitler se proclamă președinte. – Blomberg și armata ratifică hotărârea și depun jurământ.

7. *Noua organizare a poliției* 203

Farsa de la 30 iunie. – Triumful ascuns al Gestapoului. – Himmler și Heydrich sunt temuți și urâți. – S.S. devine organizație independentă. – Heydrich organizează S.D.-ul. – Membri oficiali și agenți „benevoli". – Dr. Best și dr. Mehlhorn organizează rețeaua de „agenți onorifici". – Fișierul S.D. – Best și Mehlhorn sunt destituiți. – Ideile personale ale lui Heydrich. – „Salonul Kitty". – Eichmann intră în S.D. – Schellenberg, Nebe și Müller. – Serviciile Gestapoului se specializează. Prima structurare a complexului. – Gestapoul și S.D.-ul în Saar. – Plebiscitul din Saar. – Reintroducerea serviciului militar. – Gestapoul elaborează regulile „secretului". – „Legea fundamentală" din 10 februarie 1936 dă un statut juridic Gestapoului și îi

precizează sarcinile. – Himmler numit la 17 iunie 1936 şef suprem al întregii poliţii germane. – Concentrarea puterii. – Concepţia nazistă despre poliţie.

PARTEA A TREIA
GESTAPOUL PREGĂTEŞTE INVAZIA
(1936 – 1939) 226

1. *Gestapoul loveşte în armată* 227

Remilitarizarea Renaniei. – Reînarmarea generală şi pregătirea războiului. Himmler şi Heydrich pregătesc „ralierea" militarilor la interesele naziste. – „Domnul" Müller, executor de ticăloşii. – O maşinaţie a Gestapoului: afacerea Blomberg-Fritsch. – Hitler desfiinţează Ministerul de Război şi-şi arogă titlul de conducător suprem direct al armatei. Crearea O.K.W.-ului. – Epurare în armată şi diplomaţie. – Numirea lui Keitel. Ancheta militarilor în afacerea Fritsch. – „Consiliul de război". – Militarii, definitiv înfrânţi de partidul nazist. – Triumful lui Himmler şi al Gestapoului.

2. *Gestapoul se instalează în Europa* 252

Demisia generalului Beck. – Situaţia politică în Austria. – Agenţi clandestini în Austria. – Terorismul nazist şi puciul ratat de la 25 iulie 1934. – Asasinarea cancelarului Dollfuss. – Infiltrarea organizaţiilor naziste. – Schuschnigg, continuatorul lui Dollfuss. – Ultima încercare a lui Schuschnigg. – Demisia lui Schuschnigg. – *Anschluss*-ul. – Himmler, Schellenberg şi Heydrich, la Viena. – Gestapoul se instalează. – Sângeroasa epurare. – Pregătirea cuceririi Cehoslovaciei. – Situaţia din Cehoslovacia. – Organizaţiile naziste în Sudeţi. – Conrad Henlein, *Sudetendeutsche Partei* şi Coloana a V-a. – Vara anului

1938. – S.S. cehoslovac. – Gestapo şi S.D. – Incidente de frontieră. – Acordurile de la München şi ocuparea regiunii sudete. – „Lichidarea" Cehoslovaciei. – Himmler, Heydrich şi Schellenberg la Praga. – Rolul organelor poliţieneşti în tactica nazistă.

3. *Himmler pune la punct înfricoşătoarea lui organizaţie* 273

Agresiunea împotriva Poloniei. – Incidentul de la Gleiwitz. – Naujocks şi operaţiunea „Himmler" – Rolul Abwehrului în organizarea maşinaţiei. – Müller, furnizor de cadavre. – Invadarea Poloniei. – Trenul special al lui Himmler. – *Einsatzgruppen*. – Generalii şi epurarea din Polonia. – Nazism şi militarism. – Evoluţia organizării Gestapoului după legea din 1936. – Crearea R.S.H.A.-ului la 27 septembrie 1939. – Biroul IV, Gestapo. – Evoluţia R.S.H.A.-ului între 1939 şi 1945.

PARTEA A PATRA
GESTAPOUL ÎN RĂZBOI (1940) 294

1. *În Polonia* 295

Poporul polonez, redus la sclavie. – Statutul muncitorilor polonezi din Germania – Spolierea pământului. – Acţiunea A-B. – În apus începe războiul. – „Lovitura de la Venlo". – Apariţia lui Knochen. – Schellenberg şi Intelligence Service. – Atentatul de la 9 noiembrie 1939. – Raptul de la Venlo. – Elser şi „complicii" lui.

2. *Gestapoul pătrunde în Franţa* 317

Campania din Franţa. – Ocuparea Parisului. – Sosirea *Kommando*-ului clandestin al dr. Knochen, la 14 iunie 1940. – Knochen îi înşală pe militari: – Helmut

Knochen şi cei din *Sonderkommando*. – Knochen, biografie şi portret. – Instalarea la Paris. – Primele asalturi ale militarilor. – Primele „sucursale" ale Gestapoului în provincie. – Conflicte cu diplomaţii, armata şi „Serviciul Rosenberg". – Dr. Thomas şi partidele colaboraţioniste. „Subvenţiile" naziste. – Antisemiţii şi colaborarea. – Abwehrul în Franţa. – Knochen şi saloanele pariziene. – Thomas şi ucigaşii cagularzi. – Thomas înlăturat de militari. – Knochen rămâne singur stăpân la Paris.

3. *Victoria Gestapoului asupra armatei* 338

Înaltul Comandament Militar şi convenţia de armistiţiu. – Dannecker şi primele măsuri antisemite. – „Codul ostaticilor" al lui von Stülpnagel. – Knochen îşi organizează serviciile. – Oberg îi ia locul lui Thomas. – Karl Oberg, biografie şi portret. – Heydrich îl instalează pe Oberg la Paris. – Directivele lui Heydrich. – Dannecker şi Eichmann se ocupă de evreii francezi. – Subsecţiile Gestapoului la Paris. – „Auxiliarii" francezi. – Bömelburg. – S.D.-ul în Franţa. – *Kommando*-ul *Funkspiel*. – Birourile de cumpărare, oficine de spionaj. – Organizaţia Otto. – Brandl şi Pöschl.

PARTEA A CINCEA
ÎNFERNUL DEZLĂNŢUIT DE GESTAPO
(1940 – 1944) 367

1. *Gestapoul acţionează în Franţa* 368

Raziile din Franţa. – Interogatoriile luate de Gestapo. – Convoaiele spre Germania. – Sosirea în lagărul de concentrare. – W.V.H.A.-ul. – Lagărele, surse de profit. – Secţia politică, Gestapoul lagărului. – „Prezentarea"

deţinuţilor în faţa vizitatorilor lagărelor. – Tribunalul Militar german de la Paris. – „Rezerva" de ostatici din fortul Romainville. – Clasificarea deţinuţilor. – Cei din „cazemată". – Căpitanul „Panpan". - Cum se alegeau ostaticii pentru împuşcare.

2. *Martiriul teritoriilor din răsărit*.....389

Himmler însărcinat cu „menţinerea ordinii" pe teritoriile ocupate din răsărit. – *„Eisantzgruppen"*. – Acordurile dintre Gestapo şi O.K.W. – Ce era o *Einsatzgruppe*. – Activitatea dusă de *„Einsatzgruppen"*. – Operaţiunea „Cottbus". – Masacrele de la Rovno. – „Camioanele S". – Gestapoul în Cehoslovacia. – „Protectoratul Boemiei şi al Moraviei". – Heydrich devine viceprotector. – Heydrich la Praga. – Politica „biciului şi a zăhărelului". – Atentatul de la 27 mai 1942. – Moartea lui Heydrich. – Represiunea. – Lidice. – „Moştenirea" lui Heydrich. – Ernst Kaltenbrunner. – Biografie şi portret. – Kaltenbrunner aprovizionează lagărele – R.S.H.A. la numirea lui Kaltenbrunner. – Dejunurile comune ale şefilor de secţii. – Eichmann şi Kaltenbrunner. – Normele exterminării evreilor din lagăre. – Comisarul Wirth şi falsa localitate de primire.

3. *„Experienţele" savanţilor nazişti*.....428

Gestapoul şi prizonierii de război. – Exterminarea prizonierilor sovietici. – Directivele lui Müller. – Planul de asasinare a generalului Weygand. – Represaliile după evadarea generalului Giraud. – Asasinarea generalului Mesny. – Decretul „Kugel". – Deţinuţii „K" de la Mauthausen. – Cariera de la Mauthausen. – Afacerea evadărilor din Sagan – Gestapoul şi muncitorii străini din Germania. – Himmler şi experienţele medicale din

lagăre. – „Ahnenerbe". – Dr Rascher. – Experienţele privitoare la efectele vidului şi ale răcirii. – Medicii care s-au împotrivit experienţelor pe fiinţe omeneşti. – Necazurile familiei doctorului Rascher. – Arestarea şi moartea soţilor Rascher. – Experienţele asupra bolilor virotice, asupra sterilizării. – Gestapoul „selecţionează" cobai umani. – Institutul „Kaiser Wilhelm". – Colecţiile anatomice ale doctorului Hirt.

4. *Gestapoul operează în întreaga Franţă*.....458

Politica lui Himmler şi cea a lui Abetz în Paris. – Oberg şi înfiinţarea L.V.F. – Oberg mizează pe partidele colaboraţioniste. – Acordurile Oberg-Bousquet. – Execuţiile de ostatici din august şi septembrie 1942. – Extinderea puterii Gestapoului în Franţa. – Maulaz şi lumea saloanelor pariziene. – Knochen şi disciplina. – Conflictul latent Müller-Knochen. – Oberg îl „acoperă" pe Knochen. – Interogatoriile „energice". – Operaţiunea „Donar". – Ce era un „*Funkspiel*". – „*Funkspiel*" cu Anglia. – Cotropirea zonei de sud. – Gestapoul deschide şase servicii noi în zona de sud. – Organizarea Gestapoului în Franţa la începutul anului 1943. – Înfiinţarea Miliţiei. – Waffen S.S. face recrutări în Franţa. – Oberg la Vichy. – Operaţiunea „Fuchsbau". – Oberg îl impune pe Darnand. – Înlocuirea şi arestarea lui Bousquet. – Miliţia devine locţiitoarea poliţiei. – Arestările se înmulţesc. – Curţile Marţiale.

PARTEA A ŞASEA

PRĂBUŞIREA GESTAPOULUI (1944).....494

1. *Armata împotriva Gestapoului*.....495

Debarcarea şi prăbuşirea frontului de vest. Ultimele măsuri de „apărare" ordonate de Oberg.

Trezirea nucleului de rezistenţă din armată. – „Trandafirul alb". – Complotiştii din Abwehr. – Gestapoul împotriva Abwehrului. – Demisia lui Canaris. – Gestapoul înghite Abwehrul – Colonelul Hansen. – Stauffenberg intră în complot. – Atentatele ratate. – Atentatul din 20 iunie 1944. – 20 iulie la Paris. – Eşecul şi represaliile. – Sinuciderea neizbutită a lui Stülpnagel. – Execuţiile prin ştreang de la închisoarea din Plötzensee. – Ultimele convoaie de deportaţi. – Plecarea lui Oberg şi „misiunea Nordling". – *Kommando*-ul Nosek. – Oberg şi Knochen se instalează la Vittel.

2. *Lupii se sfâşie între ei* 522

Dispariţia definitivă a Abwehrului. – Dizgraţia, apoi revenirea lui Knochen. – Oberg la Saint-Dié. – Şcolile speciale ale lui Skorzeny. – Prăbuşirea. – Ultimele manevre ale lui Göring şi Himmler. – Destituirea lor. – Tentativele de negociere ale lui Himmler. – Intermediarul Schellenberg. – Testamentul lui Hitler. – Rolul lui Bormann. – Intermezzo-ul „guvernului" Dönitz. – Un anume Heinrich Hitzinger. – Arestarea şi sinuciderea lui Himmler. – Dispariţia lui Müller. – Sfârşitul lui Kaltenbrunner şi al lui Göring. – Arestarea lui Oberg şi a lui Knochen. – Procesul lor. – Concluzie

Anexă 557
Lista prescurtărilor folosite 563

B-dul Victor Vlădescu nr. 31,
sector 5, Bucureşti, ROMÂNIA
fedprint
tipografie
Tel.: 411.00.55; 411.47.76 fed@promo.ro

istorie documente ID

ISTORIA GESTAPOULUI

JACQUES DELARUE

Gestapo, aceste trei silabe au făcut să tremure Germania, apoi întreaga Europă, timp de doisprezece ani. Sute de mii de oameni au fost hăituiţi de agenţi care operau la adăpostul acestei „firme", milioane de fiinţe omeneşti au avut de suferit, căzând sub loviturile lor sau ale confraţilor lor, S.S.-iştii.

Şi, cu toate că au fost publicate până acum, în toate limbile lumii, sute de volume ce au studiat, au disecat şi au comentat până şi cele mai neînsemnate evenimente din istoria nazismului şi a celui de-al doilea război mondial, în şaptesprezece ani de la prăbuşirea celui de-al III-lea Reich, n-a apărut încă nici o lucrare care să reconstituie istoria completă a Gestapoului. Or, Gestapoul a constituit pivotul central al regimului nazist, iar evenimentele perioadei respective nu pot fi înţelese fără a se cunoaşte mecanismul lor intern, pus în mişcare aproape întotdeauna de câte o rotiţă a angrenajului poliţienesc.

Nicicând şi nicăieri n-a existat o organizaţie care să-i atingă complexitatea, să deţină o asemenea putere şi să ajungă la aceeaşi „perfecţiune" în ceea ce priveşte eficacitatea şi grozăviile comise.

www.lucman.ro
comenzi@lucman.ro

ISBN 973-723-084-1